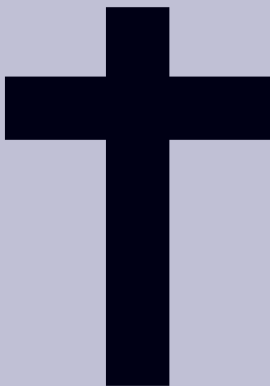

Ubaare Katowe Kyula
Pupwe

Nawuri: Ubaare Katowe Kyula Pupwe New Testament

Ubwaaɛ Katɔwɛ Kyula Pɔpwe
Nawuri: Ubwaaɛ Katɔwɛ Kyula Pɔpwe New
Testament

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Nawuri)

Contributor: Ghana Institute of Linguistics, Literacy and Bible Translation

All rights reserved.

2020-11-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

213815b7-495e-5855-bcae-f5f647c6161e

Contents

Matiwu	1
Maki	69
Luka	110
Gyɔn	182
Krisito Asunpu	
mɔ kusun	235
Roma abi	301
1 Korinto abi	332
2 Korinto abi	363
Galati abi	382
Efeso abi	393
Filipi abi	403
Kolose abi	410
1 Tesalonika abi	417
2 Tesalonika abi	423
1 Timoti	427
2 Timoti	435
Titusi	441
Filemon	445
Hibriwu abi	447
Gyemisi	471
1 Pita	479
2 Pita	488
1 Gyɔn	493
2 Gyɔn	500
3 Gyɔn	501
Gyudi	502
Asunlɛɛ kaapɔsa	505

**Yesu Krisito Asun
Danburasa fεε
kanan mu nu
Matiwu
kyurɔɔ mu**

*Yesu Krisito
Mu Naana Ana
Kakubge To Nkyaga Su
(Luka 3:23-38)*

¹ Kanan mu nu Yesu Krisito kakubge to kinaana ki du ndee. Yesu Krisito lu Owura Dawidi kanaan to, nu Dawidi mɔɔ lu Abraham kanaan to.

² Abraham mu-bii ɪ gye Isaki,

nu Isaki mu-bii ɪ gye Gyekobu,

nu Gyekobu mɔɔ mu-bii ana ɪ gye Gyuda maa mu-supu ana.

³ Gyuda mu-bii ana ɪ gye Peresi maa Sera, nu bamu-nyi ɪ gye Tama.

Peresi mu-bii ɪ gye Hesiron, nu Hesiron mɔɔ mu-bii ɪ gye Ram.

⁴ Nu Ram mu-bii ɪ gye Aminada,

nu Aminada mu-bii ɪ gye Naason,

nu Naason mu-bii ɪ gye Salimon.

⁵ Nu Salimon mu-bii ɪ gye Bowasi, nu mu-nyi ɪ gye Rahabu,

nu Bowasi mu-bii ɪ gye Obedi, nu mu-nyi ɪ gye Rufu,

nu Obedi mu-bii ɪ gye Gyeese.

⁶ Nu Gyeese mu-bii ɪ gye Owura Dawidi.

Nu Owura Dawidi taa ɔkyu mu nu ɔ daa ɔ gye Yuriya mu-ka kubge Solomon.

⁷ Solomon mu-bii ɪ gye Rehobowam,

nu Rehobowam mu-bii ɪ gye Abigya,

nu Abigya mu-bii ɪ gye Asa.

⁸ Nu Asa mu-bii ɪ gye Gye-hosafati,

nu Gye-hosafati mu-bii ɪ gye Gyehoram,

nu Gyehoram mu-bii ɪ gye Yusiya.

⁹ Nu Yusiya mu-bii ɪ gye Gyotam,

nu Gyotam mu-bii ɪ gye Ahasi,

nu Ahasi mu-bii ɪ gye Hesekiya.

¹⁰ Nu Hesekiya mu-bii ɪ gye Manase,

nu Manase mu-bii ɪ gye Amon,

nu Amon mu-bii ɪ gye Gyosiya.

¹¹ Nu Gyosiya mu-bii ɪ gye Gyekoniya maa mu-supu ana.* Kanan sana mana nu Babilon abi ba ko kɩtaa Isirayi abi waa bamu anye mu.

¹² Nu lu sana mu nu ba yege Isirayi abi mu nu ba kɩtaa kpee Babilon naa fuo sana mu nu ba kubge Yesu mu, umu kakubge to nkyaga su ndee.

Gyekoniya mu-bii ɪ gye Selatiye,

* 1:11 1:11 Gyekoniya mana nu ba bla bee tu ye Gye-howakyin mu.

nu Selatiye mu-bii ɪ gye
 Serubabeli.
 13 Nu Serubabeli mu-bii ɪ
 gye Abiyudi,
 nu Abiyudi, mu-bii ɪ gye
 Eliyakim,
 nu Eliyakim mu-bii ɪ gye
 Aso.
 14 Aso mu-bii ɪ gye Sadoki,
 nu Sadoki mu-bii ɪ gye
 Akim,
 nu Akim mu-bii ɪ gye
 Eliyudi.
 15 Nu Eliyudi mu-bii ɪ gye
 Eleyasa,
 nu Eleyasa mu-bii ɪ gye
 Matan,
 nu Matan mu-bii ɪ gye
 Gyekobu.
 16 Nu Gyekobu mu-bii ɪ
 gye Gyosefu, Mɛɛɾɪ
 mu-kuli mu. Nu
 Mɛɛɾɪ maɲa ɪ kuuɲe
 Yesu mu nu beɛ tu ye
 Krisito mu.†

17 Imu su lu Abraham
 saɲa naa fuɔ Owura Dawidi
 kanaana to kakuuɲe nkyaga
 su mu ɪ gye kudu ana. Nu lu
 Dawidi naa fuɔ saɲa mu nu
 ba kita ba mu waa anye mu
 kanaana to kakuuɲe nkyaga
 su ɪ gye kudu ana. Nu
 lu saɲa mu nu ba yeɲe
 Israyɪ abi lu Babilon naa
 fuɔ Krisito kakuuɲe saɲa
 mu gbaa gye kanaana to
 kakuuɲe nkyaga su kudu
 ana.

Yesu Krisito Kakuuɲe
(Luka 2:1-7)

18 Yesu Krisito kakuuɲe
 asɪn ndee. Ba taa mu-nyi
 Mɛɛɾɪ sa Gyosefu kekili,
 amaa poyɪ ke ba bu abaa

mu, ɪ ba fɛɛ ɔkyɪ mu su
 ɔto, nu Kayaayu Kyurekyure
 mu ɪ yeɲe nu ɪ ba kanɪn.
 19 Gyosefu mu nu ɔ gye
 mu-kuli mu gye ɔsa mu nu
 mu ɪkpa i kyiigi, nu maa
 mee biti fɛɛ ɔ ɲaaba Mɛɛɾɪ
 asa nsana to su mu, ɔ waa
 mu nfɛɛɛ fɛɛ ee biti ɔ baala
 kina mu.

20 Amaa Gyosefu, maa fe
 fale nfɛɛɛ mu, nu ɔnyɪɾɪɾe
 lbwaare kaboo lee mu n-yɪ
 kaapu mu idee to towe
 mu ye, "Gyosefu, Dawidi
 kanaana-bii, man waa ku-
 fuu fɛɛ fu mee ye fu taa
 Mɛɛɾɪ kili, lu fɛɛ Kayaayu
 Kyurekyure mu ɪ yeɲe nu ɔ
 nye ɔto. 21 Ee biti ɔ kuuɲe
 obii-nyɪnsa, ke fu yɪla mu
 kitɪ ye Yesu, kpali fɛɛ mu ii
 biti ɔ ba molige mu asa lu
 bamu alibi to."

22 Inumu kpini ɪ ba waa,
 ke ɪ ba to fɛɛ kanan mu nu
 ɔnyɪɾɪɾe bɔla mu ɔtoɲeɾu
 su towe ye, 23 "Kibite mu nu
 ɔ man nyi ɔnyɪn ii biti ɔ nye
 ɔto kuuɲe obii-nyɪnsa, ke ba
 tu mu ye Emanuweli," kumu
 kase ɪ gye ye, "lbwaare bu
 ane ase."

24 Imu su Gyosefu maa
 kyɪɲi mu, ɔ kili Mɛɛɾɪ taa
 mu kpee mu kɪkpaara su
 fɛɛ kanan mu nu lbwaare
 kaboo sa kɔɔ ye ɔ waa mu.
 25 Amaa Gyosefu man de ye
 Mɛɛɾɪ halu naa fuɔ saɲa mu
 nu ɔ kuuɲe obii-nyɪnsa mu.
 Nu Gyosefu yɪla mu kitɪ ye
 Yesu.

2

† 1:16 1:16 Krisito kase ɪ gye ye "ɔmu nu lbwaare lee (ye ɔ ba molige asa) mu."

*Anyaaşınpu Asa Ba Ba
Muḡa Bvnyaa Yesu*

1 Saḡa mu nu ba kuvge Yesu Krisito Betilehem kade mu nu ki bu Gyudeya ɔsuwule su mu, kanin saḡa maa mu Herodi i gye owura. Nu i ba fee, anyaaşınpu aku ba lu kyowe ilu ba Gyerusalem kade to, 2 nu ba taase ye, "Nku kebii mu nu ba kuvge mu ye o be gyii Gyiwu abi kuwura mu? An wu mu kikyikpebi * maa paate lu kyowe kilu, nu an ba ye an be muḡa bonyaa mu."

3 Owura Herodi maa nu fale asin mu u tooro mu gaa ye Gyerusalem abi kpini.

4 Nu o tu lbwaare asepu abulisa ye nbara akaapupu ba gyanje, nu o taase bamu ye, "Fine nu bee biti ba kuvge Krisito abee Omu nu lbwaare wola lee mu?" 5 Nu ba lee mu kono ye, "Bee biti ba kuvge mu Betilehem kade to Gyudeya ɔsuwule su." Lu fee lbwaare otowepu ku wola kyoro yila ye,

6 "Fu Betilehem mu nu fu bu Gyudeya ɔsuwule su, halu fu maa gye pu gbaa mu, fu gye okpare

lu fee fu to nu owura lala mu ii biti o lu, nu mu ee biti o baa o gye fee nbulupu okpapu sa me asa Israyi abi."

7 Tuto nu Owura Herodi tu anyaaşınpu mu lu tkaa su, nu o taase bamu ke o bu saḡa mu nu ba wu

kikyikpebi maa lu mu. 8 Nu o sun bamu Betilehem towe ye, "Fan kpee naa ku danbirasa biti kebii mu. Nu fan kan wu mu mu fan ba towe me, ke ngbaa me n kpee naa muḡa bonyaa mu."

9 Ba maa nu Owura mu ase lwe nu ba maa su bee kpee mu, opula to nu ba bwii wu kikyikpebi mu nu ba daa wu kyowe kilu mu, nu ki gyankpaa bamu kpee naa yile opula mu nu kebii mu bu mu susu kyekye. 10 Saḡa mu nu ba wu kikyikpebi mu, bamu ansi i gyii naa kyon su. 11 Ba maa loo kikapara mu su mu, ba wu kebii mu maa mu-nyi Meeru, nu ba kyon muḡa sun mu. Nu ba saḡe bamu isola nu ba lee suwa ye tulale mu nu bee tu ye franki-insenti ye tulale mu nu bee tu ye mire kee mu. 12 Kamaa to mu lbwaare da bamu amu to idee to ye ba man bila bwii kpee Owura Herodi ase, imu su ba bola okpa pupwe su bwii kpee bamu ɔsuwule su.

*Ba taa Yesu Sile
Kpe Egiyipiti*

13 Ba maa kyon kamaa mu, Onyurpe lbwaare kaboo ba lee mu n-yu kaapu Gyosefu idee to towe mu ye, "Kusu taa kebii mu maa mu-nyi sile kpee Egiyipiti naa kyina tuto naa fu saḡa mu nu n biti n towe fane ye fan lu tuto. Lu fee Herodi u ku ee biti kebii mu o mo." 14 Imu su o kusu taa kebii mu maa mu-nyi kagyanbwe nu ba

* 2:2 2:2 Kikyikpebi maa paate lu fale mu, u kaapu ye ba kuvge owura kpare ku.

sile kpee Egyipiti. ¹⁵ Tuto nu ba kyina naa fuv saɲa mu nu Herodi wu. Inumu i yege nu asin mu nu ɔnyirpe lbwaare bola mu otowepu su towe mu ba to. Imu i gye ye, "Lu Egyipiti to nu n tu Mi-bii."

¹⁶ Owura Herodi maa bu fee anyaasɛnpɔ mu ba pina mu mu, o nye agbu gaa. Nu o sa kɔɔ ye ba moɔ nbii-nyunsa-bii mu nu ba man pɔta kyɔn nsu nnyo su, nu ba bu Betilehem ye nde mu nu i kyaaboo kɔmu mu kpini. O yege nu ba waa kanɔn nɔn lu fee saɲa mu nu anyaasɛnpɔ mu ba towe mu ye ba wu kikyikpebi mu, ii biti i waa fee nsu nnyo. ¹⁷ Imu su asin mu nu ɔnyirpe lbwaare bola mu otowepu Gyere miya su towe mu ba to. Imu i gye ye,

¹⁸ "Ba nu kusu lɔn ku lu Rama kade to,
 u saawɔ yege i su kuwee,
 Raheli ee sawɔ ee su mu-bii ana su.
 Asa ba towe yuula mu kɔkɔlo kpɛ,
 lu fee mu-bii ana ba wu."

*Ba Taa Yesu Bwii
 Kpe Nasareti*

¹⁹ Owura Herodi kelewu kamaa mu, ɔnyirpe lbwaare kaboo lee mu n-yu kaapu Gyosefu idee to Egyipiti ɔsɔwɔle su, ²⁰ nu o towe mu ye, "Kusu taa kebii mu maa mu-nyi bwii kpee Israyi ɔsɔwɔle su, lu fee bamu nu ba daa bee biti ba moɔ kebii mu ba wu."

²¹ Imu su o kusu taa kebii mu maa mu-nyi kpee Israyi ɔsɔwɔle su. ²² Amaa maa nu ye Akelasi i yii mu-se Herodi ayaa to ee gyii kuwura Gyudeya mu, kufuu ki kɔta mu ye tuto kikpe. Lbwaare maa da mu kumu to idee to su mu, o kpeli kpee Galile kɔbaafɔn. ²³ Nu o naa kyina Nasareti kade mu to. Inumu i yege nu asin mu nu lbwaare otowepu towe lu kebii mu su mu ba to. Asin mu i gye ye, "Bee biti ba tu mu ye Kanasareti-nyun."

3

*Gyon Lɔɲo ɔkpa
 Sa Yesu Kɔba
 (Maki 1:1-8; Luka 3:1-18;
 Gyon 1:19-28)*

¹ Kanɔn saɲa maa mu, Gyon mu nu ee gye asa lbwaare kekyugye mu, ba Gyudeya ofuli su ee towe abwaaresɔn ee sa asa ² ye, "Fan yege alibi kɔwaa, lu fee lbwaare kuwura-gyii mu ki tiri to." ³ Gyon numu asin nu lbwaare otowepu Isaya wɔla kyɔɔ waa Asɔnkyan ylasa mu to mu ye,

"ɔsa ku bu ofuli su ee kuusi ee towe ye,
 'Fan lɔɲo ɔnyirpe ɔkpa mu,
 ke fan waa ɔkpa mu ntintin sa mu.' "

⁴ Nyoooma ifuu nu ba taa waa Gyon ato bunsu, nu kutɔbwaaya ɔwɔle kɔrusu i nmina mu kasɔye to. Mu agyito-gyisa moɔ i gye ntuntunbi ye nmasan. ⁵ Asa ba lu Gyerusalem kade to

ye Gyudeya ɛsɔwɔle sɔ ye Gyɔdan kabaafɔn kpini ba mɔ ase.

6 Ba lɛɛ bamɔ alibi tɔwe, nu o gyee bamɔ lbwaare kekyugyee Gyɔdan ɔbɔn mɔ tɔ. 7 Gyɔn maa wu Farasii ye Sadusi abi gaalaagaa ba maa ba mɔ ase, ke o gyee bamɔ kekyugyee mɔ, ɔ taase bamɔ ye, "Fane ananse banumu, anumu ɪ tɔwe waa fane ye fan sɩle lu lbwaare agbɔ mɔ nu ɪ ba asa sɔ mɔ tɔ? 8 Fan waa atɔ mɔ nu ɪ dagaa ke ɪ kaapɔ fɛɛ fan yege alibi kiwaa. 9 Fan man da fane nkɔlɔ sɔ tɔwe ye, 'Ane naana ɪ gye Abraham ɪmɔ sɔ an sɔ kamɔlige.' N tɔwe fane kesintin fɛɛ lbwaare ɪ taale taa abuu numɔ bilinji anaana-bii sa Abraham. 10 Nbɔnbɔ bire, lbwaare wɔla taa kpanfa yula iyu mɔ ilin tɔ o gyoo. Nu oyu kumaa mɔ nu ki mee sɔyi abi mɔ, bee biti ba ne kɩmɔ tɔw ke ba taa waa fulɔn tɔ.

11 "Nkyu nu mee me n sɔ n gyee fane lbwaare kekyugyee ke ɪ kaapɔ fɛɛ fan yege alibi kiwaa. Amaa ɔmɔ nu ɔ bɔ me kamaa ɛɛ ba mɔ kyɔ me gaa, nu n man dagaa gbaa fɛɛ n sɩla mɔ asɩbita. Mee mɔ bire Kayaayu Kyɩrekyɩre ye fulɔn nu ee biti ɔ taa gyee fane lbwaare kekyugyee. 12 ɔ sɔ mɔ kutɔ kyaalesa mɔ kɩbaa tɔ, ke ɔ kyaale ayubi mɔ lɛɛ afɔnfɔntɛɛ mɔ tɔ waa kikyunkun tɔ. Ee biti ɔ taa afɔnfɔntɛɛ mɔ waa fulɔn mɔ nu i mee dun mɔ tɔ."

Yesu Kekyllugyee
(Maki 1:9-11; Luka 1:21-22; Gyɔn 1:31-34)

13 Tutɔ nu Yesu lu Galile ɔsɔwɔle sɔ ba Gyɔdan ɔbɔn mɔ tɔ Gyɔn ase, ke o gyee mɔ lbwaare kekyugyee. 14 Amaa Gyɔn kpan mɔ n-yɩ ke ɔ kyɛɛge Yesu nfeere, nu ɔ tɔwe mɔ ye, "Fɛɛ fu ɪ dagaa fɛɛ fu gyee me kekyugyee, nu fu ɪ ba me ase ye n gyee fu?"

15 Nu Yesu lɛɛ kɔnɔ ye, "Yege ɪ waa kanɩn nbɔnbɔ numɔ, lu fɛɛ ɔkpa numɔ sɔ nu ɪ dagaa a maa waa ɪmɔ nu lbwaare biti mɔ kpini." Nu Gyɔn kyula gyee Yesu lbwaare kekyugyee.

16 Gyɔn maa dan gyee Yesu lbwaare kekyugyee lɔwe mɔ, Yesu lu ɔbɔn mɔ tɔ. Opula manja tɔ nu susɔ bugi tɔ, nu o wu lbwaare Kayaayu Kyɩrekyɩre maa kpɩlige fɛɛ kuwura-lɔpɔ ba gyɔnɔ mɔ sɔ. 17 Nu ɔbɔle ku lu susɔ tɔwe ye, "ɔnumɔ ɪ gye me kɔkɔlɔ tɔ obii-bitisa, nu mɔ ɪ bɔla mi ansi."

4

Sitaane Tɔw Yesu Tɔ Kɩ
(Maki 11:12-13; Luka 4:1-13)

1 Tutɔ nu Kayaayu mɔ sɩla Yesu kpee ofuli sɔ, ke Sitaane ɔ naa tɔw mɔ tɔ kɩ. 2 Maa waa nonmina nke adɩna kakyɔwape ye kagyanbwe mɔ, akun ɪ mɔɔ mɔ. 3 Nu Sitaane ba mɔ ase ba tɔwe mɔ ye, "Nu fu kan fu gye lbwaare Mu-Bii mɔ, tɔwe abuu numɔ ke i bilinji agyito."

4 Nii Yesu lee kono ye, "Ba kyuroo waa Asinkyan ylesa mu to ye, 'Man gye agyito wole nkun u sa nyimisa nkpa, amoo asin mu nu u lu lbwaare kono to.' "

5 Tuto nu Sitaane taa mu kpee Gyerusalem, kade kyirekyire mu to naa yile kabwaare-sunkpa aye mu ketin to susu.

6 Nii o towe ye, "Nii fu kan fu gye lbwaare Mu-Bii mu, fugi tiye kase. Lu fee ba kyuroo waa Asinkyan ylasa mu to ye,

'lbwaare ii biti o sa mu nboo kono lu fu su,
nu bee biti ba taa bamu abaa sogita fu,
ke fu kyaa ki man nye wate abuu.' "

7 Yesu bwii lee kono ye, "Ba bila kyuroo waa Asinkyan ylasa mu to ye, 'Man tub fu-Nyirpe lbwaare to ku.' "

8 Sitaane bila taa mu kpee kibii lala ku su, nu o kaapu mu kuwura-gyii kumaa mu nu ki bu dulinyaa nimu to ye umu bunyaa mu. 9 Nii o towe ye, "Nii fu kan muja sun me mu, n biti n taa unumu kpini sa fu."

10 Nii Yesu towe mu ye, "Sitaane, nate lu me ase. Lu fee ba kyuroo waa Asinkyan ylasa mu to ye, 'Muja sun fu-Nyirpe lbwaare, nu mu nkun nu fu sun.' "

11 Tuto nu Sitaane yege mu, nu lbwaare nboo ba ba kye Yesu to.

Yesu Piili Mu Kusun Mu Kase
(Maki 1:14-15; Luka 4:14-15)

12 Yesu maa nu ye ba kitaa Gyon tii obu mu, o bwii kpee Galile. 13 Nii o lu Nasareti kpee Kapanum kade to naa kyina. Kade manja bu Galile obun lala okaa, Sebulun maa Nafitali kabaafun mu. 14 I waa kanan nin ke asin mu nu lbwaare otowepu Isaya towe lu nde manja su mu i ba to. Asin mu i gye ye,

15 "Sebulun osuwole ye Nafitali osuwole,

nde mu nu i bu okpa mu nu kii kpee opu ase,

nde mu nu i bu Gyodan benbe mu,

bamu nu ba man gye Gyiwu abi nu ba bu Galile,

16 asa mu nu ba te kitentenbiri to mu,

ba wu kijnmanesa kpare mu.

Asa mu nu ba tiye lewu kitentenbiri osuwole su mu,

kijnmanesa ki lu bamu su."

17 Lu kanin sanja manja nu Yesu piili ee towe asin danbirasa mu ye, "Fan yege alibi kiwaa, lu fee susu kuwura-gyii mu ki tiri to."

Yesu Ti Mu Abulapu Gyankpaasa

(Maki 1:16-20; Luka 5:1-11)

18 Yesu maa kyina o naa Galile opu su mu, o wu ukun akitapu anyo, Simon mu nu ba bila bee ti mu ye Pita ye mu-supu Andiruwu yege bee tub kisawu opu mu to bee kitaa ukun. 19 Nii Yesu towe bamu ye, "Fan ba buu me, ke n waa fane asa akitapu."

20 Nii opula manja to ba yege bamu asawu mu, nuu ba buu mu.

21 Maa kyaga su ee kpee mu, nuu o naa wu oku maa mu-supu, bamu i gye Gyemisi maa Gyon, Sebedi mu-bii ana. Ba maa bamu-se Sebedi ba bu okuli to bee lonjo bamu asawu. Nii Yesu tuu bamu. 22 Opula manja to ba yege okuli mu ye bamu-se nuu ba buu mu.

*Yesu Kye Alɔpu
(Luka 6:17-19)*

23 Nii Yesu nate kyaaboo Galile osuwule su ee kaapu asa asin danbirasa mu lu lbwaare kuwura-gyii mu su kabwaare-kule ogyanjekpa kumaa numu to yege ee kye alo kumaa numu. 24 Mu kitu i yaase loo Siriya osuwule su kpini, nuu asa ba taa alɔpu mu nuu ba su alo yiri-yiri biya mu. Aku bamu n-yuu to u ko bamu gaa, nuu aku moo nbwu libi bee tooro bamu, aku bee lo kigbingbin, nuu aku moo ba gye amugule-mugule, nuu Yesu kye bamu kpini. 25 Asa damante ba lu Galile ye Dekapoli ye Gyerusalem ye Gyudeya ye Gyodan benbe kpini ba buu mu.

5

*Yesu Towe Abwaaresin
Kibu Su
(Luka 6:20-23)*

1 Yesu maa wu sakyɔ mu, o dii kpee kibu-bi ku su naa kyina kumu su, nuu mu abulapu ba ba mu ase toto. 2 Nii o piili ee kaapu bamu ee towe ye,

3 “Kusee i gye sa bamu nuu ba taa bamu n-yuu tuu lbwaare nkun su, lu fee susu kuwura-gyii mu ki gye bamu lee.

4 Kusee i gye sa bamu nuu bee boota to, lu fee bamu nuu lbwaare ii biti o yuula bamu nkolo.

5 Kusee i gye sa bamu nuu bee biya bamu n-yuu kase, lu fee bamu ii biti ba gyii kase mu fee bamu kapatye.

6 Kusee i gye sa bamu nuu bamu ansi u payi ukpa kikiyiigi su, lu fee bamu nuu lbwaare ii biti o yege ba nme lu bamu ato bitisa to.

7 Kusee i gye sa bamu nuu bee wu bamu birisa ana kwee, lu fee bamu nuu lbwaare ii biti o wu kwee.

8 Kusee i gye sa bamu nuu ineesi ku man bu bamu kokolo to, lu fee bamu ii biti ba wu lbwaare.

9 Kusee i gye sa bamu nuu bee biya keyuula asa nsana, lu fee bamu nuu lbwaare ii biti o tuu ye Mu-bii ana.

10 Kusee i gye sa bamu nuu ba nyanla bamu fee bamu ukpa maa kyiigi lbwaare ase su mu, lu fee bamu nuu susu kuwura-gyii mu ki gye bamu lee.

11 “Kusee i gye sa fane mu nuu asa bee saale, nuu bee nyanla fane nuu bee tin antijesa bee towe asin libi bee gyaga fane su, fee fan

maa gye me abulapu su.
 12 Fan yegge i waa fane okon ke fane ansi i gyii, lu fee fane kukoka lala ki de ki gyoo fane lbwaare aye. Kpalu fee kanun manja nu ba daa nyanla lbwaare atowepu mu nu ba wola gyankpaa fane ba mu.

Fan Du Nin Fee Nfole Ye Inmanesa (Maki 9:50; Luka 14:34-35)

13 "Fan du nin fee nfole sa asa dulinyaa to. Amaa nu nfole kan pan umu okon mu, mine nu fu bila taale taa waa umu ke i waa okon? I man bila i su kyaare, amoo ba taa kyeege foyi ke asa ba nate su.

14 "Fan du nin fee inmanesa sa asa dulinyaa to. Kade lala mu nu ki gyan kibuu su mu mee taale baala.
 15 Nu oku mee tuwa fitila, ke o taa waa kolobi to. Amoo o taa gyaga fitila ogyagakpa ke ki baa ki ku okumaa numu to kikaara mu su.
 16 Okpa kulon manja su fan yegge fane inmanesa i baa i ku to sa asa, ke ba wu fane asun danbirasa mu nu fen waa mu, ke ba yin fane-Se lbwaare mu nu o bu susu mu.

Yesu Man Ba Ye O Be Nyita lbwaare Asinkyany Yilasa Mu

17 "Fan man fe nfeere fee n ba nin ke n ba lee Mosesi nbara mu ye lbwaare atowepu kikaapu mu lu to. N man ba nin ke n ba lee umu lu to, amaa n ba nin ke bamu kikaapu mu i ba to.
 18 N towe fane kesintin ye,

naa fvu saja mu nu susu ye kase ii biti i muuri mu, halu nbara mu to kukyuroo-bi pii gbaa, abee umu kitobi mee ye i kooqe su, amoo kuto kumaa ii biti i ba to. 19 Imu su okumaa mu nu o kina kibuu nbara mu to kipii, nu ee kaapu asansa ye ba waa kanun mu, ee biti o baa o gye osa pii lbwaare kuwura-gyii mu to. Amaa okumaa mu nu o buu nbara mu, nu ee kaapu asansa gbaa ye ba buu umu mu, ee biti o baa o gye nyimisa kpare lbwaare kuwura-gyii mu to.
 20 Imu su n towe fane fee, nu fane ikpa i man kyiigi i kyoo nbara akaapupu ye Farasii abi mu, fan mee ye fan nye loo lbwaare kuwura-gyii mu to kakaaku."

Yesu Asin Kaapusa Lu Agbu Su

21 Yesu bila towe ye, "Fan nu Mosesi nbara mu maa towe adidaapu mu ye, 'Man kan moo nyimisa. Okumaa mu nu o moo nyimisa mu, bee biti ba bun mu kupwe.'

22 Amaa n towe fane ye, okumaa mu nu o nye agbu waa mu tomaa mu, bee biti ba bun mu kupwe. Nu okumaa mu nu o saale mu tomaa ye o man bu sehn to mu, ee biti o nye asin Gyiwu kubu-kubu abilisa mu nu bee tu ye Sanhediri mu ansi. Nu okumaa mu nu o saale mu tomaa ye, 'Fu omelensipu numu' mu, ii biti o loo awurufu fulon yen-yen to.

23 "Imu su, nu fu kan biya fu saraga ke fu ba lee lbwaare kaswu su, nu fu

nyinji fεε fu waa fu birisa alibi ku mu, ²⁴ yege fu saraga yula tutu ke fu bwii kpee, ke faa fu birisa mu fan lonjo abaa nsana, poyi ke fu bwii ba lee fu saraga mu sa lbwaare.

²⁵ "Nu oku kan samaa fu asin ogyikpa mu, sun mata mu poyi asin kigyii kake mu ki fuu. Amaa nu i man kan ba kanin mu, ee biti o taa fu sa asin ogyipu mu, ke moo mu o taa fu waa abu tiipu okusupu abaa to ke o tii fu obu. ²⁶ N towe fu kesintin fεε, fii biti fu baa fu bu tutu naa fuu saja mu nu fii biti fu-ka fu kuko mu lwe.

Kanyin Ye Kakyi Biti Kigyagaa Asin
(Matiwu 19:9; Maki 10:11-12; Luka 16:18)

²⁷ "Fan nu Mosesi nbara mu maa towe ye, 'Man waa kanyin biti abee kikyuu biti kigyagaa.' ²⁸ Amaa me i towe fane nin fee, okumaa mu nu o ku okyuu waa mu nfeere fee o din nye maa mu ba buga nin, o tiye waa kikyuu biti alibi mu kokolo to. ²⁹ Imu su nu fu gyisa kinsi kii biti ki yege ke fu waa alibi mu, kyole kumu foyi. I buron sa fu fee fu maa pan fu katun ku, i kyoo fee ba maa taa fu n-yuu kpini naa tub awurufo fulon yen-yen to. ³⁰ Nu fu gyisa kibaa kii biti ki yege ke fu waa alibi mu, tin kumu foyi. I buron sa fu fee fu maa pan fu katun ku, i kyoo fee ba maa taa fu n-yuu kpini naa tub awurufo fulon yen-yen to.

Okyu Kekina Asin Kaapusa

³¹ "Nu Mosesi nbara mu ba bila towe ye, 'Okumaa mu nu o kina mu-ka mu, dagaa maa kyuroo kekina owule sa mu.' ³² Amaa me i towe fane ye, okumaa mu nu o kina mu-ka nu i man gye ye okyuu mu lu mu kamaa mu, o yege okyuu mu waa alibi kekili to. Nu onyin kumaa mu nu o kili okyuu mana gbaa mu waa alibi kekili to.

Ntan Kibo

³³ "Fan bila nu Mosesi nbara mu maa towe adidaapu mu ye, 'Man bo ntan ke fu laanje, amaa i dagaa fu maa waa kanan mu nu fu bo ntan sa onyuripe lbwaare mu.' ³⁴ Amaa nbunbu me i towe fane ye, fan man bo ntan kpini-kpini. Fan man taa susu bo ntan, lu fee tutu i gye lbwaare kuwura-gya. ³⁵ Fan man taa kase bo ntan, lu fee tutu i gye lbwaare ayaa ogyagakpa. Fan man taa Gyerusalem kade bo ntan, lu fee kumu i gye Owura kpare mu kade lala. ³⁶ Man taa fu kumu bo ntan, lu fee fu mee taale waa kinyinibi kulon kifufuli abee kilenbiri. ³⁷ Amaa fan yege fane katowe ki baa ki gye Eehn abee ayee. Nu fu kan bo ntan ku tii su mu, i lu Sitaane ase nin.

Fan Man Taa Alibi Ka Alibi Koko
(Luka 6:29-30)

³⁸ "Nu fan bila nu Mosesi nbara maa towe ye, 'Nu oku kan boyi oku kinsi mu, i dagaa be boyi ngbaa mu lee.

Nu oku kyiigi oku kinyi mu, i dagaa be kyiigi ngbaa mu lɛɛ.’³⁹ Amaa me i towe fane ye, nu oku kan waa fu alibi mu, man taa alibi ka mu kuko. Nu oku kan kpa fu otan gyisa su mu, bilijaa bina su sa mu ke o kpa tii su.⁴⁰ Nu oku kan taa fu kpee asin ogyikpa ke o koolɛ fu kaale mu, taa fu balumaasu tii mu su.⁴¹ Nu oku kan nyan fu, fee fu sula mu usula kpiya mu mayili kulun mu, sula umu kpiya mu imayili anyo.⁴² Nu oku kan ba kole fu koto ku mu, sa mu. Abee nu oku kan ba ye fu paala mu koto ku mu, sa mu.

Nye Kebiti Sa Fu-don Ana (Luka 6:27-28,32-36)

⁴³ “Fan nu Mosesi nbara mu maa bila towe ye, ‘Fan nye kebiti sa fane toomaa ana, ke fan kisi fane-don ana.’⁴⁴ Amaa me i towe fan ye, fan nye kebiti sa fane-don ana, ke fan kole kabwaare kole sa fane anyanlapu,⁴⁵ ke fan baa fan du fee fane-Se mu nu o bu susu mu. Mu i yege nu mu kyowe u lu ee sa alibi awaapu ye adanbirasa awaapu, nu ee yege bulayi u da ee sa bamu nu bamu ikpa ii kyiigi, ye bamu nu bamu ikpa i man kyiigi.⁴⁶ Nu fan kan fan su kebiti sa bamu nu bee biti fane nkun mu, mine kukoka nu fen biti fan nye? Man gye kanin manja nu alibi awaapu gbaa bee waa nin abee?⁴⁷ Nu fan kan fen fwaala fane tomaa ana nkun mu, mine koto nu fan waa fan kyoo koto mu nu

okomaa numu u waa? Man gye kanin nu idakpa asunpu gbaa bee waa nin?⁴⁸ Imu su i dagaa fane kibaaboto maa du kyekyee, fee kanan mu nu fane-Se mu nu o bu susu mu du kyekyee mu.

6

Kikaapu Lu Ato Kekerɛ Su

¹ “Fan baa fan da su ke fan man waa fane adanbirasa asa ansi su, ke ba nye wu fane. Nu fan kan waa kanin mu, fan mee ye fan nye kukoka lu fane-Se mu nu o bu susu mu ase.

² “Imu su nu fu kan kee otiripu ato mu, man taa da kibonbon fee kanan mu nu nno nnyoo-nnyoo wuya ana mu bee waa kabwaare-kole igyanekpa ye agbenbi su ke asa ba nye yin bamu mu. N towe fane kesintin fee ba tee wula nye bamu kukoka lwe.³ Amaa nu fu kan kee atiripu afulee mu, man yege fu-bina kibaa o bu koto mu nu fu gyisa kibaa mu waa mu,⁴ ke fu kakɛe i waa asiiri to. Saamu fu-Se mu nu ee wu koto mu nu fu waa asiiri to mu, ii biti o ka fu kuko.

Kabwaare Kole (Luka 11:2-4)

⁵ “Nu fen kan fen kole kabwaare-kole mu, fan man waa fee nno nnyoo-nnyoo wuya ana mu, lu fee bee biti kyile kabwaare-kole igyanekpa ye agbenbi nkpanyeere bee kole kabwaare-kole, ke asa ba nye wu bamu. N towe fane kesintin fee, ba wula nye bamu kukoka lwe.⁶ Amaa nu fu kan fu kole

kabwaare-kule mu, loo fu obu to ke fu tii, ke fu kule kabwaare-kule sa fu-Se mu nu oku mee wu mu mu. Saamu fu-Se mu nu ee wu kuto mu nu fu waa asiiri to mu, ii biti o ka fu kuko. ⁷ Nu fan kan fen kule kabwaare-kule mu, fan man towe ntowe bunswusa mu nu i man su kase fee idakpa asunpu lee mu. Lu fee bee fe nfeere nun fee bamu kukule bunswusa mu, ii biti i yege ke i ba to sa bamu. ⁸ Imu su fan man waa fee bamu, lu fee fane-Se nyi kuto mu nu kii tiri fane poyi nu fen kule mu mu.

⁹ "Nu fen biti fan kule kabwaare-kule mu, fale nu i dagaa fan maa towe.

'Ane-Se lbwaare mu nu fu bu susu, yege asa ba bunyaa fu kitu.

¹⁰ Yege fu kuwura-gyii mu ki ba,

ke fu yege fu kebiti ki waa kase su nfu, fee kanan mu nu ki du susu mu.

¹¹ Sa ane kake kumaa agyito.

¹² Taa ane alibi kee ane, fee kanan mu nu ane gbaa ane

an taa bamu nu bee waa ane alibi kee bamu mu.

¹³ Man yege a loo kutub to ki to,

amaa lee ane lu olibilibi mu abaa to.

Lu fee kuwura-gyii ye olon, ye bunyaa i gye fu lee kakpaa.*

¹⁴ Lu fee nu asa ba waa fane alibi nu fan taa kee bamu mu, fane-Se mu nu o bu susu

mu gbaa ii biti o taa kee fane. ¹⁵ Amaa nu fan kan fan man taa asa alibi kee bamu bure, fane-Se mee ye o taa fane alibi kee fane.

Nojmina

¹⁶ "Nu fan kan waa nojmina mu, fan man waa fane ansi to kuwee kuwu fee kanan mu nu nno nnyo-nnyo wuya ana bee waa mu. Bee nyaanfe bamu ansi to ke asa ba nye wu ye ba njmina konon. N towe fane kesintin fee ba wola nye bamu kukoka lowe. ¹⁷ Amaa nu fu kan njmina konon mu, fwu fu ansi to, suswa nfo ke fu seyfu kumu to. ¹⁸ Saamu, asa ba mee ye ba wu fee fu njmina konon, amoo fu-Se mu nu oku mee wu mu mu nkun. Fu-Se mu nu ee wu kuto mu nu fu waa asiri to, ii biti o ka fu kuko.

Fan Taa Fane Ansi Gyaga Susu Ato Su (Luka 12:33-34)

¹⁹ "Fan man kubla kapatye yila kase su nfu sa fane n-yu, nfu numu nu itabirita ye nkandira ii nyita umu, nu ayu bee loo bee yu- uri umu. ²⁰ Amaa fan kubla kapatye yila susu sa fane n-yu, katun mu nu itabirita ye nkaduro i mee taale nyita umu, nu ayu ba mee taale loo naa yuuri umu. ²¹ Lu fee katun mu nu fu kapatye bu mu, toto nu fu nfeere gbaa i bu.

²² "Nyimisa ansi i gye mu kayu-wule mu fitila. Nu fu ansi i kan i buron bure,

* **6:13** 6:13 Ba kyuroo gyaga su waa didaa iwole uko to ye, Lu fee kuwura-gyii ye olon, ye bunyaa i gye fu lee kakpaa.

fu kayu-wule mu kpini gye unmanesa nin. ²³ Amaa nu fu ansi i kan i man buron bire, fu kayu-wule mu kpini bu kitentenbiri to nin. Imu su nu fitula mu nu ki bu fu to mu gye kitentenbiri mu, ii biti i waa kitentenbiri tumm.

²⁴ “Oku i gye oku mee taale sun anyuripe anyo. Ee biti o kisi oku ke o nye kebiti sa oku, abee ee biti o nye saja sa oku ke o yege oku. Fan mee taale sun lbwaare maa afulee.

Fan Man Yege Asin

*I Tɔɔɔɔ Fane
(Luka 16:13)*

²⁵ “Imu su n towe fane ye, fan man yege fane nkpa ye agyito mu nu fen biti fan gyii, abee umu nu fen nuu, abee fane kayu-wule ye ato bunsu asin i tɔɔɔɔ fane. Nkpa i man kyɔ agyito abee? Nu kayu-wule moɔ man kyɔ ato bunsu? ²⁶ Fan ku nb-wiibi mu nu ba bu afuu to mu, be mee duu nu ba mee tɔɔɔɔ, nu ba mee kɔɔla agyito bee gyaga agyan su, amaa fane-se mu nu o bu sɔsɔ mu u sa bamu agyito. Fane asin i man tiri i kyɔ bamu nin abee? ²⁷ Fane to omoɔ nu asin i maa tɔɔɔɔ mu su mu, nu ee taale taa kerefi kulon tii mu nkpa su?”

²⁸ “Nu mine i waa nu ato bunsu asin i tɔɔɔɔ fane? Fan ku kanan mu nu iyu ntɔtɔle i dan mu. I mee sun kusun nu i mee luɔ ato bunsu i sa umu n-yu. ²⁹ Amaa n towe fane ye, halu Owura Solomon maa mu ato bunsu danbirasa kpini mu, i man buron fuɔ ntɔtɔle mu. ³⁰ Nu fale nu lbwaare u

lonɔ afitiri mu nu ndaga i bu to, nu oke bee taa umu funti waa fulon to mu, mine waa nu o mee ye o sa fane ato bunsu kɔkyɔ? O, fane kɔkɔle-gyii ku man kyɔ? ³¹ Imu su fan man tɔɔɔɔ fane n-yu fen taase ye, ‘Mine nu an biti a gyii?’ abee ‘Mine nu an biti a nuu?’ abee ‘Mine nu an biti a bun?’ ³² Bamu nu be mee nyi lbwaare mu fale ato kpini su nu bamu ansi i payi. Nu fane-se mu nu o bu sɔsɔ mu nyi fee fale ato numu maa tiri fane.

³³ “Amaa fan gyankpaa ku biti lbwaare kuwura-gyii mu ukpa ye mu ukpa kikiyigisa mu, ke o taa ato numu kpini tii su sa fane. ³⁴ Kanin su fan man tɔɔɔɔ fane n-yu lu ato mu nu ii biti i ba oke. Fan yege oke ato i ku umu gbaa-gbaa umu asin tirisu su.

7

*Fan Man Bun Kupwe
(Luka 6:37-38, 41-42)*

¹ “Fan man bun kupwe, ke lbwaare o man bun fane gbaa kupwe. ² Lu fee okpa mu nu fen bola su fen bun fane birisa ana kupwe mu, nu lbwaare gbaa ii biti o bola su bun ngbaa fane kupwe. Nu kutɔ kaalasa mu nu fan taa kaala sa fane birisa ana mu, kanin nu lbwaare ii biti o kaala sa fane.

³ “Mine i waa nu fii wu keyuubi mu nu ku bu fu birisa kinsi to, nu fu mee wu kagyakpoti mu nu ku de fu kinsi to? ⁴ Nene su nu fu taale towe fu birisa

ye yege n lee keyuubi fu kinsi to, yege kagyakpoti de ngbaa-gbaa fu kinsi to? ⁵ Fu nno nnyo-nnyo wuya, gyankpaa lee kagyakpoti mu nu ki bu fu kinsi to mu, poyi ke fu lan wu danbirasa, ke fu lee keyuubi mu nu ki bu fu birisa kinsi to mu.

⁶ "Fan man taa kutu mu nu ki du kyirekyire mu sa igyoono, lu fee bee biti ba biliji yile fane su dunji fane waa kyabile-kyabile. Nu fan man taa fane ato kpare tuu sa akuuri, ke be kyigya umu su nyita.

Fan Kule Lu Ibwaare Ase (Luka 11:9-11)

⁷ "Fan kule lu Ibwaare ase, ee biti o sa fane. Fan ku biti Ibwaare ase, fen biti fan wu. Fan da mu kebuno, ee biti o tigi sa fane. ⁸ Lu fee okumaa mu nu ee kule ee lu Ibwaare ase mu, ee nye, nu okumaa mu nu ee ku ee biti mu, ee wu, nu okumaa mu nu ee da kebuno mu, ee tigi ee sa mu.

⁹ "Fane anumu nu mu-bii u kule mu bodobodo ke o taa kubuu sa mu? ¹⁰ Abee nu ee kule mu okin nu ee taa kinanse ee sa mu?

¹¹ Nu fane mu nu fan gye alibi awaapu mu gbaa fen nyi ato danbirasa kitta sa fane-bii ana mu, mine su nu fane-Se Ibwaare mu nu o bu susu mu mee ye o kyula sa okumaa mu nu ee kule mu ato danbirasa mu?

¹² Imu su kutu kumaa mu nu fen biti asa ba waa sa fane mu, fane gbaa fane fan baa fen waa kanin fen sa bamu. Inumu i gye Mosesi

nbara ye Ibwaare atowepu kikaapu mu.

Kebuno Bontesa Ye Kyelgesa (Luka 13:24)

¹³ "Fan bola kebuno pii mu to loo. Lu fee kebuno yelgesa mu okpa gbaa yelge ye kinata su, nu kii kpee kinyita kakpaa to nin, nu asa mu nu bee bola bee loo kumu to mu ba kyoo. ¹⁴ Amaa okpa mu nu kii kpee nkpa to mu bure ki bonte, nu kumu kebuno gbaa man yelge, nu asa mu nu bee wu kumu bee bola mu ba man kyoo.

Oyu Kumaa Kumaa Kimu Abi (Luka 6:43-44)

¹⁵ "Fan baa fan da atijesa atowepu su. Ansi su mu be du bohni fee nbulupu mu, amaa bamu nkolo to mu, be du nin fee agboogboo mu nu ba nye agbu. ¹⁶ Bamu ato waasa nu fen biti fan taa bu bamu. Kididobi oyu su nu bee tiye kimango abi abee? Abee kikapale oyu su nu bee tiye akutu? ¹⁷ Kanin nu oyu danbirasa u soyi abi danbirasa, nu oyu libi moo u soyi abi libi. ¹⁸ Oyu danbirasa mee taale soyi abi libi, nu oyu libi mee taale soyi abi danbirasa. ¹⁹ Oyu kumaa mu nu ki mee soyi abi danbirasa mu, bee ne kumu nin tuu, ke ba taa waa fulon to. ²⁰ Kanin su fen biti fan bu antijesa atowepu mu lu bamu awaasa su.

N Man Nyi Fane (Luka 13:25-27)

21 “Man gye okumaa mu nu ee tu me ye, ‘Onyiripe, Onyiripe’ mu, ii biti o loo susu kuwura-gyii mu to, amoo omu nu ee waa me-se mu nu o bu susu mu kebiti mu nkun. 22 Ibwaare kake talea manja kan fu mu, asa gaalaagaa bee biti ba towe me ye ‘Onyiripe, Onyiripe, an bɔla fu kitu su towe abwaaresin sa asa, nu lu fu kitu to su mu an gya nbwu libi, nu an waa asin kyinkyinsa gaalaagaa.’ 23 Amaa n biti towe tigi bamu ye, ‘Man nyi fane. Fane alibi awaapu banumu, fan lu me su nate.’

Onyaasinpu Ye Omelensipu
Ibu Kipyi
 (Luka 6:47-49)

24 “Imu su okumaa mu nu ee nu me asin numu, nu ee buu imu mu, du nin fee onyaasinpu mu nu o poyi mu kikaara gyaga kifole su mu. 25 Bulayi da nu ibun i bɔla, nu afuu lala i da obu mu, amaa ki man tiye, lu fee ba poyi kumu gyaga kifole su. 26 Amaa okumaa mu nu ee nu me asin numu, nu o mee buu imu mu, du nin fee omelensipu mu nu o poyi mu obu gyaga kusipu su. 27 Bulayi da nu ibun i bɔla, nu afuu lala i da nu obu mu lu tiye olon to birimm.” 28 Yesu maa towe asin numu lwe mu, mu kikaapu mu i kyinkyin sakyɔ mu gaa. 29 Lu fee mu kikaapu mu to su olon, nu i man du fee nbara akaapupu lee mu.

8

Yesu Kye Kibootoo Wuya
Ku
 (Maki 1:40-45; Luka 5:12-16)

1 Yesu maa kpilige lu kibu mu su ba mu, asa damante ba buu mu. 2 Tuto nu onyin ku mu nu ee lo kibootoo ba munja mu amulii su mu ansi to nu o towe ye, “Onyiripe nu i pure fu mu, fu taale yege me n-yu i loho su.” 3 Nu Yesu teeje mu kibaa mata onyin mu. Nu o towe mu ye, “I pure me, fu n-yu i loho su.” Opula to nu mu kibootoo mu ki lwe. 4 Nu Yesu towe mu ye, “Man waa fu towe oku, amaa taa fu n-yu naa kaapu lbwaare Oseepu, ke fu lee saraga fee kanan mu nu Mosesi nbara i kaapu mu, ke okumaa numu o wu fee fu n-yu i loho su.”

Anaakopu Obilisa
Mu Kikole-gyii
 (Luka 7:1-10)

5 Yesu maa loo Kapanum kade to mu, Roma anaakopu obilisa ku ba mu ase ba kule mu ye o kye mu to. 6 O towe mu ye, “Onyiripe, me kyaafole de me kikaara su ee lo mugole-mugole, u tooro mu gaa.” 7 Imu su, Yesu towe mu ye, “N biti n naa kye mu kulo.” 8 Nu anaakopu obilisa mu lee mu kono ye, “Onyiripe n man dagaa fee fu ba me kikaara su. Amaa dan sa kono, me kyaafole mu ii biti o kpaare. 9 Lu fee ngbaa me n bu aku olon kase nin, yege anaakopu ba bu me kase. N

kan tɔwɛ ɔkɔ yɛ, 'Kpɛ nfi,' nu ɛɛ kpɛɛ. Nu n tɔwɛ ɔkɔ yɛ, 'Ba nfi,' nu ɛɛ ba. Nu n tɔwɛ mɛ kɪyaafɔlɛ yɛ, 'Waa unumu,' nu ɛɛ waa unumu."

10 Yesu maa nu kanin mu, i kyinkyin mu, nu ɔ tɔwɛ bamu nu ba buu mu mu yɛ, "N tɔwɛ fanɛ kesintin fɛɛ Isirayɪ abi kpini tɔ mu, n man pɪta wu ɔsa mu nu ɔ sɔ fale kɪkɔɔlɛ-gyii damantɛ numu kedubi. 11 N tɔwɛ fanɛ yɛ asa gaalaa-gaa beɛ bitɪ ba lu kyɔwɛ kilu yɛ kyɔwɛ kɪtɪyɛ, kɛ ba maa Abraham maa Isaki yɛ Gyekobu ba ba bɔga kyɪna bamu ɪkyɪnakpa mu nu ɪ gye kuwura-gyii kensi-gyii ngyanɛ mu tɔ. 12 Amaa fanɛ mu nu naafɔɔ fan gye kuwura-gyii abi mu, beɛ bitɪ ba taa fanɛ funti kewu tɔ kitentɛnbiri tɔ katɪn mu nu kusu yɛ anobi kedunɪ bu."

13 Nu Yesu tɔwɛ anaakɔpɔ ɔbulɪsa mu yɛ, "Kpewu! Ii bitɪ ɪ waa sa fɔ fɛɛ kanan mu nu fɔ kɔɔlɛ gyii mu." Nu kanin sana manɔ tɔ kyɛɛkyɛɛ nu mu kɪyaafɔlɛ mu nyɛ alanfiya.

Yesu Kye Alopu Kukyɔ
(Maki 1:29-34; Luka 4:38-41)

14 Yesu maa ba Pita kɪkpaara sɔ mu, o wu fɛɛ Pita mu-saa kyɪsa dɛ ɛɛ lɔ kibirima. 15 ɔ kɪtaa mu kɪbaa tɔ nu kibirima mu kɪ yɛgɛ mu, nu ɔ kɪsɔ kɪtaa bamu kɪfɔ.

16 Sana mu nu kyɔwɛ tɪyɛ mu, nu asa ba taa alopu kukyɔ mu nu nbwu libi ba tɛ bamu sɔ mu biya Yesu.

Nu ɔ sa nbwu libi mu kɔnɔ gya bamu kɪsaa alopu mu sɔ, nu ɔ kye alopu mu kpini. 17 Inumu ɪ yɛgɛ nu asɪn mu nu lbwaare ɔtɔwɛpɔ Isaya tɔwɛ Asɪnkyan yɪlasa mu tɔ mu ɪ ba tɔ. Asɪn mu ɪ gye yɛ, "ɔ kɔɔlɛ anɛ alo, nu ɔ taa anɛ alobi sɔla."

Bamu Nu Bee Biti
Ba Buu Yesu
(Luka 9:57-62)

18 Yesu maa wu asa damantɛ ba maa kyaabɔɔ mu mu, ɔ tɔwɛ mu asunpu mu yɛ ba faa kpɛɛ benbe. 19 Nu nbara ɔkaapɔpɔ ku ba mu asɛ ba tɔwɛ yɛ, "ɔkaapɔpɔ n bitɪ n buu fɔ kpɛɛ katɪn kɔmaa mu nu fii kpɛɛ mu."

20 Nu Yesu lɛɛ kɔnɔ yɛ, "Agboogboo ba sɔ ɪbɔ beɛ dɛ tɔ, nu nbwiibi ba sɔ nsɔswaa, amaa mɛ, Daadi-maadi Obii-nyɪnsa mu birɛ, n man sɔ katɪn mu nu n dɛ fɔbɛtɛ."

21 Mu ɔbulapɔ ku gbaa tɔwɛ mu yɛ, "ɔnyɪrɪpɛ, yɛgɛ n naa pula mɛ-sɛ pɔyi."

22 Amaa Yesu tɔwɛ mu yɛ, "Buu mɛ kɛ fɔ yɛgɛ bamu nu be du fɛɛ alewupu mu, be kpɛɛ naa pula bamu alewupu."

Afuu Ye Apaa I Nu
Yesu Ase
(Maki 4:35-41; Luka 8:22-25)

23 Nu o loo ɔkɔlɪ tɔ nu mu abulapɔ mu ba buu mu loo. 24 Ba maa gyan ɔbun lala mu sɔ beɛ kpɛɛ mu, opula tɔ nu afuu lala i tigi yɛgɛ ɪ da apaa ii loo ɔkɔlɪ mu tɔ. Amaa yɛgɛ Yesu dɛ nsurɛ.

25 Abulapu mu ba naa kyinji mu, nu ba towe mu ye, "Onyiripe, molige ane! An biti a muuri!"

26 O lee bamu kono ye, "Fane mu nu fane kikwole-gyii ki man kyw, mine i waa nu fan su kufuu kanin?" Nu o kusu pante afuu ye apaa mu su, nu i waa diin.

27 Nu i kyinkyin asa mu, nu ba taase ye, "Mine nyimisa ndee? Halu afuu ye apaa gbaa ii nu mu ase."

Yesu Kye Anyin Mu Nu Nbwu Libi Ba Te Bamu Su Mu
(Maki 5:1-20; Luka 8:26-39)

28 Yesu maa fuw obun mu benbe mu nu ki gye Gadara osuwle mu, anyin anyo ku mu nu nbwu libi ba te bamu su mu ba lu nkyan to ba gyanu mu. Ba kyina ba libi gaa fee ndunbwe, nu oku mee taale bola kanin okpa manu su. 29 Ba kuusi ye, "Ibwaare mu-Bii, mine nu fii biti ane ase? Fu ba nin ye fu ba waa ane awurufo poyi ke umu sanya mu i fuw, abee?"

30 Akuuri damante ku ba yile tuto kibaafun bee gyii.

31 Nu nbwu libi mu ba kole Yesu ye, "Nu fu kan fii biti fu gya ane bure, yege a naa loo akuuri damante numu to."

32 O towe bamu ye, "Fan nate!" Nu ba lu anyin mu to naa loo akuuri mu to. Nu akuuri damante mu kpini ba sile kpilige kidenbi mu naa tiye obun lala mu to nu ba wu. 33 Nu bamu nu bee ku akuuri mu su mu, ba sile kpee kade to, naa towe kuto

mu nu ki waa kpini ye umu nu i waa anyin anyo mu nu nbwu libi ba te bamu su mu. 34 Kanin su kade mu to asa kpini ba lu ba naa gyanu Yesu. Ba maa wu mu mu, ba kole mu ye o lu bamu osuwle su.

9

Yesu Kye Mvugule-mvugule Wuya
(Maki 2:1-12; Luka 5:17-26)

1 Yesu dii loo okuli to, faa obun mu ba mu gbaa-gbaa mu kade to. 2 Nu asa aku ba taa onyin mvugule-mvugule wuya mu nu o de kupaata su biya mu. Yesu maa wu bamu kikwole-gyii mu, o towe mvugule-mvugule wuya mu ye, "Mi-bii, yege fu kwokwoko ki de fu. N taa fu alibi kee fu."

3 Tuto nu nbara akaapupu mu aku bee towe abaa ase ye, "Onyin numu i towe nbusaa asin ee yii lbwaare!"

4 Yesu maa bu nfeere mu nu bee fe mu, nu o taase bamu ye, "Mine nfeere libi nu fen fe fane nkolo to kanin? 5 Imu kimomo i bulun kitowe? Fee n towe onyin numu ye, 'N taa fu alibi kee fu', abee n towe mu ye, 'Kusu, ke fu nate?'

6 Amaa n biti fan bu fee, me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu n su olun kase su n taa alibi kee." Tuto nu o towe mvugule-mvugule wuya mu ye, "Kusu, taa fu kalan ke fu kpewu." 7 Nu onyin mu kusu nu o kpewu. 8 Sakyu mu ba maa wu umu mu i waa bamu kufuu, nu ba yin

Ibwaare fεε maa taa kanin ɔlon sa nyimisa.

*Yesu Ti Matiwu Ye
O Be Buu Mu*
(Maki 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ Yesu maa lu tɔtɔ ee kpee mu, o wu lenpoo ɔkɔlepu mu nu bee ti mu ye Matiwu maa te lenpoo ɔkɔlekpa. Nu ɔ tɔwe mu ye, "Buu mε," nu Matiwu kɔsu buu mu.

¹⁰ Saɲa mu nu Yesu maa mu abulapu ba kpee Matiwu kɔkpaara su bee gyii mu, lenpoo akɔlepu gaalaagaa ye alibi awaapu ba ba, nu ba maa bamu kpini ba buga gyii. ¹¹ Farasii abi ba maa wu kanin mu, ba taase Yesu abulapu mu ye, "Mɛne i waa su nu fane ɔkaapupu maa lenpoo akɔlepu ye alibi awaapu bee buga bee gyii?"

¹² Yesu maa nu kanin mu, ɔ lee Farasii abi mu kɔnɔ ye, "Man gye alanfiya wuya nu ɔkyepu tiri sa, amɔɔ ɔlopu nkun. ¹³ Fan naa ku biti Asɔnkyan yɔlasa kase. Asɔn mu i gye ye, 'Abaa kɔwee kuwu nu mε, Ibwaare n biti, man gye atɔbwaaya kɔtaa lee saraga sa mε.' " Nu Yesu kyaga su ye, "N man ba nin ke n ba ti bamu nu bee ku fεε bamu ikpa i kyiigi Ibwaare ase, amɔɔ alibi awaapu."

*Ba Taase Yesu
Noɲmina Asɔn*
(Maki 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Kakaaku Gyɔn Okyugyeepu abulapu ba ba taase Yesu ye, "Mɛne i waa su

nu ane ye Farasii abi mu a ηmina kɔnɔ, nu fu abulapu bure be mee ηmina kɔnɔ?"

¹⁵ Nu Yesu lee bamu kɔnɔ ye, "Nene su nu kikyifo tɔ afɔ bee biti ba bɔɔta tɔ, yege ɔkyifo mu-kuli mu bu bamu ase? I mεε ba kanin. Amaa saɲa ku ii biti ɔ ba nu bee biti ba taa ɔkyifo mu-kuli mu lu bamu ase. Kanin saɲa maɲa nu bee biti ba ηmina kɔnɔ."

¹⁶ Yesu bila tɔwe ye, "Ɔku mεε tin kikyibi pupwe taa baata tii kaale didaa ɔkyatekpa ɔbɔ. Nu ɔ kan waa kanin mu kikyibi pupwe mu kii biti ku kyate lu, ke ɔkyatekpa mu ku yelige tii su. ¹⁷ Kanin maɲa nu ɔku mεε taa nta pupwe waa kutɔbwaaya ɔwule taakpe didaa tɔ. Nu ɔ kan waa kanin, nu nta mu u bile mu, ii biti i kyate taakpe didaa mu nyita, ke nta mu i kyεεge fɔyɔ. Amaa bee taa nta pupwe waa taakpe pupwe tɔ, ke imu anyɔ mu i man nyita."

*Yesu Kyinji Kebii Ku
Nu Ɔ Kye Ɔkyu Mu Nu
Nkalan u Da Mu Mu*
(Maki 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ Yesu maa san ɔ maa su εε tɔwe inumu mu, nu Gyiwu abi kabwaare-kule ɔgyanekpa ɔbilisa ku ba Yesu ase, ba muɲa mu ansi tɔ kole mu ye, "Mi-bii-kyɔsa dan wu numu. Amaa dan waa aniya ba taa fu kibaa mata mu, ee biti ɔ kyinji lu lewu tɔ ba nkpa tɔ." ¹⁹ Imu su Yesu kɔsu buu mu, nu

mu abulapu gbaa ba buu mu kpee.

²⁰ Ba maa kpee mu, okyu ku mu nu nkalan u da mu nsu kudu anyo mu, ba bola Yesu kamaa nu o taa mu kibaa mata Yesu kaale anobi. ²¹ Lu fee okyu mu fe mu nfeere to ye, "Nu n dan nye mata mu kaale gbaa, n biti n nye alanfiya."

²² Nu Yesu bilinji nu o wu okyu mu, towe mu ye, "Mi-bii-kyusa, yege fu kokolo ki de fu. Fu kikole-gyii i yege nu fu nye alanfiya." Nu okyu mu nye alanfiya opula mana to.

²³ Sana mu nu Yesu naa loo ogyanekpa obilisa mu kipaara su, nu o wu nleebi afulepu keli mu to ye asa damante mu nu bee su mu, ²⁴ o towe bamu ye, "Okumaa numu o lu nfu, kebii mu man wu nin, o de nsure nin." Amaa ba nmase Yesu. ²⁵ Ba maa gya asa damante mu lu kamaa to mu, Yesu loo kebii kyusa-bi mu ase, nu o kita mu kibaa to, nu o kusu kyina. ²⁶ Nu fale asin numu yaase kpee kanin osowole mana su kpini.

Yesu Kye Agyaatanapu Anyo

²⁷ Yesu maa lu toto ee kpee mu, nu agyaatanapu anyo aku ba buu mu, bee kuusi bee towe ye, "Dawidi kanaana-bii, wu ane kwee!"

²⁸ Yesu maa naa loo katin mu nu o te mu, nu agyaatanapu anyo mu ba kpee mu ase, nu o taase bamu ye, "Fan kole gyii fee

n taale kye fane?" Nu ba lee kono ye, "Eehn, Onyirpe, an kole gyii."

²⁹ Toto nu o mata bamu ansi towe bamu ye, "I waa sa fane, fee kanan mu nu fane kikole-gyii ki du mu." ³⁰ Nu bamu ansi i bugi. Nu Yesu da bamu amu to kenken ye, "Fan man towe unumu sa oku." ³¹ Amaa ba lu toto nu ba yaase asin numu lu Yesu su kanin osowole mana su kabaafon kpini.

³² Agyaatanapu anyo mu ba maa kpee mu, asa aku ba biya onyin mu nu nbwu libi ba te mu su nu o mee taale ee towe. ³³ Yesu maa dan gya nbwu libi lu onyin mu su mu, nu onyin mu piili ee towe. Nu i waa asa damante mu kyan, nu ba towe ye, "A man pu wu unumu kudubi Israyi osowole su."

³⁴ Amaa Farasii abi mu ba towe ye, "Nbwu libi obilisa olon nu o su ee gya nbwu libi fale."

Kusun Awaapu Mu Ba Gye GberEE

³⁵ Nu Yesu nate nde lala ye nde-bii to kpini kyaaboo, yege ee kaapu bamu kabwaare-kole igyanekpa mu to, nu ee towe bamu asin danbirasa lu lbwaare kuwura-gyii mu su, nu ee kye alo yiri-yiri kumaa numu. ³⁶ Yesu maa wu sakyu mu, bamu asin i waa mu kwee, lu fee bee yiyee nu ba man nyi kanan mu nu ba waa. Be du nin fee nbulupu mu nu ba man su okpapu. ³⁷ Kanin su o towe sa mu abulapu mu ye, "Kesintin

tɔ mu, ayu kitɔŋe mu kyɔ, amaa kusun awaapu mu ba du gberɛɛ fale. ³⁸ Imu su fan kule ɔnyirɛ, kadɔɔ wuya mu ke o sun kusun awaapu kpee mu ayu kitɔŋe mu tɔ.”

10

Abɔlapu Kudu Anyɔ Mu
(*Maki 3:13,1-9; Luka 6:12-16*)

¹ Yesu tu mu abɔlapu kudu anyɔ ba gyanɛ, nu ɔ sa bamu ɔɔn ye ba taa gya nbwu libi, ke ba kye alo yiri-yiri kumaa numu.

² Abɔlapu kudu anyɔ mu atɔ ndee. ɔgyankpaapu mu ɔ gye Simon (mu nu ba bila beɛ tu mu ye Pita) maa mu-supu Andiruwu, ye Gyemisi maa mu-supu Gyɔn, Sebedi mu-bii ana, ³ ye Filipu maa Batolome, ye Tomasi maa Matiwu, lenpoo ɔkɔɔɔɔɔ mu, ye Gyemisi Alifeyo mu-bii, ye Tadiyosi, ⁴ ye Simon mu nu beɛ tu mu ye Seloti* mu, ye Gyudasi Isikariyoti, mu nu ɔ ba lee Yesu sa mu.

Yesu Sun Abɔlapu Kudu Anyɔ Mu

(*Maki 6:7-13; Luka 9:1-6*)

⁵ Nu Yesu sun abɔlapu kudu anyɔ mu tɔwe bamu ye, “Fan man kpee bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu kɔbaafɔn abɛɛ Samariya abi kade ku tɔ. ⁶ Amaa fan kpee Israyɔ abi mu nu ba du fee nbulɔpu fɔyɔsa mu ase. ⁷ Fan kpee naa tɔwe bamu asɔn

danbirasa mu ye, ‘Ubaare kuwura-gyii mu ki tiri tɔ.’

⁸ Fan kan kpee mu fan kye alopu, ke fan kyiŋi alewupu, ke fan yege abootipu n-yu ɔ loŋɔ su, ke fan gya nbwu libi lu asa su. Ba taa ɔɔn maŋa keɛ fane nu, umu su fane gbaa fane fan taa keɛ. ⁹ Fan man taa afulee ku waa fane igyifa tɔ, ¹⁰ nu fan man taa taakpe abɛɛ kaale nyɔsapu, abɛɛ asɔbita, abɛɛ kikpebi, kpee ɔkpa maŋa. Osunpu dagaa fee ba sa mu kutɔ mu nu ki tiri mu.

¹¹ “Kade lala abɛɛ kade-bi kumaa mu nu fan loo kumu tɔ mu, fan biti ɔsa mu nu mu ukpa i kyigi, ke fan kyina mu kɔkpaara su naa fɔɔ saŋa mu nu fen biti fan ba lu tɔtɔ. ¹² Nu fan kan loo mu su mu, fan kule keyuula sa kɔkpaara mu. ¹³ Nu kɔkpaara mu su abi ba kan kɔɔle fane mu, fan yege fane keyuula mu ki sii kɔkpaara mu su. Amaa nu ba man kan kɔɔle fane birɛ, fan yege fane keyuula ki bwii ba fane ase. ¹⁴ Nu kade ku abɛɛ kɔkpaara ku asa ba man kan kɔɔle fane abɛɛ ba man nu fane ase mu, fan kpɔkpaara fane ayaa tɔ ise wurige bamu su, ke fan lu tɔtɔ. ¹⁵ N tɔwe fane kesintin fee, kake mu nu Ubaare ii biti o be gyii asa asɔn mu, Sodom maa Gomora abi kusɔ bute gbaa ii biti ɔ baa ɔ ba bamu lee. ¹⁶ Fan ku! N sun fane nu fee nbulɔpu n kpee akuntun tɔ. Fan baa fan su kanyaasɔn fee

* **10:4** 10:4 Silote kase ɔ gye ɔmu nu ɔ su kebiti sa mu asa, nu ee biti fee ba kɔ kɔɔle bamu n-yu lu Roma kibane kase.

ananse, yege fan du bwahn fεε awura-lɔpɔ.

Asa Bee Biti Ba Nyanla

Abɔlapɔ Mv

(*Maki 13:9-13; Luka 21:12-17*)

¹⁷ “Fan baa fan da sv, lu fεε asa kv bee biti ba kɩtaa fane kpee asɩn ogyikpa, ke ba tɩɣe fane Gyiwu abi kabwaare-kule ɣgyanjekpa. ¹⁸ Lu me sv, bee biti ba kpiya fane awura ye alɔlɔnpɔ ansi tɔ, ke fan nye ɔkpa tɔwe asɩn danbɩrasa mv lu me sv sa bamv, ye bamv nu ba man gye Gyiwu abi mv. ¹⁹ Nu ba kan kpiya fane asɩn ogyikpa mv, fan man yɣyεε lu kvɔ mv nu fen biti fan tɔwe, abεε kanan mv nu fan tɔwe mv sv. Saɣa mv kan fvb mv, fen biti fan nye asɩn mv nu fan tɔwe bamv. ²⁰ Lu fεε man gye fane gbaa-gbaa ii biti fan tɔwe, amaa fane-Se Ibwaare Kayaayu mv ii biti ɔ bɔla fane sv tɔwe.

²¹ “Kanɩn nke maa tɔ mv, nyɩmisa ii biti ɔ gyii mv gbaa-gbaa mu-supu kade-boyi, ke ba mɔɔ mv, ke ɔse gbaa ɔ waa obii kanɩn. Npii bee biti ba kvsu yile akvɔgepv ana sv, ke ba yege ke ba mɔɔ bamv. ²² Asa kpini bee biti ba kisi fane lu me sv, amaa ɔkɔmaa mv nu ɔ taale yile tɔ kenken naa fvb laalaalɔwe mv, ii biti ɔ nye kamɔlɣe. ²³ Nu ba kan nyanla fane kade kv tɔ mv, fan sile lu tvɔtɔ kpee kade kv tɔ. N tɔwe fane kesintin fεε, fen mεε ye fan sile kanɩn kyaabɔɔ Isɩrayɩ

nde mv kpini sv, pɔyɩ ke me, Daadimaadi Obii-nyɩnsa mv n ba.

²⁴ “ɔbɔlapɔ man kyɔ mv ɔkaapɔpɔ, nu kunye man kyɔ mv-nyɩrɩpe. ²⁵ † dagaa ɩ maa kvkwε ɔbɔlapɔ fεε maa ba waa fεε mv ɔkaapɔpɔ. Nu kɩyaafɔle mɔɔ ɔ ba waa fεε mv-nyɩrɩpe. Nu ba kan bεε tɩn asɩn bεε gyaga me, kvkpaara sv ɔbɩlisa sv ye n gye Beelisebu mv,† kanɩn bɩre bee biti ba taa atɩ libi gyaga fane mv nu fan gye me kvkpaara sv abi mv ɩ kyɔ me lεε mv.

Fan Man Sile ɔkv

Amɔɔ Ibwaare

(*Luka 12:2-9*)

²⁶ “Imv sv fan man sile asa. Kvɔtɔ kɔmaa mv nu ki bun sv mv, ii biti ɩ bugi sv, nu kvɔtɔ kɔmaa mv nu ki baala mv, ii biti ɩ lu ifuli. ²⁷ Asɩn kɔmaa mv nu n tɔwe fane kitenten-biri tɔ mv, fan tɔwe ɩmv kakyɔwape, nu asɩn kɔmaa mv nu n kuli waa fane asv tɔ mv, fan da ɩmv kibonbon. ²⁸ Fan man sile bamv nu bεε mɔɔ kayɩ-wɔle nkɩn, yege ba mεε taale mɔɔ ɔkala. Amaa fan sile Ibwaare mv nu εε taale nyita ɔkala ye kayɩ-wɔle, Sɩtaane fulɔn tɔ mv. ²⁹ Man gye kobo kvɔlɔn nu bεε sv bεε sɔɔ alangba anyɔ, amaa bamv tɔ ɔkvɔlɔn mεε ye ɔ tɩye kase sv wu, yege fane-Se Ibwaare man sa ɔkpa. ³⁰ Halɩ fane ɔkɔmaa numv kumu tɔ ɩnyini gbaa, Ibwaare nyi ɩmv kvɔnɔ. ³¹ Imv sv fan man waa

† 10:25 10:25 Beelisebu ɩ gye alibi kpini kumu.

kufuu, lu fee fan su kyaare fan kyɔ alangba damante.

32 “Ɔkɔmaa mu nu ee lee ee towe asa to ye n gye mu-Nyiripe mu, kanin nu ngbaa me n biti n lee mu kaapu me-se ansi to susu.

33 Amaa ɔkɔmaa mu nu o kina me asa to ye n man gye mu-Nyiripe mu, ngbaa me n biti, n kina mu me-se ansi to susu.

Nbarige To Asin
(Luka 12:51-53, 14:26-27)

34 “Fan man fe nfeere fee n ba nin ke i biya keyuula dulinyaa numu to. Man gye keyuula nu n biya, amaa keluu nu n biya. 35 Lu fee n ba nin,

’ke nbii-nyinsa ba kusɔ yile bamu-se ana su,
ke nbii-kyusa gbaa ba kusɔ yile bamu-nyi ana su,

ke asaa-kyusa ba kusɔ yile bamu-saa ana su,

36 Ke nyimisa mu don ana ba baa ba gye mu kɔkpaara su asa.’

37 “Ɔkɔmaa mu nu ee biti mu-se abee mu-nyi ɔ kyɔ me mu, ɔ man dagaa maa waa me obuupu. Nu ɔkɔmaa mu nu ee biti mu-bii-nyinsa abee ɔkyusa ɔ kyɔ me mu, man dagaa maa waa me obuupu. 38 Nu ɔkɔmaa mu nu ɔ man taa mu oyu laasa‡ sula buu me mu, man dagaa maa waa me obuupu. 39 Nu ɔkɔmaa mu nu ee biti mu nkpa mu kɔbaa su mu, ee biti

ɔ pan umu, amaa ɔkɔmaa mu nu ɔ pan mu nkpa lu me su mu, ee biti ɔ nye umu.

Kukoka Mu Nu Ibwaare Ii Biti Ɔ Sa
(Maki 9:41)

40 “Ɔkɔmaa mu nu ɔ kɔɔle fane mu, kɔɔle me numu, nu ɔkɔmaa mu nu ɔ kɔɔle me mu, kɔɔle ɔmu nu o sun me numu. 41 Ɔkɔmaa mu nu ɔ kɔɔle Ibwaare ɔtɔwepu lu maa gye Ibwaare atɔwepu su mu, ee biti ɔ nye kukoka mu nu Ibwaare ii biti ɔ ka mu ɔtɔwepu mu. Nu ɔkɔmaa mu nu ɔ kɔɔle ɔsa mu nu mu ikpa i kyiigi lu maa gye ikpa kyigisa wuya su mu, ee biti ɔ nye kukoka mu nu Ibwaare ii biti ɔ ka ɔsa mu nu mu ikpa i kyiigi mu. 42 Nu ɔkɔmaa mu nu ɔ sa me abulapu§ numu to ɔku nkyu yuulisa kawe to, lu fee maa gye me ɔbulapu su mu, n towe fane kesintin fee, ɔ man ye ɔ pan mu kukoka kpa.”

11

Yesu towe Gyɔn
Okyugyeepu mu asin
(Luka 7:18-35)

1 Yesu maa kaapu mu abulapu kudu anyɔ mu ase lɔwe mu, ɔ lu tutɔ kpee ɔ naa kaapu ke ɔ towe asin danbirasa mu nde mu nu i san Galile ɔsɔwɔle su mu.

2 Saɔa maa to mu Gyɔn Okyugyeepu mu bu obu kitii to. Maa nu kutɔ mu nu Krisito u waa mu, o sun mu abulapu, 3 ba naa taase mu

‡ 10:38 10:38 Oyu laasa mu yile sa awɔrɔfo ye lewu. § 10:42 10:42 Abulapu mu ba biya bamu n-yu kase fee nbii wuribi maa waa mu.

ye, “Fu ı gye ɔmɔ nu ba tɔwe ane ye ee bitı ɔ ba mu, abee a ku ɔpɔpwe ɔkpa?”

4 Nu Yesu lee kɔnɔ ye, “Fen bwii naa tɔwe Gyɔn asın mu nu fan nu ye ımɔ nu fan wu, 5 fee agyaatanapɔ ansi i bugi, nu ayaa ye abaa wusa wuya ana ba kɔsɔ nate, nu abootipu n-yu lɔnɔ sɔ, nu atikpiri asɔ a tigi, nu alewupu ba kyinı ba nkpa tɔ, nu ba tɔwe Asın Danbirasa mu sa atiripu. 6 Kusee ı gye sa ɔsa mu nu ɔ man yege me kıkɔle-gyii.”

7 Gyɔn Okyugyeepu abɔlapɔ mu ba maa bwii bee kpee mu, nu Yesu piili ee tɔwe Gyɔn n-yu sɔ asın ee sa sakyɔ mu ye, “Mıne nu fan kpee Gyɔn ase kiperi mu sɔ fanaa ku? Fan kpee naa ku kifitiri mu nu afuu u da kımɔ ii bilinı tɔ nın? 8 Nu man gye kanın mu, mıne nu fen kpee naa ku? Nyımısa mu nu o bun ataa danbirasa mu, nu fan naa ku? Ayee, asa mu nu bee bun ataa danbirasa mu, ba te iwurakpa nın. 9 Nu mıne gbaa nu fan kpee naa ku? Ibwaare ɔtɔwepɔ abee? Eehn, n tɔwe fane ye ɔ kyo lbwaare ɔtɔwepɔ. 10 Lu fee Gyɔn nımɔ asın nu ba kyɔrɔɔ waa Asınkyan yılasa mu tɔ ye, ‘N bitı n sun me kabɔɔ ke ɔ gyankpaa fu, mu ii bitı ɔ ba lɔnɔ fu ɔkpa yıla fu.’ ”

11 Nu Yesu bıla tɔwe bamɔ ye, “N tɔwe fane kesintin ye, nyımısa ku man bu tɔ nu ba kɔvge mu kase sɔ

nfu, nu ɔ kyo Gyɔn okyugyeepu mu. ımɔ kpini gbaa mu, ɔmɔ nu ɔ gye pii sɔsɔ kuwura-gyii mu tɔ mu kyo mu. 12 Lu Gyɔn okyugyeepu saɔa ba lu ndaga mu, bamɔ nu bamɔ ansi ı payı ye bee bitı ba loo sɔsɔ kuwura-gyii mu tɔ mu, ba sɔ ɔlɔn ye kensi payı bee loo kımɔ tɔ. 13 Lu fee lbwaare atɔwepɔ mu ye nbara mu, ı wola tɔwe lu kuwura-gyii mu sɔ naa fuɔ saɔa mu nu Gyɔn ba. 14 Nu fan kan fen bitı fan kɔle kyula mu, Gyɔn ı gye lbwaare ɔtɔwepɔ Eligya mu nu ba tɔwe yıla ye ee bitı ɔ ba mu. 15 ɔmɔ nu ɔ sɔ ası nu ee bitı o nu mu, o nu.

16 “Mıne nu n taale taa kaala ndaga asa? Ba du nın fee nbii ba maa te agya tɔ bee tu abaa bee tɔwe ye, 17 ‘An fu le nleebi sa fane, amaa fan man kyaa, nu an bu alengyi lɔn, amaa fan man su.’

18 Lu fee Gyɔn maa ba mu, o mee gyii nu o mee nuu, nu ba ye, ‘Nbwı libi ba te Gyɔn sɔ.’ 19 Me, Daadimaadi Obii-nyınsa mu n maa ba mu, n gyii nu n nuu, nu ba ye, ‘Ee gyii gaa nu ɔ gye ɔtabɔpɔ ye lenpoo akɔleɔpɔ ye alibi awaapɔ bamɔ kyemıne.’ Amaa nu ɔku kan o buu lbwaare kanyaasın ıkpa sɔ mu, ı kaapɔ fee mu kanyaasın mu gye kesintin.”

Nde mu nu ba man kɔle Yesu gyii mu, bamɔ laaku (Luka 10:13-15)

20 Asa mu nu ba bu nde mu nu Yesu waa mu asin kyinkyinsa gaalaagaa mu, ba man yege bamu alibi kiwaa, kanin su Yesu towe yii bamu ye, 21 “Korasin abi, fane laaku! Betsayida abi, fane laaku! Asin kyinkyinsa mu nu n waa fane nde numu su mu, nu i daa i gye Tayi maa Sidon nun, naafoo ba wula dila iboota, ke ba taa ndaara bun bamu amu, ke i kaapu fee ba kyeege bamu nfeere lu alibi to. 22 Amaa n towe fane ye, Tayi abi ye Sidon abi kusu bute ii biti i baa i bo fane lee kake talesa mu. 23 Nu fane Kapanum abi, fen biti fee ba kusaa fane kpee susu lbwaare aye nun abee? Ayee, bee biti ba tuv fane waa awurufo fulon yen-yen to. Lu fee asin kyinkyinsa mu nu n waa fane kade to mu, nu i daa i gye Sodom nu n daa waa umu nun, naafoo kade mu san ki bu to ba lu ndaga. 24 Amaa n towe fane ye, Sodom abi kusu bute ii biti i baa i bo fane lee kake talesa mu to.”

Fan ba nye ofvute Yesu ase
(Luka 10:21-22)

25 Sana mana nu Yesu towe ye, “Me-Se, fu gye susu ye kase Jnyiripe, n yin fu, lu fee fu taa fale asin baala anyaasinpυ ye anyipu su, nu fu lee umu kaapu nbii wuribi. 26 I gye kanin nun, nu kanin i gye fu kokolo biti.

27 “Me-Se taa kuto kumaa numu waa me abaa to. Oku man nyi obii mu amoo Jse mu, nu oku man nyi Jse mu amoo Obii mu, ye bamu nu

Obii mu ii biti o lee mu kaapu bamu mu.

28 “Fane mu nu fan su nsula budusa nu fan kpine mu, fan ba me ase, ke n sa fane ofvute. 29 Fan kyula ke fan buu me, ke fan kase me to, ke fan nye ofvute sa fane kala ana, lu fee n du bwahn nu n biya me n-yu kase lu me kokolo to. 30 Nu fan kan fan buu me mu, i man bulon nu me kasula gbaa man budu.”

12

Yesu i gye kake fvutesa ake mu Jnyiripe

(Maki 2:23-28; Luka 6:1-5)

1 Sana mana nu Yesu maa mu abulapu ba naa alun kadoo to kake fvutesa ake ku. Nu akun a moo mu abulapu mu, nu ba piili bee gyayi alun mu ku bee we.

2 Farasii abi mu ba maa wu unumu mu, ba towe Yesu ye, “Ku! Mine i waa su nu fu abulapu bee waa kuto mu nu i man de okpa kake fvutesa ake.”

3 Yesu lee bamu konu ye, “Fan man puta kale kuto mu nu Owura Dawidi maa mu kamaa to abi ba waa sana mu nu akun a moo bamu mu nun? 4 O loo kabwaare-sunkpa aye naa taa bodobodo mu nu ba lee saraga sa lbwaare mu, nu maa mu asa mu ba we. Nu lbwaare nbara to mu i man de okpa fee Dawidi maa bamu ba waa kanin, amoo lbwaare asepu nkun. 5 Abee fan man puta kale Mosesi nbara mu to wu fee, lbwaare asepu ba maa sun

kabwaare-sunkpa aye mu to, kake futesa ake mu, bee nyita nbara, amaa oku man bun bamu kupwe? ⁶ N towe fane fee oku bu nfu o kyo kabwaare-sunkpa aye mu. ⁷ Ibwaare towe Asinkyany yulasa mu to ye, 'Man gye atobwaaya kitaal le saraga sa me nu n biti, amaa kuwu abaa kowee nu n biti.' Nu fan kan nu asin numu kase nin, naafoo fen mee bun asa mu nu ba man waa alibi mu kupwe. ⁸ Lu fee me, Daadi-maadi Obii-nyinsa mu, i gye kake futesa mu Onyiripe."

*Yesu kye kibaa wusapu
ku kuloo
(Maki 3:1-6; Luka 6:6-9)*

⁹ Yesu maa lu toto ee kpee mu, o naa loo bamu kabwaare-kule ogyanekpa. ¹⁰ Nu onyin ku bu toto nu mu kibaa ki wu. Asa ku ba bu toto nu ba maa biti okpa ba nye pwu Yesu su mu, ba taase mu ye, "I de okpa fee ba kye alopu kake futesa ake abee?"

¹¹ Nu Yesu taase bamu ye, "Nu i kan ba fee fane to oku su kabulupu nu o tye kikyabo to kake futesa ake mu, o mee lee mu lu kumu to abee? ¹² Nu nyimisa kyo kabulupu naa ban su fale mu, umu su i de okpa nbara mu to fee a waa adanbirasa kake futesa ake sa asa."

¹³ Toto nu Yesu towe onyin mu ye, "Teeje fu kibaa mu." Nu o teeje kumu, opula to nu ki nye olon fee kibanban mu. ¹⁴ Amaa Farasii abi mu ba lu kpee naa nmina kanan

mu nu ba nye okpa moo Yesu.

*Yesu i gye Kiyaafole
mu nu Ibwaare lee*

¹⁵ Yesu maa bu unumu mu o lu kanin opula manja, nu asa gaalaagaa ba buu mu, nu o kye bamu nu bee lo mu alo kpini. ¹⁶ Amaa o da bamu amu to ye ba man towe oku osa mu nu o gye. ¹⁷ Inumu i waa nin ke asin mu nu Ibwaare bola mu otowepu Isaya su towe mu i ba to. Imu i gye ye,

¹⁸ "Ku! Me kiyaafole mu nu n lee mu ndee, mu, nu n su kebiti sa nu o bola mi ansi.

N biti n taa me Kayaayu waa mu to, ke o towe asin kyi-igisa sa ndendemande kpini.

¹⁹ O mee ye o gyii umooe abee o punte to, nu o mee ye o nate waa olanba agbenbi su.

²⁰ O mee ye o gya oyu-bi nyonsa to tii su lwe nu o mee dun fitila mu nu ki man ku to mu. Ee biti o yile to ke o yege asin kyiigisa mu i gyii su.

²¹ Nu asa kpini bee biti ba taa bamu tamaa tuu mu nkon su."

*Yesu maa Beelisebu
(Maki 3:20-30; Luka 11:14-23)*

²² Kakaaku asa aku ba taa onyin ku biya Yesu. O gye gyaatanapu ye naamuu lu fee nbwu libi ba te mu su, Yesu kye mu, nu mu ansi i bugi nu o bila ee taale ee towe. ²³ Nu ii kyinkyin

asa mu kpini, nu ba taase abaa ye, “Onyin numu i gye Dawidi kanaana-bii mu do?”

24 Amaa Farasii abi mu ba maa nu inumu mu, ba towe nin ye, “Nbwu libi kumu mu nu bee tu ye Beelisebu mu u sa onyin numu olon, nu ee taale ee gya nbwu libi ee kusu asa su kanin mu.”

25 Yesu bu bamu nfeere nu o towe bamu ye, “Nu kuwura-gyii kumaa to asa ba kan barige to bee ko ye abaa mu, ki mee kyereee nu ki tiye. Nu kade abee kikapara su abi ba kan barige to bee ko ye abaa mu, kade abee kikapara manja kii biti ki boyi. 26 Nu i kan i gye kesintin fee Sitaane u gya Sitaane mu, u kaapu fee o barige mu n-yu to kinyo nin. Imu su nene nu mu kuwura-gyii mu ki bila taale yile? 27 Fan ye Beelisebu u sa me olon nu n su n gya nbwu libi n kusaa asa su. To, kanin bire anumu u sa fane abulapu olon nu bee taale bee gya nbwu libi bee kusaa asa su? Fane gbaa-gbaa fane abulapu ii biti ba bun fane kupwe fee fan man su kesintin. 28 Amaa nu i gye lbwaare Kayaayu nu n su n gya nbwu libi n kusaa asa su mu, kanin bire fan bu fee lbwaare kuwura-gyii mu ki wola ki bu fane ase.”

29 Nu Yesu bila kyaga su ye, “Oku mee taale loo ololonpu ku kikapara su naa swii mu kapatye, amoo o gyankpaa nmina mu yila poyi ke o lan taale naa swii

mu kapatye lu kikapara mu su.

30 “Okumaa mu nu o man tii me su mu, ii kisi me nin, nu okumaa mu nu o mee kula ee kye me to mu, ee yaase asa mu nu n kula mu nin. 31 Imu su, n towe fane ye, okumaa mu nu o waa alibi abee o towe yii lbwaare mu, lbwaare ii biti o taa kee mu. Amaa okumaa mu nu o towe yii Kayaayu Kyirekyire mu, lbwaare mee ye o taa kee mu. 32 Nu okumaa mu nu o towe asin ku yii me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu, lbwaare ii biti o taa kee mu, amaa okumaa mu nu o towe asin yii Kayaayu Kyirekyire mu bire, lbwaare mee ye o taa kee mu nbunbu sanja numu to abee sanja mu nu ii biti i ba mu.

Oyu kumaa kumaa kumu abi (Luka 6:43-45)

33 “Nu fu kan kyula ye oyu ku abi i gye abi danbirasa mu, oyu maa gbaa gye oyu danbirasa nin, amaa nu fu kan kina ye oyu ku abi man gye abi danbirasa bire, oyu maa gbaa man gye oyu danbirasa. Lu fee oyu abi soyisa nu bee su bee bu kumu. 34 Fane asa libi fee ananse, nene nu fen taale towe imu nu i buron, yeye fane ato waasa gye alibi? Lu fee kutu mu nu ki bu nyumisa kokolo to mu, kumu u lu mu kono to. 35 Nyumisa danbirasa bire, ato danbirasa mu nu i bu mu to mu, nu ee lee ee towe, nu nyumisa libi moo, ato libi mu nu i bu mu to mu, nu

εε λεε εε τowe. ³⁶ Amaa n τowe fane fee, katowe gyaga kumaa mu nu osa kumaa numu τowe mu, ee bitu o lee kumu kono lbwaare ansi to, kake mu nu lbwaare ii bitu o tale asa mu. ³⁷ Lu fee fu ntowe nu lbwaare ii bitu o yile su tale fu fee fu gyii asu abee fu gyii kupwe."

Gyiwu abi bee bitu asinkaala lu Yesu ase (Maki 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸ Tuto nu nbara akaapupu aku ye Farasii abi aku ba τowe ye, "Okapupu an bitu fee fu waa asin kyinkyinsa kaapu ane."

³⁹ Nu Yesu lee kono ye, "Ndaga kakyina numu to alibi awaapu ye bamu nu be mee sun lbwaare u ku bee bitu asin kyinkyinsa. Amaa baa mee nye umu, amoo sinkaala mu nu i ba lbwaare otowepu Gyona su mu, nu n bitu n waa kaapu bamu. ⁴⁰ Fee kanan mu nu Gyona gyii nke nsa ibiri okun lala oto to mu, kanun manja nu me, Daadi-maadi Obii-nyinsa mu gbaa n bitu n gyii nke nsa ibiri kase to. ⁴¹ Kake mu nu lbwaare ii bitu o tale asa kpini mu, Ninewe abi bee bitu ba kusu, ke ba bun ndaga kakyina numu to asa kupwe. Lu fee saja mu nu lbwaare otowepu Gyona naa τowe bamu lbwaare asin mu ba yege alibi kiwaa. Amaa me, mu nu n kyo lbwaare otowepu Gyona mu n bu nfu. ⁴² Nu kake mu nu lbwaare ii bitu o tale asa kpini mu, Seeba

Owura-kyusa mu nu o lu kata-kata mu, ii bitu o kusu yile ke o bun ndaga kakyina numu to asa kupwe. Lu fee o lu koo kata-kata ba nu Owura Solomon kanyaasin kikaapu mu. Amaa me mu nu n kyo Solomon mu n bu nfu."

⁴³ Yesu kyaga su ye, "Nu kayaayu libi dan kusu nyimisa su mu, ki naa ki naa ofuli su nun kii bitu okynakpa. Amaa nu ki man kan nye mu, ⁴⁴ ki τowe sa kumu n-yu ye, 'N bitu n bwii kpee me kipaara mu nu n lu mu su.' Nu o kan ba fub nu o wu fee sehn man bu kumu to, yege ki lonjo ki de ye odan mu, ⁴⁵ Tuto nu ee lu kpee ke o naa taa mu toomaa ana n-yaayu libi asuno mu nu ba libi ba kyo mu tii mu n-yu su, ke ba kpee naa kyina tuto. Saamu, kanan mu nu o daa o du mu, ii bitu i baa i kyo kanun. Kanun nu ii bitu i baa i du sa ndaga kakyina kanumu to asa libi."

Yesu mu-nyi ye mu-supu ana (Maki 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶ Yesu maa san o maa su ee τowe ee sa sakyu mu, mu-nyi ye mu-supu ana ba ba yile nbwama bee bitu fee ba τowe mu ase. ⁴⁷ Nu oku τowe Yesu ye, "Fu-nyi ye fu-supu ana ba yile nbwama bee bitu fee ba τowe fu ase."

⁴⁸ Nu Yesu lee kono ye, "Anumu i gye mi-nyi, nu anumu ana i gye mu-supu ana?" ⁴⁹ Tuto nu o teenje mu kibaa kaapu mu abulapu,

towe ye, "Fan ku! Mi-nyi ye mi-supu ana ndee. ⁵⁰ Lu fee okumaa mu nu ee waa me-se mu nu o bu susu mu kokolo biti mu, i gye mi-supu ye me-pukyuu ye mi-nyi."

13

*Kijasan lu ayu
 ηματαερυ κυ συ*

(Maki 4:1-9; Luka 8:4-8)

1 Kanin kake manja nu Yesu lu kikapara su kpee naa kyina obun kaa ee kaapu. ² Asa damante ba maa kyaaboo mu mu, o loo okuli to naa kyina yeye asa mu ba yile obun-kaa. ³ Nu o taa anasan to kaapu bamu ato damante. O bo bamu kijasan ku ye, "Odoopu ku i bu to nu o kpee o naa ηmate ayu. ⁴ Maa naa ηmate umu mu, iku i tiye okpakaa, nu nbwiibi ba ba tase umu gyii. ⁵ Nu iku i tiye afule su, katun mu nu ise i man kyoo. Nu i koyi bilen kpali fee ise mu maa man bunye su. ⁶ Amaa kyowe maa ba ee da mu, i fugya umu, nu i wu lu fee umu ilin i man kyoo. ⁷ Nu iku moo i tiye iwii to, nu iwii mu i dan nyan kntaa umu. ⁸ Amaa ayu mu iku i tiye kase danbirasa su, nu i soyi amu lala-lala. Iku i gye kilifa, nu iku i gye adisiye, nu iku moo adisa. ⁹ Omu nu o su asu nu ee biti o nu mu o nu."

*Yesu i towe sa asa
 kijasan to*
(Maki 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰ Nu Yesu abulapu mu ba ba mu ase ba taase mu ye, "Mune i waa nu anasan to nu fu su fu kaapu asa?"

¹¹ Nu Yesu lee bamu kono ye, "Fanee fane bire okpa bugi sa fane fee fan bu lbwaare kuwura-gyii mu to asiri asin mu, amaa bamee bamu bire i man bugi sa bamu. ¹² Lu fee okumaa mu nu o su lbwaare asin mu, bee biti ba sa mu gaa tii su, ke o nye kyun su. Amaa okumaa mu nu o man su mu, halu pii kumaa mu nu o su mu gbaa mu, bee biti ba koole lu mu ase. ¹³ Kuto mu su nu n su anasan n kaapu bamu mu i gye fee,

Bee ku amaa be mee wu,
 bee nu, amaa be mee nu
 danbirasa abee be nu
 umu kase.

¹⁴ Imu su asin mu nu lbwaare bola mu otowepu Isaya su towe yila mu, i ba to asa numu su. Imu i gye ye, 'Fen biti fan nu ke fan nu, amaa fen mee ye fan nu kase.

Fen biti fan ku ke fan ku, amaa fen mee ye fan wu sehn.

¹⁵ Lu fee asa banumu bamu nkolo i bulun, nu ba tii bamu asu, nu ba bun bamu ansi su. Naafoo bamu ansi ii biti i wu, ke bamu asu ii nu, ke bamu nkolo to ii nu asin kase,

ke ba bwii ba me, lbwaare ase ke n kye bamu alo.'

¹⁶ Kusee i gye sa fane mu nu fane ansi ii wu nu fane asu ii nu. ¹⁷ N towe fane kesintin

ye lbwaare atowepu gaalaa-gaa ye asa mu nu bamu ikpa i kyiigi lbwaare ase mu, bee biti gaa fee ba wu ato mu nu fen wu ye umu nu fen nu fale, amaa ba man nye umu.

*Yesu kaapu ayu
kijimate kijasan
mu kase*

(Maki 4:13-20; Luka 8:11-15)

18 "Nbiunbu fan nu kijasan lu ayu ojimatepu mu kase. 19 Ayubi mu nu i tiye okpakaa mu du nin fee, bamu nu bee nu lbwaare kuwura-gyii mu asin, nu ba man nu umu kase mu, nu sitaane ee ba be lee abi mu nu ba jimate mu lu bamu nkolo to. 20 Ayubi mu nu i tiye afule su moo mu, i du nin fee bamu nu bee nu asin danbirasa mu, nu ba taa kokolo fuuli koole umu opula to mu. 21 Amaa i maa man loo bamu nkolo to kyeekeyee su mu, asin mu mee kyeeere bamu to. Imu su nu awurufu abee kanyanla dan i ba bamu su lu asin mu su mu, opula to nu bee tiye lu bamu kikoole-gyii to. 22 Ayubi mu nu i tiye iwii to mu i gye bamu nu bee nu asin danbirasa mu, amaa dulinyaa numu to ato tooroosa ye kafulee biti bansa mu, u nyan kita asin danbirasa mu, nu i mee soyi abi. 23 Amaa ayubi mu nu i tiye kase danbirasa to mu, i gye bamu nu bee nu asin danbirasa mu nu bee nu umu kase mu, umu su bee waa ato danbirasa gaa fee ayubi mu nu u soyi abi

kilifa nu ukv adisiye nu ukv moo adisa mu."

*Kijasan lu
afitiri libi
mu su*

24 Nu Yesu bila bo bamu kijasan ku ye, "Susu kuwura-gyii mu du nin fee onyun ku maa naa jimate ayubi danbirasa mu ndoo to. 25 Asa ba maa de lwe kagyanbwe mu, odoopu manja mu-dun naa taa afitiri libi jimate waa ayu mu to, nu o nate kyun. 26 Ayu mu maa nye ito u kuvge mu, nu afitiri libi mu gbaa u dan.

27 "Nu kadoo wuya mu ayaafole ba ba mu ase ba towe mu ye, 'Onyiripe, man gye ayubi danbirasa nu fu jimate fu ndoo mu to? Fine nu afitiri libi numu i lu?'

28 "Nu o lee bamu kono ye, 'Me-dun ku i waa kanun.'

"Nu mu ayaafole mu ba taase mu ye, 'Fii biti fee a naa kyiigi umu abee?'

29 "Nu bamu-nyiripe mu lee bamu kono ye, 'Aye, fan yege umu kikiyiigi, lu fee fan kan ye fen kyiigi afitiri libi mu, fen biti fan kyiigi buga ye ayu mu.

30 Fan yege umu kpini i buga dan naa fuv kituje saja. Kanun saja maa mu, n biti n towe atijepu mu ye, ba daa kikapante afitiri libi mu jmina ntun-ntun ke ba tuwa umu. Ke ba laata ayu mu naa waa me kikyagila to.' "

*Kijasan lu masitadi oyu
kibi pii mu su*

(Maki 4:30; Luka 13:18-19)

³¹ Nii Yesu bila bo bamu kinasan ku ye, "Susu kuwura-gyii mu du nin fee onyin ku maa taa masitadi oyu kibi pii naa duu mu ndoo to. ³² Halu oyu manja kibi ki maa du pii iyu abi kpini to gbaa mu, ku dan ki kyoo apunfa kpini, nu ku ba waa oyu nu nbwiibi bee ba waa bamu nsuswaa kumu n-yaabi su."

Kinasan lu kife tinsa so
(Maki 4:33-34; Luka 13:20-21)

³³ Nii Yesu bila bo bamu kinasan ye, "Susu kuwura-gyii mu ki du nin fee okyu ku maa taa kifa-tinsa kyagile bodobodo inyifo ukyemise lala isa to mu, nu inyifo mu i tin nye akyo."

³⁴ Anasan to nu Yesu towe unumu sa sakyoo mu. O man towe sehn sa bamu yege i man gye anasan to. ³⁵ Yesu waa kanun nin ke asin mu nu lbwaare otowepu towe yila mu i ba to. Asin mu i gye ye,

"Anasan to nu n biti n towe bamu ase,
N biti n towe bamu asin baalasa mu nu oku man nyi umu lu koo dulinyaa npiili ase."

Yesu lee afitiri libi
kinasan mu kase

³⁶ Nii Yesu lu sakyoo mu ase nu o kyun kikapara su, nu mu abulapu mu ba ba mu ase ba towe mu ye, "Kaapu ane kinasan mu nu fu bo lu ayu ye afitiri libi mu kase."

³⁷ Nii Yesu lee bamu kono ye, "Odoopu mu nu o duu ayubi danbirasa mu i gye me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu. ³⁸ Ndooo mu i gye dulinyaa, nu ayubi danbirasa mu i gye lbwaare kuwura-gyii mu to asa. Afitiri libi mu moo i gye bamu nu ba gye Sitaane asa mu. ³⁹ Nii odun mu nu o duu afitiri libi mu i gye Sitaane. Ayu mu kitije sana mu i gye dulinyaa laalaalwe. Nu atinepu mu i gye lbwaare nboo mu.

⁴⁰ "Imu su fee kanan mu nu ba kpante afitiri libi mu tuwa mu, kanun nu ii biti i waa dulinyaa laalaalwe nin. ⁴¹ Me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu, n biti n sun me susu nboo, ke ba ba tase kuto kumaa mu nu ku pina asa nu bee waa alibi mu, ye bamu nu bee waa alibi mu, lu mi kuwura-gyii mu to. ⁴² Ke ba taa bamu tuu waa awurufo fulon yen-yen mu to, opula mu nu kusu ye anobi kidunji bu. ⁴³ Amaa bamu nu bamu ukpa i kyigi lbwaare ase mu bee biti ba njalige su fee kyowe bamu-Se kuwura-gyii mu to. Omu nu o su asu nu ee biti o nu mu o nu."

Kinasan lu ato pulasa
kpape ye kigyibi
kpape mu su

⁴⁴ Nii Yesu bila bo bamu kinasan ku ye, "Susu kuwura-gyii mu ki du nin fee ato kpape fee suwa mu nu ba taa baala nu onyin ku naa benti kase ku su. Maa wu umu mu, nu o bwii bun

umu sv. I maa waa mu okon gaa sv mu, nu o naa taa mu ato kpini fee nu o naa soo kanin kase manja.

45 "Susu kuwura-gyii mu ki bila ki du nin fee, oyaawo-gyipu maa naa ee biti kigyibi kpare mu. 46 Nu maa naa nye kuko nu ki gye kikapare mu, o naa fe mu ato mu nu o sv mu kpini, nu o naa soo kumu."

Kinjanan lu kisewu mu sv

47 Nu Yesu bila towe ye, "Susu kuwura-gyii mu bila ki du nin fee, ikin okitapu maa tso mu kisewu kitaa ikin kukwu-kukwu. 48 Ikin mu ba maa bola kisewu mu nu akitapu mu ba bite kumu ba olukaa nu ba kyina tase adanbirasa mu waa alantan to, nu ba taa bamu nu ba man buron mu foyi. 49 Kanin nu ii biti i ba waa dulinyaa laalaalowe mu. Ibwaare nboco mu bee biti ba ba tase asa libi lee asa danbirasa to, 50 ke ba taa bamu tso waa aworofa folon yen-yen mu to, opula mu nu kusu ye anobi kidunji bu."

51 Nu Yesu taase bamu ye, "Fan nu umu nu n towe fane kpini kase?"

Nu ba ye, "Eehn, an nu umu kase."

52 Nu Yesu towe bamu ye, "Kanin sv, nbara okaapupu kumaa mu nu o ba waa obulapu lu susu kuwura-gyii sv mu, du nin fee kikapara wuya mu nu o lee mu ato kpare pupwe ye adidaa lu mu obu to mu."

Ba kina Yesu mu gbaa-gbaa kade to

53 Yesu maa bo bamu anjanan anumu lowe mu, o lu kade mu to. 54 Nu o kpee mu gbaa-gbaa mu kade to. Nu o naa pili ee kaapu asa bamu kabwaare-kole ogyanekpa, nu i kyinkyin bamu. Nu ba taase ye, "Fine nu onyin numu nye fale kanyaasin ye asin kyinkyinsa numu lu? 55 Man gye kapinta mu-bii mu ndee? Man gye mu-nyi i gye Meari mu? Nu man gye mu-supu ana i gye Gyemisi ye Gyosefu ye Simon ye Gyudasi mu? 56 Man gye mu pukyi ana kpini i bu ana ase nfi? Nu fine nu o nye fale asin numu kpini lu?" 57 Umu sv ba kina kikole mu.

Nu Yesu towe bamu ye, "Ibwaare otowepu kumaa numu sv beeree katin kumaa, amoo mu kade to ye mu kikapara sv abi nkon ase nu o man sv beeree."

58 Yesu man waa asin kyinkyinsa gaalaagaa toto, lu fee asa mu ba maa man sv kikole-gyii sv.

14

Gyon Okyugyeepu kumu kiti
(Maki 6:14-29; Luka 9:7-9)

1 Saja maa to nu owura Herodi mu nu ee ku Galile sv mu nu asin lu Yesu sv, 2 nu o towe mu kamaa abi mu ye, "N kole gyii fee Gyon okyugyeepu mu i kyinji lu lewu to ba, umu sv nu o sv fale olon ee waa asin kyinkyinsa numu."

3 Herodi numu wola yege nu ba kitaa Gyon njina

taa mu tii obu, lu Herodiya mu nu naafoo o daa o gye Herodi manja mu-supu Filipu mu-ka mu su. ⁴ Lu fee Gyon daa kyina ee towe mu ye, "I man de okpa fee fu koole fu-supu mu-ka Herodiya kili." ⁵ Naafoo Herodi daa ee biti o moo Gyon nun, amaa o kyina o sile asa mu, lu fee Gyiwu abi ba wu fee Gyon gye lbwaare otowepu nun.

⁶ Amaa kakaaku Herodi maa kyina ee gyii mu kake kuvgesa ake kinsigyi mu, Herodiya mu-bii kyusa kyaa sa bamu, nu i waa Herodi okon naa kyon su. ⁷ Nu o da mu kokolo su bo ntan towe mu ye, koto kumaa mu nu o kan towe ye ee biti mu, ee biti o sa mu. ⁸ Nu mu-nyi towe waa mu ye o naa towe Herodi ye, "Sa me Gyon Okyugyeepu kumu tangiran to nfu nbunbu numu." ⁹ Asin mu i tooro Owura Herodi gaa, amaa lu mu ntan mu nu o bo, ye mu kinsigyi to afo mu su mu, o sa kono ye ba waa kanin sa kebii kyusa-bi mu. ¹⁰ Nu o yege ba naa tin Gyon kumu obu tiisa mu to. ¹¹ Ba biya Gyon kumu mu tangiran to ba sa kebii kyusa-bi mu, nu o taa kumu naa sa mu-nyi. ¹² Nu mu abulapu ba ba taa mu kubuni naa pula. Nu ba naa towe Yesu.

Yesu yege asa ngbin nnuu ba gyii hme
(Maki 6:30-44; Luka 9:10-17; Gyon 6:1-14)

¹³ Yesu maa nu koto mu nu ki waa mu, nu o taa okuli lu toto mu nkun kpee opula mu nu i du surum. Sakyoo mu ba maa nu kanin mu ba taa ayaa to lu nde su ba mu ase. ¹⁴ Yesu maa kpilige lu okuli mu to nu o wu asa damante mu, bamu asin i waa mu kuwee nu o kye bamu nu bee lo mu.

¹⁵ Imu kalaatipwe ase mu, mu abulapu ba ba mu ase ba towe mu ye, "Opula numu bu kata ye kade, nu kyowe moo tee lwe. Yege sakyoo mu ba kpee nde-bi-nde-bi to ke ba nye naa soo agyito gyii."

¹⁶ Yesu lee kono ye, "I man dagaa fee ba kpee. Fane nun fan sa bamu agyito ke ba gyii."

¹⁷ Nu abulapu mu ba lee kono ye, "Bodobodo anuu ye ukun inyo nkun nu an su nfu."

¹⁸ Nu o towe bamu ye, "Fan taa umu biya me nfu." ¹⁹ O towe asa mu ye ba kyina afitiri su. O taa bodobodo anuu mu ye ukun inyo mu, ki susu nu o taa afwaala sa lbwaare. Nu o kpee bodobodo mu to taa sa mu abulapu mu, nu abulapu mu moo ba taa sa asa mu. ²⁰ Bamu kpini ba gyii hme, nu abulapu mu ba ba tase awuribi mu nu ba gyii san mu bola alantan kudu anyo. ²¹ Asa mu nu ba gyii bodobodo mu kono i waa fee anyin ngbin nnuu, yege ba man kale akyu ye nbii gbaa tii su.

Yesu nate nkyu sv
(*Maki 6:45-52; Gyon 6:15-21*)

²² Inumu kamaa mu op-
ula to nu Yesu yege nu mu
abulapu mu ba loo okuli
to gyankpaa mu faa kpee
benbe, nu o sa sakyɔ mu
okpa ye ba nate. ²³ Maa yege
nu ba kyɔn mu, o dii kpee
kibu sv mu nkɔn o naa kule
kabwaare-kule. Kalaatipwe
ase mu, mu nkɔn i bu
toto, ²⁴ amaa sanya maa to
mu okuli mu tee wula fu
nkyu nsana, nu afuu a maa
waa mu, nu apaa a daa a
kyenkpen okuli mu.

²⁵ I ba fu kibwayike sv
kerefi asa naa fu kerefi
asiye nsana mu, Yesu nate
nkyu sv ee kpee mu abulapu
mu ase. ²⁶ Ba maa wu maa
naa nkyu sv ee ba mu, bamu
nkolo i nmaa bamu. Nu ba
towe ye, "Obuni nin." Nu ba
kuusi lu fee kufuu ki kitaa
bamu.

²⁷ Amaa Yesu towe bamu
opula to ye, "Fan nye nkolo,
me nin. Fan man sile ku-
fuu."

²⁸ Nu Pita lee kɔnɔ ye,
"Ɔnyiripe, nu i kan i gye fu
mu, yege n nate nkyu mu sv
ba fu ase."

²⁹ Nu o towe mu ye, "Ba!"

Nu Pita lu okuli mu to o
naa nkyu mu sv ee kpee Yesu
ase. ³⁰ Amaa maa wu apaa
mu, kufuu ki kitaa mu, nu o
piili ee munla, nu o kuusi ye,
"Ɔnyiripe, mɔlge me!"

³¹ Opula to nu Yesu teenje
mu kibaa kitaa mu to. Nu o
towe mu ye, "Fu kikɔle-gyii
man kyɔ. Mine i waa nu fu
man kɔle gyii?"

³² Ba maa dii loo okuli mu
to mu, nu afuu mu i yege.

³³ Nu bamu nu ba bu okuli
mu to mu, ba muja sun mu
nu ba towe ye, "Kesintin, fu
gye lbwaare mu-Bii nin."

Yesu kye Kanesareti
alɔpu alobi

(*Maki 6:53-56*)

³⁴ Ba maa faa ɔbun mu,
nu ba naa dan Kanesareti
ɔsɔwɔle sv. ³⁵ Nu asa mu
nu ba bu toto mu ba maa bu
Yesu mu, ba sun towe nde
mu nu i kyaaboo bamu mu
kpini. Nu asa ba taa bamu
alɔpu kpini ba mu ase. ³⁶ Nu
ba kule mu ye, o dan yege ke
alɔpu mu ba dan taa bamu
abaa mata mu kaale kɔnɔ-bi,
nu bamu nu ba mata manja
kpini ba nye alanfiya.

15

Farasii abi ba kitaa
anaana to kikaapu
(*Maki 7:1-13*)

¹ Toto nu Farasii abi mu
aku ye nbara akaapupu ba
lu Gyerusalem ba Yesu ase
ba taase mu ye, ² "Mine waa
nu fu abulapu be mee buu
ane anaana to kikaapu mu?
Lu fee ba mee fwi bamu
abaa pɔyi nu bee gyii."

³ Yesu lee kɔnɔ ye, "Mine
i waa nu lu fane anaana
to kikaapu sv, fen mee buu
lbwaare kɔnɔsa mu. ⁴ Lu
fee lbwaare towe ye, 'Bu
fu-se ye fu-nyi' nu o bila
ye, 'Ɔkɔmaa mu nu o towe
mu-se abee mu-nyi kɔnɔ
mu, ba mɔɔ mu.' ⁵ Amaa
fen kaapu ye, nu oku kan
towe mu-se abee mu-nyi ye,
'Kakee mu nu i dagaa fee

fu nye lu me ase mu, n taa waa saraga sa lbwaare mu,' ⁶ i man bla i tiri fee o buu mu-se ye mu-nyi ke o ku bamu su. Imu su lu fane anaana to kikaapu su mu, fen mee buu lbwaare asin mu. ⁷ Fane kebunbun ansi wuya ana! Fane asin mu nu lbwaare bola mu otowe pu Isaya su towe mu gye kesintin. O towe ye,

- 8 'Asa numu ba su bamu nuu nun bee bunyaa me amaa bamu nkolo i man bu me ase.
- 9 Bee sun me kuyan nun, lu fee nyimisa nbara nu be su bee kaapu.' "

Kuto mu nu ku waa nyimisa ineesi (Maki 7:14-23)

¹⁰ Nu Yesu tu sakyu mu ba mu ase nu o towe ye, "Fan nu me ase ke fan nu umu kase. ¹¹ Man gye kuto mu nu kii loo nyimisa kono to mu u waa mu ineesi, amoo kuto mu nu ku lu mu kono to mu u waa mu ineesi."

¹² Nu mu abulapu mu ba ba mu ase nu ba taase mu ye, "Fu nyi ye Farasii abi mu ba maa nu fale asin mu i tooroobu bamu?"

¹³ Nu Yesu lee kono ye, "Oyu kumaa mu nu i man gye me-se mu nu o bu susu i du kumu mu, ee biti o kyiiigi kumu tuu. ¹⁴ Fan man towe bamu, ba du nun fee agyaatanapu mu nu bee gyankpaa agyaatanapu nun. Nu gyaatanapu kan ee gyankpaa gyaatanapu mu, bamu kpini bee biti ba tiye obo to."

¹⁵ Nu Pita towe ye, "Lee kujanasan manja kase kaapu ane."

¹⁶ Yesu taase bamu ye, "Imu su fane nfeere i man putta bugi? ¹⁷ Fan man nyi ye kuto kumaa mu nu kii loo nyimisa kono to mu, ii kpee mu oto to nun nu u lu mu opu to? ¹⁸ Amaa ato mu nu u lu mu kono to mu lu mu kokolo to nun, umu u waa nyimisa ineesi. ¹⁹ Lu fee kokolo to nu nfeere libi fee, nyimisa kumoo, ye kulu okuli abee okaa kamaa, ye kikyuu ye kinyin biti kigyagaa, ye keyu, ye antimesa kitin, ye kitowe asin libi gyaga asa su. ²⁰ Inumu waa nyimisa ineesi, amaa nu nyimisa mee fwu mu abaa nu ee gyii mu mee waa mu ineesi."

Kakanaan-kyu mu kikoolle-gyii (Maki 7:24-30)

²¹ Yesu lu tutu, nu o kpee Tayi maa Sidon osuwule kibaafun. ²² Nu Kakanaan-kyu ku mu nu o lu tutu ba mu ase ee saawu ye, "Onyiripe, Dawidi kanaana-bii, wu me kowee! Nbwu libi ba te mi kebii kyusa-bi su bee tooroobu mu gaa."

²³ Yesu man bugi kono towe mu sehn. Nu mu abulapu mu ba ba mu ase ba kule mu ye, "Towe okyuu mu o nate, lu fee ee saawu ee tii ane asu."

²⁴ Nu Yesu lee kono ye, "Isirayi abi mu nu ba du fee nbulupu foyisa mu, nkun ase nu lbwaare sun me."

25 Nu ɔkyu mu ba muja mu ansi to. Nu ɔ towe ye, “Ɔnyirpe, kye me to.”

26 Nu ɔ lee kɔno ye, “I man dagaa ba maa taa nbii agyito tuo sa igyoono.”

27 Nu ɔkyu mu ye, “Ɔnyirpe, i bu to kanin, amaa igyoono mu gbaa bee gyii agyito wuribi mu nu u lu bamu-nyirpe ana iteeburu su u tye kase mu.”

28 Nu Yesu lee kɔno ye, “Ɔkyu, fu kɔkɔle-gyii ki kyɔ gaa! Kanan mu nu fii biti mu i waa kanin sa fu.” Nu opula maa to kebii kyusa-bi mu nye alanfiya.

Yesu yege asa ngbin nna ba gyii nme
(Maki 8:1-10)

29 Yesu lu tuto nu ɔ naa ɔ naa Galile ɔpu mu ukaa su. Nu ɔ dii kpee kibɔ su naa kyina. 30 Asa damante ba ba mu ase, nu ba biya alopu fee, ayaa ye abaa wusa wuya ana, ye agyaatanapu, ye aboobi, ye atikipiri, ye alopu gaalaagaa, nu ba taa bamu naa yila mu ansi to, nu ɔ kye bamu. 31 Asa damante mu ba maa wu anaamu ba maa towe, ye boobi ye ayaa ye abaa wusa wuya ana ba maa nate, ye agyaatanapu ansi i maa bugi mu, i kyinkyin bamu, nu ba yin Israyi abi lbwaare.

32 Yesu tu mu abulapu mu ba mu ase nu ɔ towe bamu ye, “Asa numu asin i su me kuwee, lu fee ba maa bu me ase ndaga nke nsa ndee ba man su agyito ba gyii. N mee biti fee ba taa akun kpewu,

man gye kanin bee biti ba lu tye ɔkpa to.”

33 Mu abulapu mu ba lee kɔno ye, “Fɛne nu an biti a nye agyito kɔkyɔ afitiri numu to sa asa damante banumu?”

34 Nu Yesu taase bamu ye, “Bodobodo afɛne nu fan su?”

Nu ba lee kɔno ye, “An su asuno ye ukun-bi gberɛe ku.”

35 Nu ɔ towe asa damante mu ye ba kyina kase. 36 Nu ɔ taa bodobodo asuno mu ye ukun-bi gberɛe mu, nu ɔ taa afwaala sa lbwaare, nu ɔ gyayi-gyayi umu to taa sa mu abulapu mu, nu ba moɔ bamu ba taa sa asa mu 37 Bamu kpini ba gyii nu ba nme. Nu mu abulapu mu ba taase umu agyisan wuribi mu bɔla alantan asuno. 38 Anyin mu nu ba gyii agyito mu ba gye ngbin nna, yege ba man karage akyu ye nbii tii su. 39 Yesu maa kala sakyo mu lɔwe mu, nu ɔ loo ɔkulu to, nu ɔ faa kpee Magadan kibaafun.

16

Gyiwu abɔlsa ba ku bee biti asin kyinkyinsa
(Maki 8:11-13)

1 Nu Farasii abi ye Sadusi abi ba ba Yesu ase ba ba tuo mu to ku, umu su ba towe mu ye ɔ waa asin kyinkyinsa ku lu susu kaapu bamu.

2 Nu Yesu lee bamu kɔno ye, “Kyowe maa kpee ɔ naa tye mu, fen taale fen bu fen towe ye, ‘Ɔke kyowe ii biti ɔ da, lu fee abwaare-wɔle i payi kɔɔ’. 3 Nu nyenyen-fuu moɔ fen taale fen towe

ye, 'Ndaga bolayɪ ii biti ɔ da, lu fɛɛ abwaare-wɔle ɪ payɪ nu i bii tɔ.' Fɛn taale fɛn wu abwaare-wɔle mu kanan mu nu i du, nu fɛɛ lɛɛ umu kase, amaa fɛn mɛɛ taale fɛn bu nke numu tɔ asin, ke fɛn lɛɛ umu kase. ⁴ Fane ndaga kakyina numu tɔ alibi awaapu mu nu fan kina lbwaare. Fɛn taase fɛn biti asin kyinkyinsa lu me ase, amaa fan man ye fan wu asin kyinkyinsa ku, amɔɔ umu nu ɪ waa lbwaare ɔtɔwɛpu Gyona mu." Yesu maa tɔwɛ kanin mu, nu ɔ yege bamu nu ɔ kyɔn.

*Farasii ye Sadusi abi
kife tin agyito sa
(Maki 8:14-21)*

⁵ Abɔlapu mu ba maa faa kpee benbe mu, ba nyinji fɛɛ ba man taa bodobodo. ⁶ Nu Yesu tɔwɛ bamu ye, "Fan ku danbirasa, ke fan baa fɛn da Farasii abi ye Sadusi abi kife mu nu kii tin bodobodo mu su."

⁷ Tɔtɔ nu ba piili bɛɛ tɔwɛ abaa ase ye, "A maa man biya bodobodo mu su nu ɛɛ tɔwɛ kanin mu."

⁸ Yesu maa nyi kutɔ mu nu bɛɛ tɔwɛ su mu ɔ taase bamu ye, "Fane mu nu fane kikɔle-gyii ku man kyɔ! Mine ɪ waa nu fɛn tɔwɛ, fane ku man su bodobodo asin? ⁹ Fan san fan man pɔta nu asin numu kase? Saɲa mu nu n daa gyayɪ bodobodo anuu tɔ sa anyin ngbɔn nnuu mu, fɛn mee nyinji? Agyisan alantan afine nu fan daa tase bɔla mu? ¹⁰ Abɛɛ n maa daa gyayɪ bodobodo asunɔ tɔ sa asa

ngbɔn nna mu, agyisan alantan afine nu fan daa taase bɔla mu? ¹¹ Mine ɪ waa su nu fɛn mɛɛ taale bu fɛɛ man gye bodobodo asin nu n tɔwɛ? Amaa fan baa fan da fane n-yu su lu Farasii ye Sadusi abi kife tinsa mu su." ¹² Tɔtɔ nu abɔlapu mu ba lan nu kase fɛɛ man gye kife tin agyito mu asin nu ɛɛ tɔwɛ bamu ye ba baa ba da su, amaa Farasii ye Sadusi abi asin kaapɔsa nu ɔ diyɛ.

*Pita kife tɔwɛ ɔsa kulɔn
mu nu Yesu gye
(Maki 8:27-30; Luka 9:18-21)*

¹³ Nu Yesu kpee kabaafɔn mu nu ku bu tiri Kasariya Filipi kade tɔ mu. Maa bu tɔtɔ mu, nu ɔ taase mu abɔlapu mu ye, "Anumu nu asa ba ye mɛ, Daadimaadi Obii-nyinsa mu n gye?"

¹⁴ Nu ba lɛɛ kɔnɔ ye, "Aku ba ye fu ɪ gye Gyɔn Okyugyeepu mu, nu aku ba ye fu ɪ gye Eligya, nu aku mɔɔ ba ye fu ɪ gye Gyeremiya abɛɛ lbwaare atɔwɛpu mu tɔ ɔku."

¹⁵ Nu Yesu taase bamu ye, "Nu fanɔɔ fan fa? Anumu nu fan ye n gye?"

¹⁶ Nu Simon Pita lɛɛ kɔnɔ ye, "Fu ɪ gye Krisito, lbwaare mu nu ɔ tɛ kakpaa mu Mu-Bii."

¹⁷ Nu Yesu tɔwɛ mu ye, "Fu Simon, Gyona mu-bii! Kusee ɪ gye sa fu, lu fɛɛ man gye nyimisa ɪ lɛɛ fale kesintin asin numu kaapu fu, amaa mɛ-se mu nu ɔ bu sɔsɔ mu ɪ lɛɛ fale asin mu kaapu fu. ¹⁸ Imu su n

towe fu ye, fu gye Pita,* nu kanin kifule manja su nu n biti n poyi me, Krisito kubu mu, nu lewu gbaa mee taale gyii kumu su. ¹⁹ N biti n taa susu kuwura-gyii usafwu kpini sa fu. Kuto kumaa mu nu fu kyula kase su nfu mu, lbwaare gbaa kyula kumu susu. Nu kuto kumaa mu nu fu kina kase su nfu mu, lbwaare gbaa kina kumu susu.” ²⁰ Tuto nu Yesu da mu abulapu mu amu to ye, ba man kan waa towe oku ye mu i gye Krisito.

Yesu towe mu kelewu asin
(Maki 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

²¹ Lu kanin sanja manja u su ii kpee mu, Yesu piili bugi to ee towe mu abulapu mu ye, “I tiri fee n maa kpee Gyerusalem naa gyii aworufo gaa lu abilisa, ye aseepu-bilisa ye nbara akaapupu kpini abaa to. Bee biti ba moo me, ke kake sasapu mu, n kyini ba nkpa to.”

²² Nu Pita taa Yesu kpee tkaa su towe yii mu ye, “Afuloo! Onyiripe! lbwaare o taa umu kpee kata-kata. Inumu i mee ye i ba fu su kakaaku.”

²³ Nu Yesu biliŋi towe Pita ye, “Sitaane, taa lu me su! Fii kun me okpa nin, lu fee fu nfeere i man gyan lbwaare ato su, amoo i gyan nyimisa lee su nin.”

²⁴ Tuto nu Yesu towe mu abulapu mu ye, “Nu oku kan ee biti o buu me mu,

i dagaa maa kina mu n-yu, ke o sula mu gbaa-gbaa mu oyu-laasa ke o buu me. ²⁵ Lu fee okumaa mu nu ee biti o molige mu gbaa-gbaa mu nkpa mu, ii biti o pan umu, amaa okumaa mu nu o pan mu nkpa lu me su mu, ii biti o bwii nye mu nkpa mu. ²⁶ Nu nyimisa kan nye dulinyaa to kuto kumaa, nu o pan mu nkpa mu, mine tono nu o nye? Abee mine nu nyimisa i taale taa kyere mu nkpa? ²⁷ Lu fee me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu n biti n baa ye Ose mu bunyaa, ye me nboo, ke n ba ka okumaa numu kuko lu mu kusun mu nu o waa mu su. ²⁸ N towe fane kesintin nin fee asa ku ba yila nfu, nu ba mee ye ba wu, naa fubu sanja mu nu bee biti ba wu me, Daadimaadi Obii-nyinsa maa ba ye mu kuwura-gyii mu.”

17

Yesu n-yu i kyeege kibii ku su
(Maki 9:2-13; Luka 9:28-36)

¹ Nke nsiye kamaa to mu, Yesu taa Pita ye Gyemisi maa mu-supu Gyon, nu ba dii kpee kibii lala ku su bamu nkun. ² Tuto nu Yesu kyeege bamu ansi su. Mu ansi su u nhalige fee kyowe, nu mu ato bunsu i kyeege waa parepare u nhalige su. ³ Tuto nu ba wu lbwaare atowepu anyo, Mosesi maa Eligya ba lu opula to bee towe Yesu ase.

* 16:18 16:18 Pita kase i gye kifule.

4 Nu Pita tɔwe Yesu ye, “Ɔnyiripe, i burɔn fɛɛ a maa bu nfu. Nu fu kan fii biti mu, n biti n yii abu asa, fu lee kuku, Mosesi lee kuku nu Eligya lee kuku.”

5 Pita maa san ɔ maa su ee tɔwe mu, nu kabwaare-wule naliɛsa ba bun bamu su. Nu ɔbule ku tɔwe kabwaare-wule mu to ye, “Ɔnumu i gye Mi-Bii-nyinsa mu nu n su kebiti sa, nu mu i bola mi ansi. Fan nu mu ase!”

6 Abulapu asa mu ba maa nu fale mu, kufuu ki kɩtaa bamu gaa, nu ba kyɔn bun kase. 7 Amaa Yesu ba bamu ase taa mu kɩbaa mata bamu, tɔwe ye, “Fan kusu, fan man waa kufuu.” 8 Ba maa kusu ki mu, ba man wu ɔku, amɔɔ Yesu nkun.

9 Ba maa kpɩlɩge kibii mu su bee ba mu, Yesu da bamu amu to ye, “Fan man tɔwe ɔku kutɔ mu nu fan wu mu, naa fuɔ saɲa mu nu me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu n kyinji lu lewu to.”

10 Nu abulapu mu ba taase Yesu ye, “Mɩne su nu nbara akaapupu mu bee tɔwe ye i dagaa lbwaare ɔtɔwɛpu Eligya maa gyankpaa ba pɔyi?”

11 Nu Yesu lee bamu kɔnɔ ye, “Kesintin nun, i dagaa Eligya maa gyankpaa ba, ke ɔ lɔɲɔ kutɔ kumaa yila o gyoo.

12 Amaa n tɔwe fane numu, Eligya tee wɔla ba nu asa ba man bu mu, amaa ba waa mu kanan kumaa mu nu bee biti. Nu kanun manja nu me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu gbaa ii biti o gyii awurufɔ bamu abaa to.” 13 Nu Yesu

abulapu mu ba nu kase nun fɛɛ, Gyɔn okyugyeepu asin nu Yesu u tɔwe ee sa bamu kanun.

Yesu kye obii-nyinsa ku kigbingbin

(Maki 9:14-29; Luka 9:37-43)

14 Ba maa bwii ba sakyɔ mu ase mu, ɔnyin ku ba Yesu ase ba muɲa mu ansi to.

15 Nu ɔ tɔwe ye, “Ɔnyiripe, wu mi-bii-nyinsa kɔwɛɛ. Lu fɛɛ ɔ gye kigbingbin wuya nu ee gyii awurufɔ gaa. Ee taale ee tiye fulɔn to abee nkyu to. 16 N taa mu ba fuɔ abulapu mu ase, amaa ba man taale kye mu.”

17 Nu Yesu lee kɔnɔ ye, “O, fane ndaga kakyina numu to asa mu nu fan man su kɩkɔle-gyii, nu fane ikpa i man kyiiigi! Nke nɩne nu n biti n gyii fane ase? Nene nu n biti n bila nye kenyiita sa fane? Fan taa kebii mu biya me nfu.” 18 Nu Yesu pɔnte kabwu libi mu su, nu ki kusu kebii-nyinsa mu su, nu opula manja to ɔ nye alanɩya.

19 Tutɔ nu abulapu mu ba ba Yesu ase bamu nkun ba taase mu ye, “Mɩne su nu an man taale gyan kabwu libi mu lu kebii-nyinsa mu su?” 20 Yesu lee bamu kɔnɔ ye, “Lu fɛɛ fane kɩkɔle-gyii ki maa man kyɔ mu su. N

tɔwe fane kesintin to fɛɛ, nu fan kan fan su kɩkɔle-gyii pii fɛɛ masitadi oyu kibi gbaa mu, fen taale tɔwe kibii numu ye, ‘Kusu lu nfu kpee fale’ ke ki kusu. Sehn

man bu to nu fen mee taale waa." ²¹ (Amaa amoo kabwaare-kule ye nonjmina u taale waa fale asin numu kedubi.)

²² Saja mu nu abulapu mu kpini ba ba Galile osuwle su mu, Yesu towe bamu ye, "Bee biti ba lee me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu waa asa abaa to. ²³ Bee biti ba moo me, ke kake sasapu mu, n kyinji ba nkpa to." Abulapu mu ba maa nu kanun mu, bamu nkolo i nyita bamu gaa.

Kabwaare-sunkpa aye tɔtɔvɔ
(Maki 9:30-32; Luka 9:43-45)

²⁴ Yesu maa mu abulapu ba maa ba Kapanum kade to mu, kabwaare-sunkpa aye tɔtɔvɔ akoolapu mu ba ba Pita ase ba taase mu ye, "Fane okaapupu u ka kabwaare-sunkpa aye tɔtɔvɔ mu?"

²⁵ Nu Pita lee konɔ ye, "Eehn, ee ka."

Pita maa ba kɔkpaara su mu, nu Yesu daa kɔtaase ye, "Simon fu nfeere i gye nene? Bamoo ase nu dulinyaa to awura bee koole bamu kagya kase tɔtɔvɔ? Bee koole bee lu bamu gbaa-gbaa bamu-bii ana ase nin abee afɔ ase?"

²⁶ Pita lee konɔ ye, "Bee koole bee lu afɔ ase nin."

Nu Yesu towe Pita ye, "Kanun bure nde-bii ba man tii su. ²⁷ Amaa a maa mee biti a maa waa bamu agbu su mu, kpee opu to naa tuv fu darɔwa. Okun mu nu fii biti fu daa kɔkita mu, bugi mu konɔ, fii biti fu wu kederebi

mu nu kii biti ku fuv maa fu tɔtɔvɔ. Ke fu taa naa ka bamu."

18

Omɔ nu o gye okpare Ibwaare kuwura-gyii mu to
(Maki 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ Kanun saja mana to mu, abulapu mu ba ba Yesu ase ba taase mu ye, "Ane to mu, anumɔ i gye okpare susu kuwura-gyii mu to?"

² Nu Yesu tu kebii pii ku ba yile bamu nsana-nsana.

³ Nu o towe bamu ye, "N towe fane kesintin nin fee, fan dan fan man kyeege ke fan waa fee nbii pii-pii mu, fen mee ye fan loo susu kuwura-gyii mu to kakaaku.

⁴ Imu su okumaa mu nu o biya mu n-yu kase fee kebii pii numu mu, i gye okpare susu kuwura-gyii mu to.

⁵ "Nu okumaa mu nu o koole kebii pii fee onumu me kitu to mu, o koole me numu.

⁶ Amaa okumaa mu nu i kan bɔla mu su, ke nbii mu nu ba koole me gyii fale to oku waa alibi mu, i bo sa mu fee ba taa kubuu lala njmina mu obule to naa tuv opu bunkyinsa to.

⁷ "Dulinya numu to asa, bamu laaku! Lu fee ato mu nu i yege nu bee tiye bamu kɔkoole gyii to mu, i nye akyo. Fale ato ii biti i ba, amaa okumaa mu nu u bɔla mu su ba mu, mu laaku.

⁸ Nu fu kɔbaa abee fu kiyaa u yege nu fu waa alibi mu, tin kumu tuv. I burɔn sa fu fee fu maa taa kɔbaa abee

kɪyaa dɪye loo nkpa kakpaa tɔ, ɪ kyɔ fɔ maa sɔ abaa anyɔ ye ayaa anyɔ ke ba taa fɔ tɔɔ fulɔn mɔ nu ki mee dun kakaaku mɔ tɔ. ⁹ Nu fu kinsi ɪ yege nu fɔ waa alibi mɔ, kyɔle kɪmɔ tɔɔ. ɪ bɔrɔn sa fɔ fɛe fɔ maa taa kinsi kulɔn loo nkpa kakpaa tɔ, ɪ kyɔ fɔ maa sɔ ansi anyɔ ke ba taa fɔ tɔɔ awɔrɔfɔ fulɔn yen-yen tɔ.”

Kɪnasan lu kabulɔpu fɔyɪsa
(Luka 15:3-7)

¹⁰ Nu Yesu tɔwe bamɔ ye, “Fan baa fan da sɔ ke fan man kɪ apii-pii mɔ tɔ ɔku fɛe ɔ man gye sehn. N tɔwe fane fɛe bamɔ nbɔɔ mɔ nu ba bɔ sɔsɔ mɔ, ii wu mɛ-Se mɔ nu ɔ bɔ sɔsɔ mu ansi tɔ saɲa kɔmaa. ¹¹ Lu fɛe mɛ, Daadimaadi Obii-nyɪnsa mɔ ba nɪn ke n ba mɔlɪge asa mɔ nu ba fɔyɪ mɔ.”

¹² Nu Yesu tɔwe bamɔ ye, “Nu ɔnyɪn kɔ kan ɔ sɔ nbulɔpu kɪlifa, nu bamɔ tɔ ɔkulɔn fɔyɪ mɔ, mɪne nu fii nyi maa biti ɔ waa? ɔ mee ye ɔ yege adɪkpanɔ ye akpanɔ mɔ kɪtɪ ɔbɔle tɔ, ke ɔ naa biti ɔkulɔn mɔ nu ɔ fɔyɪ mɔ abɛɛ? ¹³ N tɔwe fane kesintin tɔ nu fɛe, nu ɔ kan wu mɔ mɔ, mu ansi ii biti i gyii mɔ sɔ, ɪ kyɔ adɪkpanɔ ye akpanɔ mɔ nu ba man fɔyɪ mɔ. ¹⁴ Kanɪn ɔkpa maɲa sɔ nu fane-Se mɔ nu ɔ bɔ sɔsɔ mɔ gbaa mee biti fɛe apii-pii nɪmɔ tɔ ɔkulɔn maa fɔyɪ.”

Nu Fu birisa nu ɔ waa fɔ alibi mɔ, kɔtɔ nɪmɔ nu fɔ waa

¹⁵ “Nu fu-supu abɛɛ fɔ-daa kan waa fɔ alibi mɔ, kpee mɔ ase naa lɛɛ mu alibi mɔ kaapu mɔ fane asa nyɔ. Nu ɔ kan nu kase sa fɔ mɔ, fɔ bɪla bɪya mɔ ba ɔkpa danbirasa mɔ sɔ nɪmɔ. ¹⁶ Amaa nu ɔ man kan nu sa mɔ, biti nyɪmɪsa kulɔn abɛɛ asa anyɔ tii fɔ n-yɪ sɔ ke fen kpee mɔ ase. Saamɔ, asɪn mɔ ɪ nye yɪle fɛe kanan mɔ nu Asɪnkyan yɪlasa mɔ ɪ tɔwe ye, ‘ɪ dagaa asɪn kɔmaa ɪ nye asa anyɔ abɛɛ asa asá be gyii ɪmɔ adanse.’ ¹⁷ Nu ɔ man kan bɪla nu sa bamɔ mɔ, taa asɪn mɔ naa tɔɔ Krisito kɔbɔ mu ansi tɔ. Nu ɔ bɪla kina kunu sa bamɔ bɪre, taa mɔ fɛe ɔdakpa osunpu abɛɛ apoo lenpoo ɔkɔɔlɛpɔ.”

¹⁸ “N tɔwe fane kesintin fɛe, kɔtɔ kɔmaa mɔ nu fan ɲmina kase sɔ nɪfɪ mɔ, ɪbwaare ii biti ɔ ɲmina kɪmɔ sɔsɔ, nu kɔtɔ kɔmaa mɔ nu fan kina kase sɔ nɪfɪ mɔ, ɪbwaare ii biti ɔ kina kɪmɔ sɔsɔ.”

¹⁹ “N bɪla n tɔwe fane ye, nu fane tɔ anyɔ ba kan waa kɔnɔ kulɔn kɔle ɪbwaare ye bee biti kɔtɔ kɔ mɔ, mɛ-Se ɪbwaare mɔ nu ɔ bɔ sɔsɔ mɔ ii biti ɔ waa sa bamɔ. ²⁰ Lu fɛe katɪn kɔmaa mɔ nu asa anyɔ abɛɛ asa asá ba gyanɛ mɛ kɪtɪ tɔ mɔ, n bɔ bamɔ ase.”

Kɪnasan lu kɪyaaɔlɛ mɔ nu
o mee su kɔweɛ mɔ sɔ

²¹ Nu Pita ba Yesu ase ba taase mɔ ye, “ɔnyɪrɪpe, ɪɪ ɪfɪne nu mɛ-bɪrɪsa waa mɛ alibi nu ɪ dagaa fɛe n taa keɛ mɔ? ɪlii isunɔ abɛɛ?”

22 Nii Yesu lee kono ye, "Ayee, man gye ihi isuno, amaa adusuno kanun ihi isuno."

23 "Lii fee susu kuwura-gyii mu du nin fee owura ku maa biti mu ayaafole ba ba kaapu mu ako mu nu ba su mu. 24 Maa piili ee taase mu ako mu, nu ba taa onyin ku biya mu. Onyin mu su owura mu kuko afulee nderebi ngbin-ngbin. 25 Maa man taale ka mu, nu mu owura mu ye, ba taa maa mu-ka ye mu-bii ana ye kuto kumaa mu nu o su mu naa fe ke ba ba ka kuko mu."

26 "Nii kiyaafole mu kyun muja mu amulii su kole mu ye, 'Obiisa, nye kenyiita sa me, n biti n ka fu kuko manja kpini.' 27 Nii kiyaafole mu asin i waa mu owura mu kuwee, nu o taa kuko mu kpini kee mu, nu o yege nu o nate."

28 "Amaa kiyaafole mu maa lu mu, o naa wu mu birisa kiyaafole mu nu moo mu o su mu afulee nderebi kilifa. Nii o naa ktaa mu obule to towe mu ye, 'Ka me kuko mu nu fu su me.'

29 "Nii mu birisa kiyaafole mu muja mu amulii su kole mu ye, 'Nye kenyiita sa me, n biti n ka kuko mu kpini.'

30 "Amaa o kina mu birisa manja kikole mu, nu o taa mu naa tii obu naa fuu sanja mu nu ee biti o nye afulee ba ka mu kuko mu. 31 Mu birisa ayaafole mu nu ba san mu ba maa wu kanan mu nu o waa mu birisa mu, i tooro bamu gaa nu ba naa towe asin mu kpini sa bamu owura mu."

32 "Tuto nu owura mu tu mu kiyaafole manja ba nu o towe mu ye, 'Fu gye kiyaafole kumu to olon wuya. N taa fu kuko kpini numu kee fu, kpali fee fu maa kole me su. 33 I man dagaa fu gbaa fu maa wu fu birisa mu kuwee fee kanan mu nu ngbaa me n wu fu kuwee mu?' 34 Tuto mu onyiripe mu nye agbu gaa, nu o taa mu naa tii obu ye ba nyanla mu naa fuu sanja mu nu ee biti o ka kuko mu kpini."

35 Nii Yesu towe bamu ye, "Fale nu Me-Se mu nu o bu susu mu ii biti o waa fane okumaa numu, amoo fu kan taa fu birisa alibi kee mu lu fu kokolo to mu."

19

Yesu kaapu kekili kikina asin (Maki 10:1-12)

1 Yesu maa towe inumu lowe mu o lu Galile kpee Gyudeya kubaafun, Gyodan opu mu benbe. 2 Asa damante ba buu mu nu o kye bamu alo tuto.

3 Nii Farasii abi aku ba ba mu ase ba ba tui mu to ku. Ba taase mu ye, "I de okpa sa onyin fee o yile asin kumaa numu su kina mu-ka?"

4 Yesu lee kono ye, "Fan man karage Asinkyan ylasa mu to wu fee, 'Lii npiili ase mu, lbwaare waa bamu onyin ye okyu' nin abee? 5 Nii lbwaare towe ye, 'Lii fale su, onyin ii biti o yege mu-nyi ye mu-se, ke maa mu-ka ba buga ke bamu anyo ba waa kayi-wule

kuḷun?’ ⁶ Imu su ba man bila ba gye anyo, amaa ba gye nyimisa kuḷun. Kanin su kuto mu nu lbwaare taa buga waa kukulun mu, oku o man barige imu to.”

⁷ Nu ba taase mu ye, “Mune su nu Mosesi sa kono ye onyin i taale sa mu-ka kekili kikina owole ke o kina mu?”

⁸ Yesu lee kono ye, “Mosesi sa fane okpa ye fan kina fane-ka ana, lu fee fane nkolo i bulun nun. Amaa man gye fale nu i kyina i du lu npiili ase mu. ⁹ N towe fane kesintin ye, nu i man gye ye okyu lu mu-kuli kamaa, nu onyin mu kina mu naa kili okyu pupwe mu, onyin mu nyita kekili.”

¹⁰ Mu abulapu mu ba towe mu ye, “Nu i kan i gye kanin nu i du okuli maa okaa nsana mu bire, nu nyimisa man kili gbaa i bo.”

¹¹ Nu Yesu lee kono ye, “Man gye okumaa numu i taale koolo fale asin kyula, amoo bamu nu ba taa asin mu sa bamu nkun. ¹² Anyin aku ba bu to nu be mee taale kili, lu fee kanin nu ba kubge bamu, nu aku moo asa i waa bamu kanin, nu aku moo ba kina kekili lu susu kuwura-gyii mu kusun su. Omu nu ee taale koolo kikaapu numu kyula mu, o koolo.”

Yesu su kebity sa nbii wuribi
(Maki 10:13-16; Luka 18:15-17)

¹³ Tuto nu asa ku ba taa nbii wuribi ba Yesu ase ye o taa mu abaa gyaga bamu

su, kule kabwaare-kule sa bamu. Amaa mu abulapu mu ba gya asa mu nu bee biya bamu mu.

¹⁴ Yesu towe ye, “Fan yege nbii wuribi mu ba ba me ase, fan man tii bamu okpa, lu fee susu kuwura-gyii mu ki gye sa asa mu nu be du fee nbii-wuribi mu lee nun.”

¹⁵ Maa taa mu abaa gyaga bamu su lowe mu, nu o lu tuto kyun.

Onyin ato wuya mu
(Maki 10:17-31; Luka 18:18-30)

¹⁶ Nu onyin ku ba Yesu ase ba taase mu ye, “Okapupu, mune kuto danbirasa nu i dagaa n maa waa ke n nye nkpa kakpaa?”

¹⁷ Yesu lee kono ye, “Mune su nu fu taase me kuto mu nu ki buron su? Oku man gye odanbirasa, amoo lbwaare nkun. Nu fii biti fu nye nkpa kakpaa mu, buu Mosesi nbara mu.”

¹⁸ Nu onyin mu taase ye, “Imoo?” Yesu lee kono ye, “Man moo, man lu fu-ka abee fu-kuli kamaa, man yu-uri, man yle antjesa kamaa, ¹⁹ buu fu-se ye fu-nyi, ke ‘fu biti fu birisa fee fu n-yi.’ ”

²⁰ Nu kyaafole mu towe ye, “N buu unumu kpini. Mune kuto i san me?”

²¹ Yesu lee kono ye, “Nu fu kan fii biti ye fu baa fu du kyekyee bire, kpee naa fe fu ato kpini ke fu taa afulee mu sa atiripu, fii biti fu nye kapatye susu, ke fu lan ba buu me.”

22 Ɔnyɪn mu maa nu fale mu i tɔɔɔɔ mu gaa, nu ɔ lu tɔtɔ kyɔn lu fɛɛ ɔ su atɔ gaa.

23 Nu Yesu tɔwɛ mu abɩlapu mu yɛ, "N tɔwɛ fanɛ kesintin yɛ, i bulɔn sa atɔ wuya fɛɛ o loo sɩsɩ kuwura-gyii mu tɔ. 24 N bila n tɔwɛ fanɛ yɛ, i buɔɔ sa nyɔɔma fɛɛ o loo baasa ɔbɔ* tɔ i kyɔ atɔ wuya o loo lbwaare kuwura-gyii mu tɔ."

25 Abɩlapu mu ba maa nu kanɩn mu, i kyinkyin bamu gaa nu ba taase abaa yɛ, "Kanɩn birɛ anɩmu nu lbwaare ii biti ɔ mɔlɩge nɩmu?"

26 Yesu kɩ bamu nu ɔ tɔwɛ yɛ, "Nyɩmisa ase birɛ unɩmu i mɛɛ taale waa, amaa lbwaare ase birɛ kɔtɔ kɔmaa nɩmu i taale waa."

27 Pita lɛɛ mu kɔnɔ yɛ, "Kɩ! A maa yege kɔtɔ kɔmaa nɩmu an buu fu fale, mine nu an biti a nye?"

28 Nu Yesu tɔwɛ bamu yɛ, "N tɔwɛ fanɛ kesintin yɛ, nu lbwaare kan bun dulinyaa pupwɛ, nu mɛ, Daadi-maadi Obii-nyɩnsa kyɩna mɛ bunyaa kuwura-gya mu sɩ, fanɛ mu nu fan buu mɛ mu gbaa, fen biti fan kyɩna nwuragya kudu anyɔ sɩ, kɛ fan gyii lɩrayɩ nbunɔ kudu anyɔ mu sɩ kuwura.

29 Nu ɔkɔmaa mu nu ɔ yege akpaara, abɛɛ pɩkyɩ, abɛɛ mu-sɛ, abɛɛ mu-nyi, abɛɛ mu-bii ana, abɛɛ adɔɔ lu mɛ sɩ mu, ee biti ɔ nye umu lu kɩlfa, kɛ ɔ bila

nye nkpa kakpaa. 30 Amaa asa gaalaagaa mu nu ba gyankpaa mu, bee biti be sii kamaa, nu asa gaalaagaa mu nu ba bu kamaa mu, bee biti ba ba gyankpaa."

20

*Kɩɩasan lu kusun
awaapu ku su*

1 Nu Yesu bila tɔwɛ bamu yɛ, "Sɩsɩ kuwura-gyii mu ki du nun fɛɛ ɔnyɩn ku maa kusɩ kakaaku nyenyenuu, ɔ naa biti asa kɛ ba sun kusun mu ndɔɔ tɔ. 2 Maa naa nye bamu mu, nu maa bamu ba tɔwɛ kyula abaa yɛ ee biti ɔ ka bamu kederebi kulɔn kake kulɔn ibiri mu, nu ɔ taa bamu kpee mu ndɔɔ tɔ.

3 "Kyɔwɛ maa waa fɛɛ kerefi akpanɔ mu, ɔ bila kpee kade mu kɩgya ase naa wu aku ba maa yɩle ba mɛɛ waa sehn. 4 Nu ɔ tɔwɛ bamu yɛ, 'Fane gbaa fane fan kpee naa waa kusun mɛ ndɔɔ tɔ, kɛ n ka fane kɔtɔ mu nu ki dagaa.' 5 Nu ba kpee.

"Kyɔwɛ amu nsana yɛ kerefi asa tɔ mu, nu ɔ bila taa aku kpee kanɩn. 6 Kalaatɩpwe sɩ kyɔwɛ maa tɩye ɛɛ mata afateɛ tɔ mu, nu ɔ bila kpee naa wu aku ba maa yɩle ba mɛɛ waa sehn. Nu ɔ taase bamu yɛ, 'Mine i waa sɩ nu fan yɩle nfiu kake ibiri nu fan man sɩ kusun.'

7 "Nu ba lɛɛ mu kɔnɔ yɛ, 'Ɔku man taa anɛ yɛ a naa sun sa mu.'

"Nu ɔ tɔwɛ bamu yɛ, 'Kanɩn birɛ fanɛ gbaa fanɛ

* 19:24 19:24 Kebunɔ pii ku bu Gyerusalem kade tɔ mu nu bɛɛ yɛ. 'Baasa ɔbɔ'

fan ba kyɔn kpee naa waa kusun me ndɔɔ tɔ.'

8 "Kalaatɔpwe maa fɔv mu, nu ndɔɔ wuya mu tɔwe asunpu mu ɔkɔsɔpɔ ye, "Tɔ asunpu mu, ke fu ka bamu kɔkɔ. Piili lu bamu nu ba sii kamaa ba mu sɔ naa fɔv bamu nu ba gyankpaa ba mu.'

9 "Tɔtɔ nu ɔ yege nu asunpu mu nu ba kpee ndɔɔ mu tɔ saɲa mu nu kyɔwe mata afateɛ tɔ mu, ba ba kɔɔle kederebi kulɔn-kulɔn mu nu ɪ gye kake ibiri kɔkɔka. 10 I maa fɔv agyankpaapu mu sɔ mu, be nyi fɛɛ bee biti ba nye ba kyɔ kamaa tɔ wuya ana mu, amaa ngbaa bamu kederebi kulɔn-kulɔn maɲa nu ba nye. 11 Ba maa kɔɔle kederebi kulɔn-kulɔn mu, nu be piili beɛ kɔlɩte beɛ sa ndɔɔ wuya mu ye, 12 'Bamu nu ba sii kamaa ba fale bire, saɲa gbereɛ nu ba sun kusun, yege anɛene bire an yɩle kyɔwe kenken numu sɔ waa kusun ibiri. Amaa ana bamu kpini nu fu ka kyɛkyɛɛ?'

13 "Nu kadɔɔ wuya mu lee bamu ɔku kɔnɔ ye, 'Kyemɩne, n man sisii fu. Man gye kederebi kulɔn kɔkɔka nu maa fu an tɔwe kyula kake ibiri kusun? 14 Imu sɔ taa fu kederebi nate. Kanan mu nu ɪ pɩre me ye n ka asii-amaapu mu, kanɩn nu maɲa nu n biti n ka fu gbaa. 15 N man sɔ ɔkpa fɛɛ n waa me kɔkɔlɔ biti lu me afulee sɔ abeɛ? Abee fu sɔ kayɩ basa lu me kɩdanbɩrasa kiwaa sɔ

nuɩn?' " 16 Nu Yesu tɔwe bamu ye, "Asii-amaapu bee biti ba biliɲi agyankpaapu ke agyankpaapu ba biliɲi asii-amaapu."

Yesu bila tɔwe mu kelewu ye mu kikyɩɲi asɩn
(Maki 10:32-34; Luka 18:31-34)

17 Yesu maa kpee Gyerusalem mu, nu ɔ taa mu abɩlapu kudu anyɔ mu lu ɩkaa sɔ, nu ɔ tɔwe bamu ye, 18 "Fan nu! An kpee Gyerusalem numu, tɔtɔ nu bee biti ba naa lee me, Daadimaadi Obii-nyɩnsa mu sa asepu bilɩsa ye nbara akaapɔpɔ. Ke ba bun me lewu kupwe, 19 ke ba taa me waa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu abaa tɔ, ke ba waa me ɩbasasɩn ke ba tɩɲe me, ke ba da me mata oyu laasa sɔ. Amaa nke nsa ake mu, n biti n kyɩɲi lu lewu tɔ."

Sebedi mu-ka kɔkɔle sa mu-bii ana
(Maki 10:35-45)

20 Nu Sebedi mu-ka maa mu-bii ana anyɩnsa anyɔ mu ba ba Yesu ase, nu bamu-nyi ba maɲa Yesu ayaa tɔ kule mu kɔtɔ ku.

21 Nu Yesu taase mu ye, "Mɩne nu fii biti?" Nu ɔ lee kɔnɔ ye, "Kyula sa me fɛɛ, mi nbii nnyɔ numu, ɔku ɔ kyɩna fu-gyisa sɔ ke ɔku mɔɔ ɔ kyɩna fu-bɩna sɔ fu kuwura-gyii mu tɔ."

22 Nu Yesu tɔwe bamu ye, "Fan man nyi kɔtɔ mu nu fen kule fale. Fen taale gyii awɔrɔfɔ mu nu n biti n gyii mu?"

Nu ba lee kono ye, "Eehn, an taale."

²³ Tuto nu Yesu towe bamu ye, "Fen taale gyii awurufo mu nu n biti n gyii mu, amaa n man su okpa fee n lee omu nu ee biti o kyina mi-gyisa su abee me-buna su. Ikyinakpa unumu i gye sa bamu nu me-se wola lonjo yila sa bamu mu."

²⁴ Abulapu kudu mu nu ba san mu, ba maa nu unumu mu, ba nye agbu waa Gyemisi maa mu-supu Gyon. ²⁵ Nu Yesu tu bamu ba buga nu o towe bamu ye, "Fen nyi fee dulinyaa numu to agyankpaapu mu bee kaapu bamu olon asa su, nu alolonpu gbaa bee kaapu bamu olon asa su.

²⁶ Amaa fane fane to bure, i man dagaa i maa waa kanun. Nu fane to oku kan ii biti kibilisa mu, i dagaa maa waa fane kyaafole, ²⁷ nu fane okumaa mu nu ee biti fee o waa ogyankpaapu mu, i dagaa maa waa fane kinye, ²⁸ fee kanan mu nu me, Daadimaadi Obii-nyinsa gbaa n man ba nun ke ba sun me, amaa n ba nun ke n ba sun, ke n taa me nkpa kee, ke i ka asa gaalaagaa alibi kuko."

Yesu kikyee agyaatanapu anyo

(Maki 10:46-52; Luka 18:35-43)

²⁹ Yesu maa mu abulapu ba maa lu Gyeriko kade to mu, asa gaalaagaa ba buu bamu. ³⁰ Tuto mu, agyaatanapu anyo ku ba te okpakaa, nu ba nu fee

Yesu u kyon mu, ba ku-usi tu mu ye, "Onyiripe, Dawidi kanaana-bii, wu ane kowee?"

³¹ Nu asa mu ba punte bamu su ye ba bun bamu nno su, amaa ba kuusi kenken ye, "Onyiripe, Dawidi kanaana-bii, wu ane kowee."

³² Nu Yesu yile nu o tu bamu, nu o taase bamu ye, "Mune nu fen biti fee n waa sa fane?"

³³ Nu ba lee kono ye, "Onyiripe, an biti fee ane ansi i bugi nun."

³⁴ Nu Yesu wu bamu kowee nu o mata bamu ansi. Opula manja to nu bamu ansi i bugi nu ba buu Yesu.

21

Yesu loo Gyerusalem

fee Owura

(Maki 11:1-11; Luka 19:28-40; Gyon 12:12-19)

¹ Yesu maa mu abulapu ba maa tiri Gyerusalem to, nu ba fuo Betifage kade to mu nu ki bu Olifu kibu-bi mu ase mu, Yesu sun mu abulapu anyo, ² nu o towe bamu ye, "Fen kpee kade-bi mu nu ki bu fane ansi to mu, fen biti fen wu kuruma ku maa kyaa tuto maa mu-bii. Fan saje bamu biya me.

³ Nu oku kan taase fane kuto ku mu, fan towe mu ye, 'Onyiripe Yesu ii biti bamu.' Nu ee biti o yege fan taa bamu biya me."

⁴ Inumu i waa kanun nun ke asin mu nu lbwaare bola mu otowepu su towe yila mu i ba to. Asin mu i gye ye, ⁵ "Towe Siyon abii mu ye,

'Fan kii, fane owura u
 ba fane ase,
 O du boh n u o te kuruma
 su,
 kesintin to o te kuruma
 kadanba su.' "

6 Mu abulapu mu ba naa
 waa fee kanan mu nu Yesu
 sa bamu konu ye ba waa mu.

7 Ba taa kuruma ye mu-bii
 mu ba, nu ba taa bamu
 ato bunsu gyaga bamu su,
 nu Yesu dii kyina kadanba
 mu su.

8 Asa damante
 ba taa bamu ato bunsu tu
 kigbenbi su, nu aku mo
 ba kyate iyu n-yaabi wurige
 kigbenbi mu su.

9 Asa damante mu nu ba bu mu
 ansi to mu, ye bamu nu ba
 buu mu mu be kuusi bee
 towe ye,

"Hosana* i gye sa Owura
 Dawidi kanaana-bii
 mu."

"Kusee i gye sa omuni ee ba
 Onyiripe kitu mu su!"

"Hosana i gye sa Ibwaare
 mu nu o bu susu."

10 Yesu maa loo
 Gyerusalem kade mu to mu,
 kade mu kpini kole olanba,
 nu asa bee taase ye, "Ani mu
 nin?"

11 Nu sakyu mu ba lee
 konu ye, "Oni mu i gye Yesu,
 Ibwaare otowepu mu nu o
 lu Nasareti kade to nu ki bu
 Galile kibaafun mu."

*Yesu gya asa lu
 Kabwaare-sunkpa aye
 (Maki 11:15-19; Luka
 19:45-48; Gyon 2:13-22)*

12 Yesu loo kab-
 waare-sunkpa aye mu opula,

nu o gya asa mu nu bee
 fe, ye bamu nu bee so
 mu kpini lu toto. O bala
 afulee akyerepu mu iteburu
 ye alopo aferu mu ibenkyii
 bun.

13 Nu o towe bamu ye, "Ba
 kyuroo waa Asinkyanyilasa
 mu to ye Ibwaare ye, 'Bee
 biti ba tu me kikpaara ye
 kabwaare kolekpa', amaa
 fan taa toto biliji bamu
 nu bee yuuri olon su
 obaalakpa."

14 Agyaatanapu ye ayaa
 ye abaa wusa wuya ana ba
 ba mu ase kabwaare-sunkpa
 aye mu to, nu o kye bamu
 alo.

15 Amaa Ibwaare
 aseepu abalisa ye nbara
 akaapupu ba maa wu
 ato kyinkyinsa mu nu o
 waa, ye nbii mu kikuusi
 kabwaare-sunkpa aye bee
 towe ye, "Hosana i gye sa
 Dawidi mu kanaana-bii mu",
 nu ba nye agbu.

16 Nu ba taase mu ye, "Fu
 nu asin mu nu nbii mu bee
 towe mu?"

Nu Yesu lee konu ye
 "Eehn, fan man pita kale
 lu Asinkyanyilasa mu to ye,
 'Fu kaapu nbii ye nbii wuribi
 ye

ba yin fu.' "

17 Nu o lu toto kpee Betani
 kade to nu o de toto.

*Yesu towe nno waa
 figi oyu mu
 (Maki 11:12-14, 20-24)*

18 Lu kaake nyenyenfuu
 Yesu maa bwii ee kpee
 Gyerusalem mu, akon u mo
 mu. 19 Maa wu figi oyu maa

* 21:9 21:9 Hosana kase i gye molige ane.

yile okpa kaa mu o kpee kumu ase, amaa o man wu sehn kumu su amoo afatee nkun. Nu o towe kumu ye, "Fu man bila ye fu soyi abi kpini-kpini!" Opula to nu oyu mu wole.

20 Abulapu mu ba maa wu kanun mu, i kyinkyin bamu. Nu ba taase ye, "Nene su nu figi oyu mu wole bilen kanun?"

21 Yesu lee konko ye, "N towe fane kesintin ye, nu fan kan koolo me gyii, nu fan man gyii umore mu, man gye ye fen biti fan taale waa kutu mu nu ki waa figi oyu numu nkun. Amaa fen taale towe kibuu numu ye, 'Kusu lu nfu naa tiye opu to,' ke i waa kanun. 22 Nu fan kan koolo me gyii mu, fen biti fan nye kutu kumaa mu nu fan kole kabwaare-kole to mu."

Ba taase Yesu katin mu nu o nye mu olon lu (Maki 11:27-33; Luka 20:1-8)

23 Yesu loo kabwaare-sunkpa aye mu. Maa bu tutu ee kaapu mu, lbwaare aseepu abilisa ye kade mu abilisa ba ba mu ase, nu ba taase mu ye, "Mine olon nu fu su fu waa ato numu? Nu animu i sa fu fale olon."

24 Yesu lee konko ye, "Ngbaa me n biti n taase fane asin ku, nu fan kan lee me konko mu, n biti n towe fane olon mu nu n su n waa inumu.

25 Gyon kekyugyee mu, fine nu ki lu? I kyina lu susu nun abee i lu asa ase nun?" Ba towe bamu wole-wole to ye, "Nu an kan towe ye,

'Ki lu susu nun', ee biti o taase ane ye, 'Nu mine i waa nu fan man koolo mu gyii?' 26 Amaa an kan towe ye, 'Ki lu asa ase mu', an sile asa mu kufuu, lu fee bamu kpini ba koolo gyii fee Gyon kyina o gye lbwaare otowepu nun."

27 Imu su ba lee Yesu konko ye, "A man nyi."

Nu o towe bamu ye, "Kanun bure ngbaa me, n mee ye n towe fane olon mu nu n su n waa inumu."

Kinasan lu ose ku ye mu-bii ana anyo su

28 Nu Yesu taase bamu ye, "Imu nu n biti n towe fale, nene i gye fane nfeere? Onyin ku i kyina o bu to nu o su nbii-nyinsa anyo. O kpee ogyankpaapu mu ase naa towe mu ye, 'Mi-bii, ndaga kpee me kadoo mu to naa sun kusun.'

29 "Nu o lee konko ye, 'N mee ye n kpee.' Amaa kamaa to mu o kyeege mu nfeere nu o kpee.

30 "Nu ose mu kpee mu-bii banban mu ase naa towe mu kanun asin kulon manja. Nu o lee konko ye, 'Nse, n biti n kpee.' Amaa o man kpee.

31 "Bamu anyo manja, animu i waa kutu mu nu mu-se ii biti?"

Nu ba lee konko ye, "Ogyankpaapu mu."

Nu Yesu lee towe bamu ye, "N towe fane kesintin ye, apoo lenpoo akoolopu ye agyamilo-kyu bee gyankpaa fane bee loo lbwaare kuwura-gyii mu to. 32 Lu fee Gyon ba fane ase nun ye o

ba kaapu fane ukpa kyiiigisa okpa, nu fan man koolu mu gyii, amaa lenpoo akoolupu ye agyamilo-kyu ba koolu mu gyii. Nu halu fan maa wu unumu kamaa to mu, fan man yege alibi kiwaa ke fan koolu mu gyii."

Kinasan lu

paa agyipu

mu su

(Maki 12:1-12; Luka 20:9-19)

33 Nu Yesu towe bamu ye, "Fan bila nu kinasan ku. Onyin ku kyina doo oyu soyi abisa. Nu o nmina iyu kyaaboo kumu, nu o kuu wayin onyiyekpa obo kudoo mu to, nu o poyi opula mu nu akusupu beee dii beee ku kudoo mu su. Nu o taa kudoo mu waa paa agyipu ku abaa to, nu o kpee osuwale ku su. 34 Kitije sanja maa fobu mu, nu o sun mu ayaafole ye ba kpee paa agyipu mu ase naa koolu mu ogyikpa mu nu ee biti o nye mu biya mu.

35 "Nu paa agyipu mu ba kitaa mu ayaafole mu, nu ba dayi oku, nu ba moo oku, nu ba twu osasapu mu abuu.

36 Nu o bwii sun mu ayaafole aku nu ba kyoo bamu nu o gyankpaa sun mu, nu paa agyipu mu ba waa bamu fee kanan mu nu ba waa abanban mu. 37 Laalaalowe mu, o sun mu-bii-nyinsa bamu ase towe ye 'Bee biti ba taa beereee sa mi-bii.'

38 "Amaa paa agyipu mu ba maa wu mu-bii maa ba mu, ba towe abaa ye, 'Onumu i gye kapatuye ogyipu mu'.

Fan ba ke a moo mu ke a taa mu kapatuye mu. 39 Imu su ba kitaa kebii mu, bute mu lu kadoo mu to, nu ba moo mu.

40 "Imu su, nu kadoo wuya mu kan ba mu, mine nu ee biti o waa paa agyipu mu?"

41 Nu ba lee kono ye, "I waa kanan kumaa ee biti o moo kanin asa libi manja, ke o taa kadoo mu sa paa agyipu pupwe ku, mu nu beee biti ba baa beee sa mu mu ogyikpa lu adoo-gyito mu to kitije sanja."

42 Nu Yesu taase bamu ye, "Fan man pita kale Asinkyan yilasa mu to ye,

'Kubuu mu nu apoyipu ba kina mu,
kumu i ba biliji
kubontonbulonto
kubuu kpare mu nu
ki su obu mu to.

Onyiripe mu i waa unumu,
nu i kyinkyin ane.'

43 "Imu su n towe fane ye, lbwaare ii biti o taa mu kuwura-gyii mu lu fane ase, ke o taa sa asa mu nu beee biti ba waa mu kebii mu.

44 Okumaa mu nu o tiye kubuu numu su mu, ii biti o boyi to buriburi, amaa omu nu ki lu tiye mu su mu, ii biti o patuye to." 45 lbwaare asepu abulisa ye Farasii abi ba maa nu Yesu anasan mu, ba bu fee bamu asin nu ee towe. 46 Ba biti okpa mu nu ba taa kitaa mu, amaa ba sile sakyoo mu, lu fee asa mu be nyi maa gye lbwaare otowepu nin.

22

Kinjasan lu kikyifo kensi-gyii sv

(Luka 14:15-24)

1 Nu Yesu bila taa anjasan to towe sa asa mu ye,
2 "Susu kuwura-gyii mu du nin fee, owura ku maa waa kikyifo kensi-gyii lala sa mu-bii-nyinsa. 3 Nu o sun mu ayaafole ye ba kpee naa tu bamu nu o da kibaa tu bamu ye ba be kensi-gyii mu to, amaa ba kina ki ba.

4 "Tuto nu o bila sun ayaafole aku towe bamu ye, 'Fan naa towe bamu nu n da kibaa tu mu fee n kusla lwe. N moo inaate gbelu ye akpensen-kpesen mu nu ba su nfo, nu n kusla kuto kumaa lwe. Fan ba kikyifo kensi-gyii mu to.'

5 "Amaa asa mu nu o da kibaa tu mu, ba man towe mu. Aku ba kyun bamu ndoo ana to, nu aku moo ba kyun asun to. 6 Nu bamu nu ba san mu moo ba kitaa owura mu ayaafole mu dayi nu ba moo bamu. 7 Owura mu nye agbu gaa. Nu o sun mu anaakopu, nu ba naa moo kanin amokopu manja nu ba tuwa bamu kade.

8 "Tuto nu o towe mu ayaafole ye, 'N lwe kikyifo kensi-gyii agyito mu, amaa bamu nu n da kibaa tu mu, ba man towe, umu su ba man dagaa agyito mu kigyii. 9 Kanin su fan loo kade to kpee agbenbi su, naa tu okumaa mu nu fen wu mu ba kikyifo kensi-gyii mu to.' 10 Imu su ayaafole mu ba lu kpee agbenbi su ye katn kumaa nate tu osa

kumaa mu nu ba wu, asa adanbirasa ye alibi kpini buga to, nu asa ba ba bola kikyifo lenbu mu.

11 "Amaa sanja mu nu owura mu ba ku lenbu mu to mu, o wu onyin ku maa man bun kikyifo to ato bunsu. 12 Nu owura mu taase onyin mu ye, 'Kyemine, nene nu fu waa fuu nfu yege fu man bun kikyifo ato bunsu?' Amaa onyin mu man taale bugi kono.

13 "Imu su owura mu towe mu ayaafole ye, 'Fan nmina mu abaa ye ayaa, ke fan lee mu tub nbwama kitentenbiri mu to, tuto nu kusu ye anobi kidunji bu.' "

14 Nu Yesu lwe ye, "Ba tu asa gaalaagaa, amaa gberee fale nu ba lee."

Lenpoo kika asin

(Maki 12:13-17; Luka 20:20-26)

15 Inumu kamaa mu, Farasii abi ba naa gyanje nmina kanan mu nu ba su mu odubu lu mu asin towesa to. 16 Tuto nu ba sun bamu abulapu ye owura Herodi kamaa to abi kpee Yesu ase. Ba towe mu ye, "Okapupu an nyi fu maa gye kesintin gyipu, nu fu kaapu asa lbwaare asun bola kesintin okpa su, yege fu mee towe lu nfeere mu nu asa bee fe, nu fu mee ku nyimisa kikpare su. 17 Imu su an biti a nu lu fu ase ye, i de okpa fee a ka lenpoo sa Roma abi Owura Kasaro, abee a man ka?"

18 Amaa Yesu maa wula o nyi bamu nfeere libi su mu, o towe bamu ye, "Fane

kebunbun ansi wuya ana! Mune waa su nu fen su me odu? ¹⁹ Fan taa kederebi mu nu fen su fen ka lenpoo mu kaapu me." Nu ba taa kederebi mu ba sa mu. ²⁰ Nu o taase bamu ye, "Anumu foto ye kitu i gyan kumu su fale?"

²¹ Ba lee kono ye, "Owura lala Kasaro." Imu su, Yesu towe bamu ye, "Kuto mu nu ki gye Kasaro lee mu, fan ka sa Kasaro, nu kuto mu nu ki gye lbwaare lee mu, fan taa sa lbwaare."

²² Ba maa nu fale su mu, i waa bamu kiyani, nu ba yege mu, nu ba nate kyun.

Kekili ye kekyini lu lewu to asin

(Maki 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Kanun kake kulun manja mu Sadusi abi aku ba ba Yesu ase. Sadusi abi ba gye gyiwu abi mu nu bee kaapu ye kikyini ba nkpa to ku man bu to. ²⁴ Ba ba taase mu ye, "Okaapupu, ane naana Mosesi kikaapu mu to mu, o towe ye, nu onyin kan kili nu o man kuvge nu o wu mu, i dagaa mu-supu maa bwii kili okulapu-kyu mu, ke ba kuvge nbii sa olewupu mu. ²⁵ To! Onyin ku maa mu-supu ana asuno ba kyina ba bu ane ase nfu. Obulisa ase mu kili nu o wu, yege ba man kuvge nbii, nu mu-supu mu taa okulapu-kyu mu kili. ²⁶ Kanun manja nu onyosapu mu ye osasapu gbaa ba kili mu, halu naa fu osunosapu mu. ²⁷ Laalaalwe mu, okyu mu

gbaa ba wu. ²⁸ Saamu, kake lala mu nu asa bee biti ba kyini lu lewu to ba nkpa to mu, anyin asuno banumu to mu, anumu mu-ka i gye okyu mu? Lu fee bamu kpini ba kili mu."

²⁹ Yesu lee bamu kono ye, "Fan foyi okpa! Lu fee fan maa man nu Asinkyani yilasa mu kase, nu fan man nyi lbwaare olun mu su. ³⁰ Kpalu fee sana mu nu alewupu bee biti ba kyini ba nkpa to mu, asa ba mee ye ba kili, amaa bee biti ba baa ba du nin fee lbwaare nboo mu nu ba bu susu mu. ³¹ Amaa lu alewupu kikyini ba nkpa to asin mu, fan man kale wu asin mu nu lbwaare towe sa fane mu nin? ³² O towe ye, 'Me i gye Abraham lbwaare ye Isaki lbwaare ye Gyekobu lbwaare.' Inumu i kaapu nin fee, asa banumu ba maa wu gbaa mu ba san ba gye asa kusa lbwaare ase, nu o gye bamu lbwaare, man gye alewupu lee."

³³ Sakyi mu maa nu fale mu, mu kikaapu mu i waa bamu kiyani.

Nbara mu to kikapare
(Maki 12:28-34; Luka 10:25-28)

³⁴ Amaa Farasii abi mu ba maa nu fee, Yesu man yege nu Sadusi abi mu ba nye bugi kono mu, ba tu abaa gyan. ³⁵ Nu bamu to oku mu nu o gye nbara onyipu mu taa asin taasesa su Yesu odu.

³⁶ O taase mu ye, "Okaapupu, lbwaare nbara mu to mu, kumomo i gye

kikpare?" ³⁷ Yesu lee mu kono ye, "Taa fu kokolo ye fu kala ye fu nfeere kpini nye kebiti sa fu-Nyirpe Ibwaare.' ³⁸ Kinum u gye nbara mu to kigyankpaasa ye kikpare. ³⁹ Nu kinyosapu mu du nin fee kumu. Imu u gye ye, 'Nye kebiti sa fu tomaa fee fu n-yu.' ⁴⁰ Mosesi nbara mu kpini ye Ibwaare atowepu asin kaapusa mu u yile nbara nnyo numu su nin."

Anumu mu-bii u gye Krisito numu?
(Maki 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ Farasii abi ba maa ba gyanje mu, Yesu taase bamu ye, ⁴² "Mune nfeere nu fan su lu Krisito mu su? Anumu kanaana-bii u gye mu?"

Nu ba lee kono ye, "Owura Dawidi kanaana-bii."

⁴³ Nu Yesu taase bamu ye, "I waa nene su nu Kayaayu to Dawidi tu mu ye, 'Nyirpe?' Lu fee Dawidi towe ye,

⁴⁴ 'Nyirpe mu towe me-Nyirpe ye,
"kyina me kibaa gyisa su,

naa fvu saja mu nu n biti n taa fu don ana waa fu ayaa kase."

⁴⁵ Nu Owura Dawidi maa tu Krisito ye, 'Me-Nyirpe' mu, nene su nu ee bila taale waa mu kanaana-bii?" ⁴⁶ Bamu oku man taale bugi kono towe asin aku, nu lu kanin kake manja taa kyon, oku man bila taale yile to taase mu asin-taasesa ku.

23

Nbara akaapupu ye Farasii abi kikaapu man gye bamu awaasa
(Maki 12:38-40; Luka 11:37-52, 20:45-47)

¹ Nu Yesu towe kubu damante ye mu abulapu mu ye, ² "Nbara akaapupu ye Farasii abi mu ii yii ane naana Mosesi ayaa to bee lee nbara mu kase. ³ Imu su kuto kumaa mu nu ba towe fane ye fan waa mu, fan nu sa bamu ke fan waa. Amaa fan man waa ato mu nu bee waa mu, kpali fee be mee buu ato mu nu bee towe fane mu su.

⁴ Bee nmina usula budusa nin bee sa asa ye ba sula, amaa bamu gbaa-gbaa bamu bure, ba mee ye ba taa bamu kibaa-bi kye asa mu to ke ba sula.

⁵ "Nu kuto kumaa mu nu bee waa mu, bee waa ke asa ba nye wu bamu. Nu ba kyuro abwaaresin gyaga owule su, nu ba taa imu mata bamu asikpu ye abaa su, nu ba waa bamu ikaale nno ayolobi bunswisa. ⁶ Nu ba kpee kigyii nsare to abee kabwaare kule igyanekpa to mu, ikyinakpa kpare-kpare nu bee biti ba kyina. ⁷ Nu bee biti fee okumaa mu nu o gyanja bamu kade to mu, o gyonjo fwaala bamu, nu ba bila bee biti asa ba tu bamu ye 'Akaapupu.'

⁸ "Amaa fane fane bure, fan man yege ba tu fane ye, 'Akaapupu,' kpali fee fan su Okaapupu kulon nin, fane kpini fan gye asupu ye adaa nin. ⁹ Fan man tu oku ye

'Ɔse' dulinyaa numu to, lu fee Ɔse kulɔn nu fan su, nu mu i bu sɔsu mu. ¹⁰ Abɛɛ fan man yege ba tu fane oku ye 'Ɔkaapɔɔ', kpali fee Ɔkaapɔɔ kulɔn nu fan su, nu mu i gye Krisito mu. ¹¹ Ɔmu nu ɔ gye obulisa fane to mu, i dagaa maa gye fane kɔyaafɔle. ¹² Lu fee okumaa mu nu ɔ kusaa mu n-yu sɔsu mu, lbwaare ii biti ɔ biya mu kase, nu okumaa mu nu ɔ biya mu n-yu kase mu, lbwaare ii biti ɔ kusaa mu sɔsu.

Nbara akaapɔɔ ye Farasii abi bamu laaku

¹³ "Fane nbara akaapɔɔ ye Farasii abi, fan gye kebunbun ansi wuya ana, fane laaku. Lu fee fen tii asa okpa kanan mu nu ba man nye loo sɔsu kuwura-gyii mu to. Fane gbaa-gbaa fane fen mee loo to, nu fen mee yege bamu nu bee biti ba loo mu, ba nye loo to. ¹⁴ Fane nbara akaapɔɔ ye Farasii abi, fan gye kebunbun ansi wuya ana, fane laaku. Lu fee fen puni akulapu-kyu fen gyii bamu akpaara, yege fen kole kabwaare-kole bunswusa, ke asa ba nye wu ye fen sun lbwaare kyeekyee. Lu fale su mu fane kusu bute ii biti i baa i kyo gaa.

¹⁵ "Fane nbara akaapɔɔ ye Farasii abi, fan gye kebunbun ansi wuya ana, fane laaku. Lu fee fen nate nkyu su ye nde-nde su, ke fen nye kyeegɛ nyumisa kulɔn ɔ ba sun lbwaare kanan mu nu

fen sun mu. Amaa nu fan kan nye mu mu, fen waa ɔsa mu ɔ dagaa awɔɔɔɔ fulɔn yen-yen to lu unyo fee fane.

¹⁶ "Fane akaapɔɔ mu nu fen du fee agyaatanapɔ nu fen gyankpaa asa mu, fane laaku. Lu fee fen kaapu ye, 'Nu oku taa kabwaare-sunkpa aye mu bo ntan mu, i man gye sehn, amaa nu ɔ kan taa kabwaare-sunkpa aye mu to suwa bo ntan mu, i dagaa maa buu ntan mu su.' ¹⁷ Fane agyaatanapɔ melensipu! Suwa mu i kyo abɛɛ kabwaare-sunkpa aye mu? Nu man gye suwa mu maa bu kabwaare-sunkpa aye mu to su nu suwa mu biliŋi lbwaare lee abɛɛ? ¹⁸ Nu fan bila towe ye, 'Nu oku taa saraga kaswu bo ntan mu, i man gye sehn, amaa nu ɔ kan taa kakee mu nu ki gyan saraga kaswu mu su bo ntan mu bire, i dagaa maa buu ntan mu su.' ¹⁹ Fane agyaatanapɔ banumu! Kakee mu i kyo abɛɛ saraga kaswu mu? Nu man gye kakee mu maa gyan saraga kaswu mu su nu ki ba biliŋi lbwaare lee abɛɛ? ²⁰ Imu su okumaa mu nu ɔ taa saraga kaswu bo ntan mu, ɔ taa kaswu mu maa kutɔ kumaa mu nu ki gyan kumu su mu bo ntan numu. ²¹ Nu okumaa mu nu ɔ taa kabwaare-sunkpa aye mu bo ntan mu, ɔ taa kumu ye lbwaare mu nu ɔ bu kumu to mu bo ntan numu. ²² Nu okumaa mu nu ɔ taa sɔsu bo ntan mu, ɔ taa sɔsu

kuwura-gya ye ɔmɔ nu ɔ te
kɔmɔ sɔ mɔ bɔ ntan nɔmɔ.

²³ “Fane nbara akaapɔpu
ye Farasii abi, fan gye
kebunbun ansi wuya ana,
fane laaku. Lu fɛɛ fen
barige fane ipɔ ato, fɛɛ
akate, ye gaabu, ye akolonku
ntun kudu-kudu, nu fen
taa umɔ ketun kulɔn-kulɔn
fen sa lbwaare, amaa fen
mɛɛ tɔwe asɔn kaapɔsa
kpare mɔ nu ɪ bu nbara
mɔ tɔ, fɛɛ kigyii asɔn umɔ
ɔkpa sɔ, kɔwɛɛ kuwu, ye
kɔkɔle-gyii danbirasa. Fale
ato nɔmɔ ɪ dagaa fan maa
waa, yege fen taa ntun
kudu sɔ kutun kulɔn mɔ
fen sa lbwaare. ²⁴ Fane
agyaatanapɔ agyankpaapɔ!
Fen taale fen wu kisonbi
ke fen fura mɔ fɔyi, amaa
fen miye nyɔɔma.

²⁵ “Fane nbara akaapɔpu
ye Farasii abi, fan gye ke-
bunbun ansi wuya ana, fane
laaku. Lu fɛɛ fen fwɔ
fane ulape ye nwe-bi nmaa
kyirekyire, yege umɔ ɪ tɔ tɔ ɪ
gye ato mɔ nu fan taa kensi
payi libi ye kekisi bɔla umɔ.
²⁶ Fane Farasii agyaatanapɔ!
Fan gyankpaa fwɔ nwe-bi ye
ulape mɔ ɪ tɔ tɔ, ke umɔ nmaa
gbaa ɪ lu kyirekyire.

²⁷ “Fane nbara akaapɔpu
ye Farasii abi, fan gye ke-
bunbun ansi wuya ana, fane
laaku. Lu fɛɛ fan du nu fɛɛ
nkyan mɔ nu ba pɔyi nu ba
fuuli umɔ sɔ parepare, nu ɪ
burɔn yege umɔ ɪ tɔ tɔ bɛɛ,
abuni awuya ye ato mɔ nu ɪ
gyɔɔ ɪ bɔla umɔ tɔ. ²⁸ Kanɔn
maɲa nu fan du. Asa ansi
sɔ mɔ, fan gye ɪkpa kyiigisa

wuya ana, amaa fane nkɔlo
tɔ mɔ, fan gye kebunbun
ansi ye kumu tɔ ɔlɔn wuya
ana nɔn.

²⁹ “Fane nbara akaapɔpu
ye Farasii abi, fan gye ke-
bunbun ansi wuya ana, fane
laaku. Lu fɛɛ fen pɔyi
lbwaare atɔwɛpɔ mɔ nkyan,
nu fan lɔɲɔ ɪkpa kyiigisa
wuya ana nkyan sɔ ye ɔdan.
³⁰ Nu fen tɔwe ye, ‘Nu an
daa an bu tɔ anɛ naana
ana saɲa mɔ nɔn, naafɔɔ a
mɛɛ ye a tii bamɔ sɔ ke a
mɔɔ lbwaare atɔwɛpɔ mɔ.’

³¹ Fane gbaa-gbaa fane ii gyii
kesintin lu asɔn nɔmɔ sɔ ye
bamɔ nu ba mɔɔ lbwaare
atɔwɛpɔ mɔ, bamɔ-bii ana
ɪ gye fane. ³² Kanɔn bɛɛ
fan tiisi lɔwe fane naana ana
alibi kusun mɔ.

³³ “Fane ananse ye ananse
bamɔ-bii ana! Nene nu fen
taale sɛɛ lu kipwe kibun
ye awɔrɔfɔ fulɔn yen-yen
nɔmɔ tɔ? ³⁴ Kanɔn sɔ, n
biti n sun lbwaare atɔwɛpɔ
ye anyaasɔnpɔ ye akaapɔpu
fane ase. Amaa fen bitɔ
fan mɔɔ bamɔ aku, ke fan
da aku mata iyu laasa sɔ,
ke fan dayɔ aku fane kab-
waare-kɔle ɔgyanɛkpa, ke
fan gya bamɔ lu ndɛ sɔ kpee
ndɛ sɔ. ³⁵ Imɔ sɔ kɔsɔ bɛɛ
lu ɪkpa kyiigisa wuya ana
mɔ nu fane asa ba kyina
mɔɔ mɔ kpini, ii bitɔ ɪ ba
fane sɔ. Lu ɪkpa kyiigisa
wuya Abeli naa fɔv Barakiya
mu-bii Sakariya mɔ nu fane
Gyiwu abi ba daa mɔɔ mɔ,
kabwaare-sunkpa aye maa
saraga kaswɔ nsana mɔ.
³⁶ N tɔwe fane kesintin fɛɛ,

unumu kpini kɔsɔ bute ii biti
i ba ndaga kakyina numu to
asa sɔ.

37 "Oo! Gyerusalem
asa! Fane mu nu fen moɔ
lbwaare atowepu, nu fen
tuɔ abuu fen moɔ bamu
nu lbwaare sun fane ase
mu. N kpan me n-yi
sana gaalaagaa fee n bɔga
fane-bii ana, fee kanan mu
nu kakyaaase-nyi u bɔga
mu-bii ana ee waa mu atee
to mu, amaa fen mee kyula.
38 Fane ki, lbwaare lu fane
kabwaare-sunkpa aye mu,
nu ki biliŋi kitakpan. 39 N
towe fane nin ye fan man
bila ye fan wu me naa fuɔ
sana mu nu fen biti fan towe
ye, 'Kusee i gye sa omu nu
ee ba Onyiripe lbwaare kitu
to mu.' "

24

Laalaalɔwe sinkaala

(Maki 13:1-13; Luka 21:5-
19)

1 Yesu maa lu kab-
waare-sunkpa aye ee kpee
mu, mu abulapu ba ba mu
ase bee kaapu mu kanan
mu nu kabwaare-sunkpa
aye ibu mu i du. 2 Nu ɔ
towe bamu ye, "Ye fan wu
ato numu kpini? N towe
fane kesintin ye halu kubuu
kulɔn gbaa mee ye o sii kumu
birisa sɔ, ke ba man nin
kumu tuɔ."

3 Yesu maa te olifu kibɔ
mu sɔ mu, mu abulapu mu
nkɔn i ba mu ase ba taase
mu ye, "Towe ane sana mu
nu unumu ii biti i ba? Nu
mune ii biti i baa i gye fu
kiba mu ye laalaalɔwe mu
sinkaala?"

4 Yesu lee kɔnɔ ye, "Fan
baa fan da sɔ, ke ɔku ɔ
man pina fane. 5 Lu fee
asa gaalaagaa bee biti ba
ba me kitu to ba towe ye,
'Me, i gye Omu nu lbwaare
wɔla lee mu', ke ba pina asa
gaalaagaa. 6 Fen biti fan nu
ɔku sɔ kusakusa, ke fan nu
ɔku asin kata-kata, amaa fan
man yege fane nkɔlɔ i nmaa
fane. Kanin ato manja i da-
gaa i maa waa, amaa i mee
kaapu fee laalaalɔwe mu tee
fuɔ. 7 Ndendemande bee
biti ba kɔ ye ndendemande,
ke kuwura-gyii ki kɔ ye
kuwura-gyii. Akun lala ye
kase kigingyen ii biti i baa
i bu katɔn kumaa. 8 Inumu
kpini i du nin fee kedunjidi
gyankpaasa.

9 "Nu bee biti ba taa fane
sa ke ba nyanla fane ke ba
moɔ fane. Nu ɔsɔwɔle sɔ
asa kpini bee biti ba kisi fane
lu me sɔ. 10 Kanin sana
manja asa gaalaagaa bee biti
ba biliŋi lu kikoolɔ me gyii
to, ke ba lee abaa sa ke
ba kisi abaa, 11 nu antɔjesa
atowepu gaalaagaa bee biti
ba ba pina asa gaalaagaa.
12 Lu kanan mu nu alibi
kiwaa i loŋɔ tii sɔ sɔ mu,
kɔnye kebiti sa abaa ii biti
i ba kase, 13 amaa omuɔn ɔ
yile to kenken naa lɔwe mu,
ii biti ɔ nye kamolige. 14 Nu
asa bee biti ba towe lbwaare
asin danbirasa numu lu mu
kuwura-gyii mu sɔ dulinyaa
to kpini, ke ndendemande
kpini ba nu umu, pɔyi ke
laalaalɔwe mu ɔ baa.

15 "Imu sɔ nu fan kan
wu kutɔ kisisa mu nu ki

biya alibi ki maa yile kab-waare-sunkpa aye mu to, fee kanan mu nu lbwaare otowepu Daneli wola towe yila lu koo didaa mu, (I dagaa okalepu mu maa nu unumu kase) ¹⁶ saamu bamu nu ba bu Gyudeya mu ba sile kpee abu to. ¹⁷ Nu oku kan o bu obu ketin to mu, o man kpilige ba kase naa taa kuto ku lu kikpaara su. ¹⁸ Nu oku kan o bu ndoo to mu, o man bwii kpee naa taa mu kaale. ¹⁹ Kanin nke manja to mu, ito wuya ana ye atalapu, bamu laaku. ²⁰ Fan kule lbwaare fee fane kikusu sile unumu i man ba waa awoo sana, abee Kake futesa ake. ²¹ Lu fee kanin sana maa awurufo ii biti i baa i bulon, nu awurufo ku man pu ba kanin lu koo dulinyaa npiili ase, nu iku man bu to i bila ba kanin. ²² Nu lbwaare man kan tin nke mu su bire, naafoo oku man bu to o nye kamolige, amaa lu bamu nu o lee mu su mu, ee biti o tin nke mu su. ²³ Kanin sana manja nu oku kan towe fu ye, 'Ku, Krisito mu bu nfu' abee 'Mu i bu fale' mu, man koolo umu gyii. ²⁴ Lu fee antjesa Krisito ye antjesa lbwaare atowepu bee biti ba ba, ke ba waa usinkaala lala ye adangana ke i nye taale pina bamu nu lbwaare lee mu gbaa. ²⁵ Fan ku, n gyankpaa n towe fane unumu nin poyi ke i ba.

²⁶ "Imu su nu oku kan towe fane ye, 'Krisito mu i lu o bu keperi su fale' mu, fan man kpee toto, abee

oku kan towe ye, 'Krisito mu baala nfu' mu, fan man koolo gyii. ²⁷ Lu fee, kanan mu nu bulayi i wee isee lu kyowe kulu, nu bee wu kumu halu kyowe kituye mu, kanin manja nu me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu kiba ii biti i baa i du. ²⁸ Kanin kumaa mu nu kuto belenbuni osa bu mu, toto manja nu agyinbwii bee lante.

*Daadimaadi Obii-nyinsa
kiba mu usinkaala
(Maki 13:24-31; Luka 21:25-33)*

²⁹ "Sana manja awurufo mu kamaa mu, opula to 'nu kyowe ii biti o bii to, nu obwaayi mee ye o baa o ku to, nu akyikpebi ii biti u lu susu tiye, ke ato kumaa mu nu i bu susu mu i gy-ingen.'

³⁰ "Kanin sana manja me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu sinkaala ii biti i lu susu, nu ndendemande asa mu nu ba bu kase su mu bee biti ba boota to, fee ba maa wu me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu n maa lu abwaare-wule to susu n ba ye olon ye bonyaa lala mu. ³¹ Nu n biti n sun me nboo, ke ba fole nbile kenken, ke ba buga bamu nu n lee mu lu dulinyaa abontonbulon kpini.

³² "Nbuinbu, fan bu la asin lu figi oyu mu ase. Nu umu n-yaabi i kan u poroge nu u lee afatee pupwe mu, fen bu fee kibile sana tiri to numu. ³³ Kanin manja nu fan wu unumu kpini mu, fan bu fee

mε, Daadimaadi Obii-nyɩnsa kɩba mu ki tiri tɔ, fεε n ba. ³⁴ N tɔwε fane kesintin fεε ndaga kakyɩna numu tɔ asa ba mεε ye ba wu lɔwε, pɔyɩ ke fale asɩn numu kpini ɩ waa. ³⁵ Sɩsɩ ye kase ii biti ɩ kyɔn, amaa mε asɩn ɩ man bu tɔ ɩ kyɔn.

Ɔku man nyi kake abεε saɲa mu nu Krisito ii biti ɔ ba
(Maki 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Amaa lu kake mu abεε kerefi mu nu inumu ii biti ɩ waa mu ɔku man nyi. Sɩsɩ nbɔɔ ba man nyi, halu mε, lbwaare mu-Bii mu gbaa man nyi, amɔɔ Ɔse mu nkɔn. ³⁷ Kanan mu nu ɩ kyɩna i du Nowa saɲa mu, kanɩn maɲa nu ii biti ɩ baa i du mε, Daadimaadi Obii-nyɩnsa mu kɩba saɲa. ³⁸ Lu fεε pɔyɩ ke nkyu i muuri dulinyaa mu, asa ba kyɩna ba maa su bee gyii yege bee nuu, anyɩn ye akyu bee kili, naa fuɔ kake mu nu Nowa loo ɔkulu mu tɔ, ³⁹ yege ba man nyi kutɔ mu nu kii biti ki ba, halu nkyu ɩ ba taa bamu kpini kyɔn. Kanɩn maɲa nu ii biti ɩ waa mε, Daadimaadi Obii-nyɩnsa kɩba mu saɲa. ⁴⁰ Anyɩn anyɔ bee biti ba baa ba bu ndɔɔ tɔ, n biti n taa ɔku ke n yege ɔku. ⁴¹ Akyu anyɔ bee biti ba baa bεε kɔyɩ kubuu su, n biti n taa ɔku yege ɔku.

⁴² “Kanɩn su fan baa fan da su, lu fεε fan man nyi kake mu nu mε, fane-Nyɩrɩpe mu ii biti ɔ ba. ⁴³ Fan baa fen nyi inumu fεε, nu kɩkpaara wuya dɩn o nyi kagyanbwe

saɲa mu nu oyu ii biti ɔ ba nuɩn, naafɔɔ ɔ dɩn kyɩna kun, ke oyu mu ɔ man ba nye boyi loo mu kɩkpaara su yuuri. ⁴⁴ Imu su fane gbaa fane fan kɔula fan gyoo, lu fεε mε, Daadimaadi Obii-nyɩnsa n biti n ba saɲa mu nu fan man ku mε ɔkpa.

Kɩyaafɔle danbirasa ye kɩyaafɔle libi
(Luka 12:41-48)

⁴⁵ “Anumu ɩ gye kɩyaafɔle kesintin gyipu ye kanyaasin wuya? Mu ɩ gye ɔmu nu mu-nyɩrɩpe taa mu waa mu ayaafɔle mu nu ba bu kɩkpaara su mu ɔkɩsɔpu fεε ɔ sa bamu agyito saɲa kyεkyεε tɔ. ⁴⁶ Ii biti ɩ baa ɩ burɔn sa kanɩn kɩyaafɔle maɲa fεε mu-nyɩrɩpe maa ba tu mu yege εε waa kanɩn. ⁴⁷ N tɔwε fane kesintin ye, mu-nyɩrɩpe mu ii biti ɔ taa mu kutɔ kɔmaa numu waa mu abaa tɔ. ⁴⁸ Amaa a taa fεε kanɩn kɩyaafɔle maɲa libi nu ɔ tɔwε ye, ‘Mε-nyɩrɩpe ii biti ɔ kyɩna tutɔ kyεεε,’ ⁴⁹ ke o piili εε dayɩ mu birisa ana ayaafɔle mu, yege ee gyii ee nuu maa atabɔpu. ⁵⁰ Kanɩn kɩyaafɔle maɲa mu-nyɩrɩpe ii biti ɔ ba kake mu nu ɔ man ku mu ɔkpa, ye saɲa mu nu ɔ man nyi su. ⁵¹ Ee biti ɔ bute kɩyaafɔle mu kusɩ gaa, ke ɔ gya mu naa waa kebunbun ansi wuya opula, katɩn mu nu bee biti ba baa bεε saawu yege bee dunji bamu anobi mu.”

25

Kɩnasan lu abite

kudu mu sv

1 Nu Yesu bla bo kɩnasan ku ye, "Kanin saɲa maɲa mu sɔsɔ kuwura-gyii mu ii biti i baa i du nin fɛɛ, abite kudu mu nu ba taa bamu ifitila lu kyɔn ba naa gyaɲa okyɔfɔ mu-kuli. 2 Bamu to anu ba gye amelensipu nu anu moɔ ba gye anyaasɩnpɔ. 3 Nu amelensipu anu mu ba maa dan taa bamu ifitila mu, ba man taa fitila nfo kɩtaa tii sv. 4 Amaa anyaasɩnpɔ anu mu bire ba kɩtaa fitila nfo ipɔrɔntɔwa to tii sv. 5 Okyɔfɔ mu-kuli mu maa man ba bilen sv mu, nsɩre i kɩtaa bamu, nu ba de.

6 "I maa ba fɔv kiyiridi nsana mu, nu oku kuusi towe ye, 'Okyɔfɔ mu-kuli mu u ba! Fan lu ba gyaɲa mu!'

7 "Nu abite kudu mu kpini ba kusɔ diyaa bamu ifitila.

8 Tɔto nu amelensipu mu ba towe anyaasɩnpɔ mu ye, 'Fan sa ane fane nfo mu iku, kpali fɛɛ ane ifitila to nfo i lwe.'

9 "Nu anyaasɩnpɔ ba lee kɔnɔ ye, 'Aye! Ane gbaa ane lee i man kyɔ ke i fɔv ana fane. Amoo, fen kpee bamu nu bee fɛɛ mu ase ke fan naa sɔɔ.'

10 "Amaa ba maa kpee ba naa sɔɔ mu, nu okyɔfɔ mu-kuli mu ba. Nu anyaasɩnpɔ anu mu nu ba kusɔ ba gyoo mu mu, ba nye buu mu loo kikyɔfɔ kensi-gyii kɩkpaara mu sv. Nu ba kɩtaa opɔnɔ mu tii.

11 "Kamaa to abite amelensipu anu mu ba maa ba mu, ba towe ye, 'Obɩlsa! Obɩlsa! Tigi opɔnɔ mu sa ane ke a loo.'

12 "Amaa o lee bamu kɔnɔ ye, 'N towe fane kesintin fɛɛ, n man nyi fane!' "

13 Yesu lwe ye, "Imu sv fen baa fan da sv, lu fɛɛ fan man nyi kake abee saɲa mu nu me, Daadimaadi Obii-nyɩnsa mu n biti n ba."

Kɩnasan lu ayaafɔle

mu nu bamu-nyɩripe

sa bamu afulee mu

(Luka 19:11-27)

14 Yesu bwii bo kɩnasan ku ye, "Sɔsɔ kuwura-gyii mu ii biti i baa i du fɛɛ onyin ku maa kpee okpa, nu o tu mu ayaafɔle taa mu kapɩye waa bamu abaa to.

15 O sa bamu kanan mu nu okɔmaa numɔ olɔn du. O sa oku afulee ngbin nnuu, nu o sa oku moɔ afulee ngbin nnyɔ, lan sa oku moɔ afulee kagbin kulɔn, nu o kyɔn mu okpa. 16 Nu kɩyaafɔle mu nu o nye afulee ngbin nnuu mu taa piili kusun opula to, nu o nye agyaga ngbin nnuu tii sv.

17 Kanin nin, nu omu nu o nye ngbin nnyɔ mu gbaa taa waa kusun, nu o nye ngbin nnyɔ agyaga tii sv. 18 Amaa kɩyaafɔle mu nu o nye kagbin kulɔn mu bire, taa mu-nyɩripe afulee mu naa kuu pula.

19 "I maa kyɛɛɛɛ kamaa to mu, bamu-nyɩripe mu naa bwii ba, nu o tu bamu ye ba ba kaapu to kanan mu nu ba nye agyaga tii afulee

mu sv. ²⁰ Kiyaafole mu nu o sa mu afulee ngbin nnuu mu loo ba, nu o taa ngbin nnuu tii sv sa mu. Nu o towe ye, 'Me-nyiripe, fu taa ngbin nnuu nin sa me. Ki, n nye agyaga ngbin nnuu tii sv.'

²¹ "Mu-nyiripe mu yin mu towe ye, 'Fu waa kusun, fu gye kiyaafole danbirasa ye kesintin gyipu. Fu gyii kesintin lu ato pii animu sv. Imu sv n biti n taa ato damante waa fu abaa to ke fu ki sv. Ba ke a buga gyii kensi-gyii mu nu n gyii mu!'

²² "Nu kiyaafole mu nu o sa mu ngbin nnyo mu gbaa ba, nu o towe ye, 'Me-nyiripe, fu taa ngbin nnyo nu waa me abaa to, ki, n nye agyaga ngbin nnyo tii sv.'

²³ "Mu-nyiripe mu yin mu towe ye, 'Fu waa kusun, fu gye kiyaafole danbirasa ye kesintin gyipu. Fu gyii kesintin lu ato pii animu sv. Imu sv n biti n taa ato damante waa fu abaa to ke fu ki sv. Ba ke a buga gyii kensi-gyii mu nu n gyii mu!'

²⁴ "Tuto nu kiyaafole mu nu o nye kagbin kulun mu ba, nu o ye, 'Me-nyiripe, n nyi fu asin i maa bulun, nu fu tije katin mu nu fu man duu, nu fu koola fu waa uboota to, imu nu fu man kyaale. ²⁵ Imu sv n sv kufuu nu n taa afulee mu nu fu taa waa me abaa to mu, naa kuu imu pula. Ki, fu afulee ndee.'

²⁶ "Nu mu-nyiripe mu lee kono ye, 'Fu gye kiyaafole libi ye owolegyo. Fu nyi

n maa tije katin mu nu n man duu, nu n koola n waa uboota to, katin mu nu n man kyaale. ²⁷ Katin bire, naafoo i dagaa fee fu taa me afulee mu naa yla afulee oyilekpa, ke n maa bwii ba fale mu, n nye me afulee kibi ye agyaga tii sv.'

²⁸ "Tuto nu onyiripe mu towe mu ayaafole mu ye, 'Fan koola afulee kagbin kulun mu lu mu ase, ke fen taa sa o mu nu o nye ngbin kudu mu. ²⁹ Lu fee okumaa mu nu o sv mu, bee biti ba sa mu tii sv, ke o nye naa bansu, amaa okumaa mu nu o man sv, nu halu gberese mu nu o sv gbaa mu, bee biti ba koola lu mu ase. ³⁰ Fan taa kiyaafole gyaga mu nu o man sv kyaare fale, naa tuv kitentenbiri tumm mu to. Tuto nu ee biti o sawu ke o duni mu anobi.' "

Abulupu ye nbwe

³¹ Nu Yesu bila towe ye, "Sana mu nu me, Daadi-maadi Obii-nyinsa n biti n ba ye me bunyaa, maa susu nboo kpini mu, n biti n kyina me kuwura-gya mu sv bunyaa to. ³² N biti i biya ndendemande kpini ba gyanje mi ansi to, nu n biti n barige asa mu to ntun nnyo, fee kanan mu nu atobwaaya okpapo u barige nbulupu ee lu nbwe to mu. ³³ N biti n taa nbulupu yile me gyisa sv, ke n taa nbwe moo yile me bina sv.

³⁴ "Tuto nu me, mu nu n gye Owura mu n biti n towe bamu nu ba yile me gyisa sv mu ye, 'Fane i gye bamu nu

mε-Sε Ibwaare waa kusee mu, fan ba kuwura-gyii mu nu ɔ yila sa fane lu koo saja mu nu ɔ tɔv dulinyaa mu. ³⁵ Lu fee akɔn ɪ maa sv me mu, fane ɪ sa me agyito nu n gyii, bulifo maa sv me mu, fane ɪ sa me nkyu nu n nuu, n maa gye ɔfo mu, fane ɪ kɔole me fane aye. ³⁶ N maa man sv ato bunsu mu, fane ɪ sa me nu n bun, n maa lo mu, fane ɪ ku me sv, n maa bu obu tiisa to mu, fane ɪ boɔ me sv.'

³⁷ "Tɔto nu bamu nu bamu ikpa i kyigi mu bee biti ba lee kono ye, 'Onyirpe, saja moɔ nu an wu fu akɔn ɪ maa sv fu, nu an sa fu agyito nu fu gyii, abee bulifo maa sv fu, nu an sa fu nkyu nu fu nuu?' ³⁸ Sa ja moɔ nu an wu fu maa gye ɔfo, nu an kɔole fu ba ane aye, abee ato bunsu ɪ maa tiri, nu an sa fu nu fu bun? ³⁹ Sa ja moɔ nu an wu fu maa lo, abee fu maa tii obu tiisa to nu an naa boɔ fu sv?'

⁴⁰ "Nu me, mu nu n gye Owura mu, n biti n lee kono ye, 'N towe fane kesintin fee kutɔ kumaa mu nu fan waa sa me asa, halu bamu to opii gbaa mu, me nu fan waa sa.'

⁴¹ "Tɔto nu n biti n towe bamu nu ba yile me buna sv mu ye, 'Fan taa lu me sv, fane nu me-Sε Ibwaare towe nno waa mu. Fan nate loo awɔrɔfo fulɔn yen-yen mu nu ii mee dun, nu me-Sε Ibwaare deela yila Sitaane maa mu nboɔ mu to. ⁴² Lu fee akɔn ɪ maa sv me mu, fan man sa me agyito nu n gyii, bulifo maa sv me mu,

fan man sa me nkyu nu n nuu. ⁴³ N maa gye ɔfo mu, fan man kɔole me fane aye, ato bunsu ɪ maa tiri me mu, fan man sa me nu n bun, n maa lo, abee n maa bu obu tii to mu, fan man ba boɔ me sv.'

⁴⁴ "Ngbaa bamu bee biti ba lee kono ye, 'Onyirpe, saja moɔ nu an wu akɔn ɪ maa sv fu, abee bulifo maa sv fu, abee fu maa gye ɔfo, abee ato bunsu ɪ maa tiri fu, abee fu maa lo, abee fu maa bu obu tii to, nu an man kye fu to?'

⁴⁵ "Nu me, mu nu n gye Owura mu n biti n lee bamu kono ye, 'N towe fane kesintin nu n fee, kutɔ kumaa mu nu fan kina kiwaa sa me asa, halu bamu to opii gbaa mu, me nu fan kina kiwaa sa.'

⁴⁶ "Tɔto mu, bee biti ba naa loo kɔsv bute kakpaa to, amaa ikpa kyigisa wuya ana bure bee biti ba kyina nkpa kakpaa to."

26

Ba biti ikpa ba moɔ Yesu (Maki 14:1-2; Luka 22:1-2; Gyon 11:45-53)

¹ Yesu maa towe unumu kpini lowe mu, ɔ towe mu abulapu mu ye, ² "Fee kanan mu nu fen nyi mu, ɪ san nke nnyo ke kanyaje nbunɔ kensi kigyii sa ja mu ɔ fuv. Sa ja maa nu bee biti ba lee me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu sa, ke ba da me mata oyu laasa sv."

³ Kanun sa ja man ja nu asepu bulisa ye asa mu abulisa ba naa sare osepu

bılısa ase mu nu bee tu ye Kayifasi mu lenbu to, ⁴ naa nmina kanan mu nu ba taa kanyaasin okpa su kitaa Yesu ke ba mo mu. ⁵ Amaa ba towe ye, "A man waa kanin kensi-gyii saja numu to, nu man gye kanin mu, sugore-sugore ii biti o ba kade mu to."

Okyu kv kyeege tulale worige Yesu sv
(Maki 14:3-9; Luka 7:36-50; Gyon 12:1-8)

⁶ Yesu maa kyina o bu Betani onyin mu nu bee tu mu ye Simon, nu o kyina o gye bootipu mu aye mu, ⁷ nu okyu kv taa tulale mu nu ki su ogyalin puruntowa bola, ba mu ase saja mu nu o te ee gyii mu. Nu o kyeege tulale mu worige Yesu kumu to.

⁸ Yesu abulapu ba maa wu kanin mu, i basa bamu nu ba taase ye, "Mune i waa nu okyu mu ii nyita tulale maa kanin? ⁹ Naafoo be taale fe tulale numu nye afulee damante ke ba taa umu sa atiripu."

¹⁰ Yesu maa bu asin mu nu bee towe mu, nu o taase bamu ye, "Mune i waa nu fen tooro okyu mana? Kuto danbirasa nu o waa sa me fale. ¹¹ Atiripu mu bire ba bu fane ase saja kumaa, amaa meeme bire n mee ye n kyina fane ase saja kumaa. ¹² Maa kyeege tulale numu worige me n-yu su mu, ee lono me n-yu ee yla mi kepula. ¹³ N towe fane kesintin nun fee, dulinyaa to katin kumaa mu nu ba towe

asin danbirasa mu, bee biti ba towe kuto mu nu o waa fale taa nyinji mu."

Gyudasi kyula ye ee biti o lee Yesu sa
(Maki 14:10-11; Luka 22:3-6)

¹⁴ Nu abulapu kudu anyo mu to oku, mu nu bee tu ye Gyudasi Isikariyoti mu kpee asepu abılısa mu ase, ¹⁵ naa taase bamu ye, "N kan lee mu sa fane mu, mune nu fen biti fan sa me?" Tuto nu ba karage afulee nderebi adisa sa mu. ¹⁶ Lu kanin saja mana taa kyun mu, Gyudasi piili ee biti okpa mu nu o bola su lee Yesu sa.

Yesu maa mu abulapu ba gyii Kanyaje nbuno kesu kensi-gyii mu
(Maki 14:12-21; Luka 22:7-23; Gyon 13:21-30)

¹⁷ Bodobodo mu nu ki man su kife tinsa kigyii kake gyankpaasa mu, Yesu abulapu mu ba ba mu ase ba taase mu ye, "Fune nu fii biti fee a naa lono yla, ke a naa gyii Kanyaje nbuno kesu kensi-gyii mu?"

¹⁸ Nu o towe bamu ye, "Fan kpee kade mu to onyin kv ase naa towe mu ye, 'Okaparpu mu ye, Me saja tiri to. N biti fee n maa me abulapu an biti a ba gyii Kanyaje nbuno kensi-gyii mu fu aye.' " ¹⁹ Nu mu abulapu mu ba kpee naa waa kanan mu nu o towe bamu mu, nu ba waa Kanyaje nbuno kensi-gyii mu agyito mu yla.

20 I maa fɔv kalaatɔpwe sv mu, Yesu maa mu abɔlapu kudu anyɔ mu, ba tɛ bee gyii. 21 Ba maa gyii mu nu Yesu tɔwe bamu ye, "N tɔwe fane kesintin fɛɛ, fane tɔ ɔku ii biti ɔ lɛɛ mɛ sa."

22 Nu bamu nfɛere tɔ ii nyita bamu gaa, nu ba piili bɛɛ taase mu kukulɔn-kukulɔn ye "Ɔnyirɔpe, kesintin tɔ, man gye mɛ nu fu dɛɛ?"

23 Nu Yesu lɛɛ bamu kɔnɔ ye, "Ɔmu nu maa mu abaa i bɔga ii loo lape kulɔn tɔ mu, ii biti ɔ lɛɛ mɛ sa. 24 Fɛɛ kanan mu nu Asinkyany yɔlasa mu i tɔwe ye mɛ, Daadimaadi Obii-nyɔnsa n biti n wu mu, kanɔn nu ii biti i waa. Amaa kanɔn nyɔmɔsa mu nu ee biti ɔ lɛɛ mɛ sa mu, laaku. Nu ba man da kɔvge mu gbaa nun, naafɔɔ i bɔ."

25 Tutɔ nu Gyudasi mu nu ee biti ɔ lɛɛ mu sa mu gbaa taase Yesu ye, "Ɔkaapɔpu mɛ nu fu dɛɛ?"

Nu Yesu lɛɛ kɔnɔ ye, "Ɔɛhn, kanɔn nu fu tɔwe maa?"

Ɔnyirɔpe agyito mu kigyii

(Maki 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korinto 11:23-25)

26 Ba maa gyii mu Yesu taa bodobodo, nu ɔ fwaala lbwaare nu ɔ gyayɔ kɔmu tɔ, nu ɔ taa sa mu abɔlapu tɔwe ye, "Fan kɔɔlɛ kɛ fan gyii, kɔnumu i gye mɛ kayɔ-wɔlɛ mu."

27 Nu ɔ taa kɔɔpu mu, nu ɔ fwaala lbwaare, nu ɔ taa sa mu abɔlapu mu

tɔwe ye, "Fane kpini fan kɔɔlɛ kɛ fan nuu lu kɔmu tɔ.

28 Kɔnumu i gye mɛ nkalan mu nu ki nmina lbwaare katɔwe kyula pɔpwe mu, nu i kyɛɛge wɔrɔge sa asa gaalaagaa alibi kɔtaa kɛɛ sv.

29 N tɔwe fane nun ye, n man bɔla ye n nuu fale nta numu naa fɔv kake mu nu n maa fane an biti a nuu nta pɔpwe mɛ-Se kuwura-gyii mu tɔ mu."

30 Nu ba maa bu ɔlɔn lɔwe mu, ba kɔsv kyɔn olifu kɔbu sv.

Yesu tɔwe yɔla ye Pita ii biti o kina mu
(Maki 14:27-31; Luka 22:31-34; Gyɔn 13:36-38)

31 Nu Yesu tɔwe bamu ye, "Kagyanbwe numu fane kpini fen biti fan silɛ yege mɛ, fɛɛ kanan mu nu ba kyɔrɔɔ waa Asinkyany yɔlasa mu tɔ ye,

'N biti n mɔɔ nbɔlɔpu ɔkpaɔpu mu, kɛ nbɔlɔpu mu ba yaase tɔ.'

32 Amaa nu n kyɔnji lu lewu tɔ mu, n biti n gyankpaa fane kpee Galile."

33 Nu Pita tɔwe mu ye, "Halɔ nu ɔkɔmaa numu silɛ yege fu gbaa, mɛɛ mɛ n mɛɛ ye n silɛ yege fu."

34 Nu Yesu lɛɛ mu kɔnɔ ye, "N tɔwe fu kesintin ye, kagyanbwe numu pɔyɔ kɛ kyaase ɔ bun mu, fii biti fu kina mɛ ulu isa."

35 Nu Pita lɛɛ mu kɔnɔ ye, "Halɔ bee biti ba mɔɔ n maa fu gbaa n mɛɛ ye n tɔwe kanɔn kpini-kpini." Nu abɔlapu abanban mu gbaa ba tɔwe kanɔn.

Yesu kule kabwaare kule Gesemani
(Maki 14:32-42; Luka 22:39-46)

36 Nu Yesu maa mu abulapu mu ba kpee katun mu nu bee tu ye Gesemani, nu o towe bamu ye, "Fan kyina nfu ke n kpee fale naa kule kabwaare-kule." 37 Nu o taa Pita maa Sebedi mu-bii ana anyo buu mu n-yu kpee. Tuto nu mu kokolo nyita mu. 38 Nu o towe bamu ye, "Me kokolo to u ko me lewu-lewu, halu ii biti i moo me. Imu su fan kyina nfu tii me su ke fan man de."

39 Tuto nu o nin kpee ansi to gberere naa kyon bun ee kule kabwaare-kule ye, "Me-Se, nu ii biti i waa mu, lee awurufo mu nu u ba me su fale lu me su. Amaa yege i waa fu kebiti, man gye mi kebiti."

40 Nu o bwii ba abulapu asa mu ase ba tu ba maa de nsure, nu o taase Pita ye, "Amoo fen mee taale kyina ye me kerefi kulon yege fan man de? 41 Fan kyina fan man de, yege fan kule kabwaare-kule, ke fan man tiye kutub to ku to. Fane n-yaayu ii biti i waa kutu mu nu ki buron, amaa fane n-yu-wule poo." 42 Yesu bila bwii kpee lu nyosapu naa kule kabwaare-kule ye, "Me-Se, nu i mee ye i waa fu fee fu lee fale awurufo koo pu numu lu me su, nu i dagaa fee n gyii awurufo maa mu, yege fu kebiti ki waa kanun."

43 Maa bila bwii ba abulapu asa mu ase mu, o be tu bamu ba maa de nsure. Lu fee ba man taale gale nsure. 44 Nu Yesu bila yege bamu nu o kpee naa kule kabwaare-kule kisasapu ee towe asun kulon mana.

45 Nu o bwii ba mu abulapu ase ba taase bamu ye, "Fan san fan de fen fute nun? Fan ku, sana mu fuu fee ba taa me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu waa alibi awaapu abaa to. 46 Fan kusu ke a kpee. Fan ku omu nu ee biti o lee me sa mu tiri to."

Ba kitaa Yesu
(Maki 14:43-50; Luka 22:47-53; Gyon 18:3-12)

47 Maa san ee towe mu, nu mu abulapu kudu anyo mu to, omu nu bee tu mu ye Gyudasi mu ba tuto. Asa damante aku ba buu mu, yege ba su isakunde* ye agulungu. Asepu bilisa ye asa mu abulisa i sun bamu. 48 Gyudasi mu nu ee biti o lee Yesu sa mu, wula towe bamu ye, "Onyin mu nu n dan naa baari mu to mu, mu numu, fan kitaa mu." 49 Ba maa fuu tuto mu, nu opula to Gyudasi kpee Yesu ase nu o ye, "Okaapupu, n fwaala fu." Nu o baari Yesu to.

50 Nu Yesu lee mu kono ye, "Kyemine, waa kutu mu nu fu ba kumu su mu." Tuto nu asa mu ba kyon naa kitaa Yesu to kinkin. 51 Tuto mu, asa mu nu ba bu Yesu ase mu oku bute mu sakunde lee, nu o ne oseepu bilisa ase mu kyaafole kusu tin.

* 26:47 26:47 Deebi bonwstusa mu nu ki buye abaafon anyo-anyo.

52 Nu Yesu tɔwe mu ye, "Bwiiyaa fu sakunde mu waa kumu kikufe to. Lu fee okumaa mu nu ee kitaa sakunde ee ko mu, sakunde lewu nu ee biti o wu. 53 Fu man nyi fee n taale tu me-se, ke o yege susu nboɔ ngbin-ngbin kudu anyo ba ba opula numu to ba kye me to abee? 54 Amaa nu i kan waa kanin mu, nene nu asin mu nu ba kyuroɔ waa Asinkyan ylesa mu to ye i dagaa i maa waa mu, i ba to?"

55 Tuto nu Yesu taase sakyɔ mu ye, "Fan taa isakunde ye agulungu fan ba kitaa me fee asa mu nu ee kusɔ yile kibane su. Kake kumaa n kyina kabwaare-sunkpa aye to n kaapu, fan man kitaa me. 56 Amaa unumu kpini i waa nin ke asin mu nu lbwaare atowepu ba kyuroɔ yila mu i nye ba umu to." Tuto nu mu abulapu mu kpini ba sile yege mu.

Yesu yile Gyiwu abi abilisa amu-amu mu ansi to
(Maki 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Gyɔn 18:13-14, 19-24)

57 Bamu nu ba kitaa Yesu mu ba taa mu kpee Kefasi, oseepu bilisa ase mu kikpaara su, katun mu nu nbara akaapupu ye asa mu abilisa ba gyane mu. 58 Amaa Pita buu bamu kiyaa-kiyaa, halu ba naa fvu oseepu bilisa ase mu kikpaara su. Nu Pita sii

kyina kikpaara mu akusupu mu ase, ke o wu kanan mu nu ii biti i naa lɔwe.

59 Aseepu bilisa ye Gyiwu abi abilisa amu-amu ngyane mu kpini ba tɔwe kono waa Yesu bee biti antjesa ba tin gyaga mu su, ke ba nye okpa moɔ mu. 60 Antjesa adanse agyipu gaalaagaa ba ba tɔwe, amaa ba man nye asin mu nu ba taa gyaga mu su.

Kamaa to mu, nu anyin anyo aku ba lu ba yile tɔwe ye, 61 "Onyin numu tɔwe ye, 'N taale boyi kabwaare-sunkpa aye numu, ke n taa nke nsa bwii poyi kumu.' " 62 Nu Oseepu bilisa ase mu kusɔ yile nu o taase Yesu ye, "Fu mee ye fu lee kono lu asin mu nu anyin numu ba su bee gyaga fu su fale?"

63 Amaa Yesu man tɔwe sehn. Nu Oseepu bilisa ase mu bwii tɔwe mu ye, "N bo lbwaare mu nu o te kakpaa mu ntan ye tɔwe ane. Fu i gye Krisito, lbwaare mu-bii mu?"

64 Nu Yesu lee kono ye, "Imu nu fu tɔwe mu. Amaa n tɔwe fane nin ye, lu ndaga i su ii kpee mu, fen biti fan wu me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu n maa te ɔlonpu Owura lala mu gyisa su, nu fen biti fan bila wu maa lu abwaare-wule to susu n ba."

65 Nu Oseepu bilisa ase mu kitaa mu kaale kyate† nu o tɔwe mu ye, "Nbusaa asin! A man bila an biti adanse ku.

† 26:65 26:65 Maa kyate mu kaale fale mu, u kaapu nu fee asin mu i tooroɔ mu gaa.

Fan nu nbusaa asin mu nu o towe. ⁶⁶ Nene nu fen fe kumu nfeere?"

Nu asa mu ba lee kono ye, "I dagaa maa wu?"

⁶⁷ Nu ba tub nkyole waa mu ansi to nu ba dayi mu, nu aku moo ba kpa mu tan. ⁶⁸ Nu ba towe mu ye, "Krisito, nu fu gye lbwaare otowepu mu, bu towe ane, osa mu nu o da fu fale?"

Pita kyee ye o man nyi Yesu

(Maki 14:66-72; Luka 22:56-62; Gyon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Pita maa te kikpaara mu, nu oseepu bilisa ase mu kibite ku towe mu ye, "Ngbaa fu, fu tii Yesu, Kagalile-nyin numu su."

⁷⁰ Amaa Pita kyee bamu kpini ansi to ye, "Asin mu nu fu towe fale, n man nyi umu su gbaa kpini-kpini."

⁷¹ Maa lu kpee kewusuno mu, nu kibite ku moo bila wu mu, nu o towe asa mu nu ba yle toto mu ye, "Onyin numu daa o tii Yesu Kanasareti-nyin mu su nin."

⁷² Nu Pita bo ntan kyee ye, "N man nyi onyin mana gbaa kpini-kpini."

⁷³ I maa waa gberere mu, nu anyin mu nu ba yle toto mu ba towe Pita ye, "Kesintin to mu, fu gye mu abulapu mu to oku, lu fee fu katowe to u kaapu kanin."

⁷⁴ Toto nu Pita towe nno gyaga mu n-yu su, nu o bo ntan towe ye, "N man nyi onyin maa kpini-kpini."

Opula mana to nu kyaase bun. ⁷⁵ Nu Pita nyinji asin mu nu Yesu daa towe mu mu, fee "Poyi ke kyaase o bun mu, fii biti fu kina me lu isa." Nu Pita lu ukaa su naa su gaa.

27

Ba biya Yesu Paleti ansi to

(Maki 15:1; Luka 23:1; Gyon 18:28)

¹ Kayi maa ke nyenyenfuu mu, lbwaare aseepu abilisa mu kpini ye asa mu abilisa mu ba buga nmina ye ba moo Yesu. ² Ba nmina mu, nu ba taa mu kyun, nu ba taa mu waa osowole okusopu Paleti abaa to.

Gyudasi kyaga mu n-yu ofe

(Asunpu 1:18-19)

³ Gyudasi mu nu o lee mu sa mu, maa wu fee ba bun Yesu lewu kupwe mu, nu o nu mu n-yu, nu o bwiiyaa gbityi nderebi adisa mu naa sa lbwaare aseepu abilisa ye kade abilisa mu. ⁴ Nu o towe bamu ye, "N waa alibi fee n maa lee omuni o man waa alibi aku mu sa fane." Nu ba towe ye, "Inumu i man gye ane asin. Fu nkun asin nin."

⁵ Imu su Gyudasi funti afulee mu waa kabwaare-sunkpa aye mu, nu o kyun. Nu o naa kyaga mu n-yu ofe.

⁶ lbwaare aseepu abilisa mu ba tase nderebi mu, nu ba towe ye, "Nbara mu i mee sa okpa fee a taa afulee numu buga ye kabwaare-sunkpa aye afulee mu

tó. Lú fée í gye nkalan afulee nún.”⁷ Imú sù bá tówé kyula abaa nú bá taa afulee maná naa sóó nlobi apóyíró kù kase, ké bá baa bee pula afó-kyilim tútó.⁸ Kanún sù nú bée tí tú tútó yé, Nkalan kase bá lí halí ndaga.⁹ Imú asín mú nú lbwaare ótówéru Gy-eremiya tówé mú bá tó. Imú í gye yé, “Ísúrayí abi bá taa gbítí nderebí adísa mú, umú í gye afulee mú nú bá tówé kyula yé bá taa sóó mú mú, kónó.”¹⁰ Nú bá taa umú sóó nlobi apóyíró kù kase fée kanan mú nú Ónyírípe mú sa kónó mú.”

Paleti taase Yesu asín
(Maki 15:2-5; Luka 23:3; Gyón 18:33-38)

¹¹ Sana maná yéye Yesu yíle ósúwúle ókúsúró Paleti ansi tó, nú ó taase mú yé, “Fú í gye Gyíwu abi owura lala mú?”

Nú Yesu lée kónó yé, “Éehn, fée kanan mú nú fú tówé mú.”

¹² Amaa sana mú nú lbwaare aseepu abílisa yé kade mú abílisa bée pwi mú mú, ó man lée kónó.¹³ Nú Paleti taase yé, “Fú man nú asín pwiisa mú nú bá sù bée pwi fú mú?”¹⁴ Amaa Yesu man lée kónó lí asín mú nú bée sù bée pwi mú mú tó kùkúlún gbaa. Nú í kyinkyin Paleti gaa.

Ba bun Yesu lewu kópwe
(Maki 15:6-15; Luka 23:13-25; Gyón 18:39-19:16)

¹⁵ Nú í wúla í dé fée, kesu kónó kanyaje nbúnó kensi-gyíi kúmaa númú tó

mú, Roma abi ókúsúró mú, ú lée bamú nú bá tíi bamú obu mú tó ókúlún mú nú sakyó mú íi bití mú sa bamú.¹⁶ Kanún sana maná mú, kumu tó ólún wuya kù kyína ó tíi obu nú bée tí mú yé Barabasi.¹⁷ Imú sù sakyó mú bá maa gyané mú, Paleti taase bamú yé, “Anímú nú fen bití n lée sa fane? Barabasi, abée Yesu mú nú bée tí mú Krisito mú?”¹⁸ Lú fée ó nyí í maa gye kayú basa sù, nú bá taa Yesu waa mú abaa tó.

¹⁹ Paleti maa san ó té asín kigyíi kagya sù mú, mú-ka sun bá tówé mú yé, “Man waa ónyín númú, mú nú ó man waa alibi akú kútó kù, lí fée n wu awórúfó mé ídee tó ndaga gaa lí mú sù.”

²⁰ Amaa lbwaare aseepu bílisa yé kade abílisa mú bá tówé waa sakyó mú yé, bá kúle yé bee bití Barabasi, ké ó yéye bá móó Yesu.

²¹ Nú Ósúwúle ókúsúró taase bamú yé, “Bamú anyó númú tó mú, ómóó nú fen bití fée n lée mú sa fane?”

Nú bá lée kónó yé, “Barabasi.”

²² Nú Paleti taase bamú yé, “Míne nú n waa Yesu mú nú bée tí mú yé Krisito mú?”

Nú bamú kpíni bá lée kónó yé, “Da mú mata oyu laasa sù.”

²³ Nú ó bíla taase bamú yé, “Míne sù? Míne alibi nú ó waa?”

Amaa bá lónó kuusi kenken tíi sù yé, “Da mú mata oyu laasa sù!”

²⁴ Paleti maa wu fée ó méé bíla taale waa asín mú sehn mú, yéye í sù súgure-súgure

u ba mu, o taa nkyu fwu mu abaa sakyu mu ansi to, nu o towe ye, "Me abaa i man tii kanyin numu lewu su, i gye fane asin nin!"

25 Asa mu kpini ba lee kono ye, "Yege mu lewu kusu bute i baa i gyan ane ye ane-bii ana su!"

26 Nu o taa Barabasi sa bamu. Amaa o yega nu ba tye Yesu awulibi, nu o taa mu sa ye ba naa da mu mata oyu laasa su.

Anaakopu ba waa Yesu ahin-sin
(Maki 15:16-20; Gyon 19:2-3)

27 Tuto nu okusupu mu anaakopu ba taa Yesu loo bamu opula, nu ba tu anaakopu mu kpini ba kyaaboo Yesu. 28 Ba bugi mu kaale mu, nu ba taa kaale pipee bunswusa ku ba bun mu, 29 nu ba taa iwii boo fee kuwura-wuru gyaga mu kumu su, nu ba taa owura kikpebi waa mu gyisa kibaa to, nu ba muja mu ansi to nu ba nmase mu towe ye, "Gyiwu abi Owura! An muja fu" 30 Ba tu nkyole wurige mu su, nu ba koolo owura kikpebi mu da mu kumu to. 31 Ba maa nmase mu lwe mu, ba bugi kaale pipee mu, nu ba bwii taa mu ato bunsu mu bun mu. Nu ba taa mu bee kpee ba naa da mu mata oyu laasa su.

Ba da Yesu mata oyu laasa su
(Maki 15:21-32; Luka 23:26-43; Gyon 19:17-27)

32 Ba maa naa bee kpee mu, ba gyan Simon Keresirene-nyin, nu ba nyan mu ye o sula Yesu oyu laasa mu. 33 Ba ba fu opula mu nu bee tu ye Goligota (kumu kase i gye ye kumu kawo opula). 34 Tuto nu ba sa Yesu nta mu nu ba taa kife bulisa ku kyagile to, maa daa ku mu, nu o kina kinuu. 35 Ba maa da mu mata oyu laasa su lwe mu, ba tu nbii barige mu ato bunsu to. 36 Nu ba kyon kyina bee kun mu. 37 Ba kyuroo asin mu nu ba taa bun mu kupwe mu gyaga mu amu su ye, ONIMU I GYE YESU, GYIWU ABI OWURA MU. 38 Ba da bamu nu bee yuuri olon su anyo aku iyu laasa su tii mu su. Oku bu mu gyisa su nu oku moo bu mu bina su. 39 Asa mu nu bee kyon mu, bee su asebi bee wurige mu su yega bee fi-fi bamu amu, 40 yega bee towe ye, "Fu mu nu fu towe ye fii biti fu boyi kabwaare-sunkpa aye, ke fu poyi kumu nke nsa mu, molige fu n-yi! Nu fu i gye lbwaare mu-Bii-nyinsa mu, kpilige lu oyu laasa mu su!"

41 Kanin manja nu lbwaare asepu abalisa ye nbara akaapupu ye abalisa mu ba nmase mu. 42 Ba towe ye, "O molige aku, amaa o mee taale molige mu n-yi. Mu i gye Israyi owura! Fan yega o kpilige lu oyu laasa mu su ba nbunbu, ke a koolo mu gyii. 43 O taa mu n-yi tu lbwaare su, nu o towe ye mu i gye lbwaare mu-Bii mu.

Fan yege a ku fee lbwaare ii biti o molge mu nbunbu numu.” ⁴⁴ Okpa kulon mana su nu bamu nu bee yuuri olon su, mu nu ba da bamu mata iyu laasa ye mu mu, gbaa ba taa asebi worige mu su.

Yesu kelewu

(Maki 15:33-41; Luka 23:44-49; Gyon 19:28-30)

⁴⁵ Lu kyowe amu nsana naa fvu kalaatipwe kerefi asa to mu, kitentenbiri bun osuwole su kpini. ⁴⁶ Nu kerefi asa mana to mu, Yesu kuusi kenken ye, “Eli, Eli lamaa sabatani?” Imu kase i gye ye, “Me-Se, me-Se, mine i waa nu fu kina me?”

⁴⁷ Asa mu nu ba yile tuto mu, ba maa nu asin mu, nu aku ba ye, “Ee ti lbwaare otowepu Eligya.”

⁴⁸ Opula mana to nu bamu to oku sile naa taa okyee dufudufu taa naa nyo nta nyanesa ku to, nu o taa nmina oyu su, nu o kusaa naa tii Yesu konu ye o nuu. ⁴⁹ Asansa mu ba ye, “Nnunbu fan yege mu, ke a ku fee Eligya ee biti o ba molge mu abee?”

⁵⁰ Yesu maa bila kuusi kenken mu, o tin ohe.

⁵¹ Kanin sana mana kitta kunsu mu nu ki barige kabwaare-sunkpa aye mu to mu, kyate to anyo lu susu ba yii kase. Nu kase gyngyen, nu afule i baanre to. ⁵² Nkyan i bugi-bugi to, nu lbwaare asa mu nu ba wu mu, gaalaa-gaa ba kyini ba nkpa to.

⁵³ Sana mu nu Yesu kyini

lu lewu to mu, lbwaare asa mu nu ba kyini lu lewu to mu, ba tii Yesu su kpee kade kyirekyire mu to, nu asa gaalaa-gaa ba wu bamu.

⁵⁴ Anaakopu kelifa obilisa ye bamu nu ba bu mu ase bee kun Yesu mu, ba maa wu kase maa gyngyen, ye imu nu i waa mana kpini mu, kufuu ki kitta bamu gaa, nu ba towe ye, “Kesintin to, o kyina o gye lbwaare mu-Bii nun!”

⁵⁵ Akyu gaalaa-gaa ba bu tuto ba yile kata-kata bee ku. Bamu i kyina ba gye akyu mu nu ba buu Yesu lu Galile nu ba kye mu to mu. ⁵⁶ Bamu to aku i gye Meeri Magidalen mu, ye Gyemisi maa Gyosefu bamu-nyi Meeri, ye Sebedi mu-bii ana bamu nyi.

Yesu kepula

(Maki 15:42-47; Luka 23:50-56; Gyon 19:38-42)

⁵⁷ I maa fvu kalaatipwe su mu, ato wuya ku mu nu o lu Arimatiya kade to, nu bee ti mu ye Gyosefu, nu mu gbaa mu gye Yesu obulapu mu oku. ⁵⁸ O kpee Paleti ase naa kole Yesu kubuni, nu Paleti sa konu ye ba taa sa mu. ⁵⁹ Gyosefu taa kibuni mu, nu o taa kikalala pupwe maale mu, ⁶⁰ nu o taa mu pula mu gbaa-gbaa mu kakyan pupwe mu nu o ne kifule waa obu yila mu to. Nu o gbiliti kubuu lala ku tii kakyan mu konu nu o nate kyon. ⁶¹ Meeri Magidalen maa Meeri banban mu, be

sii be te, yege bamu ansi i kaapu kakyann mu.

Kakyann mu akunpu

62 Imu lukaake maa gye Kake futesa ake mu, aseepu bilisa ye Farasii abi mu ba kpee Paleti ase naa towe mu ye, 63 “Obilisa! An nyinji fee saŋa mu nu opinapu mu te nkpa to mu, o towe ye, ‘Nke nsa kamaa mu, n biti n kyinji lu lewu to ba nkpa to.’” 64 Imu su wula sa kono ke asa ba naa kyina kun mu kakyann mu naa fuu kake sasapu mu. Nu man gye kanin mu abulapu mu bee biti ba be yuuri mu kibuni mu, ke ba towe asa ye o kyinji lu lewu to. Nu i kan ba kanin mu, mu npina mu ii biti i nara umu nu o wula pina fale.”

65 Nu Paleti lee kono ye, “Fan taa anaakopu, ke ba naa yile kun kakyann mu kanan mu nu fen nyi fee fen taale waa mu.” 66 Imu su ba kpee kakyann mu ase naa waa kutu ku tari kubuu mu, nu ba lee akusupu yila ye ba kun kumu.

28

Yesu kelewu kyinji

(Maki 16:1-10; Luka 24:1-12; Gyon 20:1-10)

1 Kake futesa ake kamaa to, umu Kwasida ake nyenyenfuu mu, Meeru Magidalen maa Meeru banban mu, ba kpee naa ku kakyann mu.

2 Opula mana to nu kase ki gyinyen gaa. Lu fee lbwaare kaboo kpilge lu

susu ba gbiliti kubuu mu nu ki tii kakyann mu kono mu, nu o kyun kyina kumu su. 3 lbwaare kaboo mu u nhalge su fee bulayi maa wee usee, nu mu ato bunsamoo ii fuuli parepare fee ateebi. 4 Nu bamu nu bee kun kakyann mu, ba maa wu kaboo mu, kufuu ki kittaabamu, nu ba kyikyaa tiye fee asa wusa mu.

5 Nu kaboo mu towe akyu mu ye, “Fan man waa kufuu, lu fee n nyi fan maa ku fen biti Yesu mu nu ba da mu mata oyu laasa su mu nin. 6 O man bu nfu, o kyinji lu lewu to, fee kanan mu nu o wula towe mu. Fan ba ku katun mu nu ba daa taa mu yila mu. 7 Fan bwii bilen naa towe mu abulapu mu ye, ‘O kyinji lu lewu to ba nkpa to, nu o gyankpaa fane ee kpee Galile osuwle su. Tuto nu fen biti fan wu mu.’ Fan nu, n towe fane numu.”

8 Imu su akyu mu, ba kpala lu kakyann mu ase, ba su kufuu, yege bamu ansi i gyii. Nu ba sile ba naa towe Yesu abulapu mu. 9 Opula to nu Yesu gyanja bamu okpa to, nu o ye, “N fwaala fane.” Nu ba nin tiri mu to, kittaamu ayaa to munja sun mu. 10 Nu Yesu towe bamu ye, “Fan man waa kufuu! Fan kpee naa towe me birisa ana ye ba kpee Galile osuwle su, tuto nu bee biti ba wu me.”

Akunpu mu asin towesa

11 Akyu mu ba maa san ba bu okpa to bee kpee mu, kakyann mu akunpu mu aku ba kpee Gyerusalem kade to

naa buu sa aseepu abılısa kuto kumaa mu nu ki waa.
 12 Aseepu bilisa ye abılısa ba maa ba gyanɛ mu, ba ɲmina yila kuto mu nu ba waa. Imu su ba sa anaakɔpu akunpu mu afulee kɔkyɔ,
 13 lan tɔwe bamu ye, "Fan tɔwe ye, 'Mu abılapu mu i ba kagyanbwe ba yuuri Yesu kibuni mu taa kyɔn, saɲa mu nu an de nsure mu.'
 14 Nu fale asin numu kan naa fuɔ Ɔkɔsusɔpu Paleti ase mu, ane ii biti a tɔwe yle fane kamaa, ke ɔ man waa fane sehn." 15 Imu su anaakɔpu mu ba kɔɔle afulee mu, nu ba waa fɛɛ kanan mu nu ba tɔwe bamu ye ba waa mu. Nu fale asin numu i yaase loo Gyiwu abi mu to ba lu halu ndaga.

mu. Fan nyinji fɛɛ n bu fane ase saɲa kumaa naa fuɔ dulinyyaa laalaalɔwe."

Yesu taa kusun lala mu waa mu abılapu abaa to (Maki 16:141-8; Luka 24:47-49)

16 Nu abılapu kudu ɔku mu ba kpee kibuu mu nu ki bu Galile ɔsɔwɔle su, katın mu nu Yesu wɔla tɔwe bamu ye ba kpee mu. 17 Ba maa wu Yesu mu, ba muɲa sun mu, nu bamu aku ba gyii umɔɔre ye man gye mu nin. 18 Nu Yesu nin tiri bamu, tɔwe ye, "Ibwaare taa sɔsu ye kase su ɔlon kpini sa me. 19 Imu su fan kpee dulinyyaa to katın kumaa, naa waa asa kpini me abılapu. Fan gyee bamu Ibwaare kekyugyee, lu Ɔse ye Obii ye Kayaayu Kyirekyire kitu to, 20 ke fan kaapu bamu ke ba buu kuto kumaa mu nu n sa fane kɔno ye fan waa

Yesu Krisito Asin danbirasa fεε kanan mu nu Maki kyurɔɔ mu

Gyon Okyugyeepu Asin Tɔwesa
 (Matiwu 3:1-12; Luka 3:1-8; Gyon 1:19-28)

¹ Asin danbirasa lu Yesu Krisito, lbwaare Mu-Bii mu su mu ndee.

² Asin danbirasa mu i piili fεε kanan mu nu lbwaare otowepu Isaya wɔla kyurɔɔ yila mu. ɔ kyurɔɔ asin mu nu lbwaare wɔla tɔwe Mu-Bii Yesu Krisito mu ye, "Ku, n biti n sun me kabɔɔ ke ɔ gyankpaa fu, mu ii biti ɔ ba lonɔ fu okpa mu."

³ Nu lbwaare otowepu Isaya bila kyurɔɔ lu Gyon su ye, "ɔnyin ku bu ofuli su ee kuusi εε tɔwe ye, 'Fan lonɔ ɔnyiripe okpa mu, ke fan kyiigi mu ukpa-bi mu.' "

⁴ Asin mu i ba kanin. Imu i gye ye Gyon maa ba ɔ naa ofuli su ee gye asa lbwaare kekyugyee, yege εε tɔwe lbwaare asin εε sa asa ye, "Fan yege alibi kiwaa, ke n gye fane lbwaare kekyugyee, ke lbwaare ɔ taa fane alibi keε fane."

⁵ Kesintin mɔɔ, asa gaalaa-gaa ba lu Gyudeya isɔwɔle su ye Gyerusalem kade lala mu to bee kpee Gyon ase

ofuli maɲa su, bee tɔwe alibi mu nu ba waa, yege Gyon i gye bamu lbwaare kekyugyee Gyon dan obun mu to. ⁶ Nyɔɔma ifuu nu ba taa lu Gyon kaale bunsu, nu atɔbwaaya ɔwɔle mɔɔ nu ɔ kyanε waa mu kirisu. Mu agyito gyisa mɔɔ i gye ntuntunbi ye nmasan. ⁷ Gyon u tɔwe asa mu ye, "ɔmu nu ɔ bu me kamaa εε ba mu, kyɔ me gaa, nu n man dagaa gbaa fεε n muɲa lee mu asibita. ⁸ Mee me, nkyu nu n su n gye fane lbwaare kekyugyee, amaa mee mu bure, ee biti ɔ taa Kayaayu Kyurekyure mu ee gye fane."

Yesu Kekyugyee ye kutvu to ku
 (Matiwu 3:13-4:11; Luka 3:21-22, 4:1-4)

⁹ Tutɔ mu, Yesu lu Nasareti kade mu nu ki bu Galile kase su mu ba Gyon ase. Nu Gyon gye mu lbwaare kekyugyee Gyon dan obun mu to. ¹⁰ Yesu maa dan lu obun mu to yile mu, o wu susu maa bugi to, nu Kayaayu Kyurekyure mu kpɔlge lu susu fεε kuwura-loɔɔ ba gyɔɲɔ Yesu su. ¹¹ Nu obule tɔwe lu susu ye, "Fu i gye me kɔkɔɔ to obii bitisa. Nu fu i bɔla mi ansi."

¹² Opula maɲa to nu Kayaayu Kyurekyure mu yege nu Yesu kpee ofuli su. ¹³ Yesu kyina ofuli maɲa su nke adina. Maa bu tutɔ mu, Sitaane naa tuɔ mu to ku. Maa nfatabwe nkun i bu tutɔ. Nu lbwaare nbɔɔ ba ba kye mu to.

Yesu tu ikin akıtapu ana
(Matiwu 4:12-22; Luka
4:14-15, 5:1-11)

¹⁴ Saŋa mu nu ba kıtaa Gyɔn tii obu kamaa mu, Yesu kpee Galile kase su, o naa ee towe Ibwaare asin danbirasa mu ee sa asa. ¹⁵ Nu Yesu towe ye, "Ibwaare kuwura-gyii mu ki tiri to. Imu su fan yege alibi kiwaa ke fan koolle Ibwaare Asin danbirasa mu gyii."

¹⁶ Yesu maa naa Galile obun kaa mu, o wu ikin akıtapu anyo aku, Simon maa mu-supu Andiruwu, ba maa tub kisewu obun mu to. ¹⁷ Nu o towe bamu ye, "Fan ba buu me, ke n waa fane asa akıtapu." ¹⁸ Opula manja to nu ba yege bamu asewu mu yila, nu ba buu Yesu.

¹⁹ Yesu maa bila kpee mu ansi to gberee mu, o bila wu Gyemisi maa mu-supu Gyɔn, Sebedi mu-bii ana, ba bu bamu okuli to bee loho bamu asewu. ²⁰ Yesu maa dan wu bamu mu, nu o tu bamu. Nu ba bwiiyaa bamu-se Sebedi maa mu ayaafole yege okuli to, nu ba nate buu Yesu.

ɔnyin mu nu o su Nbwu Libi
(Luka 4:31-37)

²¹ Yesu maa mu abulapu mu ba nate ba Kapanum kade to. Kake fubtesa ake maa fub mu, Yesu kpee kabwaare-kule ogyanekpa naa kaapu bamu abwaaresin. ²² Asa mu ba maa nu mu kikaapu mu, i waa bamu kıyan, lu fee mu kikaapu mu su obun, nu ki kwu ye nbara akaapupu mu lee

mu. ²³ Bamu kabwaare-kule ogyanekpa mu to mu, onyin ku mu nu nbwu libi ba te mu su mu, kuusi kenken taase Yesu ye, ²⁴ "Yesu, Kanasareti-nyin, mine nu fii biti ane ase nfu? Fu ba ke fu ba nyita ane nin, abee nene? N nyi osa mu nu fu gye. Fu gye Ibwaare Nyimisa kyirekyire mu."

²⁵ Tuto nu Yesu punte kabwu libi mu su ye, "Laato, ke fu kusɔ onyin mu su."

²⁶ Nu kabwu libi mu ki gy-ingen onyin mu, nu o kuusi kenken kusɔ onyin mu su.

²⁷ Kanin asin numu i waa asa mu kıyan, nu bee taase abaa ye, "Mine asin ndee? Inumu i bila i gye kikaapu pupwe ku nin? Ku, onyin numu su obun mu nu ee punte nbwu libi su nu bee nu mu ase." ²⁸ Tuto mu, Yesu asin numu a tee naa nu Galile osuwule mu kpini gyan.

Yesu Kye Asa Damante
(Matiwu 8:14-17; Luka
4:38-41)

²⁹ Nu Yesu maa mu abulapu mu ba lu kabwaare-kule ogyanekpa mu to kpee Simon maa Andiruwu kıkpaara su, nu Gyemisi maa Gyɔn gbaa ba tii su. ³⁰ Simon mu-saa-kyusa u lo kibirima o de kalan su. Imu su Yesu maa loo kıkpaara mu su mu, nu ba buu sa mu ye okyu manja u lo. ³¹ Tuto nu Yesu loo okyu mu ase obu-to, kıtaa mu kıbaa to, kusaa mu kyina. Nu okyu mu nye alanfiya, nu o waa agyito kıtaa bamu kifo.

32 Kalaatipwεε maɲa kyowe maa dan εε tiye mu, nu asa ba taa alopu ye bamu nu nbwu libi ba te bamu su biya Yesu. 33 Kade mu asa kpini ba ba gyanε kikpaara maɲa kebunɔ. 34 Yesu kye asa gaalaagaa alobi, nu ɔ gya nbwu libi lu asa gaalaagaa su. Nbwu libi mu maa nyi Yesu su mu, ɔ man sa bamu okpa ye ba towe kutɔ ku.

*Yesu Towe Asin Galile
(Luka 4:42-44)*

35 Kyaase gyankpaasa maa dan bun mu, nu Yesu kusu lu kikpaara kpee opula mu nu ki du surum, kule kabwaare kule. 36 Tutɔ mu, Simon maa mu birisa ana ba naa hee biti Yesu. 37 Ba maa naa wu mu mu, nu ba towe mu ye, "Okumaa numu naa ee biti fu."

38 Nu Yesu bilinji towe bamu ye, "Fan yege ke a kpee nde-bii mu nu i bu tiri nfu mu, ke n nye naa towe abwaaresin tutɔ. Inumu su nu n lu susu ba kase su nfu." 39 Imu su ɔ nate Galile isowule mu kpini gyanε εε towe abwaaresin bamu kabwaare-kule igyanekpa, yege εε gya nbwu libi εε lu asa su εε sa bamu.

*Yesu Kye Onyin ku
(Matiwu 8:1-4; Luka 5:12-16)*

40 Tutɔ mu, bootipu ku ba muɲa Yesu ayaa to ye, "Onyiripe, nu i gye fu kipire to mu, fu taale yege me n-yu i lonɔ su."

41 Nu mu asin i waa Yesu kuwεε, nu ɔ taa mu kibaa

mata mu towe ye, "I gye me kipire to, imu su fu n-yu i lonɔ su." 42 Opula maɲa to, nu kibootoo ki yege mu, nu ɔ nye alanfiya.

43 Pɔyi ke Yesu ɔ yege ɔ nate mu, ɔ da mu kumu to ye, 44 "Man kan waa ke fu towe fale asin numu sa oku. Amaa taa fu n-yu naa kaapu lbwaare oseepu, ke ɔ taa fu ato waa saraga sa fu fee kanan mu nu Mosesi kaapu yila mu, ke okumaa numu ɔ wu fee fu kulɔ mu ki lowe." 45 Amaa onyin mu dan lu kpee katɪn kumaa numu εε da kibonbon εε sa asa ye Yesu i kye mu kibootoo. Imu su i yege nu Yesu man bila εε nye ee loo kade ku to tentengilen. O kpee katɪn mu nu i du diin, yege asa beε lu katɪn kumaa numu beε ba mu ase.

2

*Yesu Kye Mvgule-mvgule-nyin ku
(Matiwu 9:1-8; Luka 5:17-26)*

1 I man gyii nke nku nu Yesu bwii kpee Kapanum, nu asa ba nu fee ɔ baa ɔ bu kikpaara su. 2 Nu asa kukyo ba ba bola tutɔ, nu okpa man bila ɔ bu to, halu kebunɔ gbaa, yege Yesu i towe bamu abwaaresin. 3 Nu asa ana aku ba sula mvgule-mvgule-nyin boobi ku beε biya Yesu. 4 Amaa sakyɔ su mu, ba man nye okpa, nu ba taa onyin mu dii obu mu susu, katɪn mu nu ba taa ise nyale munla mu su, nu ba foti oku opula mu

nu Yesu bu mu kyee kyee, nu ba kpiligaa oloru mu, yeege o de mu kalan su ba yila kase.

⁵ Yesu maa wu kanan mu nu ba koole mu gyii mu, nu o towe onyin mu ye, "Mi-bii, n taa fu alibi kee fu."

⁶ Nu lbwaare nbara akaarupu aku mu nu ba te toto mu bee fe nfeere bamu amu to ye, ⁷ "Mune kuto nbusaa asin nu onyin numu i towe fale? Animu u taale taa alibi ee kee tii lbwaare su."

⁸ Opula to nu Yesu bu mu nfeere to kuto mu nu bee fe, nu o taase bamu ye, "Mune su nu fen fe kanin nfeere?" ⁹ Imu imoo i busin kitowe? Fee n towe mugule-mugule mu ye, 'N taa fu alibi kee fu,' abee n towe mu ye, 'Kusu ke fu taa fu kalan nate?' ¹⁰ N biti n kaapu fane ye me, Daadi-maadi Obii-nyinsa mu n su olon mu nu n taale taa alibi kee dulinyaa numu to." Imu su o towe mugule-mugule mu ye, ¹¹ "Me i towe fu fee, kusu taa fu kalan ke fu kpewu." ¹² Nu o kusu taa mu kalan waa bilen kpewu, yeege asa ba ku mu, nu i kyinkyin bamu gaa, nu ba yin lbwaare towe fee, "An man pita wu fale asin numu kakaaku."

Yesu ti Lewi
(*Matiwu 9:9-13; Luka 5:27-32*)

¹³ Yesu bwii kpee Galile obun-kaa, nu asa damante ba ba mu ase, nu o piili ee kaapu bamu. ¹⁴ Maa kyon ee kpee mu, o wu Alifeyo mu-bii Lewi maa te lenpoo

okoolokpa. Nu Yesu towe mu ye, "Ba buu me." Nu Lewi kusu buu mu.

¹⁵ Imu kamaa to, Yesu maa mu abulapu ba te bee gyii Lewi kikpaara su, nu lenpoo akooleru ye alibi awaapu damante ba buu mu, nu bamu gaalaagaa ba be tii mu su bee gyii agyito.

¹⁶ Nu nbara akaarupu mu nu ba gye Farasii abi mu, ba maa wu fee Yesu maa alibi awaapu ye lenpoo akooleru ba maa gyii mu, ba taase ye, "Mune kuto su nu maa fale asa i te bee gyii?"

¹⁷ Yesu nu kuto mu nu bee towe mu, nu o lee bamu kono ye, "Bamu nu ba mee lo mu, be mee biti okyepu, amoo bamu nu bee lo. N man ba nin ke n ba ti adanbirasa awaapu, amoo alibi awaapu."

Nojmina Asin
(*Matiwu 9:14-17; Luka 5:33-39*)

¹⁸ Gyon Okyugyeepu abulapu ye Farasii abi bee njmina kono. Nu asa aku ba kpee Yesu ase naa taase mu ye, "Mune su nu Gyon Okyugyeepu abulapu ye Farasii abi abulapu bee njmina kono, nu fu abulapu mu bire be mee njmina?"

¹⁹ Nu Yesu taase bamu ye, "Kikyufo to asa bee taale njmina kono yeege okyufo mu-kuli san o bu bamu ase? I mee ye i waa kanin. Fee okyufo mu-kuli san bu bamu ase fale. ²⁰ Amaa sanya ku u ba nu bee biti ba taa okyufo mu-kuli mu lu bamu ase.

Kanin saɲa maɲa tɔ nu bee bitɪ ba ŋmina kɔnɔ.

²¹ “Ba mɛɛ taa kikyibi pɔpɔwɛ bɛɛ mata kaalɛ dɪdaa ɔbɔ, lu fɛɛ kii bitɪ kɪ kyatɛ kaalɛ mu tii sɔ. ²² Kanin maɲa nu ɔku mɛɛ taa nta pɔpɔwɛ waa kutɔbwaaya ɔwɔlɛ taakpe dɪdaa tɔ. Nu ɔ kan waa kanin, nu nta mu u bilɛ mu, ii bitɪ i kyatɛ taakpe dɪdaa mu nyita, kɛ nta mu i kyɛɛɛɛ fɔyɪ. Amaa bɛɛ taa nta pɔpɔwɛ waa taakpe pɔpɔwɛ tɔ, kɛ umu anyɔ mu i man nyita.”

Kake Fvutesa Asin

(*Matiwu 12:1-8; Luka 6:1-5*)

²³ Kake fvutesa ku, nu Yesu maa mu abulapɔ ba naa alɔn kadɔɔ ku tɔ, nu mu abulapɔ ba piili bɛɛ gyayɪ alɔn mu ikɔ. ²⁴ Nu Farasii abi mu ba ye, “Ku, mine sɔ nu fu abulapɔ bɛɛ waa kutɔ mu nu i man dɛ ɔkpa kake fvutesa?”

²⁵ Nu Yesu lɛɛ bamu kɔnɔ ye, “Fan man pɪta kalɛ kutɔ mu nu Owura Dawidi maa mu kamaa tɔ abi ba waa saɲa mu nu akun a mɔɔ bamu mu nin? ²⁶ Saɲa mu nu Abiyata kyina ɔ gye lbwaare oseepu bilisa ase mu, Owura Dawidi loo Kabwaare-sunkpa obu mu tɔ naa taa bodobodo mu nu ba taa lɛɛ saraga sa lbwaare mu wɛ, nu ɔ sa mu kamaa tɔ abi, yeɛɛ i man dɛ ɔkpa fɛɛ ba we umu, amɔɔ aseepu mu nkɔn.”

²⁷ Nu Yesu tɔwɛ bamu fɛɛ, “Nyimisa kidanbirasa sɔ nu lbwaare waa kake fvutesa

mu, man gye nyimisa nu ba waa sa kake fvutesa mu sa. ²⁸ Imu sɔ mɛ, Daadimaadi Obii-nyinsa mu n kyɔ kake fvutesa mu gbaa.”

3

ɔnyin kibaa wusa-wuya

(*Matiwu 12:9-14; Luka 6:6-11*)

¹ Yesu bwii kpee kabwaare-kulɛ ɔgyanɛkpa. ɔnyin ku mu nu mu kibaa ki wu mu bu tutɔ. ² Asa aku mɔɔ ba bu tutɔ nu bee bitɪ kanan mu nu ba nye asin aku taa pwu Yesu. Imu sɔ ba tɛ bee gyoo fɛɛ Yesu ii bitɪ ɔ kye ɔnyin mu kake fvutesa akɛ, abɛɛ ɔ mɛɛ ye ɔ kye mu. ³ Nu Yesu tɔwɛ ɔnyin mu ye, “Kusɔ yilɛ bamu ansi tɔ nfi.”

⁴ Nu ɔ taase asa mu ye, “Kumɔmɔ nu anɛ nbara mu u sa ɔkpa fɛɛ a waa kake fvutesa akɛ? Adanbirasa abɛɛ alibi? A mɔlɪɛ asa abɛɛ a mɔɔ?” Asa mu ba man taalɛ tɔwɛ sehn.

⁵ Nu Yesu ku bamu kyaabɔɔ agbu sɔ, nu i kɔ mu gaa lu bamu kusɔ tɔ ɔlɔn sa. Nu ɔ tɔwɛ ɔnyin mu ye, “Tɛɛɛɛ fu kibaa.” Nu ɔ tɛɛɛɛ mu kibaa, nu ki kyinji. ⁶ Tutɔ nu Farasii abi mu ba lu kabwaare-kulɛ ɔgyanɛkpa mu tɔ, nu ba maa Herodi kamaa abi ba naa waa kɔnɔ kulɔn ɔkpa mu nu ba taa kɛ ba mɔɔ Yesu.

Yesu Kye Asa Damante Abɔ

(*Matiwu 12:15-16; Luka 6:17-19*)

⁷ Yesu maa mu abulapɔ ba lu ikaa sɔ kpee Galile ɔbun

ɔkaa, nu asa damante ba lu Galile ye Gyudeya isuwɔle su ba buu mu. ⁸ Aku ba lu Gyerusalem kade lala ye isuwɔle mu nu i bu Idumiya, ye Gyɔdan ɔbuɔn kyɔwe kilu ye Taayi maa Sidon nde lala mu abaafɔn. Asa damante ba ba Yesu ase, lu fee ba nu kutɔ mu nu ee waa. ⁹ Sakyɔ mu su mu, Yesu tɔwe mu abɔlapɔ mu ye ba loɔɔ ɔkɔli yila mu, ke ba man nye nin tiri mu tɔ. ¹⁰ Lu fee ɔ kye asa damante, nu bamu nu bee san bee lo mu kpini, bee nin bee tiri mu, ke ba nye mata mu. ¹¹ Nu nbwu libi wuya ana ba kan wu mu mu, bee lu bee tiye mu ansi tɔ, ke ba kuusi tɔwe fee, "Fu i gye lbwaare Mu-Bii mu." ¹² Nu Yesu i gya bamu fee ba man tɔwe ɔku ɔsa mu nu ɔ gye.

Yesu Lee mu Abɔlapɔ Kudu Anyɔ.
(*Matiwu 10:1-4; Luka 6:12-16*)

¹³ Nu Yesu kpee kibɔ su, nu ɔ tu asa mu nu ee biti, nu ba ba mu ase. ¹⁴ Nu ɔ lee bamu tɔ asa kudu anyɔ, nu ɔ tu bamu fee asunpu. Nu ɔ tɔwe bamu ye, "N lee fane fee fan baa fan bu me ase, ke n sun fane fan naa tɔwe abwaaresin. ¹⁵ N biti n sa fane ɔluɔn mu nu fen biti fan taale taa gya nbwu libi." ¹⁶ Asa kudu anyɔ mu nu Yesu lee mu atɔ ndee. Simon (mu nu Yesu yila mu kitɔ ye Pita). ¹⁷ Sebedi mu-bii ana Gyemisi ye Gyɔn, (mu nu Yesu yila bamu kitɔ ye

Bwanegesi umu kase i gye ye, Bulayi kikipira nbii). ¹⁸ Bamu aku i gye Andiruwu ye Filipu ye Batolome ye Matiwu ye Tomasi ye Alifeyo mu-bii Gyemisi ye Simon Seloti*, ¹⁹ ye Gyuda Isikariyoti, mu nu ɔ ba lee Yesu sa mu.

Yesu maa Beelisebu
(*Matiwu 12:22-32; Luka 11:14-23, 12:10*)

²⁰ Nu Yesu bwii kpee kewu tɔ. Nu sakyɔ bila ba mu ase, halu maa mu abɔlapɔ ba man nye saɔa ke ba gyii. ²¹ Mu kɔɔpu ana ba maa nu fale mu, ba sun ba naa kɔta mu ba, lu fee ba nu asa bee tɔwe ye mu nfeere i nyita.

²² Nu nbara akaapɔpu mu nu ba lu Gyerusalem mu aku ba ye, "Yesu su Beelisebu mu nu ɔ gye nbwu libi kumu mu ɔluɔn. Mu u sa mu ɔluɔn nu ee taale ee gya nbwu libi fale."

²³ Imu su Yesu tu bamu, nu ɔ tɔwe bamu kɔɔasan tɔ ye, "ɔkpa mɔɔ su nu Sitaane i taale gya Sitaane?" ²⁴ Nu ɔsuwɔle asa ba kan ba barige tɔ bee ko ye abaa mu, ɔsuwɔle maɔa i boyi. ²⁵ Nu kɔkpaara su asa ba kan bee barige tɔ bee ko ye abaa mu, kɔkpaara maɔa i boyi. ²⁶ Imu su mu, nu Sitaane kuwura-gyii ki kan ki barige tɔ ki ko ye abaa mu, ki tiye kakpaa. ²⁷ ɔku mee taale loo ɔluɔnpɔ kɔkpaara su naa swii mu atɔ nate. Amɔɔ i dagaa maa gyankpaa nmina mu pɔyi, ke ɔ nye ɔkpa loo

* **3:18** 3:18 Seloti kase i gye ɔ mu nu ɔ su kebiti sa mu asa, nu ee biti fee ba ko kɔɔle bamu n-yu lu Roma kibane kase mu.

mu kíkpaara sù yuuri mu ató. ²⁸ N gyii fané kesintin fée, lbwaare u taa nyimisa alibi kumaa ye mu kitowe yii mu kumaa ee kee. ²⁹ Amaa nyimisa kitowe yii Kayaayu Kyurekyure mu bire, lbwaare mee ye ó taa kee mu, lu fee ó waa alibi mu nu i de kákpaanin.”

³⁰ Yesu tówe unumu nin, lu fee aku bee ye ó sù nbwu libi.

Yesu mu-nyi ye mu-supu ana

(Matiwu 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Nu Yesu mu-nyi ye mu-supu ana ba ba yila nbwama, nu ba sun mu ase ye ba tu mu. ³² Saña manja mu, asa ba kyina kyaaboo mu, nu ba tówe mu ye, “Ku fu-nyi ye fu-supu ana ba bu nbwama bee biti fu.”

³³ Nu Yesu taase bamu ye, “Anumu i gye mi-nyi ye mu-supu ana?”

³⁴ Nu ó ku asa mu nu ba te kyaaboo mu gyanje, nu ó ye, “Fan ku! Banumu i gye Mi-nyi ye mi-supu ana.

³⁵ Okumaa mu nu ee waa lbwaare kebiti mu, mu i gye mi-supu, ye me-daa, ye me-pikyuu ye mi-nyi.”

4

Ódóópó kv kíjasan

(Matiwu 13:1-17; Luka 8:4-10)

¹ Nu Yesu bila piili ee kaapu Galile obun kaa, nu asa damante ba ba kyaaboo mu bee nu mu ase. Sakyó sù mu, o loo okuli mu nu ki gyan nkyu sù obun kaa,

yege asa ba yila kidenbi sù. ² Nu ó taa anasan to kaapu bamu ato damante. Mu kikaapu to mu nu ó tówe bamu ye, ³ “Fan nu, ódóópó kv i kyina kpee ó naa nmate ayu. ⁴ Saña mu nu ee nmate ayu mu, umu iku i tiye okpa kaa, nu nbwiibi ba ba tase gyii. ⁵ Nu iku i tiye fule sù, katun mu nu ise i man bunye, umu sù i koyi bilen.

⁶ Imu sù kyówe maa da mu, i bwu, nu i wu lu fee i man sù ilin. ⁷ Nu iku i tiye iwii to, nu iwii mu i dan nyan umu, nu i man tale soyi abi.

⁸ Nu iku moo i tiye kase danbirasa to. Nu i koyi dan nu i soyi abii. Iku i soyi abi adisa, iku moo adisiye, nu iku moo kúifa.”

⁹ Nu Yesu lówe tówe ye, “Ómu nu ó sù asu nu ee biti ó nu mu, ó nu.”

Kvto mu sù nu Yesu bó kíjasan mu

¹⁰ I maa ba san Yesu nkun mu, mu abulapu kudu anyo ye asa mu nu ba nu mu asin tovesa mu aku ba ba taase mu kíjasan mu kase. ¹¹ Nu ó tówe bamu ye, “Fane bire, lbwaare lee kuwura-gyii mu asiri asin kaapu fané, amaa bamu nu ba man tii fané sù bire mu, anasan to nu bee sù bee kaapu bamu. ¹² Imu sù,

‘bee biti ba ku ke ba ku, ba mee ye ba wu, bee biti ba nu, amaa ba mee ye ba nu kase.

Nu i man gye kanun sù, naafoo ba tee bwii ba lbwaare ase,

ke o taa bamu alibi kee bamu.' ”

Yesu lee odoovu kijasana mu kase (Matiwu 13:18-23; Luka 8:11-15)

13 Nu Yesu taase bamu ye, “Fan man nu kijasana numu kase? Nene nu fen biti fan nu kijasana ku kase? 14 Odoovu mu i gye abwaaresin otowepu. 15 Asa aku ba du nun fee ayu mu nu i tiye okpa kaa mu. Ba dan bee nu abwaaresin mu, yege Sitaane i ba lee abwaaresin mu lu bamu nfeere to. 16 Aku moo ba du nun fee abi mu nu i tiye afule su mu. Ba dan nu abwaaresin mu, bee taa kensi-gyii koolle umu. 17 Amaa i maa mee loo bamu nkolo kase to su mu, i mee kyereee bamu to. Imu su nu awurufo abee kyananla dan ba bamu su lu abwaaresin su mu, bee yege lbwaare kesun. 18 Aku moo ba du nun fee abi mu nu i tiye iwii to mu. Kanun asa mu bee nu abwaaresin. 19 Amaa kakyuna kanumu to tooro ye kefullee biti kensi payi ye dulinyaa ato kebiti libi, i ba nyan abwaaresin mu, nu i man taale soyi abi. 20 Nu aku moo ba du nun fee abi mu nu i tiye ise danbirasa to mu. Ba dan nu abwaaresin mu, bee koolle umu ke bee soyi abi. Aku bee soyi adisa, aku adisiye, nu aku gbaa kulfafa.”

Okv mee tuwa fitila waa npaa kase (Matiwu 5:15; Luka 8:16-18)

21 Nu Yesu bila bo kijasana ku ye, “Be mee tuwa fitila ke ba taa waa kolobi to, abee ba taa waa npaa kase. Bee tuwa fitila ba su bee gyaga kumu ogyagakpa nun. 22 Imu su kutu kumaa mu nu ki baala mu, kii biti ki lu ifuli, ke kumu nu kii bun su mu kii biti ki bugi to. 23 Okumaa mu nu o su asu mu o nu.” 24 Nu o towe bamu fee, “Fan fe nfeere danbirasa lu asin mu nu fan nu mu su. Kutu kaalasa mu nu fu taa kaala sa fu toomaa mu, kumu nu lbwaare gbaa ii biti o kaala sa fu, ke i nara fu lee mu. 25 Osa mu nu o su mu, ee biti o nye tii su, nu omu nu o man su mu, halu pii mu nu o su mu, bee biti ba koolle lu mu ase.”

Kutu duusa dansa kijasana

26 Nu Yesu towe fee, “lbwaare kuwura-gyii du nun fee onyin ku mu nu o nmate ayu mu ndoo to. 27 Ee de ke o kyiinji kagyanbwe ye kakyowape, yege o man nyi kanan mu nu ayu mu i waa nu i koyi nu i dan. 28 Kase mu i yege ayu mu u dan nu u koyi. Oyu mu i gyankpaa koyi ke i nye oto ke i kooqe abi. 29 I dan mu, nu onyin mu i taa deebi naa tiye umu lu fee umu sana fuu.”

Sinapi kibi kijasana (Matiwu 13:31-32; Luka 13:18-19)

30 Nu Yesu taase fee, “Mine kutu nu an biti a taa lbwaare kuwura-gyii mu waa sunkaala? Mine kijasana nu an biti a taa

kaapu tɔ? ³¹ Ki du nun fɛɛ sinapi oyu kibi atɔ duusa tɔ kpini kibi pii, nu bee duu kumu. ³² Nu ba kan duu kumu mu, ki kɔyi, nu ku dan ki gyɔɔ apɔnfa kpini, nu ku waa n-yaabi lala halu nbwiibi ba ba waa nsuswaa kumu onyin tɔ."

³³ Anasan tɔ fale nu Yesu taa tɔwɛ bamu abwaaresɔn. ɔ tɔwɛ bamu kanan mu nu bɛɛ taale nu kase. ³⁴ Asɔn aku ɪ man bu tɔ nu ɔ tɔwɛ bamu, nu ɪ man gye kɔnasan. Amaa sanja kumaa nu ɪ ba san maa mu abɔlapu nkun mu, ɛɛ lɛɛ umu kase ɛɛ kaapu bamu.

Yesu yuula apaa

(*Matiwu 8:23-27; Luka 8:22-25*)

³⁵ Kake maɔa kalaatɔpweɛ ase nu Yesu tɔwɛ mu abɔlapu fɛɛ, "Fan yege a faa kpee benbe." ³⁶ Nu ba loo ɔkuli mu nu Yesu tɛ kumu tɔ mu, nu ba yege sakyɔ mu ɔbun kaa, ɪkuli ɪku gbaa i tii bamu su. ³⁷ Ba maa kpee mu, nu afuu i tigi kɔnɔ kulɔn, nu apaa ɪ waa nu ɪ da nkyu ɪ waa ɔkuli mu tɔ naa san gberɛɛ ke ɔkuli mu ɔ bola. ³⁸ Amaa Yesu taa mu kumu gyaga keputu su de nsure ɔkuli kɔnɔ. Nu abɔlapu mu ba kyinji mu, nu ba taase mu ye, "ɔnyɔrɔpɛ, a maa biti a wu mu, ɪ man tiri fu?"

³⁹ Nu Yesu kɔsu yile. Nu ɔ tɔwɛ afuu mu fɛɛ, "Waa diin." Nu katɔn kumaa waa diin.

⁴⁰ Nu Yesu taase mu abɔlapu mu ye, "Mɛne su nu fan su kufuu? Fan man su kikɔɔle-gyii nun?" ⁴¹ Nu

kufuu ki kɔtaa bamu gaa nu ba taase abaa ye, "Mɛne Nyɔmɔsa ndee? Halu afuu ye apaa gbaa i nu mu ase."

5

Yesu gyan Nbwɔ Libi

lu ɔnyɔn ku su

(*Matiwu 8:29-34; Luka 8:26-39*)

¹ Yesu maa mu abɔlapu ba faa kpee Galile ɔbun benbe, Gerasene kabaafun. ² Yesu maa dan ɛɛ lu ɔkuli tɔ, nu ɔnyɔn ku mu nu nbwɔ libi ba tɛ mu su mu, lu nkyan tɔ ba gyan mu. ³ ɔnyɔn maɔa tɛ nkyan mu tɔ nun. ɔku man bila taale da mu igbɛɛ. ⁴ Lu fɛɛ sanja kumaa nu ba da mu ayaa ye abaa igbɛɛ mu, ɛɛ tɔnɛ umu nun. Nu ɔku man bu tɔ ke ɔ taale gyii mu su. ⁵ ɔ naa ɔ naa nkyan ye abu tɔ kyɔwape ye kagyanbwe, nu ɛɛ taa afule ɛɛ kyanɛ mu n-yu yege ee kuusi.

⁶ Maa wu Yesu kata mu, ɔ sile naa gyan mu, nu ɔ muɔa mu ansi tɔ. ⁷ Nu ɔ kuusi kenken tɔwɛ ye, "Yesu, fu ɪ gye lbwaaɛ mu nu ɔ gye Owura lala Mu-Bii. Maa fu an su mɛne? Bɔ lbwaaɛ fɛɛ fu mɛɛ ye fu tɔɔɔɔ mɛ."

⁸ ɔnyɔn mu tɔwɛ kanun nun lu fɛɛ Yesu wɔla tɔwɛ nbwɔ libi mu ye, "Nbwɔ libi, fan lu ɔnyɔn mu tɔ." ⁹ Nu Yesu taase mu ye, "Fu kitu?"

Nu ɔ ye, "Bɛɛ tu mɛ ye Kɔkyɔ, lu fɛɛ an kyɔ."

¹⁰ Nu ɔ mata su ɛɛ kule Yesu gaa fɛɛ ɔ man gya nbwɔ libi

mu lu ɔsɔwɔle manja to.

11 Akuuri damante aku ba bu tiri tutɔ kɔbu ku su bee gyii. 12 Nu nɔwu libi mu ba kule Yesu ye, "Yege a naa loo akuuri mu to." 13 Nu Yesu sa bamɔ ɔkpa, nu ba lu ɔnyɛn mu to naa loo akuuri mu to. Nu akuuri mu kpini bamɔ kɔnɔ i waa fɛɛ ngbɛn nyɔ mu, ba sile kpilige kɔbu mu ogee to naa loo nkyu to muuri.

14 Nu asa mu nu bɛɛ ku akuuri mu su mu, ba sile kpee kade to ye ndɔɔ ana to naa towe asa. Nu asa ba ba ku kutɔ mu nu ki waa. 15 Ba maa ba Yesu ase mu, ba wu ɔnyɛn mu nu ɔ daa ɔ su nɔwu libi mu, bun ikaale danbirasa ɔ te, nu mu nfeere to i de. Nu kufuu ki kɔtaa bamɔ. 16 Bamɔ nu ba taa bamɔ ansi wu kutɔ mu nu Yesu waa mu, ba towe ɔnyɛn mu nu nɔwu libi ba te mu su, ye akuuri mu asɛn sa asa. 17 Nu asa mu ba ye Yesu ɔ lu bamɔ ɔsɔwɔle su.

18 Yesu maa loo ɔkɔli to mu, ɔnyɛn mu nu nɔwu libi ba daa ba te mu su mu, kule mu ye ɔ yege ɔ buu mu. 19 Nu Yesu kina, nu ɔ towe mu ye, "Bwii kpee kewu naa towe fu asa kutɔ mu nu ɔnyɛrɛ lbwaare waa sa fu, ye kanan mu nu o wu fu kɔwɛɛ." 20 Nu ɔnyɛn mu lu tutɔ naa nate kabaafɔn mu nu bɛɛ ti ye Nde Kudu mu su kpini, ɛɛ towe asa kutɔ mu nu Yesu waa sa mu. Nu i kyinkyin bamɔ nu ba nu mu kpini.

Gyarosi mu-bii kyɛsa ye ɔkyu mu nu ɔ mata

Yesu kaale mu

(Matiwu 9:18-26; Luka 8:40-56)

21 Nu Yesu bwii loo ɔkɔli to faa kpee ɔbun mu benbe, nu asa kɔkyɔ ba ba sare kyaabɔɔ mu. 22 Nu Gyarosi mu nu ɔ gye kabwaare-kule ɔgyanɛkpa abɛlisa mu to ɔku ba tutɔ. Maa wu Yesu mu, nu ɔ tiye mu ayaa to. 23 Nu ɔ kule mu gaa ye, "N kule fu nɛn, mi kebii kyɛsa-bi ɛɛ lo ee biti o wu, ba taa fu abaa gyaga mu su ke ɔ nye alanfiya." 24 Nu maa Yesu ba yii su bee kpee, yege sakyɔ ba mili Yesu su ba buu mu. 25 ɔkyu ku nu nkalan u da mu, nsu kudu anyɔ, bu sakyɔ mu to. 26 ɔkyu mu nyita mu afulee mu nu ɔ su kpini akyɛpɔ ase kpine, fɛɛ naafɔɔ kulɔ mu ki bɔɔse mu, amaa kulɔ mu ki san kii tii su. 27 O nu Yesu su nu o loo sakyɔ mu to ba Yesu kamaa. 28 Nu ɔkyu mu fe nfeere mu kumu to ye, "Naafɔɔ n daa nye mata mu kaale gbaa nɛn, n biti n nye alanfiya." 29 Nu ɔ mata Yesu kaale, nu nkalan mu i tin opula to. Nu o wu mu n-nyu to fɛɛ mu awɔrɔfɔ kpini i kyɛn.

30 Opula to nu Yesu bu fɛɛ ɔbun ku lu mu to, nu o biliji ku sakyɔ mu, nu ɔ taase ye, "Anɛmɔ i mata me kaale?"

31 Nu mu abɛlapɔ ba ba sa mu kɔnɔ fɛɛ, "Fu wu kanan mu nu sakyɔ mu mili fu su, nu fu taase ye, 'Anɛmɔ i mata me kaale?' "

32 Nu Yesu biliji ɔ dan san ɛɛ ku ee biti ɔsa mu nu ɔ

mata mu kaale mu. ³³ Nu okyuu mu maa wu kutu mu nu ki waa mu mu, nu o taa kufuu kyikyaa nate ba Yesu ansi to, ba muja mu ayaa to, nu o lee asin mu kesintin kpini towe mu. ³⁴ Nu Yesu towe okyuu mu fee, "Mi-bii, fu kikoolo-gyii ki yege nu fu nye alanfiya, kpewu kokolo yuuli su, fu awurufu i lowe."

³⁵ Yesu maa san ee towe mu, nu nbo ba lu obilisa Gyarosi kikaara su ba towe Gyarosi ye, "Fu kebii kyusa-bi mu wu, mine su nu fu san fu tootoo okaapupu mu?" ³⁶ Nu Yesu lee mu ansi yege bamu, nu o towe Gyarosi ye, "Man waa kufuu, dan koolo gyii kanin."

³⁷ Nu o man bila yege oku buu mu tii Pita ye Gyemisi ye mu-supu Gyon su. ³⁸ Ba maa fu Gyarosi kikaara su mu, ba wu asa ba maa waa lawu bee sawu kenken. ³⁹ Nu Yesu loo taase bamu fee, "Mine nu fen waa kanin? Mine kusu nu fen su kanin? Kebii mu man wu, o de nsure nin." ⁴⁰ Nu asa mu ba nmase mu.

Nu o gya bamu kpini lu kewu, nu maa kebii mu mu-se ye mu-nyi ye mu abulapu asa mu ba loo obu mu nu kebii kyusa-bi mu de kumu to mu. ⁴¹ Nu o kitta kebii kyusa-bi mu kibaa to nu o towe ye, "Talita kuum." Kumu kase i gye fee, "Kebii kyusa-bi, n ye fu kusu." ⁴² Opula to nu kebii mu kusu, nu o nate. Kebii mu gyii nsu kudu anyo. Nu asin mu i kyinkyin bamu gaa. ⁴³ Nu

Yesu sa bamu kono ye ba man kan towe oku kanin asin numu. Nu o towe bamu fee ba sa kebii mu agyito ke o gyii.

6

*Ba kina Yesu Nasareti
(Matiwu 13:53-58; Luka
4:16-30)*

¹ Nu Yesu lu tutu bwii kpee mu gbaa-gbaa kade to, nu mu abulapu ba buu mu kpee. ² Kake futesa ake, okpee kabwaare-kule ogyanekpa ee kaapu. Nu mu kikaapu mu ki kyinkyin asa mu nu ba nu mu gaa, nu ba taase abaa ye, "Fine nu o nye kikaapu numu lu? Fine nu o nye kanyaasin numu lu halu ee waa asin kyinkyinsa anumu?" ³ Man gye kapinta mu ndee? Man gye Meeru mu-bii mu nin? Man gye mu-supu ana i gye Gyemisi ye Gyosefu ye Gyuda ye Simon? Man gye anaa mu-pikyuu ana i bu nfu?" Nu ba kina kikoolo mu.

⁴ Nu Yesu towe bamu ye, "Uwaare otowepu kumaa numu su beeree katn kumaa, amoo mu kade to ye mu kikaara su abi nkun ase nu o man su beeree." ⁵ Kanin su mu, o man taale waa adangana tutu kukyo, amoo asa kalisa aku nu o taa mu abaa gyaga bamu su nu ba nye alanfiya. ⁶ Nu i kyinkyin mu gaa lu fee asa mu ba man koolo mu gyii.

Yesu sun mu abulapu kudu anyo mu

(*Matiwu 10:5-15; Luka 9:1-6*)

Nu Yesu kpee nde-bii mu nu i maa mu kade, ee kaapu bamu abwaaresin. ⁷ Nu o tu mu abulapu kudu anyo mu, o sun bamu anyo-anyo, nu o sa bamu olon ye ba taa gya nbwu libi.

⁸ Nu o towe bamu fee, "Fan maa kpee fale, fan man taa sehn, amoo fane akpebi nkun. Fan man taa agyito abee adii kun abee afulee waa fane igyifa to. ⁹ Fan waa asubita, amaa fan man taa ikaale iku kita tii su. ¹⁰ Kikpaara kumaa mu nu ba koole fane mu, fan kyina toto naa fuu saja mu nu fen biti fan lu kade mu to. ¹¹ Nu fan kan kpee kade ku to, nu oku man koole fane abee nu fane ase mu, nu fan kan fen lu kanin kade manja to mu, fan kpikpa fane ayaa to ise worige toto, ke umu ii biti i gyii bamu."

¹² Nu ba kpee naa towe abwaaresin sa asa ye ba yege alibi kiwaa. ¹³ Nu ba gya nbwu libi damante kusu asa su, nu ba suswa alopu damante olifu nfo nu ba nye alanfiya.

Gyon Okyugyeepu kelewu

(*Matiwu 14:1-12; Luka 9:7-9*)

¹⁴ Owura Herodi nu kutu mu nu kii kpee su kpini, lu fee Yesu koole kitu katun kumaa. Aku ba towe ye Gyon okyugyeepu mu i bila kyinji, umu su nu ee taale ee waa kanin asin kyinkyinsa.

¹⁵ Aku moo ba ye o gye Eligya nin, nu aku moo ba ye o gye lbwaare atowepu didaa mu to oku nin.

¹⁶ Herodi maa nu Yesu asin mu, nu o ye, "O gye Gyon okyugyeepu nin. Me i yege nu ba tin mu kumu, amaa o bwii ba nkpa to."

¹⁷ Herodi i daa yege nu ba kita Gyon okyugyeepu, nu ba taa agbeeleebi da mu, nu ba taa mu tii obu. Kutu mu su nu o waa kanin mu i gye fee, mu-ka Herodiya mu nu o kili mu, o koole mu lu mu-supu Filipu ase nin. ¹⁸ Lu fee saja kumaa Gyon okyugyeepu i towe mu ye i man dagaa maa koole mu-supu mu-ka kili. ¹⁹ Kanin su nu Gyon okyugyeepu nye kilibi Herodiya ase, nu ee biti o moo mu, amaa o man taale.

²⁰ Herodi sile Gyon okyugyeepu, lu fee o nyi maa gye nyimisa danbirasa ye nyimisa kyirekyire, umu su nu o kun mu. Herodi ii biti Gyon abwaaresin kunu, amaa saja kumaa mu nu o nu umu mu i tooro mu gaa.

²¹ Herodiya ba nye mu kebiti saja mu nu mu-kuli Herodi i gyii mu kake kougasa ake. Owura Herodi dina agyito, nu o tu kibane abilisa ye anaakopu abilisa ye Galile abilisa kpare-kpare ye ba be gyii bamu ansi.

²² Nu Herodiya mu-bii kyusa lu ba kyaa, nu i gyii Herodi ye mu afo ansi gaa. Nu o towe kebii mu ye, "Taase me kutu kumaa mu nu fii biti ke n sa fu." ²³ Nu

o bo ntan ye, “Kuto kumaa mu nu fii biti mu n biti n sa fu, halu mi kuwura-gyii mu kibaafun gbaa.”

²⁴ Nu kebii mu lu ikaa su naa taase mu-nyi kuto mu nu o koolu lu Owura Herodi ase.

Nu o ye, “Towe mu ye fii biti Gyon okyugyeepu mu kumu.”

²⁵ Nu kebii mu waa bilen bwii kpee Owura Herodi ase naa towe mu ye, “N biti Gyon okyugyeepu kumu tangiran su nbunbu numu.”

²⁶ Nu Owura Herodi kokolo ki nyita mu gaa, amaa o man taale kina lu kanan mu nu o tee bo ntan mu afo ansi to su mu. ²⁷ Nu o sun onaakopu kulon ye o naa biya Gyon kumu. Nu o kpee obu tiisa mu to naa tin mu Gyon kumu. ²⁸ Nu o taa gyaga tangiran su taa ba sa kebii kyusa-bi mu. Nu kebii mu taa naa sa mu-nyi. ²⁹ Gyon okyugyeepu abulapu ba maa nu kanin mu, nu ba ba taa mu kibuni sansa naa pula.

Yesu sa asa ngbin nnuu agyito nu ba gyii nme (Matiwu 14:13-21; Luka 9:10-17; Gyon 6:1-14)

³⁰ Yesu asunpu mu ba bwii ba Yesu ase ba towe mu kuto mu nu ba waa ye imu nu ba kaapu. ³¹ Lu kanan mu nu asa kukyo bee ba Yesu ase bee bwii su mu, ba man nye sanja ba gyii. Nu Yesu towe bamu fee, “Fan yege a lu ikaa su kpee opula mu nu

asa ba man bu, ke fan nye sanja fute gberee.”

³² Nu ba loo okulu to bamu nkun bee kpee katun mu nu oku man bu mu. ³³ Amaa asa damante ba wu bamu, nu ba bu bamu, nu ba waa bilen taa ayaa to sile lu nde mu to kpini gyankpaa naa gyoo bamu. ³⁴ Yesu maa lu okulu to, nu o wu sakyu mu, bamu asin i kita mu kuwee, lu fee ba du nun fee nbulupu mu nu ba man su okpapu. Tuto nu o piili ee kaapu bamu ato damante.

³⁵ I maa su ii kpee kalaatipwee ase mu, Yesu abulapu ba ba towe mu ye, “Kyowe tee ee lwe. Nu nfu moco waa opula mu nu i waa ikaa su, nu sehn man bu to. ³⁶ Imu su yege ba kpee ndoo ana to ye nde-bii mu nu i maa ane mu naa soo kuto ku gyii.”

³⁷ Nu Yesu towe bamu ye, “Fane gbaa-gbaa fan sa bamu kuto ku ke ba gyii.”

Nu ba taase Yesu ye, “Fii biti fee a taa gbityi nderebi anyo* naa soo bodobodo sa bamu?”

³⁸ Nu Yesu taase bamu ye, “Bodobodo afine nu fan su? Fan naa ku.”

Ba maa naa ku mu, nu ba ba towe mu ye, “Bodobodo inuu ye ukun inyo nu an su.”

³⁹ Nu Yesu towe mu abulapu mu ye ba yege asa mu ba kyina kubu-kubu afitiri bunboli su. ⁴⁰ Nu asa mu ba kyina kubu-kubu buu abaa, aku kulfafa aku moco adunuu. ⁴¹ Nu Yesu taa

* 6:37 6:37 Gbityi nderebi anyo du nun fee ubwaayi aburuwa kukoka.

bodobodo inuu ye ukɩn unyo mu, nuu o diyaa mu ansi ki susu, nuu o fwaala lbwaare. Nuu o taa sa abulapu mu, nuu ba barige sa asa mu kpini. Nuu o bila barige ukɩn mu to sa asa mu kpini. ⁴² Nu ukumaa numu gyii naa fɔv mu okaa. ⁴³ Nu abulapu mu ba tase bodobodo ye ukɩn mu nuu i san mu waa alantan kudu anyo to, nuu i bola. ⁴⁴ Anyin mu nuu ba gyii agyito mu ba gye ngbin nnuu.

Yesu nate nkyu su
(*Matiwu 14:22-23; Gyɔn 6:15-21*)

⁴⁵ Opula mana to nuu Yesu yege nuu mu abulapu ba taa okuli gyankpaa mu, bee kpee Betisayida mu nuu ki bu benbe. Nu mɔɔ mu lee asa mu okpa. ⁴⁶ Maa kala bamu lwe mu, nuu o kpee kibɩ su, ee kule lbwaare.

⁴⁷ I maa ba fɔv kalaatɔpwee ase mu, abulapu mu ba fɔv nkyu mu nsana, yege Yesu nkɔn mɔɔ bu kidenbi su. ⁴⁸ Nu Yesu wu fee kipale mu ki nu abulapu mu, lu fee apaa mu i gyanja bamu. Kibwaayike su mu, Yesu nate nkyu su naa fɔv bamu ase nuu ee biti o kyɔn bamu su. ⁴⁹ Amaa ba wu maa naa nkyu mu su, be nyi fee obuni nun, nuu ba waa ilawu. ⁵⁰ Saɔa mu nuu ba wu Yesu mu, kufuu ki kitaa bamu kpini gaa. Nu Yesu towe bamu ase opula to ye, "Fan nye nkɔɔ, fan man waa kufuu, me nun." ⁵¹ Nu Yesu loo bamu ase okuli mu to, nuu afuu mu a yoo opula

to. Nu i kyinkyin abulapu mu gaa, ⁵² lu fee ba man taale nu kanan mu nuu Yesu sa anyin ngbin nnuu agyito mu kase. Nu i kitaa bamu nfeere gaa.

Yesu kye alopu Kanesareti
(*Matiwu 14:34-36*)

⁵³ Nu ba faa kpee benbe osuwle mu nuu ba tu ye Kanesareti, nuu ba taa bamu okuli dan. ⁵⁴ Ba maa dan bee lu okuli to mu, asa ba bu Yesu. ⁵⁵ Nu asa ba sile lu osuwle mana su kpini bee ba Yesu ase, nuu ba taa alopu mu nuu ba de ikalan su biya mu. ⁵⁶ Katɩn kumaa mu nuu Yesu kpee nde-bii abee nde lala to ye ndoo ana to mu, asa bee kpiya alopu agya to yege bee kule mu ye o yege ba mata mu kaale. Bamu nuu ba mata mu kaale kpini mu, ba nye alanfiya.

7

Adidaasin kikaapu
(*Matiwu 15:1-9*)

¹ Farasii abi ye nbara akaapɔpu mu aku, mu nuu ba lu Gyerusalem ba Yesu ase mu, ba sare kyaaboo mu. ² Tutɔ nuu ba wu fee Yesu abulapu ba te bee gyii agyito yege ba man fwu bamu abaa kanan mu nuu bamu adidaasin u kaapu mu. ³ Lu fee Farasii abi mu ye Gyiwu abi kpini ba buu bamu naana ana kikaapu didaa mu nun, ba mee ye ba gyii agyito, amoo ba fwu bamu abaa kanan mu nuu bamu adidaasin mu u kaapu. ⁴ Nu ba kan lu kɩgya to ba mu, ba mee ye ba gyii,

amoo ba fwu bamu n-yu poyu. Nu ba bila ba su ikisii lu ukoo pu ye npulii ye itasa ato kifwu su.

⁵ Imu su, nu Farasii abi mu ye lbwaare nbara akaapupu mu ba taase Yesu ye, "Mune kutu su nu fu abulapu bire be mee buu ane naana ana kikaapu didaa mu, nu ba mee bamu bire ba su abaa mu nu i man du kyirekyire bee gyii agyito?"

⁶ Nu Yesu lee bamu kono ye, "Asin mu nu lbwaare bola mu otowe pu Isaya su nu o kyuroo yila lu fane su mu, i gye kesintin. lbwaare towe ye,

'Fan su fane nno fen towe ye fen sun me,
yege i man lu fane nkolo to.

⁷ Kiyani nu fen sun me,
lu fee nyimisa ukpa nu fen su fen kaapu fee me, lbwaare lee.' "

⁸ Nu Yesu kyaga su towe ye, "Fan kina lbwaare nbara mu, nu fan buu nyimisa lee."

⁹ Nu Yesu bila towe ye, "Fan su kanyaasin ukpa libi mu nu fen su fen taa lbwaare nbara yle ukaa su, ke fan nye buu nyimisa kikaapu su. ¹⁰ Mosesi kaapu ye, "Taa beere sa fu-se ye fu-nyi, nu ukumaa mu nu o towe nno wurige mu-se abee mu-nyi su mu, ba moo mu.' ¹¹ Amaa fane fane, fen ye nu oku kan towe mu-se abee mu-nyi ye, 'Kutu mu nu naafoo fii biti fu nye lu me ase mu i gye Koriban.' (Kumu kase i gye kutu mu

nu ba taa kee lbwaare). ¹² Kanin su mu, o su ukpa fee o kina kikyee mu-se ye mu-nyi to. ¹³ Kanin kikaapu mu nu fan su fen kaapu asa fale u yege abwaaresin mu ii biliji kiyani. Ato damante fee inumu nu fen waa."

Kutu mu nu ku waa nyimisa ineesi

(Matiwu 15:10-20)

¹⁴ Nu Yesu bila tu asa ba sare mu ase, nu o towe bamu ye, "Ukumaa numu o nu me ase, ke o buu asin numu kase. ¹⁵ Sehn man bu to nu u lu kewu ii loo nyimisa to nu u waa mu ineesi, amoo asin mu nu u lu mu to mu u waa mu ineesi. ¹⁶ Ukumaa mu nu o su asu mu o nu."

¹⁷ Yesu maa lu asa mu ase kpee kikaara su mu, nu mu abulapu mu ba taase mu kijasan mu kase. ¹⁸ Nu Yesu taase bamu fee, "Imu su, fane gbaa fen mee nu asin kase bilen? Fan man nyi fee kutu ku man bu to ku lu kewu nu kii loo nyimisa to nu ku waa mu ineesi. ¹⁹ Lu fee kutu kumaa mu nu kii loo nyimisa to mu, ki mee kpee mu kokolo to, amoo mu oto to, ke ku bila bola lu mu n-yu to." (Yesu katowe mu ku kaapu fee agyito gyisa kumaa i du kyirekyire.)

²⁰ Nu Yesu kyaga su towe ye, "Kutu mu nu ku lu nyimisa to mu, kumu u waa mu ineesi. ²¹ Lu fee lu nyimisa to, ye mu kokolo to nu nfeere libi ye kibawule kigyii, ye keyu, ye asa kumoo ye kulu okuli abee ukaa kamaa, ²² ye kensi payi libi ye kumu to olon, ye kapina asa,

ye kigyagaa, ye kayu basa ye nyimisa kinyita ye alala-sin ye kimelensi. ²³ Inumu kpini u lu nyimisa kokolo to nun, nu u waa mu ineesi.”

Okyu ku kikwale-gyii
(Matiwu 15:21-28)

²⁴ Nu Yesu lu Galile kpee Taayi katine. Nu o loo kikaara ku su, o man daa ee biti fee oku o wu mu, amaa o man taale baala mu n-yu. ²⁵ Okyu ku mu nu nbwu libi ba te mu-bii su mu nu Yesu su, nu o ba mu ase bilen ba munja mu ayaa to. ²⁶ Okyu mu man gye Gyiwu obii, o lu Fonesiya mu nu ki bu Siriya osuwle su mu nun. Nu o kule Yesu ye o gya nbwu libi mu lu mu kebii kyusa-bi mu su sa mu.

²⁷ Nu Yesu towe okyu mu ye, “I dagaa nbii mu ba maa gyii nme poyi. I man buron fee ba taa nbii agyito sa igyoono.”

²⁸ Nu okyu mu sa kono ye, “Onyirpe, i gye kesintin nun, amaa nbii ba kan bee gyii agyito nu tku i lu tye kase mu, igyoono bee tase bee gyii.”

²⁹ Nu Yesu sa okyu mu kono ye, “Lu kanan mu nu fu sa me kono su mu, bwii kpewu, nbwu libi mu ba lu fu kebii kyusa-bi mu to.”

³⁰ Nu okyu mu bwii kpewu naa wu kebii mu maa de npaa su yege nbwu libi mu ba tee wula lu mu to.

Yesu kye kpawu ku

³¹ Nu Yesu lu Taayi katine, nu o bola Sidon kpee Galile obun-kaa naa fu Dekapoli

(Nde kudu) usuwle su. ³² Tuto nu asa aku ba taa kpawu ku nu o mee taale o towe ye o dan ba Yesu ase ba kule mu ye o taa mu abaa gyaga mu su sa bamu.

³³ Nu Yesu taa kpawu mu lu asa to kpee ikaa su, taa mu abaa-bi waa mu asu to. Nu o tub nkyole nu o mata mu kanandub. ³⁴ Nu Yesu diyaa mu ansi ku susu, nu o muusi. Nu o towe onyin mu ye, “Ifata.” Kimu kase i gye ye, “Bugi to.” ³⁵ Opula to nu onyin mu asu a tigi, nu ee nu katowe, nu ee taale ee towe danbrasa.

³⁶ Nu Yesu towe asa mu ye ba man kan towe sa oku. Amaa kgya damante nu o gya bamu mu, saamu nu bee lonjo bee towe bee tii su. ³⁷ Nu i kyinkyin asa mu gaa nu ba ye, “O waa kuto kumaa numu danbrasa. O yege nu akpawu bee nu, nu anaamuu bee towe.”

8

Yesu sa asa ngbin nna agyito

(Matiwu 15:32-39)

¹ Kanin nke manja to mu, sakyoo damante ku bila ba sare Yesu ase. Nu ba maa man su agyito aku ba gyii mu, Yesu tu mu abulapu mu ba mu ase nu o towe ye, ² “Asa numu asin i su me kwee, lu fee ndaga nke nsa ndee ba maa bu me ase, nu ba man su agyito aku ba gyii. ³ Nu n kan towe bamu ye ba bwii kpewu mu, bee biti ba naa kirin-kirin okpa

tɔ, lu fɛɛ bamu aku ba lu kata-kata.”

⁴ Nii abulapu mu ba taase Yesu ye, “Fɛne nu an biti a nye agyito kiperi kinumu su sa asa damante numu?”

⁵ Nii Yesu taase bamu ye, “Bodobodo afɛne nu fan su?”

Nii ba lee konu ye, “Asuno nu an su.”

⁶ Nii Yesu yege nu asa mu ba kyɔn kyina kase. Nii ɔ taa bodobodo asuno mu, nu ɔ fwaala lbwaare nu ɔ kpɛɛ-kpɛɛ umu tɔ taa sa mu abulapu mu ye ba barige tɔ sa asa mu ba gyii, nu ba barige tɔ sa bamu. ⁷ Nii Yesu bila taa ikɔn gbɛrɛɛ mu nu ba su mu, fwaala lbwaare bila sa mu abulapu ye ba barige umu tɔ sa asa mu. ⁸ Nii asa mu kpini ba gyii nme. Nii mu abulapu mu ba tase-tase bamu agyisan mu bola alantan asuno. ⁹ Asa mu nu ba gyii kanɔn agyito manja mu, ba gye asa ngbin nna. Imu kamaa tɔ, nu Yesu yege bamu, nu ba kpewu. ¹⁰ Opula manja tɔ, nu Yesu maa mu abulapu mu ba loo okuli tɔ faa kyɔn Dalimanuta ɔsuwɔle su.

Farasii abi bee biti adangana

(Matiwu 16:1-4)

¹¹ Farasii abi aku ba ba Yesu ase ba gyii mu umɔɔre, ke ba nye wu mu kilibi. Nii ba tɔv Yesu tɔ ku ye ɔ waa susu adangana aku kaapu bamu. ¹² Tɔtɔ nu o muusi, nu ɔ taase bamu ye, “Mɛne su nu fane nbunbu asa fen biti adangana fen wu? N

biti n tɔwe fane kesintin ye, n mee ye n waa kanɔn adangana manja kaapu fane kpaa.” ¹³ Nii Yesu yege bamu tɔtɔ naa loo mu okuli tɔ faa kyɔn benbe.

Fan baa fan daa Farasii abi

ye Herodi kikaapu su

(Matiwu 16:5-12)

¹⁴ Yesu abulapu mu ba tan su fɛɛ ba maa man taa bodobodo kukyɔ, amaa bodobodo kukuli kulɔn i bu bamu ase okuli mu tɔ. ¹⁵ Nii Yesu tɔwe bamu ye, “Fan ku danbirasa ke fan baa fan da fane n-yu su, lu Farasii abi ye Herodi asa bamu kɛfe mu nu kii tin bodobodo mu.”

¹⁶ Nii mu abulapu ba piili bɛɛ tɔwe abaa ye, “A maa man lee bodobodo kukyɔ su nu ɛɛ tɔwe kanɔn mu abɛɛ?”

¹⁷ Yesu maa bu kutɔ mu nu bɛɛ tɔwe mu, nu ɔ taase bamu ye, “Mɛne su nu fen tɔwe fane kɛman su bodobodo kukyɔ mu asɔn? Imu su, fan man pɔta bu me awaasa kase? Mɛne i waa nu fane nfɛere i mee taale i kitaa atɔ bilen kanɔn? ¹⁸ Fan su ansi, fan man ku? Nu fan su asu, fan mee nu? Fen mee nyinɔ asɔn nɔn abɛɛ? ¹⁹ Saɔa mu nu n taa bodobodo anuu barige sa asa ngbin nnuu nu ba gyii mu, alantan afɛne nu fan tase agyisan mu bola?”

Nii ba ye, “Alantan kudu anyɔ.”

²⁰ Nii Yesu bila taase ye, “N maa taa bodobodo asuno barige tɔ sa asa ngbin nna nu ba gyii mu, alantan afɛne nu fan tase agyisan mu bola?”

Nu ba lee kono ye, "Alan-tan asuno."

²¹ Nu Yesu ye, "Inumu kpini kamaa mu, fan man taale bu umu kase?"

Yesu kye gyaatanapu-nyin ku Betisayida kade to

²² Nu Yesu maa mu abulapu mu ba kpee Betisayida kade to, nu asa aku ba taa gyaatanapu ku ba kule Yesu fee o taa mu kibaa mata mu. ²³ Nu Yesu kirtaa gyaatanapu mu kibaa to, taa mu lu kade mu nbwama. Nu Yesu tuu nkyole waa mu ansi to, nu o taa mu abaa gyaga mu su, nu o taase mu ye, "Fu wu ato?"

²⁴ Nu gyaatanapu mu diyaa mu ansi susu, nu o ye, "N wu asa ba maa naa, nu ba du fee iyu i maa naa mu."

²⁵ Nu Yesu bila taa mu abaa gyaga onyin mu ansi su, nu mu ansi mu i bugi, nu mu ansi mu i nye alanfiya, u ku danbirasa. ²⁶ Nu Yesu towe gyaatanapu mu ye, "Kpewu! Amaa man bila bwii kpee kade mu to."

Pita lee kaapu asa mu nu Yesu gye

(Matiwu 16:33-20; Luka 9:18-21)

²⁷ Nu Yesu maa mu abulapu mu ba kpee nde-bii mu nu i bu Kasariya Filipi kade mu ase. Ba maa kpee mu, nu Yesu taase mu abulapu ye, "Anumu nu asa ba ye n gye?"

²⁸ Nu ba lee kono ye, "Aku ba ye fu i gye Gyon okyugyeepu mu, aku moo ba ye fu i gye Eligya, nu aku moo ba

ye fu i gye lbwaare atowepu mu to oku."

²⁹ Nu Yesu taase ye, "Nu fane moo, fan ye anumu nu n gye?" Nu Pita lee kono ye, "Fu i gye Krisito, Omu nu lbwaare wula lee mu." ³⁰ Nu Yesu gya bamu ye ba man kan towe oku asa mu nu o gye.

Yesu towe mu aworofu kuwu ye mu kelewu asin

(Matiwu 16:21-28; Luka 9:22-27)

³¹ Nu Yesu piili ee towe mu abulapu mu ye, "I dagaa fee me, Daadimaadi Obii-nyinsa maa wu aworofu gaa, ke Gyiwu abulisa ye lbwaare aseepu abulisa ye lbwaare nbara akaapupu ba kina me. Bee biti ba moo me, ke nke nsa kamaa mu, n biti n kyinji lu lewu to ba." ³² Amaa Yesu maa bugi mu asin mu to pensen kaapu mu abulapu mu, nu Pita tu mu lu ikaa su ee towe yii mu.

³³ Amaa Yesu, bilinji ku mu abulapu mu, nu o towe Pita ye, "Lu me su, fu Sitaane numu. Fu nfeere i man lu lbwaare ase, i lu nyimisa ase nu." ³⁴ Nu Yesu tu sakyu mu ye mu abulapu mu nu ba ba mu ase mu, nu o towe bamu ye, "Okumaa mu nu ee biti fee o buu me mu, i dagaa fee o kina mu n-yu, ke o sula mu oyu laasa ke o buu me.

³⁵ Lu fee okumaa mu nu ee biti fee o kun mu gbaa-gbaa mu nkpa mu, ee biti o pan nkpa mu. Amaa okumaa mu nu o pan mu nkpa lu me ye asin danbirasa mu su mu, ee

biti ɔ nye mu nkpa. ³⁶ Nu fu kan nye dulinyaa to kuto kumaa, nu fu pan fu nkpa mu, mine nu fu nye? ³⁷ Abɛɛ mine nu nyimisa i taale ɔ taa kyare mu nkpa? ³⁸ Nu ɔku kan waa ipeeli lu me ye me kikaapu su, nbunbu kakyina numu to abi mu nu alibi ye lbwaare kuman-sile ki bu bamu to fale mu, kanin manja nu me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu kan ba ye lbwaare bunyaa ye mu susu nboɔ mu, ngbaa me ii biti i baa i su me ipeeli sa kanin ɔsa manja."

9

¹ Nu Yesu bwii kyaga su ye, "N towe fane fee aku ba bu fane to nfu nu ba mee ye ba wu lewu, amoo ba wu lbwaare kuwura-gyii mu ki maa ba ɔlon su."

Yesu n-yu ki kyeege

(Matiwu 17:1-13; Luka 9:28-36)

² Nke nsiye kamaa to mu, Yesu taa mu abulapu mu asa, Pita ye Gyemisi ye Gyon tii mu n-yu su dii kibu lala ku kpee, nu ba bu tuto bamu nkun. Nu Yesu kayi-wule kyeege bamu ansi su. ³ Nu mu ikaale bunsa gbaa i lonɔ fuuli parepare i nhalige su. ɔku man bu dulinyaa numu to nu e taale fwu kaale ke ki fuuli parepare kanin kudubi. ⁴ Opula manja to mu, ba ba ku mu, lbwaare asa didaa anyo, Eligya ye Mosesi, ba lu ba, nu ba maa Yesu bee towe.

⁵ Nu Pita towe Yesu ye, "ɔkaapupu, i buron gaa fee a maa bu nfu. Imu su, yege ke a yii abu asa, fu lee kuku, Eligya lee kuku, Mosesi lee kuku." ⁶ Nu kufuu ki ktaa Pita maa abulapu banban mu gaa, nu ba man bila be nyi kuto mu nu ba towe.

⁷ Nu kabwaare wule ba bun bamu su, nu ɔbule ku lu abwaare-wule mu to towe ye, "ɔnumu i gye mi-Bii-nyinsa mu nu n su kebiti sa. Fan nu mu ase."

⁸ Opula manja to, abulapu mu ba maa ku kyaaboo mu, ba man bila wu ɔku bamu ase, amoo Yesu nkun.

⁹ Ba maa kpilige kibu mu su bee ba mu, nu Yesu da bamu amu to ye, "Fan man towe ɔku ye ɔku kuto mu nu fan wu, naa fvu saja mu nu me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu n bwii kyini lu lewu to mu." ¹⁰ Nu ba nu sa mu, amaa bamu wule-wule u taase abaa ye, "Kikyini lu lewu to numu kase kaapu nene?"

¹¹ Nu ba taase Yesu ye, "Mine su nu nbara akaapupu mu bee towe ye i dagaa lbwaare otowepu Eligya maa gyankpaa ba poyi?"

¹² Nu Yesu lee kono ye, "I gye kesintin fee Eligya ii biti ɔ gyankpaa ba, ke ɔ ba lonɔ kuto kumaa kinum. Amaa mine su nu ba kyuroo waa Asinkyan yilasa mu to ye me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu n biti n wu awurofo gaa ke asa ba kina me? ¹³ N towe fane ye Eligya tee bwii ba, nu kuto mu nu asa bee

biti mu, ba tee taa waa mu fee kanan mu nu ba wula kyuroo waa Asinkyan yilasa mu to lu mu su mu."

Yesu kye kebii

kyusa-bi mu nu

o su nbwu libi

(Matiwu 17:14-21; Luka 9:37-43)

¹⁴ Ba maa kpilige kibu mu su bee ba abulapɔ asansa mu ase mu, ba wu sakyɔ damante ku maa yile kyaaboo bamu, yege ba maa nbara akaapɔɔ mu bee gyii umooɛ. ¹⁵ Asa mu ba maa wu Yesu maa ba mu, i kyinkyin bamu, nu ba sile kpee mu ase naa fwaala mu.

¹⁶ Nu Yesu taase bamu ye, "Mɛne umooɛ nu fanaa bamu fen gyii mu?"

¹⁷ Nu oku lee kono lu sakyɔ mu to ye, "Okapɔɔ, kabwu libi ku te mi-bii su, nu o mee taale ee towe, nu n taa mu ba fu ase. ¹⁸ I dan kan kyina mu su de, i su mu i tɔɔ kase, yege mu kono to kii fuu afɔfɔɔ, yege ee we mu anyi to, nu ee kirin. N ba kule fu abulapɔ mu ye ba kusaa kanɔn nbwu libi manja lu mi-bii mu su, amaa ba man taale."

¹⁹ Nu Yesu towe bamu ye, "O! Fane ndaga kakyina numu to asa mu nu fan man su kikooɛ-gyii. Nene nu fen bitu ye n nye kenyiita sa fane? Fan taa kebii mu biya me nfu."

²⁰ Ba maa taa kebii mu biya mu, nu nbwu libi mu maa wu Yesu mu, opula manja to nu i taa kebii mu tɔɔ kase fee kigbingbin. O de

ee gbiliti yege mu kono to kii fuu afɔfɔɔ.

²¹ Nu Yesu taase kebii mu mu-se ye, "Kanan mu nu i waa mu fale mu, i tee kyeeɛɛ do?"

Nu mu-se lee kono ye, "Lu koo mu kebii to nu i waa mu kanɔn. ²² I taale i taa mu i tɔɔ fɔɔɔn ye nkyu to ii bitu i moo mu. Imu su, nu fu taale waa kutɔ ku mu, wu ane kooɛ ke fu molige ane."

²³ Nu Yesu taase mu-se ye, "Fu ye nu n bitu n taale mu? Nu kase fee okumaa mu nu o kooɛ lbwaare gyii mu, kutɔ kumaa kii bitu ku waa sa mu."

²⁴ Kebii mu mu-se taa kensi payi kule Yesu ye, "N kooɛ lbwaare gyii, amaa kye me to ke n nye kikooɛ-gyii tii su."

²⁵ Yesu maa wu sakyɔ mu maa nye akyɔ ii tii su mu, nu o punte nbwu libi mu su towe umu ye, "Fane naamuu ye akpawu nbwu libi, n ye fan kusɔ lu mu su nbuɔnbuɔ numu, ke fan man bila bwii ba mu su kakaaku."

²⁶ Nu nbwu libi mu ba nyanɛ to muusi to taa kebii mu tɔɔ ɔɔɔn fee kigbingbin, nu ba kusɔ mu su. Kebii mu de fee obuni, nu asa mu ba ye o wu. ²⁷ Tuto nu Yesu kitaa kebii mu kɔbaa to kusaa mu yile mu ayaa su.

²⁸ Imu kamaa to, nu Yesu loo kɔkpaara su, nu mu abulapɔ mu nkɔn ba naa taase mu ye, "Mɛne i waa su nu aneene a man taale kusaa nbwu libi mu lu kebii mu su?"

²⁹ Nu Yesu lee bamu kono ye, "Sehn man bu to nu i

taale gya unumu ana kudubi, amoo kabwaare-kule nkun."

Yesu bila bwii towe mu kelewu asin

(Matiwu 17:22-23; Luka 9:34-45)

³⁰ Imu kamaa nu Yesu maa mu abulapu ba lu toto bola Galile osuwole su. Nu Yesu mee biti fee ba bu katin mu nu o bu. ³¹ Lu fee kanin saja manja mu ee kaapu mu abulapu mu nin. Nu o towe bamu ye, "Bee biti ba lee me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu sa asa, ke ba moo me, amaa nke nsa kamaa to mu, n biti n kyiiji ba nkpa to."

³² Maa towe bamu kanin mu, ba man nu umu kase, nu i su bamu kufuu fee ba taase mu umu kase.

Animu i gye olala?

(Matiwu 18:1-5; Luka 9:46-48)

³³ Yesu maa mu abulapu mu ba kpee Kapanum kade lala to. Ba maa bu kikaara su mu, nu Yesu taase bamu ye, "Fan maa naa okpa to fen ba mu, mine umore nu fen gyii mu?" ³⁴ Ba laato nin ba man lee kono, lu fee saja mu nu ba naa okpa to bee kpee mu, bee gyii abaa umore ye omomo i gye bamu to olala.

³⁵ Yesu maa kyun kyina mu, nu o tu mu abulapu kudu anyo mu ba mu ase, nu o towe bamu ye, "Nu fane to oku kan ee biti fee o biliji olala mu, o waa mu n-yu kaluwe ye kiyafole sa mu tooma ana."

³⁶ Toto nu Yesu taa kebii ku ba yile bamu ansi to. Nu o taa kebii mu abaa to, nu

o towe bamu ye, ³⁷ "Okumaa mu nu o kan koolle kebii kinumu dubi me kitu to su mu, me nu o koolle, nu okumaa mu nu o kan koolle me moo mu, man gye me nkun nu o koolle, amaa o koolle omuni o sun me mu gbaa."

Bamu nu ba yile Yesu kamaa mu asin
(Luka 9:49-50)

³⁸ Nu Gyon towe Yesu ye, "Okaapupu, an wu onyin ku maa su fu kitu ee kusaa nbwu libi ee lu asa su, yege o man tii ane su. Imu su an gya mu ye o man bila waa kanin."

³⁹ Nu Yesu towe bamu ye, "Fan man gya kanin oja manja. Oja kumaa mu nu ee waa asin kyinkyinsa lu me kitu to mu, umu kamaa mu o mee bila taale towe asin ku nyita me kitu. ⁴⁰ Okumaa mu nu o mee nyita ane kusun mu, o tii ane su numu. ⁴¹ N towe fane kesintin ye oku kan sa fane nkyu nuusa lu fan maa gye me lee su mu, ee biti o nye umu kukoka.

Ata mu nu u biya alibi
(Matiwu 18:6-9; Luka 17:1-2)

⁴² "Nu oku kan yege nu nbii mu nu ba koolle me gyii fale to oku kan waa alibi mu, kanin odunwura manja, nu ba kan taa kifule-buu lala njmina kyaga mu obule to taa mu tuw opu to gbaa mu, i bo. ⁴³ Nu fu kibaa ki kan ku yege nu fu waa libi mu, tin kumu foyi. I bo sa fu fee fu maa taa kibaa diye loo lbwaare aye, i kyw fee fu

maa taa abaa anyo naa loo awurofo fulon mu nu i mee dun kpaatoo. ⁴⁴ Tuto nu asunswere mu nu be mee wu, nu fulon mu gbaa mee dun kakaaku.

⁴⁵ "Nu fu kiyaa ki kan ki yegere nu fu waa alibi mu, tin kumu foyi. I bo sa fu fee fu maa gye boobi nu fu loo lbwaare aye, i kyoo fee fu maa taa ayaa anyo naa loo awurofo fulon to. ⁴⁶ Tuto nu asunswere mu nu be mee wu, nu fulon mu gbaa mee dun kakaaku.

⁴⁷ "Nu fu kinsi ki kan ki yegere nu fu waa alibi mu, kyole kumu tso. I bo sa fu fee fu maa taa kinsi kulon kpee lbwaare aye, i kyoo fee fu maa taa ansi anyo naa loo awurofo to kakaapa. ⁴⁸ Tuto nu, asunswere mu nu be mee wu, nu fulon mu gbaa mee dun kakaaku.

⁴⁹ lbwaare ii biti o taa fulon boole okumaa ke o waa kyurekyure fee kanan mu nu ba so nfole bee boole inun nu i waa kyurekyure poyi nu ba so bee waa saraga bee sa lbwaare mu.

⁵⁰ "Nfole i buron, amaa nu nfole kan foyi umu okon bure, nene nu fen bila taale waa mu ke i nye umu okon? Imu so fan yegere fane awaasa i baa i bukun fee nfole, ke fan kyina ye abaa kayi yu-uli to."

10

Yesu towe kekili kenyiita asin
(*Matiwu 19:1-12; Luka 16:18*)

¹ Yesu maa lu tuto mu, o kpee Gyudeya osuwere so, nu o faa Gyodan obun mu kpee benbe. Nu sakyoo damante ku ki ba kyaaboo mu, nu o kaapu bamu abwaaresin fee kanan mu nu o wola ee waa mu.

² Tuto mu Farasii abi aku ba ba soo Yesu odoo sintaase to ye, "I de okpa sa onyin fe o kina mu-ka?"

³ Nu Yesu bwii taase bamu ye, "Mune nbara nu Mosesi kaapu fane?"

⁴ Nu ba lee konso ye, "Mosesi sa okpa fee onyin o kyuroo kekina owole sa mu-ka ke o kina mu."

⁵ Nu Yesu towe bamu ye, "Fane nkolo i maa bulun so nu Mosesi kyuroo kanun nbara mu sa fane. ⁶ Naafoo lu koo npiili ase, ato kutso to mu, lbwaare waa bamu onyin ye okyuu. ⁷ Imu so nu onyin ii biti o yegere mu-se ye mu-nyi, ke o taa mu n-yu mata mu-ka, ⁸ ke bamu asa anyo ba bilinji nyumisa kulon, yegere ba man bila ba gye asa anyo, amaa ba gye okulon nun. ⁹ Imu so, umu nu lbwaare taa waa kukulon mu, oko man kan barige umu to."

¹⁰ Yesu maa mu abulapu ba maa loo kikaara so mu, nu mu abulapu ba lonso taase mu asin lu kekili mu asin so. ¹¹ Nu Yesu towe bamu ye, "Okumaa mu nu o kan kina mu-ka nu o naa kili okyuu pupwe mu, o nyita kekili, nu o waa mu-ka mu alibi. ¹² Kanun okpa kulon so nu okyuu kan kina mu-kuli

naa kili onyin pupwe mu, o nyita kekili."

*Yesu waa nbii kusee
(Matiwu 19:13-15; Luka
18:15-17)*

13 Tuto nu asa aku ba taa bamu nbii wuribi bee ba Yesu ase ye o taa mu kibaa gyaga bamu su, yege mu abulapu mu bee gya bamu nu bee biya nbii mu. 14 Yesu maa wu umu kanin mu, nu o nye agbu, nu o towe bamu ye, "Fan yege nbii wuribi mu ba ba me ase, ke fan man tii bamu okpa, lu fee susu kuwura-gyii mu ki gye sa asa mu nu ba du fee nbii wuribi mu nin. 15 N towe fane kesintin fee okumaa mu nu o man koole lbwaare kuwura-gyii mu fee kebii mu, o mee ye o nye loo kumu to." 16 Nu o koole bamu puga, taa mu abaa gyaga-gyaga bamu su nu o waa bamu kusee.

*Onyin ato wuya mu
(Matiwu 19:16-30; Luka
18:18-30)*

17 Yesu maa dan yii okpa mu su mu, nu onyin ku sile ba muja mu ansi to towe mu ye, "Okapupu danbirasa, mine nu i dagaa n maa waa ke n nye nkpa kakpaa?"

18 Nu Yesu taase mu ye, "Mine su nu fu tu me odanbirasa? Oku man gye odanbirasa, amoo lbwaare nkon. 19 Fu nyi lbwaare nbara mu nu u towe ye, 'Man moo nyimisa, man kan lu fu-ka abee fu-kuli kamaa, man yuuri, man tin antjesa, man puni fu

toomaa, taa beeree sa fu-se ye fu-nyi.' "

20 Tuto nu onyin mu lee kono ye, "Okapupu, n wula n buu unumu kpini lu koo mi kibii to."

21 Nu Yesu ku onyin mu diin, mu asin i pure mu. Nu o towe mu ye, "I san fu kuto kulon, kpee naa fe fu kapatiye kpini, ke fu taa afulee mu sa atiripu. Imu ii biti i yege fu nye umu kukoka, ke fu ba buu me."

22 Onyin mu maa nu kanan mu, nu o nyanje mu ansi to taa kokolo nyita kpewu, lu fee o gye ato wuya gaa nin.

23 Nu Yesu ku mu abulapu mu to kyaaboo nu o towe bamu ye, "I bulon gaa sa ato wuya ana fee ba loo lbwaare kuwura-gyii mu to."

24 Asin mu i kyinkyin abulapu mu. Amaa Yesu bula towe bamu ye, "Mi-bii ana, ye fan wu kanan mu nu lbwaare kuwura-gyii mu to kiloo bulon. 25 I bupoo sa nyooma fee o taale loo baasa obo to bule, i kyoo ato wuya o loo lbwaare kuwura-gyii mu to."

26 Asin numu i de bamu kono gaa, bee taase abaa ye, "Anumu nu lbwaare ii biti o molige?"

27 Nu Yesu ku mu abulapu mu surum, nu o ye, "Nyimisa ase nu unumu i mee taale waa, man gye lbwaare ase. lbwaare ase bire kuto kumaa numu u taale waa."

28 Nu Pita towe ye, "An bwiiyaa kuto kumaa yege nu an baa an buu fu?"

²⁹ Tuto nu Yesu tɔwe ye, “N tɔwe fane kesintin ye oku man pu yege mu kɩkpaara ye mu-daa ana ye mu-supu ana ye mu-pɩkyu ana mu-nyi ye mu-se ye mu-bii ana ye mu ndɔɔ ana, lu nmaa me asin danbirasa mu su, ³⁰ nu ɔ meɛ ye ɔ bwii nye kɩkpaara ye mu-daa ana ye mu-supu ana ye mu-pɩkyu ana mu-nyi ye mu-se ye mu-bii ana ye mu ndɔɔ ana kpini kɩlfa su. Ee bitɩ ɔ nye kekisi ndaga kakyina numu tɔ birɛ, amaa ee bitɩ ɔ ba nye nkpa kakpaa.”
³¹ Nu Yesu bila tɔwe bamu ye, “Agyankpaapu gaalaa-gaa, bee bitɩ ba be biliŋi asii-amaapu, ke asii-amaapu ba be biliŋi agyankpaapu.”

Yesu bila bwii tɔwe mu kelewu asin
(Matiwu 20:17-19; Luka 18:31-34)

³² Yesu maa mu abɩlapu ba naa bee kpee Gyerusalem nu Yesu i gyankpaa bamu bee kpee. Asin mu i kyinkyin abɩlapu mu, nu kufuu ki su asa mu nu ba buu bamu mu. Nu Yesu bila lee mu abɩlapu kudu anyɔ mu ikaa su, nu ɔ tɔwe bamu kutɔ mu nu kii bitɩ ki tu mu.
³³ Nu Yesu tɔwe abɩlapu mu ye, “An kpee Gyerusalem, nu bee bitɩ ba lee me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu sa Gyiwu asepu bilisa ye nbara akaapupu. Bee bitɩ ba bun me lewu kupwe, ke ba taa me waa bamu nu ba man gye Gyiwu abi abaa tɔ.
³⁴ Kanin asa manja bee bitɩ ba waa me yerɛyɛɛ, ke ba

tɔv nkyɔle bun me, ke tɩɛ me awɔle-bi ke ba muɔ me. Amaa nke asá kamaa mu, n bitɩ n kyinji ba nkpa tɔ.”

Gyemisi maa Gyɔn kukule
(Matiwu 20:20-28)

³⁵ Nu Sebedi mu-bii ana Gyemisi maa Gyɔn, ba ba Yesu ase ba kule mu ye, “ɔkaapupu, an kule fu ye fu waa kutɔ mu nu an bitɩ a kule fu fale mu sa anɛ.”

³⁶ Nu Yesu taase bamu ye, “Mɩne nu fen bitɩ fee n waa sa fane?”

³⁷ Nu ba lee konɔ ye, “Nu fu kan ba kyina fu kuwura-gya, fu bunyaa kuwura-gyii mu tɔ mu, fu yege anɛ oku ɔ kyina fu gyisa su, ke oku muɔ ɔ kyina fu-bina su.”

³⁸ Nu Yesu tɔwe bamu ye, “Fan man nyi kutɔ mu nu fen kule fale. Fen taale gyii awurɔfo mu nu n bitɩ n gyii fale, nu kekyugyee mu nu bee bitɩ ba gyeɛ me mu, fen taale gyeɛ kanin kekyugyee manja?”

³⁹ Nu ba kyula ye, “An taale.” Nu Yesu tɔwe bamu ye, “Fen bitɩ fan gyii awurɔfo mu nu n bitɩ n gyii fale, ke fan gyeɛ me kekyugyee mu nu n gyeɛ mu. ⁴⁰ Amaa ɔmu nu ɔ kyina me gyisa su abee me bina su birɛ, man gye me ii bitɩ n sa. Ibwaare ii bitɩ ɔ taa sa bamu nu ɔ lonɔ yla mu.”

⁴¹ Yesu abɩlapu kudu mu nu ba san mu, ba maa nu asin mu, ba nye agbu waa Gyemisi maa Gyɔn. ⁴² Tuto nu Yesu tu bamu kpini sare mu ase nu ɔ tɔwe

bamu ye, "Fɛɛ kanaan mu nu fan nyi mu, bamu nu ba man gye Gyiwu abi bamu agyankpaapu mu, bɛɛ kaapu bamu olon asa su, nu bamu abulunpu gbaa bɛɛ kaapu olon asa su. ⁴³ Amaa fane bire, fan man waa kanin. Omu nu ee biti fɛɛ o waa nyimisa kpare mu, o bilinji kiyaafole sa mu toomaa ana. ⁴⁴ Nu omu nu ee biti o waa agyankpaapu mu, i da-gaa maa waa fɛɛ kinye sa okomaa numu. ⁴⁵ Halu me, Daadimaadi Obii-nyinsa gbaa n man ba ye asa ba sun me nin. N ba n ba sun asa nin, ke n taa me nkpa kee, ke i ka asa gaalaagaa alibi kuko."

Yesu Kye Gyaatanapu Batimiyo

(Matiwu 20:29-34; Luka 18:35-43)

⁴⁶ Nu Yesu maa mu abulapu ba kpee Gyeriko kade to. Maa mu abulapu ye kubu damante ba maa lu kade mu to mu, ba wu gyaatanapu ku nu bɛɛ tu mu ye Batimayu, (mu kase i gye Timayu mu-bii) maa te okpa kaa ee kule. ⁴⁷ Gyaatanapu mu maa nu fɛɛ Yesu Kanasareti-nyin mu i kyun mu, nu o kuusi tu mu ye, "Yesu, Dawidi kanaana-bii, wu me kwɛɛ."

⁴⁸ Maa kuusi kenken su mu, asa ba punte mu su ye o bun mu kono su, yɛɛ ee loho ee kuusi kenken ee towe ye, "Dawidi kanaana-bii, wu me kwɛɛ!"

⁴⁹ Nu Yesu yile, nu o towe ye, "Fan tu mu sa me." Nu

ba tu mu towe ye, "Yɛɛ fu kokoko ki yuuli fu, Yesu ye fu ba." ⁵⁰ Nu o kusu fugi yii mu ayaa su nmanyanyan mu ktaa tuu ikaa su nu o kpee Yesu ase.

⁵¹ Nu Yesu taase mu ye, "Mune nu fii biti ye n waa sa fu?" Nu o lee kono ye, "Okpaapu, n biti n baa n ku nin." ⁵² Nu Yesu towe mu ye, "Nate! Fu kikoole-gyii ki yɛɛ nu fu nye alanfiya." Opula manja to nu mu ansi mu a bugi, nu o buu Yesu kpee okpa to.

11

Yesu dii kuruma loo Gyerusalem kade to

(Matiwu 21:1-11; Luka 19:28-40; Gyɔn 12:12-19)

¹ Yesu maa mu abulapu ba maa tiri Gyerusalem, nu ba ba fuu Olifu kibu mu nu ki maa Betifage maa Betani mu, Yesu sun mu abulapu anyo, ² nu o towe bamu ye, "Fan kpee kade-bi mu nu ki bu fane ansi to, fan maa dan fen fuu mu, fen biti fan wu kekuruma-bi mu nu ba man pu dii mu maa kyaa, ke fan sanje mu biya me nfu.

³ Nu oku kan taase fane kutu mu su nu fan sanje mu mu, fan towe odunwura manja ye, "Onyiripe mu ii biti mu, amaa ee biti o bwiiyaa mu ba nbunbu numu." "

⁴ Kesintin, nu ba naa wu kekuruma-bi mu maa kyaa kigbenbi su kikaara kuku kebun. Ba maa sanje mu mu, ⁵ nu asa mu nu ba yile tutu mu ba taase bamu ye, "Mune su nu fen sanje

kekuruma-bi mu?" 6 Nu ba lee kono kanan mu nu Yesu dan towe mu, nu asa mu ba yege ba taa nate. 7 Ba taa kekuruma-bi mu biya Yesu, taa bamu ataa gyaga kuruma mu su, nu Yesu dii kyina su. 8 Asa gaalaagaa ba taa bamu ataa tuntu okpa to, nu asansa mo ba helle afate worige okpa mu to. 9 Asa mu nu ba gyankpaa ye bamu nu ba buu kamaa mu kpini bee kuusi ye,

"Hosana!
Kusee i gye sa omu nu o naa Onyiripe kitu to ee ba mu!

10 Kusee i gye sa ane-Se Owura Dawidi kuwura-gyii mu nu ki ba mu!

Hosana i gye sa ane-Se lbwaare mu nu o bu susu mu!"

11 Yesu maa fvu Gyerusalem mu, o naa loo kabwaare-sunkpa aye, nu o ku kuto kumaa kyaaboo. Amaa kpali fee kyowe maa tee lwe su mu, nu o lu taa mu abulapu kudu anyo mu kpee Betani.

Yesu towe nno waa figi oyu

(Matiwu 21:18-19)

12 Lukaake, ba maa lu Betani bee ba mu, akon a kitaa Yesu. 13 Maa ku kata-kata mu, o wu figi oyu maa poroge ku yile, nu o kpee kumu ase naa ku fee i soyi abii, amaa afate nkun nun, kpali fee umu sana soyisa man pu fvu. 14 Nu Yesu towe figi oyu mu ye, "Oku man bila ye o gyii fu abii mu kakaaku!" Mu abulapu mu

ba nu kanan mu nu o towe oyu mu.

Yesu kpee Kabwaare-sunkpa aye

(Matiwu 21:12-17; Luka 19:45-48; Gyon 2:13-22)

15 Ba maa fvu Gyerusalem mu, Yesu kpee kabwaare-sunkpa aye obu mu to naa, nu o piili ee gya ato afevu ye asoo. Nu o bilinjaa-bilinjaa afulee akyarivu iteburu ye awura-loko afevu ngya taja-taja. 16 Nu o tii okpa fee oku o man bila taa kuto ku bola kabwaare-sunkpa aye mu opula. 17 Nu o lan kaapu bamu ye, "Ba kyuroo waa Asinkyan ylasa mu to ye,

'Bee biti ba tu me kakpaara ye kabwaare kolekpa sa dulinyaa to asa kpini.'

Amaa fan taa kumu bilinjaa bamu nu bee yuuri olon su obaalakpa."

18 Aseepu bilisa ye nbara akaapupu ba nu kanin asin mu, nu ba piili bee biti okpa mu nu ba taa mo mu, lu fee mu kikaapu ki kyinkyin asa damante mu kpini, nu unumu i yege nu ba sile mu.

19 Kalaatipwee ase nu Yesu maa mu abulapu mu ba lu kade lala mu to.

Figi oyu mu asin

(Matiwu 21:20-22)

20 Lukaake nyenyenfuu ba maa naa okpa to mu, ba wu figi oyu mu ki maa wu naa fvu kumu kase. 21 Nu Pita nyinji kuto mu nu ki waa, nu o towe Yesu ye, "Okaapupu,

ku figi oyu mu nu fu towe nno mu, ki maa wu!"

22 Nu Yesu lee mu kono ye, "Koole lbwaare gyii.

23 N towe fane kesintin ye, okumaa mu nu o towe kibu kinumu ye, 'Taa fu n-yu naa tub opu to,' nu o mee waa sika-sika mu kokolo to, nu o koole gyii fee kutu mu nu o towe fale kii biti ki waa mu, ii biti i waa kanun nun sa mu. 24 Imu su n towe fane ye, nu fan kan kule kutu kumaa fane kabwaare-kule to mu, fan koole gyii fee fan tee nye kumu, nu fen biti fan nye kumu. 25 Nu fu kan yile fu kule kabwaare-kule mu, taa alibi kumaa mu nu oku kan waa fu mu kee mu, ke fu-Se lbwaare mu nu o bu susu mu gbaa o taa fu lee kee fu.*

26 Nu fan kan fan man taa fane toomaa ana alibi kee bamu mu, fane-Se mu nu o bu susu mu gbaa mee ye o taa fane lee kee fane."

Yesu olon Asin (Matiwu 21:23-27; Luka 20:1-8)

27 Nu ba bila bwii naa fuu Gyerusalem. Tutu mu, Yesu maa naa kabwaare-sunkpa aye mu to mu, lbwaare asepu bilisa, ye nbara akaapupu, ye abilisa ba ba mu ase. 28 Nu ba taase mu ye, "Mune olon nu fu su fu waa unumu kpini? Anumu i sa fu kanun olon mana?"

29 Nu Yesu lee bamu kono ye, "N biti n taase fane asin, nu fan kan lee kono kyeekeyee sa me bire, n biti n towe fane olon kulon mu nu n su n waa unumu kpini.

30 Gyon kekyugyee mu, i lu lbwaare ase abee nyimisa ase?"

31 Nu ba yii kase bee gyii abaa umore ye, "Nu an kan lee kono ye, 'lbwaare ase mu' ee biti o taase ane ye, 'Mune i waa su nu a man koole Gyon gyii?' 32 Amaa nu an kan towe ye, 'I lu nyimisa ase mo mu.' " (Ba sile asa mu, kpal fee okumaa unumu koole gyii fee Gyon kyina o gye lbwaare otowepu nun.)

33 Imu su ba sii lee Yesu kono nun ye, "A man nyi."

Nu Yesu towe bamu ye, "Kanun bire, ngbaa me, n mee ye n towe fane olon kulon mu nu n su n waa unumu kpini."

12

Kinjan lu paa agyipu ku su (Matiwu 21:33-46; Luka 20:9-19)

1 Yesu bu bamu kinjan ye, "Onyin ku kyina doo wayin kudoo ku. Nu o poyu kibandiyee kyaaboo kumu, nu o kuu wayin onyiyekpa obo kudoo mu to, nu o poyu opula bunswisa mu nu akusupu bee dii bee ku kudoo mu su. Nu o taa mu kadoo mana waa paa agyipu ku abaa to, nu o kpee okpa. 2 Kitije sana maa fuu mu, nu o sun mu kyaafole ku paa agyipu mu ase, ke o naa koole umu nu i gye mu lee mu biya mu. 3 Amaa paa agyipu mu ba

* 11:25 11:25 I dagaa fee a taa alibi kpini kee ane toomaa ana.

kɪtaa mʊ kɪyaafɔle mʊ, dayɪ mʊ bwiiyaa mʊ abaakpan.
 4 Nu kadɔɔ wuya mʊ bwii sun ɔku, nu paa agyipu mʊ ba dayɪ mʊ paate mu kumu gyila mʊ ipeeli. 5 Kadɔɔ wuya mʊ bila sun ɔku, nu paa agyipu mʊ ba dayɪ mʊ mɔɔ. ɔ bila sun gaalaagaa, nu ba dayɪ aku, nu ba mɔɔ aku mɔɔ.

6 “ɔkʊlɔn mʊ nu ɔ dan san ke ɔ sun mʊ i gye mu-bii mʊ nu ɔ sʊ kebiti sa. Laalaabwɛ mʊ ɔ sun mʊ nu towɛ ye, ‘ɔ maa gye mi-bii gbaa-gbaa fale bire, bee biti ba taa bɛɛrɛɛ sa mʊ.’

7 “Amaa paa agyipu mʊ ba towɛ abaa nun ye, ‘ɔnum ɪ gye kapatɪye ogyipu mʊ. Fan ba ke a mɔɔ mʊ, ke kapatɪye mʊ ki bilinjɪ anɛ lɛɛ!’ 8 Imʊ sʊ ba kɪtaa mu-bii mʊ, nu ba mɔɔ, lɛɛ mʊ lu kadɔɔ mʊ tɔ.”

9 Nu Yesu taase bamʊ ye, “Inumʊ fale kudubi mʊ, mine nu kadɔɔ wuya mʊ ii biti ɔ waa?” Nu ba ye, “Ee biti ɔ ba mɔɔ paa agyipu mʊ kpini, ke ɔ taa kadɔɔ mʊ waa paa agyipu pupwɛ abaa tɔ.” 10 Nu Yesu ye, “Fan man pɪta kale Asɪnkyan yɪlasa mʊ? Asɪn mʊ ɪ gye ye,

‘Kibuu mʊ nu apɔyɪpʊ ba kina mʊ,
 kumu ɪ ba bilinjɪ kɪbɔntɔnbʊlɔntɔ kubuu kpare mʊ nu kɪ sʊ obu mʊ tɔ.

11 ɔnyɪrɪpɛ ɪ waa inumʊ, nu ɪ kyinkyin anɛ.’ ”

12 Gyiwu abɪlɪsa mʊ ba paa Yesu kɪkita, kpali fɛɛ ba bu ye bamʊ nu Yesu bɔ

kanun kɪnasan manɔ. Amaa ba sɪle sakyɔ mʊ, umʊ sʊ ba yɛgɛ mʊ, nu ɔ kyɔn.

Lenpoo kɪka asɪn
 (Matiwu 22:15-22; Luka 20:20-26)

13 Farasii abi ye owura Herodi asa aku ba ba Yesu ase ba sʊb mʊ ɔdʊb lu mʊ asɪn towɛsa sʊ. 14 Ba ba mʊ ase ba towɛ mʊ ye, “ɔkaapɔpʊ, an nyi fʊ maa gye kesintin ogyipu, nu fʊ mɛɛ towɛ lu nfɛɛrɛ mʊ nu asa bɛɛ fɛ, nu fʊ mɛɛ kɪ nyɪmɪsa kɪkpare sʊ, amaa fɪ kaapɔ asa lbwaare asɪn bɔla kesintin ɔkpa sʊ. An biti a nu lu fʊ ase ye, ɪ dɛ ɔkpa fɛɛ a ka lenpoo sa Roma abi Owura lala Kasaro? 15 ɪ dagaa fɛɛ a ka abɛɛ a man ka?” Amaa Yesu wɔla ɔ nyi ba maa gye kebunbun ansi wuya ana nu ɔ taase bamʊ ye, “Mɪnɛ ɪ waa sʊ nu fan sʊb mɛ ɔdʊb? Fan sa mɛ kefulɛɛ nderebi ke n kɪ.”

16 Ba maa sa mʊ kefulɛɛ nu ɔ kɪ mʊ, ɔ taase bamʊ ye, “Anumʊ foto ye kɪtɪ ɪ gyan kefulɛɛ mʊ sʊ fale?” Nu ba ye, “Owura lala Kasaro lɛɛ.”

17 Imʊ sʊ nu Yesu ye, “To! Kɔtɔ mʊ nu kɪ gye Kasaro lɛɛ mʊ, fan ka sa mʊ, nu kɔtɔ mʊ nu kɪ gye lbwaare mɔɔ lɛɛ mʊ, fan taa sa mʊ.”

Nu Yesu asɪn a waa bamʊ kanankʊ.

Kekili ye kekyinjɪ
 lu lewu tɔ asɪn
 (Matiwu 22:23-33; Luka 20:27-40)

18 Tɔtɔ nu Sadusi abi mʊ nu ba ye kelewu kyinjɪ man bʊ tɔ mʊ, ba ba Yesu ase ba towɛ mʊ ye, 19 “ɔkaapɔpʊ,

Mosesi kyurɔɔ nbara unmu sa ane ye, nu onyin kan wu yege mu-ka, nu maa mu ba man kuvge nbii mu, mu-supu i taale taa oku-lapu-kyu manja kili ke ba kuvge nbii sa olewupu mu. 20 Onyin ku maa mu-supu ana asuno i kyina ba bu to. Nu odaa mu kili okyui, nu o wu, yege maa mu-ka mu ba man kuvge. 21 Osupu mu nu o gyan su taa oku-lapu-kyu manja kili, nu ng-baa mu wu, yege maa okyui mu ba man kuvge. Osasapu maa bila taa mu, kuvulun manja nun. 22 Bamu asuno manja kpini ba kili okyui mu gyanje yege bamu oku maa okyui mu ba man kuvge. Laalaalwe mu, nu okyui mu gbaa wu. 23 Nbuinbu numu, bamu asuno kpini ba maa kili mu fale, nu kelewu kyinji kake mu, bamu to omoo mu-ka ii biti i baa i gye okyui mu?"

24 Nu Yesu lee bamu konɔ ye, "Man gye fan maa man nyi abwaaresin abee lbwaare olun mu su nu fan foyi fale? 25 Imu kase i gye fee kelewu kyinji sanya mu, asa ba man bila ye ba kili, bee biti ba bilinji fee susu nboɔ mu nun. 26 Nbuinbu, lu bamu nu bee biti ba kyinji lu lewu to mu, fan man pu kale Mosesi owole to lu kanan mu nu o wu fulon maa dee apunfa mu, nu lbwaare towe mu ye, 'Me i gye Abraham lbwaare, Isaki maa Gyekobu lbwaare mu!'

27 O gye asa kusa lbwaare nun, man gye alewupu lee. Fan foyi kesintin su!"

*Nbara mu to kilala
(Matiwu 22:34-40; Luka
10:25-28)*

28 Nbara okaapupu ku bu toto nu o nu umooe mu nu bee gyii. O wu fee Yesu lee Sadusi abi mu konɔ danbirasa. Imu su o ba mu ase ba taase mu ye, "Nbara mu kpini to mu, kumoo ki gye kikpare?"

29 Nu Yesu lee konɔ ye, "Nbara mu to kikpare mu i gye kinumu mu nu ku towe ye, Oo! Isirayi nu! Onyiripe ane lbwaare mu, Onyiripe i gye okulun nun. 30 Taa fu kokolo ye fu kala ye fu nfeere ye fu olun kpini nye kebiti sa fu-Nyiripe lbwaare. 31 Kinyosapu mu i gye ye, 'Biti fu burisa fee fu n-yu!'" Nbara ku n man bila o bu to nu i kyɔ unumu."

32 Nu nbara okaapupu mu towe Yesu ye, "Fu waa ato gaa, Okaapupu! I gye kesintin fee kanan mu nu fu towe ye, Onyiripe mu nkun i gye lbwaare, nu lbwaare ku man bila o bu to. 33 Nu oku kan o taa mu kokolo ye mu nfeere ye mu olun nye kebiti sa lbwaare, nu o biti mu-burisa fee mu n-yu mu, i buron i kyɔ fee o maa waa saraga ye kakee sa lbwaare."

34 Yesu maa wu fee onyin mu lee konɔ kanyaasin to mu, nu o towe mu ye, "Fu man bu kata ye susu lbwaare kuwura-gyii mu."

* 12:31 12:31 Astin numu i lu Lewetiku 19:18 owole to.

Inumu kamaa mu, oku man bila nye kɔkɔlɔ taase Yesu asin ku.

Ἐπιλογὴν μὲν ἄσιν
(*Matiwu 22:41-46; Luka 20:41-44*)

³⁵ Yesu maa kaapu kabwaare-sunkpa aye mu to mu, nu o taase ye, "Nene su nu nbara akaapupu mu bee towe ye Krisito mu ii biti o lu Dawidi kanaana to?"

³⁶ Kayaayu Kyirekyire mu yeye nu Dawidi towe ye, 'Onyiripe mu i towe me-Nyiripe ye, Kyina me gyisa su naa fuu saɲa mu nu n biti n taa fu duɲ ana kpini waa fu ayaa kase!'

³⁷ Dawidi gbaa-gbaa i tu mu 'Onyiripe.' Imu su, nene su nu Krisito mu ii biti o lu Dawidi kanaana to?"

Nu sakyɔ damante mu kpini ba nu Yesu ase ye kinsiyi.

Yesu da mu abuu pu amu to lu nbara akaapupu su
(*Matiwu 23:1-36; Luka 20:45-47*)

³⁸ Yesu maa san ee kaapu bamu mu, o towe ye, "Fan baa fan da nbara akaapupu mu nu ba bun bamu ibalɲmasu ba naa bee biti afwaala ye beere agya to mu su, ³⁹ yeye bee ku bee lee ikynakpa kpare kabwaare-kule ogyanjekpa ye kensi-gyii ipula mu. ⁴⁰ Bee naa bee puni okulapu-kyu bee gyii bamu ato, yeye bee yile asa to bee kule kabwaare-kule bunswisa.

Bee biti ba nye kusu bute gaa i kyɔ asa kpini!"

Okulapu-kyu saraga
(*Luka 21:1-4*)

⁴¹ Kabwaare-sunkpa aye mu, Yesu kyina yeye mu ansi u ku afulee kidakaa katine, nu ee ku asa ba maa su afulee bee waa to. Afulee wuya ana gaalaagaa ba waa afulee gaa. ⁴² Tuto nu okulapu-kyu tiripu ku taa nderebi anyo ba waa to.

⁴³ Nu o tu mu abulapu ba sare towe bamu ye, "N towe fane kesintin fee, okulapu-kyu tiripu numu waa afulee kidakaa mu to o kyɔ asa mu kpini, ⁴⁴ lu fee bamu nu ba waa gaa-gaa mu, ba gyii san iku yila bamu ibu to nu, amaa okulapu-kyu tiripu numu bure, mu afulee kpini mu nu o dan o su mu obu to mu kpini-kpini nu o taa ba waa to fale."

13

Yesu towe Kabwaare-sunkpa aye kiboyi mu asin yila
(*Matiwu 24:1-2; Luka 21:5-6*)

¹ Yesu maa dan ee lu Kabwaare-sunkpa aye mu, nu mu obulapu ku towe mu ye, "Okapupu! Ku abuu danbirasa ye ibu burɔnsa mu nu ba poyi fale."

² Nu Yesu lee mu konɔ ye, "Ye fu wu ibu kpare-kpare manja? Kibuu kulɔn gbaa ki mee ye ki sii ki gyan kuku su ye be mee nin kumu tuu."

*Yesu tɔwe mv abulapv ye
bee biti
ba gyii awvrvfɔ gaalaagaa
(Matiwu 24:3-14; Luka
21:7-19)*

³ Yesu maa te Olifu kɪbɪ-bi mv sv yege mu ansi u kɪ Kabwaare-sunkpa aye mv, Pita ye Gyemisi ye Gyɔn ye Andiruwu ba ba mv ase.

⁴ Nɪ ba taase mv ye, "Sanja mɔɔ nɪ ɪnmv ii biti ɪ ba? Mɪne sɪnkaala ii biti ɪ waa kaapv sanja mv nɪ ɪnmv ii biti ɪ ba?"

⁵ Nɪ Yesu piili ɛ tɔwe bamv ye, "Fan baa fan da sv, ke fan man yege ɔkv ɔ pɪna fane. ⁶ Asa gaalaa-gaa bee biti ba ba mɛ kɪtɪ tɔ ba tɔwe ye, 'Mɛ, ɪ gye Krisito mv!' ke ba pɪna asa gaalaagaa. ⁷ Nɪ fan kan nu anaa sv ye anaa asɪn mv, fan man yege fane nkɔlɔ ɪ ŋmaa fane. ɪ dagaa ɪnmv ɪ maa ba kanɪn, amaa ɪ mɛɛ kaapv fɛɛ laalaalɔwe mv tee tiri tɔ nɪn. ⁸ Ɔsvɔlɛ ii biti ɔ kɔ ye ɔsvɔlɛ, ke kuwura-gyii ɔ kɔ ye kuwura-gyii. Kase kii biti ki gyɪngyen katɪn kɔmaa nɪmv, ke akɔn a tɪye. Kanɪn asɪn nɪmv kpɪni i du nɪn fɛɛ ɔkyɪ kedunɪdi gyankpaasa.

⁹ "Fan baa fan da sv. Bee biti ba kɪtaa fane kpee asɪn ogyikpa, ke ba dayɪ fane kabwaare-kule ɔgyanɛkpa. Lɪ mɛ sv bee biti ba tɪ fane alɔnpv ye awura ansi tɔ, ke fan nye ɔkpa tɔwe bamv mɛ asɪn danbɪrasa mv. ¹⁰ Amaa pɔyɪ ke laalaalɔwe ɔ ba mv, ɪ dagaa fɛɛ ba tɔwe asɪn danbɪrasa mv sa asa yiri kɔmaa nɪmv. ¹¹ Nɪ ba kan kɪtaa fane kpee asɪn

ogyikpa mv, fan man yege ɪ tɔɔɔɔ fane lɪ kvɔtɔ mv nɪ fen biti fan naa tɔwe mv sv. Sanja mv kan fɔv mv, fan tɔwe kvɔtɔ kɔmaa mv nɪ lbwaare taa waa fane nɔtɔ tɔ mv. Lɪ fɛɛ man gye fane ɪ tɔwe, amaa Kayaayu Kyɪrekyɪre mv ɪ tɔwe.

¹² "Osupu ii biti ɔ ba lɛɛ ɔdaa sa ke ba mɔɔ mv, ke ɔsɛ gbaa ɔ lɛɛ mu-bii sa. Nɪ nbii bee biti ba kɔsv yɪlɛ bamv akɔvgepv sv ke ba yege ba mɔɔ bamv.

¹³ "Ɔkɔmaa nɪmv ii biti ɔ kisi fane lɪ mɛ sv. Amaa ɔkɔmaa mv nɪ ɔ kɪtaa tɔ kenken naa fɔv laalaalɔwe mv, ii biti ɔ nye kamɔlɛge mv.

*Ɔdaatavv Libi-libi mv
(Matiwu 24:15-18; Luka
21:20-24)*

¹⁴ "Kanɪn sanja manja mv, nɪ fan kan wu ɔdaatavv libi-libi mv maa yɪlɛ katɪn mv nɪ ɪ gye ikisii ye kɪsɪkpa sa lbwaare fɛɛ maa yɪlɛ tɔtɔ mv, (ɔsa kɔmaa mv nɪ ɔ kan kale asɪn nɪmv mv, ɔ nu kase ye ɔdan) sanja manja mv, bamv nɪ ba bɔ Gyudeya mv, ba sɪlɛ kpee abɪ tɔ. ¹⁵ Ɔsa mv nɪ ɔ bɔ obu tɔ mv, ɔ man bɪla bwii loo obu tɔ ɔ naa taa mv atɔ ke ɔ sɪlɛ. ¹⁶ Nɪ ɔkɔmaa mv nɪ ɔ bɔ ndɔɔ tɔ mv, ɔ man bɪla bwii mv kɪkpaara sv naa taa mv atɔ bɪnsa. ¹⁷ Kanɪn nke manja tɔ mv, ɪ mɛɛ ye ɪ baa ɪ bɔrɔn sa akyɪ ɪtɔ wuya ana, ye akyɪ atalavv mv nɪ ba sv nbii wuribi abaa tɔ mv! ¹⁸ ɪmv sv fan kule kabwaare-kule ke kanɪn asɪn nɪmv a man ba kɪkyɛ sanja. ¹⁹ Kanɪn sanja

maṅa ii biti ɪ baa i libi ɪ kyɔ awɔrɔfɔ mɔ nu dulinɔaa wɔla wu lu koo saṅa mɔ nu lbwaare tɔɔ dulinɔaa ba fɔɔ ndaga saṅa nɔmɔ ii sɔ ii kpee. ²⁰ Amaa nu ɔnyirɔpe mɔ man dɪn kɔɔge kanɪn awɔrɔfɔ nke mɔ sɔ nɪn, naafɔɔ ɔkɔ mɛɛ ye ɔ nye kamɔlɔge. Amaa lu mɔ asa mɔ nu ɔ lɛɛ mɔ sɔ mɔ, nu ɔ kɔɔge kanɪn nke maṅa sɔ. ²¹ Kanɪn saṅa maa mɔ, nu ɔkɔ kan tɔwe fane ye, 'Fan kɪ! Krisito mɔ ndee!' abɛɛ 'Fan kɪ! Mɔ ɪ bɔ fale mɔ!' fan man kɔɔle mɔ gyii. ²² Lu fɛɛ antɔesa Krisito ana ye antɔesa atɔwɛpɔ bee bitɪ ba ba. Bee bitɪ ba ba waa asɪn kyinkyinsa ye adangana pɪna asa. Naafɔɔ nu ɪ nye waa nɪn, bɛɛ pɪna asa mɔ nu lbwaare lɛɛ mɔ. ²³ Imɔ sɔ fan baa fan da sɔ, lu fɛɛ n wɔla tɔwe fane kɔtɔ kɔmaa pɔyɪ kanɪn nke maṅa ɪ fɔɔ.

Daadimaadi Obii-nyɪnsa mɔ kɪba
(*Matiwu 24:29-31; Luka 21:25-28*)

²⁴ "Kanɪn awɔrɔfɔ nke maṅa kamaa mɔ, 'kyɔwe man bɪla ye ɔ lu, ɔbwaayɪ gbaa man bɪla ye ɔ fuuli.

²⁵ Akyikpebi gbaa ii bitɪ ɪ tɪye lu sɔsɔ ba kase, nu sɔsɔ ɔlɔn atɔ kpini ii bitɪ i gyɪngyen.'

²⁶ "Kɛ asa kpini ba wu mɛ, Daadimaadi Obii-nyɪnsa mɔ n maa lu abwaare-wɔle tɔ n ba ye ɔlɔn ye bɛɛɛɛ sɔ. ²⁷ Kɛ n sun sɔsɔ nbɔɔ dulinɔaa tɔ katɪn kɔmaa,

kyɔwe kɪlu ye kyɔwe kɪtɪye, adii ye akpɪlɔge, kɛ ba nate kɔula lbwaare asa mɔ nu ɔ lɛɛ lu dulinɔaa tɔ kpini.

Iyɪ kɪpɔɔge sɪnkaala
(*Matiwu 24:32-35; Luka 21:29-33*)

²⁸ "Fan yege iyu afateɛ kɪpɔɔge ɪ waa asɪn baalasa sa fane. Lu fɛɛ fan kan wu iyu ɪ maa pɔɔge mɔ, fan bu fɛɛ kɪkyɛ ki tee tiri tɔ. ²⁹ Kanɪn maṅa nu fan kan wu fɛɛ asɪn mɔ nu n tɔwe fane fale kpini ɪ kan ɪ waa mɔ, fan baa fan nyi fɛɛ mɛ, Daadimaadi Obii-nyɪnsa kibwii ba mɔ ki tiri tɔ, nu i du fɛɛ ɔ yɪle kebunɔ. ³⁰ N tɔwe fane kesintɪn fɛɛ atɔ nɔmɔ kpini ii bitɪ ɪ waa pɔyɪ, kɛ asa mɔ nu ba san ba tɛ nkpa tɔ fale kpini ba wu. ³¹ Sɔsɔ ye kase kpini ii bitɪ ɔ kyɔn, amaa mɛ atɔwesa bɪɛ ɪ mɛɛ ye ɪ kyɔn kakaaku.

I tiri fɛɛ nyɪmɪsa ɔ baa ɔ da sɔ
(*Matiwu 24:36-44*)

³² "ɔkɔ man bɔ tɔ ɔ nyi kanɪn kake abɛɛ saṅa. Sɔsɔ nbɔɔ ye mɛ, Obii mɔ gbaa a mee nyi, amɔɔ ɔsɛ mɔ nkɔn i nyi. ³³ Fan kɪ danbɪrasa yege fan da sɔ, lu fɛɛ fen mee nyi saṅa mɔ nu n bitɪ n ba. ³⁴ Ii bitɪ ɪ waa nɪn fɛɛ nyɪmɪsa maa kpee ɔkpa kata, kɛ ɔ taa kɔtɔ kɔmaa waa mɔ ayaafɔle abaa tɔ, nu ɔ sa ɔkɔmaa nɔmɔ mu kusun sunsa. Nu ɔ tɔwe kebunɔ ɔkɔsɔpɔ ye ɔ baa ɔ da sɔ.

³⁵ "Imɔ sɔ fan baa fan da sɔ, kpali fɛɛ fen mee nyi saṅa mɔ nu mɛ, fane kɪkpaara wuya mɔ n bitɪ

n ba. N taale n ba fɛɛ kalaatɔpwɛ abɛɛ kiyiridi nsana abɛɛ kibwayikɛ abɛɛ nyenyenfuu. ³⁶ Nɩ n kan ba purigi fane mu, n man ba tu fane fan maa de nsure. ³⁷ Asɩn mu nɩ n tɔwe fane fale, n tɔwe n sa ɔkɔmaa nɩmu ye, 'Ba fu da su!' "

14

Asa kv ba biti ɔkpa ke ba kɩtaa Yesu mɔɔ (Matiwu 26:1-5; Luka 22:1-2; Gyɔn 11:45-53)

¹ I maa san nke nyɔ ke Gyiwu abi bee gyii bamu kanyaŋɛ nbunɔ ye bodobodo mu nɩ ki man su kɩfe tinsa mu, nɩ lbwaare aseepu bilisa ye lbwaare nbara akaapɔpu bee biti ɔkpa mu nɩ ba baala taa kɩtaa Yesu ke ba mɔɔ mu. ² Nɩ bee ye, "Fan man yege a waa kanɩn saŋa nɩmu tɔ, akɔtɔ akɔ bee biti bee waa ilawɔ."

ɔkyu kv kyɛɛge tuulaale wɔrigɛ Yesu sv (Matiwu 26:6-13; Gyɔn 12:1-8)

³ Yesu maa bu Betani mu, nɩ o kpee Simon mu nɩ ɔ gye bootipu mu kɩkpaara su. Maa tɛ tɔtɔ ee gyii mu, nɩ ɔkyu kv naa taa tuulaale pɔrɔntɔwa tɔ ba mu ase. Kanɩn tuulaale maŋa su ɔgyalin nɩn gaa, lɩ fɛɛ nadi nɩ ba taa waa imu. Nɩ ɔkyu mu tigi pɔrɔntɔwa mu kyɛɛge tuulaale mu kpini wɔrigɛ Yesu kumu tɔ.

⁴ Nɩ asa mu nɩ ba bu tɔtɔ mu akɔ ba nye agbu bee taase abaa ye, "Saamu maa dan taa tuulaale nɩmu

kyɛɛge wɔrigɛ kɩyan fale, mɩne kyaare nɩ i sv? ⁵ Naafɔɔ nɩ ba taa tuulaale nɩmu fe nɩn, i waa fɛɛ nyɩmisa kesu laalaamuu kukɔka, ke baa taa afulee mu sa atiripu." Nɩ ba nye agbu bee pwɩ ɔkyu mu.

⁶ Amaa Yesu ye, "Fan yege ɔkyu mu! Mɩne i waa su nɩ fen pwɩ mu? Kɔtɔ mu nɩ ɔ waa mu gye kɔtɔ danbirasa sa mɛ. ⁷ Atiripu mu bire, ba bu fane ase saŋa kɔmaa. Kanɩn su, saŋa kɔmaa fen taale waa bamu adanbirasa. Amaa mɛ mɛ bire, n man ye n baa n bu fane ase saŋa kɔmaa. ⁸ ɔkyu nɩmu waa imu nɩ ee taale nɩn. ɔ kyɛɛge tuulaale nɩmu wɔrigɛ mɛ su, ɔ gyankpaa ee sɔswa mɛ kayi-wule sa mi kepula kake nɩn. ⁹ N tɔwe fane nɩmu, dulinyaa tɔ katɩn kɔmaa mu nɩ bee biti ba tɔwe asɩn danbirasa mu, bee biti ba tɔwe kɔtɔ mu nɩ ɔ waa fale taa nyinɩ mu."

Gyudasi lɛɛ Yesu sa Gyiwu abilisa (Matiwu 26:14-16; Luka 22:3-6)

¹⁰ Nɩ Yesu abɩlapu mu tɔ ɔkɔ mu nɩ bee tɩ mu ye Gyudasi Isikariyoti kpee lbwaare aseepu bilisa mu ase, ke ɔ lɛɛ Yesu sa bamu. ¹¹ Kɔtɔ mu nɩ ɔ tɔwe bamu mu, waa bamu ɔkɔn gaa, nɩ ba ye bee biti ba sa mu afulee. Imu su Gyudasi piili ee biti ɔkpa mu nɩ ɔ bɔla su lɛɛ mu sa bamu.

Yesu maa mu abulapu ba gyii kanyanɛ nbunɔ agyito (Matiwu 26:17-25; Luka 22:7-14; Gyɔn 13:21-30)

12 Kake gyankpaasa mu nu bee gyii kanyanɛ nbunɔ bodobodo mu nu ki man su kife tinsa, nu ba moɔ kumu saraga nbulupu mu, nu Yesu abulapu ba taase mu ye, "Fɛne nu fii bitɔ a loɔ sa fu, ke fu gyii kanyanɛ nbunɔ agyito mu?"

13 Nu Yesu sun mu abulapu anyɔ, nu ɔ towe bamu ye, "Fan kpee kade lala mu to, fen bitɔ fan gyanɛ kanyin ku maa su kolobi ye nkyu, fan buu mu ¹⁴ naa loo kɔkpaara mu nu ee bitɔ o loo mu su, ke fan taase kɔkpaara wuya mu ye, 'Ɔkaapupu mu ye, obu moɔ to nu n maa me abulapu an bitɔ a gyii kanyanɛ nbunɔ agyito mu?' ¹⁵ Kɔkpaara wuya mu ii bitɔ ɔ kaapu fane obu lala ku abansuru su, mu nu ɔ kyula loɔ yila. Tutu nu fan loɔ kutu kumaa sa anɛ."

16 Nu mu abulapu mu ba kpee kade lala mu to naa wu kutu kumaa numu, fee kanan mu nu Yesu towe bamu mu. Nu ba waa kanyanɛ nbunɔ agyito mu.

17 I maa fuɔ kalaatɔpwe ase mu, nu Yesu maa mu abulapu kudu anyɔ mu ba ba abansuru mu su. ¹⁸ Ba maa gyii mu, nu Yesu ye, "N towe fane kesintin ye, n maa fane mu nu an gyii fale, fane to ɔku ii bitɔ ɔ lee me sa."

¹⁹ Asin mu a nyita bamu nkolo to, nu ba piili bee

taase Yesu kukulun-kukulun ye, "I gye me nu, abee?"

²⁰ Nu Yesu lee kono ye, "Fane kudu anyɔ mu to ɔku, ɔmu nu n maa mu abaa i buga ii loo lape kulun to mu, ii bitɔ ɔ lee me sa. ²¹ Me, Daadimaadi Obii-nyinsa n bitɔ n wu fee kanan mu nu ba wɔla kyuroɔ waa Asinkyan ylasa mu to mu. Amaa ɔmu nu ee bitɔ ɔ lee me sa mu, mu laaku. Naafɔɔ ba daa ba man kyuge mu gbaa mu, i bo."

Ɔnyirɔpe Kalaatɔpwe su Agyito

(Matiwu 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korinto 11:23-25)

²² Yesu maa mu abulapu ba maa san bee gyii mu, nu Yesu taa bodobodo, nu ɔ taa afwaala sa lbwaare, nu ɔ kpee bodobodo mu to, taa sa mu abulapu towe bamu ye, "Fan kɔɔle bodobodo numu gyii, umu i gye me kayi-wule mu."

²³ Tutu nu Yesu taa kɔɔpu mu, nu ɔ taa afwaala sa mu-Se lbwaare. Nu ɔ taa sa bamu kpini ye ba nuu.

²⁴ Nu Yesu towe ye, "Inumu i gye me nkalan mu nu lbwaare taa yle sa katowe kyula mu, ke i kyeege wurige sa asa gaalaagaa. ²⁵ N towe fane ye n man bila ye n nuu wayin nta numu kakaaku, naa fuɔ kake mu nu n bitɔ n bila nuu nta pupwe lbwaare kuwura-gyii mu to."

²⁶ Nu ba maa bu ɔlun yin lbwaare mu, ba lu kyun Olifu kibu mu su.

Yesu tɔwɛ yɪla yɛ
Pita ii biti o be kina mu
(Matiwu 26:31-35; Luka
22:31-34; Gyɔn 13:36-38)

²⁷ Nɪ Yesu tɔwɛ bamu yɛ,
 “Fane kpini fen biti fan sile
 yegɛ mɛ. Lu fɛɛ lbwaare
 tɔwɛ Asɩnkyan yɪlasa mu tɔ
 yɛ,

‘N biti n mɔɔ nbulɔpu
 okpapu mu,
 ke nbulɔpu mu ba yaase
 tɔ.’ ”

²⁸ Yesu kyaga sɔ tɔwɛ yɛ,
 “Amaa mi kelewu kyinji ka-
 maa mu, n biti n gyankpaa
 fane kpee Galile.” ²⁹ Nɪ
 Pita lɛɛ Yesu kɔnɔ ɛɛ, “Nɪ
 okumaa numu sile yegɛ fu
 gbaa, mɛɛ mɛ n man yɛ n sile
 yegɛ fu!” ³⁰ Nɪ Yesu tɔwɛ
 Pita yɛ, “N tɔwɛ fu ke fu nu
 yɛ, ndaga, pɔyi ke kyaase ɔ
 bun ɪlu ɪnyɔ mu, fii biti fu
 kyɛɛ ɪlu ɪsa yɛ fu mee nyi
 mɛ.” ³¹ Amaa Pita payi ansi
 yɛ, “Halɪ ɪ gye yɛ n maa
 fu an biti a wu gbaa mu,
 n mɛɛ yɛ n tɔwɛ yɛ n man
 nyi fu.” Kanɪn manja nɪ
 abulapɔ abanban mu kpini
 ba tɔwɛ.

Yesu kule kabwaare kule
Gesemani
(Matiwu 26:36-46; Luka
22:39-46)

³² Nɪ Yesu maa mu
 abulapɔ mu ba kpee katɪn
 mu nɪ bɛɛ tɪ yɛ Gesemani,
 nɪ ɔ tɔwɛ bamu yɛ, “Fan
 kyɪna nfu ke n kpee naa
 kule kabwaare-kule.” ³³ Nɪ
 Yesu taa Pita yɛ Gyemisi yɛ
 Gyɔn buu mu n-yɪ. Tutɔ
 nɪ Yesu kɔkɔlɔ nyita mu,
 nɪ mu n-yɪ gbaa ɪ yɔɔ mu.
³⁴ Nɪ Yesu tɔwɛ bamu yɛ,

“Mɛ kɔkɔlɔ tɔ ɪ diyɛ mɛ
 lewu-lewu. Fan sii nfu yegɛ
 fan da sɔ!” ³⁵ Maa kpee
 ansi tɔ gberɛɛ mu, nɪ ɔ naa
 kyɔn tɪyɛ kase kule lbwaare
 yɛ, “Nɪ ɪ nye waa bire,
 fale awɔrɔfɔ ɪnumu ɪ man
 tu mu.” ³⁶ Nɪ Yesu kule
 lbwaare tɔwɛ yɛ, “Nse, kutɔ
 kumaa kɪ man bulɔn fu ase.
 Kɔɔlɛ kanɪn awɔrɔfɔ numu
 ɪ mɛ sɔ. Amaa man gye mɛ
 kɔkɔlɔ biti, amaa fu yegɛ fu
 kɔkɔlɔ biti kɪ waa.”

³⁷ Yesu maa bwii kpee mu
 abulapɔ ase mu, ɔ naa tu
 ba maa de nsurɛ. Nɪ Yesu
 tɔwɛ Pita yɛ, “Simon, fu de
 nɪn? Amɔɔ fan mɛɛ bila
 taale kyɪna kerefi kulɔn yegɛ
 fan man de?” ³⁸ Fan baa
 fan da sɔ, fan kule kabwaare
 kule, ke fan man tɪyɛ kutɔ
 tɔ kɪ tɔ. Kpalɪ fɛɛ fane
 n-yaayu bire ii biti ɪ waa kɔ
 tɔ mu nɪ kɪ burɔn, amaa
 fane n-yɪ-wɔlɛ mɔɔ ɪ pɔɔ.”

³⁹ Nɪ Yesu bila bwii
 kpee ɛɛ kule kabwaare-kule
 kukulɔn manja. ⁴⁰ Maa bila
 bwii ba mu, ɔ wu ba maa de,
 ɪɪ fɛɛ nsurɛ ɪ sɔ bamu. Nɪ
 ba man bila be nyi kutɔ mu
 nɪ ba tɔwɛ.

⁴¹ Saja mu nɪ Yesu naa
 bwii ba kili sasapɔ mu, nɪ
 ɔ taase bamu yɛ, “Fan san
 fan de fen fɔtɛ nɪn? Fan
 kɪ! Saja mu fɔv fɛɛ ba taa
 mɛ, Daadimaadi Obii-nyɪnsa
 mu waa alibi awaapɔ abaa
 tɔ. ⁴² Fan kɪ, ɔmu nɪ ɛɛ lɛɛ
 mɛ ɛɛ sa mu ndee. Fan kusɔ
 ke a kpee.”

Ba kɪtaa Yesu
(Matiwu 26:47-56; Luka
22:47-53; Gyɔn 18:3-12)

43 Yesu maa dan san εε tōwe mu, opula tō nu Gyudasi, abulapu kudu anyo mu tō oku, ba fuu tuto ye sakyō damante ku. Ba su isakunde ye agulungu. lbwaare aseepu bilisa ye lbwaare nbara akaapupu ye kade mu abilisa i sun bamu.

44 Nu Gyudasi mu nu ee biti o lee Yesu sa mu, wula kaapu asa sunkaala ku tōwe bamu ye, “Om̄u nu n naa baari mu tō mu, mu nimu. Fan kitaa mu ke fan kun mu taa nate.” 45 Gyudasi maa dan fuu Yesu ase mu, nu o ye, “Okapupu!” Nu o baari mu tō. 46 Tuto nu ba kitaa Yesu ba su mu tō kinkin. 47 Amaa bamu nu ba yile tuto mu, oku lee mu sakunde ne lbwaare oseepu bilisa ase kunye kusu tin.

48 Nu Yesu tōwe bamu ye, “Amoo isakunde ye ngulungun nu fen taa ba ke fan ba kitaa me, fee n maa gye kumu tō olon oyu?” 49 Kake kumaa, n maa fane nin kabwaare-sunkpa aye yege n kaapu, nkee fan man kitaa me. Amaa i dagaa inimu i waa kanun, ke asin mu nu ba kyuroo waa Asunkyan yilasa mu tō mu, i ba tō.” 50 Tuto nu mu abulapu mu kpini ba yege mu sile kyun.

51 Nu kiyaafole ku mu nu o bun kikalala nkun mu o buu Yesu, nu ba paa ye ba kitaa mu. 52 Nu o sile kibulunkpan yege mu kikalala mu.

Ba Kpiya Yesu Asin Ogyikpa
(Matiwu 26:57-68; Luka

22:54-55, 63-71; Gyon 18:13-14, 19-24)

53 Nu ba taa Yesu kpee oseepu bilisa ase kipaara su. Tuto nu aseepu bilisa ye kade abilisa ye nbara akaapupu mu kpini ba sare. 54 Nu Pita buu Yesu kiyaa-kiyaa naa loo oseepu bilisa ase kipaara su asin ogyikpa tuto. Nu o sii kyina kabwaare-sunkpa aye akusupu mu ase ee wole folon.

55 Nu aseepu bilisa mu ye kubu-kubu abilisa mu kpini ba biti asin mu nu ba tin gyaga Yesu su, ke ba nye moo mu. Amaa ba kpine, ba man nye. 56 Nu asa gaalaagaa ba tin antjesa gyaga Yesu su, amaa bamu nno tōwesa i man gye kulon.

57 Nu anyin aku ba kusu yile tin antjesa gyaga Yesu su ye, 58 “An nu maa tōwe ye, ‘N biti n boyi kabwaare-sunkpa aye mu nu asa ba poyi mu, ke nke nsa kamaa mu, n biti n poyi kirupwe mu nu man gye asa ba poyi kumu.’ ” 59 Nkee bamu gbaa-gbaa bamu nno i kwu ye abaa.

60 Nu oseepu bilisa ase mu kusu yile bamu kpini ansi tō, taase Yesu ye, “Amoo fu man su kono fu lee lu asin mu nu ba su bee pwu fu fale?” 61 Amaa Yesu laato o man bugi mu kono.

Nu oseepu bilisa ase mu bila bwii taase Yesu ye, “Fu i gye Krisito, Om̄u nu lbwaare wula lee mu? Fu i gye

Ibwaare mu nu ane ayenbi i gye mu lee mu Mu-Bii?"

⁶² Nu Yesu lee kono ye, "Me i gye mu. Nu fen biti fan wu me, Daadi-maadi Obii-nyinsa n te Ononpo Ibwaare gyisa su abwaare-wule to ee ba."

⁶³ Nu oseepu bilisa ase mu kyate mu gbaa-gbaa ikaale, nu o ye, "Inumu bire, an man bila an biti oko o ba towe ane asin pwusa ku lu mu su." ⁶⁴ Nu o towe bamu ye, "Fan nu ye fane asu. O towe nbusaa asin yii Ibwaare. Kanin su fan ye a waa mu nene?"

Bamu kpini ba towe ye, "O gyii kupwe, nu i dagaa maa wu." ⁶⁵ Nu asa mu aku ba tub nkyole bee bun Yesu, nu ba bun mu ansi yege aku moko bee da mu, nu ba taase mu ye o bu komu nu o da mu? Nu kabwaare-sunkpa aye akusupu mu ba taa mu lu bee kpa mu itan.

Pita kyee ye o man nyi Yesu

(Matiwu 26:69-75; Luka 22:56-62; Gyon 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Pita maa dan san o bu toto mu, nu aseepu obilisa kinye kyusa ku ba toto. ⁶⁷ Maa wu Pita maa san ee wule fulon mu, nu o ku mu surum.

Nu o taase Pita ye, "Ye ngbaa fu fu buu Yesu mu nu o gye Kanasareti-nyin mu nin?"

⁶⁸ Amaa Pita kyee nu o towe ye, "N man nyi mu, nu n man nyi asin mu nu fu towe fale kase." Nu Pita lu ba lenbu.

⁶⁹ Nu kinye kyusa mu bila wu Pita toto. Nu o towe bamu nu ba yila toto mu ye, "Onumu gbaa tii bamu su." ⁷⁰ Nu Pita bila kyee. Kamaa to mu, bamu nu ba yile toto mu ba towe Pita ye, "Kesintin to mu, fu gye bamu to oko nin. Kpali fee ngbaa fu, fu lu Galile nin!"

⁷¹ Nu Pita piili ee towe nno ee gyaga mu n-yi su, nu o bo ntan towe ye, "Onyin mu nu fen towe mu asin fale gbaa, n man nyi mu."

⁷² Toto nu kyaase bun kinyosapu. Nu Pita nyini asin mu nu Yesu wola towe mu ye, "Poyi ke kyaase o bun lu inyo mu, fii biti fu kyee lu isa ye fu man nyi me" mu. Nu Pita tiye kusu su ee sawu.

15

*Ba Biya Yesu Paleti ase
(Matiwu 27:1-2, 11-14;
Luka 23:1-5; Gyon 18:28-38)*

¹ Lukaake nyenyenuu, nu aseepu bilisa ye Gyiwu abilisa ye nbara akaapupu ye kubu-kubu abilisa mu kpini, ba gyanu nu ba taa nfeere kulon. Nu ba nmina Yesu nu ba taa mu kyon naa sa Paleti mu nu o gye Roma obii, nu ee ku Israyi osuwule su mu. ² Nu Paleti taase Yesu ye, "Fu i gye Gyiwu abi owura mu?" Nu Yesu lee kono ye, "Kanan mu nu fu towe mu, kanin nin."

³ Ibwaare aseepu bilisa ase mu moko ba pwu Yesu lu asin gaalaagaa su. ⁴ Imu su nu obilisa Paleti bila taase Yesu

ye, “Fv mee ye fv lee kono? Nu asin damante mv nu ba pwi fv lu umv sv fale fa?”

⁵ Nu Yesu kina kilee kono. Nu i waa Paleti kanankv.

Ba bun Yesu lewu kpwwe
(Matiwu 27:15-26; Luka 23:13-25; Gyɔn 18:39-19:16)

⁶ Kesu kumaa, ngyanje nbuno sanya mv, obilisa Paleti i yegɛ nu beɛ lee asa mv nu ba tii obu mv to okulun mv nu sakyɔ mv bee biti mv sa bamv. ⁷ Kanin sanya manja to mv, ba tii onyin kv obu, beɛ tu mv ye Barabasi. O tii bamv nu ba man biti kibane nu ba ko keluu moɔ nyimisa mv sv nin. ⁸ Nu asa mv ba ba Paleti ase, ba towe mv ye, o waa sa bamv fee kanan mv nu ee wɔla ee waa mv.

⁹ Nu Paleti taase bamv ye, “Fen biti fee n yegɛ Gyiwu abi owura mv?” ¹⁰ Paleti dan o nyi kesintin fee asepu abilisa ba taa Yesu ba sa mv lu kayi basa. ¹¹ Amaa asepu bilisa mv ba fun waa asa mv ye ba kole Paleti ke o yegɛ Barabasi sa bamv, man gye Yesu.

¹² Nu Paleti bila bwii taase bamv ye, “Nu mine nu fen biti fee n waa omv nu fen tu ye Gyiwu abi owura mv?”

¹³ Nu ba kuusi ye, “Da mv oyu laasa sv moɔ mv.”

¹⁴ Nu Paleti taase ye, “Nu mine kilibi nu o dan waa nin?” Nu ba kuusi kenken tii sv ye, ba da mv oyu laasa sv.

¹⁵ Paleti moɔ bwii ee biti o waa asa mv kɔkɔlo biti sv, nu o tigi Barabasi sa bamv. Nu o yegɛ nu ba taa tije

Yesu, nu o taa mv waa bamv abaa to ye ba naa da mv mata oyu laasa sv.

Anaakɔpv ba waa
Yesu ahin-sin
(Matiwu 27:27-31; Gyɔn 19:2-3)

¹⁶ Nu anaakɔpv mv ba taa Yesu naa loo obilisa Paleti lenbu to. Nu ba tu bamv toomaa ana asansa. ¹⁷ Nu ba bun Yesu kiriman-kyu kitaa fee awura lee mv, nu ba taa iwii waa kuwura-wɔrv bun mv. ¹⁸ Nu ba piili beɛ fwaala mv beɛ towe mv ye, “Gyiwu abi owura mv, nye nkpa bɔnswisa.” ¹⁹ Nu ba taa oyu beɛ da mu kumu to, nu beɛ tvv nkyole ba bun mv, nu ba gya manja bamv ayaa muli sv sa mv fee ba maa sun owura mv. ²⁰ Ba maa tee waa Yesu ahin-sin lwe mv, nu ba bugi bamv kiriman-kyu kitaa mv, nu ba taa Yesu gbaa-gbaa lee bun mv. Nu ba taa mv kyɔn ba naa da mv oyu laasa mv sv.

Ba da Yesu oyu laasa sv
(Matiwu 27:32-44; Luka 23:26-43; Gyɔn 19:17-27)

²¹ Ba maa kpee mv, ba gyanja Simon mv nu o lu Siren osuwɔle sv, ee ba kade lala mv to. Nu anaakɔpv mv ba nyan mv ye o sula Yesu oyu laasa mv. Simon numv mu-bii ana i gye Alekisanda maa Rufusi. ²² Nu ba taa Yesu kpee katɔn mv nu beɛ tu ye Goligota mv. Goligota kase i gye ye, “Kumu kawɛ opula.” ²³ Tuto nu ba taa kife mv nu beɛ tu ye mire waa nta to sa Yesu ye o nuu.

Amaa Yesu kina ɔ man nuu. ²⁴ Nii ba da Yesu oyu laasa su. Ba maa biti ba barige Yesu ikaale to mu, ba tuv nbii barige mu ikaale mu to sa bamu n-yu kanan mu nu okumaa gyii mu.

²⁵ Nyenyenfuu, i waa fee kerefi akpano sana, nu ba da Yesu mata oyu laasa mu su. ²⁶ Nii ba kyuroo asin mu nu ba taa bun Yesu kupwe mu taa da mata mu amu su ye, "ONIMU I GYE GYIWU ABI OWURA MU." ²⁷ Kanin sana manja mu, ba da bamu nu bee yuuri olon su anyo aku iyu laasa su Yesu ase. Oku bu mu gyisa su, nu oku moo bu mu bina su. ²⁸ Inumu i yege nu asin mu nu ba kyuroo waa Asinkyan yilasa mu to mu i ba to.* ²⁹ Okumaa mu nu ee ba ee kyun tuto gbaa bee su asebi bee worige Yesu su, yege bee fi-fi bamu amu bee towe ye, "To, ye fu ye fii biti fu boyi kabwaare-sunkpa aye ke fu bila bwii poyi kumu nke nsa ake mu?" ³⁰ Kanin bure kpilge lu oyu laasa mu su ke fu molige fu n-yu!"

³¹ Kanin nu asepu bilisa ye nbara akaapupu mu gbaa ba nmase Yesu nin. Bee towe abaa ye, "Ee molige asa amaa ɔ mee taale molige mu n-yu." ³² Nu ba ye, "Fu nye nu fu gye Omu nu lbwaare lee ye ɔ ba molige asa, nu fu bila fu gye Gyiwu abi owura mu de, kpilge lu oyu laasa mu su, saamu an nye koolo

fu gyii." Asa anyo mu nu ba da bamu iyu laasa mu su gbaa bee saale Yesu.

Yesu kelewu
(*Matiwu 27:45-56; Luka 23:44-49; Gyɔn 19:28-30*)

³³ Kyowe maa fuu amu nsana mu, nu kitenbiri ki bun osuwole mu kpini su naa fuu kalaatipwe ase.

³⁴ I maa fuu kerefi asa kalaatipwee ase mu, nu Yesu kuusi kenken ye, "Eli, Eli, lamaa sabatani?" Imu kase i gye ye, "Me lbwaare, me lbwaare, mune i waa nu fu yege me kanin?"

³⁵ Asa mu nu ba yile tuto mu i nu inumu, nu ba ye, "Fan nu! Ee tu lbwaare otowepu Eligya."

³⁶ Nii bamu oku sile naa taa okyee dufudufu nyo nta nyanesa to, nu ɔ taa nmina oyu su kusaa naa tii Yesu kono ye o nuu. Nu ɔ towe ye, "Fan yege a ku fee Eligya ii biti ɔ ba kpilge mu oyu laasa mu su."

³⁷ Nii Yesu sawu kenken, nu o wu.

³⁸ Nii kntaa kunsu mu nu ki barige kabwaare-sunkpa aye oto to mu kyate to kinyo lu susu ba yii kase. ³⁹ Nii anaakopu obilisa mu nu ɔ yile tuto mu wu kanan mu nu Yesu sawu nu o wu mu, nu ɔ towe ye, "Kesintin, onyin numu gye lbwaare Mu-Bii nin."

⁴⁰ Akyu aku ba yile kata bee ku. Bamu to aku i gye Meeri Magidalen ye Meeri, Gyemisi pii ase maa Gyosefu bamu-nyi, ye

* 15:28 15:28 Asinkyan yilasa mu u towe ye, "Ba taa mu buga alibi awaapu.

Solome. ⁴¹ Saɗa mɔ nu Yesu bu Galile mɔ, ba buu mɔ, nu ba kye mɔ tɔ. Akyu gaalaagaa mɔ nu ba buu mɔ ba Gyerusalem mɔ gbaa ba yile toto.

Yesu kipula tɔ

(*Matiwu 27:57-61; Luka 23:50-56; Gyɔn 19:38-42*)

⁴² Kanin kake maɗa ki gye kake kulasa gyoo kake fɔtɛsa mɔ. Kyɔwe maa kpee ɔ naa tɔye mɔ, ⁴³ nu Gyosefu mɔ nu ɔ lu Ari-matiya mɔ naa ba. ɔ gye nyimisa kpare nin, nu o tii kade abilisa mɔ su, nu ɔ su beere asa ase. Nu ɔ gye ɔsa mɔ nu ee gyoo lbwaare kuwura-gyii mɔ kɔba saɗa mɔ. Nu Gyosefu waa kɔkɔlɔ kpee Paleti ase naa kole Yesu kibuni mɔ. ⁴⁴ Paleti maa nu fɛe Yesu tɛe wɔla wu mɔ, nu i kyinkyin mɔ. Nu ɔ tu anaakɔpu ɔbilisa mɔ taase mɔ ye, "Yesu tee wu?"

⁴⁵ Paleti maa nu anaakɔpu bilisa ase ye i gye kanin mɔ, nu ɔ sa ɔkpa ye Gyosefu ɔ naa taa Yesu kebuni mɔ naa pula. ⁴⁶ Nu Gyosefu naa sɔɔ taafuli, nu ɔ naa saate Yesu, taa taafuli mɔ maale mɔ. Nu ɔ taa mɔ naa pula kakyan mɔ nu ba ɗe kifule tɔ waa ɔbɔ mɔ tɔ. Nu Gyosefu gbiliti kubuu lala tii kakyan mɔ kɔnɔ. ⁴⁷ Nu Mɛeri Magidalen ye Gyose mu-nyi Mɛeri ba yile ki katun mɔ nu ba taa Yesu naa pula mɔ.

Yesu kikiyiɗi lu lewu tɔ
(*Matiwu 28:1-8; Luka 24:1-12; Gyɔn 20:1-10*)

¹ Kake fɔtɛsa ake kamaa tɔ mɔ, Mɛeri Magidalen ye Mɛeri Gyemisi mu-nyi ye Solome ba biya atɔ liifensa mɔ nu ba sɔɔ mɔ, ke ba taa naa sɔswa Yesu kebuni mɔ. ² Lukaake, nawɔkyi kake gyankpaasa ake nyenyen-fuu, kyɔwe maa dan lu mɔ, nu ba kɔsu beee kpee Yesu kakyan mɔ ase. ³ Ba maa naa beee kpee ɔkpa tɔ mɔ, nu ba taase abaa ye, "Animɔ ii biti ɔ naa gbiliti kubuu mɔ lu kakyan mɔ kɔnɔ sa anɛ?" Kpalɔ fɛe kubuu mɔ ki kyɔ gaa. ⁴ Ba maa ki mɔ, ba wu fɛe kubuu mɔ ki tɛe wɔla gbiliti ki de. ⁵ Nu ba loo kakyan mɔ tɔ, nu ba wu kɔyaafɔle kɔ maa bun atɔ fufuli ɔ te kakyan mɔ tɔ gyisa sɔ, nu bamɔ nkɔlɔ i ɗmaa bamɔ.

⁶ Nu kɔyaafɔle mɔ ye, "Fan man yege fane nkɔlɔ i ɗmaa fane. N nyi ye Yesu mɔ nu ɔ lu Nasareti, mɔ nu ba da mɔ oyɔ laasa sɔ mɔ nu fen biti. ɔ man bu nfu. O kyini lu lewu tɔ. Fan ki, nfu nu ba daa taa mɔ yɔla. ⁷ Imɔ sɔ fan nate naa tɔwe mɔ abɔlapɔ mɔ ye Pita ye, Yesu gyankpaa fane ee kpee Galile. Tutɔ nu fen biti fan wu mɔ fɛe kanan mɔ nu ɔ wɔla tɔwe fane mɔ."

⁸ Nu ba sɔle lu kakyan mɔ tɔ lu fɛe kufuu ki kɔtaa bamɔ, nu beee kyikyaa. Ba man tɔwe ɔkɔ sehn kpalɔ fɛe kufuu ki maa sɔ bamɔ sɔ.

Yesu lɛɛ mɔ N-yii
Kaapu mɔ Obuupu
(Matiwu 28:9-10; Gyɔn
20:11-18)

⁹ Yesu maa kusu lu lewu to kake fɔtɛsa ake lukaake nyenyenfuu mu, ɔ daa kilɛɛ mu n-yii nin kaapu Mɛeri Magidalen mu nu ɔ gya nbwu libi asunɔ lu mu to mu. ¹⁰ Nu o kpee naa tɔwe mu birisa ana mu nu ba boɔta to ba te bɛɛ sawu mu. ¹¹ Ba maa nu lu Magidalen ase ye Yesu te nkpa to nu o wu mu mu, ba man kɔɔle mu gyii.

Yesu lɛɛ mɔ n-yii
kaapu abɔlapu anyɔ ku
(Luka 24:13-35)

¹² Inumu kamaa mu, Yesu taa ɔkpa pupwe ku su lɛɛ mu n-yii kaapu bamu to asa anyɔ aku mu nu ba naa bee kpee bamu kade to. ¹³ Nu ba bwii ba tɔwe abanban mu, amaa ba man kɔɔle bamu gyii.

Yesu lɛɛ mɔ n-yii
kaapu abɔlapu kudu ɔku mu
(Matiwu 28:16-20; Luka
24:36-49; Gyɔn 20:19-23;
Asunpu 1:6-8)

¹⁴ Inumu kpini kamaa mu, Yesu lɛɛ mɔ n-yii kaapu mu abɔlapu kudu ɔku mu, yege ba te bee gyii. Yesu pwu bamu lu fɛɛ bamu nkɔɔ ɪ maa bɔɔɔn gaa, nu ba man kɔɔle bamu nu ba wu mu maa te nkpa to mu gyii. ¹⁵ Nu Yesu tɔwe bamu ye, "Fan kpee dulinyaa to katɪn kɔmaa naa tɔwe asɪn danbirasa mu sa daadi-maadi. ¹⁶ ɔkɔmaa mu nu ɔ kɔɔle gyii, nu ba gyee mu

Ibwaare kekyugyee mu, ee bitɪ ɔ nye kamɔɔige. Amaa ɔkɔmaa mu nu ɔ man kɔɔle gyii mu, bee bitɪ ba bun mu lewu kupwe. ¹⁷ Bamu nu ba kɔɔle gyii mu fale usɪnkaala ii bitɪ ɪ buu bamu. Lu me kitu to su mu, bee bitɪ ba gya nbwu libi, ke ba tɔwe ntɔwe pupwe. ¹⁸ Fɛɛ nu ba kan kitaa ananse to abɛɛ ba kan nuu kubwe gbaa mu, ɪ mɛɛ ye ɪ waa bamu sehn. Bee bitɪ ba taa bamu abaa gyaga alopu su ke ba nye alanfiya."

Ibwaare taa mu kpee
susu
(Luka 24:50; Asunpu 1:9-
11)

¹⁹ ɔnyiripe Yesu maa tɔwe bamu ase lwɛ mu, nu Ibwaare taa mu kpee susu naa kyina mu gyisa su. ²⁰ Nu Yesu abɔlapu ba kpee katɪn kɔmaa naa tɔwe asɪn danbirasa mu, yege ɔnyiripe Yesu ɔɔn tii bamu su, nu ba waa adangana, nu ɪ kaapu fɛɛ bamu asɪn danbirasa katɔwe mu ɪ gye kesintin.

Yesu Krisito Asin Danburasa fɛɛ kanan mu nu Luka kyurɔɔ mu

*Kuto mu su nu Luka
kyurɔɔ ɔwɔle numu
(Asunpu 1:1)*

1 Me-kyemine Tiyofolisi, asa damante ba taa tuɔ bamu n-yu su kyurɔɔ asin mu nu i waa ane to mu yila. 2 Ba kyurɔɔ kuto kumaa mu nu asa ba wu ye ansi, lu saɲa mu nu Yesu asin mu i yii kase, nu ba da umu kibonbon towe ane mu, yila. 3 Imu su beere wuya Tiyofolisi, fɛɛ kanan mu nu me gbaa-gbaa me n loo asin mu to ku lu umu npiili mu, i dagaa fɛɛ n kyurɔɔ umu kigyasu-kigyasu kyeekeye su sa fu. 4 Ke fu nye bu asin mu kesintin fɛɛ kanan mu nu ba kaapu fu mu.

*Gyon Okyugyeepu Mu
kakuvge Asin*

5 Saɲa mu nu Herodi gye owura Gyudeya ɔwɔwɔle su mu, nu onyin ku bu to nu beɛ tu mu ye Sakariya. ɔ gye lbwaare aseepu kubu mu nu beɛ tu kumu ye Abigya mu to ɔku. Nu beɛ tu mu-ka Elisabeti, nu ngbaa mu lu oseepu bilisa ase Aron kunaana to. 6 Sakariya maa Elisabeti kakyina to ukpa i kyigi lbwaare ase, nu ba buu lbwaare nbara ye kanan mu nu mu nnɔsa mu i kaapu mu. 7 Ba bile, amaa

ba man kuvge kebii, lu fɛɛ Elisabeti maa gye ogbentipu su.

8 Saɲa ku i ba fu aseepu kubu mu nu Sakariya bu kumu to mu, nu beɛ sun lbwaare ansi to. 9 Nu ba tuɔ nbii lɛɛ mu, fɛɛ kanan mu nu aseepu ukpa i kaapu mu, fɛɛ o loo kabwaare-sunkpa aye mu to naa tuwa nlaa. 10 Saɲa mu nu o loo ee tuwa nlaa mu, yege asa damante ba bu kewusunɔ beɛ kole kabwaare-kole.

11 Nu Onyiripe kabɔɔ ba mu ase, ba yile nlaa kaswu mu gyisa su, katin mu nu ee tuwa nlaa mu. 12 Saɲa mu nu Sakariya wu kabɔɔ mu, mu kokolo ki nmaa mu, nu i kita mu kufuu. 13 Amaa nu kabɔɔ mu towe Sakariya ye, "Man waa kufuu, lbwaare nu fu kabwaare-kole. Fu-ka Elisabeti ii biti ɔ kuvge Obii-nyinsa ke fu yila mu kitu ye Gyon. 14 Lu mu su mu, fane ansi ii biti i gyii, ke asa damante gbaa ansi i gyii lu mu kakuvge su. 15 Ee biti ɔ waa nyimisa kpare Onyiripe lbwaare ansi to. ɔ man kan waa nuu nta abee nta bulunsa. Kayaayu Kyirekyire mu biti o loo bola mu to, lu saɲa mu nu ɔ bu mu-nyi ɔto to mu. 16 Nu ee biti ɔ yege Israyi abi gaalaa-gaa ba nye nfɛere kikyeege, ke ba bwii ba Onyiripe bamu lbwaare ase. 17 Fu kebii Gyon numu ii biti ɔ taa Kayaayu to ɔlon gyankpaa Onyiripe mu fɛɛ lbwaare ɔtowepu Eligya. Ee biti ɔ lonɔ ase ye nbii buga to,

ke ɔ taa bamu nu bee waa kusu to olon mu, ba ba nye kanyaasin ke bamu nfeere i ba lbwaare ukpa kyigisa mu su. Ee biti ɔ waa unumu lonjo asa mu gyoo Onyirpe."

18 Nu Sakariya taase lbwaare kaboo mu ye, "Nene nu n biti n waa bu fee i gye kesintin? Lu fee n bile, nu me-ka gbaa bile ye kebii kunye."

19 Nu kaboo mu lee kono ye, "Me i gye Gabireli mu nu n yile lbwaare ansi to susu mu. Nu o sun me ye n ba towe fu asin danbirasa numu. 20 Kpalu fee fu maa man koole me asin mu nu ii biti i ba umu sana to kyeekeye gyii su mu, n towe fu ye fu man bila ye fu taale towe sehn, naa fuv sana mu nu me katowe yila mu kii biti ki ba to."

21 Sana kulon maa to, yege asa mu nu ba bu kabwaare-sunkpa aye kewusunoo mu, bee fe nfeere kutoo mu su nu Sakariya kyeeere kabwaare-sunkpa aye mu to. 22 Nu sana mu nu ɔ lu obu mu to mu, ɔ man bila ee taale ee towe bamu ase, nu ba bu fee, o wu ansi su kiliekaapu kabwaare-sunkpa aye mu to. Lu fee abaa nu o sii ɔ su ee towe bamu ase.

23 Sakariya maa sun mu kiseepu kusun lowe kabwaare-sunkpa aye mu to mu, ɔ lu tuto kpewu mu aye. 24 Inumu kamaa mu, nu mu-ka Elisabeti nye oto. Nu ɔ taa mu n-yu baala kikaara su kanin lbwaayi

inuu. 25 Nu Elisabeti ye, "Onyirpe lbwaare mu i waa unumu sa me. O su me kowee, nu ɔ lee ipeeli lu me su lu me toomaa ana to."

Ba towe Yesu kakuvge asin

26 Sana mu nu Elisabeti su mu oto lbwaayi isiye mu, nu lbwaare sun mu kaboo mu nu bee tu mu ye Gabireli kpee Nasareti kade to, mu nu ki bu Galile osuwale su mu. 27 lbwaare sun mu kpee kibite mu nu o mee nyi onyin nu bee tu mu ye Meeri mu ase. Ba taa mu sa onyin mu nu bee tu mu ye Gyosefu kekili, nu ɔ lu Dawidi kunaana to. 28 Nu lbwaare kaboo mu kpee mu ase naa fwaala mu ye, "Faa kumu okon! lbwaare bu fu ase, nu ɔ waa fu kusee gaa."

29 Nu i kitta Meeri nfeere lu asin mu nu kaboo mu towe mu mu, nu ee fe kanin afwaala mu nfeere.

30 Nu kaboo mu towe mu ye, "Meeri man waa kufuu, lu fee fu nye lbwaare ase kabwaala. 31 Fii biti fu nye oto ke fu kuvge Obii-nyinsa, ke fu yila mu kitu ye Yesu. 32 Ee biti ɔ waa nyimisa kpare ke ba tu mu ye lbwaare Owura lala Mu-Bii. Onyirpe lbwaare ii biti ɔ taa Yesu mu naana Dawidi kuwura-gya mu sa mu. 33 Nu ee biti o gyii Isirayi abi su kuwura-gyii naa fuv sana mu nu i man su okaa."

34 Nu Meeri taase lbwaare kaboo mu ye, "Nene nu unumu ii biti i bola su waa, yege n gye kibite mu nu n man nyi onyin?"

³⁵ Nu lbwaare kaboo mu lee mu kono ye, "Kayaayu Kyirekyire mu ii biti o ba fu su, ke lbwaare Owura lala mu olon o bun fu su. Imu su bee biti ba tu obii kyirekyire mu nu fii biti fu kuvge mu mu, ye lbwaare mu-bii. ³⁶ Fu kuvpu Elisabeti mu nu asa bee tu mu ye ogbentipu nu o waa kakyu bilisa gbaa mu, su obii-nyinsa-bii oto lbwaayi isiye. ³⁷ Lu fee kuto ku ki man bu to ye lbwaare mee taale waa." ³⁸ Nu Meeri lee kono ye, "N gye Onyiripe nin, yege i waa kanin sa me fee kanan mu nu fu towe mu." Nu lbwaare kaboo mu lu toto kyun.

Meeri bo Elisabeti su

³⁹ Imu nke gberere kamaa mu, Meeri kuvla mu n-yu ee waa bilen o kpee kade mu nu ki bu abu to Gyudeya osuwle su. ⁴⁰ Nu o naa loo Sakariya kupaara su naa fwaala mu-ka Elisabeti. ⁴¹ Elisabeti maa nu Meeri afwaala mu, kebii mu nu o bu mu oto to mu fitii. Kayaayu Kyirekyire ki maa loo bola Elisabeti mu, ⁴² nu o punte kenken towe ye, "Akyu kpini to mu, fu nu lbwaare waa kusee kuko, nu kusee bun fu kebii mu nu fii biti fu kuvge mu su. ⁴³ Mine kusee lala nu lbwaare taa bwaala me ye me-Nyiripe mu-nyi o ba bo me su? ⁴⁴ N maa dan nu fu afwaala mu, kebii mu nu o bu me oto to mu taa kensi-gyii fitii. ⁴⁵ Kusee i gye fu lee, lu fee fu maa koolle gyii fee asin mu nu lbwaare

towe fu mu, ii biti i ba to kesintin."

Meeri bu olon yin lbwaare

⁴⁶ Nu Meeri towe ye, "N yin Onyiripe lbwaare lu me kokolo to. ⁴⁷ lbwaare me Omoligepu su mu, mi ansi i gyii lu me kokolo to. ⁴⁸ Kpali fee me, lbwaare kibite mu nu n man bu sehn to mu, me asin i tiri lbwaare. Nu lu ndaga su i kpee mu, okumaa numu ii biti o tu me ye kumu okon wuya. ⁴⁹ Lu fee Olonpu lala lbwaare waa ato kpare sa me. Mu kitu i gye Kikyirekyire. ⁵⁰ Nu asa kumaa mu nu ba sile lbwaare mu, ee wu bamu kowee, san sa abii san ye anaana. ⁵¹ O taa mu kibaa bulonsa mu waa asin kyinkyinsa, nu o yaase bamu nu bee kusaa bamu n-yu bamu nfeere to. ⁵² O kusaa awura-gyipu bamu ngya su, amaa nu o diyaa abulupu mu susu. ⁵³ O yege nu atiripu ba nye ato danbirasa mu nu i tiri bamu. Amaa ato wuya ana bire, o bwiiyaa bamu ye abaa kpan. ⁵⁴ lbwaare nyinji mu asa Isirayi abi su, nu o wu bamu kowee kye bamu to,

55 fɛɛ kanaan mɔ nu ɔ tɔwɛ yila anɛ naana ana agyankpaapɔ mɔ.

ɔ tɔwɛ Abraham yɛ eɛ bitɪ o wu maa mɔ kanaana tɔ abi kpini kɔwɛɛ.”

56 Nu Mɛɛrɪ kyɪna Elisa-beti asɛ ɪ waa fɛɛ ɪbwaayɪ ɪsa pɔyɪ nu o bwii kpewu.

Elisabeti Kɔvɛ Gyon Okyugyeepu

57 Elisabeti kake kɔvɛsa maa fɔv mɔ, nu ɔ kɔvɛ kebii-nyɪnsa-bii. 58 Nu Elisabeti mɔ tɔɔmaa ana yɛ mɔ kɔvɛ ana ba maa nu kanaan mɔ nu ɔnyɪrɪpɛ ɪbwaare mɔ wu mɔ kɔwɛɛ mɔ, nu bamɔ kpini ba bɔga gyii bamɔ ansi.

59 Imɔ kake buruwasapu mɔ ba gyanɛ, kɛ ba tɪn kebii mɔ oduu. Naafɔɔ beɛ bitɪ ba taa mɔ-sɛ kitɪ Sakariya mɔ yila mɔ. 60 Amaa nu mu-nyi kina kitɪ mɔ, nu ɔ yɛ, “Ba tɪ mɔ yɛ Gyon.”

61 Nu ba tɔwɛ Elisabeti yɛ, “Fan man sɔ ɔkɔ nu ɔ sɔ kanɪn kitɪ fane kanaan tɔ.”

62 Nu ba waa abaa tɔwɛ mɔ-sɛ Sakariya asɛ, kɛ ba bɪ kitɪ mɔ nu ba taa yila kebii mɔ. 63 Nu ɔ yɛgɛ nu ba taa kɪgyantan-bi sa mɔ. Nu ɔ kyɔrɔɔ sɔ yɛ, “Mɔ kitɪ ɪ gye Gyon.” Nu ɪ kyinkyin bamɔ gaa. 64 Opula maɲa tɔ nu Sakariya kɔnɔ bugi, nu mɔ kanandɔvɔ gbaa sanɛ, nu o piili ɛɛ tɔwɛ ɛɛ yɪn ɪbwaare.

65 Nu kufuu kɪ kɪtaa mɔ tɔɔmaa ana mɔ kpini, nu asɪn nɪmɔ ɪ yalagɛ ndɛ mɔ nu ɪ bɔ abɪ tɔ Gyudeya ɔsɔwɔlɛ sɔ. 66 Nu ɔkɔmaa

mɔ nu o nu kanɪn asɪn mɔ ɪ fɛ kɪmɔ nfɛɛrɛ, nu ɛɛ taasɛ yɛ, “Mɪnɛ nu kanɪn kebii nɪmɔ ba ɔ ba waa?” Lu fɛɛ ɪbwaare kɪbaa kɪ gyan mɔ sɔ.

Sakariya Bɪ ɔlɔn Yɪn ɪbwaare

67 Nu Kayaayu Kyɪrɛkyɪrɛ mɔ bɔla kebii mɔ mɔ-sɛ Sakariya tɔ, nu ɛɛ tɔwɛ ab-waaresɪn yɛ,

68 “Fan yɛgɛ a yɪn anɛ ɪsɪrayɪ abi ɔnyɪrɪpɛ ɪbwaare, lu fɛɛ ɔ ba nɪn ɔ ba kye mɔ asa tɔ kɛ ɔ mɔlgɛ bamɔ.

69 Lu mɔ kɪyaafɔlɛ Dawidi kanaan tɔ mɔ, ɔ lɛɛ ɔmɔlgɛpɔ lɔnpɔ sa anɛ.

70 Fɛɛ kanaan mɔ nu ɪbwaare atɔwɛpɔ kyɪrɛkyɪrɛ mɔ ba wɔla tɔwɛ yila fɛɛ,

71 eɛ bitɪ ɔ ba mɔlgɛ anɛ lu anɛ dɔn ana yɛ anɛ akisipu kpini abaa tɔ.

72 ɪbwaare tɔwɛ yɛ eɛ bitɪ o wu anɛ naana ana kɔwɛɛ kɛ o nyɪnɪ mɔ katɔwɛ kyula kyɪrɛkyɪrɛ mɔ.

73 Katɔwɛ kyula nɪmɔ nu ɪbwaare bɔ ntan sa anɛ naana Abraham yɛ,

74 eɛ bitɪ ɔ kɔɔlɛ anɛ lu anɛ akisipu abaa tɔ, kɛ ɔ yɛgɛ a nyɛ ɔlɔn sun mɔ yɛgɛ a man sɔ kufuu.

75 Kɛ a ba an gye asa kyɪrɛkyɪrɛ kɛ anɛ ɪkpa ɪ kyiigi, mɔ ɪbwaare ansi tɔ lu anɛ kakyɪna kpini.”

76 Nii Sakariya tɔwe mu-bii Gyɔn ye, "Mi-bii, bee biti ba tii fu ye lbwaare ɔlonpu mu ɔtɔwepu.

Li fɛɛ fii biti fu gyankpaa ɔnyiripe mu naa lonɔ mu ɔkpa.

77 Fii biti fu ba yege mu asa ba bu fɛɛ i li alibi kitaakɛɛ su nu bee biti ba nye kamɔlɛɛ.

78 Li fɛɛ lbwaare maa wu anɛ kɔwɛɛ su mu, nu ɔ yege nu ɔmɔlɛgepu mu ba anɛ ase, fɛɛ kanan mu nu kyɔwe i li susu ba ɛɛ da kase mu.

79 Kɛ i nmanɛ sa bamu nu ba bu kitentenbiri mu nu ki su bamu kii kpee lewu tɔ,

kɛ i nmanɛ tɔ kaapu anɛ ɔkpa mu nu i su i kpee keyuula tɔ."

80 Nii kebii mu dan nu ɔ nye lbwaare Kayaayu tɔ ɔlon, nu ɔ kyina ofuli su naa fɔv saɲa mu nu ɔ lɛɛ mu n-yu kaapu Isirayi abi.

2

Yesu kɔkɔge kakɔge (Matiwu 1:18-25)

1 Kanin nke maɲa tɔ mu, Owura Kasaro Agusitu sa kɔnɔ yii su tɔwe ye, ɔkɔmaa mu nu ɔ bu Roma kuwura-gyii kase mu kpini ɔ naa kyɔrɔɔ mu kitu kɛ ba kale mu. 2 Kimu i gye asa kɔkale gyankpaasa mu nu ba waa Roma kuwura-gyii tɔ, saɲa maɲa tɔ nu Kwirinisi gye Siriya ɔsɔwɛ ɔkɔsɔpu

mu. 3 Kanin su ɔkɔmaa numu kpee mu kade tɔ kɛ ɔ naa kyɔrɔɔ mu kitu.

4 Nii Gyosefu gbaa kusɔ Nasareti kade mu nu ki bu Galile ɔsɔwɛ su, kpee kade mu nu bee tii kimu ye Betilehem mu nu ki bu Gyudeya ɔsɔwɛ su. Betilehem i gye kade mu nu owura Dawidi li. Gyosefu kpee Betilehem kpali fɛɛ ɔ li Dawidi kebunɔ nin. 5 Gyosefu taa Mɛɛri mu nu ɔ da mu kɔkɔɔ su ye ee biti ɔ kili mu mu, nu ba kpee Betilehem ba naa kyɔrɔɔ bamu atii. Kanin saɲa maɲa mu Mɛɛri su ɔtɔ. 6 Saɲa mu nu ba bu Betilehem mu, nu Mɛɛri saɲa kuvgesa kɛ fɔv. 7 Nii Mɛɛri kuvge mu-bii-nyinsa gyankpaasa. Nii ɔ taa akyibi mili kebii mu su, nu ɔ taa mu dɔla kutɔ mu nu atɔbwaaya bee gyii mu tɔ. Kpali fɛɛ afɔ ba maa ba kɔkyɔ su mu Mɛɛri maa Gyosefu ba man nye opula afɔ obu mu tɔ.

Nbulɔpu Akpavu Ye lbwaare Nbuɔ

8 Saɲa maɲa tɔ, nbulɔpu akpavu aku ba bu kade mu afitiri tɔ bee ki bamu nbulɔpu su kagyanbwe. 9 Nii opula maa tɔ lbwaare kabɔɔ ku ki ba bamu ase, nu lbwaare bunyaa mu nmanɛ tɔ kyaabɔɔ bamu. Nii kufuu ki kitaɔ bamu. 10 Amaa nu lbwaare kabɔɔ mu tɔwe bamu ye, "Fan man waa kufuu. N biya fane asin danbirasa mu nu ii biti a waa asa kpini ɔkɔn. 11 Ndaga kake numu ba kuvge ɔmɔlɛgepu mu Dawidi

kade to. Mu i gye Onyiripe, Omu nu lbwaare wola lee mu. ¹² Fale nu fen biti fan wu kesintin mu. Fen biti fan wu fee ba maa taa akyibi mili kebii pupwe mu, nu o de kuto mu nu atobwaaya bee gyii mu to." ¹³ Opula mana to nu lbwaare nboco kubu lala ku ba lu susu ba tii kaboco mu su, nu ba yin lbwaare bee towe ye,

¹⁴ "Bonyaa bu lbwaare mu nu o bu susu mu ase. Ke keyuula ki bun bamu nu ba bola mu ansi mu kase su."

¹⁵ Saja mu nu lbwaare nboco ba lu bamu ase kpee susu mu, nbulupu akpapu mu ba towe abaa ye, "Fan yege a kpee Betilehem naa ki kuto mu nu ki waa nu Onyiripe lbwaare towe ane mu."

¹⁶ Kanin su nu ba kpaala kpee nu ba naa wu Meeri maa Gyosefu ye kebii pupwe mu maa de kuto mu nu atobwaaya bee gyii to mu.

¹⁷ Nbulupu akpaapu mu ba maa naa wu kebii mu, nu ba towe asa kuto mu nu lbwaare kaboco mu ba towe bamu lu kebii mu su mu. ¹⁸ Nu i kyinkyin bamu nu ba nu asin mu nu atobwaaya akpaapu mu ba towe mu.

¹⁹ Nu Meeri taa asin mu kpini waa mu kokolo to, ee fe umu nfeere. ²⁰ Nu nbulupu akpaapu mu ba maa bwii bee kpee mu, yege bee bu ulun bee yin lbwaare, lu fee kuto kumaa mu nu ba nu nu ba wu mu, i bola su fee kanan mu nu lbwaare kaboco mu ki towe bamu mu.

Ba Yila Yesu kitu

²¹ Kebii mu maa fuo nke nburuwa ake ke ba tin mu oduu mu, nu ba yila mu kitu ye Yesu, fee kanan mu nu lbwaare kaboco mu wola towe yila poyi nu ba nye mu oto mu.

Ba Taa Yesu Kpe Kabwaare-Sun Aye

²² Nu saja mu maa fuo fee Gyosefu maa Meeri ba fwu bamu n-yu ineesi, fee kanin mu nu Mosesi nbara mu i kaapu mu, kanan su ba taa kebii mu kpee Gyerusalem ba naa taa mu waa lbwaare abaa to. ²³ Lu fee ba kyurco yila lbwaare nbara mu to ye, "I dagaa fee ba taa kebii-nyinsa gyankpaasa kumaa numu naa sa Onyiripe lbwaare." ²⁴ Nu Meeri maa Gyosefu ba naa lee saraga fee kanan mu nu lbwaare nbara i kaapu mu. Nbara mu i kaapu ye, (Ba taa alopo anyo abee awura-lopo pii-pii anyo kpee naa lee saraga sa lbwaare).

²⁵ Kanan saja mu onyin ku bu Gyerusalem nu bee tu mu ye Simeyon. O gye osa mu nu mu ukpa i kyiigi nu ee sun lbwaare ye kokolo kulun, nu Kayaayu Kyirekyire mu ki bola mu to. Nu o gyoo saja mu nu lbwaare ii biti o biya Israyi abi kamolige. ²⁶ Kayaayu Kyirekyire mu ki lee kaapu mu fee, o mee ye o wu, amoo o wu Omu nu lbwaare wola lee mu poyi ke o wu. ²⁷ Saja mu nu Meeri maa Gyosefu ba taa kebii mu kpee kabwaare-sunkpa

aye tɔ, ke ba naa waa mu kumu su fee kanan mu nu lbwaare nbara i kaapu mu, nu Kayaayu Kyirekyire mu kpiya Simeyon kabwaare-sunkpa aye mu tɔ.

28 Nu Simeyon koolɛ kebii mu kita a mu abaa tɔ nu ɔ yin lbwaare tɔwe ye,

29 “Ɔnyirɛ lbwaare fu yege nu asin mu nu fu tɔwe mu i ba tɔ, kanin su nbunbu fu taale yege me, fu kyaafole n wu kayi yuuli tɔ.

30 Lu fee mi ansi i wu Ɔmoligeɔ mu nu fu sa asa mu.

31 Mu i gye Ɔmu nu fu wula loɔ sa asa kpini mu.

32 Mu i gye kanmanɛ mu nu kii biti ki yege asa mu nu ba man gye Isirayi abi mu ba bu fu okpa mu,

ke ki yege fu asa, Isirayi abi gbaa ba nye bunyaa.”

33 Asin mu nu Simeyon tɔwe lu kebii mu su mu, i kyinkyin mu-nyi ye mu-se.

34 Nu Simeyon waa Mɛeri maa Gyosefu kusee, nu ɔ tɔwe Mɛeri ye, “lbwaare lee kebii numu nin, ye kpali mu su mu, Isirayi abi gaalaagaa bee biti ba tiye, ke aku moɔ ba nye kamolige. Mu ii biti ɔ lee lbwaare asin mu kaapu, ke asa ba gyii umu umoore.

35 Ke asa gaalaagaa nfeere mu nu i bu bamu amu tɔ mu i lu ifuli. Ke fu Mɛeri moɔ, fu kayiye kii biti ki waa fee deebi buyesa nu ba taa yii fu kɔkɔlɔ tɔ mu.”

36 Saɔa maɔa mu, kakyi bulisa ku bu tɔ, bee tu mu ye Ana nu ɔ gye lbwaare ɔtɔweɔ. O kili nsu nsuno nu mu-kuli wu. Mu-se i gye Fanuweli, nu ɔ lu Asee kebunɔ. 37 Ɔ kyina kukula mu tɔ naa fu saɔa mu nu ɔ gyii nsu aduburuwa ye ana. Saɔa kumaa kagyanbwe ye kakyɔwape ee sun lbwaare. Ɔ mee lu kabwaare-sunkpa aye tɔ. Ɔ bu tɔtɔ nin ee nmina kɔnɔ yege ee kule kabwaare-kule. 38 Opula maɔa tɔ nu Ana ba Gyosefu maa Mɛeri ase nu ɔ fwaala lbwaare, nu ɔ tɔwe kebii mu asin sa bamu nu ba te ba gyoo Ɔmoligeɔ mu nu ee biti ɔ ba lee Gyerusalem abi lu awɔrɔfo tɔ mu.

*Gyosefu maa Mɛeri
ba bwii kpee Nasareti
kade tɔ*

39 Saɔa mu nu Mɛeri maa Gyosefu ba lɔwe kɔtɔ mu nu ki dagaa fee ba waa fee kanan mu nu lbwaare nbara i kaapu mu, ba bwii kpewu bamu kade tɔ Nasareti mu nu ki bu Galile ɔsuwɔle su mu. 40 Nu Yesu dan nu ɔ nye ɔlon, nu kanyaasin ki bola mu tɔ, nu lbwaare kabwaala ki bu mu su.

*Yesu kebii Tɔ Mu O Kpe
Kabwaare-Sunkpa Aye*

41 Kesu kumaa Gyosefu maa Mɛeri bee kpee Gyerusalem ba naa gyii Kanyaɛ nbunɔ kesu kɔnɔ kɔlonɔ. 42 Yesu maa gyii nsu kudu anyɔ mu, o buu Mɛeri maa Gyosefu kpee naa

gyii kanin Kanyaḡe nbuno mu feƣe kanan mu nu bamu anaana-to i kaapu mu. ⁴³ Ba maa gyii bamu nke lwe nu ba bwii bee kpewu mu, Yesu sii kamaa Gyerusalem to yege mu akugerepu ana mu ba man nyi. ⁴⁴ Ba nyi feƣe o tii kubu mu nu ba maa bamu ba naa mu su nin, nu ba nate kake ibiri poyi nu ba piili bee biti mu bamu kubu ana ye bamu kyemine ana mu to. ⁴⁵ Ba maa man wu mu mu, nu ba bwii kpee Gyerusalem ba naa biti mu. ⁴⁶ Kake sasapu ake mu, ba naa wu mu kabwaare-sunkpa aye mu to, maa te nbara akaapupu mu ase, yege ee nu bamu ase yege ee taase bamu asin mu kase. ⁴⁷ Bamu nu ba bu toto nu ba nu kanan mu nu Yesu lee asin mu kase mu, i kyinkyin bamu. ⁴⁸ Saḡa mu nu mu akugerepu ba naa wu mu mu, i kyinkyin bamu, nu Meeri taase Yesu ye, "Mi-bii, mine nu fu waa ane kanin? N maa fu-se ansi i payi an biti fu."

⁴⁹ Nu Yesu lee kono ye, "Mine su nu fan naa fen biti me? Fan man nyi feƣe i dagaa feƣe n baa n bu me-se aye?" ⁵⁰ Amaa ba man nu asin mu nu o towe mu kase.

⁵¹ Nu o buu Meeri maa Gyosefu kpee Nasareti, yege saḡa kumaa ee nu bamu ase. Amaa mu-nyi taa asin numu kpini waa mu kokolo to ee fe umu nfeere. ⁵² Nu Yesu dan n-yu to ye kanyaasin to, nu o bola lbwaare ye asa ansi.

3

Gyon Okyugyeepu
Abwaaresin kitowe
(Matiwu 3:1-12; Maki 1:1-8; Gyon 1:19-28)

¹ Saḡa mu nu Tiberiyu kyina o gye Roma osuwle su owura lala nsu kudu anusapu mu, saḡa maḡa to mu Pontiyu Paleti i kyina o gye Gyudeya Kuwura-bii, nu Herodi moƣo gye Galile Kuwura-bii, yege mu-supu Filipu moƣo ee ku Itureya ye Tirakoniti isuwle su, nu Lisaniya moƣo i gye Abilene osuwle su Kuwura-bii. ² Kanin saḡa maa nu Anasi maa Kayifasi ba gye lbwaare asepu bilisa ase mu. Nu lbwaare towe mu asin sa Sakariya mu-bii Gyon, saḡa mu nu o bu ofuli su mu. ³ Imu su Gyon nate kyaaboo osuwle mu nu ki maa Gyodan obun mu ee towe abwaaresin ee sa asa ye, "Fan kyeege fane nfeere lu fane alibi to ke fan bwii ba lbwaare ase, ke fan yege ba gyee fane lbwaare kekyugyee, ke fan nye alibi kita kke." ⁴ Gyon numu asin nu lbwaare otowepu Isaya wala kyuroo yila mu owle to mu ye, "Oku bu ofuli su ee kuusi ee towe ye, 'Fan loḡo Onyiripe lbwaare mu okpa, ke fan kyiigi mu ukpa-bi mu. ⁵ Ke fan tii-tii igee mu, ke fan tite abu ye abu-bi mu ba kase waa kyeekyee. Ke fan kyiigi ukpa nyonsa mu, ke ukpa gogyigogyi mu i tii waa toltoli.

6 Kε daadimaadi kpini ba wu Ɔmυ nu Ɔbwaare lee ye ɔ ba moliɛ asa mu.' "

7 Nu Gyɔn tɔwe sakyɔ mu nu bee ba mu ase ye o gyee bamυ Ɔbwaare kekyugyee mu ye, "Fan du fee ananse mu nu ba sυ kubwe. Nbuɔnbu biri animυ i da fane amu tɔ ye fan sile lu Ɔbwaare agbυ mu nu i gye fane kusυ bute mu mu tɔ? 8 Fan waa adanbirasa mu nu u kaapu fee fan kyeeɛ fane nfeere lu fane alibi tɔ ba Ɔbwaare ase. Ke fan yege kitowe ye, 'An lu Abraham kinaana tɔ nu, umυ sυ Ɔbwaare mee ye ɔ bute ane kusυ.' N tɔwe fane ye Ɔbwaare i taale yege abuu numυ a biliɔi Abraham anaana-bii. 9 Ba tee wula taa kpanfa waa oyu mu ilin tɔ, lu fee oyu kumaa mu nu ki mee soyi abi danbirasa mu, bee biti ba ne kimυ tυ kase, ke ba taa tυ waa fulɔn tɔ."

10 Gyɔn maa tɔwe kanin mu, nu sakyɔ mu taase mu ye, "Imυ sυ nene nu an biti a waa?"

11 Nu Gyɔn lee kɔnɔ ye, "Ɔkumaa mu nu ɔ sυ ikaale unyɔ mu, ɔ barige tɔ sa mu tɔmaa mu nu ɔ man sυ, nu ɔkumaa mu nu ɔ sυ agyito gbaa, ɔ waa kanin."

12 Lenpoo akɔlepu aku gbaa ba ba ye o gyee bamυ Ɔbwaare kekyugyee. Nu ba taase mu ye, "Ɔkaapupu, nene nu an biti a waa?"

13 Nu ɔ lee bamυ kɔnɔ ye, "Fan man kɔle afulee kyɔn kanan mu nu i dagaa fee fan kɔle mu."

14 Nu anaakɔpu mu aku ba ba taase Gyɔn ye, "Nene nu ane gbaa ane an biti a waa?"

Nu ɔ lee kɔnɔ ye, "Fan man nyan ɔku kɔle mu afulee, ke fan man pwu asa mu nu bamυ asin a de ɔkpa, amaa umυ nu bee ka fane mu i kukwe fane."

15 I maa waa fee asa mu kpini bee ku Ɔmυ nu Ɔbwaare wula lee ɔkpa mu, ɔkumaa numυ u fe nfeere fee akuto fee Gyɔn i gye Ɔmυ nu Ɔbwaare wula lee mu. 16 Imυ sυ Gyɔn tɔwe asa mu kpini ye, "Nkyu nu n sυ n gyee fane Ɔbwaare kekyugyee, amaa ɔmυ nu ɔ kyɔ me gaa mu u ba. Nu n man dagaa gbaa fee n muɔa saɔe mu asibita tfe. Nu mee mu ii biti ɔ taa Kayaayu Kyirekyire ye fulɔn gyee fane Ɔbwaare kekyugyee. 17 Nu ɔ sυ mu kuto kyaalesa mu kɔbaa tɔ, ee biti ɔ ba kyaale ayu lu ayu-waate tɔ, ke ɔ laata ayubi mu waa kikyunkun tɔ, ke o tuwa ayu-waate mu fulɔn mu nu ii mee dun kpa."

18 Ɔkpa damante sυ nu Gyɔn taa kɔta asa mu nkɔlɔ, nu ɔ tɔwe asin danbirasa mu sa bamυ.

19 Imυ kamaa mu Gyɔn pwu owura Herodi, lu fee ɔ taa mu-supu Filipu mu-ka Herodiya kili, ye asin libi mu nu ɔ waa tii sυ. 20 Amaa alibi mu nu Herodi bila waa tii sυ mu i gye fee kamaa tɔ mu ɔ kɔta Gyɔn tii obu.

*Gyɔn Gyee Yesu
Ɔbwaare Kekyllu
(Matiwu 3:13-17; Maki*

1:9-11)

²¹ Saɲa mɔ nu Gyɔn i gyee asa lbwaare kekyugyee mu, o gyee Yesu gbaa. Nu Yesu maa kole kabwaare-kole mu, nu sɔsɔ bugi tɔ. ²² Nu Kayaayu Kyurekyure mu ki kpilige fɛɛ kuwura-lɔpɔ ba gyɔŋɔ mu sɔ. Nu ɔbulɛ ku lu sɔsɔ tɔwe ye, “Fu i gyee mi-bii bitisa mu, nu fu i bɔla mi ansi.”

*Kɪnaana Mv Nu Yesu Lu
kɪmɔ Tɔ*

(Matiwu 1:1-17)

²³ Saɲa mɔ nu Yesu gyii nsu adɪsa mu, nu o piili mu kusun mu nu lbwaare sun mu ye ɔ ba waa mu. Nu asa bɛɛ ki fɛɛ Yesu gye Gyosefu mu-bii.

Gyosefu mu gye Heli mu-bii.

²⁴ Nu Heli mu-se i gye Matati,

nu Matati mu-se i gye Lewi,
nu Lewi mu-se i gye Malikin,

nu Maliki mu-se i gye Gyanayi,
Gyanayi mu-se i gye Gyosefu ku.

²⁵ Gyosefu numu mu-se i gye Matatiya,
Matatiya mu-se i gye Amosi,

nu Amosi mu-se i gye Nahum,
nu Nahum mu-se i gye Isili,
nu Isili mu-se i gye Nagayi. ²⁶ Nu Nagayi mu-se i gye Mati,

nu Mati mu-se i gye Matatiya,
nu Matatiya mu-se i gye Semen,

nu Semen mu-se i gye Gyoseki,
nu Gyoseki mu-se i gye Gyoda.

²⁷ Nu Gyoda mu-se i gye Gyowanan,
nu Gyowanan mu-se i gye Resa,

nu Resa mu-se i gye Serubabeli,
nu Serubabeli mu-se i gye Selatiye,

nu Selatiye mu-se i gye Neri. ²⁸ Neri mu-se i gye Maliki,

nu Maliki mu-se i gye Adi,
nu Adi mu-se i gye Kosam,

nu Kosam mu-se i gye Elimadam,
nu Elimadam mu-se i gye Eri.

²⁹ Nu Eri mu-se i gye Gyosuwa,
nu Gyosuwa mu-se i gye Eliyasa,

nu Eliyasa mu-se i gye Gyorim,
nu Gyorim mu-se i gye Matati,

nu Matati mu-se i gye Lewi. ³⁰ Nu Lewi mu-se i gye Simeyon,

nu Simeyon mu-se i gye Gyuda,
nu Gyuda mu-se i gye Gyosefu,

nu Gyosefu mu-se i gye Gyonam,
nu Gyonam mu-se i gye Eliyakim.

³¹ Nu Eliyakim mu-se i gye Meliya,
nu Meliya mu-se i gye Mena,

nu Mena mu-se i gye Matata,
nu Matata mu-se i gye Natan,

nu Natan mu-se i gye Dawidi. ³² Nu Dawidi mu-se i gye Gyeese,

nu Gyeese mu-se i gye Obedi,
Obedi mu-se i gye Bowasi,

nu Bowasi mu-se i gye Salimon,
nu Salimon mu-se i gye Naason.

33 Nu Naason mu-se i gye Aminadabi, nu Aminadabi mu-se i gye Ram,
 nu Ram mu-se i gye Hesiron, nu Hesiron mu-se i gye Peresi,
 nu Peresi mu-se i gye Gyuda.
 34 Nu Gyuda mu-se i gye Gyekobu,
 Gyekobu mu-se i gye Isaki, Isaki mu-se i gye Abraham,
 nu Abraham mu-se i gye Tera, nu Tera mu-se i gye Naho.
 35 Nu Naho mu-se i gye Serugi, nu Serugi mu-se i gye Rewu,
 Rewu mu-se i gye Pelegi, nu Pelegi mu-se i gye Ebe,
 nu Ebe mu-se i gye Sela.
 36 Nu Sela mu-se i gye Kenan,
 nu Kenan mu-se i gye Afahadi, nu Afahadi mu-se i gye Sem,
 nu Sem mu-se i gye Nowa, nu Nowa mu-se i gye Lameki.
 37 Nu Lameki mu-se i gye Metusala, Metusala mu-se i gye Enoki,
 nu Enoki mu-se i gye Gyaredi, nu Gyaredi mu-se i gye Mahalale,
 nu Mahalale mu-se i gye Keyinan. 38 Nu Keyinan mu-se i gye Enosi,
 nu Enosi mu-se i gye Seti, nu Seti mu-se i gye Adam.
 Nu Adam gye Ibwaare mu-bii.

4

Sitaane Tɔv Yesu tɔ Ku (Matiwu 4:1-11; Maki 1:12-13)

1 Yesu maa lu Gyɔdan ɔbun mu tɔ ba mu, yegɛ Kayaayu Kyirekyire mu ki bɔla mu, nu Kayaayu maɲa yegɛ nu o kpee ofuli sɔ.

2 Maa bu ofuli mu sɔ nke adina mu, nu Sitaane ii kpee ɛɛ tɔv mu tɔ u ku. Kanin nke numu kpini mu ɔ man gyii sehn, umu sɔ laalaalwe mu akun a kita mu.

3 Nu i tɔwe mu ye, "Nu fu gye Ibwaare mu-bii kulɔn mu de, yegɛ kubuu numu ki bilinji bodobodo."

4 Nu Yesu lee kɔnɔ ye, "Ibwaare Asinkyan yilasa mu u tɔwe ye, 'I man gye agyito nkun sɔ nu nyumisa ii biti ɔ nye nkpa.' "

5 Nu ɔ taa mu kpee kibɔ bunswisa ku sɔ, nu ɔ taa awuragi mu nu i bu dulinyaa tɔ mu kpini kaapu mu opula tɔ.

6 Nu ɔ tɔwe Yesu ye, "N biti n sa fu awuragi mu ɔlɔn ye umu bunyaa lu atɔ numu kpini sɔ. Lu fee umu kpini ba taa waa me abaa tɔ nun, nu n taale taa sa ɔkumaa mu nu n biti.

7 Umu sɔ nu fu kan muɲa sun me mu, umu kpini ii biti i bilinji fu lee."

8 Nu Yesu lee kɔnɔ ye, "Ibwaare Asinkyan yilasa mu i tɔwe ye, 'Muɲa fu-Nyiripe Ibwaare, nu mu nkun nu i dagaa fee fu maa sun.' "

9 Tɔtɔ ɔ nu bila kpiya mu Gyerusalem naa yile kabwaare-sunkpa aye mu ketin tɔ. Nu ɔ tɔwe mu ye, "Nu

fu kan fu gye lbwaare mu-bii kulon mu, yege fu n-yu to lu tuto ba tiye kase. ¹⁰ Lu fee lbwaare Asinkyan yilasa mu i towe ye,

'Ibwaare ii biti o sun mu nboɔ ke ba be kun fu.'

¹¹ Bee biti ba sogita fu, ke fu man tiye kase ke fu ayaa a man da abuu."

¹² Nu Yesu lee kono ye, "Ibwaare Asinkyan yilasa mu i towe ye, 'Man kan tuv fu-Nyuripe lbwaare to ku.' "

¹³ Saɲa mu nu o tuv mu to okpa kumaa su kpine mu, o saɲ yege mu o gyoo saɲa mu nu ee biti o nye mu.

Yesu Piili Mu kusun Galile ɔsɔwɔle su (Matiwu 4:12-17; Maki 1:14-15)

¹⁴ Lu Kayaayu Kyirekyire olon to su mu, Yesu bwii kpee Galile ɔsɔwɔle su, nu mu asin i yalage ɔsɔwɔle mu nu i kyaabo tuto kpini. ¹⁵ Nu o kaapu Abwaaresin Gyiwu abi kabwaare-kule ɔgyanekpa, nu okumaa numu yin mu.

Ba Kina Yesu Mu Gbaa-gbaa Mu Kade To (Matiwu 13:55-58; Maki 6:1-6)

¹⁶ Nu o kpee Nasreti katin mu nu ba bila mu mu, nu kake futesa ake mu, o kpee Gyiwu abi kabwaare-kule ɔgyanekpa fee kanan mu nu o wɔla ee waa mu. Nu o kusɔ yile ke o kale Abwaaresin. ¹⁷ Nu ba taa lbwaare otowepu Isaya ɔwɔle mu boota mu. Maa bugi to mu, o biti wu nu o

kale katin mu nu ba kyuroɔ yila ye,

¹⁸ "Ibwaare Kayaayu Kyirekyire mu ki bu me ase,

lu fee o lee me nun fee n towe asin danbirasa mu sa atiripu.

O sun me ye n ba towe kamolige asin sa bamu nu ba tii bamu ibu mu.

O sun me ye n ba bugi agyaatanapu ansi, ke bamu nu asa bee sisii bamu mu, bee biti ba nye bamu n-yu.

¹⁹ O sun me ye n ba da kibonbon fee ɔnyuripe lbwaare kamolige saɲa mu fɔɔ."

²⁰ Yesu maa kale lɔwe mu, o boɔ ɔwɔle mu bwiiyaa sa ɔmɔnu ee ku kabwaare-kule ɔgyanekpa mu su mu, nu o naa kyina. Nu bamu nu ba bu ɔgyanekpa mu kpini ansi i yii mu su. ²¹ Nu o towe ye, "Ndaga lbwaare Asinkyan yilasa umu i ba to nu i gye me asin fee kanan mu nu fan nu n maa kale mu."

²² Nu Yesu kono to asin danbirasa mu i kyinkyin bamu nu ba bu tuto mu kpini, nu ba yin mu. Nu ba taase abaa ye, man gye Gyosefu mu-bii mu nun?

²³ Nu Yesu towe bamu ye, "N nyi fee fen biti fan bo me kɔnasan numu ye 'Okyepu, kye fu n-yu.' Nu fen biti fan bila towe ye, 'Ato mu nu an nu fee fu waa Kapanum kade to mu, waa umu fu kade to nfu.'

²⁴ "N towe fane kesintin ye lbwaare otowepu kumaa

nɔmɔ man sɔ bɛɛɛɛ mɔ ayɛ.
²⁵ Nɔ n biti fan wu kesintin fɛɛ, lbwaare ɔtɔwɛpɔ Eligya saɲa mɔ, akulapu-kyɔ ba kyɔna ba kyɔ Isirayɔ ɔsɔwɔle mɔ sɔ. Saɲa maɲa tɔ bulayɔ yɔle nsu nsa ye lbwaayɔ isiyɛ nɔ akɔn a ba ɔsɔwɔle mɔ kpini sɔ. ²⁶ Amaa lbwaare man sun Eligya bamɔ ɔkɔlɔn gbaa ase, amɔɔ okulapu-kyɔ mɔ nɔ ɔ bu Sarefati kade mɔ nɔ ki bu Sidon kabaafɔn sɔ mɔ nkɔn ase. ²⁷ Nɔ lbwaare ɔtɔwɛpɔ Elisa saɲa mɔ, abootipu ba kyɔ Isirayɔ ɔsɔwɔle sɔ, amaa Elisa man kye bamɔ ɔkɔ, amɔɔ ɔnyɔn mɔ nɔ bɛɛ tɔ mɔ ye Naaman mɔ nɔ ɔ gye Kesiriya-nyɔn mɔ nkɔn nɔ ɔ kyɛ.”

²⁸ Asa mɔ nɔ ba bu ɔgyaɲɛkpa tutɔ mɔ, ba maa nɔ asɔn nɔmɔ mɔ, nɔ agbɔ a kɔtaa bamɔ. ²⁹ Nɔ ba kɔsɔ butɛ Yesu lɛɛ kade mɔ tɔ, nɔ ba taa mɔ dii kpee kɔbɔ mɔ nɔ bamɔ kade ki gyan sɔ mu kumu tɔ, paa fɛɛ ba yege mɔ tɔwɔ kɔbɔ maɲa ogee tɔ. ³⁰ Amaa ɔ dan nate bɔle asa damante mɔ nsana kyɔn.

Yesu Gya nbwɔ libi

*Lɔ ɔnyɔn Kɔ Tɔ
 (Maki 1:21-28)*

³¹ Lɔ tutɔ mɔ nɔ Yesu kpee Kapanum kade mɔ nɔ ki bu Galile ɔsɔwɔle sɔ mɔ tɔ, nɔ kake fɔbɛsa ake mɔ, ɔ piili ɛɛ kaapɔ asa mɔ. ³² Mɔ kɔkaapɔ mɔ ki kyinkyɔn bamɔ, lɔ fɛɛ ɔ sɔ ɔlɔn.

³³ Nɔ kabwaare-kɔle ɔgyaɲɛkpa mɔ tɔ mɔ, ɔnyɔn kɔ kyɔna ɔ sɔ nbwɔ libi,

nɔ kayaayu bu mɔ sɔ, maa wu Yesu mɔ, nɔ ɔ kuusi kenken ye, ³⁴ “Ndo! Yesu Kanasareti-nyɔn, mine nɔ fii biti anɛ ase? Fɔ ba fɔ ba nyita anɛ nɔn? N nyi ɔsa mɔ nɔ fɔ gye, fɔ ɔ gye lbwaare Nyɔmɔsa Kyɛkyɛ mɔ.”

³⁵ Tutɔ nɔ Yesu pɔnte kabwɔ libi mɔ sɔ ye, “Laato, ke fɔ lɔ ɔnyɔn mɔ tɔ.” Nɔ kabwɔ libi mɔ taa kanyɔn mɔ tɔwɔ kase bamɔ ansi tɔ, nɔ ɔ lɔ mɔ tɔ kyɔn yege ɔ man taale waa mɔ sehn.

³⁶ Nɔ ɔ waa asa mɔ kpini kɔyan nɔ bɛɛ tɔwɛ abaa ye, “Mine kɔkaapɔ ndee? ɔnyɔn nɔmɔ taa kɔnyɔn ye ɔlɔn ɛɛ pɔnte n-yaayu libi sɔ nɔ bɛɛ lɔ asa tɔ!” ³⁷ Nɔ Yesu n-nyɔ sɔ asɔn mɔ ɔ yelɔge kyaabɔɔ ɔsɔwɔle maɲa sɔ kpini.

*Yesu Kye Alɔpɔ damante
 (Matiwu 14-17; Maki 1:29-31)*

³⁸ Yesu maa lɔ Gyiwu abi kabwaare-kɔle ɔgyaɲɛkpa obu mɔ tɔ mɔ, ɔ kpee Simon ayɛ. Yege Simon mɔ-saa kyɔsa de ɛɛ lɔ kibirima bulɔnsa, nɔ ba kɔle Yesu ye ɔ ba kɔ mɔ. ³⁹ Nɔ ɔ naa yɔle mɔ ase nɔ ɔ tɔwɛ kibirima mɔ ye ki lɔ ɔkyɔ mɔ tɔ, nɔ kibirima mɔ ki yege mɔ. Nɔ ɔkyɔ mɔ kɔtaa bamɔ kɔfɔ. Nɔ ɔ kɔsɔ kɔtaa bamɔ kɔfɔ.

⁴⁰ Saɲa mɔ nɔ kyɔwɛ kpee ɔ naa tɔye mɔ, asa mɔ ba taa alɔpɔ mɔ nɔ bɛɛ lɔ alɔ yiri-yiri mɔ ba Yesu ase. Nɔ ɔ taa mɔ abaa gyaga bamɔ ɔkɔmaa nɔmɔ sɔ nɔ ɔ kye bamɔ kpini. ⁴¹ Nɔ ɔ bɔla gya nbwɔ libi lɔ asa

gaalaagaa tɔ, yege bee ku-usi kenken bee tɔwe ye, "Fu i gye lbwaare Mu-Bii mu." Amaa nu ɔ pɔnte bamu su, nu ɔ man yege bamu ba tɔwe sehn, lu fee be nyi maa gye ɔmu nu lbwaare wula lee mu.

⁴² Kayi maa ke mu Yesu kpee opula mu nu i du surum, nu asa mu ba lu ba naa bee biti mu. Ba maa ba wu mu mu, ba man bila bee biti fee ɔ lu bamu ase. ⁴³ Amaa ɔ tɔwe bamu ye, "I dagaa fee n maa tɔwe lbwaare kuwura-gyii asin danbirasa mu sa nde ku asa gbaa, lu fee imu su nu lbwaare sun me." ⁴⁴ Nu Yesu kyaga su ee tɔwe asin danbirasa mu Gyiwu abi kabwaare-kule ɣyanekpa, mu nu i bu Gyudeya ɔsɔwɔle su kpini.

5

Yesu Ti Mu Abɔlapɔ

Gyankpaasa Mu

(Matiwu 4:18-22; Maki 1:16-20; Gyɔn 1:40-42)

¹ Kakaaku nu Yesu kpee ɔ yile Kanesareti ɔbun mu nu ba bila bee ti ye Galile mu ɔbun-kaa. Nu asa ba naa kyaabɔɔ mu bee nin abaa ke ba naa nu abwaaresin. ² Yesu wu ukulɔ inyɔ i maa dan kebunɔ manja yege ukulɔ akɔtapu mu bee fwɔ bamu asawu. ³ Nu Yesu loo ɔkulɔ mu kuku, mu nu ki gye Simon lee tɔ. Nu ɔ tɔwe mu ye o nin waa tɔ gberɛɛ. ɔkulɔ manja tɔ nu Yesu kyɔn kyina yege ee tɔwe kubu mu nu ki sare tutɔ mu abwaaresin.

⁴ Yesu maa tɔwe abwaaresin mu lɔwe mu, nu

ɔ tɔwe Simon ye "Pale fu ɔkulɔ mu kpee katun mu nu i bunye, ke faa fu tɔɔmaa ana mu fan tuɔ fane asawu kɔtaa ukulɔ."

⁵ Nu Simon lee kɔnɔ ye, "Me ɔbilisa, an tuɔ nun halu ba kalayi, a man kɔtaa sehn, amaa nu fu tɔwe kanun bire, n biti n tuɔ." ⁶ Nu ba maa tuɔ asawu mu, ba kɔtaa ukulɔ kibansa halu bamu asawu mu i san gbaa kyate. ⁷ Tutɔ nu ba da abaa ti bamu tɔɔmaa ana mu nu ba bu ɔkulɔ nyɔsɔpu mu tɔ ye ba ba kye bamu tɔ. Ukulɔ inyɔ mu kpini ye imaa imu ukulɔ mu i san gbaa muuri.

⁸ Simon Pita maa wu kutɔ mu nu i waa mu, nu ɔ kyɔn muja mu amulii su Yesu ansi tɔ tɔwe ye, "Onyiripe, lu me ase, n gye alibi ɔwɔapu nun." ⁹ Lu ukulɔ damante mu nu ba kɔtaa mu su mu, i kyinkyin maa mu tomaa ana kpini. ¹⁰ Ukulɔ mu kɔkɔta mu gbaa ki kyinkyin Gyemisi maa Gyɔn, Sebedi mu-bii ana mu nu ba maa Simon bee sun kusun mu. Nu Yesu tɔwe Simon ye, "Man waa kufuu, lu ndaga i su ii kpee mu, fii biti fu ba fu kɔtaa asa fu biya me nun."

¹¹ Nu ba bute ukulɔ mu ba dan kidenbi su, nu ba yege kutɔ kɔmaa numu nu ba buu Yesu.

Yesu Kye Kibootoo Wuya Ku

(Matiwu 8:1-4; Maki 1:40-45)

¹² Yesu maa bu kade ku su mu, onyin ku gbaa bu tutɔ nu kibootoo kɔtaa mu n-yi su kpini. Saɔa mu nu o wu

Yesu mu, o be muja mu ansi to kule mu ye, “Onyiripe, nu fii biti mu, fu taale yege me n-yu i loho su.”

¹³ Nu Yesu teeje mu kibaa mata mu. Nu o towe mu ye, “N biti, loho su.” Nu opula manja to kibootoo mu ki yege mu. ¹⁴ Nu Yesu da onyin mu kumu to ye, “Man kan waa towe oku, amaa taa fu n-yu kaapu lbwaare oseepu mu, ke fu naa lee saraga fee kanan mu nu Mosesi nbara mu i kaapu mu, ke i kaapu to sa okumaa numu fee fu n-yu i loho su.”

¹⁵ Amaa Yesu n-yu su asin mu i loho yalage to, nu i yege nu asa damante ba be nu mu ase, nu o kye bamu nu bee lo mu kpini. ¹⁶ Amaa saja kumaa Yesu u lu mu nkun ee kpee ee kule kabwaare-kule, opula mu nu o du surum.

Yesu Kye N-yu Wusa Wuya

(Matiwu 9:1-8; Maki 2:1-12)

¹⁷ Kakaaku Yesu maa kaapu abwaaresin mu, Farasii abi ye nbara akaapupu mu nu ba lu Galile ye Gyudeya isowule su ye Gyerusalem kade to mu ba te toto. Onyiripe lbwaare olon mu bu mu ase fee o taa kye alopu. ¹⁸ Nu anyin aku ba sula onyin mu nu mu n-yu i wu nu o de kalan su. Ba kpan bamu n-yu ba taa mu loo kikaara mu su, naa yila Yesu ansi to. ¹⁹ Lu saky o mu su mu, ba man nye okpa ba taa mu loo kikaara mu

su. Imu su ba dii kpee obu mu susu, katun mu nu ba taa usee nyale munla mu su, nu ba foti oko kpiligaa mu yege o de mu kalan su saky o mu nsana yila Yesu ansi to.

²⁰ Yesu maa wu kikole-gyii mu nu ba su mu su mu, o towe onyin mu ye “Me kyemune n taa fu alibi kee fu.”

²¹ Nu Farasii abi ye nbara akaapupu mu ba piili bee fe nfeere bamu amu to ye “Anumu i gye osa numu nu ee towe nbusaa asin kanin? Anumu i taale taa alibi kee ti lbwaare su?”

²² Yesu nyi nfeere mu nu bee fe, nu o taase bamu ye “Mune i waa nu fen fe fale nfeere fane nkolo to? ²³ Imu kumoo i busin kitowe. N taa fu alibi kee fu, abee kusu nate? ²⁴ N biti fan bu fee me, Daadimaadi Obii-nyinsa n su olon dulinyaa numu to nu n taale taa alibi kee.” Imu su o towe onyin mu nu mu n-yu i wu mu ye, “N towe fu ye, Kusu! Taa fu kalan kpewu.” ²⁵ Opula manja to nu o kusu yile bamu ansi to, nu o taa mu kalan nu o de su mu, nu ee yin lbwaare ee kpewu. ²⁶ Nu i kyinkyin okumaa numu, nu ba yin lbwaare, nu i kitaa bamu kufuu nu ba towe ye, “Ndaga an wu asin kyinkyinsa.”

Yesu Ti Lewi Ye

O Ba Buu Mu

Matiwu 9:9-13, Maki 2:13-17

²⁷ Inumu kamaa mu, Yesu lu nu o naa wu lenpoo okolepu mu nu bee ti mu

ye Lewi* mu kusun obu to. Nu Yesu tɔwe mu ye, "Kusu buu me." 28 Nu onyin mu kusu yege kuto kumaa nu o buu Yesu.

29 Nu Lewi dɔna agyito kukyo mu kɔkpaara su sa Yesu, nu lenpoo akɔɔlepu gaalaagaa ye asa aku ba buga tuto, nu ba maa Yesu bee gyii. 30 Amaa nu Farasii abi mu ye nbara akaapupu mu nu bamu gbaa bamu gye Farasii abi mu bee kɔlɔte bee sa Yesu abɔlapu mu ye, "Mɔne i waa nu fanaa lenpoo akɔɔlepu ye alibi awaapu fen buga fen gyii fen nuu kanɔn?"

31 Nu Yesu lee kɔnɔ ye, "Ɔkyepu man tiri sa bamu nu ba su alanfiya, amɔɔ bamu nu bee lo mu nkun. 32 N man ba ye n ba tu bamu nu ba mu ikpa i kyigi nin. Amaa n ba nin ye n ba tu alibi awaapu ke ba kyeege bamu nfeere ba lbwaare ase."

*Asin Taasesa Lu,
Kɔnɔ Nmɔna Su*

Matiwu 9:14-17; Maki 2:18-22

33 Nu asa aku ba tɔwe Yesu ye, "Gyon okyugyeepu abɔlapu bee nmɔna kɔnɔ yege bee kule kabwaare-kule saɔna kumaa, kanɔn nu Farasii abi abɔlapu mu gbaa bee waa nin. Amaa fee fu abɔlapu mu bire ba dan bee gyii bee nuu nin saɔna kumaa."

34 Nu Yesu lee kɔnɔ ye, "Fu taale yege kikyifo to afo ba nmɔna kɔnɔ yege ɔkyifo mu-kuli bu bamu ase? 35 Amaa saɔna ku ii biti o ba, ke ba taa ɔkyifo mu-kuli lu bamu ase, kanɔn nke maɔa to bire bee biti ba nmɔna kɔnɔ."

36 Nu Yesu bo bamu kɔnasan kinumu ye, "Ɔku mee tin kikyibi pupwe naa baata mata kaale didaa ɔbo. Nu ɔku kan waa kanɔn mu, i yege nu kikyibi pupwe mu i kyate kaale didaa mu i tii su nin, nu kikyibi didaa mu ye kirupwe mu i mee ye i baa i duli abaa. 37 Kanɔn nu ɔku mee taa ɔwɔle didaa ee sun kukore pupwe. Nu o kan waa kanɔn bire, ɔwɔle didaa mu ii biti o kyate, nu i mee ye i yege kukore pupwe mu ki waa ɔdan. 38 Kanɔn su i dagaa fee ɔwɔle pupwe nu bee su bee sun kukore pupwe. 39 Nu ɔkumaa mu nu o lan kukore didaa nu i din mu mu, o man bila ee biti kukore pupwe kilan. Ee biti o tɔwe ye, 'Kukore didaa mu ki boɔ mu.' "†

6

*Ba Taase Yesu Lu
Kake Fɔntesa Ake Su
(Matiwu 12:1-8; Maki 2:23-28)*

1 Kake fɔntesa ake ku nu Yesu naa ayu kudoo ku to, nu mu abɔlapu ba tɔne ayu mu pusa bamu abaa to we.

2 Nu Farasii abi mu aku ba

* 5:27 5:27 Ba bila bee tu onyin maɔa ye Matiwu. † 5:39 5:39 Asin kaapusa nfu i gye ye nu ba kan taa nta pupwe waa kitobwaaya ɔwɔle didaa to mu, nta pupwe ɔlon mu ii biti i boyi ɔwɔle didaa mu.

taase ye, "Mune i waa nu fan waa kake futesa ake ikisii?"

³ Nu Yesu lee bamu kono ye, "Fan man putu kale lbwaare Asunkyan ylasa mu, ke fan wu kutu mu nu Dawidi waa sana mu nu akun a mo ma mu asa mu?"

⁴ Fan man wu kanan mu nu o loo kabwaare-sunkpa obu to naa taa saraga bodobodo mu we, nu o taa iku sa mu asa gbaa nu ba we, yeye i man gye ane nbara su fee oku o gyii umu, amoo lbwaare asepu nkun?"

⁵ Nu Yesu bila towe ye, "Me, Daadimaadi Obii-nyinsa gbaa n gye Onyiripe sa kake futesa mu."

Yesu Kye Kibaa Wusa Wuya

(*Matiwu 12:9-14; Maki 3:1-6*)

⁶ Kake futesa ake ku biyo Yesu bila kpee Gyiwu abi kabwaare-kule ogyanjekpa ee kaapu. Nu onyin ku bu tutu nu mu gyisa kibaa ki wu.

⁷ Farasii abi mu ye nbara akaapupu mu bee biti kanan mu nu ba waa ke ba bun Yesu kupwe. Imu su ba te ba gyoo bee ku fee Yesu ii biti o kye mu kake futesa ake mu.

⁸ Amaa Yesu wula o n-yu bamu nfeere mu nu bee fe, nu o towe onyin mu nu mu kibaa ki wu mu ye, "Kusu yile asa mu kpini ansi to." Nu o kusu yile.

⁹ Nu Yesu towe bamu ye, "N taase fane, mine kutu nu ane nbara mu i kaapu fee a waa kake futesa ake? A waa adanbirasa abee alibi?"

A molige asa nkpa abee a nyita umu?"

¹⁰ Nu o ku bamu kpini kyaaboo, nu o towe onyin mu ye, "Teeje fu kibaa." Nu onyin mu teeje mu kibaa, nu mu kibaa mu ki nye olon.

¹¹ Amaa agbu a kitaa bamu, nu ba piili bee bee nmina kanan mu nu bee biti ba waa Yesu.

Yesu Asunpu Kudu-Anyo Mu

(*Matiwu 10:1-4; Maki 3:13-19*)

¹² Nke manja to mu, Yesu kpee abu to o naa kule kabwaare-kule, nu kagyanbwe manja kpini mu, o bu tutu ee kule lbwaare.

¹³ Nu kayu ki maa ke mu, nu o tu mu abulapu kpini ba mu ase, nu o lee bamu to kudu anyo, nu o yila bamu kitu ye asunpu.

¹⁴ Bamu i gye Simon (mu nu o yila mu kitu ye Pita), ye mu-supu Andiruwu, ye Gyemisi maa Gyon, ye Filipu maa Batolome,

¹⁵ ye Matiwu maa Tomasi, ye Alifeyo mu-bii Gyemisi, ye Simon mu nu bee tu ye Seloti, ¹⁶ ye Gyemisi mu-bii Gyudasi, ye Gyudasi Isikariyoti mu nu o ba lee Yesu sa mu.

Yesu Kaapu Nu o Kye Alopu

(*Matiwu 4:23-25*)

¹⁷ Yesu maa mu asunpu ba kpilige kibu mu su ba kipentempiren ku su. Nu abulapu gaalaagaa ba be tu mu tutu, nu asa damante ba lu Gyudeya ye Gyerusalem ye nde mu nu bee tu ye Tayi maa Sidon opu nbun mu

kpini. ¹⁸ Ba ba nu mu ase ke ba nye bamu alo ki kye. Bamu nu n-yaayu libi bee tooro bamu ba nye bamu n-yu. ¹⁹ Nu asa mu kpini ba kpan bamu n-yu fee ba mata mu, lu fee olon ku bu mu to nu i lu i kye bamu kpini alo.

*Amu Okon Wuya Ana
Ye Amu Libi Wuya Ana*

²⁰ Tuto nu Yesu ku mu abulapu mu nu o towe ye, "Amu okon wuya ana i gye fane mu nu fan gye atiripu, lu fee Ibwaare kuwura-gyii mu ki gye fane lee.

²¹ Amu okon wuya ana i gye fane mu nu akon a mo fane nbunbu numu mu, lu fee Ibwaare ii biti o yege fan hme.

Amu okon wuya ana i gye fane mu nu fen su nbunbu, lu fee Ibwaare ii biti o yege fan hmase.

²² Amu okon wuya ana i gye fane mu nu asa bee kisi fane, bee kina fane, bee saale fane, nu bee tin antjesa libi bee gyaga fane su, lu me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu su.

²³ "Nu ba kan waa fane kanun mu fan yege i waa fane okon, ke fan taa kensi-gyii kyaa, lu fee kekee lala ki de susu kii gyoo fane. Kpalu fee kanun nu bamu naana ana gbaa ba taa waa lbwaare atowepu mu.

²⁴ Amaa fane ato wuya ana, fane laaku, fee fan maa wula nye fane okon dulinyaa numu to nbunbu numu.

²⁵ Fane mu nu fan gyii hme nbunbu numu fale mo, fane laaku, lu fee akon ii biti u tye fane su.

Fane mu nu fen hmase nbunbu fale mo mu, fane laaku, lu fee fen biti fan su ke fan boota to.

²⁶ Nu fane mu nu asa bee towe fane n-yu su asin danbirasa mu, fane laaku.

Kanun nu bamu naana ana ba towe asin danbirasa lu atowepu mu nu bee tin antjesa bee gyaga lbwaare su mu."

*Fan Biti Fane Dvn Ana
(Matiwu 5:38-48, 7:12)*

²⁷ Nu Yesu ye, "Amaa n towe fane mu nu fen nu me ase ye, fan biti fane dvn ana, ke fan waa adanbirasa sa fane akisipu ana. ²⁸ Ke fan waa bamu nu bee towe fane nno mu kusee, ke fan kule kabwaare-kule sa bamu nu bee nyanla fane. ²⁹ Nu oku kan da fu otan mu, bilinji kinyosapu mu sa mu. Nu oku kan koolo fu balumaasu mu, yege o taa fu kaale tii su. ³⁰ Nu oku kan ba kule fu kutu ku mu, sa mu. Nu oku kan taa fu kutu ku mu, man bila naa taase kutu manja su lu odunwura mu ase. ³¹ Ke fan waa fane toomaa ana fee kanan mu nu fen biti fee ba waa sa fane mu.

32 “FEE nu fan kan fen biti bamu nu bee biti fane nkun mu, mine su nu i dagaa fee lbwaare o bila yin fane? Halu alibi awaapu gbaa bee biti bamu nu bee biti bamu mu. 33 Nu fan kan waa kidanbirasa sa bamu nu bee waa fane adanbirasa nkun mu, mine su nu i dagaa fee lbwaare o bila yin fane? Alibi awaapu gbaa bee waa kanin. 34 Nu fan kan fen paala bamu nu fan koole gyii fee bee biti ba ba nye ka fane mu, mine su nu i dagaa fee lbwaare o bila yin fane? Halu alibi awaapu gbaa bee paala bamu tomaa ana ke bee bwii ka bamu afulee manja kono kyee kyee. 35 Amaa fan biti fane dun ana ke fan waa bamu adanbirasa. Nu fan kan paala bamu mu, fan man fe imo kiba ka nfeere. Nu fen waa kanin mu, fen biti fan nye kekee lala, ke fen biti fan baa fan gye lbwaare Owura lala mu nbii ana. Lu fee o su kebiti sa asa, nu ee waa kidanbirasa ee sa bamu nu ba mee fwaala, nu ba gye amu to olon wuya ana. 36 Imo su fan wu asa kowee fee kanan mu nu fane-Se lbwaare gbaa ii wu asa kowee mu.

Fan Man Bun Abaa Kupa
(Matiwu 7:1-5)

37 “Fan man tale fane tomaa ana, ke lbwaare gbaa o man tale fane. Fan man bun asa kupa, ke lbwaare gbaa o man bun fane kupa. Fan taa kee abaa, ke lbwaare gbaa o

taa kee fane. 38 Fan sa, ke lbwaare gbaa o sa fane. Ee biti o kaala, bola koto kaalasa mu, ke o nyee su, ke o gyinyen kumu, ke i bola worige fane abaa to. Koto kaalasa mu nu fan taa kaala mu, kumu maa nu lbwaare ii biti o taa kaala sa fane.”

39 Nu Yesu bo bamu kinasan nimu ye, “Gyaatanapu i taale gyankpaa mu tomaa gyaatanapu okpa? Nu i kan ba kanin mu, bamu asa anyo kpini bee biti ba naa lu tiye kikyabo to. 40 Nu obulapu mee taale nara mu okaapupu, amaa nu okumaa mu nu o bila bu bire ee taale waa fee mu okaapupu.

41 “Mune i waa nu fu wu keyuubi ki maa bu fu tomaa kensi to, nu fu mee wu kagyapoti mu nu ki bu fu lee to? 42 Mune su nu fu taale towe fu tomaa ye, ‘Me tomaa, yege n lee keyuubi mu nu ki bu fu kensi to fale! Yege fu mee ki kagyapoti mu nu ki bu fu gbaa-gbaa fu kensi to?’ Fu kebunbun ansi wuya, gyankpaa lee kagyapoti mu nu ki bu fu kensi to, poyi ke fu taale ki danbirasa lee keyuubi mu nu ki bu fu tomaa lee to.

Oyu Kima Nimo Kima Kimo Abi
(Matiwu 7:16-20, 12:33-35)

43 “Nu oyu danbirasa ku man bu to ki soyi abi libi, abee oyu libi mee soyi abi danbirasa. 44 Oyu kumaa nimu kumu abi su nu bee su bee bu kumu. Nu oku mee tiye akutu ee lu

kikpale oyu su, abee kidi-dobi lu kimango oyu su. ⁴⁵ Nyimisa danbirasa u waa ato danbirasa mu nu o kusla yila mu kokolo to, nu nyimisa libi mo u waa ato libi mu nu o kusla yila mu kokolo to. Lu fee nyimisa kono u towe kuto mu nu ki bu mu kokolo to nun.

*Kinjanan Lu Asa Anyo
Akpaara Kipyi Su
(Matiwu 7:24-27)*

⁴⁶ "Mune i waa su nu fan tu me ye, 'Onyirpe, Onyirpe,' yege fan mee waa kuto mu nu n towe fane ye fan waa? ⁴⁷ Okumaa mu nu o ba me ase, ba nu me asin, nu o waa umu mu, n biti n kaapu fane osa mu nu o duli. ⁴⁸ Kanin osa mana du nun fee osa mu nu ee biti o poyi kikpaara, nu o kuu loo kase nu o poyi opore gyankpaasa mu gyaga kifole su. Nu nkyu n bola nu i da kikpaara mu, amaa ki man gyinyen lu fee maa poyi kumu danbirasa mu su. ⁴⁹ Amaa okumaa mu nu o nu me asin, nu o man buu umu mu, o du nun fee osa mu nu o man kuu obo poyi nu o poyi kikpaara mu gyaga kusuupu su. Nu nkyu maa bola da kikpaara mu, nu ki lu tye yaase to kpini-kpini."

7

*Roma Anaakopu Kilifa
Okusopu Kikole-gyii
(Matiwu 8:5-13)*

¹ Saja mu nu Yesu towe unumu lwe, nu asa ba nu

mu katowe mu, o kpee Kapanum kade to. ² Roma anaakopu kilifa okusopu ku kyina o bu tuto, nu o su kyaafole ku mu nu ee biti mu asin, nu ee lo nu ee biti o wu. ³ Okusopu mu maa nu Yesu su mu, nu o sun Gyiwu abi abilisa aku mu ase, ye o ba kye mu kyaafole sa mu. ⁴ Ba maa ba Yesu ase mu, ba dan baase kule mu gaa towe ye, "Onyin numu dagaa fee fu maa kye mu to. ⁵ Lu fee o su kebiti sa ane Gyiwu abi, halu o poyi kabwaare-kule ogyanjekpa sa ane."

⁶ Imu su Yesu buu bamu ee kpee tuto. Saja mu nu o tiri kikpaara mu to mu, nu Roma anaakopu obilisa mu sun mu kyemine ana ba naa towe Yesu ye, "Onyirpe man nyanla fu n-yu. Lu fee n man dagaa fee fu ba me kikpaara su. ⁷ Kanin gbaa nu n wu fee n man dagaa fee n ba fu ase. Fee fu dan sa kono me kyaafole ii biti o nye alanfiya. ⁸ Lu fee ngbaa me n bu obilisa oku kase, nu anaakopu oku gbaa ba bu me kase. Nu n towe numu ye, 'Kpe nfu' nu ee kpee, nu n bila towe onumu ye, 'Ba nfu,' nu ee ba, nu n towe me kyaafole ye, 'Waa fale,' nu ee waa."

⁹ Yesu maa nu kanin mu, i kyinkyin mu, nu o bilinj mu ansi ku kubu damante mu nu ba buu mu mu, nu o towe ye, "N towe fane kesintin fee, Isirayi abi kpini to mu, n man puta wu osa mu nu o su fale kikole-gyii damante numu

kedubi.” ¹⁰ Nboɔ mu nu o sun mu ba maa bwii kpewu mu, ba naa tu kɔyaafɔle mu maa nye alanfiya.

Yesu Kyinji Okulapu-kyu Kɔ
Mu-bii Lu Lewu to

¹¹ Imu kamaa mu Yesu lu toto kpee kade mu nu bee ti kumu ye Nayin, nu mu abulapu ye asa damante ba buu mu. ¹² Saɔa mu nu o tiri kade mu nbwama mu, o wu ba maa su obuni ba lu kade mu to, nu obuni maɔa gye okulapu-kyu ke-bii-nyinsa kolon mu nu o kɔɔge. Nu asa damante mu nu ba bu kade mu to ba buu okulapu-kyu mu. ¹³ Onyiripe Yesu maa wu okulapu-kyu mu, mu asin a kɔta mu kɔwee, nu o towe mu ye, “Man bila su.” ¹⁴ Nu Yesu taa mu kibaa naa mata kidakaa mu, nu asulapu mu ba sii ba yile, nu o towe ye, “Kɔyaafɔle! N towe fu ye, kusu!” ¹⁵ Nu olewupu mu kusu kyina, nu o piili ee towe, nu Yesu taa mu sa mu-nyi.

¹⁶ Nu i kyinkyin bamu kpini nu ba yin lbwaare. Nu ba towe ye, “lbwaare otowepu lala ku lu ane su. lbwaare ba o ba kye mu asa to.” ¹⁷ Yesu asin numu i yalage Gyudeya osuwle su, ye isuwle mu nu i de i maa kumu mu.

Gyon Okyugyeepu Sun
Asa Yesu Ase
(Matiwu 11:2-19)

¹⁸ Nu Gyon abulapu ba naa towe mu Yesu awaasa mu kpini. Imu su o ti mu

abulapu anyo, ¹⁹ nu o sun bamu Onyiripe Yesu ase ye ba naa taase mu ye, “Fu i gye Omu nu, lbwaare ye ee biti o ba mu abee a gyoo ku oku okpa?”

²⁰ Saɔa mu nu anyin mu ba ba Yesu ase mu ba towe mu ye, Gyon okyugyeepu i sun ane fu ase ye abaa taase fu ye, “Fu i gye Omu nu lbwaare ye ee biti o ba mu abee a gyoo ku oku okpa?”

²¹ Kanin saɔa maa to mu Yesu kye asa gaalaa-gaa alobi, nu o gya nbwu libi lu asa to, nu o bugi agyaatanapu gaalaa-gaa ansi. ²² Imu su o lee Gyon nboɔ mu kɔɔ ye, “Fan bwii naa towe Gyon kutu mu nu fan wu ye imu nu fan nu. Agyaatanapu ansi ii bugi, nu aboobi bee kusu nate, nu abootipu bee nye alanfiya, nu akpawu asu ii tigi, nu alewupu bee kyinji bee ba nkpa to, nu atiripu bee nu asin danbirasa mu. ²³ Fan bila towe mu ye, kusee i gye sa asa kumaa mu nu o san o su kikɔle-gyii me to.”

²⁴ Saɔa mu nu Gyon nboɔ ba lu mu ase mu, nu Yesu piili ee towe Gyon asin ee sa kusu mu, nu o taase bamu ye, “Fan maa lu kpee Gyon ase ofuli mu su mu, mine nu fan waa nfeere fee fen kpee fen naa ku? Kukoɔ mu nu afuu a da ii filaa mu? ²⁵ Nu i man gye kanin bire mu, mine nu fan kpee naa wu? Abee onyin mu nu o bun ogyalin ato? Ayee! Asa mu nu ba bun ogyalin ato nu ba su kakyina danbirasa

mu, ba bu awurakpa nin.
 26 Amaa mine nu fan kpee
 naa ku? Ibwaare otowepu
 abee? Eehn, n tawe fane
 kesintin fee o kyɔ Ibwaare
 otowepu. 27 Gyɔn numu asin
 nu Ibwaare Asinkyɔn yilasa
 mu i tawe ye,

'N biti n sun me kabɔɔ ke o
 gyankpaa fu,
 mu ii biti o loɔɔ fu okpa
 gyoo fu.'

28 N tawe fane fee, okumaa
 mu nu ba kuge mu mu,
 man kyɔ Gyɔn, amaa
 okumaa mu nu o du pii susu
 kuwura-gyii to mu kyɔ mu."

29 Asa mu kpini ye lenpoo
 akoolupu mu nu ba nu Gyɔn
 asin towesa mu, ba koolu
 gyii fee Ibwaare asin mu
 i kyigi, lu fee ba yege nu
 Gyɔn gyee bamu Ibwaare
 kekyugyee. 30 Amaa Farasii
 abi ye nbara akaapupu
 anyipu ba kina nfeere mu
 nu Ibwaare su sa bamu mu.
 Imu su nu ba man yege nu
 Gyɔn gyee bamu Ibwaare
 kekyugyee.

31 Nu Yesu taase ye,
 "Anumu nu n biti n taa
 ndaga kakyina kanumu to
 asa kaala. Anumu ana nu ba
 duli? 32 Ba du nin fee nbii
 mu nu ba te kiyga to bee tu
 abaa bee tawe ye,

'An fule kensi-gyii nbile sa
 fane,
 amaa fan man kyaa,
 nu an sawu keli alengyi sa
 fane,
 amaa fan man su'.

33 "Lu fee Gyɔn okyugy-
 eepu maa ba mu, ee nmina
 kɔnɔ gaa, nu o man nuu
 nta, nu fan ye 'O su nbwu

libi.' 34 Nu Me, Daadimaadi
 Obii-nyinsa n maa ba mu, n
 gyii nu n nuu, nu fan ye, 'N
 gye ogyipu lala ye otabupu,
 nu n bila n gye lenpoo
 akoolupu ye alibi awaapu
 bamu kyemine.' 35 Amaa
 bamu nu bee buu Ibwaare
 kanyaasin, lu bamu-daa su
 mu, u kaapu fee kanyaasin
 mu burɔn."

*Jkyu Alibi Wuya Ku
 Taa Tulale Suswa Yesu
 (Matiwu 26:6-13; Maki
 14:3-9; Gyɔn 12:1-8)*

36 Saɔa ku to nu Ka-
 farasii-nyin ku tu Yesu ye
 o ba ke ba naa buga gyii.
 Nu Yesu kpee mu kɔkpaara
 su nu o naa kyina o gyii.

37 Kanin kade maɔa to mu
 okyɔ gyaga ku bu tutɔ. Okyɔ
 mu maa nu fee Yesu bu Ka-
 farasii-nyin mu kɔkpaara su
 ee gyii mu, nu o biya tu-
 lalle liifensa purɔntɔwa bɔla.

38 Nu okyɔ mu ba yile Yesu
 kamaa tiri mu ayaa ase ee
 su ansikyu ee pɔɔla mu ayaa.
 Nu o taa mu inyini ee kpayɔ
 Yesu ayaa su, nu o munkura
 umu beere su, nu o kyeege
 tulalle mu wurige mu ayaa
 su.

39 Nu Kafarasii-nyin mu
 nu o tu Yesu mu maa wu
 unumu mu, o tawe mu nfeere
 to ye, "Fee onyin numu din
 dan o gye otowepu kesintin
 nin, o din bu okyɔ kulɔn mu
 nu ee mata mu fale, o din bu
 kɔbaabɔto gyaga mu nu o bu
 kumu to."

40 Nu Yesu tawe Simon ye,
 "N su kutɔ ku ke n tawe fu."

Nu Simon ye, "N nu,
 Okaapupu, tawe me."

41 Nii Yesu boɔ mu kɔnasan ye, "Anyɔn anyɔ aku i naa paala afulee lu afulee wuya ku ase. Ōku paala gbɔti nderebi anu, ɔnyɔsapu moɔ adunuu. 42 Bamɔ ɔku man taale nye ɔ naa ka mu kɔkɔ. Nii afulee wuya mu taa kee bamɔ asa anyɔ. Asa anyɔ maɔa to mu, anumɔ ii bitɔ o bitɔ afulee wuya mu asɔn gaa?"

43 Simon lee kɔnɔ ye, "N waa nfeere fee ɔmu nii mu afulee akyɔ mu."

Nii Yesu ye, "Fu lee kɔnɔ kesintin."

44 Nii Yesu bilɔnɔ kɔnɔ akyɔ mu, nu ɔ towe Simon ye, "Ye fu wu akyɔ numɔ? N maa ba fu kɔkpaara su mu, fu man sa me nkyu ke n fwɔ me ayaa su, amaa akyɔ numɔ taa mu ansikyu fwɔ me ayaa, nu ɔ taa mu inyini kpayɔ umu. 45 Fu man baari me waa me nsa-nsa, amaa lu koo saɔa mu nu n ba nfu mu, akyɔ numɔ man pu yege me ayaa su kimunkura. 46 Fu man taa olifu nfo wɔrɔge mi kumu to, amaa akyɔ numɔ taa tulale wɔrɔge me ayaa su. 47 Imu su n towe fu ye, kebiti lala mu nu ɔ kaapu fale su mu, u kaapu fee ba taa mu alibi damante mu kee mu. Lu fee ɔkumaa mu nu mu alibi a man kyɔ nu ɔ nye kɔtaakee mu, ee kaapu kebiti mu gbaa gberɛɛ nun."

48 Tutɔ nu Yesu towe akyɔ mu ye, "N taa fu alibi kee fu."

49 Nii bamɔ nu ba san ba te ogyikpa mu beɛ towe abaa ye, "Anumɔ i gye ɔnumɔ, halu ɔ su alibi ee kee?"

50 Amaa Yesu towe akyɔ mu ye, "Fu kɔkɔle-gyii ku mɔlɔge fu. Nate ye kɔkɔlo yuuli."

8

Akyɔ Mu Nii ba Buu Yesu

1 Inumɔ kamaa mu, Yesu nate nde lala ye nde-bii su ee towe asɔn danbirasa lu kuwura-gyii mu su, yege abɔlapu kudu anyɔ mu ba tii mu su. 2 Nii akyɔ ɔku mu nu ɔ gya n-yaayu libi lu bamɔ to nu ɔ kye bamɔ alo mu, gbaa ba buu mu. Bamɔ ɔku i gye Mɛeri (mu nu beɛ tu mu ye Magidalen) mu nu Yesu gya nbwɔ libi asunɔ lu mu to mu, 3 ye Gyowana mu nu mu-kuli i gye Kyusa. Mu i gye owura Herodi kɔkpaara su ɔkɔsɔpu ɔbulisa mu, ye Susana ye aku. Akyɔ anumɔ i su bamɔ gbaa-gbaa ato beɛ kye Yesu maa mu abɔlapu to.

Kɔnasan Lu ɔdoɔpu Mu Nii

ɔ Nmate Ayu

(*Matiwu 13:1-17; Maki 4:1-12*)

4 Saɔa mu nu asa beɛ lu nde su nde su ba ba gyanɛ Yesu ase, nu ba ba nye akyɔ mu, Yesu bo bamɔ kɔnasan ye, 5 "ɔdoɔpu ku i kyɔna kpee ɔ naa nmate ayu. Saɔa mu nu ee nmate ayu mu umu ukɔ i tiye ɔkpa to nu asa ba nate umu su nu nbwiibi ba ba tase gyii. 6 Nii ukɔ i tiye afule su katɔn mu nu ise i man kyɔ sa umu. Imu su i maa kɔyɔ mu, umu ilin i man taale kpee kata. Imu

su kyowe maa daa umu mu nu i fugya. ⁷ Nu ukw mow i tye iwii to nu umaa umu i buga dan nu iwii mu i dan nyan umu. ⁸ Nu abi akw mow i tye kase danbirasa to nu i koyi dan. Nu i dan soyi abi kuliifa-kuliifa." Maa towe unumu lwe mu, nu o diyaa mu obule towe ye, "Om ni o su asu nu ee biti o nu mu, o nu."

⁹ Nu mu abulapu mu ba taase mu kinasan mu kase. ¹⁰ Nu Yesu lee kono ye, "Fane bire lbwaare lee mu kuwura-gyii mu asiri asin kaapu fane, amaa asansa bire anasan to nu n biti n towe sa bamu. Imu su, 'bee biti ba ba bee ki, amaa ba mee ye ba wu, ke ba ba bee nu, amaa ba mee ye ba nu kase.' "

Yesu Lee Kinasan mu Kase
Lu Odowu Mu Su
(*Matiwu 13:18-23; Maki 3:13-20*)

¹¹ Nu Yesu towe ye, "Kinasan mu kase i gye ye, abi mu nu o nmate mu i gye abwaaresin mu. ¹² Nu umu nu i tye okpa to mu, i gye bamu nu bee nu asin mu, nu Sitaane i lee umu ee lu bamu nkolo to, nu ba mee taale koolle gyii ke ba nye kamolige. ¹³ Nu umu nu i tye afule su mu, i gye bamu nu bee nu asin mu, nu bee taa kensi-gyii koolle umu. Amaa asin mu man loo bamu nkolo to. Bamu kikoolle-gyii ki mee kyeeere, umu su nu kutu to ki ki

kan ba tu bamu de, bee lu tye nin. ¹⁴ Nu umu nu i tye iwii to mow mu i yle sa bamu nu bee nu asin mu, amaa lu kakyina to nfeere kife, kufulee biti ye kensi-gyii bansa i kun bamu, nu ba mee taale dan kikoolle-gyii to. ¹⁵ Nu umu nu i tye kase danbirasa to mu mow, i gye bamu nu ba taa kokolo kulon koolle asin mu gyii, nu ba su kenyiita yle to ke ba waa adanbirasa."

Fitila Kinasan
(*Matiwu 5:15; Maki 4:21-25*)

¹⁶ Nu Yesu bila towe bamu kinasan kw ye, "Okw mee tuwa fitila ke o taa waa kolobi to abee o taa yii npaa kase, amaa ee taa ee gyaga kumu ogyagakpa nin, ke bamu nu bee ba mu ba wu fitila mu. ¹⁷ Nu kutu kumaa mu nu ki baala gbaa kii biti ki lu ifuli, nu ato mu nu i gye asiri ato kpini ii biti i lu ifuli. ¹⁸ Imu su fan baa fan da su kanan mu nu fen nu asin, nu okumaa mu nu ee nu asin kase mu, ii biti i sa mu tii su, nu omu nu o mee nu asin mu kase mu, ii biti i koolle ipii mu nu o su mu gbaa lu mu ase."

Yesu Mu-nyi Ye
Mu-Supu Ana
(*Matiwu 12:46-50; Maki 3:31-35*)

¹⁹ Nu Yesu mu-nyi ye mu-supu ana ba ba ye ba be wu mu, amaa lu sakyow su mu, ba man nye nin tiri mu. ²⁰ Tutu nu okw towe Yesu ye, "Fu-nyi ye fu-supu ana ba

yile kewu bee biti fee ba wu fu."

²¹ Nii o lee mu kono ye, "Mi-nyi ye mi-supu ana i gye asa mu nu bee nu ab-waaresun nu bee su bee waa kusun mu."

Yesu Towe Sa Afuu Nii I Yege

(*Matiwu 8:23-27; Maki 4:35-41*)

²² Kakaaku nu Yesu towe mu abulapu mu ye, "Fan yege a faa kpee benbe." Nii ba loo okuli to faa kyun.

²³ Sana mu nu bee pale bee kpee mu Yesu de nsure. Nii afuu lala aku a tigi lu bamu su, nu apaa a da a loo okuli mu to. Nii i san gberere ke okuli mu o muuri, nu bamu nkolo i nmaa bamu. ²⁴ Nii abulapu mu ba naa kyinji mu towe mu ye, "Onyiripe, Onyiripe! An biti a sii nkyu to!"

Nii o kusu yile, punte afuu mu ye apaa mu su, nu i waa diin. ²⁵ Nii Yesu taase mu abulapu mu ye, "Fane kikole-gyii bu fine?"

Nii kufuu ki ktaa bamu, nu i kyinkyin bamu nu bee taase abaa ye, "Nyimisa moo ndee nu ee sa afuu ye apaa kono nu i nu mu ase."

Yesu Kye Onyin Ku mu nu O Su Nbwu Libi
(*Matiwu 8:28-34; Maki 5:1-20*)

²⁶ Nii ba pale naa fuu Gerasene abi osuwule su, kibaafon mu nu ki bu Galile benbe. ²⁷ Yesu maa dan ee lu ee yile obun kaa mu, nu Kagerasene-nyin ku mu nu nbwu libi ba bu mu to mu

ba gyanja mu. Onyin numu nate kubolonkpan kyereee yege o mee kyina kikaara su, amoo nkyan to nu o bu.

²⁸ Sana mu nu onyin mu wu Yesu mu, o punte tiye mu ayaa to, nu o kuusi kenken towe ye, "Yesu, susu Owura Lala mu-bii! Mine nu fii biti me ase? N kole fu nin, man nyanla me!" ²⁹ Lu fee Yesu wola sa nbwu libi mu kono fee ba lu onyin mu to. Sana kumaa numu nbwu libi mu bee ba mu su. Nii i kan ba mu su mu, bee taa agbeeleebi nmina mu abaa ye mu ayaa, yege bee kun mu. Amaa ee tiye agbeeleebi mu nu ba taa nmina mu mu, nu nbwu libi mu bee sula mu kpee ofuli su.

³⁰ Nii Yesu taase mu ye, "Nene nu bee tu fu?"

Nii o ye bee tu me ye, "Kubu!" Lu fee nbwu libi kukyo ba te mu su. ³¹ Nii nbwu libi mu ba kole Yesu ye, o man taa bamu naa waa obo kyinkyngilin mu nu ki man su okaa mu to.

³² Nii akuuri damante aku ba bu kibu mu su bee gyii. Nii nbwu libi mu ba kole Yesu fee o yege ba naa loo akuuri mu to, nu Yesu sa bamu okpa. ³³ Nbwu libi mu ba maa lu onyin mu to mu, ba naa loo akuuri mu to, nu ba sile kpilge kibu mu su naa loo obun lala mu to nu ba muuri.

³⁴ Nii asa mu nu bee ku akuuri mu su ba maa wu kuto mu nu ki waa mu, ba sile kpee kade to ye ndoo ana to naa towe asa. ³⁵ Nii asa mu ba ba ku kuto mu nu ki waa. Ba maa ba Yesu

ase mu, ba wu onyin mu nu nbwu libi ba kusu mu su mu, o bun kaale o te Yesu ayaa kase yege mu nfeere to i du kyekyee, nu kufuu ki kitaa bamu. ³⁶ Bamu nu ba taa bamu ansi wu mu, ba towe asa kanan mu nu onyin mu nu nbwu libi ba daa ba te mu su mu nye kikyee. ³⁷ Kanin su Gerasene abi mu nu ba bu kibaafon mana su kpini, ba kole Yesu ye o lu bamu osowole mana su, lu fee kufuu ki kitaa bamu. Nu o loo okoli to bwii.

³⁸ Poyi ke ba bwii mu, onyin mu nu nbwu libi ba kusu mu su mu kole Yesu ye o yege o buu mu. Amaa Yesu kina towe mu ye, ³⁹ "Bwii kpee kewu naa towe kuto lala mu nu lbwaare waa sa fu." Imu su onyin mu kpee kade mu to katin kumaa numu naa towe kuto lala mu nu Yesu waa sa mu.

Yesu kyiŋi Gyarosi
Mu-bii Nu O Kye Okyuu Mu
Nu
Nkalan I Da Mu Mu
(Matiwu 9:18-26; Maki 5:21-43)

⁴⁰ Saŋa mu nu Yesu bwii faa kpee obun benbe mu, sakyɔ mu ba waa mu nsa-nsa koolɛ mu, lu fee ba wula ba te ba gyoo mu. ⁴¹ Tutɔ nu onyin mu nu bee tu mu ye Gyarosi, mu nu o gye Gyiwu abi kabwaare-kole ogyanekpa obilisa mu ba tiye Yesu ayaa kase, nu o kole mu ye o ba mu kikaara su. ⁴² Lu fee

mu kebii kyusa-bi kolon mu nu o gyii nsu kudu anyo ii biti o wu.

Yesu maa yii su ee kpee mu, sakyɔ mu mili mu su ba buu mu. ⁴³ Okyuu ku bu sakyɔ mu to nu nkalan i da mu nsu kudu anyo, amaa oku man taale kye mu.* ⁴⁴ Nu okyuu mu loo sakyɔ mu to ba Yesu kamaa ba mata mu kaale kono-bi, nu opula mana to mu nkalan mu i tin. ⁴⁵ Nu Yesu taase ye, "Animu i mata me?"

Bamu kpini ba maa kina ye i man gye bamu mu, nu Pita towe ye, "Onyiripe, sakyɔ bee mili fu su, bee mata fu."

⁴⁶ Amaa Yesu towe ye, "Osa ku mata me, lu fee n wu nu n bu fee obun ku maa lu me to."

⁴⁷ Nu okyuu mu maa wu fee o mee taale taa baala mu, o kyikyaa ba tiye Yesu ansi to. Nu okyuu mu yile sakyɔ mu to towe kuto mu su nu o mata Yesu, ye kanan mu nu o nye kikyee opula mana to. ⁴⁸ Nu Yesu towe okyuu mu ye, "Mi-bii kyusa, fu kikoole-gyii ki yege nu fu nye alanfiya, kpewu kayu yuuli to."

⁴⁹ Saŋa mu nu Yesu san ee towe kanin mu, nu kaboo ki lu kabwaare-kole ogyanekpa obilisa Gyarosi kikaara su, ba towe mu ye, "Man bila tooro okaarpu mu, fu kebii kyusa-bi mu wu."

⁵⁰ Yesu maa nu kanin mu, nu o towe Gyarosi ye, "Man

* **8:43** 8:43 Okyuu numu nyita mu afulee kpini akyepu ase, amaa mu kolo mu ki san kii tii su.

waa kufuu, fɛɛ fɔ dan nye kɪkɔɔle-gyii ee bitɪ ɔ nye alanfiya.”

⁵¹ Yesu fɔɔ Gyarosi kɪkpaara sɔ mɔ, ɔ man yege nu ɔkɔ buu mɔ loo obu to, amɔɔ Pita maa Gyɔn ye Gyemisi ye kebii mɔ, mɔ-se ye mu-nyi nkɔn. ⁵² Saɲa maa kpini yege asa beɛ sawɔ beɛ waa ɪlawɔ, bee su kebii mɔ keli. Nu Yesu tɔwe ye, “Fan yege kusu, ɔ man wu, ɔ de nin.”

⁵³ Nu asa mɔ ba ɲmase Yesu, lu fɛɛ be nyi kebii mɔ maa wu. ⁵⁴ Amaa Yesu kɪtaa kebii mɔ kɪbaa tɔ tɔwe ye, “Mi-bii, kɔsɔ!” ⁵⁵ Nu kebii mɔ, mɔ kala bwii ba mɔ tɔ, nu ɔ kɔsɔ yɪle opula maɲa tɔ. Tɔtɔ nu Yesu tɔwe bamɔ ye, ba sa kebii mɔ agyɪtɔ ke ɔ gyii. ⁵⁶ Nu ɪ waa kebii mɔ akɔɔgeɔpɔ kɪyan, amaa nu ɔ da bamɔ amu tɔ ye ba man waa ke ba tɔwe asɪn mɔ nu ɪ waa fale sa ɔkɔ.

9

Yesu Sun Mɔ Abɪlapɔ

Kudu-anyɔ Mɔ

(*Matiwu 10:5-15; Maki 6:7-13*)

¹ Yesu maa tu abɪlapɔ kudu-anyɔ mɔ ba gyanɛ mɔ, ɔ sa bamɔ ɔlɔn nu ɔ waa bamɔ kɪnyɪn tɔ ye ba gya nbwu libi lu asa tɔ ke ba kye alɔ. ² Tɔtɔ nu ɔ sun bamɔ ye, ba naa tɔwe kuwura-gyii mɔ asɪn ke ba kye alɔpɔ. ³ Nu ɔ tɔwe bamɔ ye, “Fan maa kpee fale, fan man taa sehn tii sɔ. Fan man taa kɪkpebi abɛɛ adiikun abɛɛ agyɪtɔ abɛɛ afulee abɛɛ kaale

nyɔsapɔ kɔ tii sɔ. ⁴ Nu kɪkpaara kɔmaa mɔ nu fan loo kɪmɔ sɔ, nu ba kɔɔle fane mɔ, fan kyina tɔtɔ naa fɔɔ saɲa mɔ nu fen bitɪ fan lu kade maɲa tɔ. ⁵ Nu kade mɔ nu ba kina fane kɪkɔɔle, nu fan lu tɔtɔ fen kpee mɔ, fan kɪkpaara fane ayaa sɔ apurutiti, ke ɪ kaapɔ fɛɛ kɔtɔ mɔ nu fan waa mɔ, ɪ man burɔn.” ⁶ Imɔ sɔ abɪlapɔ mɔ ba nate nde-bi-nde-bi mɔ sɔ kpini beɛ tɔwe asɪn danbirasa mɔ, yege beɛ kye asa katɪn kɔmaa mɔ nu bee kpee mɔ.

Yesu Asɪn I Tɔɔɔɔ Owura Herodi

(*Matiwu14:1-12; Maki 6:14-29*)

⁷ Kanɪn saɲa maɲa mɔ Owura Herodi maa nu atɔ mɔ nu ɪ waa kpini mɔ ɪ tɔɔɔɔ mɔ gaa. Lu fɛɛ akɔ beɛ tɔwe ye Gyɔn okyugyeepu mɔ ɪ kyɪɲi ba nkpa tɔ. ⁸ Nu akɔ mɔɔ ba ye, olewupu Eligya ɪ bwii kyɪɲi ba nkpa tɔ, nu akɔ mɔɔ ba bila tɔwe ye, atɔweɔpɔ didaa mɔ ɔkɔ ɪ bwii kyɪɲi ba nkpa tɔ. ⁹ Amaa Herodi tɔwe ye, “N yege nu ba tɪn Gyɔn okyugyeepu kumu. Anɪmɔ nu n bila n nu mɔ n-yu sɔ asɪn fale?” Nu ɔ kpan mɔ n-yu fɛɛ ɔ wu Yesu.

Yesu Sa Asa Ngɪn Nnuu Agyɪtɔ Nu Ba gyii ɲme

(*Matiwu 14:13-21; Maki 6:30-44; Gyɔn 6:1-14*)

¹⁰ Nu asunpu mɔ ba maa bwii ba mɔ, ba ba tɔwe Yesu kɔtɔ kɔmaa mɔ nu ba naa waa. Tɔtɔ nu ɔ taa bamɔ nkɔn ba lu kpee kade mɔ nu

bɛɛ tu kɪmɔ yɛ Betisayida mɔ. ¹¹ Sakyɔ mɔ ba maa nu kanɪn mɔ, ba buu mɔ kpee tɔtɔ. Nu ɔ kɔɔlɛ bamɔ tɔwɛ kuwura-gyii asɪn sa bamɔ, nu ɔ kyɛ bamɔ nu bee biti kɪkyɛ mɔ.

¹² Kyɔwɛ maa biti ɔ lɔwɛ mɔ, nu abulapɔ kudu anyɔ mɔ ba ba mɔ asɛ. Nu ba tɔwɛ mɔ yɛ, "Yɛgɛ asa mɔ ba kpee ndɛ-bi-ndɛ-bi yɛ ndɔɔ ana mɔ nu ɪ bu tiri nfi mɔ, kɛ ba naa nyɛ ilookpa yɛ agyitɔ gyii. Lu fɛɛ katɪn mɔ nu an bu fale gyɛ kiyii nsana."

¹³ Amaa Yesu tɔwɛ bamɔ yɛ, "Fanɛ gbaa-gbaa fan sa bamɔ kutɔ kɔ kɛ ba gyii." Nu ba lɛɛ kɔnɔ yɛ, "Kutɔ mɔ nu an sɔ ɪ gyɛ bodobodo anuu yɛ ɪkɪn ɪnyɔ, abɛɛ fii biti fɛɛ a naa sɔɔ agyitɔ sa asa damante banɪmɔ?"

¹⁴ (Nu anyɪn mɔ nu ba bu tɔtɔ mɔ, bɛɛ waa fɛɛ ngbɪn nnuu).

Nu Yesu tɔwɛ mɔ abulapɔ mɔ yɛ, "Fan yɛgɛ asa mɔ ba kyɪna ntun adunuu-adunuu." ¹⁵ Nu abulapɔ mɔ ba waa kanɪn, nu ba yɛgɛ asa mɔ kpini ba kyɪna-kyɪna kasɛ. ¹⁶ Nu Yesu taa bodobodo yɛ ɪkɪn ɪnyɔ mɔ diyaa mu ansi ku sɔsɔ taa afwaala sa lbwaarɛ. Nu ɔ kpee-kpee tɔ taa sa mɔ abulapɔ mɔ yɛ ba barigɛ tɔ sa asa mɔ kɛ ba gyii. ¹⁷ Asa mɔ kpini ba gyii ŋmɛ, nu abulapɔ mɔ ba tase-tase agyisan mɔ bɔla alantan kudu anyɔ.

Mɔ Nu Yesu Gyɛ

(*Matiwu 16:13-19; Maki 8:27-29*)

¹⁸ Kakaaku Yesu maa kɔlɛ kabwaarɛ-kɔlɛ mɔ nkɔn mɔ, nu mɔ abulapɔ mɔ ba ba mɔ asɛ nu ɔ taasɛ bamɔ yɛ, "Anɪmɔ nu asa bɛɛ tɔwɛ yɛ, n gyɛ?"

¹⁹ Nu ba lɛɛ kɔnɔ yɛ, "Aku bɛɛ tɔwɛ yɛ fu ɪ gyɛ Gyɔn okyugyeepe, nu aku mɔɔ bɛɛ tɔwɛ yɛ ɔtɔwɛpɔ Eligya ɪ gyɛ fu, nu asansa mɔɔ bɛɛ tɔwɛ yɛ, fu ɪ gyɛ atɔwɛpɔ didaa mɔ nu ba wu mɔ tɔ ɔkɔ ɪ bwii ba nkpa tɔ."

²⁰ Nu ɔ taasɛ bamɔ yɛ, "Fanɔɔ fanɛ mɔɔ, anɪmɔ nu fan yɛ n gyɛ?" Nu Pita lɛɛ kɔnɔ yɛ, "Fu ɪ gyɛ ɔmɔligɛpɔ mɔ nu lbwaarɛ Wɔla lɛɛ mɔ."

²¹ Tɔtɔ nu Yesu da bamɔ amu tɔ yɛ ba man kan waa tɔwɛ ɔkɔ. ²² Nu ɔ bɪla tɔwɛ bamɔ yɛ, "Mɛ, Daadimaadi Obii-nyɪnsa da-gaa maa gyii awɔrɔfɔ gaa, kɛ abɪlisa yɛ aseepu bɪlisa yɛ nbara akaapɔpɔ kpini ba kina mɛ. Bee biti ba mɔɔ mɛ, amaa nke nsa kamaa mɔ n biti n kyɪŋi lu lewu tɔ ba nkpa tɔ."

²³ Nu ɔ bɪla tɔwɛ bamɔ yɛ, "ɔkɔmaa mɔ nu ee biti fɛɛ o buu mɛ mɔ, ɪ dagaa fɛɛ o kina mɔ kɔkɔlɔ biti, kɛ o kukuri mu oyu laasa sɔla buu mɛ kake kɔmaa. ²⁴ Imɔ ɪ gyɛ fɛɛ ɔkɔmaa mɔ nu ee biti fɛɛ ɔ mɔligɛ mɔ gbaa-gbaa mɔ nkpa mɔ, ii biti ɪ lu mɔ abaa tɔ, amaa ɔkɔmaa mɔ nu ɔ taa mɔ nkpa sa lu mɛ sɔ mɔ, ee biti o bwii nyɛ mɔ nkpa.

25 FEE nu nyimisa kan nye dulinyaa to ato kpini nu o pan mu nkpa mu, mune nu o nye? 26 Nu okumaa mu nu i su mu ipeeli lu me ye me asin mu su mu, kanin manja nu ii biti i baa i su me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu ipeeli sa kanin asa manja, lu kake mu nu maa Me-Se ye mu nboo kyurekyure mu an biti a ba bonyaa to mu. 27 N towe fane kesintin fee fane mu nu fan yile nfu fale to aku ba mee ye ba wu lewu, amoo ba dan wu kuwura-gyii mu poyi."

Ibwaare Lee Yesu Bonyaa Kaapu Kibu Ku Su

(Matiwu 17:1-8; Maki 8:30-9:1)

28 Yesu maa towe asin numu lwe nke nsuno kamaa mu, o taa Pita maa Gyon ye Gyemisi nu maa bamu ba kpee kibu kuku su ba naa kule kabwaare-kule. 29 Maa san o maa su ee kule kabwaare-kule mu, nu mu ansi to a bilinji, nu mu ikaale gbaa i lonjo fuuli parepare nu i njalige fee bulayi maa wee usee mu. 30 Opula manja to asa anyo aku ba ba mu ase. Bamu i gye Mosesi maa Eligya. 31 Ba taa bonyaa su ba Yesu ase, nu maa bamu bee towe kanan mu nu Ibwaare towe yila fee ee biti o kpee Gyerusalem naa wu mu. 32 Pita maa mu toomaa ana mu ba de nsure, amaa ba maa kyinji mu, ba wu Yesu bonyaa mu ye asa anyo mu ba maa yile mu ase. 33 Asa anyo mu ba maa lu Yesu ase bee kpee mu, Pita

towe Yesu ye, "Onyiripe, i buron gaa fee a maa bu nfu. Yege a waa abu asa, fu lee kuku. Mosesi lee ye Eligya lee. (Yege o man nyi kuto mu nu ee towe)."

34 O dan san ee towe nu abwaare-wule a ba bun bamu su. Nu i kitaa abulapu mu kufuu kanan mu nu abwaare-wule mu a bun bamu su mu. 35 Nu obule ku towe abwaare-wule to ye, "Onumu i gye mi-bii mu nu n wula lee. Fen nu mu ase." 36 Obule mu maa towe lwe mu, ba wu fee i san Yesu nkun nun. Nu mu abulapu mu ba yege nu asin mu a sii ye bamu nkun, ba man towe oku kuto mu nu ba wu sana manja.

Yesu kye kebii ku mu nu ee lo kighingbin

(Matiwu 17:14-18; Maki 9:14-27)

37 Imu lukaake mu ba maa lu kibu mu su bee ba mu, sakyoo damante ku ba gyanja Yesu. 38 Nu onyin ku bu sakyoo mu to kuusi tu ye, "Okaapupu! N kule fu nun, ku mi kebii-nyinsa-bii numu sa me, mu nkun i dan o gye mi-bii. 39 Kayaayu libi ku u taale ee ba mu su, nu opula to ee kuusi yege u su mu u tuu kase, u bute mu fee kabwu mu, yege mu kono to i lu afufu i taa mu i kpilii nu i waa mu i kyereee poyi ke i yege mu. 40 Nu n kule fu abulapu ye ba gya kayaayu libi mu lu mu to, amaa ba man taale."

41 Nu Yesu lee kono ye, "O! Fane ndaga asa, fan man koole Ibwaare gyii, nu fane

ɩkpa ɩ man du kyεεkyεε. Nke nfinε nu n biti n kyina fane ase nye kenyiita sa fane?" Nu ɔ tɔwε ɔnyin mu ye, "Taa fu-bii mu ba nfiu."

⁴² Nu kebii mu maa ba Yesu ase mu, nu kayaayu libi mu ba taa mu tɔv kase nu i kp̄ii mu fεε kigbingbin mu. Amaa Yesu p̄unte kayaayu libi mu sv, nu ɔ kye kebii mu bwiiyaa mu sa mu-sε. ⁴³ Lu kanan mu nu Yesu lεε ɩbwaare ɔlvn kpare mu kaapu mu, ɩ waa asa mu kp̄ini kɩyan.

ɩ maa san i kyinkyin asa mu lu kutɔ kumaa mu nu Yesu waa sv mu, ɔ tɔwε mu abulapu mu ye, ⁴⁴ "Fan kan fane asv ke fan nu ye ɔdan. Bee biti ba lεε mε, Daadi-maadi Obii-nyinsa mu waa asa abaa tɔ." ⁴⁵ Amaa mu abulapu mu ba man nu umu kase. ɩ gye asin baalasa mu nu ɩbwaare man lεε kaapu bamv, amaa nu ba sv kufuu fεε ba taase mu asin mu kase.

*Animu ɩ Gye ɔlala
ɩbwaare Kuwura-gyii Mu Tɔ
(Matiwu 18:1-5; Maki
9:33-37)*

⁴⁶ Nu imɔɔre ɩ tiye mu abulapu mu nsana fεε bamv tɔ mu, animu ɩ gye ɔlala. ⁴⁷ Amaa Yesu maa bu nfeere mu nu beε fe mu, ɔ taa kebii pii ba yile mu ase. ⁴⁸ Nu ɔ tɔwε bamv ye, "Fv kumaa mu nu fv kɔɔle kebii numv dubi mε kitu tɔ sv mu, fv kɔɔle mε numv. Nu fv kumaa mu nu fv kɔɔle mε mu, fv kɔɔle ɔmɔni o sun mε mu. Nu ɔmɔni ɔ gye pii fane

kp̄ini tɔ mu, mu ɩ gye fane tɔ ɔlala."

*ɔkumaa Mu Nu ɔ Mεε
Tɔwε Yii Fane Mu,
Tii Fane Sv
(Maki 9:38-40)*

⁴⁹ Nu Gyɔn tɔwε sa Yesu ye, "ɔnyiripe! An wu ɔnyin kv maa sv fv kitu εε gya nbwu libi. Imv sv an gya mu lu kumu tɔ. Lu fεε ɔ man tii anε sv." ⁵⁰ Nu Yesu tɔwε bamv ye, "Fan man gya mu. Lu fεε ɔkumaa mu nu ɔ mεε tɔwε ee yii fane mu, o tii fane sv."

*Samariya Abi Ba Man
Kɔɔle Yesu Gyii*

⁵¹ Yesu kibwii kpee susv saɲa maa tiri tɔ mu, nu ɔ waa mu nfeere, nu o yii sv kpee Gyerusalem. ⁵² Tɔv nu ɔ lεε nbɔɔ sun ye ba gyankpaa mu kpee Samariya kade-bi tɔ naa kɔvla gyoo mu. ⁵³ Amaa tɔv asa mu ba man kɔɔle mu, lu fεε ba dan be nyi maa kpee Gyerusalem nin. ⁵⁴ Nu mu abulapu anyɔ, Gyemisi maa Gyɔn ba maa wu kanin mu, nu ba ye, "ɔnyiripe, fii biti fεε a tu fulɔn lu susv ba tuwa bamv abεε?" ⁵⁵ Amaa nu Yesu bilinji kv bamv, nu ɔ ye, "Fane katɔwε maɲa man burɔn." ⁵⁶ Nu Yesu maa mu abulapu ba lu tɔv taa kpee kade-bi pupwe kv sv.

*Awɔrvɔɔ Mu Nu ɩ Bv
Yesu Kubuu Tɔ
(Matiwu 8:19-22)*

⁵⁷ Ba maa naa ɔkpa tɔ bee kpee mu, nu ɔnyin kv tɔwε Yesu ye, "N biti n buu fv kpee katin kumaa mu nu fii kpee mu."

58 Nii Yesu tɔwe ɔnyin mu ye, “Agboogboo bee de ɔbo to, nu nbwiibi ba su nsɔswaa, amaa me, Daadi-maadi Obii-nyinsa bire n man su katɔn mu nu n de fɔte.”

59 Nii Yesu bila tɔwe ɔnyin ku moɔ ye, “Buu me.”

Amaa ɔnyin mu tɔwe Yesu nin ye, “ɔnyirɛ, yegɛ n bwii kpee naa pula nse pɔyɛ.”

60 Amaa Yesu tɔwe mu ye, “Yegɛ bamu nu ba du fee alewupu, lu fee ba man nyi lbwaare mu ba kpee naa pula bamu alewupu. Ke fee fu, fu kpee naa tɔwe lbwaare kuwura-gyii mu asɔn.”

61 Nii ɔnyin ku moɔ bila ye, “ɔnyirɛ n biti n buu fu, amaa yegɛ ke n bwii kpee naa kala me kɔkpaara su asa ke n ba.”

62 Nii Yesu tɔwe mu ye, “Fu kumaa mu nu fii bilɔji fi ku kamaa mu, nu fu nfeere man de katɔn kulɔn mu, fu man dagaa lbwaare kuwura-gyii.”

10

Yesu Sun Abɔlapu Adusuno Ye Anyo

1 Inumu kamaa ɔnyirɛ Yesu lee asa adusuno ye anyo aku nu o sun bamu asa anyo-anyo, ye ba gyankpaa mu kpee kade kumaa ye katɔn kumaa mu nu ee biti o kpee mu. 2 Nu o bo bamu kɔjasan ye, “Ndoɔ to ato soyisa mu nu i dagaa a tɔɔ mu i kyɔ gaa, amaa atɔɔ mu ba man kyɔ.

Fan kole ɔnyirɛ kusun mu wuya, ke o biya atɔɔ ba tii su ke ba ba waa mu kusun mu. 3 Fan kpee, n sun fane nin fee nbɔɔɔ-bi ba maa kpee akuntun to.

4 Fan man waa fan taa afulee abee adiikun abee asɔɔta, ke fan man fwaala o ku o kpa to. 5 Nii fan kan loo kɔkpaara kumaa su mu, fan daa kutɔwe ye, ‘Keyuula ki ba kɔkpaara numu su.’ 6 Nii keyuula nyimisa kan o bu tɔto mu, fane keyuula ii biti o ba mu su, nu i man gye kanun mu, ii biti i bwii ba fane su. 7 Fan kyina kɔkpaara manja su, ke fen gyii ke fen nuu kutɔ kumaa mu nu ba sa fane. Lu fee os-unpu kumaa kukɔka dagaa mu. Fan man ba fen loo fen loo akpaara-akpaara su.

8 “Nii kade kumaa mu nu fan loo kumu to nu ba kɔle fane mu, fan gyii agyito kumaa mu nu ba sa fane. 9 Fan kye alopu mu nu ba bu kade mu to, ke fan tɔwe o kumaa ye, ‘Nbiunbi, lbwaare kuwura-gyii ki tiri fane to.’ 10 Amaa nu fan kan loo kade ku to nu ba man kɔle fane mu, fan lu kpee kade mu agbenbi su ke fan tɔwe ye, 11 ‘An kɔkpaara fane kade to apurutiti mu nu i bu ane ayaa su mu gbaa an wurige fane su, ke i kaapu fee kutɔ mu nu fan waa mu, i man burɔn. Amaa fan baa fan nyi fee lbwaare kuwura-gyii ki tiri to.’ 12 Nii n tɔwe fane ye, katalɛ lala kake mu, kade maa kii biti ki nye kusu bite ki kyɔ kusu

8 “Nii kade kumaa mu nu fan loo kumu to nu ba kɔle fane mu, fan gyii agyito kumaa mu nu ba sa fane. 9 Fan kye alopu mu nu ba bu kade mu to, ke fan tɔwe o kumaa ye, ‘Nbiunbi, lbwaare kuwura-gyii ki tiri fane to.’ 10 Amaa nu fan kan loo kade ku to nu ba man kɔle fane mu, fan lu kpee kade mu agbenbi su ke fan tɔwe ye, 11 ‘An kɔkpaara fane kade to apurutiti mu nu i bu ane ayaa su mu gbaa an wurige fane su, ke i kaapu fee kutɔ mu nu fan waa mu, i man burɔn. Amaa fan baa fan nyi fee lbwaare kuwura-gyii ki tiri to.’ 12 Nii n tɔwe fane ye, katalɛ lala kake mu, kade maa kii biti ki nye kusu bite ki kyɔ kusu

bute mu nuu ki ba Sodom kade to mu."

Nde mu Nuu Ba Man Koolo Yesu Gyii

(Matiwu 11:20-24)

13 Nuu Yesu towe ye, "Korasin abi fane laaku, Basayida abi fane laaku, adangana mu nuu n waa fane ase fale mu, nuu i daa i gye Taayi ye Sidon nuu n waa kanun nun, naafoo ba wola kyina ke ba dila iboota ke ba taa nso bun bamu amu ke i kaapu fee ba kyeege bamu nfeere lu alibi to. 14 Amaa katala lala kake mu, Taayi maa Sidon abi kusu bute mu ii biti i baa i booo fane lee. 15 Fane Kapanum abi, bee biti ba kukuri fane kpee susu nun abee? Ayee, bee biti ba biya fane kase kamande."

16 Nuu o towe mu abulapu mu ye, "Okumaa mu nuu o nu fane ase mu, nu me ase, nu okumaa mu nuu o kina fane mu, o kina me, nu okumaa mu nuu o kina me mu, o kina omu nuu o sun me mu nun."

Adusuno Ye Anyo Mu Kibwii Ba Yesu Ase

17 Abulapu adusuno ye anyo mu nuu Yesu sun mu ba bwii ba ye kensi-gyii nuu ba towe ye, "Onyiripe, fu kitu to su nbwu libi gbaa ba biya bamu n-yuu kase sa ane."

18 Nuu Yesu towe bamu ye, "N wu Sitaane maa lu susu ba tiye kase fee bulayi maa wee usee mu. 19 N sa fane olon fee fen biti fan kyigya ananse ye ikyankpate su, ke fan nye olon fane don Sitaane su, nuu sehn mee ye o waa fane. 20 Amaa fan man

yege i waa fane okon fee n-yaayu libi ba biya bamu n-yuu kase sa fane. Amaa fan yege i waa fane okon fee ba maa kyuroo fane atuu yila lbwaare aye."

Yesu Ansi A Gyii Nuu

O kole Kabwaare kole

Matiwu 11:25-27; 13:16-17

21 Kanun saja manja Yesu kokolo ki fuuli mu lu Kayaayu Kyirekyire su, nuu o towe ye, "Me-Se, susu ye kase Onyiripe, n fwaala fu lu fee fu taa ato numu baala anyaasipuu ye iwole anyipu su, nuu fu lee kaapu nbii wuribi. Nse, fu kyiripe su nuu fu waa unumu.

22 "Me-Se taa ato numu kpini waa me kibaa to. Oku mee nyi omu nuu me, Obii mu n gye, amoo ose mu nkun, nuu oku mee nyi ose mu, amoo bamu nuu n biti n lee kaapu bamu mu nkun i nyi ose mu."

23 Tutu nuu Yesu bilinji towe mu abulapu nkun ye, "Kumu okon i gye sa fane mu nuu fan wu ato mu nuu fan wu fale. 24 N bila n towe fane fee lbwaare atowepu gaalaagaa ye awura, ba daa bee biti ba wu ato mu nuu fen wu fale amaa ba man wu. Nuu ba daa bee biti ba nuu asin mu nuu fen nuu fale, amaa ba man nuu umu."

Kinjasan Lu Kasamariya-nyin Danbirasa Su

25 Kakaaku nbara okaapupu onyipu ku kusu ba Yesu ase o be nuu mu kono to asin. Nuu o taase mu ye,

“Ɔkaapɔɔ, mune nu n bitɩ n waa ke n nye nkpa kakpaa?”

²⁶ Nu Yesu lee kɔnɔ ye, “Nene nu ba kyɔɔɔ Asɩnkyan ylasa mu tɔ? Nene nu fu kale umu nu kase?”

²⁷ Nu onyin mu lee kɔnɔ ye, “Taa fu kɔkɔlo ye fu kala ye fu ɔlon ye fu nfeere kpini bitɩ fu-Nyɩɩpe lbwaare, ke fu bitɩ fu tɔɔmaa fee fu n-yu.”

²⁸ Nu Yesu tɔwe mu ye, “Fu lee kɔnɔ kyee kyee su. Waa umu ke fu nye nkpa.”

²⁹ Amaa onyin mu ii bitɩ ɔ kaapu fee mu ikpa i kyiiigi su mu, ɔ taase Yesu ye, “Animu i gye me tɔɔmaa?”

³⁰ Nu Yesu kɔnɔ kilɛɛ tɔ mu, ɔ bɔɔ mu kɩjasan ye, “Kakaaku nu onyin ku lu Gyerusalem ee kpee Gy-eriko. Nu ɔ naa tiye kumu ɔlon tɔ ayu abaa tɔ, nu ba dayɩ mu dilige mu, nu i san gberɛɛ ke o wu nu ba yege mu. ³¹ I ba fee lbwaare oseepu ku naa ɔkpa maɲa su ee ba. Maa wu onyin mu, nu ɔ kilige taa ɔkpa mu kɩbaafɔn kyɔn yege mu. ³² Kanɩn ɔkpa kulɔn maɲa nu Lewi-nyɩn ku gbaa bɔla ba wu mu, nu ɔ kilige mu kyɔn. ³³ Amaa Kasamariya-nyɩn ku gbaa bɔla ɔkpa maɲa ba lu mu su. Maa ba wu onyin mu, i kitaa mu kɔweɛ. ³⁴ Nu Kasamariya-nyɩn mu nate kpee mu ase, nu ɔ taa wayɩn nta kpayɩ mu ilo ana mu tɔ, nu ɔ waa kifɛ mu ilo mu tɔ nu o ŋmina umu. Nu ɔ taa mu gyaga mu kuruma

su kpee kɩkpaara mu nu afo bee loo kɩmu su mu, nu ɔ ku mu su. ³⁵ Lukaake, Kasamariya-nyɩn mu maa bitɩ ɔ kusɩ kpee mu, ɔ lee afulee sa afo kɩkpaara ɔkɩsɔɔ mu. Nu ɔ tɔwe mu ye, ‘Ku ɔloɔɔ numu su sa me, nu fu kan nyita afulee aku tii unumu su mu, nu n kan bwii ba mu n bitɩ n ba ka fu umu kpini.’ ”

³⁶ Nu Yesu taase nbara ɔkaapɔɔ mu ye, “To, fu ase mu, asa asa numu tɔ mu, ɔmɔɔ i kaapu fee mu tɔɔmaa i gye onyin mu nu amu tɔ ɔlon ayu ba dayɩ mu mu?”

³⁷ Nu nbara ɔkaapɔɔ onyipɩ mu lee kɔnɔ ye, “Ɔmu nu o wu onyin mu kɔweɛ mu.”

Nu Yesu tɔwe mu ye, “Fu gbaa fu naa waa kanɩn.”

Yesu Kpe Maata Maa Mɛɛɩ Aɛ

³⁸ Saɲa mu nu Yesu maa mu abɩlapɩ bee kpee mu, ba naa fuɔ kade-bi ku. Tɔtɔ nu ɔkyɩ mu nu bee ti mu ye Maata waa mu nsa-nsa taa mu kpee mu kɩkpaara su.

³⁹ Maata su osupu mu nu bee ti mu ye Mɛɛɩ. Nu Mɛɛɩ naa kyɩna Yesu ase ee nu mu kɩkaapu mu. ⁴⁰ Amaa kanɩn asɩn mu i tɔɔɔɔ Maata lu fee mu nkɔn u dɩɲa afo mu agyito. Imu su ɔ ba Yesu ase ba tɔwe mu ye, “Me-Nyɩɩpe, i man tiri fu fee mi-supu maa yege me nkɔn n waa kusun mu kpini? Tɔwe mu ke ɔ ba kye me tɔ.”

⁴¹ Nu Onyɩɩpe Yesu lee mu kɔnɔ ye, “Maata, Maata! Asɩn gaalaagaa i tɔɔɔɔ fu,

nu i tiri fu.” ⁴² Amaa kuto kulon i tiri. Meeri lee kumu nu ki buron, nu ba mee ye ba taale koolu umu lu mu abaa to.

11

Yesu Kabwaare kule Kikaapu

(*Matiwu 6:9-13; 7:7-13*)

¹ Kakaaku nu Yesu bu katin ku ee kule lbwaare. Maa lwe mu, nu mu abulapu mu to oku towe mu ye, “Onyiripe, kaapu ane kabwaare-kule fee kanan mu nu Gyon kaapu mu abulapu mu.”

² Nu Yesu towe bamu ye, “Fan kan fen biti fan kule kabwaare-kule mu, fan towe ye,

‘Ane-Se lbwaare,
yege asa ba bunyaa fu kitu,

yege fu kuwura-gyii mu ki ba kase su nfu.

³ Ke fu sa ane kake kumaa agyito gyisa.

⁴ Taa ane alibi kee ane,
lu fee ane gbaa ane an su an kee okumaa mu nu o waa ane alibi mu.

Ke fu man yege a loo kutu to ku.’ ”

⁵ Nu Yesu towe mu abulapu mu ye, “A taa fee fane to oku kan kpee mu kyemine ase kagyanbwe kiyiridi nsana ye, ‘Me kyemine, paala me bodobodo asa. ⁶ Lu fee me kyemine ku i dan lu okpa su ba soge me su nbunbu numu. Nu mee me n man su sehn n sa mu ke o gyii.’

⁷ “A taa fee, mu kyemine mu o lee konu obu to ye,

‘Man tooro me, lu fee n tye tii biri su, nu maa mi-bii ana an tye de, umu su n mee ye n bula taale kusu sa fu sehn.’

⁸ N towe fane fee, nu i kan i gye kakyemine nkun su mu, o mee ye o kusu sa mu sehn. Amaa kpali fee maa man su ipeeli nu o san o maa su ee kule mu, i waa nene ee bitu o kusu sa mu kuto kumaa mu nu i tiri sa mu mu.

⁹ “Imu su n towe fane ye, Fan kyaga su fen kule lbwaare, ee bitu o sa fane, fan kyaga su fen bitu, fen bitu fan nye, fan kyaga su fen da opunu, ee bitu o tigi sa fane.

¹⁰ Lu fee okumaa mu nu ee kule mu, bee sa mu, nu omu nu ee bitu mu, ee nye, nu omu nu ee da opunu su mu, bee tigi sa mu.

¹¹ “Nu fane to ose mo nu mu-bii u kule mu okun, nu ee taa kwanse sa mu?

¹² Abee ee kule fu kibesi ke fu kitaa kyankpali sa mu?

¹³ Fane mu nu fen gye alibi awaapu gbaa mu, fen nyi ato danbirasa kitaa sa fane-bii ana. I waa nene su nu fane-se mu nu o bu susu mee ye o taa mu Kayaayu Kyirekyire sa bamu nu ba kule mu mu?”

Yesu maa Beelisebu

(*Matiwu 12:22-30; Maki 3:20-27*)

¹⁴ Kakaaku Yesu maa gya kabwu libi mu nu o mee yege nyimisa o towe. Sana mu nu kabwu libi mu lu mu to mu, onyin mu nu o daa o gye naamuu mu, piili ee towe. Nu i kyinkyin asa mu nu ba bu toto mu. ¹⁵ Amaa asa mu to aku ba towe ye, “Nbwu libi kpini kumu mu

nu bee tu Beelisebu mu, u sa Yesu olon nu ee taale ee gya nbwu libi kanin mu.”

¹⁶ Nu akw mo ba tw mu to ku, lan towe ye, nu i gye ye lbwaare ase nu o nye mu olon manja lu mu, o waa asin kyinkyinsa ke ba ku.

¹⁷ Amaa Yesu maa wola bu nfeere mu nu bee fe su mu, o towe bamu ye, “Kuwura-gyii mu nu ku barige to ku ko ye abaa mu, ki mee ye ki taale yile. Nu kikaara mu nu ku barige to ku ko ye abaa mu gbaa, ki mee ye ki taale yile. ¹⁸ Nu fee sitaane gbaa barige to ku ko ye kumu n-yu mu, nene nu kumu kuwura-gyii i taale yile? Lu fee fen towe ye, Beelisebu olon nu n su n gya nbwu libi su nu n towe kanin.

¹⁹ Nu i gye Beelisebu olon nu n su n gya nbwu libi mu, anumu olon nu fane abupu bire ba su bee gya nbwu libi bee lu asa to? Inumu i yegge ke fane gbaa-gbaa fane abupu ba tale fane fee fane lee man de okpa. ²⁰ Amaa nu lbwaare olon nu n su n gya nbwu libi n lu asa to mu, kumu u kaapu fee lbwaare kuwura-gyii ki ba fane ase.

²¹ “Fee nu nyimisa bulunsa wola kubla mu adunto ee kun mu kikaara bire, mu kapatye ki de sa mu bwahn. ²² Amaa fee nu oku olon i kyoo mu lee mu, nu o tii mu waa to taale mu mu, ee koolo mu adunto mu nu mu tamaa gyan su mu kpini, ke o barige mu kapatye mu to kee asa.

²³ “Nu okumaa mu nu o man bu me ase mu, ee kusu

yile me su nun, nu okumaa mu nu o mee kubla ee kye me to mu, u yaase to nun.”

*Nbwu libi kibwii
be loo nyimisa to
(Matiwu 12:43-45)*

²⁴ “Fee nu kabwu libi kan lu nyimisa to mu, ee kpee ee naa ee kyaaboo ifuli su ee biti ofutekpa. Nu o man kan nye mu, ee towe sa mu n-yu ye, ‘N biti n bwii kpee me kikaara mu nu n lu kumu su mu.’ ²⁵ Maa ba mu o be wu fee ba foge kikaara mu, lojo kumu ato kumaa yila kyekyee. ²⁶ Ke o bila naa taa nbwu libi asuno mu nu ba libi ba kyoo mu tii mu n-yu su, ke ba kpee naa kyina toto. Ke i yegge kanin nyimisa manja kakyina to ki nyita i kyoo kanan mu nu o daa o du mu.”

²⁷ Yesu maa towe kanin mu, sakyoo mu to okyoo ku diyaa mu obule towe mu ye, “Kusee i gye sa onyi mu nu o kubge fu, nu o sa fu mu kinyapu-kyu mu.”

²⁸ Amaa Yesu lee mu kono ye, “Kusee i gye sa bamu nu ba nu abwaaresin nu ba buu umu mu.”

*Bee Biti Yesu O
Waa asin Kyinkyinsa
(Matiwu 12:38-42)*

²⁹ Asa mu ba maa nye akyyo bee tii su mu, Yesu towe ye, “Ndaga asa libi kakyina kanumu to bee taase bee biti asin kyinkyinsa, amaa mee ye n waa sehn sa bamu, amoo lbwaare otowepu Gyona lee mu. ³⁰ Fee kanan mu nu lbwaare yegge nu Gyona kyina o gye sinkaala

sa Ninewe abi mu, kanin manja su nu me, Daadimaadi Obii-nyinsa gbaa n biti n ba waa lbwaare sɩnkaala sa ndaga asa kakyina numu to. ³¹ Nu lbwaare katale ake mu, Owura kyusa mu nu o kyina lu akpɩlɩge mu, ii biti o kusɩ yile ke o bun ndaga kakyina numu to asa kupwe. Kpalɩ fee o lu kata-kata dulinyaa okaa o be nu Solomon mu nu o kyina o gye Isirayi owura mu kanyaasin. Amaa n towe fane ye n kyɔ Owura Solomon mu. ³² Nu katale ake mu Ninewe abi mu nu ba daa kyina didaa mu, bee biti ba kusɩ yile tale fane ndaga asa numu to, ke ba bun fane kupwe. Kpalɩ fee saɩa mu nu Gyona towe abwaaresin sa bamu mu, ba yege alibi kiwaa. Amaa n towe fane ye n kyɔ Gyona mu.

Fitila Kusun Sunsa
(*Matiwu 5:15; 6:22-23*)

³³ “Oku mee tuwa fitila o su ee yila katun mu nu kii biti ki baala, abee o taa waa kolobi to. Amaa ee taa gyaga kumu ogyagakpa nin, ke asa mu nu bee biti ba ba toto mu, i baa i ku bamu to. ³⁴ Fu ansi i gye fitila sa fu n-yu. Nu fu ansi i kan i burɔn mu, fu n-yu kpini gbaa gye fitila nin. Amaa nu fu ansi i man kan i burɔn mu, fu n-yu kpini gbaa bu kitentenbiri to. ³⁵ Kanin su ku su ye odan, ke fitila mu nu o bu fu to mu ki man bilinji kitentenbiri. ³⁶ Imu

su fee nu fu n-yu kpini gye fitila, nu umu kbaafon ku man gye kitentenbiri mu, ii biti i baa i ku to gaa, fee fitila maa ku to ki njalige fane su mu.”

Yesu Pwu Farasii Abi
ye Nbara Akaapɩpu Mu
(*Matiwu 23:1-36; Maki 12:38-40*)

³⁷ Saɩa mu nu Yesu towe lɔwe mu, Kafarasii-nyin ku tu Yesu ye, o ba ke maa mu ba buga gyii. Imu su o kpee nu maa mu ba naa buga bee gyii. ³⁸ Amaa i waa Kafarasii-nyin mu kananku, fee Yesu maa man fwu mu abaa fee kanan mu nu anaana to i kaapɩ mu pɔyi nu ee gyii.

³⁹ Toto nu Onyiripe Yesu mu towe mu ye, “Fane Farasii abi fale nu fen du, fen fwu nwe-bi ye ilape nmaa, amaa kumu to olon ye kensi payi libi i bola fane to.*

⁴⁰ Fane amelensipu numu! Fan man nyi fee lbwaare mu nu o pɔyi kumu kamaa ye oto to mu, kpini asin i tiri sa mu? ⁴¹ Amaa fan taa umu nu i bu fane nwe-bi ye ilape mu to sa atiripu, ke kuto kumaa kinumu i waa kyirekyire sa fane.

⁴² “Fane Farasii abi fane laaku, lu fee fan barige fane adoo-gyito ntun kudu nu fan taa ketun kulon fen sa lbwaare. Amaa fan kina fen mee gyii asin umu okpa su, nu fen mee biti lbwaare. I dagaa fee fan daa kiwaa unumu, ke fan taa ketun kulon mu sa lbwaare tii su.

* **11:39** 11.39 Bee waa unumu ba su bee pina asa fee bee taa bamu nkolo kpini bee sun lbwaare.

43 “Fane Farasii abi fane laaku, lu fee fen biti ukynakpa kpare-kpare Gyiwu abi kabwaare-kule igyanekpa, nu fen biti beeree afwaala agya to ipula.

44 “Fane laaku, lu fee fen du nin fee nkyan mu nu ba man daase umu fee nkyan, nu asa ba naa umu su yege ba man nyi fee i gye nkyan.”

45 Nu nbara okaapupu onyipu ku lee kono ye, “Okaapupu, umu nu fu towe fale mu, fu saale ane gbaa ane tii su.”

46 Yesu lee kono ye, “Fane nbara akaapupu anyipu, fane laaku, lu fee fan taa isola budusa mu nu i busin kasula mu sula asa. Nu fane gbaa-gbaa fane fan mee taa kibia-bi kulon gbaa kye bamu to.

47 “Fane laaku, lu fee fan poyi nkyan sa lbwaare atowepu, nu fane naana ana i gye asa mu nu ba moo bamu mu. 48 Imu su unumu i lee kaapu kesintin fee kutu mu nu fane naana ana ba waa mu, fan koole kyula. Lu fee ba moo lbwaare atowepu mu nu fane moo fan poyi bamu nkyan. 49 Lu unumu su, nu lbwaare towe lu mu kanyaasin to ye, ‘N biti n sun me atowepu ye mi asunpu ba kpee bamu ase, ke ba moo me asa mu aku ke ba nyanla asansa.’ 50 Imu su kusu bute mu nu ki de sa asa mu nu ba moo mu atowepu mu nu ba kyina kase su lu koo dulinyaa npiili mu, ee biti o taa kanin kusu bute mu bute ndaga asa libi kakyina nimu to.

51 Asa mu nu ba moo lu Abeli su naa fuv Sakariya mu nu ba moo mu kaswu ye kabwaare-sunkpa aye nsana mu, n towe fane kesintin fee, lbwaare ii biti o taa amoopu mu kusu bute mu o bute fane ndaga kakyina to asa libi banimu.

52 “Fane nbara akaapupu anyipu, fane laaku, lu fee fan taa okpa mu nu asa bee biti ba bala su bu lbwaare mu baala. Nu fane gbaa-gbaa fane fan man naa okpa maa su, nu fen tii bamu nu bee biti ba nate kumu su mu okpa.”

53 Yesu maa lu toto mu, nu Farasii abi ye nbara akaapupu ba piili bee pwu mu kenken, yege bee taase mu asin lu ato gaalaagaa su, 54 yege ba gyoo fee bee biti ba nye mu kono to asin towesa aku mu nu i man dagaa ke ba kita mu.

12

Fan Ku Fane N-yu Su Danbirasa
(Matiwu 10:26-33,12:32, 10:19-20)

1 Saɗa maɗa to mu, asa mu ba maa nye akyo bee tii su, halu bee kyigya abaa ayaa su mu, nu Yesu piili ee towe mu abulapu ase, nu o gyankpaa ee towe ye, “Fan baa fan da fane n-yu su lu Farasii abi ke-bunbun ansi wuya ana su. Bamu akaapusa i du nin fee bodobodo kife tinsa. 2 Kutu ku man bu to nu ki baala yege ba mee ye ba bu, abee asiri ku man bu to nu i mee ye i lu ifuli. 3 Imu su

asin kumaa mu nu fu towe kitentenbiri to mu, kayi kake mu ii biti i lu ifuli, nu asin mu nu fu-kuli waa kusu to obu to mu, bee biti ba taa umu da kibonbon."

⁴ Nu Yesu kyaga su towe ye, "Me kyemine ana, fan man sile bamu nu bee taale moo kayi-wule, nu umu kamaa mu ba mee bila taale waa kumu sehn. ⁵ Amaa n biti n kaapu fane omu nu i dagaa ye fan sile. Fan sile omu nu ee taale moo fane kayi-wule ke o bila taa fane waa fulon to. N towe fane fan sile mu."

⁶ "Afi ne i gye langba kigya? Kobo anyo i taale soo bamu anuu. Amaa n mee tan bamu oku su. ⁷ Halu fane kumu to inyini kpini gbaa lbwaare nyi umu kono. Imu su fan man waa kufuu, lu fee fan gye akpari fan ky o alangba ngbin-ngbin."

⁸ "N towe fane ye, okumaa mu nu ee towe saky to ye o gye me lee mu, me, Daadimaadi Obii-nyinsa gbaa n biti n towe lbwaare nbo o ansi to ye o gye me lee. ⁹ Amaa okumaa mu nu o kina me saky to mu, ngbaa me n biti n kina mu lbwaare nbo o ansi to."

¹⁰ "Nu okumaa mu nu ee towe asin libi ee yii me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu, lbwaare u taale taa kee mu, amaa okumaa mu nu ee towe asin libi ee yii Kayaayu Kyirekyire mu, lbwaare mee ye o taa kee mu."

¹¹ "Nu ba kan biya fane Gyiwu abi kabwaare-kule ogyanekpa abulisa, abee awura abee osuwule alonpu

ansi to mu, fan man kan fe nfeere kanan mu nu fen biti fan lee fane asin mu kono, abee asin mu nu fan towe. ¹² Lu fee Kayaayu Kyirekyire mu ii biti o kaapu fane asin mu nu fan towe sanja manja."

Kinjan Lu Afulee Wuya Omelensipu Ku Su

¹³ Nu saky to mu to oku towe Yesu ye, "Okaapupu, towe sa me-daa ke o yege maa mu a barige kapatye mu nu ane-se wu yege sa ane mu."

¹⁴ Nu Yesu lee kono ye, "Onyin, anumu i yii me asin ogyipu abee kapatye obarigepu?" ¹⁵ Nu o kyaga su towe bamu ye, "Fan ku danbirasa ke fan baa fan da fane n-yu su lu kensi payi libi su. Lu fee nyimisa nkpa man gye mu ato damante mu nu o su mu."

¹⁶ Nu o bo bamu kinjan kinumu ye, "Afulee wuya ku su ndoo nu ki waa agyito gaa. ¹⁷ Onyin mu fe nfeere fee, 'Nene nu n biti n waa? N man su katun mu nu n taa me agyito anumu kpini waa.'

¹⁸ "Nu o towe ye, 'Fale nu n biti n waa. N biti n nyita me agyito iwaakpa mu, ke n lonjo waa umu alala-alala. Ke n taa me adoo-gyito ye me ato kpini waa tutu. ¹⁹ Nu n biti n towe sa me n-yu ye, 'Fu su ato damante nu i de sa fu nsu-nsu. Kanin su fute ke fu gyii, ke fu nuu ke fu gyii fu ansi.' "

²⁰ "Amaa lbwaare towe mu ye, 'Omelensipu numu, kagyanbwe numu fu nkpa ii

biti i lu fu abaa to. Nu ato mu nu fu kubla sa fu n-yu yila mu ii biti i bilinji anumu lee?' " 21 Nu Yesu towe ye, "Okumaa mu nu ee kubla ato ee yila ee sa mu n-yu, nu lbwaare ase bure o man gye ato wuya, fale nu ii biti i waa mu."

Nye Kikoolle-gyii

Ibwaare To

(Matiwu 6:25-34)

22 Nu Yesu towe mu abulapu ye, "Kanin su nu n towe fane ye, fan man fe nfeere lu kakyina kanumu to ato tirisa fee ato mu nu fen biti fan gyii, abee ato mu nu fan nye bun fane n-yu su. 23 Nkpa i tiri i kyoo agyito, kanin nu kayi-wule gbaa ki tiri ki kyoo ato bunsaa. 24 Fan taa fane ansi ku nbwiibi, ba mee duu nu ba mee tije, nu ba mee su abu ke ba kubla bamu agyito yila, amaa lbwaare u ku bamu su. Fan man gye akpari fan kyoo nbwiibi? 25 Fane anumu lu mu kayiye su nu ee taale taa kake kulon tii mu nkpa su? 26 Nu fan maa mee taale waa ato pii anumu mu, mine waa nu fen yiye asansa su?"

27 "Fan ku kanan mu nu iyu ntutule i du, i mee sun nu i mee luv ataa i sa umu n-yu. Amaa n towe fane fee, Owura lala Solomon maa mu ato danbirasa kpini gbaa mu, o man taale nye ato bunsaa danbirasa fee ntutule mu. 28 Fane kikoolle-gyii pii wuya ana, nu i kan i gye fale nu lbwaare i bun afitiri to ntutule mu nu i bu to ndaga ke oke ba taa tuv fulon to mu, mine i waa nu lbwaare

mee ye o sa fane ato bunsaa? 29 Fan man yege fane nkolo i baa i gyan ato mu nu fen biti fan gyii abee fan nuu mu su, fan man yege unumu i tooro fane. 30 Lu fee bamu nu ba mee sun lbwaare mu, i fe unumu ana kpini nfeere. Nu fane-Se lbwaare nyi fee unumu ana kpini i tiri fane. 31 Amaa fan ku biti lbwaare kuwura-gyii mu, ke o sa fane unumu kpini tii su."

32 Nu Yesu bila towe ye, "Kubu pii, fan man waa kufuu, lu fee i bola fane-Se lbwaare ansi fee o waa fane awura-bii mu kuwura-gyii to. 33 Fan fe fane npatiyee kpini, ke fan taa afulee mu sa atiripu. Fan nye afulee mu nu i mee ye i lowe mu yila susu, ntun mu nu oyu mee ye o taale nin tiri to, nu taburita mee taale nyita umu mu. 34 Lu fee ntun mu nu fu kapatiyee ki bu mu, toto nu fu kokolo gbaa ki bu.

Fan Kubla Fane N-yu

Fan Gyoo

(Matiwu 24:45-51; Maki 13:32-37)

35 "Fan kubla fane n-yu kirisu fan gyoo, ke fan yege fane ifitila i baa i ku to. 36 Fee ayaafole ba maa gyoo bamu-nyiripe o lu kikyufo to ba, nu o kan ba da kebunoo mu, ke ba nye tigi mu bilen. 37 Ayaafole mu nu bamu-nyiripe ba tu bamu yege ba te ba gyoo mu, bamu ansi ii biti i gyii. N towe fane kesintin fee ee biti o kubla mu n-yu ke mu gbaa-gbaa mu o taa agyito naa yii

bamu ke ba gyii. ³⁸ Ayaafole mu nu bamu-nyiripe ba tu bamu kagyanbwe kiyiridi nsana abee kibwayike yege ba kubla ba gyoo mu mu, bamu ansi ii biti i gyii. ³⁹ Amaa fan baa fen nyi fee, nu kikaara wuya daa o nyi saja mu nu oyu ii biti o be yuuri nun, naafoo o mee ye o yege ba be boyi loo mu kikaara su. ⁴⁰ I dagaa fee fane gbaa fane fan kubla fane n-yu fan gyoo. Lu fee me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu n biti n ba saja mu nu fan mee fe me kiba mu nfeere.”

⁴¹ Nu Pita taase ye, “Jnyiripe, ane nu fu boo kijasana kanumu fu sa abee okumaa numu?”

⁴² Nu Jnyiripe lee kono ye, “Anumu bire i gye kyaafole mu nu o su kesintin ye kanyaasin? Mu i gye omuni mu-nyiripe taa mu ayaafole waa mu abaa to, ye o sa bamu agyito saja mu nu i dagaa. ⁴³ Kensi-gyii i gye sa kyaafole mu nu mu-nyiripe ba tu mu yege ee waa kanun. ⁴⁴ N towe fane kesintin fee mu-nyiripe mu ii biti o taa mu kapatiye kpini-kpini waa mu abaa to. ⁴⁵ Amaa a taa fee nu kyaafole mu kan towe mu n-yu fee, ‘Me-nyiripe ii biti o kyereee!’ Nu o piili ee dayi mu-nyiripe ayaafole ye abite, nu ee gyii nu ee nuu buu bire, ⁴⁶ kanun kyaafole manja mu-nyiripe ii biti o be purigi mu saja mu nu o man fe nfeere fee ee biti o ba, ye saja mu nu o man

nyi su. Mu-nyiripe mu biti o tye mu kukyokyoo, ke o bute mu kusu fee kanan mu nu ee bute asu to olon wuya ana kusu mu.

⁴⁷ “Kyaafole mu nu o nyi kutu mu nu mu-nyiripe ii biti, nu o man kubla mu n-yu o waa kutu mu nu ee biti mu, bee biti ba tye mu kukyokyoo gaa. ⁴⁸ Amaa omuni o man nyi nu o waa ato mu nu i dagaa kusu bute mu, bee biti ba tye mu pii. Lu fee okumaa mu nu ba sa mu gaa mu, bee biti ba koole gaa lu mu ase. Nu okumaa mu nu ba taa gaa waa mu kiba to mu, bee biti ba koole kuko lu mu ase.”

*Lu Yesu Su Mu Asa
Bee Barige To
(Matiwu 10:34-36)*

⁴⁹ “N ba nun ye n ba yege fulon o dee kase su, naafoo n daa n biti gbaa fee fulon mu tee i dee. ⁵⁰ Awurufo lala ii biti i munla me, nu i tooro me gaa fee i ba ke i ba kyun. ⁵¹ Fen nyi fee keyuula nu n biya kase su? Ayee, n towe fane ye nbarige to nu n biya. ⁵² Lu ndaga i su ii kpee mu, kikaara kulon su mu, asa anuu bee biti ba barige to ye abaa, ke asa asa ba ko ye asa anyo, ke asa anyo ba ko ye asa asa. ⁵³ Nbarige to ii biti i ba ose ye obii-nyinsa nsana, obii-nyinsa ye ose nsana, onyi ye obii-kyusa nsana, obii-kyusa ye onyi nsana, osaa-kyusa ye osaa nsana, osaa ye osaa-kyusa nsana.”

*Atɔ mu Nu Ibwaare
u Waa Mu Kase kunu
(Matiwu 16:2-3)*

⁵⁴ Yesu tɔwe sakyɔ mu ye, “Sana kumaa mu nu fen wu kabwaare wɔle maa gyaga kyɔwe kitiyɛ mu, op-ula maɲa tɔ nu fen tɔwe ye, ‘Bɔlayi ii biti ɔ daa,’ nu ɛɛ daa. ⁵⁵ Nu afuu a daa a lu akpɔlɛge mu fen tɔwe ye, ‘Kududuu kii biti ki waa,’ nu i waa. ⁵⁶ Fane kebunbun ansi wuya ana fen taale fen ku kase ye susu fen kaapu umu kase. Nu mine i waa nu fen mee taale bu atɔ mu nu Ibwaare u waa nbunbu numu kase?”

⁵⁷ “Mine waa nu fen mee taale tale fane n-yu bu kɔtɔ mu nu ki burɔn ke fan waa? ⁵⁸ Nu ɔku kan pwu fu, nu faa mu fen kpee asɔn ogyikpa mu, kpan fu n-yu ke faa mu fan tɔwe lɔɲɔ abaa ɔkpa tɔ pɔyi ke fan fuɔ tutɔ. Nu i man gye kanɔn bire, ee biti ɔ taa fu naa sa asɔn ogyipu ke o bun fu kɔpwɛ, ke ɔ taa fu naa sa obu otiipu, ke mɔɔ mu ɔ taa fu naa tii obu. ⁵⁹ N tɔwe fu fɛɛ fii biti fu sii obu maɲa tɔ, naa fuɔ sana mu nu fii biti fu ka kuko mu kpini-kpini.”

13

*Fan Man Kan Yege Alibi
Kɔwaa, Fen Biti Fan Wu*

¹ Kanɔn sana maɲa tɔ asa aku ba ba tɔwe Yesu ye Galile abi aku ba taa atɔbwaaya ba bɛɛ lɛɛ saraga bɛɛ sa kabwaare-sunkpa aye mu tɔ. Nu Paleti yege nu ba mɔɔ bamu, nu bamu nkalan i buga ye atɔbwaaya nkalan

maa tɔ. ² Yesu lɛɛ kɔnɔ ye, “Fan nyi fɛɛ kanɔn Galile abi maɲa awɔrɔfɔ mu nu ba gyii mu, i kaapu nu fɛɛ ba gye alibi awaapu ba kyɔ Galile abi kpini? ³ Ayeɛ! N tɔwe fane ye nu fan man kan lɛɛ fane n-yu lu alibi tɔ bire, fane gbaa fane fen biti fan wu fɛɛ bamu. ⁴ Abɛɛ asa kudu aburuwa mu nu Silon kibansuru kyina tiye bamu su nu ba wu mu, u kaapu fɛɛ bamu i kyina waa alibi ba kyɔ asa mu nu ba bu Gyerusalem kpini sana maɲa? ⁵ Ayeɛ! N tɔwe fane ye nu fan man kan lɛɛ fane n-yu lu alibi tɔ bire, fane gbaa fane kpini fen biti fan wu fɛɛ bamu.”

⁶ Tutɔ nu ɔ bɔ bamu kɔɲasan numu ye, “ɔnyɔn ku i kyina duu figi oyu mu kudɔɔ tɔ, nu o kpee ɔ naa biti kumu abi amaa ɔ man nye. ⁷ Nu ɔ tɔwe ɔnyɔn mu nu ɛɛ ku kudɔɔ mu su ye, ‘I waa fɛɛ nsu nsa ndee n maa ba n ba biti abi oyu numu su yege n mee nye. Ne kumu tɔu! Mine nu ki yile ki waa kase numu su?’ ⁸ Nu ɔnyɔn mu lɛɛ kɔnɔ ye, ‘ɔnyɔrɔpe yege kumu ke ki yile kesu kulɔn tii su. N biti n kuu kyaabɔɔ kumu ke n waa kumu atɔbwaaya ibini.’ ⁹ Nu ki kan sɔyi abi kesu kaku mu, i burɔn, nu ki kan ki man sɔyi bire ke fu ne kumu tɔu.”

*Yesu Kye Boobi Kyɔsa
Kake Fɔvtesa Ake*

¹⁰ Kake fɔvtesa ake ku Yesu i kaapu kabwaare-kule ɔgyanɛkpa ku. ¹¹ Nu ɔkyu

mu nu kabwu libi ki bilijaa mu waa boobi nsu kudu aburuwa mu bu toto. Kabwu libi mu biite mu manja nu o mee taale teeje to kpini-kpini. ¹² Yesu maa wu mu mu, o tu mu ba ansi to nu o towe mu ye, "Okyu, fu nye alanfiya." ¹³ Nu o taa mu abaa gyaga mu su, nu opula manja to okyu mu kyigi to, nu o yin lbwaare.

¹⁴ Lu kanan mu nu Yesu kye oloru kake futesa ake mu su mu, Gyiwu abi kabwaare-kole ogyanjekpa obilisa mu nye agbu nu o towe asa mu ye, "Nke nsiye i gye kusun nke, umu su fan ba kanin nke manja to ke ba kye fane alo, man gye kake futesa ake."

¹⁵ Nu Onyiripe Yesu lee mu konu ye, "Fane kebunbun ansi wuya ana! Fane anumu i mee saanje mu naate-nyinsa abee mu kuruma kake futesa ake, nu o mee su mu ee kpee ee sa mu nkyu?" ¹⁶ Okyu numu gye Abraham kanaana-bii mu nu Sitaane njina mu nsu kudu aburuwa. Mine waa nu i man dagaa maa nye kamolige kake futesa ake lu kuto mu nu ki nyita mu su?"

¹⁷ Maa towe fale lwe mu, nu ipeeli i kitaa mu akisipu kpini. Amaa asa mu bire ansi i gyii lu adangana damante mu nu o waa mu su.

Oyu kibi pii kijasana

(*Matiwu 13:31-33; Maki 4:30-32*)

¹⁸ Nu Yesu taase ye, "Nene nu lbwaare kuwura-gyii mu ki du? Mine nu n biti n taa kumu kaala?" ¹⁹ Ki du nun fee gowa kibi mu nu odoru taa du mu kudoo to nu ki dan biliji oyu, nu nbwiibi bee ba bee kyina kumu n-yaabi su."

²⁰ Nu o bilaa bwii taase ye, "Mine nu n biti n taa lbwaare kuwura-gyii mu kaala?" ²¹ Ki du nun fee kife tinsa mu nu okyu taa buga kyagile bodobodo nnyifo damante to, ke kife tinsa mu u yege nnyifo manja kpini i tin."

Kebuno pii mu

(*Matiwu 7:13-14, 21-33*)

²² Nu Yesu maa kpee Gyerusalem mu, o bola nde ye nde-bii mu su ee kaapu abwaaresun. ²³ Nu oku taase mu ye, "Onyiripe, amoo asa gberee ii biti ba ba nye kamolige?"

Nu o towe bamu ye, ²⁴ "Fan kpan fane n-yu kenken ke fan bola kebun-bii mu to loo to. N towe fane ye asa gaalaagaa bee biti ba kpan bamu n-yu, amaa ba mee ye ba taale. ²⁵ Nu kikapara wuya kan kusu tii kebuno mu, fen biti fan ba yile kewusunu fen daa orunu yege fen kole ye, 'Onyiripe tigi kebuno sa ane.'

"Amaa ee biti o lee konu ye, 'N man nyi fane, n man nyi katun mu nu fan lu.'

²⁶ "Fen biti fan towe ye, 'Amaa fu i buga gyii, nu an buga nuu, nu fu kaapu ane nde to.' ²⁷ Amaa ee biti o towe fane ye, 'N

man nyi fane abee katun mu nu fan lu. Fane alibi awaapu kpini fan lu me ase!' 28 Saɲa mu nu fen biti fan wu Abraham maa Isaki ye Gyekobu ye lbwaare atowepu mu kpini, ba maa bu lbwaare kuwura-gyii mu to, nu fan man nye okpa loo to mu, tutu nu fen biti fan su ke fan we fane anyi to. 29 Asa bee biti ba lu kyowe kilu ye kyowe kituye, ke aku ba lu adii ye akpɔlge, ke ba ba kyina bamu ikyɔnakpa lbwaare kuwura-gyii kensi-gyii ngyaɲe mu to. 30 N towe fane kesintin ye bamu nu ba bu kamaa mu aku, bee biti ba ba gyankpaa, nu bamu nu ba gyankpaa mu moɔ aku bee biti ba sii kamaa."

*Yesu Su Sa
Gyerusalem Abi
(Matiwu 23:37-39)*

31 Saɲa maɲa to nu Farasii abi aku ba ba Yesu ase ba towe mu ye, "Lu nfu kpee katun ku. Lu fee Owura Herodi ii biti fee o moɔ fu."

32 Nu o lee kono ye, "Fan kpee naa towe kanun gboog-boo mu ye, n biti n gya nbwu libi ke n kye asa ndaga ye oke ke kake sasapu mu n lwe me kusun." 33 Nu kanan kumaa su mu, i dagaa fee n maa kyaga me okpa su n kpee ndaga ye oke ye kake sasapu. I waa nene, Gyerusalem i gye kade mu nu bee biti ba moɔ lbwaare atowepu.

34 "O Gyerusalem abi, Gyerusalem abi, fane mu nu fan moɔ lbwaare atowepu,

nu fan tubu bamu nu lbwaare sun fane ase mu abuu. N kpan me n-yu saɲa kumaa fee n kɔɔla fane waa me to to fee kanan mu nu kakyaase-nyi maa buga mu-bii ana mu atee to mu. Amaa fan mee sa me okpa!" 35 Ku, fane kabwaare-sunkpa aye kii biti ki sii ki de kɔkpan sa fane. N towe fane, fane man bila ye fan wu me kake aku, naa fu saɲa mu nu fen biti fan towe ye, "Kusee i gye sa omuni o ba Onyɔrɔpe lbwaare kitu to su."

14

Yesu Kye Olɔpu Ku

1 I baa fee kake futesa ku nu Yesu kpee Farasii abi obɔlisa ku aye o naa gyii, yege bee peete mu fee ee biti o nyita Gyiwu abi nbara mu.

2 Nu onyin ku bu mu ansi to tutu, ee loo kyankpan. 3 Nu Yesu taase nbara akaapupu anyipu mu ba maa Farasii abi mu ye, "Okpa de fee a kye oku kake futesa ake abee a man kye?" 4 Amaa ba man towe sehn nu Yesu kɔta onyin mu, kye mu, nu o yege mu, nu o nate.

5 Nu o taase bamu ye, "Fee nu fane oku su kebi abee naate-nyinsa nu o tye kitiribo to kake futesa ake mu, fu mee ye fu lee mu?"

6 Amaa ba man taale lee umu kono.

Biya Fu N-yu Kase

7 Yesu maa wu fee asa mu nu ba tu bamu ogyikpa mu bee nmaare ikyɔnakpa kpare-kpare mu, nu o bo

bamu kɔnasan numu ye,
 8 "Ƒee nu ɔku kan tu fu mu kikyɔfo to mu, man naa kyina ɔkyɔnakpa kpare, akuto Ƒee ɔ tu ɔsa kpare mu nu ɔ bila ɔ kyɔ fu. 9 Ke ɔmu nu ɔ tu faa mu mu, ɔ ba towe fu ye, 'Taa fu kagya sa ɔnyɔn numu.' Tuto nu fii biti fu taa ipeeli naa kyina katɔn mu nu ɔ man su beeree. 10 Amaa nu ɔku kan tu fu mu, naa kyina katɔn mu nu ki man su beeree, ke ɔ ba towe fu ye, 'Kyemɔne, ba kyina kagya kpare su nfu.' Saɔa mu, fu nye beeree lu fu toɔmaa ana mu nu ɔ da kibaa tu mu ase. 11 Lu Ƒee ɔkumaa mu nu ɔ kusaa mu n-yɔ susu mu, lbwaare ii biti ɔ biya mu kase, nu ɔkumaa mu nu ɔ biya mu n-yɔ kase mu, lbwaare ii biti ɔ kusaa mu susu."
 12 Tuto nu Yesu towe ɔmu nu ɔ tu mu mu, mɔɔ ye, "Nu fu kan tu asa ye ba be gyii kakyɔwape abee kalaatɔpwe agyito mu, man kan waa fu tu fu kyemɔne ana abee fu-daa abee fu kubɔɔ ana abee afulee wuya ana mu nu ba te tiri fu mu. Nu fu kan waa kanɔn mu, akuto Ƒee bee biti ba tu fu gbaa fu ba bamu lee to ke ɔ ka fu kuko. 13 Amaa nu fu kan diɔa kensi-gyii agyito mu, tu atiripu ye aboobi ye amugule-mugule ye agyaatanapɔ, 14 ke fu nye kusee, lu Ƒee bamu ɔ mee taale ka fu kuko. Nu lbwaare ii biti ɔ ka fu kuko saɔa mu nu akyɔrekyɔrepu bee biti ba kusɔ lu lewu to mu."

Kɔnasan Lu Asa Mu Nu Ba Kina Kensigyi Agyito Mu (Matiwu 22:1-10)

15 Nu bamu nu maa bamu ba te bee gyii mu ɔku maa nu asɔn mu, nu ɔ towe Yesu ye, "Kusee ɔ gyɔ nyɔmisa mu nu ee biti ɔ gyii lbwaare kuwura-gyii mu to."

16 Nu Yesu lee mu kɔnɔ ye, "ɔnyɔn ku ɔ diɔa kensi-gyii agyito nu ɔ tu asa damante ye ba be gyii. 17 Saɔa mu maa fuɔ Ƒee ba be gyii mu, nu ɔ sun mu kɔyaafole ye ɔ naa towe asa mu nu ɔ tu bamu mu ye, ba waa kuto kumaa lowe, umu su ba ba.

18 "Nu bamu kpini ba piili bee towe asɔn bee lee bamu n-yɔ. ɔgyankpaapɔ mu ye, 'N dan sɔɔ kase nɔn, nu ɔ daaga Ƒee n naa ku kumu, umu su n kule fu nɔn n mee ye n taale ba.'

19 "Nu ɔku mɔɔ ye, 'N dan sɔɔ unaate-nyɔnsa kudu nɔn, nu n dan kpee n naa taa bamu dɔɔ ku, umu su n mee ye n taale ba.'

20 "Nu ɔku mɔɔ bila ye, 'N dan kili ɔkyɔ nɔn, n mee ye n taale ba.'

21 "Nu kɔyaafole mu taa asɔn mu ba towe mu-nyɔripe. Nu kɔkpaara wuya mu nye agbɔ, nu ɔ sa mu kɔyaafole mu kɔnɔ ye, 'Bilen, kpee kade mu to agbenbi su ye ukpa-bi naa biya atiripu ye aboobi ye agyaatanapɔ ye amugule-mugule wuya ana.'

22 "ɔ man kyereee nu kɔyaafole mu ba towe mu ye, 'ɔnyɔripe n waa Ƒee kanan mu nu fu sa kɔnɔ mu, amaa ɔkyɔnakpa san ɔ bu to.'

23 “Nii ɔnyirɛ mu bwii tɔwe mu kɔyaafɔle ye, ‘Kpe ikpa mu nu ii kpee nde su, ye ndɔɔ ana tɔ, ke fu yege ba ba ke me kɔkpaara ki bola. 24 N tɔwe fane fee, asa mu nu n tu bamu Sososi mu ɔku mee ye ɔ daa me kensi-gyii agyito mu ku.’ ”

*Krisito Obuupu Kasola
Mu Gbaa-gbaa Oyu laasa
(Matiwu 10:37-38)*

25 Yesu maa kubu damante kuku ba maa naa mu, nu o bilinji tɔwe bamu ye, 26 “Nii ɔku kan ee ba me ase, nu o mee biti me ɔ kyɔ mu-se ye mu-nyi, mu-ka ye mu-bii ana, mu-daa ana ye mu-supu ana, apɔkyi ye apɔnyin, halu mu gbaa-gbaa mu nkpa dee, ɔ mee taale waa me obuupu. 27 Nii ɔkumaa mu nu ɔ mee sula mu oyu laasa,* ke o buu me mu, ɔ mee taale waa me obuupu.

28 “Fee nu fane ɔku ii biti ɔ pɔyi kɔkpaara lala mu, nene nu ee waa? Pɔyi ke o piili mu ɔ mee gyankpaa ku mu afulee mu nu ee biti ɔ taa pɔyi, ke o wu fee mu afulee mu ii biti i fɔb kɔpɔyi mu abee i mee ye i fɔb? 29 Nii akɔtɔ ee piili ɔpɔre gyankpaasa, nu ɔ man taale lɔwe mu, ɔkumaa mu nu o wu kumu mu, ee biti ɔ nmase mu ye, 30 ‘Odunwura numu piili kɔkpaara kɔpɔyi amaa ɔ man taale pɔyi lɔwe.’

31 “Abee owura mɔɔ, nu maa owura ku bee biti ba ba kɔ, nu ɔ mee kyina ku tɔ ye e taale taa mu

anaakɔpu ngbin kudu naa gyaɲa owura banban mu maa mu anaakɔpu ngbin adunyɔ? 32 Nii ɔ mee taale kɔ ye mu mu, ee biti ɔ lee asa sun ɔbanban mu ase saɲa mu nu ɔ san ɔ bu kata-kata, ke ɔ taase kanan mu nu ba waa ke keyuula ki ba bamu nsana. 33 Kanin ɔkpa kulɔn maɲa su, ɔkumaa mu nu ɔ man yege kɔtɔ kumaa mu nu ɔ su mu, ɔ mee taale waa me obuupu.

34 “Nfɔle i burɔn, amaa nu nfɔle ɔkon kan lɔwe mu, mine kɔtɔ nu bee biti ba taale taa waa ke i bula i waa ɔkon? 35 I man su kyaare sa kɔtɔ ku kilɔɲɔ, amɔɔ bee taa kyeege fɔyi. ɔkumaa mu nu ɔ su asu mu, o nu.”

15

*Kabulɔpu fɔyisa mu
kɔɲasan*

(Matiwu 18:12-14)

1 Kakaaku nu lenpoo akɔɔlepu ye alibi awaapu ba ba sare bee nu Yesu ase. 2 Nii Farasii abi ye nbara akaapupu bee kolite ye, “ɔnyin numu u kɔɔle alibi awaapu halu maa bamu bee buga bee gyii.”

3 Tutɔ nu Yesu bɔ bamu kɔɲasan kinumu ye, 4 “A taa fee nu fane tɔ ɔku kan ɔ su nbulɔpu kilifa ke bamu tɔ ɔkulɔn ɔ fɔyi. Nu ɔ mee ye ɔ yege adɔkpanɔ ye akpanɔ mu afitiri tɔ, ke ɔ nate biti ɔmɔni ɔ fɔyi mu naa fɔb saɲa mu nu ee biti o wu mu? 5 Nii ɔ kan wu mu mu, i

* 14:27 14:27 Oyu laasa mu yile sa awɔrɔfɔ ye lewu.

yege nu mu ansi i gyii, ke o taa mu gyaga mu abaakpan su, ⁶ ke o taa mu ba kewu. Ke o tu mu kyemine ana ye mu kikpaara su abi sare, ke o towe bamu ye, 'Fan ba tii me su ke i gyii ansi, lu fee n wu me kabulupu mu nu o foyi mu.' ⁷ N towe fane kesintin, okpa kulon manja su kensi-gyii kii biti ki baa ki bu susu, fee alibi owaapu kulon maa kyeege mu nfeere i kyoo gaa fee asa adikpano ye akpano mu nu bee ki bamu n-yu fee bamu ikpa i kyiigi nu i man tiri fee ba kyeege bamu nfeere.

Kefulee kederebi foyisa mu kinasan

⁸ "Abee a taa fee okyu ku mu nu o su gbidi nderebi kudu nu umo kokulon foyi. Nu o mee tuwa fitila ke o foge kikpaara ku biti kumu naa fuo sanja mu nu ee biti o wu kumu? ⁹ Nu o kan wu kumu mu, ee tu mu kyemine ana ye mu kikpaara su abi ba sare to, ke o towe bamu ye, 'Fan ba tii me su ke i gyii ansi, lu fee n wu me kederebi mu nu ki foyi mu.' ¹⁰ N towe fane kesintin fee, okpa kulon manja su kensi-gyii ii biti i baa i bu lbwaare nbo ase fee alibi owaapu kulon maa kyeege mu nfeere."

Kebii foyisa mu kinasan

¹¹ Nu Yesu kyaga su ye, "Onyin ku kyina o bu to nu o su nbii-nyinsa-bii anyo. ¹² Nu kebii ase mu towe mu-se ye, 'Me-Se, barige fu kapatye mu kpini to ke fu

taa me lee sa me.' Imu su, mu-se barige kapatye mu to ntun nyoo sa bamu.

¹³ "Nke gberere kamaa to mu, kebii ase fe mu kapatye mu kpini, kula kusoo loo to kpee osuwule ku su kata-kata. Tuto nu o naa gyii mu afulee mu kpini kusobo to lwe. ¹⁴ Sanja mu nu o gyii mu afulee mu kpini lwe mu, nu akon damante a tye osuwule manja su kpini, nu kitiri fufuli ki kita mu. ¹⁵ Imu su o kpee naa waa kusun sa kase manja su ode-bi ku mu nu o taa mu fee o ku mu akuuri su. ¹⁶ Ee biti agyito mu nu akuuri bee gyii mu kigyii, amaa o man nye.

¹⁷ "Sanja mu nu mu nfeere i ba mu to mu, o towe sa mu n-yu ye, 'Me-Se adoo pu mu kpini agyito a gbigi bamu, yege n bu nfu n biti n wu akon lewu. ¹⁸ N biti n kusoo bwii kpee nse ase ke n naa towe mu ye, Nse, n waa lbwaare ye fu alibi. ¹⁹ Imu su n man bila dagaa gbaa fee fu tu me ye fu-bii, taa me waa fee fu adoo pu mu to oku.' ²⁰ Kanin su o kusoo yii su bwii ee ba mu-se ase.

"Amaa sanja mu nu o dan san o bu kata ye kewu mu, mu-se wu mu, nu o wu mu kuwee. Nu o sile naa gyanja mu-bii mu, nu o baari mu to.

²¹ "Nu kebii mu towe mu-se ye, 'Nse n waa lbwaare ye fu alibi. Nu n man bila dagaa gbaa fee fu tu me ye fu-bii.'

²² "Amaa nu mu-se towe mu ayaafole ye, 'Fan waa

bilen! Fan taa kɩtaa kpare ba bun mu, fan lee kepini ba waa mu kibaa-bi to, ke fan waa mu asibita. ²³ Ke fan naa kɩtaa naate bonbi-nyinsa mu ba mɔɔ ke a gyii, ke a kyaa gyii ane ansi. ²⁴ Lu fee mi kebii-nyinsa-bii numu daa wu nun, nu o bwii kyini, o foyi nun, nu n bwii benti mu.' Tutu nu ba piili bee gyii bamu ansi.

²⁵ "Saɗa maa to mu yege obii bilisa ase mu bu ndoo to. Maa lu ndoo ee ba nu o be tiri kewu to mu, o nu ubn ye kakyaa i maa kpira mu-se kɩkpaara su. ²⁶ Imu su o tu mu-se ayaafole mu to oku, nu o taase mu kutu mu nu ku waa. ²⁷ Nu o lee kɔno ye, 'Fu-supu i bwii ba, nu fu-se mɔɔ mu naate bonbi-nyinsa mu. Lu fee fu-supu bwii ba kewu ye kumu nkpa ye alanfiya.'

²⁸ "Tutu nu o daa mu nye agbu ye o man bila ye o loo kɩkpaara su. Kanin su mu-se lu kpee naa towe waa mu ye o loo ba. ²⁹ Amaa o lee mu-se kɔno ye, 'Ku! Nsu unumu kpini n maa sun fu fee kɩnye. Nu n man kina fu kɔno kunu. Mine kutu nu fu puta sa me? Fu man sa me halu kabwu gbaa ke maa me kyemine ana a mɔɔ gyii ane ansi. ³⁰ Amaa fu kebii-nyinsa numu mu nu o naa nyita fu kapatye lu akyu gyaga su, nu o naa bwii ba kewu mu, fu mɔɔ naate bonbi-nyinsa sa mu.'

³¹ "Nu ose mu lee kɔno ye, 'Mi-bii, fu bu me ase nfu

saɗa kumaa, nu kutu kumaa mu nu n su mu gye fu lee nun. ³² Imu su yege i waa ane okon ke a kyaa gyii ane ansi, lu fee fu-supu numu daa wu nun, nu o bwii kyini, o foyi nun, nu n bwii benti mu.' "

16

Okusupu Mu Nu Mu Ansi A Tin Mu Kɩɗasan

¹ Yesu towe mu abulapu ye, "Atu wuya ku i kyina o bu to nu o su okusupu mu nu ee ku mu kapatye su. Nu atu wuya mu nu fee okusupu mu ii nyita mu kapatye. ² Imu su o tu mu nu o taase mu ye, 'Mine asin nu n nu n lu fu su fale? Taa me kapatye mu nu n taa waa fu kibaa to mu kpini biya me, ke fu karage imu kɔno sa me, lu fee fu man bila ye fu ku me kapatye su.'

³ "Nu okusupu mu fe nfere ye, 'Nbuubu nene nu n biti n waa? Me-nyiripe u koole mi kusun ee lu me ase, nu n man bulun ke n waa kase kuku kusun, nu i su me ipeeli ye n naa kole. ⁴ N nyi kanan mu nu n biti n waa nu kusun mu ku kan lu me kibaa to mu, asa bee biti ba koole me bamu akpaara su.'

⁵ "Imu su o tu mu-nyiripe ako wuya ana nu o taase ogyankpaapu mu ye, 'Me-nyiripe kuko afine nu fu su?'

⁶ "Nu o lee kɔno ye, 'N su kuko olifu nfo galon alifa aburuwa.'

“Nu okusupu mu tawe mu ye, ‘Koolo fu owole, ke fu kyina bilen ke fu kyuroo ana.’

⁷ “Nu o taase onyosapu mu ye, ‘Afine kuko nu fu su?’ Nu o lee kono ye, ‘Akyembee uboota kagbin kulon.’

“Nu o tawe mu ye, ‘Koolo fu owole ke fu kyuroo aduburuwa.’

⁸ “Ato wuya mu ba yin okusupu mu nu mu ansi i tin fee maa su kanyaasin. Lu fee kanin nu dulinyaa numu to asa ba su kensi tin kikyoo bee waa asa i kyoo kanan mu nu lbwaare asa ba su bee waa asa mu.” ⁹ Nu Yesu kyaga su tawe ye, “Fan taa fane dulinyaa to ato kye asa to biti akyemune sa fane n-yu, nu i kan ba fee ato mu saja i kyon mu, lbwaare ii biti o koolo fane ba nkpa kakpaa to.

¹⁰ “Omumu ee gyii kesintin ato gberere su mu, o bila ee gyii kesintin ato kikyoo su. Nu omumu nu o mee gyii kesintin ato gberere su mu, kanin maa nu o mee ye o gyii kesintin ato kikyoo su. ¹¹ Imu su nu fu mee gyii kesintin dulinyaa ato su mu, anumu ii biti o taa lbwaare kuwura-gyii mu ato mu nu i man su okaa mu waa fu abaa to? ¹² Nu fu mee gyii kesintin oku kapatye su mu, lbwaare mee ye sa fu mu ato mu nu o da ye o sa fu mu.

¹³ “Kiyaafole kulon mee taale sun anyiripe anyo. Nu i kan ba kanin mu, ee biti o kisi oku ke o ba ee biti oku, abee ee biti o baa ee sun oku

ke o kina oku. Fen mee taale sun lbwaare ye afulee.”

Yesu Kaapu asa aku

(*Matiwu 11:12-13, 5:31-32; Maki 10:11-12*)

¹⁴ Farasii abi mu nu bee biti afulee gaa ba maa nu unumu kpini mu, ba gbesele Yesu. ¹⁵ Nu o tawe bamu ye, “Fane banumu i gye asa mu nu fen waa fee fane ukpa i kyiigi asa ansi to, amaa lbwaare nyi kanan mu nu fane nkolo to i du. Lu fee kuto mu nu ki gye kuto kpare asa ansi to mu, ki gye kuto kisisa sa lbwaare.

¹⁶ “Ba tawe lbwaare Asinkyan yilasa mu nu i gye Mosesi nbara ye lbwaare atowepu mu kikaapu naa fuo Gyon saja. Lu kanin saja manja i su ii kpee mu, ba tawe asin danbirasa lu lbwaare kuwura-gyii mu su, nu okumaa numu kpan mu n-yu ee loo to. ¹⁷ Ii biti i baa i bukoo sa susu ye kase i maa nyaa, i kyoo fee lbwaare nbara mu pii i maa lu to.

¹⁸ “Okumaa mu nu o kina mu-ka nu o naa kili okyuu ku mu, o nyita kekili, nu onyin mu nu o kili okyuu mu nu mu-kuli kina mu mu gbaa o koolo oku mu-ka.”

Ato Wuya Ku Maa Lasarusi

¹⁹ Nu Yesu kyaga su tawe ye, “Afulee wuya ku i kyina o bu to. Kake kumaa ee bun ato bunsu danbirasa fee agoo maa kente, yege ee gyii mu n-yu kake kumaa. ²⁰ Odibapu ku gbaa kyina o bu to, nu bee tu mu ye Lasarusi mu nu mu n-yu su

kpini, ɪ sʊ ɪlɔ. Nɪ kake kumaa bɛɛ sʊla mʊ ba bɛɛ yɪla atɔ wuya nɪmʊ kebunɔ. ²¹ Nɪ ee bitɪ fɛɛ ɔ daa nye agyɪtɔ mʊ nɪ ɪ lɪ atɔ wuya mʊ teeburi sʊ ɪ tɪye kase mʊ gbaa gyii. Halɪ igyoonɔ gbaa bɛɛ ba bee nyita mʊ ɪlɔ mʊ tɔ.

²² "Sana kʊ tɔ mʊ odibapu mʊ be wu, nɪ ɪbwaare nbɔɔ ba taa mʊ kpee ɪbwaare nyɪmisa Abraham ase sʊsʊ. Atɔ wuya mʊ gbaa be wu nɪ ba pula mʊ. ²³ ɔ naa loo Sitaane fulɔn tɔ yege ɔ bʊ awɔrɔfɔ tɔ. O diyaa mu ansi mʊ, ɔ wu Lasarusi maa tɛ Abraham ase kata-kata. ²⁴ Imʊ sʊ, ɔ tɪ mʊ ye, 'ɔsɛ Abraham, wu mɛ kʊwɛɛ kɛ fʊ sun Lasarusi kɛ ɔ taa mʊ kɪbaa-bi nyɔ nkyu tɔ, kɛ ɔ taa ba yuula mɛ kanandʊb, lɪ fɛɛ n gyii awɔrɔfɔ fulɔn nɪmʊ tɔ.'

²⁵ "Amaa Abraham lɛɛ kɔnɔ ye. 'Mi-bii, nyinji fɛɛ sana mʊ nɪ fʊ kyina fʊ tɛ nkpa tɔ kase sʊ mʊ fʊ nye atɔ danbirasa nɪ Lasarusi mɔɔ nye atɔ libi, amaa nbunbu mʊ ee gyii ɔkɔn yege fɛɛ fii gyii awɔrɔfɔ. ²⁶ Inumʊ kpini kamaa mʊ, kɪkyɔbɔɔ lala kʊ kɪ de ana fane nsana, nɪ ɔkumaa mʊ nɪ ee bitɪ ɔ lɪ nfi kpee fane ase mʊ mɛɛ ye ɔ taale, nɪ ɔkʊ mɛɛ taale lɪ fane ase ba anɛ ase nfi.'

²⁷ "Nɪ atɔ wuya mʊ lɛɛ kɔnɔ ye, 'Kanɪn bɪrɛ mɛ-sɛ n kʊlɛ fʊ nɪn, sun Lasarusi ɔ bwii kpee mɛ-sɛ kɪkpaara sʊ. ²⁸ Lɪ fɛɛ, n sʊ mi-supu ana anuu. Yege ɔ naa da bamʊ amu tɔ kɛ ba man ba katɪn

mʊ nɪ n bʊ n gyii awɔrɔfɔ fale.'

²⁹ "Abraham lɛɛ kɔnɔ ye, 'Mosesi nbara ye ɪbwaare atɔwɛpʊ kɪkaapu mʊ ɪ bʊ bamʊ ase, be taale nɪ lɪ umʊ tɔ.'

³⁰ "Nɪ ɔ tɔwɛ ye, 'Ayee, mɛ-sɛ Abraham, nɪ ɔkʊ kan lɪ lewu tɔ naa tɔwɛ bamʊ mʊ, bee bitɪ ba yege alibi kɪwaa.'

³¹ "Nɪ ɔ tɔwɛ mʊ ye, 'Ba kan ba man nɪ Mosesi nbara ye ɪbwaare atɔwɛpʊ kɪkaapu mʊ, halɪ nɪ ɔkʊ kan kyinji lɪ lewu tɔ gbaa kpee bamʊ ase mʊ, ba mɛɛ ye ba kɔɔlɛ mʊ gyii.' "

17

Alibi Asɪn
(*Matiwu 18:6-7, 22-23;*
Maki 9:42)

¹ Nɪ Yesu tɔwɛ mʊ abɪlapʊ ye, "ɪ waa nɛnɛ, atɔ mʊ nɪ ɪ yege nɪ nyɪmisa ɪ waa alibi mʊ ii bitɪ ɪ ba. Amaa ɔsa mʊ nɪ ii bitɪ ɪ bɔla mʊ sʊ kɛ ɪ ba mʊ, mʊ laaku. ² Fɛɛ nɪ mʊ kʊsʊ bɪtɛ ɪ gye ye, ba taa kubuu lala nmina mʊ ɔbulɛ tɔ naa tʊs ɔpʊ tɔ gbaa mʊ, ɪ bɔ sa mʊ fɛɛ ɪ maa bɔla mʊ sʊ nɪ nbii wuribi nɪmʊ ɔkʊ naa waa alibi. ³ Imʊ sʊ fan baa fan da fane n-yɪ sʊ. Nɪ fu-supu kan waa fʊ alibi mʊ taase mʊ, nɪ ɔ kan nɪ mʊ n-yɪ kase mʊ, kɛ fʊ taa mu alibi kɛɛ mʊ. ⁴ Nɪ ɔ kan waa fʊ alibi ɪlɪ isunɔ kake kʊlɔn, nɪ ɔ kan nɪ mʊ n-yɪ kase ba tɔwɛ fʊ ɪlɪ isunɔ ye, 'N man waa danbirasa mʊ,' taa mu alibi kɛɛ mʊ."

Kɪkɔɔlɛ-gyii Asɪn

5 Nu asunpu mu ba tawe Onyuripe ye, "Tii ane kikoole-gyii su ke ki nye akya."

6 Nu Onyuripe lee konɔ ye, "Nu fan kan fan su kikoole-gyii pii fee gowa abi gbaa mu, fen taale tawe oyu lala numu ye, 'Faa fu ilin kpini fii kyiigi naa yii opu to,' ke i nu fane ase."

7 "Nu fee fane oku su kiyaafole nu ee doo abee ee ku nbububu su mu, nu o kan lu ndoo to ba mu, fu dan taale tawe mu ye, 'Waa bilen ke fu ba kyina gyii?' 8 Ayee! Fii biti fu tawe mu ye, 'Duja me kalaatipwe agyito ba yii me ke n gyii ke n nuu. N kan lwe mu, ke ngbaa fu, fu naa gyii ke fu nuu.' 9 Imu su i tiri fee o fwaala kiyaafole mu kuto mu nu o tawe ye o waa sa mu abee? 10 Kanin manja nu fane gbaa fane, nu fan kan waa kuto kumaa mu nu lbwaare tawe fane ye fan waa mu, fan tawe ye, 'An gye lbwaare ayaafole mu nu a man su kyaare, an dan waa kuto mu nu i dagaa a maa waa mu nin.' "

Yesu Kye Abootipu Kudu

11 Saja mu nu Yesu ii kpee Gyerusalem mu, o bola Samariya ye Galile isowule ngyanɛ nin. 12 Maa kpee kade-bi ku su mu, o gyanja anyin kudu nu bee lo kibootoo. Nu anyin mu ba yile kata, 13 nu ba kuusi kenken ye, "Onyuripe Yesu, wu ane kowee."

14 Yesu maa wu bamu mu, nu o tawe bamu ye "Fan

taa fane n-yu naa kaapu asepu." Ba maa kpee mu nu ba nye alanfiya. 15 Bamu to oku, maa wu fee o nye alanfiya mu, o bwii ba ee kuusi kenken ee yin lbwaare. 16 Nu o be manja Yesu ayaa to, nu o fwaala mu lu kuto mu nu o waa sa mu mu su. Nu kanin kanyin manja gye Kasamariya-nyin nin.

17 Nu Yesu taase ye, "Man gye asa kudu i nye alanfiya. Fene nu asansa akpano mu ba bu? 18 Mine su nu kadendemande numu nkun i taale bwii ba fwaala lbwaare?" 19 Nu o tawe mu ye, "Kusu nate, fu kikoole-gyii ki yeege nu fu nye alanfiya."

lbwaare Kuwura-gyii Mu Kɩ Ba

(Matiwu 24:23-28, 37-41)

20 Saja ku nu Farasii abi ba taase Yesu ye, "Kake moo nu lbwaare kuwura-gyii mu kii biti ki ba?" Nu Yesu lee konɔ ye, "lbwaare kuwura-gyii mu fen mee ye fan taa fane ansi wu ki maa ba. 21 Nu oku mee ye o taale tawe ye, 'Ku kumu ndee' abee 'ki bu fale'. Lu fee lbwaare kuwura mu ki bu fane to."

22 Nu Yesu tawe mu abulapu mu ye, "Saja ku ii biti o ba, nu fen biti fee fan wu me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu me nke mu kuku, amaa fan mee ye fen wu. 23 Nu asa bee biti ba tawe fane ye, 'Mu i bu fale mu' abee 'Mu ndee'. Amaa fan man waa fan buu bamu. 24 N tawe fane inumu lu fee, me, Daadimaadi

Obii-nyinsa kibwii ba mu, ii biti i baa i du nun fee bulayt maa gyii usee nmanje susu lu kibaafun numu naa lu kibanban numu. ²⁵ Amaa i dagaa fee n gyankpaa wu awurufo gaa, ke kinaana numu to abi ba kina me.

²⁶ "Fee kanan mu nu i waa ane naana Nowa saja mu, kanun nu ii biti i waa me, Daadimaadi Obii-nyinsa kibwii ba saja mu gbaa. ²⁷ Ane naana Nowa saja mu, asa ba kyina bee gyii yege bee nuu, bee kili naa fvu kake mu nu ane naana Nowa loo okuli mu to. Nu nkyu i ba muuri bamu kpini.

²⁸ "Kanun nu i waa Loti saja mu, asa ba kyina bee gyii yege bee nuu, bee fe yege bee soo, bee duu yege bee poyi. ²⁹ Amaa kake mu nu Loti lu Sodom kade to mu, nu fulon ye kuduri lu susu ba diyee bamu kpini.

³⁰ "Kanun nu ii biti i waa kake mu nu me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu n biti n lee me n-yu kaapu mu. ³¹ Kanun kake maa nu oku kan o bu kewusunoo mu, nu mu ato a bu kikpaara mu su mu, o man bila kpee kikpaara su naa taa ato. Kanun i gye sa omu nu o bu ndoo to mu, o man bila bwii kpee kewu ke o naa taa kutu ku. ³² Fan nyinji Loti mu-ka. ³³ Okumaa mu nu ee biti fee o molige mu gbaa-gbaa mu nkpa mu, ii biti i lu mu abaa to. Nu okumaa mu nu o taa mu nkpa sa lu me su mu, ee biti o nye kumu. ³⁴ Kanun kagyanbwe manja mu, asa anyo bee biti

ba baa ba de kalan kulon su, ke lbwaare o taa oku yege oku. ³⁵ Akyu anyo bee biti ba baa bee koyi ato, ke lbwaare o taa oku yege oku. ³⁶ Anyin anyo bee biti ba baa bee sun kusun ndoo to, ke lbwaare o ba taa oku yege oku." ³⁷ Nu abulapu mu ba taase Onyiripe Yesu ye, "Fine nu ii biti i waa." Nu Yesu lee kono ye, "Katun kumaa mu nu belenbuni bu mu, tutu nu agyinbwii gbaa ba ba gyanje."

18

Kinasan Lu Okulapu-kyu Ye Asin Ogyipu Ku Su

¹ Nu Yesu bo mu abulapu kinasan mu nu ku kaapu bamu fee, ba ba bee kule kabwaare kule saja kumaa, ke ba man yege bamu n-yu nnyo bamu. ² Nu o towe bamu ye, "Asin ogyipu ku i bu kade kuku su, nu o man sile lbwaare nu o man taa nyimisa tu sehn. ³ Nu okulapu-kyu ku gbaa bu kade manja to, o maa su ee ba asin ogyipu mu ase ee kule mu ye, 'Kye me to ke n gyii biri me dun ana.' ⁴ I kyereee gaa nu o mee waa sehn ee sa mu. Amaa kamaa to mu, asin ogyipu mu towe waa mu n-yu ye, 'I gye kesintin fee man sile lbwaare nu man taa nyimisa tu sehn. ⁵ Amaa lu kitintin mu nu okulapu-kyu numu i tintin me fale su mu, n biti n ku ke n taa mu kesintin sa mu. Man gye kanun mu kiba mu nu ee ba nfu fale, ii biti i kan sa me kulo.' "

6 Nu Onyuripe Yesu towe ye, "Fan nu kuto mu nu asin ogyipu mu nu o mee gyii kesintin mu gbaa towe?" 7 Nu i gye kanun bire mu, mine i waa nu lbwaare mee ye o gyii kesintin sa bamu nu ba gye mu lee mu, nu bee su bee ti mu kakyowape ye kagyanbwe? Abee ee biti o kyaga su ee kina? 8 N towe fane kesintin ye, lbwaare ii biti o ku su bilen-bilen fee o taa bamu kesintin sa bamu. Amaa sana mu nu me, Daadimaadi Obii-nyinsa n kan ba mu, n biti n nye bamu nu ba koolo me gyii kase su?"

Kinasan lu Kafarasii-nyin Ye Lenpoo Okoolopu su

9 Nu Yesu bila bo kinasan numu sa asa mu nu bee ku fee bamu ukpa i kyiigi, yege bee ku okumaa numu kivan. O towe ye, 10 "Asa anyo aku ba kpee kabwaare-sunkpa aye ba naa kole lbwaare. Bamu to oku gye Kafarasii nun, nu oku mo gye lenpoo okoolopu. 11 Nu Kafarasii-nyin mu yile mu kukwu kole lbwaare ee yin mu n-yu ye, 'lbwaare, n fwaala fu gaa fee maa n man du fee asa mu nu ba san mu, n mee yuuri, abee n mee puni asa abee n man gye oja mu nu n nyita kekili abee n man du fee lenpoo okoolopu mu nu o yile nfu fale. 12 N nmina kono nke nnyo, nke nsuno kumaa to, nu n barige me ato to ntun kudu, nu n taa ketun kulun n sa fu.'

13 "Amaa lenpoo okoolopu mu bire yile kata ye mu. Nu o man diyaa mu ansi ku susu, amaa o taa mu kibaa gyaga mu kokolo su towe ye, 'lbwaare, alibi owaapu i gye me, wu me kuwee.' 14 Ba bwii kpewu. Amaa n towe fane kesintin fee, lenpoo okoolopu mu i gyii asu lbwaare ase, man gye Kafarasii-nyin mu. Imu su fane okumaa mu nu o kusaa mu n-yu susu mu, lbwaare i biya mu kase, nu fane okumaa mu nu o biya mu n-yu kase mu, lbwaare i kusaa mu susu."

Yesu waa Nbii Mu Kusee (Matiwu 19:13-15; Maki 10:13-16)

15 Tutu nu asa aku gbaa ba su bamu nbii wuribi bee ba Yesu ase, ke o taa mu abaa gyaga bamu su. Mu abulapu mu ba maa wu kanun mu, ba gya bamu. 16 Amaa Yesu tu nbii mu ba mu ase nu o towe ye, "Fan yege nbii mu ba ba me ase, ke fan man tii bamu okpa. Lu fee banumu fale daa kudubi nu lbwaare kuwura-gyii mu gye bamu lee. 17 N towe fane kesintin ye, okumaa mu nu o mee ye o koolo lbwaare kuwura-gyii fee kebii mu, o mee ye o loo kumu to."

Yesu Maa Ato Wuya Ku (Matiwu 19:16-30; Maki 10:17-31)

18 Nu Gyiwu abi ogyankpaapu ku taase Yesu ye, "Okapupu danbirasa, mine nu n biti n waa ke n nye nkpa kakpa?"

19 Nii Yesu taase mu ye, "Mune su nu fu tu me ye odanbirasa? Oko man gye odanbirasa, amoo lbwaare nkun. 20 Fu nyi lbwaare nbara asin mu nu kaapu ye, 'Man nyita kekili, man moo nyimisa, man kan yu-uri, man waa nyama yilepu antijesa wuya, ke fu taa beere sa fu-se ye fu-nyi?' "

21 Nu onyin mu lee kono ye, "N buu nbara unmu kpini lu mi kibii to."

22 Yesu maa nu kanin mu, o towe mu ye, "I san fu kuto kulon. Naa fe kuto kumaa mu nu fu su ke fu taa afulee mu sa atiripu, ii biti i yege fu biliji ato wuya susu. Ke fu ba buu me."

23 Amaa maa nu fale mu, i ko mu. Lu fee o gye ato wuya gaa. 24 Nu Yesu ku mu kyim, towe ye, "I biti i baa i bulon sa ato wuya ana fee ba yege bamu n-yu ke ba buu lbwaare kuwura-gyii mu kikaapu. 25 Kesintin ii biti i baa i buroo sa nyooma fee o taale loo baasa obo to bole, i ky o fee ato wuya maa yege mu n-yu ke o buu lbwaare kuwura-gyii mu kikaapu."

26 Nu bamu nu ba nu mu ba taase ye, "Kanin bire animu u taale nye kamolige?"

27 Nu Yesu lee kono ye, "Kuto mu nu nyimisa mee taale waa mu, lbwaare bire ee taale waa."

28 Nu Pita towe mu ye, "Ku! An yege kuto kumaa nu an baa an buu fu fale!"

29 Nu Yesu towe bamu ye, "N towe fane kesintin fee, okumaa mu nu o kusu yege kewu abee mu-ka abee mu-daa ana ye asupu abee akubgepu abee mu-bii ana lu lbwaare kuwura-gyii kikaapu mu su mu, 30 ee biti o nye fale ato gaa, nubunbu kakyuna numu to ye nkpa kakpaa mu nu ii biti i ba kumaa to mu?"

*Yesu Towe Mu Kelewu
Ye Mu Kyiji Asin*

31 Saja ku Yesu taa abulapu kudu anyo mu lu ikaa su, nu o towe bamu ye, "An kpee Gyerusalem ke kuto kumaa mu nu lbwaare atowepu mu ba kyuroo yila lu me, Daadimaadi Obii-nyinsa su mu i ba to. 32 Bee biti ba lee me sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu ke ba waa me yereyere, ke ba saale me, ke ba tuu nkyole worige me su, ke ba taa awulibi tuje me ke ba moo me. 33 Ke umu kake sasapu mu ke n bwii kyiji ba nkpa to."

34 Amaa abulapu mu ba man nu unmu kase. Lu fee asin mu kase baala bamu su, nu ba man nyi kuto mu nu ee towe mu.

*Yesu kye okooleru
gyaatanapu*

35 Yesu maa tiri Gyeriko to mu, yege gyaatanapu ku te okpa ase ee kole ato. 36 Maa nu asa damante ba maa kyun mu, o taase ye, "Mune u waa?" 37 Nu ba towe mu ye, "Yesu Kanasareti-nyin mu i kyun kanin manja."

38 Nu o kuusi tu ye, "Yesu, Owura Dawidi kanaana-bii, wu me kwɛɛ!"

39 Nu asa mu nu ba bu Yesu ansi to mu, ba gya mu ye o bun mu kɔnɔ su, amaa o dan san o maa su ee kuusi kenken ye, "Owura Dawidi kanaana-bii, wu me kwɛɛ!"

40 Nu Yesu yile nu o sa kɔnɔ ye ba taa mu biya mu. Maa tiri mu to mu, Yesu taase mu ye, 41 "Mɛnɛ nu fii biti fɛɛ n waa sa fu?"

Nu o lee kɔnɔ ye, "Ɔnyirɛ, n biti fɛɛ mi ansi i bila bugi."

42 Nu Yesu towe mu ye, "Fu ansi i bugi! Fu kikɔle-gyii ki yege nu fu nye alanfiya." 43 Opula maɲa to mu ansi i bila bugi nu o buu Yesu, yege ee yin lbwaare. Nu asa mu kpini ba maa wu kanin mu, ngbaa bamu ba yin lbwaare.

19

*Yesu maa Lenpoo
okɔɔlepɔ
Sakiyosi asin*

1 Yesu loo Gyeriko kade to bɔla ee kyɔn. 2 Ɔnyin ku kyina o bu tutɔ mu kitu i gye Sakiyosi. Ɔ kyina o gye lenpoo akɔɔlepɔ obilisa nin, nu o gye ato wuya. 3 Ɔ kyina ee biti o wu Yesu ye mu ansi, amaa maa gye nyimisa dɛɛ su mu, o man taale, lu sakyo mu su. 4 Imu su o sile kpee ansi to naa dii oyu ku ke o nye wu Yesu, lu fɛɛ tutɔ su nu Yesu ii biti o bɔla.

5 Yesu maa fɔvɔ opula maɲa mu o ki susu wu mu,

nu o towe mu ye, "Sakiyosi, kpɔlɛge ba bilɛn. N biti n sugɛ fu aye ndaga." 6 Imu su nu o kpɔlɛge bilɛn taa kinsi gyii waa mu nsa-nsa.

7 Asa ba wu inumu nu ba piili bɛɛ kɔlɛte ye, "O kpee naa sugɛ alibi ɔwaaɔvɔ su."

8 Amaa Sakiyosi kusɔ yile nu o towe Ɔnyirɛ Yesu ye, "Ku Ɔnyirɛ, n biti n barige me kapatɛye to kɔnyɔ, ke n taa kɔbaafɔn sa atiripu. Nu n kan kɔɔle afulee lu ɔku ase i kyɔ kanan mu nu i dagaa fɛɛ n kɔɔle mu, n biti n ka mu kanin kɔkɔ maɲa kɔlu kɔnaa."

9 Nu Yesu towe mu ye, "Kamɔlɛge ki ba fu aye ndaga, lu fɛɛ ngbaa fu, fu gye Abraham kanaana-bii nin. 10 Lu fɛɛ me, Daadi-maadi Obii-nyinsa mu n ba nin ye n ba biti ke n mɔlɛge bamu nu ba fɔyi."

*Ayaafɔle Danbirasa Anyɔ
Ye Kiyaaafɔle Ɔwɔlɛgyɔvɔ Mu
(Matiwu 25:14-30)*

11 Saɲa mu nu bɛɛ san bee nu fale asin mu, nu o maa tiri Gyerusalem to mu, asa mu ba fe nfeere fɛɛ lbwaare kuwura-gyii mu kii biti ki piili opula to, umu su o bo bamu kɔɲasan 12 ye, "Ɔsa kpare ku i kpee kata-kata kade ku, o naa gyii kuwura ke o bwii ba. 13 Imu su o tu mu ayaafɔle kudu nu o sa bamu ɔkɔmaa numu afulee mu nu i budu, nu o towe bamu ye, 'Fan taa kanin afulee maɲa sun kusun naa fɔvɔ saɲa mu nu n biti n bwii ba.'

14 “Amaa ɔsɔwɔle mu su asa ba kisi mu, nu ba sun gya mu su naa towe katun mu nu ee kpee mu owura lala mu ye, ‘A mee biti ɔnyin numu o be gyii ane su kuwura.’

15 “Tuto abilisa mu ba bun mu kuwura bire, nu o bwii ba kewu. Nu o sun ti mu ayaafole mu nu o taa afulee mu sa bamu mu, ke o wu tonɔ mu nu ba nye lu kanin afulee manja su.

16 “ɔgyankpaasa mu ba towe ye, ‘ɔnyiripe, fu afulee mu, i kɔɔge kanin lu kudu tii su.’

17 “Nu mu-nyiripe mu towe mu ye, ‘Nsa ye kusun, me kɔyaafole danbirasa. Lu kanan mu nu fu taale gyii ato pii numu su ye kesintin mu, n taa nde kudu waa fu kibaa to ye fu ku su.’

18 “ɔnyosapu mu ba towe ye, ‘ɔnyiripe fu afulee mu i bwii kɔɔge lu kunuu tii su.’

19 “Nu mu-nyiripe lee kɔɔ ye, ‘N taa nde nnuu waa fu kibaa to ye fu ku su.’

20 “Nu mu kɔyaafole ku gbaa ba towe ye, ‘ɔnyiripe, fu afulee ndee. N taa kumu nmina kikyibi to taa yila katinku. 21 N sile fu nin, lu fee fu asin i bulɔn gaa. Nu fu taa kuto mu nu ki man gye fu lee, nu fu kpa ato mu nu man gye fu i duu.’

22 “Mu-nyiripe mu lee kɔɔ ye, ‘Fu gye kɔyaafole kumu to ɔɔn wuya. Fu gbaa-gbaa fu kɔɔ to asin nu n biti n taa tale fu. Fu nyi fee me asin i bulɔn, nu n taa ato mu nu i man gye me lee,

nu n kpa ato mu nu man gye me i duu. 23 Mune i waa nu fu man taa me afulee manja naa yila afulee ɔyilekpa ke i kɔɔge agyaga sa me? Naafɔɔ n maa ba fale ke n ba kɔɔle umaa umu agyaga.’

24 “Nu o towe bamu nu ba yile tuto mu ye, ‘Fan kɔɔle afulee mu lu mu ase, ke fan taa sa ɔmu nu o nye lu kudu tii su mu.’

25 “Nu ba towe ye, ‘ɔnyiripe, o wala nye afulee mu nu i budu.’

26 “Nu ɔnyiripe mu lee kɔɔ ye, ‘N towe fane ye, ɔkɔmaa mu nu ee ku umu nu ba taa waa mu abaa to su danbirasa mu, bee biti ba taa gaa tii mu su. Amaa ɔmu nu ba man taa iku waa mu abaa to kpini-kpini mu, gberɛɛ kɔmaa mu nu o su mu bee biti ba kɔɔle lu mu ase.’ 27 Amaa ɔnyiripe mu taa agbu towe ye, ‘Bamu nu ba gye me don ana, nu be mee biti n maa gyii bamu su kuwura mu, fan taa bamu ba moɔ mi ansi to nfu.’ ”

Yesu kyina kuruma su loo Gyerusalem fee Owura

(Matiwu 21:1-11; Maki 11:1-11; Gyɔn 12:12-19)

28 Nu Yesu maa towe umu lɔwe mu, o gyankpaa kubu mu ee kpee Gyerusalem. 29 Maa tiri Betifage maa Betani nde mu nu i bu Olifu kibu ɔɔle to mu, o sun mu abulapu anyo nu o towe bamu ye, 30 “Fan kpee kade mu nu ki bu fane ansi to mu. Nu fan maa dan fen loo kumu to mu, fen biti fan wu kekuruma-bon ku mu nu oku man pita dii mu

maa kyaa oyu. Fan Saanje mu biya me nfi. ³¹ Nii oku kan taase fane ye, 'Mune i waa nu fen saanje mu mu?' fan towe mu ye, 'Onyiripe mu ii biti mu.' "

³² Bamu nu Yesu sun mu, ba naa wu mu fee kanan mu nu o towe bamu mu. ³³ Ba maa saanje kuruma mu, mu wuya ana ba taase bamu ye, "Mune i waa nu fen saanje kuruma mu?"

³⁴ Nii ba lee kono ye, "Onyiripe mu ii biti mu."

³⁵ Ba taa mu ba sa Yesu, nu ba taa bamu ataa gyaga mu su. Nii ba kye Yesu to nu o dii kyina mu su. ³⁶ Maa kpee mu, asa ba taa bamu ataa to okpa to.

³⁷ Yesu maa tiri Gyerusalem opula mu nu okpa u kpilige to ii kpee Olifu kibii mu su mu, abulapu ye kubu damante ba piili bee kuusi bee yin lbwaare kinsigyi to lu adangana mu nu ba wu Yesu maa wola waa mu su.

³⁸ Bee towe ye, "lbwaare i waa Owura mu nu ee ba mu kitu to su mu kusee.

Keyuula ki bu susu. Nii bunyaa i dagaa lbwaare."

³⁹ Farasii abi aku mu nu ba bu sakyu mu to mu ba towe Yesu ye, "Okaapupu, towe fu abuupu ye ba bun bamu nno su." ⁴⁰ Nii Yesu lee kono ye, "N towe fane ke fan nu fee, nu ba kan bun bamu nno su gbaa, halu abuu gbaa ii biti i kuusi."

Yesu su sa Gyerusalem abi

⁴¹ Ba maa tiri Gyerusalem to nu o wu kade mu, o su sa kumu asa. ⁴² Nii o towe ye, "Nii fan daa fan nyi okpa mu nu kii biti ki biya fane keyuula ndaga kake numu mu, naafoo i buron. Amaa nbunbu fen mee ye fen wu okpa mu. ⁴³ Kakaaku ii biti i ba, ke fane akisipu ba kusu yile fane su, kyaaboo fane ke ba nyan fane lu fane abaafun kpini. ⁴⁴ Bee biti ba da fane kase, fane ye nbii mu nu ba bu fane ase kpini. Be mee ye ba yeye fane opore kubuu kulon ki gyaga kumu burisa su. Lu fee saja mu nu lbwaare ba fane ase mu, fan man taale peese bu."

*Yesu gya asa lu
kabwaare-sunkpa aye*

(Matiwu 21:12-17; Maki 11:15-19; Gyon 2:13-22)

⁴⁵ Nii Yesu loo kabwaare-sunkpa aye mu opula to, nu o piili ee gya bamu nu bee fe ato mu. ⁴⁶ O towe bamu ye, "Ba towe yila Asinkyan yilasa mu to ye, 'Me kikpaara kii biti ki baa ki gye kabwaare-kule kikpaara nun, amaa fan taa kumu biliji bamu nu bee yuuri olon su mu obaalakpa.' "

⁴⁷ Kake kumaa numu ee kaapu kabwaare-sunkpa aye mu to, amaa lbwaare asepu bilisa ye nbara akaapupu ye asa mu to agyankpaapu bee biti fee ba moo mu. ⁴⁸ Amaa ba man taale nye okpa mu nu ba bola su ke ba waa kanun, lu fee asa mu kpini ba

taa bamu n-yu mata mu bee nu mu ase.

20

Ba taase Yesu lu mu olon
sv
(Matiwu 21:23-27; Maki
11:27-33)

¹ Nu i ba fee kakaaku Yesu bu kabwaare-sunkpa kasoroga to ee kaapu asa yege ee towe bamu asin danbirasa mu. Nu Aseepu abilisa ye nbara akaapupu ye kade to abilisa gbaa ba tii su, nu ba ba mu ase. ² Nu ba taase mu ye, "Towe ane, anumu olon sv nu fu sv fu waa ato numu? Anumu i sa fu olon manja?"

³ Nu Yesu towe bamu ye, "Ngbaa me n biti n taase fane asin ku ke fan lee me kono. ⁴ Ibwaaere kekyugyee mu nu Gyon gyee asa mu, ki lu susu nin abee ki lu asa ase?" ⁵ Nu bamu gbaa-gbaa bamu ba taa kumu sv nfeere nu ba ye, "Nu an kan towe ye, 'Ki lu susu mu', ee biti o taase ye, 'Mune i waa sv nu fan man koole gyii?'" ⁶ Amaa nu an kan towe ye, 'I lu asa ase mu', asa mu kpini bee biti ba twu ane abuu, lu fee ba koole gyii fee Gyon gye Ibwaaere otowepu nin."

⁷ Imu sv, ba lee Yesu kono ye, "An man nyi ntin mu nu Gyon kekyugyee mu lu."
⁸ Nu Yesu towe bamu ye, "Kanin bire, ngbaa me n mee ye n towe fane olon mu nu n sv n waa inumu kpini."

Kinasan lu ahayupu ku
sv
(Matiwu 21:33-36;
Maki12-1-12)

⁹ Nu Yesu bo bamu kinasan numu ye, "Onyin ku doo wayin kudoo. Nu o taa hayu sa adoo pu ku, nu o kpee okpa naa kyereee. ¹⁰ Saja mu nu oyu mu abi kitaye fu mu, nu kudoo wuya mu sun mu kyaafole, kpee ahayupu mu ase ye ba sa mu wayin oyu abi mu iku lu mu kudoo mu to. Amaa ahayupu mu ba dayi kyaafole mu bwiiyaa mu abaa kpan. ¹¹ Nu o bila bwii sun kyaafole pupwe, nu ba bila bwii dayi mu, waa mu ipeeli to, bwiiyaa mu abaa kpan. ¹² Nu o bila bwii sun osasapu, nu ba bila dayi larige mu, lee mu lu kudoo mu to.

¹³ "Inumu kamaa mu, kudoo wuya mu ye, 'Nene nu n biti n waa? N biti n sun me kokolo to obii, akuto bee biti ba taa beere sa mu.'

¹⁴ "Amaa saja mu nu kudoo mu ahayupu ba wu obii mu, ba taa nfeere mu sv towe ye, 'Onumu i gye kapatiye ogyipu mu, fan yege a moo mu, ke ato mu a bilinji ane lee.'" ¹⁵ Tuto nu ba lee mu lu wayin kudoo mu to nu ba moo mu.

"Nbinbu, mune gbaa nu oyu kudoo wuya mu ii biti o waa ahayupu mu? ¹⁶ Kudoo wuya mu ii biti o ba moo ahayupu mu, ke o taa oyu kudoo mu sa aku."

Nu asa mu ba maa nu fale mu ba towe ye "Ibwaaere o taa kanin kpee kata."

17 Nii Yesu kii bamu ansi to, taase bamu ye, "Asinkyan yilasa maa towe ye, 'Kubuu mu nii apoyipɔ ba kina mu, kumu i ba bilinji kibontɔnbulɔntɔ kubuu kpare mu' mu, nene nii u kaapu?"

18 Nii okumaa mu nii o tiye kubuu manja su mu, ee biti o gyayi to buriburi. Nii okumaa mu nii kubuu mu ki tiye mu su mu, ee biti o patiye to."

Ba taase Yesu lenpoo kika sa Roma Owura lala (Matiwu 22:15-22; Maki 12:13-17)

19 Nii nbara akaapɔpu mu ye aseepu abulisa mu ba bu fee kɔnasan mu nii o boɔ mu i yii bamu nin. Nii bee biti okpa ba kitaa mu opula manja to. Amaa ba sile asa mu.

20 Yege abulisa mu ba taa bamu ansi yii Yesu su, nii ba lee apɛɛtipɔ aku ye ba waa mu ansi su kidanbirasa. Bee fe nfeere fee bee biti ba nye Yesu kitaa lu mu asin towe sa, ke ba taa mu sa osuwle okusɔpu alɔlɔpu.

21 Imu su apɛɛtipɔ mu ba towe Yesu ye, "Okapɔpu, an nyi fee fu i towe nii fu kaapu kɔto mu nii ki burɔn, nii fu mee meege to, amaa nii fu kaapu lbwaare okpa mu kyeekeye su. 22 Imu su i daaga fee a ka tɔtɔv sa Roma Isuwle Owura lala Kayisa, abee a man ka?"

23 Nii Yesu bu fee apɛɛtipɔ mu bee da mu to to nin, ke ba nye nu mu kɔnɔ to

asin. Imu su o towe bamu ye, 24 "Fan taa nderebi mu ba ke n kii." Maa wu kumu mu, nii o taase ye, "Animu foto ye kitu i gyan kumu su?"

25 Nii ba lee kɔnɔ ye, "Owura lala Kayisa lee nin." Nii Yesu towe bamu ye, "Kanin bure fan taa kɔto mu nii ki gye Owura lala Kayisa lee mu sa mu, ke fan taa kɔto mu nii ki gye lbwaare lee mu sa lbwaare." 26 Lu kanan mu nii o lee bamu kɔnɔ su mu, i kyinkyin apɛɛtipɔ mu, nii ba laato. Imu su ba man taale ba nye mu kɔnɔ to asin ku ba taa kitaa mu sakyɔ mu to.

Kikiyini lu lewu to ye kekili asin (Matiwu 22:23-33; Maki 12:18-27)

27 Gyiwu abi kɔbu mu nii bee ti ye Sadusi mu nii ba ye kelewu kiyini man bu to mu, aku ba ba Yesu ase ye asin taasesa. Nii ba towe mu ye, 28 "Okapɔpu, ane naana Mosesi kyurɔɔ sa ane ye, nii oku kan wu san okulapu-kyu, nii ba man kɔuge mu, i tiri fee mu-supu o taa mu kili, kɔuge nbii sa mu-daa mu. 29 To! Anyibii asuno aku ba kyina ba bu to. Nii ogyankpaapu mu kili okyu mu nii o man kɔuge nii o wu. 30 Nii onyɔsapu mu kili okulapu-kyu mu, nii mu gbaa mu wu. 31 Nii osasapu mu gbaa kili mu, nii o wu. Nii i waa kanan halu asa asuno mu kpini ba kili mu, yege bamu to oku maa okyu mu ba man kɔuge. 32 Imu laalaalwe mu okulapu-kyu

mu gbaa ba wu. ³³ Imu su an biti a taase ye fee nu kake lala mu nu asa kpini ba kan kyinji lu lewu to mu, bamu to omoo ii biti o baa o gye mu-kuli? Lu fee bamu asuno mana kpini ba wula kyina kili mu.”

³⁴ Nu Yesu lee kono ye, “Dulinya numu to bire asa bee kili. ³⁵ Amaa bamu nu lbwaare wu ye i dagaa fee ba nye kelewu kyinji, ke ba kyina dulinyaa pupwe to mu, ba man bila ye ba kili.

³⁶ Ba man bila ye ba wu kakaaku, lu fee bee biti ba baa be du nun fee lbwaare nboo. Ba gye lbwaare nbii lu fee ba maa kyinji lu lewu to su. ³⁷ Nu lu kelewu kyinji asun bire, Mosesi gbaa koole gyii. Kanun su, sana mu nu o wu kipunfa maa diyee mu, o towe lu lbwaare su ye, mu i gye Abraham maa Isaki ye Gyekobu lbwaare mu. ³⁸ O man gye alewupu lbwaare nun, amaa o gye asa kusa lee nun. Lu fee lbwaare ansi to mu alewupu banumu ba san ba te nkpa to.”

³⁹ Nu nbara akaapupu mu aku ba towe ye, “Okaapupu, fu towe kumu kyeekeyee.” ⁴⁰ Inumu kamaa mu oku man bila taale nye kokolo osu taase mu sehn.

Omumu nu lbwaare wula lee mu asun
(Matiwu 22:41-46; Maki 12:35-37)

⁴¹ Nu Yesu taase bamu ye, “Mine su nu bee taale bee towe ye, Omumu nu lbwaare wula lee mu gye Owura Dawidi kanaana-bii? ⁴² Lu fee

Dawidi gbaa-gbaa towe mu lbun owule mu to ye, ‘Onyiripe lbwaare towe me-Nyiripe ye,

“Kyina me gyisa su nfu, ⁴³ naa fuu sana mu nu n biti n taa fu dun ana ba waa fu ayaa ogyagakpa.” ’

⁴⁴ Nu Dawidi gbaa-gbaa u tu mu ye, ‘Onyiripe’ bire, nene i waa su nu o gye mu kanaana-bii?”

Nbara Akaapupu
(Matiwu 23:1-36; Maki 12:38-40)

⁴⁵ Sana mu nu asa mu ba san bee nu mu, Yesu towe mu abulapu mu ye, ⁴⁶ “Fan ku fan n-yu su danbirasa lu nbara akaapupu mu su. Ba gye bamu nu bee biti ikaale lala kubun bee kyaaboo to, nu bee biti fee ba taa beereee fwaala bamu agya to, bee biti ba kyina ngya kpare su kabwaare-kule ogyanjekpa ye ogyanje gyiikpa. ⁴⁷ Bee pina akulapu-kyu bee koole bamu akpaara, nu bee yile ipula bee kule kabwaare-kule bunswusa mu nu i nye pina asa fee ba gye asa danbirasa. lbwaare ii biti o bute kanun asa mana asu gaa.”

21

Okulapu-kyu otiripu mu kakee

(Maki 12:41-44)

¹ Yesu maa bu kabwaare-sunkpa aye mu to mu, nu o diyaa mu ansi wu ato wuya ana ba maa su afulee bee waa kakee kidakaa to mu. ² Nu o bila

wu okulapu-kyu otiripu ku gbaa maa taa nderebi anyo ba waa to. ³ Nu Yesu ye, "N towe fane kesintin fee, okulapu-kyu otiripu numu waa to afulee o kyoo bamu kpini. ⁴ Asa banumu kpini, ba lee lu bamu afulee gaa mu nu ba so mu to nu. Amaa okyu numu bire halu maa mu kitiri kunumu mu, o taa mu afulee mu nu o so mu kpini ba waa to."

Yesu towe kabwaare-sunkpa aye kiboyi mu asin yila
(*Matiwu 24:1-14; Maki 13:1-13*)

⁵ Nu Yesu abulapu mu aku bee biri kiligyima bee lu kabwaare-sunkpa aye mu, kanan mu nu ki buron, ye abuu danbirasa mu nu ba taa poyi, ye ato mu nu asa ba kee nu ba taa lonjo obu mu sa lbwaare. Amaa Yesu towe bamu ye, ⁶ "Imu nu fan wu fale kpini, saja ku ii biti o ba yege fen mee bila ye fen wu kubuu kulon gbaa ki maa gyan kuku so, bee biti ba nu kubuu kumaa numu to kase."

⁷ Nu ba taase mu ye, "Okaapupu, saja momo nu fale ato numu a biti a waa? Nu mine sunkaala ii biti i waa kaapu fee saja mu fuu fee kanun ato numu ii biti i waa?"

⁸ Nu Yesu lee konjo ye, "Fan baa fan da so, ke oku o man pina fane. Lu fee asa gaalaagaa bee biti ba ba me kitu to ba towe ye, 'Me i gye Omu nu lbwaare wula lee mu'. Nu bee biti ba bila towe ye, 'Laalaalowe saja

mu tee tiri to'. Amaa fan man buu bamu. ⁹ Fan kan nu kinaa ye oko so mu, fan man waa kufuu. I dagaa fee fale ato numu i maa gyankpaa ba kanun poyi. Amaa i mee kaapu fee laalaalowe mu tee tiri to nu."

¹⁰ Nu Yesu bila kyaga so ye, "Osuwule ii biti o ko ye osuwule, ke awuragyi ye awuragyi ba ko ye abaa. ¹¹ Ke kase ki gyingyen ipula kukwu-kukwu, ke akun ye alo kyanesa a tuye katun kumaa numu, ke ato mu nu a so kufuu ye sunkaala lala-lala a lu susu.

¹² "Amaa poyi ke unumu kpini i ba mu, bee biti ba kita fane ke ba nyanla fane. Bee biti ba taa fane kpee kabwaare-kule igyanekpa naa gyii fane asin, ke ba naa tii fane ibu. Bee biti ba taa fane kpee awura ye alonpu ansi to, lu me so. ¹³ Inumu ii biti i yege ke fan nye okpa towe asin danbirasa mu sa bamu. ¹⁴ Amaa fan yege i baa i bu fane nfeere to fee, i man dagaa fan yiyee lu asin mu nu fen biti fan naa towe koolo fane n-yu mu so. ¹⁵ Kpalu fee n biti n sa fane kanyaasin, ke n kaapu fane asin mu nu fen biti fan naa towe, yege fane akisipu oku mee taale kina abee o gyii umore lu kuto mu nu fan towe mu so. ¹⁶ Fane akusgepu abee adaa ye asupu abee fane kuspu ana abee akyemune bee biti ba lee fane sa, ke ba moo fane to aku. ¹⁷ Nu okumaa numu ii biti o kisi fane, lu me

sv. ¹⁸ Amaa halu fane oku kinyinibi kulon gbaa mee ye o foyi. ¹⁹ Fan kan nye nu fan yile fane kikoolle-gyii to kenken mu, ii biti i molige fane.

Yesu towe Gyerusalem kiboyi mu asin yila

(Matiwu 24:15-21; Maki 13:14-19)

²⁰ "Nu fan kan wu fee anaakopu ba kyaaboo Gyerusalem kade mu, fen biti fan bu fee kumu kinyita ki tiri to. ²¹ Kanun su bamu nu ba bu Gyudeya kase su mu, ba lu sile kpee abu to, nu bamu nu ba bu Gyerusalem kade to moo ba lu, nu bamu nu ba man bu kade mu to mu, ba man loo Gyerusalem kade mu to. ²² Kpalu fee unumu i gye lbwaare kusu bite nke mu, umu ii biti i yegge lbwaare Asinkyan yilasa mu kpini i ba to. ²³ Nu akyu mu nu ba su ito ye bamu nu ba su nbii-nyepusa mu laaku! Lu fee awurufo lala a biti a ba tye kase manja su, ke lbwaare agbu lala mu i ba Gyiwu abi sv. ²⁴ Isakunde nu bee biti ba taa moo Gyiwu abi mu aku, ke ba kntaa bamu aku naa bilinji anye ndendemande isuwle sv. Nu bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu bee biti ba taa Gyerusalem waa bamu kebiti naa fvu sanja mu nu lbwaare nmina sa bamu mu.

Yesu kibwii ba
(Matiwu 24:29-31; Maki 13:24-27)

²⁵ "Nu usunkaala ii biti i waa kyowe ye obwaayi ye

akyikpebi to. Nu opu dawu ye apaa a maa da sv mu, i yegge nu kufuu ki kntaa asa mu nu ba bu kase sv kpini, ke ba waa yereyere. ²⁶ Nu ba maa ku ba gyoo kanun ato mu nu ii biti i waa fale mu, kufuu ii biti i yegge asa ba kirin-kirin, kpalu fee ato mu nu i bu susu mu kpini ii biti i gyngyen lu umu ipula. ²⁷ Kanun sanja manja mu bee biti ba wu me, Daadimaadi Obii-nyinsa maa sv olon ye bunyaa lala n lu abwaare-wule to n ba. ²⁸ Nu fan kan wu sanja mu nu fale ato numu ii biti i piili mu, fan kusu yile ke fan diyaa fane ansi susu, lu fee fane kamolige mu ki tiri to."

Kinasan lu Kidinpo oyu sv

(Matiwu 24:32-35; Maki 13:28-31)

²⁹ Nu Yesu boo bamu kinasan numu ye, "Fan ku kidinpo oyu ye iyu mu nu i san mu kpini. ³⁰ Sanja mu nu fan wu i maa poroge mu, fen nyi fee kikyee ki tiri to. ³¹ Kanun okpa manja sv, nu fan kan wu ato numu a maa waa mu, fan bu fee lbwaare kuwura-gyii mu ki tiri to.

³² "N towe fane kesintin fee, ndaga kakyina numu to asa ba mee ye ba wu lwe, poyi ke ato numu kpini i waa. ³³ Susu ye kase kpini ii biti i kyun, amaa me konko to asin mu bire, i mee ye i kyun kpa.

³⁴ "Fan baa fan da fane n-yu sv, ke fan man taa fan n-yu sa kensi-gyii gaa, ye kata-buu ye kakyina to ato

bitisa kũkyo, ke kanun kake maŋa ki man ba purigi fane fɛɛ ɔɔɔ maa da kunun mu. ³⁵ Kpalɔ fɛɛ ii biti i purigi asa mu nu ba te kase su mu kpini. ³⁶ Imu su saŋa kũmaa fan baa fan da su, ke fen kũle kabwaare-kũle ke i lɛɛ fane lu atɔ mu nu ii biti i ba fale, ke fan taale yile me, Daadimaadi Obii-nyunsa mu ansi to.”

³⁷ Kake kũmaa numu Yesu u kaapu kabwaare-sunkpa aye mu to, nu kalaatipwe kũmaa numu moɔ ee kpee ɛɛ de Olifu kibuu mu su. ³⁸ Nu nyenyenuu kũmaa numu moɔ asa mu bee kpee kabwaare-sunkpa aye mu to bee nu mu ase.

22

Gyudasi kyula ye ee biti

ɔ lɛɛ Yesu sa
(Matiwu 26:1-5; Maki 14:1-2; Gyɔn 11:45-53)

¹ Nke mu nu Gyiwu abi bee gyii Kesu kɔnɔ kɔlɔnɔ bodobodo mu nu ba man taa kufe tinsa waa to mu tiri to. Kanun saŋa maŋa nu bee tu ye Kanyanɛ nbunɔ mu. ² Nu asepu bilisa ye nbara akaapupu bee biti ikpa mu nu ba taa kɔta Yesu moɔ ke ɔku ɔ man wu, lu fɛɛ ba sile sakyɔ mu. ³ Tutɔ nu Sitaane taa nfeere libi waa Gyudasi mu nu bee tu Isikariyoti mu to. ɔ gye asunpu kudu anyɔ mu to ɔku. ⁴ Nu Gyudasi kpee asepu bilisa ye kabwaare-sunkpa kɔkpaara akunpu bilisa mu ase, nu maa bamu ba naa taa nfeere ɔkpa mu nu ee biti ɔ lɛɛ Yesu sa. ⁵ Nu i waa bamu ɔkon,

nu ba towe kyula ye bee biti ba sa mu afulee. ⁶ Nu ɔ kyula nu ee biti ɔkpa mu nu ɔ taa lɛɛ Yesu sa bamu, kanan mu nu sakyɔ mu ba man nye wu.

Yesu asunpu ba lɔnɔ
Kanyanɛ nbunɔ agyito
(Matiwu 26:17-25; Maki 14:12-21; Gyɔn 13:21-30)

⁷ Kake mu nu Gyiwu abi bee gyii bamu Bodobodo mu nu ba man taa kufe tinsa waa to, ye Kanyanɛ nbunɔ kabulupu mu kumɔɔ fu. ⁸ Nu Yesu sun Pita maa Gyɔn nu ɔ towe bamu ye, “Fan naa lɔnɔ atɔ mu nu an biti a taa gyii Kanyanɛ nbunɔ agyito mu.”

⁹ Nu ba taase Yesu ye, “Fɛɛ nu fii biti fɛɛ a naa lɔnɔ umu yla?”

¹⁰ Nu Yesu lɛɛ kɔnɔ ye, “Fan maa dan fen loo kade lala mu to mu, fen biti fan gyanɔ ɔnyun ku maa su kolobi ye nkyu. Fan buu mu loo kɔkpaara mu nu ee loo mu su. ¹¹ Ke fan towe kɔkpaara wuya mu ye, ɔkaapupu mu ye, ‘Nku afɔ obu mu nu maa me abulapu an biti a kyina to gyii Kanyanɛ nbunɔ mu?’ ¹² Ee biti ɔ kaapu fane obu lala ku mu nu ki bu abansuru mu su, nu ɔ lɔnɔ kumu to waa kumu kutɔ kũmaa. Fan lɔnɔ agyito mu yla tutɔ.”

¹³ Ba lu naa wu atɔ mu kpini fɛɛ kanan mu nu Yesu towe bamu mu. Nu ba kũla Kanyanɛ nbunɔ mu.

Ɔnyiripe Agyito

(*Matiwu 26:26-30; Maki 14:22-26; 1 Korinto 11:23-25*)

¹⁴ Saɲa mu maa fɔv mu, Yesu maa mu asunpu ba naa kyina tɔto beɛ gyii. ¹⁵ Nu ɔ tɔwe bamu ye, naafɔɔ n biti gaa fɛɛ maa fane an gyii Kanyanɛ nbunɔ agyito anumɔ pɔyi ke n gyii mɛ awɔrɔfɔ mu. ¹⁶ Lu fɛɛ n tɔwe fane ye, n man bila ye n gyii fale agyito anumɔ, naa fɔv kɔto mu nu agyito numɔ kigyii kase u kaapu i waa lbwaare kuwura-gyii mu tɔ.

¹⁷ Tɔto nu Yesu taa kɔɔpu mu, nu ɔ taa afwaala sa lbwaare nu ɔ tɔwe bamu ye, “Fan kɔɔle kinumɔ barige tɔ sa abaa. ¹⁸ Lu fɛɛ n wɔla tɔwe fane ye, n man bila ye n nuu fale nta numɔ naa fɔv saɲa mu nu lbwaare kuwura-gyii mu ki ba mu tɔ.”

¹⁹ Nu ɔ taa bodobodo, nu ɔ fwaala lbwaare, nu ɔ kpee kumu tɔ sa bamu, tɔwe bamu ye, “Kinumɔ i gye mɛ kayi-wɔle mu nu fane sv, n taa lee saraga. Fan gyii kumu taa nyinɛ mɛ.”

²⁰ Ɔkpa kulɔn maɲa sv ba maa gyii kalaatipwe agyito lɔwe mu, nu ɔ taa kɔɔpu sa bamu tɔwe ye, “Nta numɔ i gye lbwaare katɔwe kyula pɔpwe mu nu n taa mɛ nkalan tii umu kɔnɔ, nu n kyeege wɔrige sa fane.

²¹ Amaa n tɔwe fane ye, ɔsa mu nu ee biti ɔ lee mɛ sa mu, maa mu abaa i bu agyito numɔ tɔ. ²² Mɛ, Daadimaadi Obii-nyinsa mu n biti n kpee lbwaare ase fɛɛ kanan mu

nu lbwaare wɔla tɔwe yla mu. Amaa ɔmu nu ee biti ɔ lee mɛ sa mu, mu laaku.”

²³ Tɔto nu mu abɔlapu mu ba piili beɛ taase abaa bamu tɔ ɔmɔɔ ii biti ɔ waa kanɔn asɔn numɔ?

Kamɔɔre-gyii lu kibɔlsa sv

²⁴ Nu kamɔɔre-gyii ki tiye Yesu abɔlapu mu sv lu ɔmu nu ɔ gye bamu tɔ ɔbɔlsa.

²⁵ Nu Yesu tɔwe bamu ye, “Dulinya numɔ tɔ awura beɛ nyan bamu asa nun, amaa bamu asa mu beɛ ti bamu ye, ‘Ane akyetɔpu.’ ²⁶ Amaa fan man yege fane lee ɔ baa o du kanɔn. Fane tɔ ɔmu nu ɔ gye ɔbɔlsa mu, o bilinɛ fɛɛ kebii, ke fane ɔgyankpaapu mɔɔ o bilinɛ fɛɛ fane kɔyaafɔle. ²⁷ Ɔmɔmɔ i gye ɔbɔlsa? Ɔmu nu ee ba kyina nu ee gyii mu, abee ɔmɔɔ nu ee biya agyito mu? Man gye ɔmu nu ɔ ba kyina ee gyii mu? Amaa mɛɛ mɛ n bu fane ase n sun fɛɛ kɔyaafɔle. ²⁸ Mɛ awɔrɔfɔ tɔ mu fan yile mɛ kamaa. ²⁹ Fɛɛ kanan mu nu mɛ-Se sa mɛ ɔkpa fɛɛ n gyii kuwura mu, kanɔn ɔkpa maɲa sv nu ngbaa mɛ n sa fane ye fan gyii kuwura. ³⁰ Nu n kan be gyii kuwura mu, n biti n yege maa fane an gyii, ke a nuu teeburi kulɔn sv, ke fan kyina nwuragya sv ke fan tale Isurayɔ abi nbunɔ kudu anyɔ mu.”

Yesu tɔwe ye Pita ii biti o be kina mu

(*Matiwu 26:31-35; Maki 14:27-31; Gyɔn 13:36-38*)

31 Yesu tɔwe Pita ye, "Simon, Simon! Nu nfu! Sitaane kule okpa lbwaare ase, ke ɔ bola kutɔv to ku sv kyaale fane foyi fee ayu waate mv. 32 Amaa Simon, n kule kabwaare-kule sa fu ke fu kikɔɔle-gyii ki man tiye. Nu fu kan kyeege fu nfere ba me ase mv, waa fu toɔmaa ana abulapv mv olon to."

33 Amaa Pita lee kono ye, "ɔnyiripe, n kɔula me n-yu fee obu kitii to gbaa n biti n buu fu kpee, nu halu lewu gbaa maa fu an biti a wu."

34 Nu Yesu tɔwe ye, "Pita! Poyi ke kyaase ɔ bun kagyanbwe numv mv, fii biti fu kina ulu isa ye fu man nyi me."

35 Tutɔ nu Yesu taase mv abulapv mv ye, "Saja mv nu n kyina sun fane yege fan man sv afulee ɔwaakpa ye itaakpe ye asibita mv, fan pan kutɔ kv?"

Nu ba lee kono ye, "A man pan sehn."

36 Nu Yesu ye, "Amaa nbunbu bire okɔmaa mv nu ɔ sv afulee ɔwaakpa ye taakpe mv ɔ taa. Nu okɔmaa mv nu ɔ man sv sakunde mv, ɔ fe mv balumaasv ke ɔ taa sɔv kkv. 37 Lu fee ba kyurɔv me n-yu sv asin yla ye, 'Ba taa mv buga alibi awapv to.' Imv sv n tɔwe fane ye i dagaa fee kanin Asinkyan yilasa numv i ba to kesintin nbunbu lu me sv."

38 Nu ba tɔwe ye, "ɔnyiripe, ku isakunde anyɔ ndee." Nu ɔ lee kono ye, "I kukwe."

Yesu taa kensi payi kule kabwaare-kule (Matiwu 26:36-46; Maki 14:32-24)

39 Nu Yesu lu tutɔ, nu maa mv abulapv mv ba kpee olifu kibv mv sv, fee kanan mv nu ba wula bee waa mv. 40 Ba maa fvb opula manja mv, nu ɔ tɔwe bamv ye, "Fan kule kabwaare-kule ke fan man lu tiye kutɔv to ku to." 41 Maa tɔwe kanin mv, nu o nin lu bamv ase gberee naa yɔv munja mu amulii sv kule kabwaare-kule ye, 42 "Nse, nu i gye fu kebiti mv, yege awɔrvfo animv i kilige me. Amaa man gye mi kebiti, waa umv nu i gye fu kebiti." 43 Nu lbwaare kabɔv lu svsv ba mv ase, ba waa mv olon to. 44 Lu kayiye ye kensi payi sv mv, ɔ taa olon kule kabwaare-kule, nu kududuu mv nu u lu mv sv u kyole i tiye kase mv i du nin fee nkalan. 45 Maa kusv mv kabwaare-kule to mv, o bwii naa tu mv abulapv mv ba maa de nsure lu bamv kikipine ye kɔkɔv nyita sv. 46 Nu Yesu taase bamv ye, "Mine i waa nu fan de nsure? Fan kusv kule kabwaare-kule ke fan man lu tiye kutɔv to ku to."

Ba kita Yesu (Matiwu 26:47-65; Maki 14:43-50; Gyɔn 18:3-11)

47 Saja mv nu Yesu san ee maa sv ee tɔwe mv, nu sakyɔ kv ba ba lu tutɔ. Nu mv abulapv kudu anyɔ mv to okv mv nu bee tu mv ye Gyudasi mv, gyankpaa sakyɔ mv. Nu o nin tiri

Yesu, nu ɔ baari mu to. 48 Tuto nu Yesu taase Gyudasi ye, "Kibiri to nu fu su fu lee me, Daadimaadi Obii-nyinsa fu sa?" 49 Tuto mu, Yesu abulapu mu nu ba bu mu ase mu, ba maa wu kutu mu nu kii biti ki waa mu, nu ba taase Yesu ye, "Onyiripe a lee ane isakunde mu ko?" 50 Opula manja to nu abulapu mu to oku ne oseepu bilisa ase kiyaafole gyisa kusu tin.

51 Amaa nu Yesu towe mu abulapu mu ye, "Fan yege kanin kiwaa." Nu Yesu taa mu kibaa mata onyin mu kusu nu ki kyaga su.

52 Nu Yesu taase aseepu bilisa ase ye kabwaare-sunkpa akunpu abilisa ye kade to abilisa mu nu ba ba kitaa mu mu ye, "N gye kumu to olon oyu nin nu fan su isakunde ye agulungu ke fen ba ko ye me?" 53 Kake kumaa numu maa fane nin kabwaare-sunkpa aye to, nu fan man kitaa me. Amaa numu i gye fane saja fee sitaane kitentenbiri to owura maa sun kusun."

Pita kina Yesu

(Matiwu 26:57-58, 69-75; Maki 14:53-54, 66-72; Gyɔn 18:12-18, 25-27)

54 Tuto nu ba kitaa Yesu, nu ba taa mu kpee lbwaare oseepu bilisa ase mu kikaara su. Nu Pita sii kamaa to o buu bamu kiyaa-kiyaa. 55 Ba maa naa fvu mu, ba deela fulon kikaara mu nsana bee wole, nu Pita naa sii kyina bamu ase. 56 Nu oseepu

bilisa ase mu kibite wu Pita maa te fulon mu ase. ɔ ku mu diin nu ɔ towe ye, "Onyin numu gbaa tii Yesu su." 57 Nu Pita kyee ye, "Okyu, n man nyi mu kpini-kpini." 58 I maa waa kesin mu, oku moɔ bila wu Pita nu ɔ ye, "Ngbaa fu, fu gye bamu to oku." Nu Pita lee konɔ ye, "Onyin n man tii su." 59 Saja gberɛ kamaa mu, nu oku kyaga su ee towe ye, "Kesintin, i man su umore ye onyin numu man tii Yesu su, lu fee ɔ gye Galile obii nin."

60 Nu Pita towe ye, "Onyin, n man nyi asin mu nu fu towe fale su." Saja mu nu ɔ towe kanin mu, nu kyaase bun. 61 Tuto nu Yesu bilinji ku Pita surum. Nu Pita nyinji asin mu nu Onyiripe wola towe mu ye, "Poyi ke kyaase ɔ bun kibwayike kinumu mu, fii biti fu kyee lu isa ye fu man nyi me." 62 Nu Pita lu naa su gaa.

Ba waa Yesu awbrɔfo

(Matiwu 26:67-68; Maki 14:65)

63 Asa mu nu Yesu bu bamu abaa to mu, bee yooli mu yege bee dayi mu. 64 Ba waa Yesu kebunbun ansi, nu ba da-da mu itan nu ba ye, "lbwaare otowepu, kaapu ane omu nu ɔ da fu." 65 Nu ba saale mu asebi gaalaagaa.

Abilisa ba taa Yesu ba bamu ɔgyanekpa

(Matiwu 26:59-66; Maki 14:55-64; Gyɔn 18:19-24)

66 Kayi maa ke mu, osuwole abilisa ye aseepu bilisa ye nbara akaapupu

ba ba gyaŋe nu ba taa Yesu ba bamu asin ogyikpa mu. ⁶⁷ Nu ba ye, "Towe ane, fu i gye Jmu nu lbwaare wula lee mu?"

Nu Yesu lee kono ye, "N kan towe fane gbaa fan mee ye fan koole gyii. ⁶⁸ Nu n kan taase fane asin gbaa, fan mee ye fan lee me asin mana kono. ⁶⁹ Amaa lu nbunbu numu u su ii kpee mu, me, Daadimaadi Obii-nyinsa n biti n baa n te Owura lala Jlonpu lbwaare gyisa su."

⁷⁰ Nu bamu kpini ba taase ye, "Kanin su fu i gye lbwaare Mu-Bii mu?"

Nu Yesu lee kono ye, "Imu nu fan towe mana."

⁷¹ Nu ba ye, "Mune asin nu an bila an biti a nu tii su? Lu fee an nu asin mu lu mu gbaa-gbaa mu kono to."

23

Ba taa Yesu ba Paleti maa Herodi ansi to (Matiwu 27:1-2, 11-14; Maki 15:1-5; Gyon 18:28-38)

¹ Nu kubu mu kpini ba kusu taa Yesu naa sa osuwle okusupu Paleti. ² Nu ba piili bee pwu mu asin numu su ye, "An wu kanyin numu maa nyita ane asa ye ba man ka tuntu sa Owura lala Kayisa. Nu ee tu mu n-yu ye mu i gye Owura ye Jmu nu lbwaare wula lee mu."

³ Tuto nu Paleti taase Yesu ye, "Fu i gye Gyiwu abi owura mu?"

Nu Yesu lee kono ye, "Eehn, umu nu fu towe mana."

⁴ Nu Paleti towe lbwaare asepu bilisa mu ye kubu

damante mu ye, "N man wu onyin numu n-yu su asin pwusa aku."

⁵ Amaa ba mata su ye, "O taa mu kikaapu mu towe kusaa Gyiwu abi kpini nkolo. O piili lu Galile nin halu ba lu nfu."

⁶ Paleti maa nu Galile kitu mu, nu o taase ye, "Kanyin maa gye Kagalile-nyin nin?" ⁷ Maa bu fee Yesu lu owura Herodi osuwle su mu, o taa mu kpiya Herodi. Sana maa to yeye ngbaa mu o bu Gyerusalem.

⁸ Owura Herodi maa wu Yesu mu, mu ansi i gyii gaa, lu fee o wula ee biti mu kyeere ye o wu mu lu asin mu nu o nu lu mu su mu. O su tamaa fee o wu mu ke o waa adangana ke o wu. ⁹ Owura mu taase mu asin taasesa kikyoo amaa Yesu man lee mu kono. ¹⁰ Nu lbwaare asepu bilisa ye nbara akaapupu mu ba maa su ba yile bee pwu mu. ¹¹ Nu Herodi maa mu anaakopu bee yooli mu, nu ba nmase mu. Nu ba taa kaale bunswusa danbrasa ku bun mu, nu ba bwiiyaa mu kpee Paleti ase, ¹² Kanin kake mana nu osuwle okusupu Paleti maa owura Herodi ba bilinj akyeminerepu. Naafoo ba kyina ba gye adun nin.

Ba bun Yesu lewu kupwe (Matiwu 27:15-26; Maki 15:6-15; Gyon 18:39-19:16)

¹³ Nu osuwle okusupu Paleti tu lbwaare asepu bilisa mu ye kade abilisa ye asa mu kpini ba gyaŋe.

¹⁴ Nii ɔ tɔwe bamu ye, “Fane i biya onyin numu ye, mu i biya kusu to olon osuwle numu su. Amaa n maa meege mu asin mu to fane ansi to nfu mu, n man wu fane asin pwusa mu aku mu su. ¹⁵ Owura Herodi gbaa ɔ man wu alibi aku lu mu su, nu o bwiiyaa mu biya ane. Kesintin to mu, onyin numu man waa alibi mu nu i dagaa lewu. ¹⁶ Kanin su n biti n yege ba tije mu awule-bi ke n yege mu ɔ nate. ¹⁷ (Lii fee Kesu kono kolono ngyane kumaa mu, i gye dankaarun nin fee Paleti ɔ lee Gyiwu abi mu nu ba tii obu mu mu to oku sa bamu.)”

¹⁸ Nii kubu damante mu ba kuusi kono kulon su ye, “Fan taa onyin manja naa moo, ke fan lee Barabasi sa ane.” ¹⁹ Barabasi numu tɔwe kusaa asa nkolo nu ba ko ye Roma kibane, nu ɔ bila moo asa ku umu su nu ba tii mu obu.

²⁰ Paleti maa biti ye ɔ lee Yesu su mu, o bwii tɔwe sa bamu. ²¹ Amaa ba maa su bee kuusi ye, “Fan da mu oyu laasa su, fan da mu oyu laasa su!”

²² Paleti bwii tɔwe bamu ase kisasapu ye, “Mune nin? Mune alibi nu onyin manja waa? N man wu alibi mu nu ɔ waa nu ɔ dagaa lewu. Kanin su n biti n yege ba tije mu awule-bi ke n yege mu ɔ nate.”

²³ Amaa ba lono kuusi to kenken fee okpa kumaa su

mu ba da mu oyu laasa su. Nii bamu kekuusi mu i gyii su. ²⁴ Imu su Paleti waa mu nfeere fee ɔ waa bamu kebiti. ²⁵ Kanin su omu nu ba tɔwe ye ɔ lee sa bamu mu, ɔ lee mu sa bamu. Mu i gye Barabasi mu nu ba tii mu obu lu mu kitowe kusaa asa nkolo nu ba ko ye kibane, ye mu asa kumoo su mu. Amaa nu ɔ taa Yesu sa bamu ba naa waa bamu kokoloko biti.

*Ba da Yesu oyu laasa su
(Matiwu 27:32-44; Maki
15:21-32; Gyon 19:17-27)*

²⁶ Ba maa su bee kpee mu, ba gyanja Simon Kakereni-nyin mu ɔ lu kukura ee loo Gyerusalem. Nii ba nyan mu nu ɔ sula oyu laasa mu o buu Yesu. ²⁷ Nii asa damante ku ba buu mu, akyu mu nu bee su bee yiyee bee sa mu mu gbaa ba tii su. ²⁸ Nii Yesu bilinji tɔwe bamu ye, “Gyerusalem akyusa, fan man su sa me, fan su sa fane n-yu ye fane-bii ana. ²⁹ Lii fee sanja ku ii biti ɔ ba, ke ba tɔwe ye, ‘Kusee i gye sa agbentipu ye ito mu nu i man kubge ku abee anyepu mu nu nbii ba man nyepu.’ ³⁰ Nii sanja manja to mu,

‘bee biti ba tɔwe abu ye,
“Fan tije ane su!”

Ke ba tɔwe adenbi moo ye, “Fan bun ane su!”

³¹ Nii i gye kanin nu ba su bee waa oyu bunboli* mu,

* **23:31** 23:31 Oyu bumboli mu yile sa Yesu mu nu ɔ man waa alibi ku yege ba waa mu aworufe. Kanin bire iyu wulesa mu nu i yile sa alibi awaapu mu ii biti i nye kusu bute gaa.

nene nu bee biti ba waa iyu wolesa mu?"

³² Nu ba taa asun libi wuya ana anyo tii Yesu su ba naa mo. ³³ Ba maa naa fu opula mu nu bee ti ye "Kumu Kiwee mu", nu ba da Yesu maa asun libi wuya ana mata iyu laasa su. Oko bu mu gyisa su yege obanban mu mo bu mu bina su. ³⁴ Nu Yesu towe ye, "Nse, taa bamu alibi kee bamu, lu fee ba man nyi kuto mu nu bee waa." Nu ba too nbii barige Yesu ato bunsu to.

³⁵ Asa mu ba yile tuto ba ku mu halu Gyiwu abi abulisa mu bee waa mu yereyere bee towe ye, "O molige aku, nu o kan o gye Krisito, Omu nu lbwaare wola lee mu, o molige mu n-yu."

³⁶ Nu anaakopo mu gbaa ba ba nmase mu. Nu ba sa mu nta nyanesa. ³⁷ Nu ba towe ye, "Nu fu gye Gyiwu abi owura kesintin mu, molige fu n-yu."

³⁸ Nu ba kyuroo asin ku mu amu su ye, ONIMU I GYE GYUDA ABI OWURA.

³⁹ Asun libi wuya ana mu nu ba saa iyu laasa mu su mu oko piili ee saale Yesu ye, "Man gye fu i gye Omu nu lbwaare wola lee mu? Molige fu n-yu ke fu molige ane?" ⁴⁰ Amaa obanban mu punte mu su ye, "Fu man sile lbwaare, fee kanan mu nu ane kpini an bu kusu bute kulon to fale? ⁴¹ Ane bire ba bute ane kusu kumu okpa su, fee asun libi mu nu an waa mu su. Amaa onyin numu bire o man waa alibi aku."

⁴² Nu o towe ye, "Yesu, fu kan ba gyii fu kuwura mu, fu nyinji me."

⁴³ Nu Yesu lee mu kono ye, "N towe fu kesintin to ye, ndaga kake numu fu biti fu kyina maa me-se, lbwaare ase Paradise to."

Yesu kelewu

(*Matiwu 27:45-56; Maki 15:33-41; Gyon 19:28-30*)

⁴⁴ I kyina i gye kyowe amu nsana to nun, nu kiten-tenbiri ki tiye osowole mu kpini su naa fu kakyowape kerefi asa sana, ⁴⁵ lu fee kyowe yege kida. Nu kitta kunsu mu nu ki barige kabwaare-sunkpa opula kyirekyirekpa Kikyirekyire mu to mu, ki kyate to kinyo. ⁴⁶ Nu Yesu taa obule lala kuusi ye, "Nse, n taa me kala waa fu abaa to." Maa towe numu lwe mu, nu mu ofute tin.

⁴⁷ Anaakopo kulifa okusopo maa wu ato mu nu i waa mu, o yin lbwaare nu o towe ye, "Kesintin, onyin numu ikpa i kyigi." ⁴⁸ Asa mu nu ba ba gyanse tuto bee ku mu, ba maa wu ato mu nu i waa mu, bamu kpini ba taa nkolo nyita sawu kpewu. ⁴⁹ Amaa bamu nu be nyi Yesu mu, ye akyu mu nu ba buu mu lu Galile osowole su ba mu, ba yile kata gberee bee ku ato mu nu i waa mana kpini.

Yesu kipula

(*Matiwu 27:57-61; Maki 15:42-47; Gyon 19:38-42*)

⁵⁰ Onyin ku i kyina o bu to nu bee tu mu ye Gyosefu.

Nu ɔ lu Gyuda kade mu nu beɛ tu ye Arimatiya mu, nu ɔ gye nyimisa mu nu mu ukpa i kyigi nu ɔ su beereɛ. Nu o tii Gyiwu abi kpini abulisa kubu mu su. ⁵¹ Amaa o man kyula bamu nfeere ye awaasa mu. ɔ kyina ee gyoo lbwaare kuwura-gyii mu nin. ⁵² Nu o kpee Paleti ase naa kole Yesu kibuni mu. ⁵³ Nu ɔ saate Yesu kibuni mu lu oyulaasa mu su, nu ɔ taa kitaa fufuli maale mu, nu ɔ taa mu naa pula kakyan mu nu ba baanje kifule ɔ nu ba man pita pula ɔku kumu ɔ mu. ⁵⁴ I kyina i gye kake mu nu beɛ kubla bamu n-yu ba gyoo kake futesa ake mu.

⁵⁵ Akyu mu nu ba buu Yesu lu Galile mu, ba buu Gyosefu nu ba naa wu kakyan mu, ye kanan mu nu ɔ taa Yesu kibuni mu pula mu. ⁵⁶ Nu ba kpewu naa kubla ato liifensa ye ituulale mu nu ba taa ba suswa Yesu kibuni mu. Amaa ba taa beereɛ sa Mosesi nbara mu, nu ba fute kake futesa kake manja.

24

Yesu kiwu kyini lu lewu ɔ (Matiwu 28:1-10; Maki 16:1-8; Gyon 20:1-10)

¹ Gyiwu abi kake futesa ake lukaake kibwayike mu, nu akyu mu ba taa ato liifensa mu nu ba kubla yila mu kpee Yesu kakyan ase. ² Ba naa wu fee kubuu mu nu ba taa tii kakyan mu, ki maa gbiliti lu kumu kono su. ³ Amaa ba maa loo kakyan mu ɔ mu, ba man

wu Onyiripe Yesu kubuni mu. ⁴ I maa waa bamu kananku nu ba yile beɛ fe umu nfeere mu, opula manja ɔ nu anyin anyo aku ba ba yile bamu ase. Ba bun kikalala mu nu ku njalige su fee bulayi maa wee useɛ mu.

⁵ Nu kufuu ki kitaa akyu mu gaa, nu ba nyon bamu amu yii ɔ. Nu anyin anyo mu ba taase bamu ye, "Mune i waa nu fan baa fen biti nyimisa kusa lu alewupu ɔ." ⁶ ɔ man bu nfu, o kyini lu alewupu ɔ. Fan nyini asin mu nu ɔ towe fane sanja mu nu ɔ bu fane ase Galile mu ye, ⁷ "I dagaa fee ba lee me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu waa asa libi abaa ɔ, ke ba da me oyulaasa su moɔ, ke nke nsa kamaa mu, n kyini lu lewu ɔ." ⁸ Tuto nu akyu mu ba nyini mu asin mu.

⁹ Ba maa lu kakyan mu ase ba mu, ba towe asin numu kpini sa Yesu abulapu kudu aku mu ye asa mu nu ba san mu kpini. ¹⁰ Akyu manja i gye Meeri Magidalen, Gyowana, Gyemisi mu-nyi Meeri ye akyu aku, i towe kutu kumaa numu sa abulapu mu. ¹¹ Amaa abulapu mu ba man koolɛ akyu mu asin mu gyii, lu fee bamu asin mu a du nin fee amelensi-sin mu. ¹² Amaa Pita kusu sile kpee kakyan mu ase. Maa sunja ku kakyan mu ɔ mu, o wu kitaa fufuli mu nu ba taa maale mu mu nkun. Nu ɔ fe umu nfeere kutu mu nu ki waa nu o bwii kpewu.

Yesu lɛɛ mɔ n-yi kaapu mɔ abɔlapu anyɔ Emawusi kade tɔ

(Maki 16:12-13)

¹³ Kanɔn kake maɔa mɔ, mɔ abɔlapu anyɔ ba kyina bee kpee Emawusi kade tɔ. Lu Gyerusalem kpee tutɔ gye umaali asunɔ. ¹⁴ Ba maa kyina ba naa bee kpee mɔ bɛɛ tɔwɛ abaa ase lu atɔ mɔ nu i waa mɔ kpini sɔ. ¹⁵ Ba maa tɔwɛ abaa ase nu bɛɛ waa kiligyima lu atɔ mɔ nu i waa mɔ sɔ mɔ, Yesu gbaa-gbaa ba bamɔ ase yege maa bamɔ ba naa. ¹⁶ Amaa lbwaare man yege nu ba bi mɔ.

¹⁷ ɔ taase bamɔ ye, “Mɔne kiligyima nu fan naa fen biri kanɔn?”

Nu ba sii yile nyanɛ bamɔ ansi tɔ. ¹⁸ Bamɔ tɔ ɔmɔ nu bɛɛ ti mɔ ye Kelopasi mɔ taase mɔ ye, “Fu nkɔn i gye ɔfɔ mɔ nu fu bɔ Gyerusalem nfu nu fu man nyi asɔn mɔ nu i waa tutɔ nke nnyɔ nɔmɔ tɔ?”

¹⁹ Nu Yesu taase bamɔ ye, “Mɔne asɔn?”

Nu ba lɛɛ kɔnɔ ye, “Lu Yesu Kanasareti-nyin mɔ sɔ. ɔ kyina ɔ gye lbwaare ɔtɔwɛpu nɔn, nu ɔlɔn bɔ mɔ atɔwɛsa ye mɔ awaasa kpini tɔ lbwaare ye asa kpini ansi tɔ. ²⁰ lbwaare asepu bilisa ye ɔsɔwɔlɛ akɔsɔpu ba taa mɔ sa ye ba mɔɔ nu ba da mɔ mata oyu laasa sɔ mɔɔ. ²¹ Amaa naafɔɔ an kyina an sɔ tamaa fɛɛ mɔ i gye ɔmɔ nu ɛɛ ba ɔ ba kɔɔlɛ anɛ Israyi abi yege. Kutɔ mɔ nu ki bilaa ki tii sɔ i gye

ye, ndaga i gye kake sasapu nu asɔn nɔmɔ a maa waa. ²² Imɔ nu i bila i tii sɔ i gye ye, anɛ akɔyɔ mɔ akɔ ba yege nu i kyinkyin anɛ. Ba kpee kakyan mɔ ase naa loo tɔ nyenyenfuu nɔmɔ, ²³ amaa ba man wu mu kibuni mɔ. Ba ba tɔwɛ anɛ ye ba nye ansi sɔ kilɛɛkaapu nu ba wu lbwaare n bɔɔ ba maa tɔwɛ bamɔ ye Yesu bɔ nkpa tɔ. ²⁴ Nu anɛ tɔ akɔ ba kpee kakyan mɔ tɔ nu ba naa wu kanan mɔ nu akɔyɔ mɔ ba ba tɔwɛ mɔ, amaa ba man wu mɔ.”

²⁵ Nu ɔ tɔwɛ bamɔ ye, “Mɔne kimelensi ndee? Mɔne i waa nu fane nɛɛɛɛ i du swi-swi kanɔn, nu fan mɛɛ kɔɔlɛ asɔn mɔ nu lbwaare atɔwɛpu ba wɔla tɔwɛ yɔla mɔ gyii bilen? ²⁶ Ye i dagaa fɛɛ ɔmɔ nu lbwaare wɔla lɛɛ mɔ o gyii fale awɔrɔfɔ pɔyɔ ke o loo mɔ bɔnyaa tɔ?” ²⁷ Nu Yesu maa piili lu Mosesi nbara ye lbwaare atɔwɛpu kɔkaapu mɔ sɔ mɔ, ɔ lɛɛ asɔn mɔ nu Asɔnkyan yɔlasa mɔ kpini i tɔwɛ lu mɔ sɔ mɔ kaapu bamɔ.

²⁸ Ba maa tiri kade-bi mɔ nu bee kpee mɔ tɔ mɔ, nu Yesu waa fɛɛ maa biti ɔ kyɔn kade mɔ sɔ. ²⁹ Amaa ba kule mɔ gaa tɔwɛ ye, “De anɛ ase, lu fɛɛ saɔa kyɔn, kyɔwɛ lbwɛ.” Imɔ sɔ o loo naa kyina bamɔ ase.

³⁰ Saɔa mɔ nu maa bamɔ ba kyina ke ba gyii mɔ, ɔ taa bodobodo nu ɔ fwaala lbwaare, nu ɔ kpee kɔmɔ tɔ nu ɔ taa sa bamɔ. ³¹ Tutɔ nu bamɔ ansi i bugi nu ba

bu mu, nu o nyaa bamu ansi su. ³² Nu ba taase abaa ye, "Sanja mu nu anaa mu an naa okpa to nu ee towe ee sa ane nu ee lee lbwaare Asinkyan yilasa mu ee kaapu ane mu, ane n-yu i man dii ane?"

³³ Nu ba koso bwii kpee Gyerusalem bilen. Tuto manja nu ba naa wu kudu oku mu ye asa mu nu ba bu bamu ase mu ba maa gyanje, ³⁴ nu bee towe ye, "I gye kesintin nin ye Onyiripe mu kyinji nu o lee mu n-yu kaapu Simon." ³⁵ Tuto nu asa anyo mu gbaa ba towe kutu mu nu ki waa okpa to ye kanan mu nu ba bu Yesu sanja mu nu o kpee bodobodo mu to mu.

*Yesu lee mu n-yu kaapu mu
abulapu mu*

(Matiwu 28:16-20; Maki 16:14-18; Gyon 20:19-23; Asunpu 1:6-8)

³⁶ Ba maa san ba yile bee towe fale asin mu, nu Yesu gbaa-gbaa ba yile bamu to, nu o towe ye, "Keyuula ki ba fane su."

³⁷ Bamu nkolo n nmaa bamu nu kufuu ki kitaa bamu, nu ba fe nfeere fee ba wu obuni nin. ³⁸ Nu o towe bamu ye, "Mune i waa nu i tooro fane, nu mune i waa nu fan san fen gyii umore fane nfeere to?" ³⁹ Fan ki me abaa ye me ayaa. Man gye me nin abee? Fan mata me ke fan ki, obuni man su kayu-wule ye awuya, fee kanan mu nu n su fale?"

⁴⁰ Maa towe fale lwe mu, o taa mu abaa ye mu ayaa

kaapu bamu. ⁴¹ Ba maa man puta koolu mu gyii lu kensi-gyii ye adangana numu su mu, o taase bamu ye "Fan su agyito ku nfu fan gyii?" ⁴² Nu ba taa okin nasisa kidiyee sa mu, ⁴³ nu o koolu kumu we bamu ansi to tuto.

⁴⁴ O towe bamu ye, "Sanja mu nu n kyina n bu fane ase mu, n towe fane asin numu ye, asin kumaa mu nu ba kyuroo yila lu me su, Mosesi nbara to ye lbwaare atowepu kikaapu ye lbn mu to mu, i dagaa fee i maa ba to."

⁴⁵ Nu o bugi bamu nfeere ke ba nye nu Asinkyan yilasa mu kase. ⁴⁶ O towe bamu ye, "Asin mu i towe ye, omu nu lbwaare wula lee ii biti o gyii awurofo ke o wu, ke o kyinji lu alewupu to kake sasapu. ⁴⁷ Nu i dagaa fee ba towe Asin danbirasa mu sa asa kpini mu kitu to, ke asa ba kyeege bamu nfeere lu alibi to ba lbwaare ase ke o taa bamu alibi kee bamu. Nu i dagaa fee ba piili asin numu kitowe lu Gyerusalem kade to. ⁴⁸ Fane i gye kesintin agyipu lu ato numu kpini su. ⁴⁹ N biti n biya fane Kayaayu Kyirekyire mu nu me-se kyina da mu kokolo su ye ee biti o sa fane mu. Amaa fan kyina kade lala numu to naa fob sanja mu nu Kayaayu mu olon mu ii biti o lu susu ba fane su."

*Ibwaare olon kukuri
Yesu kpee susu*

(Maki 16:19-20; Asunpu

1:9-11)

⁵⁰ Yesu maa taa mu abulapɔ mu lu Gyerusalem kade to bee kpee naa tiri Betani kade to. Tɔto nu ɔ kusaa mu abaa susu nu, ɔ waa bamu kusee. ⁵¹ Maa dan san ee waa bamu kusee manɔ nu lbwaare taa mu lu bamu ase kpee susu. ⁵² Nu ba manɔ sun mu nu ba taa kensi-gyii lala bwii kpee Gyerusalem kade to. ⁵³ Nu ba kyaga su kyina kabwaare-sunkpa aye mu to bee yin lbwaare.

**Yesu Krisito Asin
Danbirasa fεε
kanan mu nu
Gyon
kyurɔɔ mu**

*Ibwaare Kɔnɔ Tɔ Asin
Mu
Ba Biliɔi Nyimisa*

¹ Lu npiili ase, pɔyi ke Ibwaare ɔ tɔv dulinjaa mu, ɔmu nu ɔ gye Ibwaare kɔnɔ tɔ Asin mu bu tɔ. Nu Ibwaare Kɔnɔ tɔ Asin mu maa Ibwaare i bu tɔ, nu Kɔnɔ tɔ Asin maɲa i gye Ibwaare. ² Lu koo npiili ase mu, Kɔnɔ tɔ Asin mu maa Ibwaare i bu tɔ.

³ Kɔnɔ tɔ Asin mu su nu ɔ bɔla tɔv kɔtɔ kɔmaa. Sehn man bu tɔ nu man gye mu kɔnɔ tɔ Asin mu su nu ɔ bɔla su tɔv ki mu. ⁴ Ibwaare Kɔnɔ tɔ Asin mu tɔ nu nkpa i bu, nu nkpa maɲa u nmanɛ tɔ u sa asa kpini. ⁵ Kanmanɛ mu u nmanɛ kitentenbiri tɔ, nu kitentenbiri mu man taale dunla kanmanɛ mu kakaaku.

⁶ ɔnyin ku kyina ɔ bu tɔ, nu Ibwaare sun mu, bεε tu mu ye Gyon. ⁷ Gyon ba nin ɔ ba tɔwe kesintin asin lu kanmanɛ mu su sa asa, ke ɔkɔmaa nimu ɔ nye nu ke ɔ kɔɔle gyii. ⁸ Man gye Gyon gbaa-gbaa i gye kanmanɛ mu, mεε mu ba nin ke ɔ ba tɔwe asin lu kanmanɛ mu su. ⁹ Kesintin kanmanɛ mu nu ku nmanɛ sa asa kpini mu, ku ba dulinjaa tɔ.

¹⁰ Dulinjaa nimu tɔ nu Ibwaare kɔnɔ tɔ Asin mu wɔla ɔ bu. Nu mu su nu Ibwaare bɔla tɔv dulinjaa mu, nkeε dulinjaa asa ba man bu mu. ¹¹ ɔ ba mu gbaa-gbaa mu ɔsɔwɔle su, amaa mu gbaa-gbaa asa ba man kɔɔle mu. ¹² Amaa asa mu nu ba kɔɔle mu, nu ba kɔɔle mu gyii mu kpini mu, ɔ sa bamu ɔkpa ye ba be biliɔi Ibwaare mu-bii ana. ¹³ Ba man biliɔi mu-bii ana bɔla nyimisa kakɔɔge su, abεε nyimisa kɔkɔɔ bitɔ su, abεε ɔnyin kebɔti su. Amaa Ibwaare gbaa-gbaa u yege nu ba be biliɔi mu-bii ana.

¹⁴ Nu ɔmu nu ɔ gye Ibwaare Kɔnɔ tɔ Asin mu ba biliɔi nyimisa, nu ɔ ba kyina anε ase kase su. An wu mu bɔnyaa kpare, mu nu i kaapu fεε, mu i gye Ibwaare Mu-Bii kulɔn kpen mu. Nu kabwaala ye kesintin ki bɔla mu.

¹⁵ Mu asin nu Gyon daa εε tɔwe εε kaapu tɔ, nu ɔ lee kɔnɔ kenken ye, "ɔnimu asin nu n wɔla tɔwe fane, nu n tɔwe ye, 'ɔmu nu ɔ bu me kamaa tɔ εε ba mu kyo me, nu ɔ wɔla ɔ bu tɔ pɔyi nu ba kɔɔge me mu.' " ¹⁶ Lu mu kabwaala mu nu ki bɔla mu tɔ gaa su mu, anε kpini an nye kusee kukyo-kukyo. ¹⁷ Ibwaare bɔla Mosesi su taa nbara mu sa. Amaa kabwaala ye kesintin bire bɔla Yesu Krisito su nin ba. ¹⁸ Nu ɔku man pɔta wu Ibwaare kakaaku, amɔɔ mu-bii kulɔn mu nu ngbaa mu ɔ gye Ibwaare, nu ɔ bu Ibwaare

ase mu, ɪ lee lbwaare kedubi kaapu.

Gyɔn Okyugyeepu Tɔwe
Asin Lu Yesu Su
(*Matiwu 3:1-12; Maki 1:1-8; Luka 3:1-8*)

¹⁹ Nu Gyiwu abi alɔnpɔ mu nu ba bu Gyerusalem mu ba sun lbwaare aseepu ye Lewi abi * Gyɔn ase ba naa taase mu ye, “Fu ɪ gye animu?” ²⁰ Nu Gyɔn man kina kitowe, amaa ɔ tɔwe bugi tɔ ye, “Man gye me ɪ gye Krisito, ɔmu nu lbwaare wula lee mu.”

²¹ Nu ba taase mu ye, “Kanin bire, animu ɪ gye fu? Fu ɪ gye lbwaare ɔtɔwepu Eligya mu?”

Nu ɔ ye, “Ayee! Man gye me ɪ gye Eligya.”

Nu ba bila taase mu ye, “Fu ɪ gye lbwaare ɔtɔwepu mu nu an ku mu ɔkpa mu?”

Nu ɔ lee kɔnɔ ye, “Ayee.”

²² Imu kamaa mu ba bila taase ye, “Animu bire ɪ gye fu? Lee kɔnɔ sa ane, ke a nye asin ku naa tɔwe bamu nu ba sun ane mu. ɔsa mɔɔ bire gbaa ɪ gye fu?”

²³ Nu Gyɔn lee kɔnɔ ye, “Me ɪ gye ɔbɔle mu nu kii kuusi ofuli su ye, ‘Fan kyigi ɔkpa mu sa ɔnyiripe mu.’ Fale nu lbwaare ɔtɔwepu Isaya kyɔrɔɔ yla lbwaare asin mu tɔ mu.”

²⁴ Nu Farasii abi aku ba sun nɔɔ Gyɔn ase, ²⁵ ba naa taase mu ye, “Fu maa man gye Krisito mu, abee Eligya, abee lbwaare ɔtɔwepu mu,

mine ɪ waa su nu fii gye asa lbwaare kekyugye?”

²⁶ Gyɔn lee bamu kɔnɔ ye, “N su nkyu nun n gye asa lbwaare kekyugye. Amaa ɔku yile fane tɔ nu fan man nyi mu. ²⁷ Mu ɪ gye ɔmu nu ɔ bu me kamaa tɔ ee ba mu. Amaa n man dagaa gbaa n sanɛ mu asibita ife.”

²⁸ Asin numu kpini ɪ waa Betani kade tɔ nun. Betani bu Gyɔdan ɔbun benbe kyowe ɔlukpa, katɔn mu nu Gyɔn ii gye asa lbwaare kekyugye mu.

Yesu, lbwaare Kabulɔpu
mu

²⁹ Imu lukaake Gyɔn maa wu Yesu maa naa ee ba mu ase mu, ɔ tɔwe ye, “Fan ku, ɔnumu ɪ gye lbwaare kabulɔpu, mu nu ee biti ɔ taa mu n-yu lee saraga ke asa kpini ba nye alibi kitaake mu. ³⁰ ɔnumu ɪ gye ɔmu nu n wula n tɔwe mu asin ye, ‘ɔnyin ku bu me kamaa ee ba, nu ɔ kyɔ me, lu fee ɔ wula ɔ bu tɔ pɔyi nu ba kɔɔge me.’ ³¹ Me gbaa-gbaa me bire n man n daa n nyi mu, amaa kɔtɔ mu su nu lbwaare sun me ye n ba gye asa lbwaare kekyugye mu, ke n ba nye lee mu ifuli kaapu Isirayi abi mu.”

³² Nu Gyɔn gyii umu kesintin tɔwe ye, “N wu Kayaayu Kyirekyire mu ki maa kpilige lu susu fee kuwura-lɔpɔ nu ki ba kyina sii mu su. ³³ Naafɔɔ ngbaa me n man n wula n nyi mu,

* **1:19** 1:19 Lewi abi ba gye asa mu nu beee kye lbwaare aseepu mu bamu kusun mu tɔ.

amaa lbwaare mu nu o sun me ye n ba gye asa lbwaare kekyugyee mu, i towe me ye, 'Om̄u nu fu kan wu me Kayaayu ki maa kpilige lu susu ba kyina sii mu su mu, mu i gye om̄u nu ee biti o taa me Kayaayu mu gye asa.'
 34 N wu inumu kpini nu n gyii um̄u kesintin ye onumu i gye lbwaare Mu-Bii mu."

Yesu Abulapu Gyankpaasa

35 Lukaake mu, Gyon maa mu abulapu anyo ba bila ba yile tuto. 36 Maa wu Yesu maa naa ee kyun mu, o towe ye, "Fan ku, lbwaare Kabulupu mu ndee!"

37 Gyon abulapu anyo mu ba maa nu maa towe kanin mu, nu ba buu Yesu. 38 Yesu maa biliji ku mu, o wu ba maa buu mu, nu o taase bamu ye, "Mune nu fen biti?"

Nu ba lee kono ye, "Rabi, fine nu fu te?" (Rabi kase i gye ye Jkaapupu).

39 Yesu towe bamu ye, "Fan ba ku katun mu nu n te."

Imu su ba buu mu naa wu katun mu nu o te. Saja manja to gye kalaatipwe su kerefi ana to. Nu ba kyina mu ase kake manja.

40 Asa anyo mu nu ba nu asin mu nu Gyon towe, nu ba buu Yesu mu, bamu to oku i gye Simon Pita mu-supu Andiruwu. 41 Kuto mu nu Andiruwu gyankpaa waa i gye ye, o biti mu-daa Simon nu o towe mu ye, "An wu Mesaya† mu." Mesaya

mu kase i gye ye, Om̄u nu lbwaare wula lee ye o ba molige asa. 42 Nu Andiruwu taa mu-daa Simon kpee Yesu ase.

Yesu ku mu, nu o towe mu ye, "N nyi fee fu i gye Simon, Gyon mu-bii-nyinsa mu. Amaa bee biti ba tu fu ye Kefasi" (Giriki katowe to i gye ye Pita, nu kumu kase i gye ye kifole.)

Yesu Ti Filipu Maa Nataneli

43 Imu lukaake mu, Yesu waa nfeere fee ee biti o kpee Galile osowule su. O wu Filipu, nu o towe mu ye, "Ba buu me!"

44 Filipi lu Betisayida kade to nun tuto nu Andiruwu maa Pita gbaa ba lu. 45 Nu Filipu wu Nataneli nu o towe mu ye, "An wu om̄u nu Mosesi wula kyuroo mu asin waa Nbara iwule to, nu lbwaare atowepu gbaa ba kyuroo mu asin yla mu. Mu i gye Yesu, Gyosefu nu o lu Nasareti kade to mu mu-bii."

46 Nu Nataneli taase mu ye, "Amoo, kuto danbirasa ku i taale lu Nasareti kade to?"

Tuto nu Filipu towe mu ye, "Ba ku."

47 Yesu maa wu Nataneli maa naa ee ba mu ase mu, o towe ye, "Kesintin to, Istrayt onyin gbaa-gbaa ndee, nu antjesa ku man bu mu to."

48 Nu Nataneli taase Yesu ye, "Nene nu fu waa fii nyi me?" Yesu lee mu kono ye, "N wu fu saja mu nu fu bu

† 1:41 1:41 Hibriwu katowe to mu, bee tu Om̄u nu lbwaare wula lee ye o ba molige asa mu ye 'Mesaya', nu Giriki katowe to mao bee tu mu ye Krisito.

figi onyin tɔ, pɔyi nu Filipu tu fu mu."

⁴⁹ Nu Nataneli tɔwe Yesu ye, "Ɔkaapɔɔ, fu i gye lbwaare Mu-Bii mu! Nu fu i bila fu gye Isirayi abi Owura mu."

⁵⁰ Tutɔ nu Yesu tɔwe mu ye, "N maa tɔwe fu ye, n wu fu fu maa bu figi onyin tɔ su nu fu kɔɔle gyii? Fii biti fu ba wu atɔ damante mu nu i kyo inumu gbaa." ⁵¹ Nu Yesu bwii kyaga su ye, "N tɔwe fane kesintin ye, fane kpini fen biti fan wu sɔsɔ maa bugi tɔ, ke lbwaare nbɔɔ ba ba bee dii bee kpilige me, Daadimaadi Obii-nyinsa su."

2

Yesu bilijaa nkyu waa nta kikyifo tɔ

¹ Nke nsa kamaa mu, ba kpu ɔkyifo Kena kade tɔ Galile Ɔsɔwɔle su. Yesu mu-nyi bu tutɔ. ² Nu ba da kibaa tɔ tu Yesu maa mu abulapɔ gbaa kikyifo mu tɔ. ³ Saɲa mu nu nta i pwage bamu mu, Yesu mu-nyi tɔwe mu ye, "Bamu nta i lɔwe."

⁴ Nu Yesu lee kɔnɔ ye, "Ɔkyu, man tɔwe me kutɔ mu nu n waa. Me saɲa* man pu fuɔ."

⁵ Nu mu-nyi tɔwe nta ayepu mu ye, "Kutɔ kumaa mu nu ɔ tɔwe fane ye fan waa mu, fan waa."

⁶ Nu nkyu afɔle alan asiye i yile tutɔ, umu nu ba su bee waa Gyiwu abi anaana-tɔ ineesi kifwu. Nu kufɔle kilan

kumaa ki taale gyii ɔgalɔn adonyɔ abee adisa.

⁷ Nu Yesu tɔwe nta ayepu mu ye, "Fan saa nkyu bɔla alan mu kpini." Imu su ba saa nkyu bɔla alan mu kpini bilibilɔ.

⁸ Nu ɔ tɔwe ba mu ye, "Fan nye umu ɔku naa sa nta ayepu ɔbilisa mu."

Nu ba waa kanin. ⁹ Nta ayepu ɔbilisa mu maa daa nuu nkyu mu nu i bilinji nta mu ku mu, o wu fee i burɔn. Ɔ man nyi katɔn mu nu i lu, amaa ayepu mu nu ba saa nkyu mu bure be nyi. Nu ɔ tu ɔkyifo mu-kuli mu lu ɔkaa su. ¹⁰ Nu ɔ tɔwe mu ye, "Ɔkumaa numu i daa kilɛɛ nta danbirasa pɔyi. Nu saɲa mu nu ɔkumaa numu nuu buɔ mu, ke ɔ lan biya nta mu nu i man burɔn mu. Amaa fu taa umu nu i burɔn yila ba fuɔ saɲa numu."

¹¹ Inumu i gye asɔn kyinkyinsa gyankpaasa mu nu Yesu waa. Ɔ waa umu Kena kade tɔ Galile Ɔsɔwɔle su. Tutɔ nu ɔ lee mu bunyaa mu kaapu. Nu mu abulapɔ mu ba kɔɔle mu gyii.

¹² Inumu kamaa mu maa mu-nyi ye mu-supu ana ye mu abulapɔ ba lu tutɔ kpee Kapanum kade tɔ. Nu ba kyina tutɔ nke nku.

Yesu lɔnɔ Kabwaare-sunkpa aye mu tɔ

(*Matiwu 21:12-13; Maki 11:15-17; Luka 19:45-46*)

¹³ Saɲa mu nu Gyiwu abi Kesu kɔnɔ Kanyanɛ nbunɔ

* **2:4** 2:4 Inumu i kaapu saɲa mu nu Yesu bunyaa mu ii biti ɔ lu ofuli, ke asa ba bu fee mu i gye lbwaare mu-bii mu.

ki san gberɛɛ ki fɔv mu, Yesu kpee Gyerusalem kade to. ¹⁴ Maa fɔv tutɔ mu, nu o kpee kabwaare-sunkpa opula mu to. Nu o wu anyin aku ba maa fe unaate, ye nbulɔpu ye awura-lɔpɔ yegɛ aku mɔɔ ba te iteeburu ase beɛ kyere afulee.† ¹⁵ Nu o taa ɔfe waa kukyɔkyɔv gyan bamaa bamu unaate ye nbulɔpu lu kabwaare-sunkpa opula. Nu o yase bamu afulee abi to, nu o bala bamu iteeburu bun. ¹⁶ Nu o towe bamu nu beɛ fe awura-lɔpɔ mu ye, “Fan lee bamu lu nfu. Fan man taa Me-Se aye bilinji kɪgya ogyikpa.”

¹⁷ Nu mu abɔlapu mu ba nyinji Asinkyan yɪlasa mu nu u towe ye, “Kebiti mu nu n sɔ sa kabwaare-sunkpa aye mu kii gyii mi kumu.”

¹⁸ Nu Gyiwu abilisa mu ba taase mu ye, “Mɪne asɪn kyinkyinsa nu fu taale waa kaapu anɛ, ke i kaapu fee fu sɔ ɔkpa fu waa unumu?”

¹⁹ Nu Yesu lee kɔnɔ kɪnasan to ye “Fan boyi kabwaare-sunkpa aye numu, ke n taa nke nsa kusaa kumu yii.” ²⁰ Nu Gyiwu abi mu ba taase mu ye, “Nsu adɪna ye asiye nu ba taa pɔyi Kabwaare-sunkpa aye numu, nu fee fu fu ye fu taale taa nke nsa kusaa kumu yii?”

²¹ Kabwaare-sunkpa aye mu nu Yesu towe kumu asɪn fale, i gye mu gbaa-gbaa mu kayi-wɔle nin, man gye

kabwaare-sunkpa aye mu gbaa-gbaa. ²² Imu sɔ sanja mu nu lbwaare kyinji mu lu lewu to mu, mu abɔlapu mu ba nyinji ye o wɔla towe bamu unumu. Nu ba kɔɔle Asinkyan yɪlasa mu ye asɪn mu nu Yesu towe bamu mu gyii.

²³ Asɪn kyinkyinsa kukyɔ mu nu o waa Gyerusalem kade to sanja mu nu Gyiwu abi bee gyii bamu Kesu kɔnɔ Kanyanɛ nbunɔ mu, asa gaalaagaa ba wu nu ba kɔɔle mu gyii. ²⁴ Amaa Yesu bire, o man taa mu n-yu tuv bamu sɔ, lu fee o nyi kanan mu nu asa kpini ba du. ²⁵ Nu i man tiri mu fee ɔku o towe mu kanan mu nu asa ba du, lu fee o nyi kutɔ mu nu ki bu asa nkɔɔ to.

3

Yesu kaapu ɔbilisa Nikodemusi

¹ Onyin ku lu Farasii* kubu mu to nu beɛ tu mu ye Nikodemusi, o gye Gyiwu abilisa mu to ɔku nin. ² Mu i ba Yesu ase kagyanbwe ku, nu o towe Yesu ye, “ɔkaapupu, an nyi ye lbwaare i sun fu ye fu ba kaapu anɛ. Lu fee ɔku mee taale waa asɪn kyinkyinsa mu nu fu waa fale, amɔɔ lbwaare tii mu sɔ.”

³ Nu Yesu lu kɔnɔ ye, “N towe fane kesintin ye, ɔku mee taale wu ke o bu lbwaare kuwura-gyii mu,

† 2:14 2:14 Gyiwu abi ba sɔ bamu afulee beɛ kyere Roma abi afulee. * 3:1 3:1 Farasii abi ba gye Asinkyan yɪlasa mu anyipu mu nu beɛ kaapu fee bee sun lbwaare ba kyɔ ɔkumaa numu.

amoo o yegge nu ba bwii kuvge mu."

⁴ Nu Nikodemusi taase ye, "Nene nu ba bila ye ba kuvge nyimisa mu nu o tee dan? E taale bila bwii loo mu-nyi oto to ke ba kuvge mu?"

⁵ Nu Yesu lee mu kono ye, "N towe fu kesintin ye oku man bu to o taale loo lbwaare kuwura-gyii mu to, amoo o yegge nu ba gye mu lbwaare kekyugyee maa Kayaayu Kyirekyire mu kigyee, ke o nye kakuvge pupwe. ⁶ Nyimisa kuvge nyimisa fee mu keduli nu, nu lbwaare Kayaayu mu i kuvge nyimisa fee lbwaare keduli nu. ⁷ Man yegge i kyinkyin fu fee, n maa towe fu ye i dagaa ba bwii kuvge okumaa numu. ⁸ Afuu u da ii kpee katin mu nu ii biti. Fii nu umu su, amaa fu man nyi katin mu nu u lu ye katin mu nu ii kpee. Kanin nu okumaa mu nu ba kuvge mu lbwaare Kayaayu mu to mu du."

⁹ Nu Nikodemusi taase ye, "Nene nu umu i taale waa?"

¹⁰ Nu Yesu lee kono ye, "N nyi fu maa gye Isirayi okaarupu kpare, nu fu man nu umu kase? ¹¹ N towe fu kesintin ye, umu nu an nyi mu nu an towe, nu umu nu an wu mu, nu an lee an towe. Amaa fan mee koolle ane asin towesa fen gyii. ¹² N maa towe fane kase su

asin nu fan maa koolle gyii fale mu, nene nu fan taale koolle susu asin gyii? ¹³ Oku man puta lu kase su kpee susu, amoo me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu nu n lu susu ba kase su mu. ¹⁴ Sanja mu didaa mu, fee kanan mu nu lbwaare yegge nu Mosesi taa opole nalige waa kınanse† nu o maale oyu, kusaa kumu ifuli mu su, nu asa ba ku nu ba nye nkpa mu, kanin manja nu ii tiri fee ba kusaa me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu susu, ¹⁵ ke okumaa mu nu o koolle me gyii mu o nye nkpa kakpaa.

¹⁶ "Lu kanan mu nu lbwaare su kebiti sa dulinyaa to asa gaa su mu, o lee me, Mu-Bii kulon kpen mu sa, fee okumaa mu nu o koolle me gyii mu, mee ye o foyi, amaa ee biti o nye nkpa kakpaa. ¹⁷ Lu fee lbwaare man sun me, Mu-Bii mu ba dulinyaa numu to, ye n ba bun kumu to asa kupwe, amaa o sun me nun ye n ba waa bamu omoligepu. ¹⁸ Okumaa mu nu o koolle me gyii mu, lbwaare mee ye o bun mu kupwe, amaa okumaa mu nu o man koolle me gyii mu, lbwaare wala bun mu kupwe. Lu fee o man koolle me, lbwaare Mu-Bii kulon kpen mu gyii. ¹⁹ Kanan mu nu kupwe kubun mu ki ba mu i gye ye, ujanjesa mu i lu susu nun ba dulinyaa to, amaa

† 3:14 3:14 Sanja mu nu Onyiripe bute Isirayi abi kusu, nu o sun ananse nu ba be duni bamu mu, o towe Mosesi ye o waa opole kınanse maale oyu su. Nu okumaa mu nu kınanse dun mu, nu o kusu mu ansi ku kibilito kınanse mu, nye alanfiya.

asa bee biti kitentenbiri mu ba kyɔ ŋmanɛsa mu, lu fɛɛ bamu asunsunsa i gye alibi nin. ²⁰ Lu fɛɛ okumaa mu nu eɛ waa alibi mu ii kisi ŋmanɛsa mu, nu o mɛɛ ba ŋmanɛsa mu to, ke mu alibi i ba lu ifuli. ²¹ Amaa okumaa mu nu eɛ waa ato mu nu i de okpa mu bire, eɛ ba ŋmanɛsa mu to, ke asa ba nye wu fɛɛ mu ato waasa mu i gye umu nu lbwaare ii biti.”

Yesu maa Gyon Okyugyeepu

²² Inumu kamaa mu Yesu maa mu abulapu ba lu Gyerusalem kpee Gyudeya osuwle su. O kyina toto nke nyɔ ku maa bamu, nu o gyee asa lbwaare kekyugyee. ²³ Kanin saɲa maɲa nu Gyon Okyugyeepu mu gbaa bu Anon kade mu nu ki tiri Salim mu to. Ee gyee asa lbwaare kekyugyee, lu fɛɛ nkyu i kyina i kyɔ toto gaa, nu asa bee kpee mu ase yege ee gyee bamu. ²⁴ Saɲa maɲa, ba man pɔta tii Gyon obu. ²⁵ Nu umore i tɔye Gyon abupu ye Gyiwu nyimisa ku nsana lu anaana to ineesi kifwu su. ²⁶ Nu Gyon abulapu ba ba mu ase ba towe mu ye, “Okaapupu, onyin mu nu an wu mu Gyodan obun benbe mu, omu nu fu gyii mu asin kesintin mu gbaa ii gyee asa lbwaare kekyugyee, yege asa kpini bee kpee mu ase.”

²⁷ Nu Gyon lee bamu konɔ ye, “Nu lbwaare man kan taa kutɔ ku sa oku mu, o mɛɛ taale nye kumu. ²⁸ Fane

gbaa-gbaa fane fen biti fan gyii mɛ kesintin fɛɛ, n wula towe fane ye, ‘Man gye mɛ i gye Krisito, Omu nu lbwaare wula lee mu.’ Amaa lbwaare sun mɛ nin ye n gyankpaa ba lonɔ okpa yula mu.” ²⁹ Nu o bo kɔnasan ye, “Omu nu o su okyufɔ mu i gye okyufɔ mu-kuli. Okyufɔ mu-kuli mu kyemine bire eɛ yile ee gyoo nin. Nu o kan nu mu obule mu, mu ansi i gyii. Kanin maɲa su nu nbunbu mi ansi i gyii gaa. ³⁰ I dagaa fɛɛ Yesu kitu ki ba ki dii ki tii su, ke mɛ Gyon kitu moɔ ki ba kase.

³¹ “Omu nu o lu susu ba mu kyɔ okumaa numu. Omu nu o lu kase su mu gye kase numu su nyimisa nin, nu kase numu su asin nu eɛ towe. Nu omu nu o lu susu mu kyɔ okumaa numu.

³² Imu nu o wu ye umu nu o nu mu, umu kesintin nu ee gyii mu, nkeɛ oku mɛɛ kɔle mu kesintin kigyii mu ee gyii. ³³ Amaa okumaa mu nu eɛ kɔle mu asin mu gyii mu, umu u kaapu fɛɛ lbwaare gye kesintin wuya.

³⁴ Omu nu lbwaare sun mu mu, lbwaare asin nu eɛ towe, lu fɛɛ lbwaare sa mu Kayaayu mu nu ki man su okaa. ³⁵ Mɛ-Sɛ lbwaare mu ii biti Mu-Bii kulun mu, nu o taa kutɔ kumaa waa mu kɔbaa to. ³⁶ Nu okumaa mu nu o kɔle Mu-Bii mu gyii mu su nkpa kakpaa. Amaa omu nu o man nu sa Mu-Bii mu, o mɛɛ ye o nye nkpa kakpaa, amaa lbwaare agbu mu i de mu su.”

4

Yesu tōwe

Kasamariya-kyu ku ase

¹ I maa ba fɛɛ Yesu bu fɛɛ Farasii abi mu ba nu ye ɛɛ nye abulapu nu ee gyee bamu lbwaare kekyugyee o kyo Gyon. ² Kesintin to bire, Yesu gbaa-gbaa man gyee asa lbwaare kekyugyee, amoo mu abulapu nkun ii gyee asa. ³ Yesu maa bu kanin mu, o kusu lu Gyudeya osuwle su bwii kpee Galile osuwle su.

⁴ Maa kpee mu i da-gaa maa bola lu Samariya osuwle su. ⁵ Nu o ba fu Samariya kade mu nu bee tu kumu ye Sikaa mu. Kanin kade mana ki bu tiri kase mu nu sana mu didaa mu, Gyekobu taa sa mu-bii Gyosefu mu. ⁶ Tuto nu Gyekobu kitiribo mu ki bu. Yesu maa nate nu i nu mu mu, o naa kyuna kitiribo mu ase. Sana mana gye kyowe amu nsana.

⁷ Yesu maa te tuto mu, nu Kasamariya-kyu ku ba o ba saa nkyu, nu Yesu tōwe mu ye, "Sa me nkyu ke n nuu."

⁸ Kanin sana maa mu Yesu abulapu ba kyon kade to ba naa soo agyito.

⁹ Nu okyu mu lee Yesu kono ye, "Fu gye Gyiwu obii nun, nu mee me n gye Samariya obii nun. Mune su nu fu kole me nkyu ke fu nuu?" Okyu mu tōwe kanin lu fɛɛ Gyiwu abi ye Samariya abi ba mee buga lape kulon.

¹⁰ Nu Yesu lee kono ye, "Fu daa fu nyi kakɛɛ mu nu lbwaare u sa, ye me mu nu n kole fu nkyu fale nun, naafoo fu din kole me ke n sa fu nkyu mu nu u sa nkpa."

¹¹ Tuto nu okyu mu taase ye, "Obilisa, fu man su kuuka, nu kitiribo mu moo bu nye. Fune nu fii biti fu nye fale nkyu mu nu u sa nkpa mu sa me? ¹² Ane naana Gyekobu i sa ane kitiribo mana. Mu gbaa-gbaa maa mu-bii ana ye mu atobwaaya kpini kumu to nu ba nuu. Fu kaapu fɛɛ fu kyo ane naana Gyekobu nun abee?"

¹³ Yesu lee kono ye, "Okumaa mu nu o nuu nkyu numu mu, bulifo ii biti o bwii kita mu. ¹⁴ Amaa okumaa mu nu o nuu nkyu mu nu n biti n sa mu mu, bulifo man bila ye o kita mu. Kanin nkyu mana ii biti i biliji fɛɛ nkyu mu nu u kyun mu to, ke ku sa mu nkpa mu nu i man su okaa."

¹⁵ Tuto nu okyu mu tōwe ye, "Obilisa, n kole fu nun, sa me kanin nkyu mana ke bulifo o man bila kita me, ke n man bila n baa n sa nkyu nfu." ¹⁶ Nu Yesu tōwe okyu mu ye, "Bwii kpee naa tu fu-kuli ke fan ba."

¹⁷ Nu okyu mu tōwe mu ye, "N man su okuli."

Nu Yesu ye, "Fu tōwe kesintin fɛɛ fu man su okuli. ¹⁸ Fu wola kili anyin anu nu fu yege, nu onyin mu nu faa mu fan te nbunbu fale gbaa, man gye fu-kuli. Imu su umu

nu fu tɔwe fale gye kesintin nin."

19 Nu okyu mu tɔwe ye, "Ɔbilisa n wu fee fu gye lbwaare ɔtɔwepu nin.

20 Ane naana ana Samariya abi bire kibɔ numu su nu ba daa bee sun lbwaare, amaa fane Gyiwu abi u tɔwe ye Gyerusalem i gye opula mu nu i dagaa fee a sun lbwaare."

21 Nu Yesu tɔwe mu ye, "Ɔkyu, kɔle me gyii fee saɲa ku ii biti ɔ ba, nu man gye kibɔ kinumu su abee Gyerusalem nu asa bee biti ba sun Me-Se lbwaare mu. 22 Fane Samariya abi i man nyi lbwaare mu nu fen sun danbirasa, amaa ane Gyiwu abi bire an nyi lbwaare mu nu an sun. Lu fee lbwaare kamɔige mu ki bɔla Gyiwu abi su nin ba.

23 Saɲa ku ii biti ɔ ba, nu ki tee fuɔ lbwe, nu kesintin asunpu bee biti ba sun Me-Se lbwaare mu Kayaayu Kyirekyire ye kesintin tɔ. Kanɔn asunpu banumu fale nu Me-Se lbwaare mu ii biti.

24 lbwaare gye kayaayu nin, nu bamu nu bee sun mu mu, i dagaa fee ba sun mu Kayaayu ye kesintin tɔ."

25 Nu okyu mu tɔwe Yesu ye, "N nyi fee Ɔmu nu lbwaare wɔla lee, nu bee tu mu ye Krisito mu, ee biti ba. Nu ɔ kan ba mu, ee biti ɔ lee kutɔ kumaa mu nu ki bu tɔ kaapu ane."

26 Nu Yesu tɔwe ye, "Me, mu nu n tɔwe fu ase fale, me i gye mu."

27 Kanɔn saɲa maɲa nu Yesu abɔlapu mu ba bwii lu kade tɔ ba. Nu ba maa wu Yesu maa okyu mu ba maa tee bee tɔwe mu, i kyinkyin bamu. Amaa bamu tɔ oku man taale taase okyu mu ye, "Mune nu fii biti?" Abee ba taase Yesu ye, "Mune u waa su nu fu tɔwe okyu mu ase?"

28 Tutɔ mu, okyu mu yege mu kolo-bi yɔla sɔle kpee kade tɔ naa tɔwe asa ye, 29 "Fan ba ku ɔnyɔn ku maa tɔwe me atɔ mu nu n waa mu kpini. Abee mu i gye Krisito, Ɔmu nu lbwaare wɔla lee mu?" 30 Imu su asa mu ba lu kade mu tɔ bee kpee ba naa ku Yesu.

31 Saɲa maa tɔ nu mu abɔlapu ba kole mu ye, "Ɔkaapupu, waa aniya ke fu gyii agyito." 32 Amaa nu Yesu tɔwe ye, "N su agyito mu nu n gyii, yege fan man nyi imu su." 33 Nu abɔlapu mu ba taase abaa ye, "Abee ɔsa ku wɔla biya mu agyito nin nu o gyii?"

34 Nu Yesu tɔwe bamu ye, "Me agyito i gye fee n maa waa Me-Se lbwaare mu nu o sun me mu kebiti, ke n waa kusun mu nu ɔ sa me mu lbwe. 35 Man gye fane kɔɲasan u tɔwe ye, 'I san lbwaayɔ ina ke a tɔɲe ayu mu?' Amaa n tɔwe fane fee fan bugi fane ansi ku adɔɔ mu, fen biti fan wu fee i payɔ fuɔ kitɔɲe. 36 Ɔsa mu nu ee tɔɲe mu u nye mu kɔkɔka danbirasa, nu ayu mu nu ee kɔɔla ee yɔle mu i gye asa mu nu ɔ taa ba nkpa kakpaa

tɔ. Imɔ sɔ ɔmɔ nu ee duu ye ɔ mɔ nu ee tɔnɛ mɔ kpini bee biti ba buga gyii bamɔ ansi. ³⁷ Imɔ sɔ asɔn mɔ nu beɛ tɔwɛ ye, 'Ɔku ii duu nu ɔku u kpa,' ɪ gye kesintin. ³⁸ N sun fanɛ ndɔɔ tɔ ye fan naa tɔnɛ ayu mɔ nu fan man duu. Aku ɪ waa imɔ kusun nu fan ba nye imɔ kukɔka."

Samariya abi gaalaagaa ba kɔɔle Yesu gyii

³⁹ Samariya abi gaalaagaa mɔ nu ba bu kade mɔ tɔ mɔ ba kɔɔle Yesu gyii, lu fɛɛ ɔkyu mɔ maa tɔwɛ ye, "Ɔ tɔwɛ mɛ kɔtɔ kɔmaa mɔ nu n wɔla waa" mɔ sɔ. ⁴⁰ Imɔ sɔ saɔa mɔ nu Samariya abi mɔ ba ba mɔ ase mɔ, ba kɔle mɔ ye ɔ kyina bamɔ ase, nu ɔ kyina bamɔ ase nke nnyɔ. ⁴¹ Asa gaalaagaa ba ba kɔɔle mɔ gyii tii sɔ lu asɔn mɔ nu ɔ tɔwɛ mɔ sɔ.

⁴² Nu asa mɔ ba tɔwɛ ɔkyu mɔ ye, "Nbiunbu bire, an kɔɔle mɔ gyii, yege man gye asɔn mɔ nu fu tɔwɛ anɛ mɔ sɔ, amaa kpali fɛɛ anɛ gbaa-gbaa anɛ an nu ye anɛ asɔ, nu an bu fɛɛ mɔ ɪ gye dulinyaa tɔ asa ɔmɔlɛgepu mɔ."

Yesu kye ɔbilisa ku mu-bii

⁴³ Yesu maa gyii nke nnyɔ kamaa tɔ mɔ, ɔ lu tɔtɔ kpee Galile ɔsɔwɔle sɔ. ⁴⁴ Yesu gbaa-gbaa ɪ wɔla kyina tɔwɛ ye, "Ibwaare ɔtɔwɛpu kɔmaa man sɔ beɛɛɛ mɔ gbaa-gbaa mɔ aye." ⁴⁵ Yesu maa naa fuɔ Galile mɔ, Galile abi ba kɔɔle mɔ abaa anyɔ, lu fɛɛ ngbaa bamɔ, saɔa mɔ nu ba kpee

Gyerusalem naa gyii Kesu kɔnɔ Kanyanɛ nbunɔ mɔ, ba wu kɔtɔ kɔmaa mɔ nu ɔ waa tɔtɔ mɔ.

⁴⁶ Yesu maa bu Galile ɔsɔwɔle sɔ mɔ, ɔ bwii kpee Kena kade tɔ. Tɔtɔ nu ɔ kyina taa nkyu bilini nta mɔ. Maa bu tɔtɔ kanɔn mɔ, kibane ɔbilisa ku mu-bii-nyinsa de Kapanum kade tɔ ee lɔ. ⁴⁷ Ɔnyɔn mɔ maa nu fɛɛ Yesu lu Gyudeya ba Galile mɔ, ɔ ba mɔ ase ba kɔle mɔ ye ɔ ba Kapanum ba kye mu-bii mɔ nu ɔ de ee biti ɔ wu mɔ sa mɔ.

⁴⁸ Nu Yesu tɔwɛ mɔ ye, "Fane ɔku mɛɛ ye ɔ kɔɔle mɛ gyii, amɔɔ fen wu asɔn kyinkyinsa ye adangana."

⁴⁹ Nu kibane bilisa mɔ kɔle Yesu ye, "Ɔbilisa, yege a kpee mi kebii mɔ ase pɔyi ke ɔ wu." ⁵⁰ Tɔtɔ nu Yesu tɔwɛ ɔbilisa mɔ ye, "Nate, fu kebii mɔ mɛɛ ye ɔ wu."

Ɔnyɔn mɔ kɔɔle Yesu asɔn mɔ gyii, nu ɔ kɔtaa ɔkpa kyɔn. ⁵¹ Maa kpewu mɔ, mɔ ayaafɔle ba ba gyanɔ mɔ ɔkpa tɔ nu ba tɔwɛ mɔ ye, mu-bii mɔ nye alanfiya. ⁵² Nu ɔ taase bamɔ saɔa mɔ nu kebii mɔ nye alanfiya. Nu ba tɔwɛ mɔ ye, "Ndee kyɔwape kerefi kulɔn saɔa mɔ, nu kibirima mɔ yege mɔ."

⁵³ Tɔtɔ nu ɔnyɔn mɔ bu ye kanɔn saɔa maa kyɛɛkyɛɛ nu Yesu tɔwɛ mɔ ye, "Fu-kebii mɔ mɛɛ ye ɔ wu" mɔ. Imɔ sɔ ɔnyɔn mɔ maa mɔ kɔkpaara sɔ abi kpini ba kɔɔle Yesu gyii.

54 Yesu maa lu Gyudeya ba Galile mu, unumu i gye asin kyinkyinsa nyosapu mu nu o waa.

5

Yesu kye oloru ku kake futesa ake

1 Inumu kamaa mu, Yesu kpee Gyerusalem naa gyii Gyiwu abi Kesu kono ngyanre ku. 2 Kipate ku ki bu Gyerusalem kade to, nu ki bu tiri kebuno mu nu bee ti ye nbuloru kebuno mu. Bee ti kapatye maa Hibriwu kade to ye Betsada. Nu agyan anu i de kyaaboo kumu. 3 Agyan unumu to nu aloru damante fee agyaatanapu, ye ayaa ye abaa wusa wuya ana, amugule-mugule kpini ba ba tuto bee gyoo. 4 Lu fee Onyiripe kaboo i taale ee lu susu e ba ee lupu nkyu mu to, ke, aloru mu nu ba de-de mu, bamu to okumaa mu nu o gyankpaa loo kapatye mu to mu, mu kuloo mu nu ki bu mu to mu u lwe. 5 Onyin ku bu tuto ee lo nsu adisa ye aburuwa. 6 Yesu maa wu mu nu o bu fee o de tuto lo kyeeree mu, nu o taase mu ye, "Fii biti fee fu nye alanfiya?"

7 Nu oloru mu lee kono ye, "Obilisa, nu kaboo mu kan lupu nkyu mu to mu, n man su omu nu o taa me loo kapatye mu to. Sana mu nu n kpan me n-yu fee n loo to mu, nu oku i daa gyankpaa me loo to."

8 Nu Yesu towe mu ye, "Kusu taa fu kalan ke fu

nate." 9 Opula mana to nu o nye alanfiya, nu o kukuri mu kalan nate. Kanin kake mana gye Gyiwu abi kake futesa ake nun. 10 Nu Gyiwu abilisa mu ba towe onyin mu nu o nye alanfiya mu ye, "Ndaga gye kake futesa ake. Ane nbara mu i mee sa okpa ye fu sola fu kalan." 11 Amaa o lee kono ye, "Onyin mu nu o kye me mu i towe me ye, 'Taa fu kalan ke fu nate.' "

12 Kanin su ba taase mu ye, "Anumu i gye kanin onyin mana mu nu o towe fu ye fu taa fu kalan ke fu nate?" 13 Nu onyin mu man nyi kanin onyin mu nu o kye mu mu, lu fee asa ba kyoo nu Yesu loo asa damante mu to kyun.

14 Kamaa to mu Yesu wu mu kabwaare-sunkpa aye mu to, nu o towe mu ye, "Ku, nbunbu fu nye alanfiya, umu su yege alibi kiwaa. Nu man gye kanin, umu nu ii biti i ba fu su mu ii biti i baa i kyoo unumu." 15 Nu Onyin mu lu tuto naa towe Gyiwu abilisa mu ye Yesu i gye omu nu o kye mu mu.

Yesu i gye Nkpa kumu

16 Lu ato mu nu Yesu waa kake futesa ake su mu, Gyiwu abilisa mu ba piili bee tooro mu. 17 Nu Yesu towe bamu ye, "Me-Se ii sun kusun sana kumaa, umu su ngbaa me n sun kusun." 18 Lu unumu su Gyiwu abi ba payi ansi bea biti ikpa ba moo mu. Man gye kake futesa ake nbara kinyita mu wole nkun su,

amaa ɛɛ tɔwɛ yɛ mu-Sɛ ɪ gye lbwaare, mu nu ɪ kaapu fɛɛ maa lbwaare kyɛkyɛɛ.

19 Nu Yesu kyaga sɔ lɛɛ kɔnɔ yɛ, “N tɔwɛ fane kesintin yɛ, mɛ, lbwaare Mu-Bii mu n mɛɛ taale waa sehn mɛ kɪba sɔ. Kɔtɔ mu nu n wu Mɛ-Sɛ mu waa mu, kumu nu ngbaa mɛ n waa. 20 Mɛ-Sɛ mu sɔ kebiti sa mɛ, nu ɛɛ kaapu mɛ kɔtɔ kɔmaa mu nu ɛɛ waa mu. Mɛ-Sɛ ii bitɪ ɔ kaapu mɛ atɔ kpare mu nu ɪ kyɔ unumu, kɛ n waa kɛ i kyinkyin fane. 21 Fɛɛ kanan mu nu Mɛ-Sɛ ii kyinjɪ alewupu nu ɛɛ sa bamu nkpa mu, kanɪn maɲa sɔ nu mɛ, Obii mu gbaa n sa nkpa mi kebiti tɔ. 22 Mɛ-Sɛ gbaa-gbaa mɛɛ tale ɔku, amaa ɔ taa ɔkɔmaa numu katale waa mɛ kɪbaa tɔ. 23 Mɛ-Sɛ ii bitɪ asa kpini ba taa bunyaa sa mɛ, Obii mu, fɛɛ kanan mu nu beɛ taa bunyaa beɛ sa Mɛ-Sɛ mu. ɔkɔmaa mu nu ɔ mɛɛ taa bunyaa sa mɛ, Obii mu, ɪ kaapu nɪn fɛɛ ɔ mɛɛ taa bunyaa ɛɛ sa Mɛ-Sɛ mu nu ɔ sun mɛ mu.

24 “N tɔwɛ fane kesintin fɛɛ ɔkɔmaa mu nu ɔ nu mɛ asɪn, nu ɔ kɔɔle ɔmu nu ɔ sun mɛ mu gyii mu, sɔ nkpa kakpaa, nu lbwaare mɛɛ yɛ ɔ bun mu kɔpwe. ɔ tɛɛ faa lu lewu tɔ ba nkpa tɔ. 25 N tɔwɛ fane kesintin fɛɛ saɲa ku ɪ ba, nu nbunbu gbaa ɪ tɛɛ ba. Nu bamu nu ba du fɛɛ alewupu lu kanan mu nu ba man nyi lbwaare mu sɔ mu, bee bitɪ ba nu mɛ, lbwaare Mu-Bii mu ɔbulɛ, nu bamu nu ba nu mɛ ase

mu, bee bitɪ ba nye nkpa. 26 Fɛɛ Kanan mu nu Mɛ-Sɛ gye nkpa kumu mu, kanɪn maɲa nu ɔ sa mɛ, Mu-Bii mu ɔkpa fɛɛ n baa n gye nkpa kumu. 27 Nu ɔ sa mɛ ɔlɔn yɛ n tale daadimaadi kɔmaa, lu fɛɛ mɛ ɪ gye Daadimaadi Obii-nyɪnsa.

28 “Fan man yɛgɛ unumu ɪ kyinkyin fane, lu fɛɛ saɲa ku ii bitɪ ɔ ba nu alewupu mu nu ba bu nkyan tɔ kpini bee bitɪ ba nu mɛ ɔbulɛ, 29 kɛ ba lu bamu nkyan tɔ ba. Nu bamu nu ba waa adanbirasa mu, bee bitɪ ba kyinjɪ nye nkpa, kɛ bamu nu ba waa alibi mu, bee bitɪ ba kyinjɪ kɛ ba gyii kɔpwe. 30 Nu mɛ gbaa-gbaa mɛ mɛɛ taale waa sehn mɛ kɪbaa sɔ. N tale kanan mu nu n nu lu Mɛ-Sɛ ase, nu n gyii asɪn unu ɔkpa sɔ, lu fɛɛ n mee bitɪ n waa mɛ gbaa-gbaa mɛ kɔkɔlɔ bitɪ, amɔɔ ɔmu nu ɔ sun mɛ mu lɛɛ.”

Asɪn mu nu ɪ gyii Yesu n-yu sɔ kesintin

31 Yesu kyaga sɔ tɔwɛ yɛ, “Nu n gyii mɛ gbaa-gbaa mɛ n-yu sɔ asɪn kesintin mu, ɪ mɛɛ yɛ ɪ baa i budu. 32 Amaa ɔku bu tɔ nu ee gyii mɛ n-yu sɔ asɪn, mu ɪ gye mɛ-Sɛ lbwaare, nu n nyi fɛɛ mɛ n-yu asɪn mu nu ee gyii mu ɪ gye kesintin.

33 “Nu fane gbaa-gbaa fan sun kpee Gyon ase, nu ɔ lɛɛ kesintin mu tɔwɛ fane lu mɛ sɔ. 34 Man gye fɛɛ n bitɪ nyɪmɪsa daadimaadi ɔ gyii mɛ n-yu sɔ kesintin nɪn, amaa n tɔwɛ asɪn numu lu

Gyon sɔ nɔn, ke fan nu kase ke fan nye kamolige. ³⁵ Gyon kyina o du nɔn fee ɔnmanesa mu nu ki kyanje nu ki ku to, nu fan gyii fane ansi gberede mu to.

³⁶ "Amaa n sɔ ato mu nu ii gyii me n-yu sɔ kesintin, nu i budu i kyɔ Gyon lee. Lu fee kusun mu nu me-se mu taa sa me nu n sun fale me, u lee kaapu kesintin fee me-se mu i sun me. ³⁷ Nu me-se mu nu o sun me mu gbaa gyii me n-yu sɔ kesintin. Nu fan man pɔta nu mu obule abee fan wu mu ye ansi, ³⁸ nu mu asin mu a man bu fane nkolo to, lu fee fan man koolo me, omu nu o sun mu gyii. ³⁹ Fan payi ansi bɔla Asinkyan yulasa mu, lu fee fen fe nfeere fee kanan okpa manja sɔ nu fen biti fan nye nkpa kakpaa, yege kanun Asinkyan yulasa manja ii gyii me n-yu sɔ kesintin. ⁴⁰ Amaa fan kina me ase kɔba, ke fan ba nye nkpa.

⁴¹ "Ayin-bi lu daadimaadi ku ase man tiri me. ⁴² Amaa n nyi fane. N nyi fan maa man sɔ kebiti sa Ibwaare fane nkolo to. ⁴³ N ba me-se kitu to, nu fan man koolo me, amaa nu oku kan ba mu gbaa-gbaa mu kitu to mu, fan biti fan koolo mu. ⁴⁴ Fan maa biti ayin-bi lu abaa ase fale, yege fen mee kpan fane n-yu fan nye ayin-bi lu Ibwaare nkun ase mu, nene nu fen biti fan waa koolo gyii?"

⁴⁵ "Fan man fe nfeere fee n biti n pwu fane Me-Se mu ansi to. Fane naana Mosesi mu nu fan taa fane tamaa tɔv mu sɔ mu, mu i gye

omu nu ee biti o pwu fane. ⁴⁶ Nu fan kan koolo Mosesi gyii mu, naafɔ fen biti fan koolo ngbaa me gyii, lu fee o kyɔɔ me n-yu sɔ asin. ⁴⁷ Amaa nu fan man kan koolo asin mu nu o kyɔɔ lu me n-yu sɔ mu gyii mu, nene nu fen biti fan waa koolo asin mu nu n towe fale gyii?"

6

Yesu sa asa ngbin nnuu agyito

(Matiwu 14:13-21; Maki 6:30-44; Luka 9:10-17)

¹ Inumu kamaa mu, Yesu faa Galile obun lala mu nu ba bɔla bee tu ye Tiberiya mu kpee kumu benben. ² Nu asa damante ba buu mu, lu fee ba wu mu asin kyinkyinsa mu nu o waa ee kye alopu mu. ³ Tɔto nu Yesu maa mu abulapu ba dii kpee kɔbu-bi kuku sɔ naa kyina. ⁴ Kanun sanja manja mu, Gyiwu abi Kesu kɔnɔ Kanyanje nbunɔ kensi-gyii mu ki tiri to.

⁵ Yesu maa diyaa mu ansi ku mu, o wu sakyɔ damante maa ba mu ase. Imu sɔ o taase Filipu ye, "Fɔne nu an biti an nye agyito sɔɔ sa asa banumu kpini ke bee gyii?" ⁶ Yesu tɔv Filipu to nɔn ku, lu fee o tee wɔla o nyi kuto mu nu ee biti o waa.

⁷ Nu Filipu lee kɔnɔ ye, "Pɔyi ke a taale nye agyito gberede-gberede sa okumaa numu o gyii mu, amɔɔ an biti a nyita ɔbwaayi iburuwa kukoka."

⁸ Yesu abulapu mu to omu nu bee tu mu ye Andiruwu, Simon Pita mu-supu mu towe ye, ⁹ “Kebii-nyinsa-bii ku bu nfu, nu o su bodobodo pii-pii anuu ye ikun-bi anyo. Kanun agyito pii numu, nene nu ii biti i waa ke i fvu asa damante banumu?” ¹⁰ Nu Yesu towe mu abulapu mu ye, “Fan yege asa mu ba kyina-kyina.” Yege afitiri porogesa a bu tuto kkyo, umu su asa mu kpini ba kyun kyina. Nu anyin mu nu ba bu tuto mu kono i waa fee ngbin nnuu. ¹¹ Ba maa kyina kanun mu, Yesu taa bodobodo mu, nu o fwaala lbwaare, nu o taa sa ye ba barige to sa bamu. Kanun mana nu o waa ikun mu gbaa. Nu okumaa numu nye kanan mu nu ee biti.

¹² Ba maa gyii nme mu, Yesu towe mu abulapu mu ye, “Fan tase-tase agyisan mu, ke fan man yege umu ku i sii.” ¹³ Imu su ba maa gyii bodobodo pii-pii anu mu, ba tase-tase umu agyisan mu kpini bola alantan kudu anyo.

¹⁴ Asa mu ba maa wu asin kyinkyinsa mu nu Yesu waa mu, ba piili bee towe ye, “Kesintin, onumu i gye lbwaare otowepu mu nu ee biti o ba dulinyaa to mu.” ¹⁵ Yesu maa bu fee, bee biti ba ba taa mu olon su, ke ba naa bun mu kuwura mu, o bila lu bamu to kpee kibii-bi su mu nkon.

Yesu nate nkyu su

(Matiwu 14:22-27; Maki 6:45-52)

¹⁶ Kalaatipwe ase maa fvu mu, Yesu abulapu mu ba kpilige kpee obun lala kono. ¹⁷ Nu i maa sula naa fvu kagyanbwe yege Yesu man putu bwii ba bamu ase mu, ba naa loo okuli to bee faa bee kpee Kapanum. ¹⁸ Nu afuu lala a tigi a daa yege nkyu mu ii wuli to. ¹⁹ Yesu abulapu mu ba maa pale kpee ansi to fee mayili asa abee ana mu, ba wu Yesu maa naa nkyu mu su ee ba bamu okuli mu ase, nu kufuu ki ktaa bamu. ²⁰ Amaa Yesu towe bamu ye, “Me nun, fan man waa kufuu.” ²¹ Nu ba maa biti fee ba taa Yesu waa okuli mu to mu, opula mana to nu okuli mu dan katun mu nu bee biti fee ba fvu mu.

²² Imu lukaake mu, asa damante mu nu ba sii obun lala mu benben mu, ba wu fee okuli kolon ki sii ki dan tuto ndee nu kumu nu abulapu mu ba taa. Amaa Yesu moo man loo mu abulapu mu ase okuli mu to. ²³ Nu ikuli ku moo i lu Tiberiya ba dan tuto tiri katun mu nu Onyiripe daa taa afwaala sa lbwaare nu asa ba gyii agyito mu. ²⁴ Imu su asa damante mu ba maa bu fee Yesu abee mu abulapu ba man bu tuto mu, ba loo okuli mu to kpee Kapanum ba naa bee biti Yesu.

Yesu i gye bodobodo mu nu u sa nkpa

²⁵ Ba maa naa wu mu obun mu benben mu, ba taase mu ye, “Okapupu, sana moo nu fu fvu nfu?”

26 Yesu lee bamu konu ye
 “N towe fane kesintin, man
 gye asun kyinkyinsa mu nu
 fan wu su nu fan naa fen
 biti me, amaa lu fan maa
 nye agyito gyii nme kanan
 su nu fen biti me. 27 Fan
 man waa kusun biti agyito
 mu nu ii biti i nyita, amaa
 fan waa kusun biti agyito
 mu nu u sa nkpa kakpaa.
 Me, Daadimaadi Obii-nyinsa
 n biti n sa fane kanun agyito
 mu, lu fee Me-Se lbwaare
 mu lee kaapu fee mu kibaa
 ki gyan me su.”

28 Imu su ba taase Yesu ye,
 “Mune ii tiri fee a waa ke
 a taale waa kusun mu nu
 lbwaare ii biti?”

29 Nu Yesu lee bamu konu
 ye, “Kusun mu nu lbwaare
 ii biti fen waa mu i gye ye,
 fan koolle me, omu nu o sun
 mu gyii.”

30 Nu ba taase mu ye,
 “Mune asun kyinkyinsa nu fii
 biti fu waa ke an wu ke a
 koolle fu gyii? Mune nu fii
 biti fu waa? 31 Saŋa ku to,
 ane naana ana ba gyii agyito
 mu nu bee tu umu ye Mana*
 mu ofuli su, fee kanan mu
 nu Asinkyan ylasa mu i
 towe ye, ‘O sa bamu agyito
 mu nu i lu susu nu ba gyii.’
 ”

32 Nu Yesu towe bamu
 ye, “N towe fane kesintin,
 man gye Mosesi i sa fane
 naana ana agyito mu nu i
 lu susu mu. Amaa Me-Se
 i sa fane naana kesintin
 agyito mu nu i lu susu

mu. Nu nbuunbu Me-Se gbaa
 u sa fane kesintin agyito
 gbaa-gbaa mu nu i lu susu
 mu. 33 Lu fee lbwaare agyito
 mu nu ee sa asa mu, i gye
 omu nu o kpilige lu susu ba
 kase su, nu ee sa dulinyaa to
 asa nkpa mu.”

34 Tuto nu ba towe Yesu
 ye, “Onyiripe, lu ndaga i su
 ii kpee sa ane kanun agyito
 manja saŋa kumaa.”

35 Nu Yesu towe bamu ye
 “Me i gye agyito mu nu u
 sa nkpa mu. Nu okumaa mu
 nu o ba me ase mu, akun i
 mee ye a moɔ mu kakaaku,
 nu okumaa mu nu o koolle
 me gyii mu, bulifo mee ye i
 kita mu. 36 Fee kanan mu
 nu n wola towe fane mu, fan
 wu me, amaa fen mee koolle
 me fen gyii. 37 Okumaa mu
 nu Me-Se taa sa me mu, ii
 biti o ba me ase. Nu okumaa
 mu nu o ba me ase mu, mee
 ye n gya mu. 38 Lu fee n lu
 susu ba kase su, ke n ba waa
 omu nu o sun me mu kebiti,
 amaa man gye me gbaa-gbaa
 mi kebiti. 39 Omu nu o sun
 me mu kebiti i gye fee, bamu
 nu o taa bamu sa me mu
 kpini, bamu to okulun gbaa
 o man foyi. Amaa n biti
 n kyinji bamu ba nkpa to
 kake laalaalowe mu. 40 Lu
 fee Me-Se kebiti i gye fee,
 okumaa mu nu o wu me,
 Mu-Bii mu, nu o koolle me
 gyii mu u nye nkpa kakpaa.
 Nu n biti n kyinji mu lu
 lewu to ba nkpa to kake
 laalaalowe mu.”

* 6:31 6:31 Saŋa mu nu Isirayi abi ba kyina ba naa ofuli su mu, Onyiripe
 lbwaare sa bamu agyito ku, mu nu i gye ato wolesa nu i bukɔn nu ba gyii. Ba
 tu umu ye ‘mana’. Imu kase Hibriwu katowe to i gye ye, “Mune ndee?”

41 Nii Gyiwu abi mu ba piili bee kolite bee yii Yesu, lu fee o towe ye, "Me i gye agyito mu nu ki lu susu ba kase su mu." 42 Nii ba towe ye, "Man gye Gyosefu mu-bii mu nu bee ti mu ye Yesu mu nin? An nyi mu-se ye mu-nyi a! Nii mune su nu, ee towe ye, 'N lu susu nin ba?' "

43 Tuto nu Yesu lee kono ye, "Fan yege fane kikalite mu. 44 Oku mee taale ba me ase, amoo Me-Se mu nu o sun me mu, i yege nu o ba, nu n biti n kyinji mu ba nkpa to kake laalaalowe mu. 45 Ibwaare Atowepu ba kyuroo yila ye, 'Okumaa numu ii biti o nye Ibwaare kikaapu.' Nii okumaa mu nu o nu Me-Se mu ase, nu o bula lu mu ase mu, ii biti o ba me ase. 46 Inumu i mee kaapu fee oku tee wu Me-Se mu, amoo omu nu o lu Me-Se, Ibwaare ase mu nkun i wu mu. 47 N towe fane kesintin ye okumaa mu nu o koolo me gyii mu, su nkpa kakpaa. 48 Me i gye agyito mu nu u sa nkpa mu. 49 Fane naana ana ba gyii agyito mu nu bee ti ye Mana mu ofuli su, amaa ba wu. 50 Amaa agyito mu nu i lu susu ba kase su mu ndee, nu okumaa mu nu o gyii kanin agyito mana mu, mee ye o wu. 51 Me i gye agyito mu nu u sa nkpa nu n kpilige lu susu ba kase su mu. Okumaa mu nu o gyii kanin agyito numu mu, ee biti o kyina kakpaa. Nii agyito mu nu n biti n sa dulinyaa to asa

ke ba nye nkpa mu i gye me kayi-wule."

52 Gyiwu abi mu ba maa nu Yesu asin towe sa kanin mu, i waa bamu agbu. Nii ba piili bee gyii abaa umooe, bee taase abaa ye, "Nene nu onyin numu ii biti o waa taa mu kayi-wule sa ane ke a we?"

53 Nii Yesu towe bamu ye, "N towe fane kesintin fee, fan kan fan man we me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu kayi-wule, ke fen nuu me nkalan de, fen mee ye fan nye nkpa. 54 Okumaa mu nu o we me kayi-wule, nu o nuu me nkalan mu, o su nkpa kakpaa, nu n biti n kyinji mu ba nkpa to kake laalaalowe mu to. 55 Kpalu fee me kayi-wule i gye agyito gbaa-gbaa mu, nu me nkalan i gye ato nuusa gbaa-gbaa mu. 56 Okumaa mu nu o we me kayi-wule, nu o nuu me nkalan mu, o bu me to nu ngbaa me n bu mu to. 57 Fee kanan mu nu Me-Se mu nu o gye nkpa kumu sun me, nu lu mu su nu n su nkpa mu, okpa kulon mana su, okumaa mu nu o we me kayi-wule mu, ii biti o nye nkpa lu me su. 58 Me i gye agyito mu nu i lu susu ba kase su mu. N man du fee mana agyito mu nu fane naana ana ba gyii, nu i man sa bamu nkpa nu ba wu mu. Amaa okumaa mu nu o gyii agyito numu bire, ee biti o nye nkpa kakpaa." 59 Yesu maa bu Kapaniyum, Gyiwu abi kabwaare-kole ogyanekpa ee kaapu mu, nu

ɔ tɔwe fale asin nɔmu.

*Yesu abɔlapɔ gaalaagaa
ba bwii bamu kamaa*

⁶⁰ Yesu abɔlapɔ gaalaagaa ba maa nu inɔmu mu, ba tɔwe ye, "Fale kikaapɔ kinɔmu ki bɔlɔn. Anɔmu ɪ taale kɔɔle umu kyula?"

⁶¹ Yesu maa bu fee mu abɔlapɔ bee kɔlɩte lu asin mu nu ɔ tɔwe mu su mu, ɔ taase bamu ye, "Imu nu n tɔwe fale ɪ kitaa fane nfeere nin? ⁶² Kanɩn bire nu fan kan wu me, Daadimaadi Obii-nyinsa n maa bwii n kpee susu katɩn mu nu n lu ba kase su mu mɔɔ de?"

⁶³ Ibwaare Kayaayu mu ɪ gye ɔmu nu ee sa nkpa, amaa kutɔ mu nu asa ba su bamu ɔlɔn bee waa mu man su tɔnɔ. Asin mu nu n tɔwe sa fane mu, ɪ lu Kayaayu tɔ nin nu ɪ sa nkpa. ⁶⁴ Amaa yege fane tɔ aku ba mee kɔɔle bee gyii." Yesu tɔwe kanɩn lu fee ɔ wɔla ɔ nyi lu npiili ase, bamu nu ba man kɔɔle gyii ye ɔmu nu ee biti ɔ ba lee mu e sa mu. ⁶⁵ Nu Yesu kyaga su ye, "Kpalɩ inɔmu su nu n wɔla tɔwe fane ye, ɔku mee taale ba me ase mu kibaa su, amɔɔ Me-Se Ibwaare sa mu ɔkpa."

⁶⁶ Lu kanɩn saɲa maɲa mu, nu mu abɔlapɔ gaalaagaa ba bwii kamaa, nu ba man bila buu mu.

⁶⁷ Tutɔ nu Yesu taase mu abɔlapɔ kudu anyɔ mu ye, "Fane gbaa fane fen biti fan bwii do?"

⁶⁸ Nu Simon Pita lee mu kɔnɔ ye, "ɔnyirɩpe, anɔmu

ase nu an su an kpee? Fu nkɔn ɪ su asin mu nu ɪ sa nyimisa nkpa kakpaa. ⁶⁹ An kɔɔle gyii nu an bu fee bu nkɔn ɪ gye ɔkyɩrekyɩrepɔ mu nu lbwaare lee mu."

⁷⁰ Tutɔ nu Yesu lee bamu kɔnɔ ye, "Man gye fane kudu anyɔ mu, nu n lee? Amaa fane tɔ ɔku gye Sitaane."

⁷¹ Gyudasi mu nu mu-se ɪ gye Simon Isikariyoti mu asin nu Yesu tɔwe mu. Halu Gyudasi maa gye abɔlapɔ kudu anyɔ mu tɔ ɔku gbaa mu, kamaa tɔ mu, mu ii biti ɔ ba lee Yesu sa.

7

*Yesu mu-supu ana ba man
kɔɔle gyii*

¹ Inɔmu kpini kamaa mu, Yesu naa ɔ naa Galile ɔsuwɔle su. Ee mee biti maa loo Gyudeya ɔsuwɔle su, lu fee Gyiwu abi abɩlsa bee biti ba mɔɔ mu. ² Saɲa mu nu Gyiwu abi Kesu kɔnɔ abuu kiyii kensi-gyii* a maa tiri tɔ mu, ³ Yesu mu-supu ana ba tɔwe mu ye, "ɪ dagaa fu maa lu nfu kpee Gyudeya, ke fu abupu ba naa wu fu asin kyinkyinsa mu nu fu waa mu. ⁴ ɔkɔmaa mu nu ee biti ye mu kitu ki dii mu, ɔ mee waa mu asin ee baala. Lu asin kyinkyinsa mu nu fu waa fale mu su mu, ɪ dagaa fu maa lee fu n-yu ifuli kaapɔ dulinyaa tɔ asa." ⁵ Halu mu-supu ana gbaa ba man kɔɔle mu gyii.

⁶ Nu Yesu tɔwe bamu ye, "Me saɲa mu nu ɪ dagaa

* **7:2** 7:2 Gyiwu abi kesu kɔnɔ kensi-gyii ngyanje nɔmu tɔ nu bee yii abu, nu bee kyina umu tɔ mu.

mu, man pu fvu, fanee fane saja kumaa buron sa fane. ⁷ Dulinya asa mee taale kisi fane. Amaa me nu bee kisi, lu fee n gyii bamu kesintin fee bamu asunsunsa i gye alibi. ⁸ Fane fane fan kpee kensi-gyii ngyanje mu to. N mee ye n kpee ngyanje mu to nbunbu, lu fee me saja man puta fvu." ⁹ Maa towe unumu manja lwe mu o sii kyina Galile.

¹⁰ Amaa Yesu mu-supu ana ba maa lu kyun kensi-gyii ngyanje mu to mu, mu gbaa mu kpee nu o man lee mu n-yu ifuli. ¹¹ Kensi-gyii ngyanje mu to mu Gyiwu abulisa mu bee ku bee bitu mu, yege bee taase asa ye, "Fune nu onyin manja bu?"

¹² Sakyu mu to asa damante bee muni abaa ase lu mu sv. Aku ba ye, "O gye nyimisa danbirasa." Nu aku mo ba ye, "Ee pina asa nun." ¹³ Amaa oku man taale lu ifuli towe Yesu n-yu sv asin, lu fee ba maa sile Gyiwu abulisa mu sv.

Yesu i kaapu kensi-gyii ngyanje mu to

¹⁴ Ba maa waa kensi-gyii ngyanje mu naa fvu nsana mu, Yesu kpee Kabwaare-sunkpa aye mu to nu o piili ee kaapu asin. ¹⁵ Mu kikaapu mu i kyinkyin Gyiwu abulisa mu, nu ba taase ye, "Nene nu onyin numu man bula nu o nye fale kinyi?"

¹⁶ Nu Yesu lee bamu kono ye, "Me kikaapu mu man gye me gbaa-gbaa me lee. I lu omu nu o sun me mu ase nun. ¹⁷ Okumaa mu nu ee bitu o waa lbwaare kebiti mu, ee bitu o bu fee me kikaapu mu lu lbwaare ase, abee n towe me gbaa-gbaa me olon sv nun. ¹⁸ Omu nu ee towe mu gbaa-gbaa mu olon sv mu, u waa kanin nun ee bitu bunyaa ee sa mu n-yu. Amaa omu nu ee bitu bunyaa ee sa omu nu o sun mu mu, i gye kesintin wuya, nu antjesa ku i man bu mu to. ¹⁹ Mosesi man sa fane nbara mu? Amaa fane oku man buu nbara mu. Mune waa nu fen bitu fan mo me?"

²⁰ Nu sakyu mu ba lee kono ye, "Nbwu libi ba bu fu to. Anumu ana ii bitu fu kumoo?"

²¹ Yesu towe bamu ye, "N maa waa adangana kulon kake futesa ake mu, nu umu i kyinkyin fane fale. ²² Mosesi sa fane oduu kitun† nbara, yege kake futesa ake fen tin kebii oduu. Kesintin to mu nbara mu man lu Mosesi ase, amaa i lu ane naana ana ase. ²³ Nu fan maa tin kebii oduu kake futesa ake, ke i mee nyita Mosesi nbara mu, mune i waa nu n kye nyimisa laalaamuu kake futesa ake nu fen nye agbu waa me? ²⁴ Fan man ku nyimisa awaasa ke fan bun mu kupwe, amaa fan ku asin mu to danbirasa poyi ke fan bun kupwe."

† 7:22 7:22 lbwaare yula oduu kitun katowe kyula sa Isirayt abi ye ba waa. Imu sv oduu kitun i ba waa sinkaala mu nu u kaapu fee ba gye lbwaare lee.

Yesu i gye Krisito, Omv nu i lbwaare wola lee mu

²⁵ Nu Gyerusalem asa aku ba piili bee taase ye, "Man gye onyin numu nu bee bitu mu ye ba mo mu?" ²⁶ Fan ku, mu i yile asa to ee towe mu, nu oku mee towe mu sehn. Abee abulisa mu ba bu nin fee mu i gye Krisito, Omv nu lbwaare wola lee mu? ²⁷ Onyin numu bire an nyi katun mu nu o lu. Amaa Krisito, Omv nu lbwaare wola lee mu kan ba mu, oku mee ye o bu katun mu nu o lu."

²⁸ Yesu maa san o bu Kabwaare-sunkpa obu lala to ee kaapu, nu o towe kenken ye, "Kesintin, fan nyi me, nu fan nyi katun mu nu n lu. Man gye me gbaa-gbaa me obun su nu n ba nfu, amaa omv nu o sun me mu gye kesintin wuya nu fane fan man nyi mu. ²⁹ Amaa mee me n nyi mu, lu fee n lu mu ase, nu mu i sun me."

³⁰ Kanun su ba bitu ye ba kita mu, amaa oku man taa mu kiba mata mu, lu fee mu saja man puta fu. ³¹ Imu kpini gbaa mu asa gaalaaga ba koolu mu gyii sakyu mu to. Nu bee taase ye, "Nu Krisito, Omv nu lbwaare wola lee mu kan ba mu, ee bitu o taale waa asin kyinkyinsa o kyu umu nu onyin numu waa fale?"

³² Farasii abi mu ba nu sakyu mu ba maa muni fale asin lu mu su. Nu ba maa Osepu bilisa mu ba sun Kabwaare-sunkpa obu lala akusupu ye ba naa kita mu ba. ³³ Nu Yesu towe bamu

ye, "N mee ye n bila n kyina fane ase kyereee, ke n bwii kpee omv nu o sun me mu ase. ³⁴ Fen bitu fan ku bitu me amaa fan mee ye fan wu me, nu katun mu nu n bu mu, fan mee taale ba toto."

³⁵ Nu Gyiwu abulisa mu bee taase abaa ye, "Fine nu kanyin numu ii bitu o kpee nu a man bila ye a wu mu? Ee bitu o kpee Giriki abi to, katun mu nu ane asa ba yaase loo, ke o naa kaapu Giriki abi mu abee? ³⁶ Maa towe ye, 'Fen bitu fan bitu me amaa fan mee ye fan wu me, nu katun mu nu n bu mu fan mee taale ba toto mu' mine nu ee kaapu?"

³⁷ Nu kake laalaalwe mu nu ku gye kake kpare kensi-gyii mu to mu, Yesu kusu yile nu o towe kenken ye, "Okumaa mu nu bulifo kan o su mu mu, o ba me ase ba nuu nkyu. ³⁸ Okumaa mu nu o koolu me gyii mu, nkyu mu nu u sa nkpa mu ii bitu i baa i lu mu to u kyun fee obun, fee kanan mu nu Asinkyan yilasa mu i towe mu." ³⁹ Nkyu mu nu u sa nkpa asin mu nu Yesu towe nfu mu, yile sa Kayaayu Kyirekyire, nu bamu nu ba koolu mu gyii mu, bee bitu ba ba nye. Saja manja to mu Kayaayu Kyirekyire mu man pu ba, lu fee Yesu bunyaa man puta lu ifuli.

⁴⁰ Sakyu mu ba maa nu maa towe fale asin mu, bamu aku ba towe ye, "Kesintin to, onyin numu gye lbwaare otowepu mu."

41 Aku ba ye, "Mu i gye Krisito mu." Nu aku mo ba taase ye, "Nene nu Krisito ii biti o lu Galile?" 42 Asunkyan ylasa mu i towe ye Krisito ii biti o lu Owura Dawidi kanan to, ke ba kuge mu Betlehem kade to katun mu nu Owura Dawidi daa kyina mu" 43 Lu kanun su nbarige to i ba saky to mu to lu Yesu su. 44 Nu bamu aku bee biti ba kitaa mu, amaa oku man taa kibaa mata mu.

Gyiwu abilisa ba man su kikoolle-gyii

45 Nu Kabwaare-sunkpa akusupu mu ba bwii kpee lbwaare asepu abilisa ye Farasii abi mu ase, nu ba taase bamu ye, "Mune waa nu fan man kitaa mu ba?"

46 Nu akusupu mu ba lee kono ye, "Nyimisa ku man puta towe asin fee onyin numu."

47 Nu Farasii abi mu ba taase bamu ye, "Imu su o bila pina fane gbaa fane?"

48 Fan wu kade numu to abilisa abee Farasii abi mu to oku maa koolle mu gyii?

Ayee! 49 Amaa saky to mu nu ba koolle mu gyii mu bire ba man nyi Mosesi nbara mu, umu su lbwaare nno mu nu o towe yila ii biti i ba bamu su."

50 Nikodemusi mu nu o wola ba Yesu ase kakaaku, nu o gye bamu abilisa mu to oku mu, taase bamu ye, 51 "Ane nbara u sa okpa fee a taale bun nyimisa kupwe yeye a man nu mu kono to asin wu kutu mu nu o waa?"

52 Nu ba lee mu kono ye, "Ngbaa fu, fu lu Galile nin?"

Ku Asunkyan ylasa mu to danbirasa, fii biti fu wu fee lbwaare otowepu ku man lu Galile."

53 [Nu ba kusu ngyane mu to, nu okumaa numu kpee mu aye.]

8

Okyu kilipu mu nu ba kitaa mu maa onyin

1 Okumaa numu maa kyun mu aye mu, nu Yesu lu toto kpee Olifu kibu mu su.

2 Imu lukaake nyenyen-fuu mu, Yesu bwii ba Kabwaare-sunkpa obu lala mu to.

Nu asa ba ba yile kyaaboo mu, nu o kyun kyina nu o piili ee kaapu bamu.

3 Maa bu toto mu, nu nbara akaapupu ye Farasii abi ba biya okyu kilipu ku mu nu ba kitaa mu maa onyin.

Nu ba taa mu ba yile bamu nsana.

4 Nu ba towe Yesu ye, "Okapupu, ba kitaa okyu numu maa onyin.

5 Mosesi nbara mu u kaapu ane ye a tuu abuu mo kanun akyu manja. Nbuubu, nene nu fu su fu towe."

6 Ba taase mu asin numu ke ba nu mu kono to alibi, ke ba nye yile umu su pwu mu.

Amaa Yesu nyon mu kumu yii to, taa mu kibaa-bi ee kyuroo kase.

7 Ba maa maa su bee taase mu mu, o kusaa mu kumu nu o towe bamu ye, "Nu fane to oku mu nu o man puta waa alibi mu,

o gyankpaa tuu kubuu da okyu mu."

8 Nu o bwii nyon mu kumu yii to ee kyuroo kase.

⁹ Nii ba maa nu kanin mu, ba piili bee lu kukulun-kukulun. Abilisa mu ba gyankpaa lu poyi. Nii i san Yesu maa okyuu mu nkun yeege o yile toto. ¹⁰ Nii Yesu kusaa mu kumu nii o taase okyuu mu ye, "Okyuu, ba bu fine? Oku man bu to ke o bun fu kupwe fu?" ¹¹ Nii o lee kono ye, "Onyirupe, ayee, oku man bu to." Nii Yesu towe mu ye, "Ngbaa me mee ye n bun fu kupwe. Nate, lu ndaga u su ii kpee man bila naa waa alibi."

*Yesu gye dulinyaa to
ujmanesa*

¹² Nii Yesu bwii towe Farasii abi mu nii ba bu toto mu ye, "Me i gye dulinyaa to ujmanesa mu. Okumaa mu nii o buu me mu, mee ye o nate kitentenbiri to, amaa ee biti o nye ujmanesa mu nii ku sa nkpa mu."

¹³ Nii Farasii abi mu ba towe mu ye, "Nbiunbu, fii gyii fu gbaa-gbaa fu n-yuu su kesintin nun, umu su a mee ye a taale koole fu gyii."

¹⁴ Nii Yesu lee kono ye, "Haluu nii n gyii me n-yuu su kesintin gbaa mu, me asin mu i gye kesintin. Lu fee n nyi katun mu nii n lu nii n nyi katun mu nii n kpee. Amaa fanee fane bire, fan man nyi katun mu nii n lu, nu fan man nyi katun mu nii n kpee. ¹⁵ Fane bire, nyimisa ukpa su nii fen yile su fen gyii asin. Mee me bire n mee gyii oku asin. ¹⁶ Amaa nii n kan gyii asin mu, me asin kigyii ki de okpa, lu fee man gye me nkun ii gyii

asin mu. Amaa maa Me-Se mu nii o sun me mu. ¹⁷ Ba kyuroo fane Nbara to ye, nu asa anyo bee gyii kesintin lu asin ku su, nu bamu nno i man kpakyare mu, bamu asin mu i gye kesintin. ¹⁸ Me gbaa-gbaa me ii gyii me n-yuu su kesintin, nii Me-Se mu nii o sun me mu gbaa ii gyii me n-yuu su kesintin."

¹⁹ Nii ba taase mu ye, "Fu-se bu fine?" Nii Yesu lee kono ye, "Fan man nyi me, nu fan man nyi Me-Se mu gbaa. Nii fan daa fan nyi me nun, naafoo fan bu Me-Se mu gbaa." ²⁰ Yesu towe asin numu sana mu nii ee kaapu asin Kabwaare-sunkpa aye mu, katun mu nii bee tu ye afulee oylekpa mu. Amaa oku man kita mu, lu fee mu sana man puta fuu.

²¹ Nii Yesu bwii towe bamu ye, "N kpee numu. Nii fen biti fan ku biti me, ke fan wu fane alibi to. Nii katun mu nii n kpee mu fen mee taale ba toto."

²² Nii Gyiwu abi mu bee taase abaa ye, "Maa towe ye, 'Katun mu nii n kpee mu fen mee taale ba toto' mu, ee biti o moo mu n-yuu nun abee?"

²³ Nii o kyaga su towe ye, "Fan lu kase su nfu nun, mee me n lu susu. Nii fan gye dulinyaa numu lee nun, mee me bire n man gye dulinyaa numu lee. ²⁴ Kanin su nii n towe fane ye, fen biti fan wu fane alibi to mu. Nii fan man kan koole me gyii ye, me i gye omu nii n towe ye n gye mu, fen biti fan wu fane alibi to kesintin."

25 Nu ba taase mu ye, "Fu i gye anumu?" Nu o lee kono ye, "Me i gye omu nu n dan wula n towe fane ye n gye mu. 26 N su asin gaa n towe lu fane su, ke n taa gyii fane asin. Amaa omu nu o sun me mu gye kesintin wuya, nu asin mu nu n nu lu mu ase mu nkun nu n towe n sa dulinyaa abi."

27 Imu kpini gbaa mu ba man putu bu fee Mu-Se lbwaare asin nu ee towe bamu. 28 Imu su Yesu towe bamu ye, "Nu fan kan ba kusaa me, Daadimaadi Obii-nyinsa mu susu mu, toto nu fen biti fan bu fee n gye omu nu n wula towe ye n gye mu, nu n mee waa kutu ku me gbaa-gbaa me olon su, amaa asin mu nu Me-Se kaapu me mu, umu nu n su n towe. 29 Omu nu o sun me mu bu me ase, o man yege me nkun, lu fee sanya kumaa n waa kutu mu nu u pure mu." 30 Nu asa mu nu ba nu Yesu maa towe umu kpini mu gaalaagaa ba koolu mu gyii.

Bamu nu ba gye Abraham mu-bii ana gbaa-gbaa mu

31 Nu Yesu towe Gyiwu abi mu nu ba koolu mu gyii mu ye, "Nu fan kan fan buu me asin kaapusa mu, fan gye me abulapu kesintin to. 32 Nu fen biti fan bu kesintin mu, ke kesintin mu o yege fan nye fane n-yu."

33 Nu ba lee kono ye, "An gye Abraham kinaana to asa nun. Nu aneene bure, kakaaku a man putu waa oku kinye. Nu mine su nu

fu towe ye an biti a nye ane n-yu?"

34 Nu Yesu lee kono ye, "N towe fane kesintin, okumaa mu nu ee waa alibi mu gye kinye sa alibi nun. 35 Nu kinye man gye asa mu nu o tii kikapara abi su, amaa obii bure gye kikapara mu su obii kakpaa. 36 Imu su nu lbwaare Mu-Bii mu yege nu oku nye mu n-yu mu, kesintin to o nye mu n-yu kakpaa. 37 N nyi fan maa gye Abraham anaana-bii. Amaa umu kpini gbaa mu, fen biti fee fan mo me, lu fee fen mee koolu me asin mu fen waa fane nkolo to. 38 Kutu mu nu Me-Se kaapu me mu nu n towe fane fale. Nu fane fane fen waa ato mu nu fan nu lu fane-se ase."

39 Nu ba lee kono ye, "Ane-se i gye Abraham." Nu Yesu towe bamu ye, "Fan daa fan gye Abraham mu-bii ana kesintin to nun, naafoo fen biti fan waa kutu mu nu o waa mu. 40 Amaa n maa towe fane kesintin mu nu n nu lu lbwaare ase gbaa mu, fen biti fan mo me. Abraham man waa fale ato. 41 Ato mu nu fane-se waa mu, nu fane gbaa fane fen waa." Nu ba lee kono ye, "A man gye akuyurubi, ose kulon nu an su, mu i gye lbwaare gbaa-gbaa mu."

Bamu nu ba gye Sitaane abi ana

42 Nu Yesu towe bamu ye, "lbwaare daa o gye fane-se nun, naafoo fen biti fan nye kebiti sa me, lu fee n lu lbwaare ase nun, nu n ba

nfu. Man gye me gbaa-gbaa me olon su nu n ba, amaa mu i sun me. ⁴³ Nu mine waa su nu fen mee nu me asin towesa mu kase? Lu fee fen mee taale fen nu me asin mu. ⁴⁴ Fan gye fane-se Sitaane mu-bii ana nin, umu su nu fen biti fan waa fane-se mu kokolo biti. Lu npiili ase mu kpini nu o gye omoo, nu o man buu kesintin, lu fee kesintin man bu mu to. Mu lee kpini i gye fee o towe antjesa, lu fee o gye antjesa wuya, ye antjesa wuya ana bamu-se. ⁴⁵ Amaa mee me bire n gyii fane kesintin nin, umu su nu fee mee koolo me fen gyii. ⁴⁶ Fane to animu i taale kaapu fee n gyii alibi kupwe? Nu n maa towe kesintin mu, mine waa nu fen mee koolo fen gyii? ⁴⁷ Omu nu o gye lbwaare lee mu, ii nu asin mu nu lbwaare towe. Kuto mu su nu fen mee nu lbwaare asin mu i gye ye fan man gye lbwaare lee.”

Kanan mu nu Yesu kyɔ Abraham

⁴⁸ Nu Gyiwu abi mu mo ba towe Yesu ye, “Nu a maa towe ye fu gye Kasamariya-nyin nu nbwu libi ba te fu to mu, i man gye kesintin?”

⁴⁹ Nu Yesu lee kono ye “Nbwu libi aku ba man te me to, amaa n bunyaa me-se, yeye fane fane fen mee bunyaa me. ⁵⁰ N mee biti bunyaa n sa me n-ya. Amaa oku bu to ee biti kumu ee sa me. Mu i gye asin ogyipu mu. ⁵¹ N towe fane kesintin ye, okumaa mu nu o buu me

kikaapu mu, o mee ye o wu kakaaku.”

⁵² Nu Gyiwu abi mu ba towe ye, “Nbunbu an wu kesintin to fee nbwu libi ba bu fu to. Abraham wu, nu lbwaare atowepu mu gbaa ba wu. Amaa fu, fu towe ye okumaa mu nu o buu fu kikaapu mu o mee ye o wu. ⁵³ Imu su fii biti fu kaapu fee fu kyɔ ane-se Abraham abee? O wu, nu lbwaare atowepu mu gbaa ba wu. Animu nu fu fe nfeere fee fu gye?”

⁵⁴ Nu Yesu lee kono ye, “Nu n kan sa me n-ya bunyaa mu, me bunyaa mu gye kyan. Amaa me-se, mu nu fen towe ye mu i gye fane lbwaare mu, i gye omu nu ee bunyaa me. ⁵⁵ Fan man nyi mu, mee me bire n nyi mu. Nu n kan n towe ye n man n nyi mu mu, n gye antjesa wuya fee fane, amaa n nyi mu, nu n nu mu ase. ⁵⁶ Fane-se Abraham mu ansi i gyii fee ee biti o wu me kiba. Nu o wu me kiba mu, nu mu ansi i gyii.”

⁵⁷ Nu Gyiwu abi mu ba taase mu ye, “Fu man pita gyii nsu adunuu nu fu ye fu wu Abraham?”

⁵⁸ Nu Yesu lee kono ye, “N towe fane kesintin ye, poyi ke ba kuge Abraham mu, yeye n bu to.” ⁵⁹ Ba maa nu fale mu, nu ba kukuri abuu ye ba tu mu. Amaa Yesu loo asa mu to bule, nu o lu Kabwaare-sunkpa aye mu to kyon.

9

*Yesu kye onyin
mu nu ba kuge
mu gyaatanapu*

1 Yesu maa naa ee kyun mu, o wu onyin mu nu o gye gyaatanapu lu sana mu nu ba kuge mu. 2 Tuto nu Yesu abulapu ba taase mu ye, “Okaapupu, mine su nu ba kuge onyin numu gyaatanapu? Mu gbaa-gbaa alibi su abee mu akugepu alibi su?”

3 Nu Yesu lee konu ye, “Mu kiyatana mu, i man lu mu alibi su abee mu akugepu alibi su. Amaa i waa kanun nun ke lbwaare o yege asa ba wu kanan mu nu ee biti o waa asin kyinkyinsa sa mu. 4 Kyowe maa dan san o bu to fale bure, i dagaa a maa waa omu nu o sun me mu kusun. Kyowe ii biti o lwe yege oku mee bila taale sun kusun. 5 N maa dan san n bu dulinyaa to fale bure, me i gye dulinyaa to nmanesa mu.”

6 Yesu maa towe umu mu, nu o tub nkyole tub kase nu o pale ise, taa tayi onyin mu ansi su. 7 Nu o towe onyin mu ye, “Kpe Silom kapatye mu to naa fwu fu ansi.” (Silom kase i gye ye ba sun mu). Onyin mu maa naa fwu mu ansi bwii ba mu, mu ansi mu a bugi.

8 Mu birisa ana ye asa mu nu ba wula be nyi mu maa kyina okpa ase ee kule mu, bee taase abaa ye, “Man gye onyin numu u kyina okpa ase ee kule mu?” 9 Nu bamu aku ba ye, “Mu nun.”

Nu aku mo ba ye, “Man gye mu nun, o duli mu nun.”

Amaa onyin mu gbaa-gbaa towe ye, “Me nun.”

10 Nu ba taase mu ye, “I waa nene nu fu ansi i bugi?”

11 Nu o lee bamu konu ye, “Onyin mu nu bee tu mu ye Yesu mu, i pale ise tayi mi ansi su. Nu o towe me ye n kpee Silom kapatye mu to naa fwu mi ansi. Imu su n kpee tuto naa fwu mi ansi, nu opula manja to nu mi ansi i bugi.”

12 Nu ba taase mu ye, “Onyin mu bu fine?” Nu o lee konu ye, “N man nyi.”

*Farasii abi ba taase
gyaatanapu mu kanan mu
nu o nye kiky*

13 Tuto nu ba taa onyin mu nu mu ansi i bugi mu kpee Farasii abi mu ansi to. 14 Kanun kake mu nu Yesu pale ise tayi kanun onyin ansi su mu, gye kake futesa nun. 15 Nu Farasii abi mu mo ba taase mu kanan mu nu i waa nu mu ansi i bugi. Nu o towe bamu ye, “O pale ise nun tayi mi ansi su, nu n naa fwu, nu mi ansi i bugi.”

16 Tuto nu Farasii abi mu aku ba ye, “Onyin mu nu o waa kanun asin manja mu, man lu lbwaare ase, lu fee o mee buu kake futesa nbara mu.” Amaa aku mo ba ye, “Nene nu alibi owaapu i taale waa asin kyinkyinsa fale kudubi?” Nu nbarige i ba bamu nsana.

17 Inumu kpini kamaa mu, Farasii abi mu ba bwii taase onyin mu ye, “Onyin mu nu

o bugi fu ansi mu, mine asin nu fu su fu tawe lu mu su?"

Nu onyin mu lee kono ye, "O gye lbwaare otawepu nin."

18 Gyiwu abulisa mu be mee biti ba koolle gyii fee o wola o gye gyaatanapu, nu mu ansi i bugi, umu su ba sun tu mu akubgepu. 19 Ba maa ba mu, ba taase bamu ye, "Fane-bii-nyinsa ndee? Fan ye fan kubge mu gyaatanapu nin, nene i waa su nu o ku nbunbu?"

20 Nu mu akubgepu ba lee kono ye, "An nyi maa gye ane-bii-nyinsa nin, nu an kubge mu gyaatanapu nin.

21 Amaa a man nyi kanan mu nu i waa nu mu ansi i ku, abee omu nu o bugi mu ansi. O man bila o gye kebii, umu su fan taase mu gbaa-gbaa, ee taale lee kono." 22 Kuto mu su nu ba tawe kanin mu i gye ye ba sile Gyiwu abulisa mu. Kpalu fee Gyiwu abulisa mu ba wola tawe yila ye okumaa mu nu ee biti o lee tawe ye Yesu i gye Krisito, Omu nu lbwaare wola lee mu mu, bee gya mu ba lee ogyanjekpa obu mu to. 23 Kanin su nu mu akubgepu mu ba tawe ye, "O man bila o gye kebii, fan taase mu gbaa-gbaa mu."

24 Gyiwu abulisa mu ba bwii tu onyin mu nu naafoo o gye gyaatanapu mu kinyosapu, nu ba tawe mu ye, "Bo lbwaare fee kesintin nu fu tawe. An nyi fee onyin mu nu o bugi fu ansi mu gye alibi owaapu nin."

25 Nu onyin mu lee bamu kono ye, "Mee me man nyi ye o gye alibi owaapu abee o man gye. Kuto mu nu n nyi mu i gye fee, n kyina n gye gyaatanapu, amaa nbunbu n ku."

26 Nu Gyiwu abulisa mu ba bila taase mu ye, "Mine nu o waa fu? Nene nu o waa kye fu ansi?"

27 Nu onyin mu lee bamu kono ye, "N wola tawe fane kanan mu nu i ba, nu fan kina kunu. Mine i waa su nu fen biti fan bwii nu kinyosapu? Abee fane gbaa fane fen biti fee fan biliji mu abulapu nin?"

28 Nu ba saale mu, tawe mu ye, "Fu i gye mu obuupu, amaa aneene bire an gye Mosesi abuupu nin. 29 An nyi umu nu lbwaare maa kyina tawe Mosesi ase, amaa kanin Yesu manja bire, a man nyi mu olukpa!"

30 Nu onyin mu lee bamu kono ye, "Mine alimankare nu fen tawe kanin! Fan ye fan man nyi katun mu nu o lu, amaa mu i bugi mi ansi fale. 31 An nyi ye lbwaare mee nu alibi awaapu ase. Amaa asa mu nu bee sun lbwaare nu bee waa mu kokolo biti mu, bamu ase nu ee nu. 32 Lu koo sanya mu nu dulinyaa piili mu, a man pita nu fee osa ku bugi nyimisa mu nu ba kubge mu gyaatanapu ansi. 33 Nu onyin numu man din lu lbwaare ase mu, naafoo o man din taale waa umu."

34 Nu ba lee kono ye, "Ku, fu mu nu ba kubge fu alibi

tɔ, nene nu fu ii biti fu ba kaapu ane asun?" Tuto nu ba gya mu lee agyanekpa obu mu tɔ.

*Bamu nu ba man kɔɔle
Krisito gyii mu ba gye
agyaatanapu*

³⁵ Yesu maa nu ye Gyiwu abulisa mu ba gya onyin mu lee agyanekpa obu mu tɔ kanin mu, ɔ naa wu mu, nu ɔ taase mu ye, "Fu kɔɔle Daadimaadi Obii-nyinsa mu fii gyii."

³⁶ Nu onyin mu lee kɔɔɔ ye, "Onyiripe, mu ɔ gye anumu? Towe me ke n kɔɔle mu gyii."

³⁷ Nu Yesu towe mu ye, "Fu tee wɔla wu mu, mu ɔ gye ɔmu nu ee towe fu ase nbunbu fale."

³⁸ Tuto nu onyin mu towe ye, "Me-nyiripe, n kɔɔle fu gyii." Nu ɔ kyɔn munja Yesu ayaa tɔ.

³⁹ Nu Yesu towe ye, "N ba dulinyaa numu tɔ ke n ba gyii asa asun, ke agyaatanapu ansi i bugi, ke bamu nu bee ku mu, mɔɔ ba bilinji agyaatanapu."

⁴⁰ Farasii abi mu nu ba bu tuto, nu ba nu kuto mu nu ɔ towe mu, ba taase mu ye, "Fu kaapu fee ane gbaa ane an gye agyaatanapu nin abee?"

⁴¹ Nu Yesu lee bamu kɔɔɔ ye, "Fan kan fan gye agyaatanapu bire, naafɔɔ fan mee ye fan gyii alibi kupwe. Amaa fan maa towe ye fan ku fale bire, fan gyii alibi kupwe."

10

*Yesu bɔ kɔɔasan lu
Nbulupu okpapo mu
danbirasa su*

¹ Nu Yesu towe bamu ye, "N towe fane kesintin fee, ɔsa mu nu ɔ mee bɔla nbulupu kubunlun kebuno mu tɔ ee loo, nu ɔ naa bɔla opula pupwe loo to mu, gye oyu ye ɔmu nu ee yuuri ɔɔn su. ² Amaa ɔsa mu nu ee bɔla kebuno ee loo mu, mu ɔ gye nbulupu mu okpapo. ³ Nu okpapo mu kan ba mu, kebuno okusupu mu ii tigi sa mu, nu ee loo to. Ee tu mu nbulupu mu okumaa numu maa mu kitu, nu nbulupu mu be nyi mu ɔbule, nu ee lu gyankpaa bamu. ⁴ Okpapo mu maa tee lee bamu kpini lu kubunlun mu tɔ mu, nu ee kyɔn gyankpaa bamu yege bee buu mu, lu fee be nyi mu ɔbule. ⁵ Amaa ba mee ye ba buu ɔɔ, bee bitu ba sile yege mu, lu fee ba man nyi mu ɔbule." ⁶ Yesu bɔ bamu kɔɔasan kinumu nin, amaa ba man nu kuto mu nu ee towe bamu mu kase.

⁷ Imu su Yesu bwii towe bamu ye, "N towe fane kesintin fee me ɔ gye nbulupu kubunlun kebuno mu. ⁸ Bamu nu ba gyankpaa me ba mu kpini, nu ba waa bamu n-yu fee nbulupu akpapo mu, ba gye ayu ye bamu nu bee yuuri ɔɔn su, kanin su nu nbulupu mu ba man nu bamu ase mu. ⁹ Me ɔ gye kebuno mu, okumaa mu nu ɔ bɔla me su loo mu, ii bitu ɔ nye kamɔlɔge. Mu kɔɔ

kpee ye mu kibwii ba mu ee nye agyito o gyii. ¹⁰ Oyu bire, mu lee i gye fee o be yuuri, ke o moo, ke o nyita. Amaa mee me n ba nin ke asa ba nye nkpa, ke ba nye umu kukyo-kukyo.

¹¹ "Me i gye nbulupu okpapo danbirasa mu. Me, nbulupu okpapo danbirasa mu n taa me nkpa sa nbulupu mu halu lewu to.

¹² Paa ogyipu bire, o man du fee nbulupu okpapo danbirasa mu. Nbulupu mu ba maa man gye mu gbaa-gbaa mu lee su mu, nu o kan wu fee kuntun u ba mu, ee sile yege nbulupu mu nin, ke kuntun mu o ba kitaa bamu oku ke o yaase asansa.

¹³ Kuto mu su nu ee sile ee yege nbulupu mu i gye fee, o gye paa ogyipu nin, bamu asin i man tiri mu.

¹⁴ "Me i gye nbulupu okpapo danbirasa mu. N nyi me nbulupu, nu me nbulupu gbaa be nyi me. ¹⁵ Fee kanan mu nu Me-Se mu nyi me, nu ngbaa me n nyi Me-Se mu, umu su nu n biti n taa me nkpa sa me nbulupu mu halu lewu to. ¹⁶ N san n su nbulupu aku nu mu ba man bu nbulupu anumu to. Nu ii tiri fee n naa taa bamu gbaa ba. Bee biti ba be nu me obule, ke bamu kpini ba ba waa kubu kulun ye okpapo kulun. ¹⁷ Kuto mu su nu Me-Se ii biti me asin i gye fee, n kyula ye n taa me nkpa sa halu lewu to, ke n bila bwii nye kumu. ¹⁸ Oku mee taale koole me nkpa lu me abaa to. Amaa me gbaa-gbaa

mi kebiti to nu n kyula ye n wu. N su okpa fee n taa me nkpa sa halu lewu to, ke n bila bwii nye kumu. Fale kooosa kanumu nu Me-Se sa me ye n waa."

¹⁹ Asin mu nu Yesu towe fale su mu, nbarige i bila bwii ba Gyiwu abulisa mu to.

²⁰ Asa mu to gaalaagaa bee towe ye, "Nbwu libi ba bu mu to, ee lo ubun. Mine su nu fen nu mu ase?"

²¹ Amaa bamu aku moo ba ye, "Osa mu nu nbwu libi ba bu mu to mu, mee towe fale ntowe numu. Nene nu nbwu libi i taale bugi gyaatanapu ansi?"

*Gyiwu abulisa ba man
koole Yesu gyii*

²² Nu sana fuu fee Gyiwu abi ba gyii Kesu koo mu nu ba su nyinji sana mu nu ba bugi Kabwaare-sunkpa aye Gyerusalem kade to mu. Sana manja i gye awoo to nin, ²³ nu Yesu bu Kabwaare-sunkpa aye mu to, yege o naa katin mu nu bee tu ye Owura Solomon kasooaga mu to. ²⁴ Tuto nu Gyiwu abulisa mu ba yle kyaaboo mu, nu ba taase mu ye, "Sana moo nu fii biti fee a gyoo naa fuu, poyi ke a wu asin mu to kyeekeyee? Nu fu i kan fu gye Krisito, Omu nu lbwaare wola lee mu, dan tiiji towe ane kesintin."

²⁵ Nu Yesu lee koo ye, "N wola towe fane, amaa fan man koole me gyii. Asin kyinkyinsa mu nu n su n waa Me-Se kitu to mu, umu ii gyii me n-yu su kesintin. ²⁶ Amaa fan man koole me

gyii, lu fɛɛ fan maa man gye me nbulɔpu mu su. ²⁷ Me nbulɔpu bee nyi me ɔbule, nu n nyi bamu, nu bee buu me. ²⁸ N sa bamu nkpa kakpaa, nu ba mee ye ba foyi. Nu ɔku mee taale bute bamu kɔɔle lu me abaa to. ²⁹ Me-Se lbwaare, mu nu ɔ taa bamu sa me mu, kyɔ kuto kumaa numu, umu su ɔku mee taale bute bamu kɔɔle lu Me-Se abaa to. ³⁰ N maa Me-Se an gye kukulɔn nu.

³¹ Tutɔ nu Gyiwu abi ba bila naa taa abuu ke ba tɔɔ mu. ³² Amaa nu Yesu towe bamu ye, "N waa asin kyinkyinsa damante mu nu i lu Me-Se ase kaapu fane. Imu umɔɔ su nu fen biti fan tɔɔ me abuu?"

³³ Nu Gyiwu abi mu ba towe mu ye, "Man gye asin kyinkyinsa damante mu nu fu waa su nu an biti a tɔɔ fu abuu. Amaa fu towe nbusaa asin yii lbwaare, lu fɛɛ fu gye nyimisa nu, nu fu towe ye fu gye lbwaare."

³⁴ Nu Yesu taase bamu ye, "Fan man nyi ba maa kyurɔɔ waa fane Nbara mu to ye, lbwaare ye, 'Fan gye me, lbwaare me kedubi'?"

³⁵ An nyi fɛɛ ɔku mee taale kyeege Asinkyan yilasa mu. lbwaare wɔla towe bamu nu mu asin i ba bamu ase mu ye ba gye mu keduli mu, mee me bure Me-Se lbwaare i lee me nu o sun me ba dulinyaa to. ³⁶ Mine su nu fen ye n towe nbusaa asin yii lbwaare, fɛɛ maa towe ye, 'N gye lbwaare Mu-Bii mu'? ³⁷ Nu n mee kan n waa ato mu nu Me-Se ii biti

fɛɛ n waa mu, kanun bure fan man kɔɔle me gyii. ³⁸ Amaa nu n kan waa umu bure, nu halu fan man kɔɔle me gyii gbaa mu, fan kɔɔle ato mu nu n waa mu kpini gyii, ke fan nye bu fɛɛ n maa Me-Se an gye kukulɔn." ³⁹ Tutɔ nu asa mu ba biti fɛɛ ba kita mu, amaa ɔ bule bamu to lu kyon.

⁴⁰ Nu Yesu bwii naa faa Gyɔdan ɔbun kpee kumu benben, opula mu nu Gyon kyina gye asa lbwaare kekyugye mu. ɔ maa bu tutɔ mu, ⁴¹ nu asa damante ba ba mu ase, nu bee towe ye, "Halu Gyon maa man waa asin kyinkyinsa iku gbaa mu, kuto kumaa mu nu ɔ towe lu onyin numu su mu, kpini gye kesintin."

⁴² Nu asa mu nu ba bu tutɔ mu gaalaagaa ba kɔɔle mu gyii.

11

Lasarusi kulo ye mu kelewu

¹ Onyin ku i kyina ɔ bu to, nu bee tu mu ye Lasarusi, nu ɔ de ee lo. Mu pukyɔ ana i gye Meeri ye Mata, nu bamu kpini ba lu Betani kade to. ² Meeri numu i gye ɔkyɔ ɔmu nu ɔ kyina ɔ ba kyeege tulale worige Yesu ayaa su, nu ɔ taa mu inyini bunswisa mu kpayi-kpayi umu mu. Mu piinyin i gye Lasarusi mu nu ɔ de ee lo mu. ³ Nu mu pukyɔ ana ba sun Yesu ase naa towe mu ye, "Onyiripe, fu kyemine danbirasa mu nu fu su kebiti sa mu mu, de ee lo."

4 Yesu maa nu inumv mu, nu o tɔwe ye, “Kɔlɔ kɔnumv man gye lewu kɔlɔ. Ii biti i biya lbwaare bunyaa nun, ke me, Mu-Bii mu n nye bunyaa lu umv sv.” 5 Yesu sv kebiti sa Mata maa Mɛeri ye bamv pɔnyin Lasarusi. 6 Amaa maa nu fɛe Lasarusi u lo mu, o bwii kyina katɔn mu nu o bv mu nke nnyo tii sv.

7 Imv kamaa mu o tɔwe mu abulapv ye, “Fan yege a bwii kpee Gyudeya osvɔwle.”

8 Nu abulapv mu ba tɔwe mu ye. “Ɔkaapɔv, nke nnyo numv to nu Gyiwu abi bee biti ba tvv fv abuu mɔv, mine sv nu fv bila fii kpee tvv?”

9 Nu Yesu lee kɔnɔ ye, “Man gye kerefi kudu anyo i bv kayike to? Nyimisa mu nu o naa kayike to mu mee siti, lu fɛe kyɔwe ku to ee sa mu katɔn kɔmaa. 10 Amaa nu o nate kagyanbwe bire ee siti, lu fɛe o man sv ɔmanesa.”

11 Maa tɔwe inumv kamaa mu, o tɔwe bamv ye, “Ane kyemine Lasarusi de nsure nun, amaa n biti n kpee tvv n naa kyini mu.”

12 Nu mu abulapv ba lee kɔnɔ ye, “Ɔnyiripe, nu o kan de nsure bire, ee biti o nye alanfiya.” 13 Kvto mu nu Yesu u kaapv i gye ye Lasarusi wu, amaa mu abulapv bire be nyi nun fɛe nsure gbaa-gbaa asɔn nu o dɔye.

14 Imv sv o tɔwe tigi bamv ye, “Lasarusi wu. 15 Amaa lu fane sv mu, mi ansi i gyii fɛe

n maa man bv tvv nu o wu. Inumv ii biti i yege ke fan nye kɔole me gyii. Kanɔn sv fan yege a kpee mu ase.”

16 Nu Tomasi mu nu bee tvv mu Kabwaara-bii mu, tɔwe abulapv asansa mu ye, “Fan yege ane gbaa ane a kpee ke anaa mu a naa wu.”

Yesu kyini asa lu lewu to

17 Yesu maa fv Betani kade to mu, o nu ye ba tee pula Lasarusi umv nke nna. 18 Lu Betani kpee

Gyerusalem man bv kata, i waa fɛe imaali inyo, 19 nu Gyiwu abi mu gaalaagaa ba ba Mata maa Mɛeri ase, ba ba tɔwe yuula bamv nkɔlɔ lu bamv pɔnyin kelewu sv.

20 Mata maa nu fɛe Yesu u ba mu, o lu naa gyanv mu vka to, amaa Mɛeri bire o sii kɔkpaara sv.

21 Mata maa gyanv mu mu, o tɔwe mu ye, “Ɔnyiripe, fv daa fv bv nfu nun, naafv me pɔnyin man dɔn wu.

22 Amaa halu nbunbv gbaa n nyi ye, kvto kɔmaa mu nu fv taase lbwaare mu, ee biti o waa sa fv.”

23 Nu Yesu tɔwe mu ye, “Fv pɔnyin ii biti o bwii kyini ba nkpa to.”

24 Mata lee kɔnɔ ye, “N nyi ye ee biti o kyini ba nkpa to kake laalaalɔwe mu, saɔa mu nu lbwaare ii biti o kyini asa ba nkpa to mu.”

25 Nu Yesu tɔwe mu ye, “Me i gye vmv nu n kyini asa n lu lewu to, nu ee sa bamv nkpa mu. Ɔkɔmaa mu nu o kɔole me gyii mu, halu o wu gbaa ee biti o nye nkpa.

26 Nii okumaa mu nu o te nkpa to nu o koolo me gyii mu, o mee ye o wu kake aku. Fu koolo unumu gyii?"

27 Nii Mata kyula ye, "Eehn! Onyiripe n koolo gyii ye fu i gye Krisito, Omu nu lbwaare wula lee mu, lbwaare Mu-Bii mu nu o towe ye ee biti o sun mu ba dulinyaa to mu."

28 Maa towe unumu lwe mu, o bwii kpee kikaara su, nu o naa tu mu-supu Meeri lu ukaa su, nu o towe mu ye, "Okapupu mu bu nfu, nu o taase fu su." 29 Meeri maa nu kanin mu, nu o kusu bilen ee kpee mu ase. 30 Yesu man puta loo kade mu to, amaa o san o bu katin mu nu Mata naa gyanja mu mu. 31 Gyiwu abi mu nu ba bu Meeri ase kikaara su bee towe bee yuula mu kokolo mu, ba maa wu kanan mu nu o kusu bilen lu kewu mu, ba lu buu mu, be nyi fee ee kpee kakyan mu ase o naa kyina saawo.

32 Meeri maa fu bu katin mu nu Yesu bu, nu o wu mu mu, o muja mu ayaa to, nu o towe mu ye, "Onyiripe fu daa fu bu nfu nin, naafoo me pinyin man din wu."

33 Yesu maa wu kanan mu nu Meeri ye Gyiwu abi mu nu ba buu mu mu bee su mu, i ko mu nu i dunji mu obule to. 34 Nii o taase bamu ye, "Fune nu fan pula mu?"

Nii ba lee kono ye, "Onyiripe, ba ku."

35 Nii Yesu su.

36 Nii Gyiwu abi mu ba towe ye, "Fan ku kanan mu nu o su kebiti sa mu."

37 Amaa bamu to aku ba towe ye, "Man gye Yesu unumu i bugi agyaatanapu ansi mu? Mine i waa nu o man taale koolo Lasarusi ke o man wu?"

Yesu kyiji Lasarusi ba nkpa to

38 Yesu obule to bwii dunji mu, nu o kpee kakyan mu ase. Ki gye kifulebo nin, nu ba taa kubuu tii kumu kono. 39 Nii Yesu towe bamu ye, "Fan tigi kubuu mu lu toto."

Nii Mata, olewupu mu pukyu mu towe ye "Onyiripe, ee biti o ba ee lison, ndaga nke nna unumu a maa pula mu."

40 Nii Yesu taase Mata ye, "N man towe fu ye nu fu kan koolo gyii mu, fii biti fu wu lbwaare bunyaa?"

41 Imu su ba tigi kubuu mu. Nii Yesu ku susu nu o towe ye, "Nse, n fwaala fu fee fu maa nu me kikole. 42 N nyi sanja kumaa fii nu me kikole, amaa asa mu nu ba yile nfu mu su nu n towe kanin, ke ba nye koolo gyii fee fu i sun me."

43 Maa towe kanin lwe mu, nu o kuusi kenken ye, "Lasarusi, lu ba!" 44 Nii olewupu mu lu ba, yegge taa-fuli mili mu abaa ye ayaa su, yegge kikyibi fufuli njina mu ansi su.

Toto nu Yesu towe bamu ye, "Fan sanje mu ke o nate."

*Ba biti ikpa fεε ba mɔɔ
Yesu*
(*Matiwu 26:1-5; Maki
14:1-2; Luka 22:1-2*)

⁴⁵ Gyiwu abi adamante mu nu ba ba Meeri afwaala, nu ba wu kutɔ mu nu Yesu waa mu, ba kɔɔle mu gyii. ⁴⁶ Amaa bamu aku ba kpee Farasii abi ase naa tɔwe kutɔ mu nu Yesu waa. ⁴⁷ Imu su aseepu bilisa ye Farasii abi ba tu kade mu to Gyiwu abulisa amu-amu ngyanje.*

Nu ba taase abaa ye, "Mune nu an biti a waa. Fan ku asinkaala ye asin kyinkyinsa damante mu nu onyin numu u waa fale."

⁴⁸ An kan yege mu, nu o kyaga su ee waa kanin mu, asa kumaa numu ii biti o kɔɔle mu gyii, ke i yege Roma abi† ba ba nyita ane kabwaare-sunkpa aye numu ke ba mɔɔ ane asa. ⁴⁹ Nu bamu to oku mu nu bee tu mu ye Kayifasi nu o kyina o gye oseepu bilisa ase kesu manja to mu tɔwe bamu ye, "Fan man nyi sehn! ⁵⁰ Fan man nyi ye, i bo sa fane fee nyimisa kulun o wu sa asa kpini, i kyɔ fee ane asa kpini ba maa muuri?"

⁵¹ Kesintin to man gye mu gbaa-gbaa mu kebiti to nu o tɔwe fale asin numu. Amaa maa gye lbwaare oseepu bilisa ase kanin kesu manja to su mu, lbwaare yege nu o tɔwe yila ye Yesu ii biti o wu sa Gyiwu abi

kpini. ⁵² Nu man gye Gyiwu abi nkun, amaa ye lbwaare mu-bii ana mu nu ba yaase to ba bu dulinyaa to katun kumaa numu mu, ke ba ba buga waa kukulun. ⁵³ Imu su lu kanin kake manja Gyiwu abulisa ba nmina ye ba mɔɔ Yesu.

⁵⁴ Lu kanin su Yesu man bila lee mu n-yu ifuli ee nate Gyiwu abi mu to. Amaa o lu Gyerusalem kpee bee tu kumu ye Efarim kade mu, nu ki bu tiri kiperi su mu. Nu maa mu abulapu mu ba naa kyina toto.

⁵⁵ Gyiwu abi Kesu konɔ Kyanje nbunɔ kensi-gyii sanja maa tiri to mu, asa gaalaagaa ba lu bamu nde su kpee Gyerusalem. Ba gyankpaa nin ba naa fwu bamu n-yu su ineesi fee kanan mu nu ba wula bee waa, pɔyi ke bamu Kyanje nbunɔ kake mu ki fuu. ⁵⁶ Asa mu bee ku bee biti Yesu. Nu sanja mu nu ba yile kabwaare-sunkpa aye ase mu, bee taase abaa ye, "Mune i gye fane nfeere? Fen nyi fee ee biti o ba Kyanje nbunɔ ngyanje numu to?" ⁵⁷ Imu gbaa mu lbwaare aseepu ye Farasii abi mu ba wula sa konɔ ye, okumaa mu nu o wu katun mu nu Yesu bu mu, o ba tɔwe bamu ke ba nye kitaa mu.

* **11:47** 11:47 Bee tu Gyiwu abulisa amu-amu ngyanje manja Giriki katowe to ye 'Sanhediri'. † **11:48** 11:48 Gyiwu abulisa mu ba su kufuu fee, akuto nu Yesu kan nye abuupu kukyɔ mu, bee biti ba kusɔ yile Roma kibane su, ke i yege Roma abi anaakɔpu ba be nyita bamu kabwaare-sunkpa aye mu, ke ba mɔɔ bamu kpini.

12

Mεερί Kyεεγε Tuulaale
Wwriige Yesu ayaa su
(Matiwu 26:6-13; Maki
14:3-9; Luka 7:37-39)

1 I maa san fεε nke nsiye ke ba gyii Kesu kono Kanyaηe nbuno lala mu, Yesu kpee Betani kade to. Tuto i gye Lasarusi mu nu Yesu daa kyinji lu lewu to mu aye. 2 Nu ba waa agyito kitaa Yesu kifo. Mata i waa agyito manja, Lasarusi gbaa tii asa mu nu ba maa Yesu bee gyii mu su. 3 Tuto nu Mεεri taa tuulaale liifensa mu nu i su ogyalin puruntowa bola ba, nu nadi nu ba taa waa umu. Mεεri taa ba kyεεge wwriige Yesu ayaa su, nu o taa mu inyini bunswusa kpayi-kpayi umu. Nu tuulaale manja ofen koole kikapara mu su kpini femm.

4 Amaa mu abulapu mu to oku mu nu bee ti mu ye Gyudasi Isikariyoti bu tuto. Mu u ba o ba lee Yesu sa mu. Maa wu Mεεri maa waa kanun mu, o towe ye, 5 "Mune su nu ba man taa tuulaale numu fe, ke ba nye afulee fεε dinari* asa, abee lbwaayi kudu kusun osunpu kukoka, ke ba taa afulee mu kee atiripu?" 6 Man gye atiripu mu asin i tiri mu su nu o towe kanun, amaa o gye oyu nun. Nu mu u kitaa bamu afulee owaakpa mu, yege ee yuuri afulee mu tku ee gyii.

7 Amaa Yesu towe ye, "Fan yege okyu mu! O waa umu yula mi kepula ake nun. 8 Saɗa kumaa fanaa atiripu anumu ii biti fan baa fan bu to, amaa mee ye n baa n bu fane ase saɗa kumaa."

9 Nu Gyiwu abi adamante ba maa nu fεε Yesu bu Betani kade to mu, ba kpee mu ase tuto. Man gye Yesu nkun su nu ba kpee tuto, amaa ba kpee ba naa ku Lasarusi mu nu Yesu kyinji mu lu lewu to mu gbaa. 10 Imu su lbwaare asepu bilisa ba ηmina ba moo Lasarusi gbaa, 11 lu fεε taa lu Lasarusi kelewu kyinji mu su mu, Gyiwu abi mu gaalaagaa bee kina bamu abulisa mu, nu bee kpee bee koole Yesu bee gyii.

Yesu loo Gyerusalem
fεε Owura
(Matiwu 21:1-11; Maki
11:1-11; Luka 19:28-40)

12 Imu lukaake mu, kubu damante mu nu ba ba bamu Kesu kono Kanyaηe nbuno kensi-gyii mu to mu, ba nu fεε Yesu kitaa okpa ee ba Gyerusalem. 13 Imu su ba taa abulafe lu kyun, ke ba naa gyaɗa mu, yege bee yin mu bee towe ye,

"Hosana!†
 Kusee i gye sa omu nu o naa Onyuripe lbwaare kitu to ee ba!
 Kusee i gye sa Isirayi Owura!"

14 Nu Yesu wu kuruma kadanba ku nu o dii mu. Inumu i yege nu Asinkyan

* 12:5 12:5 Dinari kolon i gye kusun osunpu kake kolon kukoka. † 12:13 12:13 'Hosana' kumu kase lu Hibriwu katowe to i gye ye 'mohge ane' abee 'a yin lbwaare'.

ylasa mu i ba to kesintin.
Imu i gye ye,

15 "O Siyon[‡] abi, fan man
waa kufuu,
fan ki, fane owura u ba,
o te kuruma kadanba su
ee ba."

16 Kanin saja manja mu,
mu abulapu ba man nu
unumu kpini kase. Amoo ka-
maa to, saja mu nu lbwaare
sa mu bunyaa mu, poyi nu
ba lan nyini fee ba kyuroo
asin numu waa Asinkyanyan
ylasa mu to, nu i ba to
kesintin.

17 Nu asa mu nu ba bu
Yesu ase saja mu nu o tu
Lasarusi lu kakyan to, nu
o kyini mu lu lewu to mu,
u kyaga su towe asin numu
katin kumaa. 18 Kanin su nu
asa damante ba lu ba naa
gyanja Yesu, lu fee ba maa
nu asin kyinkyinsa mu nu o
waa mu su. 19 Imu su Farasii
abi ba towe abaa ye, "Fan
man wu, a mee bila taale
waa sehn. Fan ki, dulinyaa
to asa kpini ba bilini kpee ba
buu mu."

Giriki abi ku ba biti Yesu

20 Nu Giriki abi mu aku
gbaa ba tii bamu nu ba
kpee Gyerusalem mu su. Ba
naa sun lbwaare Kesu konoo
Kanyanje nbuno kensi-gyii
mu to. 21 Kanin asa manja
ba ba Filipu mu nu o lu
Betisayida kade mu nu ki
bu Galile osowule su mu ase,
ba towe mu ye, "Obilisa, an
biti fee a wu Yesu." 22 Nu
Filipu naa towe Andiruwu,

nu bamu anyo ba kpee naa
towe Yesu.

23 Nu Yesu towe bamu ye,
"Nbuibu, saja mu fuu fee
me, Daadimaadi Obii-nyinsa
bunyaa lala mu i lee ifuli.
24 N towe fane kesintin, kuyu
kibi, nu ki man kan tiye
ise to gyoo mu, ki san ki
gye kuyubi kulon. Amaa nu
ki kan tiye ise to gyoo, nu
ki koyi bire, ki soyi abi
damante. 25 Osa kumaa mu
nu o su kebiti sa mu nkpa
gaa mu, ee biti o pan kumu.
Amaa osa kumaa mu nu o
mee taa mu nkpa ee tu sehn
dulinyaa numu to mu, ee biti
o loho mu n-yu yila sa nkpa
kakpaa. 26 Osa kumaa mu
nu ee sun me mu, dagaa
maa buu me. Nu katin mu
nu n bu mu, tuto nu mi
osunpu mu gbaa ii biti o baa
o bu. Nu osa mu nu ee sun
me mu, Me-Se ii biti o sa mu
beereee."

Yesu towe mu kelewu asin

27 Nu Yesu towe ye,
"Nbuibu, me kokolo man
de me. N bu kule Me-Se ke n
towe ye, Nse, molige me lu
aworufo mu nu ii biti u ba
me su fale abee? Ayee, fale
aworufo anumu su nu n ba.
28 Nse, bunyaa fu kitu!"

Tuto nu obule ku lu susu
towe ye, "N wala bunyaa
kumu nu n biti n bwii
bunyaa kumu." 29 Sakyoo mu
nu ba bu tuto mu ba maa
nu obule mu, ba towe ye,
"Bulayi ponte!" Nu aku
moo ba ye, "lbwaare kaboo
i towe mu ase!"

‡ 12:15 12:15 'Siyon abi' abee Gyerusalem abi i gye okolon nin. Gyerusalem
kade kabaafon ku nu bee tu ye Siyon.

³⁰ Nu Yesu tɔwe bamu ye, "I man gye me su nu obule numu tɔwe, amaa lu fane su. ³¹ Nbuɔnbu i gye sanya mu nu lbwaare ii biti o gyii dulinyaa numu to asa asin. Nbuɔnbu i gye sanya mu nu ee biti o kusaa dulinyaa numu to owura lu mu kagya su. Mu i gye Sitaane mu. ³² Amaa nu ba kan kusaa me susu lu kase su bire, n biti n bite asa kpini ba me ase." ³³ O tɔwe unumu nun kaapu to lu kelewu mu nu ee biti o wu.

³⁴ Nu sakyɔ mu ba lee kɔɔ ye, "An nu lu Asinkyan ylasa mu to fee, Krisito, Omu nu lbwaare wola lee mu, ii biti o kyina nkpa to kak-paa. Mine su nu fu tɔwe ye, I dagaa ba maa kusaa Daadimaadi Obii-nyinsa mu susu? Anumu i gye Daadi-maadi Obii-nyinsa mu?"

³⁵ Nu Yesu tɔwe bamu lu mu n-yu su ye, "Ihmanesa mu i man bila ye i kyereee fane ase. Imu su fan kyaga su nate ihmanesa mu to, ke kitenbiri ki man nye loo fane to. Lu fee asa mu nu o naa kitenbiri to mu man nyi katɔn mu nu ee kpee. ³⁶ Fan maa san fan su ihmanesa fane ase fale bire, fan kɔɔle umu gyii, ke fan baa fan gye ihmanesa mu asa." Yesu maa tɔwe unumu kamaa to mu, o lu toto naa baala bamu su mu nkun.

Gyiwu abi ba san ba mee kɔɔle Yesu bee gyii

³⁷ Halu asin kyinkyinsa mu nu Yesu waa asa ansi to kpini fale gbaa mu, ba

san ba mee kɔɔle mu bee gyii. ³⁸ Asin numu a waa nun, ke asin mu nu lbwaare otɔwepu Isaya wola tɔwe mu, i ba to kesintin. Fale nu o taase lbwaare ye,

"Onyirpe, anumu i kɔɔle asin mu nu an tɔwe mu gyii?"

Nu asa mɔɔ nu Onyirpe mu lee mu obun mu kaapu?"

³⁹ Kpalɔ unumu su mu, ba man taale kɔɔle Yesu gyii, lu fee Isaya bila tɔwe mu obule to katɔn ku ye,

⁴⁰ "lbwaare waa bamu agyaatanapu,

ke bamu ansi i man wu.

O yege nu ba waa kusu to obun,

ke bamu nfeere to ii mee nu asin kase,

ke ba biliɔi ba me ase, ke n kye bamu."

⁴¹ Isaya gyankpaa wu Yesu bonyaa mu, umu su nu o tɔwe unumu lu mu su mu.

⁴² Halu i maa umu gbaa mu, Gyiwu abilisa mu adamante ba kɔɔle Yesu gyii. Amaa lu Farasii abi mu su mu, ba man taale lee bamu kɔkɔle-gyii mu ifuli, lu fee ba su kufuu fee bee biti ba gya bamu lu ogyanekpa mu to. ⁴³ Kpalɔ fee abilisa mu bee biti kyɔn lu nyimisa ase ba kyɔ lbwaare ase, umu su nu bee waa kanun.

⁴⁴ Toto nu Yesu tɔwe kenken ye, "Osa kumaa mu nu o kɔɔle me gyii mu, man gye me nkun nu o kɔɔle gyii, amaa omu nu o sun me mu, nu o kɔɔle gyii. ⁴⁵ Osa kumaa mu nu o wu me mu, o wu omu nu o sun me

mu. ⁴⁶ Me i gye nmanjesa mu nu i ba dulinyaa numu mu, nu okumaa mu nu o koolle me gyii mu, o man sii kitentenbiri to.

⁴⁷ "Okumaa mu nu o nu me asin towesa, nu o man buu umu mu, man gye me ii biti n bun mu kupwe. Lu fee n man ba nin ye n ba bun dulinyaa to asa kupwe, amaa n ba nin ke n ba molige kumu asa. ⁴⁸ Osa kumaa mu nu o kina me, nu o man koolle me asin mu, wula nye omu nu ee biti o bun mu kupwe. Nu asin mu nu n towe mu ii biti i bun mu kupwe kake laalaalowe mu.

⁴⁹ Kpalu fee i man gye me gbaa-gbaa me olon to nu n su n towe, amaa me-se mu nu o sun me mu, sa me konosa lu kuto mu nu n towe su, nu umu nu n towe.

⁵⁰ Nu n nyi fee mu konosa mu u sa nkpa kakpaa. Imu su asin kumaa mu nu n towe mu, i gye asin mu nu Me-se towe me ye n towe."

13

Yesu fwu mu abulapu mu ayaa su

¹ I maa san gberee ke ba piili Kesu konko Kanyan nbunoko kensi-gyii mu, Yesu bu fee sana fvb fee o lu dulinyaa numu to bwii kpee Mu-se ase. Maa su kebiti sa mu asa mu nu ba bu dulinyaa numu to su mu, o nye kebiti sa bamu naa fvb okaa.

² Poyi ke ba piili kalaatipwe su agyito kigyii mu, Sitaane wula loo Simon mu-bii, Gyudasi Isikariyoti

mu to ye, o lee Yesu sa. ³ Yesu nyi Mu-se maa taa kuto kumaa waa mu kibaa to, nu o nyi maa lu lbwaare ase nin, nu mu ase nu ee biti o bwii kpee. ⁴ Imu su o kusu lu agyito mu ase, nu o bugi mu balumaasu, nu o taa boridiba dila mu kasiye. ⁵ Nu o kyeege nkyu waa lape gyeesa to, nu o piili ee fwu mu abulapu mu ayaa su, yege o su boridiba mu nu o taa maale mu kasiye mu ee kpayi bamu ayaa su.

⁶ Maa waa kanin naa fvb Simon Pita su mu, o taase mu ye, "Onyiripe, fii biti fu fwu me ayaa su nin?"

⁷ Nu Yesu lee konko ye, "Nbuunbu umu nu n waa fale fu mee ye fu nu kase, amaa kamaa to fii biti fu ba nu umu kase."

⁸ Nu Pita towe Yesu ye, "Ayee, n mee yege fu fwu me ayaa su kakaaku."

Nu Yesu towe mu ye, "Nu fu man yege nu n fwu fu ayaa su bure, fu man bila fii tii me abulapu mu su."

⁹ Nu Simon Pita towe Yesu ye, "Kanin bure Onyiripe, man fwu me ayaa su nkun, fwu me abaa ye mi kumu to gbaa tii su."

¹⁰ Nu Yesu towe mu ye, "Okumaa mu nu o tee gyee mu, mu n-yu su i man bila i su ineesi, umu su mu ayaa su nkun nu ee fwu. Fane n-yu su i man su ineesi ku, amoo fane to okulun." ¹¹ Lu fee o tee wula o nyi omu nu ee biti o lee mu sa, umu su nu o towe ye, "amoo fane to okulun" i su ineesi.

12 Maa fwu bamu ayaa su lwe mu, nu o bwii taa mu balumaasu bun, nu o bwii naa kyina mu okyinakpa. Nu o taase bamu ye, "Fan nu umu nu n waa sa fane fale kase?" 13 Fen tu me ye "Okapupu" ye "Onyirpe" nu i gye kesintin, lu fee kanun nu n gye. 14 Nu me, fane-Nyirpe ye fane Okapupu n fwu fane ayaa su fale, i dagaa fee fane gbaa fane fan fwu abaa ayaa su. 15 N waa sinkaala sa fane, ye fane gbaa fane fan waa fee kanan mu nu n waa sa fane fale. 16 N tawe fane kesintin, kyaafole mee taale o kyo mu-nyirpe, nu kaboo mee taale o kyo omu nu o sun mu mu. 17 Nbuunbu fan maa bu umu fale, nu fan kan waa umu mu, lbwaare ii biti o waa fane kusee.

*Yesu tawe ye
mu obulapu ku
ii biti o lee mu sa*

18 Nu Yesu tawe ye, "Man gye fane kpini asin nu n tawe fale. N nyi bamu nu n lee mu. Amaa asin mu nu ba tawe waa Asunkyan ylasa mu to mu, i dagaa i maa ba to. Asin mu i gye ye, 'Onyin mu nu n maa mu an buga lape kulon to an gyii mu, bilinji omu nu o kusu yile me su.'

19 "N tawe fane nin poyi ke i ba waa. Nu i ba mu, fen biti fan bu fee me i gye 'Omu nu n tawe ye n gye mu'. 20 N tawe fane kesintin, okumaa mu nu o koolo osa mu nu n sun mu mu, koolo me gbaa me numu, nu okumaa mu nu

o koolo me mu, koolo omu nu o sun me mu gbaa numu."

21 Yesu maa tawe umu kpini lwe mu, nu mu kokolo to nyita mu. Nu o bugi to tawe bamu ye, "N tawe fane kesintin ye, fane to oku ii biti o lee me sa."

22 Nu mu abulapu mu ba piili bee ku abaa ansi to, fe nfeere bamu to omu nu o dee. 23 Mu abulapu mu to okulon, omu nu Yesu su kebiti sa mu mu, te o maa Yesu. 24 Nu Simon Pita njabee mu ansi ye, "Taase Onyirpe ye, anumu asin nu ee tawe fale?"

25 Maa kpee Yesu mu, o taase mu ye, "Onyirpe, anumu nu fu dee?"

26 Nu Yesu lee konu ye, "N kan taa agyito waa lape to mu, omu nu n biti n taa sa mu mu, mu i gye kanun nyumisa mana." Maa kpee agyito mu waa lape mu to mu, o taa sa Gyudasi Isikariyoti. 27 Gyudasi maa dan koolo agyito mana mu, nu Sitaane loo mu nfeere to.

Nu Yesu tawe mu ye, "Kuto mu nu fii biti ye fu waa mu, waa bilen-bilen."

28 Bamu nu ba te ogyikpa mana kpini, oku man nu asin mu nu Yesu tawe mu kase. 29 Amaa Gyudasi maa gye omu nu ee ktaa bamu afulee su mu, aku ba fe nfeere ye, Yesu sun mu ye o naa soa ato mu nu ii tiri sa Kesu konu Kanyane nbunu agyito mu. Nu aku moa ba fe nfeere fee o sun mu nu ye o taa afulee naa sa atiripu. 30 Gyudasi maa dan koolo agyito mu lwe mu, nu o lu

kewu kyɔn. Saɲa maɲa gye kagyanbwe nɪn.

Yesu sa mu abɪlapɔ mu nbara pɔpwe

³¹ Gyudasi maa lu kyɔn mu, nu Yesu tɔwe ye, "Saɲa fɔv fɛɛ me, Daadimaadi Obii-nyɪnsa bɔnyaa i lu ifuli, ke lbwaare gbaa ɔ bɔla me sɔ lɛɛ mu bɔnyaa mu. ³² Nu lbwaare kan bɔla me sɔ lɛɛ mu bɔnyaa mu ifuli mu, ee biti ɔ bɔnyaa me, Daadimaadi Obii-nyɪnsa mu. lbwaare ii biti ɔ waa umɔ nbɪunbu nɪmɔ.

³³ "Mi-bii ana, saɲa gberɛɛ i san ke n kyɪna fane ase. Fen biti fan ku biti me, fɛɛ kanan mu nu n tɔwe Gyiwu abi abɪlsa mu, kanɪn nu n tɔwe fane nbɪunbu fale ye, katɪn mu nu n biti n kpee mu, fan mɛɛ ye fan taale ba tɔtɔ.

³⁴ "Nbɪunbu n sa fane kɔnɔsa pɔpwe ye, fan nye kebiti sa abaa. Fɛɛ kanan mu nu n nye kebiti sa fane mu, kanɪn maɲa sɔ nu fan nye kebiti sa abaa. ³⁵ Nu fan kan nye kebiti sa abaa mu, umɔ ii biti i yege asa kpini ba bu ye fan gye me abɪlapɔ."

³⁶ Nu Simon Pita taase mu ye, "ɔnyɪrɪpe fɪne nu fii kpee?" Yesu lɛɛ kɔnɔ ye, "Katɪn mu nu n kpee mu fɔ mɛɛ ye fɔ taale buu me kpee nbɪunbu, amaa fii biti fu buu me ba kamaa tɔ."

Yesu tɔwe yɪla ye Pita ii biti ɔ kyɛɛ ɪlu ɪsa ye ɔ man nyi mu

(Matiwu 26:31-35; Maki 27-31; Luka 22:31-34)

³⁷ Nu Pita taase mu ye "ɔnyɪrɪpe, mɪne waa nu n mɛɛ taale buu fɔ nbɪunbu. N biti n taa me nkpa taga apɔ sa fɔ."

³⁸ Tɔtɔ nu Yesu taase mu ye, "Fii biti fu taa fɔ nkpa taga apɔ sa me kesintin? N tɔwe fɔ kesintin ye, pɔyɪ ke kyaase ɔ bun mu, fii biti fu kyɛɛ ɪlu ɪsa ye fɔ man nyi mɛɛ."

14

Yesu tɔwe yuula mu abɪlapɔ mu nkɔlɔ

¹ Nu Yesu tɔwe mu abɪlapɔ mu ye, "Fan man yege fane nkɔlɔ i ɲmaa fane. Fan kɔɔle lbwaare gyii ke fan kɔɔle ngbaa me gyii.

² Ibu damante i bu Me-Se kɪkpaara sɔ. Nu i daa i man gye kanɪn nɪn, naafɔɔ n tɔwe fane. N kpee n naa lɔɲɔ ɔkyɪnakpa sa fane.

³ Nu n kan kpee naa lɔɲɔ ɔkyɪnakpa sa fane mu, n biti n bwii ba taa fane kpee me ase, ke fan naa kyɪna katɪn mu nu n tɛ mu. ⁴ Fen nyi ɔkpa mu, nu fen nyi katɪn mu nu n kpee mu."

Yesu i gye ɔkpa mu kpee lbwaare ase

⁵ Nu Tomasi tɔwe Yesu ye, "ɔnyɪrɪpe, a man nyi katɪn mu nu fii kpee. Nu nene nu an biti a waa bu ɔkpa mu?"

⁶ Nu Yesu lɛɛ kɔnɔ ye, "Me i gye ɔkpa mu ye kesintin mu ye nkpa mu. ɔku mɛɛ taale kpee Me-Se ase, amɔɔ ɔ bɔla me sɔ. ⁷ Nu fan kan fan nyi me kesintin tɔ mu, naafɔɔ fan nyi Me-Se mu gbaa. Lu

nbunbu numu u su ii kpee mu, fen nyi mu, nu fen wu mu."

⁸ Nu Filipu towe ye, "Onyiripe, kaapu ane Fu-se mu, kuto mu nu ki tiri ane nin."

⁹ Tuto nu Yesu lee kono ye, "Filipu, amoo fu man nyi me, halu kanan mu nu n kyina fane ase kyereee fale? Osa kumaa mu nu o wu me mu, o wu Me-Se mu. Mine i waa nu fu bila fu towe ye, 'Kaapu ane Fu-se mu?'"

¹⁰ Abee fu man koolo gyii ye n maa Me-Se mu an gye kukulun? Asin mu nu n towe fane mu man gye me gbaa-gbaa me lee. Amaa Me-Se mu nu o bu me to mu ii sun mu kusun. ¹¹ Kanin su fan koolo me gyii fee n maa towe ye, n maa Me-Se mu an gye kukulun. Nu i man gye kanin gbaa mu, fan koolo me gyii lu asin kyinkyinsa mu nu fan wu n maa waa fale su. ¹² N towe fane kesintin, osa kumaa mu nu ee koolo me ee gyii mu, ee biti o waa ato mu nu n waa mu. Ee biti o waa umu nu i kyoo fale gbaa, lu fee n kpee Me-Se mu ase nin. ¹³ Nu kuto kumaa mu nu fan kole me kitu to su mu, n biti n waa sa fane, ke me, Obii mu n buya bunyaa sa Me-Se mu. ¹⁴ Kuto kumaa mu nu fen kole me lu me kitu to su mu, n biti n waa sa fane." Yesu da mu kokolo su ye Kayaayu Kyirekyire mu kii biti ki ba.

¹⁵ Nu Yesu towe mu abulapu mu ye, "Nu fan kan fan su kebiti sa me mu, fen biti fan buu me konoa. ¹⁶ N biti n kole Me-Se ke o sa fane Okyetopu pupwe

mu nu ee biti o baa o bu fane ase kakpaa. ¹⁷ Mu i gye Kayaayu Kyirekyire mu nu ee lee lbwaare kesintin mu ee kaapu. Dulinya abi ba mee ye ba taale koolo mu, lu fee ba man nyi mu, nu be mee wu mu. Amaa fane fane fan nyi mu, lu fee o bu fane ase, nu ee biti o baa o bu fane to. ¹⁸ N mee ye n yege fane fee anmengyi, n biti n bwii ba fane ase. ¹⁹ I san gberee, dulinyaa abi ba man bila ye ba wu me. Amaa fane fane bure fen biti fan wu me. Lu fee n maa te nkpa to fale, fane gbaa fane fen biti fan baa fan te nkpa to. ²⁰ Kanin kake manja fen biti fan bu fee n maa Me-Se an gye kukulun, nu n maa fane gbaa an gye kukulun.

²¹ "Okumaa mu nu o koolo me konoa, nu o buu umu mu, mu i gye omu nu o su kebiti sa me. Okumaa mu nu o su kebiti sa me mu, Me-Se gbaa ii biti o nye kebiti sa mu. Ngbaa me n biti n nye kebiti sa mu, ke n lee me n-yu kaapu mu."

²² Nu Gyudasi (man gye Gyudasi Isikariyoti mu) towe ye, "Onyiripe, mine waa nu fii biti fu lee fu n-yu kaapu ane nkun, nu man gye dulinyaa abi mu?"

²³ Nu Yesu lee kono ye, "Okumaa mu nu o su kebiti sa me mu, ii biti o buu me kikaapu mu. Me-Se ii biti o nye kebiti sa mu, nu maa Me-Se an biti a ba mu ase, ke a taa mu biliiji ane aye. ²⁴ Okumaa mu nu o man su kebiti sa me mu, mee

ye o buu me kikaapu mu. Kikaapu mu nu fen nu fale man gye me gbaa-gbaa me kikaapu, u lu Me-Se mu nu o sun me mu ase nin.

²⁵ "N maa san n bu fane ase fale su nu n towe fane fale asin. ²⁶ Amaa Okyeto pu mu nu o gye Kayaayu Kyirekyire, mu nu Me-Se mu ii biti o sun me kitu to mu, ii biti o kaapu fane kutu kumaa ke o nyinji fane kutu kumaa mu nu n towe fane fale. ²⁷ Kayu-yuuli ki baa ki bu fane ase, me gbaa-gbaa kayu-yuuli nu n su n sa fane. Amaa i man du fee dulinyaa kayu-yuuli mu nu bee sa mu. Fan man yege fane nkolo i nyita, fan man waa kufuu.

²⁸ "Fan nu n maa towe fane ye, 'N kpee ke n bila bwii ba fane ase.' Nu fen kan fen biti me asin mu, naafoo fane ansi ii biti i gyii fee n maa kpee Me-Se mu ase, lu fee Me-Se mu i gye okpare o kyoo me. ²⁹ N wula n towe fane unumu kpini nbunbu poyi ke i ba waa, nu i kan ba waa mu ke fan koole me gyii. ³⁰ N mee bila ye n towe fane ase kyereee, lu fee dulinyaa to owura u ba. O man su olon me su, ³¹ amaa i tiri fee n maa waa kutu mu nu Me-Se sa me kono ye n waa mu, ke dulinyaa abi ba bu fee n su kebiti sa Me-Se. Fan ba ke a lu nfu."

15

Oyu gbaa-gbaa mu ye n-yaabi

¹ Nu Yesu towe mu abulapu mu ye, "Me i gye wayin oyu gbaa-gbaa mu nu ku soyi abi, nu Me-Se i gye oyu mu odoopu. ² Kayaa-bi kumaa mu nu ki kyaa me su nu ki mee soyi abi mu, ee ne kumu nin ee foyi, nu kayaa-bi kumaa mu nu ku soyi abi mu, ee kpaale kayaa-bi mu ke ki nye soyi abi tii su. ³ Lu asin mu nu n towe sa fane su mu, fan tee waa kyirekyire. ⁴ Fan baa fan bu me ase, ke ngbaa me n baa n bu fane ase. Kiyaa-bi nkon mee taale soyi abi, amoo ki kyaa oyu mu su. Kanin manja nu fane gbaa fane fen mee taale soyi abi, amoo fan bu me ase.

⁵ "Me i gye oyu mu, nu fane i gye kumu n-yaabi mu. Osa kumaa mu nu o kan o bu me ase, nu ngbaa n bu mu ase su mu, ee biti o soyi abi gaa, fee kanan mu nu kayaa-bi kyaa oyu su nu ku soyi abi mu. Imu su nu fan man tii me su bure, fen mee taale waa sehn. ⁶ Nu okumaa mu nu o man kan o bu me ase bure, o du nin fee kayaa-bi mu nu ba ne tuu nu ki wole. Kanin n-yaabi nu bee tase bee tuu fulon to, ke i diye mu. ⁷ Nu fan kan fan bu me ase, nu me asin mu bu fane to mu, kutu kumaa mu nu fen biti, nu fan kole lbwaare mu, ee biti o waa sa fane. ⁸ Nu fan kan soyi abi gaa, mu nu u kaapu fee fan gye me abulapu mu, imu i nye lee Me-Se bunyaa mu ifuli kaapu.

⁹ "Fee kanan mu nu Me-Se

mu su kebiti sa me mu, kanun manja nu ngbaa me n su kebiti sa fane. Imu su fan kyaga su kyina mi kebiti mu to. ¹⁰ Nu fan kan buu me konosa mu, n biti n kyaga su nye kebiti sa fane, fee kanan mu nu n buu Me-Se konosa nu o su kebiti sa me mu. ¹¹ N towe fane unumu nun ke mi kensi-gyii o kyina fane to, ke fane kensi-gyii mu o naa lwe kyekyee. ¹² Me konosa i gye ye, Fan nye kebiti sa abaa, fee kanan mu nu n nye kebiti sa fane mu. ¹³ Kebiti ki man bu to ki kyo kunumu fee oku maa wu sa mu kyemune ana. ¹⁴ Nu fan kan buu me konosa mu bure, fan gye me kyemune ana nun. ¹⁵ N mee bila ye n tu fane me ayaafole, lu fee kyaafole man nyi kutu mu nu mu-nyiripe u waa. Amaa n tu fane me kyemune ana nun, lu fee kutu kumaa mu nu n bila lu Me-Se ase mu, n lee kaapu fane. ¹⁶ Man gye fane i lee me. Amaa me i lee fane, nu n sun fane ye fan naa soyi abi mu nu ii biti i kyereee. Nu fan kan waa kanun mu, kutu kumaa mu nu fan kule Me-Se me kitu to mu, ee biti o waa sa fane. ¹⁷ Me konosa i gye ye, fan nye kebiti sa abaa.”

*Dulinya asa bee kisi
abulapu mu*

¹⁸ Nu Yesu towe ye, “Nu dulinyaa abi ba kan bee kisi fane mu, fan baa fan nyinji fee me nu ba daa kikisi. ¹⁹ Nu fan kan fan du fee dulinyaa to abi bure, naafoo dulinyaa abi bee biti

ba nye kebiti sa fane fee kunu asa. Amaa fan man gye dulinyaa abi. Me i lee fane lu dulinyaa abi to. Imu su nu dulinyaa abi bee kisi fane mu. ²⁰ Fan nyinji asin mu nu n towe fane mu ye, ‘Kyaafole mee taale o kyo mu-nyiripe.’ Imu su n maa wu awurufo bamu abaa to fale, kanun nu fane gbaa fane fen biti fan wu awurufo bamu abaa to. Nu ba kan buu me kikaapu mu, bee biti ba buu fane kikaapu mu gbaa. ²¹ Lu me kitu su, nu bee biti ba waa fane unumu kpini, lu fee ba man nyi Omu nu o sun me mu. ²² Nu n daa man ba towe asin mu sa bamu nun, naafoo ba mee ye ba wu alibi kupwe. Amaa nbunbu ba man su konu kulee lu bamu alibi su. ²³ Okumaa mu nu ee kisi me mu, ee kisi Me-Se mu gbaa. ²⁴ N ba waa asin kyinkyinsa mu nu oku man pu taale waa bamu to. Nu ba daa ba man wu umu bure nun, naafoo ba mee ye ba wu alibi kupwe. Amaa nbunbu ba wu asin kyinkyinsa unumu kpini. Halu umu kpini gbaa mu ba kisi maa Me-Se. ²⁵ Amaa unumu i yege Asinkyan yilasa mu i ba to. Asin mu i gye ye, ‘Ba kisi me yege i man su kase.’

²⁶ “Amaa n biti n sun Okyetopu mu lu Me-Se ase, mu i gye Kayaayu Kyirekyire mu nu ee lee kesintin lu lbwaare su ee kaapu. ²⁷ Nu i dagaa fane gbaa fane fan gyii me n-yu su kesintin, lu fee fan bu me ase lu npiili ase.

16

1 “N tōwe fane inumu kpini nun, ke fan man nye yege fane kikoolo-gyii mu to. 2 Bee biti ba gya fane lu Gyiwu abi kabwaare-kole ogyanekpa. Saŋa ku ii biti o ba, nu oku kan ba mo fane gbaa mu, ee biti o fe nfeere fee ee sun kusun ee kye lbwaare to nun. 3 Bee biti ba waa fale ato, lu fee ba man nyi Me-Se mu, nu ba man nyi me. 4 N tōwe fane inumu nun, nu saŋa mu kan fob mu, fen biti fan nyinji fee n wola da fane amu to. N man tōwe fane inumu bilen, lu fee n san n bu fane ase.”

*Kayaayu Kyirekyire
mu kusun
(Gyon 14:16, 26, 15:26)*

5 Nu Yesu tōwe ye, “Nbuunbu n kpee omu nu o sun me mu ase nun, amaa fane oku man taase me katun mu nu n kpee. 6 Lu fee n maa tōwe fane inumu kpini su mu, fane nkolo to i nyita. 7 Amaa n tōwe fane kesintin, mi kikpe mu ki gye tonɔ sa fane nun. Nu n man kan kpee mu, Okyetopu mu mee ye o ba fane ase. Amaa nu n kan kpee mu, n biti n sun mu fane ase. 8 Nu o kan ba mu, ee biti o ba yege dulinyaa to asa ba bu fee ba foyi okpa lu bamu alibi su, ye ukpa kikiyiigi mu su ye lbwaare asin kigyii su. 9 Okpa mu nu ba foyi lu bamu alibi su mu i gye ye ba mee koolo me bee gyii. 10 Okpa mu nu ba foyi lu ukpa kikiyiigi su mu, i gye ye n kpee Me-Se mu ase katun

mu nu fan man bila ye fan wu me. 11 Okpa mu nu ba foyi lu lbwaare asin kigyii su mu, i gye ye lbwaare tee wola bun dulinyaa inumu to Owura mu kopwe.

12 “N su asin kuyoo n tōwe fane, amaa fan mee taale kita mu kpini nbuunbu inumu. 13 Amaa nu Kayaayu mu nu ee lee kesintin ee kaapu kan ba mu, ee biti o kaapu fane ke fan bu kesintin mu kpini. Man gye mu gbaa-gbaa olon su nu ee tōwe. Amaa kutu mu nu ee nu mu nkun nu ee tōwe, nu ee biti o tōwe fane kutu mu nu kii biti ki ba. 14 Lu kutu mu nu o nu lu me ase nu ee biti o lee kaapu fane, ke ee biti o biya me bunyaa. 15 Kutu kumaa mu nu ki gye Me-Se mu lee mu, gye me lee nun. Imu su nu n tōwe fane ye Kayaayu mu ii biti o taa kutu mu nu ki gye me lee mu ba kaapu fane.”

*Kokolo nyita bilinji
kokolo fuuli*

16 Nu Yesu kyaga su tōwe ye, “I san gberere fan man bila ye fen wu me, nu i bila waa gberere fen biti fen wu me.”

17 Tuto manja nu mu abulapu aku bee taase abaa ye, “Mune nu mu katowe mu u kaapu? Maa tōwe ye, ‘I san gberere fan man bila ye fan wu me, nu i bila waa gberere, fen biti fan wu me’ nu o bila bwii tōwe ye, ‘N kpee Me-Se mu ase’ mu, mune nu inumu u kaapu?” 18 Nu ba maa su bee taase ye,

“ ‘I san gberɛɛ’ mu, umu kase i gye nɛnɛ? A mee nu asin mu nu eɛ towe mu kase.”

¹⁹ Nu Yesu bu fɛɛ mu abɩlapu mu bee biti ba taase mu asin mu kase, nu o taase bamu ye, “N maa towe ye, ‘I san gberɛɛ fan man bila ye fen wu me, nu i bila waa gberɛɛ fen biti fan wu me’ mu, umu asin nu fen taase abaa?” ²⁰ N towe fane kesintin ye, fen biti fan su ke fan bota to, yegɛ dulinyaa abi moɔ bee gyii bamu ansi. Fane nkolo ii biti ii nyita fane, amaa fane nkolo kinyita ii biti i ba biliji nkolo fuuli. ²¹ I du nun fɛɛ kedunidi maa kɩtaa okyɩ mu, i ko mu lu fɛɛ mu awɔrɔfo saɲa fuɔ. Amaa nu o kɔɔge kebii mu, eɛ tan mu awɔrɔfo mu su, lu fɛɛ o kɔɔge kebii waa dulinyaa to. ²² Kanɩn nu i du sa fane gbaa fane. Nbuɩnbu fan bu awɔrɔfo to. Amaa n biti n bila wu fane, ke fane ansi i gyii. Nu oku mee taale lee kanɩn kensi-gyii maɲa lu fane to. ²³ Nu kake maɲa kan fuɔ mu, fan man bila ye fan taase me sehn. N towe fane kesintin ye Me-Se ii biti o sa fane kutɔ kɔmaa mu nu fan kule lu me kitu to su. ²⁴ Halu ba lu ndaga fan man puɩta kule kutɔ ku lu me kitu to su. Fan kule, fen biti fan nye, ke fane kensi-gyii o nye akyo.

²⁵ “I gye kesintin fɛɛ aɲasan to nu n towe asin numu. Amaa saɲa ku u ba nu n man bila ye n towe fane aɲasan to. N biti n lee ifuli towe fane kutɔ kɔmaa

numu lu Me-Se su. ²⁶ Kanɩn kake maɲa fen biti fan kule Me-Se lu me kitu to su. N mee towe nun ye n biti n yile fane ayaa to kule Me-Se sa fane. ²⁷ Lu fɛɛ Me-Se mu gbaa-gbaa su kebiti sa fane, kpali fɛɛ fan su kebiti sa me nu fan kɔɔle gyii fɛɛ n lu lbwaare ase. ²⁸ N lu Me-Se mu ase ba dulinyaa to. Nu nbuɩnbu n lu dulinyaa numu to n bwii n kpee Me-Se mu ase.”

²⁹ Nu Yesu abɩlapu mu ba towe ye, “Nbuɩnbu bure, fu man bila fu towe aɲasan to, fii sii fii bugi to nun fu towe. ³⁰ Nbuɩnbu an wu fɛɛ fu nyi kutɔ kɔmaa numu, nu i man bila i tiri fɛɛ oku a taase fu kutɔ ku. Inumu i yegɛ nu an kɔɔle fu gyii ye fu lu lbwaare ase.”

³¹ Nu Yesu lee kɔno ye, “Nbuɩnbu bure fan kɔɔle gyii? ³² Amaa saɲa ku u ba, nu ki tee ba gbaa, nu fane okɔmaa numu ii biti o yaase to kpee mu aye. Fen biti fan yegɛ me nkɔn. Amaa i mee ye i san me nkɔn lu fɛɛ Me-Se mu bu me ase.

³³ “N towe fane fale asin nun, ke lu me su mu, ke fan nye kayu-yuuli. Fen biti fan gyii awɔrɔfo dulinyaa numu to. Amaa fan nye nkolo, lu fɛɛ n ko gyii dulinyaa mu su.”

17

Yesu kule kabwaare-kule sa mu n-yu

¹ Yesu maa towe unumu lowe mu, o kusaa mu kumu ku susu nu o kule lbwaare ye,

“Nse saja mu fu. Sa me, Fu-bii mu bonyaa, ke me, Fu-bii mu gbaa n sa fu bonyaa. ² Lu fee fu sa me olon lu asa kpini so, fee n sa asa mu nu fu taa boota me mu kpini nkpa kakpaa. ³ Nkpa kakpaa mu i gye ye asa ba bu fu, kesintin Ibwaare kulon mu, ke ba bu me, Yesu Krisito mu nu fu sun mu. ⁴ N biya fu bonyaa kase so nfu, lu n maa lwe fu kusun mu nu fu sa me ye n ba waa mu so. ⁵ Me-Se, sa me bonyaa fu ansi to nbunbu numu, bonyaa mu nu n wula n so fu ase poyi nu fu tov dulinyaa mu.”

Yesu kule kabwaare-kule sa mu abulapu mu

⁶ Nu Yesu kyaga so ye, “N lee fu kedubi kaapu bamu nu fu lee bamu lu dulinyaa numu to sa me mu. Ba daa ba gye fu lee nin, nu fu taa bamu sa me. Nu ba koolo fu asin mu nu ba buu umu. ⁷ Nbuunbu bire, ba bu fee kutu kumaa mu nu n so mu lu fu ase nin. ⁸ Lu fee n towe bamu asin mu nu fu sa me mu, nu ba koolo. Ba bu kesintin to fee n lu fu ase, nu ba koolo gyii fee fu i sun me. ⁹ N kule kabwaare-kule n sa bamu. N mee kule n sa dulinyaa abi, amaa bamu nu fu taa sa me, lu fee ba gye fu lee mu. ¹⁰ Asa mu nu ba gye me lee mu kpini, ba gye fu lee, nu bamu nu ba gye fu lee mu ba gye me lee. Lu bamu so nu me bonyaa mu lu ifuli. ¹¹ N man bila ye n kyina dulinyaa numu to, n ba fu ase nin. Amaa bee bamu

bire ba san ba bu dulinyaa numu to. Nse Kyirekyire taa fu kitu mu nu fu sa me olon mu kun bamu, ke ba nye waa kukulon fee kanan mu nu maa fu an gye kukulon mu. ¹² Maa kyina n bu bamu ase mu, kitu mu nu fu sa me mu, kumu olon to nu n taa ku bamu so, nu n kun bamu. Imu so bamu to oku man foyi, amoo omu nu o dagaa fee o foyi mu, ke Asinkyan yilasa mu i ba to.

¹³ “Nbuunbu n ba fu ase numu. Amaa maa san n bu dulinyaa numu to mu nu n towe numu, ke ba nye me kensi-gyii bamu to danbirasa naa lwe. ¹⁴ N taa fu asin mu sa bamu, nu dulinyaa abi ba kisi bamu, lu fee ba man bila ba gye dulinyaa to abi, fee kanan mu nu n man gye dulinyaa to obii mu. ¹⁵ N mee kule fu nun ye fu lee bamu lu dulinyaa to, amaa n kule nin ye fu kun bamu lu Sitaane so. ¹⁶ Ba man gye dulinyaa numu lee, fee kanan mu nu n man gye kumu lee mu. ¹⁷ Taa fu asin kesintin loho bamu yila, lu fee fu asin mu i gye kesintin. ¹⁸ Fee kanan mu nu fu sun me dulinyaa to mu, kanin nu ngbaa me n sun bamu dulinyaa to. ¹⁹ Lu bamu so nu n taa me n-yu sa fu, ke ngbaa bamu ba nye taa bamu n-yu sa fu kesintin to.”

Yesu kule kabwaare-kule sa mu abupu kpini

²⁰ Nu Yesu bila kule kabwaare-kule, “Man gye me

abulapɔ mu nkɔn nu n kule kabwaare-kule n sa. N kule n sa bamu nu bee biti ba be nu me asin lu bamu ase ke ba koolɛ me gyii mu gbaa.

²¹ Nse, me kabwaare-kule i gye ye bamu kpini ba waa kukulɔn, fee kanan mu nu fu bu me to nu ngbaa n bu fu to mu. N kule fu ye, ba baa ba bu ane to, ke dulinyaa abi ba koolɛ gyii ye fu i sun me. ²² N sa bamu bunyaa mu nu fu sa me mu, ke ba nye waa kukulɔn fee kanan mu nu an gye kukulɔn mu. ²³ N ba n bu bamu to yege fu bu me to, ke ba buga waa konɔ kulɔn naa luwe. Inumu ii biti i yege dulinyaa abi ba bu fee fu i sun me, nu fu su kebiti sa bamu fee kanan mu nu fu su kebiti sa me mu.

²⁴ "Nse n biti fee bamu nu fu taa sa me mu, ba baa ba bu me ase katɔn mu nu n bu mu. Ke ba wu me bunyaa mu nu fu taa sa me mu, lu fee fu su kebiti sa me pɔyi nu fu tuɔ dulinyaa mu.

²⁵ "Nse, ikpa kyiigisa wuya, dulinyaa abi ba maa man nyi fu, amaa mee me n nyi fu, nu mi abupu mu be nyi fee fu i sun me. ²⁶ N lee fu kedubi kaapu bamu, nu n biti n kyaga su lee fu kaapu bamu, ke fu kebiti mu nu fu su sa me mu ki baa ki bu bamu to, ke ngbaa me n baa n bu bamu to."

18

*Ba kpee ba naa
kɔta Yesu
(Matiwu 26:47-56; Maki
14:43-50; Luka 22:47-53)*

¹ Yesu maa kule kabwaare-kule luwe mu, maa mu abulapɔ mu ba faa kɔpantan mu nu bee tu kumu ye Kidiron kpee kumu benbe. Kadɔɔ-bi ku kubu to, nu ba loo kumu to.

² Nu Gyudasi mu nu ee lee Yesu ee sa mu, nyi to. Lu fee, Yesu maa mu abulapɔ bee taale bee gyanɛ to. ³ Imu su asepu bilisa ye Farasii abi ba yege nu Gyudasi gyankpaa Roma anaakɔpu ye kabwaare-sunkpa aye akusɔpu, yege ba su igyaa ye iftɔla ye aduntɔ ba kadɔɔ-bi mu to.

⁴ Yesu maa nyi kutɔ mu nu kii biti ki ba mu su mu, o lu abulapɔ mu to nu o taase bamu ye, "Anumu nu fen biti?"

⁵ Nu ba lee konɔ ye, "An biti Yesu Kanasareti-nyɔn mu nu."

Nu Yesu lee konɔ ye, "Me gye mu." Yege Gyudasi mu nu ee lee mu sa mu yle bamu ase to. ⁶ Yesu maa towe ye, "Me i gye mu" mu, nu ba bwii kamaa tiye kase.

⁷ Nu o bila taase bamu ye, "Anumu nu fen biti?"

Nu ba lee konɔ ye, "An biti Yesu Kanasareti-nyɔn mu nu."

⁸ Nu Yesu lee konɔ ye, "N towe fane ye me i gye mu. Imu su nu me nu fen biti bire, fan yege bamu nu ba tii me su fale ba nate." ⁹ Inumu i waa nu, ke asin mu nu o wɔla towe mu i ba to. Asin mu i gye ye, "N man yege bamu nu fu taa bamu sa me mu to oku fɔyi" mu.

10 Simon Pita sɔ sakunde, nu ɔ bute kɪmɔ lɔɔre nu ɔ ŋe oseepu bilisa ase kɪyaafɔle gyisa kɔsɔ tɪn. Kɪyaafɔle maŋa kitu i gye Malikusi.

11 Yesu tɔwe Pita ye, “Bwiiyaa fɔ sakunde mɔ waa kɪmɔ kukufee tɔ. Fɔ man nyi fee i tiri fee n gyii awɔrɔfɔ mɔ nu Nse lbwaare ŋmina yɪla me mɔ?”

Ba taa Yesu kpee

ɔbilisa Anasi ase

12 Nu anaakɔpɔ mɔ ye bamɔ ɔbilisa ye kabwaare-sunkpa aye akɪsɔpɔ mɔ ba kɪtaa Yesu, nu ba ŋmina mɔ. 13 Nu ba gyankpaa taa mɔ kpee Anasi ase, mɔ i gye Kayifasi mɔ-saa, mɔ nu ɔ gye oseepu bilisa ase kanɪn kesu maŋa. 14 Kayifasi maŋa i gye ɔmɔ nu ɔ daa tɔwe waa Gyiwu abi mɔ ye i bɔ fee nyɪmɪsa kɔlɔn o wu sa asa kpini mɔ.

Pita kɪkye gyankpaasa

ye ɔ man nyi Yesu

(*Matiwu 26:69-70; Maki 14:66-68; Luka 22:55-57*)

15 Simon Pita maa ɔbulapɔ kɔ ba buu Yesu. Fee ɔbulapɔ mɔ maa nyi Oseepu bilisa ase mɔ sɔ mɔ, o buu Yesu loo oseepu bilisa ase mɔ kɪkpaara sɔ. 16 Amaa Pita gyoo kebunɔ. ɔbulapɔ mɔ nu o nyi Oseepu bilisa ase mɔ, bwii ba tɔwe kibite mɔ nu ee kɪ kebunɔ mɔ sɔ mɔ ase, nu ɔ taa Pita loo.

17 Kibite mɔ nu ɔ kɪ kebunɔ mɔ taase Pita ye, “Fɔ man gye Yesu abɪlapɔ mɔ ɔkɔ nɪn?”

Nu ɔ lee kɔnɔ ye, “Ayee, n man gye.”

18 I kyina i gye awɔɔ tɔ nɪn, nu ayaafɔle ye kabwaare-sunkpa aye akɪsɔpɔ mɔ ba diyela fulɔn bee wɔle, nu Pita gbaa ba yɪle bamɔ ase ee wɔle fulɔn.

Oseepu bilisa ase mɔ

taase Yesu asɪn

(*Matiwu 26:59-66; Maki 14:56-64; Luka 22:66-71*)

19 Oseepu bilisa ase Anasi taase Yesu lu mɔ abɪlapɔ mɔ ye asɪn mɔ nu ee kaapɔ mɔ sɔ.

20 Nu Yesu lee kɔnɔ ye, “Saŋa kɔmaa nɪmɔ sakyɔ tɔ nu n tɔwe asɪn, yege n kaapɔ atɔ kabwaare-kɔle igyanɛkpa ye kabwaare-sunkpa aye mɔ tɔ katin mɔ nu Gyiwu abi kpini bee gyanɛ mɔ. N man tɔwe kɔtɔ kɔ baala asiri tɔ. 21 Mɪne sɔ nu fu taase me fale asɪn? Taase bamɔ nu ba nu me ase mɔ. Ba nyi kɔtɔ mɔ nu n tɔwe.”

22 Yesu maa tɔwe kanɪn mɔ, nu akɪsɔpɔ mɔ tɔ ɔkɔ mɔ nu ɔ yɪle tɔtɔ mɔ kpa mɔ ɔtan, nu ɔ taase mɔ ye, “Fale nu i dagaa fɔ maa lee Oseepu bilisa ase kɔnɔ?”

23 Nu Yesu lee kɔnɔ ye, “Nu n kan tɔwe asɪn aku nu i man burɔn mɔ, tɔwe asɪn maŋa ke ɔkɔmaa nɪmɔ o nu. Amaa nu me asɪn mɔ i gye kesintin mɔ, mɪne waa nu fɔ da me ɔtan?” 24 Tɔtɔ nu ɔbilisa Anasi yege nu ba taa Yesu ye kanan mɔ nu ba ŋmina mɔ mɔ naa sa Kayifasi, Oseepu bilisa ase mɔ.

Pita kikyee kinyosapu ye kisasapu ye o man nyi Yesu (Matiwu 26:71-75; Maki 14:69-72; Luka 22:57-62)

²⁵ Simon Pita san o yile ee wule fulon, nu oku ba taase mu ye, "Fu man gye mu abulapu mu to oku nun?" Nu Pita kye ye, "Ayee, n man gye."

²⁶ Nu oseepu bilisa ase mu ayaafole mu to oku, omu nu Pita ne mu kusu tin mu, mu kuupe, taase mu ye, "N man wu fu maa bu mu ase kadoo-bi mu to?" ²⁷ Nu Pita bwii kye. Opula manja to nu kyaase bun.

Ba taa Yesu kpee Paleti ase

(Matiwu 27:1-2; Maki 15:1-5; Luka 23:1-5)

²⁸ Nu ba lee Yesu lu Kayifasi ase nyenyenu, kpee osuwule okusupu mu kikaara to Amaa Gyiwu abi mu ba man loo kikaara mu to, lu fee nu ba kan loo toto mu, bee biti ba waa ineesi ke i tii bamu okpa ke ba man nye gyii Kesu kono Kanyane nbuno mu. ²⁹ Imu su osuwule okusupu Paleti lu kikaara su ba bamu ase, nu o taase bamu ye, "Mune asin pwusa nu fan su lu onyin numu su?"

³⁰ Nu ba lee kono ye, "O daa o man waa alibi aku nun, naafoo a mee ye a taa mu ba waa fu abaa to."

³¹ Paleti towe bamu ye, "Fan taa mu bwii ke fan naa taa fane gbaa-gbaa fane nbara gyii mu asin."

Amaa ba lee kono ye, "Fane Roma abi fan man sa

ane okpa ye a moo oku." ³² Imumu i waa nun ke asin mu nu Yesu towe lu mu lewu mu nu ee biti o wu mu kudubi i ba to.

³³ Nu Paleti bwii loo mu kikaara to. Nu o tu Yesu ba yile mu ansi to, nu o taase mu ye, "Fu i gye Gyiwu abi Owura mu?"

³⁴ Nu Yesu taase mu ye, "Asin mu nu fu taase me fale lu fu ase nun abee osa ku i towe me asin sa fu?"

³⁵ Paleti lee kono ye, "N gye Gyiwu obii nun? Fu gbaa-gbaa fu asa ye fu asepu bilisa i taa fu waa me kibia to. Mune nu fu waa?"

³⁶ Nu Yesu lee kono ye, "Mi kuwura-gyii ki man gye dulinyaa numu to lee. Nu n daa n gye dulinyaa numu to lee nun, naafoo mi abupu ba din ko sa me, ke Gyiwu abi ba man nye me ktaa waa bamu abulisa abaa to. Amaa mi kuwura-gyii mu ki man gye dulinyaa numu to lee."

³⁷ Nu Paleti lee kono ye, "Kanin bire fu gye owura nun!"

Yesu lee kono ye, "Fu maa towe ye n gye owura mu, i gye kesintin. Imumu su nu ba kuoge me ba dulinyaa to, ke n ba towe lu kesintin mu su. Okumaa mu nu ee biti kesintin mu ii nu me ase."

Ba bun Yesu lewu kopwe

(Matiwu 27:15-31; Maki 15:6-20; Luka 22:13-25)

³⁸ Nu Paleti taase mu ye, "Mune i gye kesintin?" Maa taase mu lwe mu, nu o bwii lu kpee Gyiwu abi mu ase nu o towe bamu ye, "N man

wu asin mu nu n yile su ke n bun onyin numu kupwe. ³⁹ Amaa i gye fane anaana to nin fee Kesu kono Kanyane nbuno kensi-gyii sana n yege n lee bamu nu ba tii bamu obu mu oku mu nu fen biti mu, n sa fane. Imu su fen biti fee n yege fane Gyiwu abi owura mu sa fane abee?" ⁴⁰ Nu ba kuusi towe ye, "Aye! Man gye mu, lee Barabasi sa ane." Barabasi i kyina o kusu yile awura su biya keluu.

19

Ba bun Yesu oyu laasa su lewu kupwe

(*Matiu 27:27-31; Maki 15:6-20; Luka 23:13-25*)

¹ Tuto nu Paleti taa Yesu sa, nu ba tije mu awulibi. ² Nu anaakopu mu ba taa iwii bo kuwura-woru bun mu, nu ba bun mu kiriman-kyu balumaasu fee owura. ³ Nu bee ba mu ase bee towe mu ye, "Eee! Gyiwu abi owura, eee, owura!" Nu bee kpee bee kpa mu itan.

⁴ Nu Paleti bila lu ba kewu Gyiwu abi mu ase ba towe bamu ye, "Fan nu nfu, n su mu n biya fane, ke fan bu fee mee me n man wu alibi aku mu su, mu nu n taa bun mu kupwe." ⁵ Yesu maa lu ba mu, o bun iwii kuwura-woru ye kiriman-kyu balumaasu, nu Paleti towe asa mu ye, "Fan ku, onyin mu ndee!"

⁶ Aseepu bilisa ye Gyiwu anaakopu ba maa wu Yesu mu ba kuusi ye, "Da mu mata oyu laasa su mo. Da

mu mata." Nu Paleti towe bamu ye, "Fane gbaa-gbaa fane fan taa mu naa da mata oyu laasa su. Mee me n man wu alibi aku mu nu n taa bun mu kupwe."

⁷ Nu Gyiwu abi mu ba lee Paleti kono ye, "An su nbara ku nu u kaapu fee onyin numu dagaa maa wu, lu fee o tu mu n-yu ye mu gye Ibwaare Mu-Bii."

⁸ Paleti maa nu unumu mu kufuu ki kita mu tii su. ⁹ Nu o bwiiyaa Yesu loo kikaara mu to nu o taase mu ye, "Fina nu fu lu?" Amaa Yesu man towe mu. ¹⁰ Nu o bila taase mu ye, "Fu kina me ase ki towe? Fu man nyi fee n su olon n taale yege fu nate kyan, abee ba da fu mata oyu laasa su mo?"

¹¹ Nu Yesu lee mu kono ye, "Nu Ibwaare daa o man sa fu olon me su nin, naafoo fu mee taale waa me sehn. Amaa onyin mu nu o lee me sa fu mu, mu alibi i kyoo fu lee gaa."

¹² Paleti maa nu kanin mu, o biti okpa mu nu o bola yege Yesu o nate kyan. Amaa Gyiwu abi mu ba kuusi ye, "Fu dan kan yege nu onyin numu nate kyan bire, fu man gye Owura lala Kasaro mu kyemine. Kpal fee okuma mu nu ee tu mu n-yu ye o gye owura mu, gye Owura lala Kasaro mu don nin."

¹³ Paleti maa nu kanin mu, o taa Yesu lu ba kilande su, nu Paleti naa kyina kagya mu nu awura bee kyina kumu to bee gyii asin mu. Bee tu tuto ye, "Abuu otagakpa." Gyiwu

abi katowe to bee tu kumu ye, "Gabata." ¹⁴ Kanun kake manja gye kake kulasa sa Kesu kono Kanyanɛ nbuno kensi-gyii mu. Lu i maa fɔv kyowe amu nsana mu.

Nu Paleti towe Gyiwu abi mu ye, "Fan ku fane Owura!"

¹⁵ Nu Gyiwu abi ba kuusi ye, "Moo mu, moo mu. Da mu mata oyu laasa su moo."

Nu o taase bamu ye, "N moo fane owura mu abee?"

Nu asepu bilisa mu ba lee kono ye, "A man su owura ku tii Owura lala Kasaro su."

¹⁶ Tuto manja nu Paleti taa mu sa bamu ye ba naa da mu mata oyu laasa su moo.

Ba da Yesu mata oyu laasa su

(Matiwu 27:32-44; Maki 15:21-32; Luka 23:26-43)

Imu su anaakopu mu ba taa Yesu kyun. ¹⁷ Nu Yesu lu tuto o kye mu oyu laasa naa fɔv katin mu nu bee tu ye "Kumu kawe opula." Nu bee tu kumu Gyiwu abi katowe to ye, "Goligota" mu. ¹⁸ Tuto nu ba da mu anyenbi mata oyu laasa su. Nu ba bila da asa nyo anyenbi mata iyu laasa su, oku bu mu gyisa su nu oku moo bu mu bina su.

¹⁹ Nu Paleti yege nu ba kyuroo asin gyaga kuto ku su naa mata oyu laasa mu su ye, "YESU KANASARETI-NYIN, GYIWU ABI OWURA." ²⁰ Ba kyuroo imu Gyiwu abi ye Roma abi ye Giriki abi ntowe to, nu Gyiwu abi gaalaagaa ba kale imu, lu fee katin mu nu ba da mu mata oyu laasa

su mu, man bu kata ye kade mu. ²¹ Nu lbwaare asepu bilisa mu ba ba towe Paleti ye, "Man kyuroo ye 'Gyiwu abi Owura', amaa kyuroo ye 'Onyin numu i towe ye mu i gye Gyiwu abi owura.' "

²² Nu Paleti towe bamu ye, "Kuto mu nu n dan kyuroo mu kumu nu n kyuroo."

Ba barige Yesu ato bunsu to

²³ Anaakopu mu ba maa da Yesu mata oyu laasa su lɔwe mu, ba barige mu ato bunsu mu to ntun nna, nu bamu okumaa numu nye katin kulun. Nu i san mu kaale bunswisa mu nu ki man su obaatakpa, nu ba lɔv kumu lu susu ba yii kase nun.

²⁴ Nu anaakopu mu ba towe abaa ye, "A man kyate kumu barige to. Fan yege a tuv kumu su nbii, ke a ku ane to omu nu ee biti o gyii kumu."

Ba maa waa kanun mu, i yege nu Asinkyan yilasa mu i ba to kesintin. Imu i gye ye,

"Ba barige me ato bunsu to sa abaa, nu ba tuv nbii me kaale bunswisa su."

Imu su kanun nu anaakopu mu ba waa.

²⁵ Yesu mu-nyi ye mu nukare ye Kilopa mu-ka Meeru ye Meeru Magidalen ba yile Yesu oyu laasa mu ase. ²⁶ Yesu maa wu mu-nyi ye mu obulapu mu nu o su kebiti sa mu ba maa yile tuto mu, o towe mu-nyi ye, "Okyu, fu-bii ndee." ²⁷ Nu

o tɔwɛ ɔbulapɔ mu mɔɔ yɛ,
 “Fɔɔ fu, fu-nyi ndee.” Lu
 kanɔn saɲa mu, nu ɔbulapɔ
 mu taa mu naa kyina mu
 ase.

Yesu kelewu

(*Matiwu 27:45-56; Maki
 15:33-41; Luka 23:44-49*)

²⁸ Asɔn numu kpini kamaa
 mu, Yesu nyi fɛɛ nbunbu
 bire kutɔ kɔmaa ki lɔwɛ,
 nu ɔ tɔwɛ yɛ, “Bulifo su
 mɛ.” ɔ tɔwɛ inumu nin ke
 Asɔnkyan yilasa mu i nye ba
 to. ²⁹ Tutɔ mu, nta nyanɛsa
 i bɔla kɔlɔ-bi i yile, nu
 anaakɔpɔ mu ba taa ɔkyɛɛ
 ba nyɔ nta mu to, nu ba taa
 sɔgita hisopi oyu su, nu ba
 kusaa kumu naa tii mu kɔnɔ.
³⁰ Yesu maa kyɔkyɔbɔ nta mu,
 nu ɔ tɔwɛ yɛ, “Nɔnɔnɔ bire
 i lɔwɛ.” Nu ɔ lee ɔɲɛɛ.

³¹ Kanɔn kake maɲa ki
 gye kake kulasa ake sa Kake
 fɔntesa. Kake fɔntesa maɲa
 maa gye Kake fɔntesa lala
 mu, nu Gyiwu abilisa mu
 be mee biti fɛɛ asa mu ba
 baa ba saa iyu laasa mu su
 naa fɔv kake fɔntesa maɲa.
 Kanɔn su Gyiwu abilisa mu
 ba naa kule Paleti yɛ ɔ yege
 ba naa gyayi-gyayi bamu
 ayaa, ke ba wu bilɛn, ke ba
 nye saate bamu lu iyu laasa
 mu su. ³² Imu su anaakɔpɔ
 mu ba ba asa anyɔ mu nu
 ba da bamu mata iyu laasa
 su tii Yesu su mu. Nu ba
 gyayi ɔgyankpaasa mu ayaa
 yɛ ɔbanban mu gbaa lee.
³³ Amaa ba maa fɔv Yesu ase
 mu, ba wu fɛɛ ɔ tɛɛ wɔla
 wu, kanɔn su ba man gyayi
 mu ayaa. ³⁴ Amaa anaakɔpɔ
 mu to ɔku taa kɔkɛ yii Yesu

kikelebi to. Opula maɲa
 to nu nkalan yɛ nkyu i lu
 wɔrige. ³⁵ ɔmu nu o wu imu
 yɛ ansi i maa waa mu, mu
 ii gyii imu kesintin, ke fan
 nye kɔɔle gyii. Nu imu nu
 ɔ tɔwɛ mu i gye kesintin, nu
 o nyi fɛɛ mu asɔn mu gye
 kesintin. ³⁶ Inumu i waa nin
 kaapɔ fɛɛ Asɔnkyan yilasa
 mu i ba to kesintin. Asɔn
 mu i gye yɛ, “Mu kuwuya
 kulɔn gbaa ki mɛɛ yɛ ki
 gya.” ³⁷ Nu bila kyɔɔɔ yila
 katɔn ku gbaa tɔwɛ yɛ, “Asa
 bee biti ba ku ɔmu nu ba taa
 kɔkɛ yii mu mu.”

Yesu kepula

(*Matiwu 27:57-61; Maki
 15:42-47; Luka 23:50-56*)

³⁸ Inumu kamaa to mu,
 ɔnyɔn mu nu bɛɛ tu mu yɛ
 Gyosefu mu kpee Paleti ase
 naa kule mu yɛ, ɔ sa mu
 ɔkpa ke ɔ naa saate Yesu
 kibuni naa pula. Nu Paleti
 sa mu ɔkpa, nu o kpee naa
 taa Yesu kibuni mu. Gyosefu
 maɲa lu Arimatiya kade to
 mu, nu ɔ gye Yesu ɔbulapɔ
 mu to ɔku. Amaa maa sile
 Gyiwu abilisa su mu, ɔ man
 lee mu n-yu ifuli. ³⁹ Gyosefu
 maa Nikodemusi mu nu ɔ
 kyina kpee naa wu Yesu
 kagyanbwe ku mu i kpee.
 Nikodemusi maɲa biya tu-
 lala mu nu ba taa mure yɛ
 kibondiri waa, nu ba su ba
 sɔswa abuni mu. Imu odu
 i waa fɛɛ akyembee bɔɔta
 kulɔn. ⁴⁰ Anyɔn anyɔ mu
 ba taa Yesu kibuni mu, nu
 ba taa taafuli mili mu, nu
 ba bɔ mu tulale fɛɛ kanɔn
 mu nu Gyiwu abi bɛɛ waa
 bamu obuni, pɔyɔ nu bee

pula mu. ⁴¹ Kadoo-bi ku bu tiri katun mu nu ba da Yesu anyenbi mata oyu laasa su mu. Kanun kadoo-bi manja to mu, nu ba loho kakyan ku kufule to yila, nu ba man putta pula oku kumu to. ⁴² Lu fee kanun kake manja maa gye Gyiwu abi kake kulasa sa Kake futesa su mu, nu kakyan mu maa tiri toto su mu, ba taa Yesu naa pula toto.

20

Yesu kyinji lu alewupu to
(Matiwu 28:1-10; Maki 16:1-8; Luka 24:1-12)

¹ Kwāsida ake kabwaayike i maa man pu njanhe to mu, Meeru Magidalen kpee kakyan mu ase, nu o wu fee ba lee kubuu mu nu ba gbiliti ba tii kufule to kakyan mu kono mu. ² Imu su o sile bwii kpee Simon Pita ye obulapu banban mu nu Yesu su kebiti sa mu mu ase, naa towe ye, “Ba taa Onyiripe lu kakyan mu to, nu a man nyi katun mu nu ba taa mu naa yila.”

³ Imu su Pita maa obulapu banban mu ba lu bee kpee kakyan mu ase. ⁴ Nu bamu anyo maa kpini ba sile kyekyee bee kpee, amaa obulapu banban mu sile kyun Pita su gyankpaa naa fu kakyan mu ase. ⁵ Nu o muja ku kakyan mu to, nu o wu taafuli maa de to, amaa o man loo to. ⁶ Nu Simon Pita ba kamaa to, nu o loo kakyan mu to, nu o wu taafuli maa de toto, ⁷ ye kikyibi fufuli mu nu ba taa

njmina mu kumu mu. Kikyibi mu ku boo ku de kumu kukwe. ⁸ Obulapu mu nu o gyankpaa fu toto gbaa maa loo to nu o wu umu mu, o koole gyii. ⁹ Ba san ba man putta nu Asinkyan yilasa mu kase fee Yesu dagaa maa kyinji lu lewu to.

Yesu lee mu n-yu kaapu
Meeri Magidalen
(Matiwu 28:9-10; Maki 16:9-11)

¹⁰ Nu abulapu mu ba bwii kpee bamu akpaara su. ¹¹ Amaa Meeru bire o yile kakyan mu ase ee su. Maa yile ee su mu, nu o muja suna ku kakyan mu to. ¹² Nu o wu Ibwaare nbo anyo yege ba bun ato fufuli, ba maa te katun mu nu ba daa taa Yesu kibuni yila mu, oku te mu amu su nu oku moo te mu ayaa kase.

¹³ Ba taase mu ye, “Okyu, mine waa nu fii su?” Nu o lee kono ye, “Ba taa me-Nyiripe kyun, nu n man nyi katun mu nu ba taa mu naa yila.” ¹⁴ Inumu kamaa mu, o gbese ku nu o wu Yesu maa yile toto, amaa o man bu ye Yesu nun.

¹⁵ Nu Yesu taase mu ye, “Okyu, mine i waa nu fii su? Anumu nu fii biti?”

Meeri maa fe nfeere fee o gye kudoo mu okusupu mu, o lee kono ye, “Obilisa, nu i gye fu i kan taa mu mu, towe me katun mu nu fu taa mu naa yila ke n naa taa mu.”

¹⁶ Yesu tu mu ye, “Meeri!”

Maa bilinji ku mu, o kuusi towe Hibriwu katowe to ye,

“Raboni!” (kɪmʊ kase ɪ gye ye ɔkaapuɔ).

17 Yesu tɔwe mʊ ye, “Man mata me, lu fee n man pɪta bwii kpee Me-Se mʊ ase. Amaa kpee mi abupu mʊ ase naa tɔwe bamʊ ye, n bwii n kpee Me-Se mʊ nu ɔ gye fane-Se, ye me lbwaare mʊ nu ɔ gye fane lbwaare mʊ ase.”

18 Nu Meeri Magidalen bwii kpee abulapʊ mʊ ase naa tɔwe bamʊ ye, “N wu ɔnyɪrɪpe mʊ!” Nu ɔ tɔwe bamʊ asɪn mʊ nu ɔnyɪrɪpe tɔwe mʊ mʊ.

Yesu lee mʊ n-yu kaapu mʊ abulapʊ mʊ

(Matiwu 28:16-20; Maki 16:14-18; Luka 24:36-49)

19 Kwasida manja kalaatɔpwe sʊ mʊ, abulapʊ mʊ ba bʊ obu to, nu ba tii ɔpʊnʊ mʊ biri bamʊ n-yu sʊ waa tɔ, lu ba maa sɪle Gyiwu abɪlsa mʊ sʊ. Nu Yesu ba yɪle bamʊ nsana, nu ɔ fwaala bamʊ ye, “Kayu yuuli kɪ ba fane ase!” 20 Maa tɔwe ɪnmʊ lʊwe mʊ, nu ɔ taa mʊ abaa ye mu kikelebi kaapu bamʊ. Nu abulapʊ mu ansi i gyii fee ba maa wu ɔnyɪrɪpe mʊ.

21 Nu Yesu bila tɔwe bamʊ ye, “Kayu yuuli kɪ ba fane ase. Fee kanan mʊ nu Me-Se sun me mʊ, kanɪn manja nu ngbaa me n sun fane.” 22 Nu ɔ fʊute bun bamʊ, nu ɔ tɔwe ye, “Fan kɔle Kayaayu Kyɪrekyɪre mʊ. 23 Nu fan kan taa ɔkʊ alibi kee mʊ mʊ, lbwaare gbaa ii biti ɔ taa mu alibi kee mʊ, nu ɔkʊmaa mʊ

nu fan man kan taa mu alibi kee mʊ mʊ, lbwaare gbaa mee ye ɔ taa mu alibi kee mʊ.”

Yesu lee mʊ n-yu kaapu Tomasi

24 Tomasi mʊ nu ɔ gye abulapʊ kudu anyɔ mʊ tɔ ɔkʊ, nu ɔ gye Kabwaarabi mʊ, ɔ man bʊ abulapʊ mʊ ase sanja mʊ nu Yesu ba bamʊ ase mʊ. 25 Imʊ sʊ abulapʊ banban mʊ ba tɔwe mʊ ye, “An wu ɔnyɪrɪpe mʊ.”

Amaa ɔ tɔwe bamʊ ye, “Nu n man kan wu anyenbi alopane mʊ abaa tɔ, ke n taa me kɪbaa-bi yii ɪmʊ tɔ, ke n taa me kɪbaa yii mʊ kikelebi tɔ mʊ, n mee ye n kɔle gyii.”

26 Imʊ nke nsunɔ kamaa mʊ, abulapʊ mʊ ba bila ba bʊ kɪkpaara mʊ sʊ, yege Tomasi bʊ bamʊ ase. Ba tii bamʊ n-yu sʊ biri sʊ waa obu to. Ba ba kɪ mʊ, Yesu ba yɪle bamʊ nsana, nu ɔ tɔwe bamʊ ye, “Kayu yuula ɪ ba fane sʊ!” 27 Nu Yesu tɔwe Tomasi ye, “Taa fʊ kɪbaa-bi yii nfu, ke fʊ kɪ me abaa tɔ. Teeje fʊ kɪbaa yii me kikelebi tɔ. Yege sika-sika kɪwaa ke fʊ kɔle gyii.”

28 Nu Tomasi tɔwe ye, “Fʊ ɪ gye me-Nyɪrɪpe ye me lbwaare.”

29 Nu Yesu tɔwe mʊ ye, “Tomasi, fʊ maa wu me sʊ nu fʊ kɔle gyii? Kusee ɪ gye sa bamʊ nu ba man wu me nu ba kɔle gyii.”

30 Yesu waa ɪsɪnkaala gaalaagaa abulapʊ mu ansi tɔ, mʊ nu ba man kyɔrɔɔ ɪmʊ waa ɔwɪle nɪmʊ tɔ.

31 Amaa ba kyurɔɔ unumu nun, ke fan nye kɔɔle gyii fɛe Yesu ɪ gye Krisito, Ɔmu nu lbwaare wɔla lɛɛ, nu ɔ gye Mu-Bii mu. Nu fan kan kɔɔle mu gyii mu, fen biti fan nye nkpa.

21

*Yesu lɛɛ mu n-yii
kaapu mu abɔlapu
ɔbɔn lala mu kɔnɔ*

¹ Inumu kamaa mu, Yesu bila lɛɛ mu n-yii kaapu mu abɔlapu ɔbɔn lala mu nu bɛɛ tu ye Tiberiya mu kɔnɔ. Fale nu ɪ ba. ² Kakaaku abɔlapu mu aku ba baa ba bu katɪn kulɔn. Bamu ɪ gye Simon Pita maa Tomasi mu nu bɛɛ tu mu Kabwaarabi mu, ye Nataneli mu nu ɔ lu Kena, ye Sebedi mu-bii ana anyɔ ye abɔlapu anyɔ aku. ³ Nu Simon Pita tɔwe bamu ye, “N kpee n naa kitaa ɪkin.” Nu ngbaa bamu ba tɔwe mu ye, “An biti a buu fu kpee.” Nu bamu kpini ba naa loo ɔkuli tɔ, amaa kanun kagyanbwe manja ba man kitaa sehn.

⁴ Kayi maa ke nyenyen-fuu mu, Yesu ba nu ɔ yile ɔlukaa, amaa abɔlapu mu ba man bu ye mu nun.

⁵ Nu ɔ tu bamu ye, “Me kyemune ana, fan man kitaa ɪkin?”

Nu ba lɛɛ mu kɔnɔ ye, “Ayeɛ, a man kitaa sehn.”

⁶ Nu ɔ tɔwe bamu ye, “Fan tɔb fane kisewu mu ɔkuli mu gyisa su, fen biti fan nye aku kitaa.” Ba maa tɔb kisewu mu, ba kitaa ɪkin damante, halu ba man taale

bute kisewu mu waa ɔkuli mu tɔ.

⁷ Tɔtɔ nu ɔbɔlapu mu nu Yesu ii biti mu asɪn gaa mu tɔwe Pita ye, “Ɔnyiripe nun.” Simon maa nu ye Ɔnyiripe mu, nu ɔ taa mu kaale lala mu nu ɔ wɔla lɛɛ yila mu bun, nu ɔ kpɪlɪge loo nkyu mu tɔ ba kidenbi su. ⁸ Nu abɔlapu asansa mu ba pale ɔkuli mu buu mu, yege bɛɛ bute kisewu mu ye ɪkin mu nu ba bu kimu tɔ mu, lu fɛɛ ba maa kebunɔ mu ba man bu kata. Imu kata ɪ waa fɛɛ abaa nswu tɔ adunuu. ⁹ Ba maa dan mu, ba wu ɔkin maa gyan afɔlɔn-gyi su yege bodobodo de tɔtɔ.

¹⁰ Nu Yesu tɔwe bamu ye, “Fan taa ɪkin mu nu fan dan kitaa mu aku ba.”

¹¹ Tɔtɔ nu Simon Pita loo ɔkuli mu tɔ, nu ɔ bute kisewu mu ba kidenbi su. ɪkin lala mu nu ba bɔla kimu mu ba gye kulifa kulɔn ye adunuu ye asa, amaa halu ɪkin damante mu nu ba bɔla kimu fale gbaa mu kisewu mu ki man kyate. ¹² Yesu tɔwe bamu ye, “Fan ba biri kɔnɔ.” Amaa abɔlapu mu ɔku man taale nye kɔkɔlɔ taase mu ye, “Fu ɪ gye anumu?” Yege be nyi ye Ɔnyiripe mu nun. ¹³ Nu Yesu naa taa bodobodo mu sa bamu, nu kanun gbaa nu ɔ taa ɔkin mu sa bamu. ¹⁴ Yesu maa kyinji lu lewu tɔ mu, kinumu ɪ gye kisasapu maa lɛɛ mu n-yii kaapu mu abɔlapu.

Yesu maa Pita

¹⁵ Ba maa biri kɔnɔ lɔwe mu, Yesu taase Simon Pita ye, “Simon, Gyon mu-bii, fii

biti me fu kyɔ kanan mu nu banumu beebiti me mu?"

Nu Pita lee kɔnɔ ye, "Eehn ɔnyirɛ, fu nyi n maa su kebiti sa fu."

Nu Yesu tɔwe mu ye, "Sa me nbulɔpɔ-bi mu agyito."

¹⁶ Nu Yesu bila taase mu kinyɔsapɔ ye, "Simon, Gyon mu-bii, fu su kebiti sa me?"

Nu Simon lee kɔnɔ ye, "ɔnyirɛ, fu nyi n maa su kebiti sa fu."

Nu Yesu tɔwe mu ye, "Ku me nbulɔpɔ su."

¹⁷ Nu Yesu taase mu kilu sasapɔ ye, "Simon, Gyon mu-bii, fu su kebiti sa me?"

Nu i tɔɔɔɔ Pita fee Yesu maa taase mu ulu isa ye, "Fu su kebiti sa me." Nu Pita tɔwe ye, "ɔnyirɛ, fu nyi kutɔ kɔmaa, fu nyi n maa su kebiti sa fu."

Nu Yesu tɔwe mu ye, "Sa me nbulɔpɔ mu agyito. ¹⁸ N tɔwe fu kesintin, saja mu nu fu gye kɔyaafɔle mu, fii bun fu atɔ bunsɔ, nu fii kpee katɔn kɔmaa mu nu fii bitɔ, amaa fu ba waa kɔnyɔn bulɔsa mu, fu teeɛɛ fu abaa tɔ ke ɔku o bun fu, ke ɔ taa fu kpee katɔn mu nu fii mee bitɔ." ¹⁹ Yesu tɔwe unumu nun kaapɔ lewu mu nu Pita ii bitɔ o be wu mu kedubi, ke i lee lbwaare bunyaa kaapɔ. Yesu maa tɔwe unumu lɔwe mu, nu ɔ tɔwe mu ye, "Buu me!"

²⁰ Pita maa bilɔɔ mu ansi ku mu, o wu fee ɔbulapɔ mu nu Yesu su kebiti sa mu mu, buu bamu. Mu i gye ɔmu nu ɔ te ɔ kpee Yesu saja mu nu beebiti kalaatɔwe su agyito mu, nu ɔ taase Yesu

ye, "ɔnyirɛ, anumu ii bitɔ ɔ lee fu sa mu?" ²¹ Pita maa wu mu mu nu ɔ taase ye, "ɔnyirɛ, ɔnumu mɔɔ de?"

²² Nu Yesu lee kɔnɔ ye, "Nu n kan n bitɔ ye ɔ baa ɔ te nkpa tɔ naa fɔ saja mu nu n bitɔ n bwii ba mu, i gye fu asɔn? Fee fu buu me." ²³ Lu fale su mu, asɔn numu a yaase tɔ loo kpee Krisito abuuu kpini ase fee, ɔbulapɔ numu man bu tɔ o wu. Amaa Yesu man tɔwe ye ɔ mee ye o wu. Asɔn mu nu ɔ tɔwe i gye ye, "Nu n kan n bitɔ ye ɔ baa ɔ te nkpa tɔ naa fɔ saja mu mu nu n bitɔ n bwii ba mu, i gye fu asɔn?"

²⁴ ɔbulapɔ numu i gye mu nu ee gyii asɔn numu kesintin, nu mu i kyɔɔɔ umu yɔla. Nu an nyi fee umu nu ɔ tɔwe mu gye kesintin.

²⁵ Yesu waa atɔ gaalaagaa tii su. Nu ba daa kyɔɔɔ umu kpini yɔla nun, naafɔɔ iwɔle mu ii bitɔ i tiri dulinyaa tɔ, nu i mee ye i nye opula yɔlakpa.

Krisito Asunpu mu kusun

*Ibwaare da mu kəkɔlɔ
su ye ee biti ɔ sa*

Kayaayu Kyirekyire

¹ Ɔwɔle nɔmu lu me Luka ase ki ba fu Tiyofilosi ase. Me ɔwɔle gyankpaasa mu tɔ mu, n kyɔɔɔ atɔ mu nu Yesu kaapu nu ɔ waa mu kpini, lu saɲa mu nu o yii mu kusun kase mu, ² naa fuɔ kake mu nu Ibwaare taa mu kyɔn sɔsɔ mu. Pɔyi ke ɔ taa mu kpee sɔsɔ mu, Ɔnyirɛ Yesu bɔla Kayaayu Kyirekyire mu su kaapu mu asunpu mu nu ɔ lee bamu mu, atɔ mu nu ba waa. ³ Yesu kelewu kamaa nke adina mu tɔ mu, ɔ lee mu n-yu kaapu mu asunpu fee ɔ te nkpa tɔ, nu i man su kamɔɔre-gyii. Nu ɔ tɔwe sɔsɔ kuwura-gyii mu asin. ⁴ Maa bamu ba maa nsare bee gyii kakaaku mu, ɔ sa bamu kɔnɔ ye, “Fan man kan waa lu Gyerusalem, amaa fan gyoo fane kekɛɛ mu nu n wɔla tɔwe fane ye, Nse da mu kəkɔlɔ su ye ee biti ɔ sa fane mu. ⁵ Nkyu nu Gyɔn su ee gyee fane Ibwaare kekyugyee, amaa nke gbereɛ mu nu ii biti i ba fale tɔ mu, Ibwaare ii biti ɔ taa mu Kayaayu Kyirekyire mu gyee fane.”

Yesu sɔsɔ kikpe

⁶ Saɲa mu nu asunpu mu ba maa Yesu ba bwii sare mu, ba taase mu ye,

“Ɔnyirɛ, nbunbu nu fii biti fu bwii taa kuwura-gyii mu sa ane Israyi abi abee?”

⁷ Nu Yesu tɔwe bamu ye, “Saɲa abee kake ye mu awaasa mu kpini mu, me-se i yila umu lu mu ɔɔn tɔ su, umu su i man tiri fee fan bu saɲa mu. ⁸ Amaa nu Kayaayu Kyirekyire mu kan ba fane su mu, fen biti fan nye ɔɔn ke fan naa tɔwe me asin mu Gyerusalem tɔ ye Gyudeya kpini ye Samariya tɔ, taa naa fuɔ dulinyaa ɔkaa.”

⁹ Maa tɔwe i nɔmu kamaa mu, Ibwaare taa mu kpee sɔsɔ bamu ansi tɔ, nu abwaare-wɔle a bun mu su lu bamu ansi su.

¹⁰ Saɲa mu nu i su mu ii kpee yege bee ku sɔsɔ haa mu, opula maɲa tɔ nu anyin anyɔ aku mu nu ba bun atɔ fufuli ba ba yile bamu ase, ¹¹ nu ba taase bamu ye, “Galile abi, mine i waa nu fan yile nfu fen ku abwaare-wɔle tɔ kanin? Yesu mu nu Ibwaare taa mu lu fane ase kpee sɔsɔ mu, kanin nu ee biti o bwii ba fee kanan mu nu fan ku mu maa kpee sɔsɔ fale.”

*Asunpu ye Akyu aku
ba gyanɛ kule kabwaare kule*

¹² Tɔtɔ nu asunpu mu ba lu Olifu kɔbu mu ase bwii ba Gyerusalem, i man bu kata kpini-kpini. ¹³ Ba maa loo Gyerusalem kade mu tɔ mu, ba dii naa loo abansuru obu, mu nu ba wɔla ba bu kumu tɔ mu. Asunpu mu i gye Pita maa Gyɔn, ye

Gyemisi ye Andiruwu ye Fil-
ipu ye Tomasi ye Batolome
ye Matiwu ye Alifeyo mu-bii
Gyemisi maa Simon Seloti
mu nu o gye bamu nu ba
ko bee kun bamu osuwule
mu bamu oku, ye Gyemisi
mu-bii Gyudasi. ¹⁴ Bamu
kpini ba taale ba buga saɲa
kumaa ye akyu aku ye Yesu
mu-nyi ye mu-supu ana.

*Yesu mu-nyi Mɛeri ye
Yesu mu-supu ana.*

¹⁵ Nke nfiɛ nku kamaa to
mu, nu Krisito akɔɔle-gyipu
bɛɛ waa fɛɛ asa kɔɔɔfa ye
adonyo ba ba sare, nu Pita
kusu yile, ¹⁶ nu o yii kase
ye, "Mɛ-daa ana ye mi-supu
ana, asin mu nu Kayaayu
Kyirekyire bola owura Daw-
idi su wɔla towe yila ye Gyu-
dasi ii biti o gyankpaa ke ba
kɔta Yesu mu, i dagaa i ba
kanin. ¹⁷ Gyudasi kyina o
gye ane kubu kudu-anyo mu
to oku nin, nu o su oyilekpa
kusun mu to.

¹⁸ "Afulee mu nu Gyudasi
nye lu mu alibi mu nu
o waa su mu, o soɔ kase,
katɔn mu nu o tiye ketu-
laamu nu o wu, o patiyɛ nu
mu ipuni kpini i patiyɛ lu.
¹⁹ Gyerusalem abi kpini ba
nu asin numu. Imu su ba
yila osuwule mu kitu bamu
katowe to ye Akeledama,
kase i gye ye, 'Nkalan kase.'
"

²⁰ Nu Pita towe ye owura
Dawidi wɔla kyuroɔ Gyudasi
asin waa Asinkyan yɔlɔsa
mu to ye,

"Mu kɔkpaara ki bilɔɔi
kitakpan,

ke oku o man kyina
kumu to."

Nu Dawidi bila towe ye,

"Ba yege ke oku o yii mu
kusun kɔɔɔɔɔɔ mu
ayaa to."

²¹ Imu su i dagaa fɛɛ a lɛɛ
ane asa mu to oku ba tii ane
su. An biti omu nu o wɔla
o bu ane ase saɲa mu nu
anaa Onyirɔpe Yesu an dii an
kɔɔɔɔɔɔ mu, ²² lu saɲa mu
nu Gyɔn okyugyeepu gyeɛ
asa lbwaare kekyugyeɛ, naa
fuɔ saɲa mu nu lbwaare taa
Yesu kpee susu. I dagaa
fɛɛ kanin asa maɲa to oku
maa tii ane su fɛɛ Onyirɔpe
Yesu kelewu kyɔɔɔi kesintin
ogyipu.

²³ Imu su ba lɛɛ asa anyo
ye ba yile. Bamu i gye
Gyosefu mu nu be tu mu ye
Basabasi, nu ba bila bɛɛ tu
mu Gyusitu, nu obanban mu
moɔ gye Matiyasi. ²⁴ Tuɔ
nu ba kule kabwaare-kule
ye, "Onyirɔpe, fu nyi okumaa
numu kɔkɔɔɔ to. Imu su fii
biti fu kaapu ane asa anyo
anumu to omu nu fu lɛɛ.
²⁵ Ke o ba waa fu asunpu
mu kusun mu nu Gyudasi
yege yila mu, kpee katɔn mu
nu i dagaa mu mu." ²⁶ Nu
ba tuɔ nbii biti omu nu o
ba tii bamu su, nu Matiyasi
gyii, nu ba taa mu tii bamu
asunpu kudu-oku mu su.

2

*Ibwaare sun Kayaayu
Kyirekyire mu ba*

1 Saŋa mu nu Gyiwu abi Pentekosi* kake gyisa maa fuɔ mu, Krisito akɔɔle-gyipu mu kpini ba ba sare opula kulɔn. 2 Opula tɔ nu ulawɔ ukɔ i lu abwaare-wɔle tɔ a maa kpira fɛɛ afuu bulɔnsa akɔ a maa da ba loo kɔkpaara mu nu ba te kumu su mu kpini. 3 Tutɔ nu ba wu atɔ ku fɛɛ fulɔn anobi a maa yaase ba gyaga ɔsa kumaa mu nu ɔ bu tutɔ mu su. 4 Nu Kayaayu Kyirekyire mu bola bamu kpini tɔ, nu bamu ɔkumaa numu yii kase eɛ tɔwe katɔwe pupwe fɛɛ kanan mu nu Kayaayu Kyirekyire mu ki sa bamu ye ba tɔwe mu.

5 Saŋa maŋa tɔ mu Gyiwu abi akɔ mu nu be sun lbwaare mu, ba lu dulinyaa tɔ usuwɔle kpini su ba baa ba bu Gyerusalem tutɔ. 6 Ba maa kanan ulawɔ maŋa mu, nu kubu damante kukɔ ki sare. I waa ɔkumaa numu kɔyan, kpali fɛɛ bamu ɔkumaa numu nu akɔɔle-gyipu mu kpini ba maa tɔwe asa mu bamu tɔ ɔkumaa numu kade tɔwesa. 7 I waa bamu kananku, nu ba taase ye, "Asa mu nu beɛ tɔwe fale mu, ba man gye Galile abi nun abeɛ? 8 I waa nene su nu ane kpini an nu ba maa tɔwe ane ntɔwe nusa? 9 Ane kpini an lu-lu nde kukwu-kukwu fɛɛ, Patiya ye Medeya ye Elam ye Mesopotamiya ye Gyudeya ye Kapadosiya ye Pontisi ye Asiya ye 10 Firigiya

ye Panfiliya ye Egyipiti ye Libiya kɔbaafɔn mu nu ku bu ki tiri Sereni, nu Gyiwu abi ye asa mu nu ba bilini Gyiwu abi, nu bamu kpini ba lu Roma mu. 11 Ane akɔ an lu Kereti nu ane akɔ mɔɔ an lu Arabiki. Ane kpini an nu asa anumu ntɔwe tɔ ba maa tɔwe asin kyinkyinsa mu nu lbwaare waa." 12 I maa waa bamu kɔyan nu i kitaa bamu nfɛere mu, nu be taase abaa ye, "Mɛne nu unumu kase u kaapu?"

13 Amaa yege akɔ mɔɔ be keesi akɔɔle-gyipu mu beɛ tɔwe ye, "Asa maŋa ba buɔ nun."

Pita lee asin mu kase sa sakyɔ mu

14 Tutɔ nu Pita maa asunpu kudu-ɔku bambam mu, ba kusɔ yile nu Pita diyaa mu ɔbule susu kenken ɔ tɔwe eɛ sa kubu mu ye, "Mɛ tomaa ana Gyiwu abi ye ɔsa kumaa mu nu ɔ te Gyerusalem mu kpini, fan kan fane asu ke n lee unumu kase sa fane. 15 Asa anumu ba man buɔ nun, fɛɛ kanan mu nu fan fe bamu nfɛere fale, i dan san i gye kerefi akpanɔ nyanyan numu. 16 Amaa umu nu i ba fale i gye kuto mu nu lbwaare ɔtɔwepu Gyoweli wɔla tɔwe umu asin ye,

17 'lbwaare tɔwe yila ye nke laalaalɔwe mu, n biti n yege mɛ Kayaayu Kyirekyire mu ɔ ba asa kpini su.

* 2:1 2:1 Gyiwu abi ba kan gyii Kyanɔɔ obunɔ kake mu, kumu nke adunuu nu ba gyii Pentekosi kake mu. I gye kake mu nu Gyiwu abi ba kpa bamu agyito agyankpaasa.

N biti n bola fane
nbii-nyinsa ye akuyisa
su ke n towe asin.

Fane ayaafole bee biti be wu
ansi su kileekaapu,
ke fane anyin bilisa be
koo idee.

18 Kake laalaalowe mu n biti
n yege me Kayaayu
Kyurekyure mu

o sa fane ayaafole ye
abite ke ba towe me
asin.

19 N biti n waa asin
kyinkyinsa susu,
ke n waa usinkaala kase
su.

Nkalan ye fulon ye idiisii ii
biti i waa kudu-kudu.

20 Kyowe ii biti o bilinji kiten-
tenbiri,

ke obwaayi o payi fee
nkalan,

payi ke Onyuripe kake
bunya lala mu ki ba.

21 Nu okumaa mu nu o tu
Onyuripe lbwaare kitu
mu, ee biti o molge
mu.'

22 "Me asa Isirayi abi
fan bila nu asin numu,
lbwaare lee Yesu mu nu
o gye Kanasreti-nyin yege
nu o waa asin kyinkyinsa
ye usinkaala ye adangana
nu i kaapu to fee lbwaare
i sun mu. Nu fane kpini
fen nyi umu nu o waa fale.

23 lbwaare mu nu o nyi kuto
kumaa nu o towe kyula, nu
o nmina yla fee bee biti
ba lee Yesu sa fane, nu i
ba kanun. Fan yege nu asa
libi ba da Yesu anyenbi mata
oyu laasa su nu ba moo mu.

24 Amaa lbwaare kyinji mu
lu lewu to, lee mu lu lewu
aworofu to, lu fee lewu man

taale tii mu yla. 25 Dawidi
wula towe Yesu n-yu su asin
ye,

'Sana kumaa numu, n wu
Onyuripe lbwaare mi
ansi su.

Lu fee o tii me su,
umu su sehn mee tooro
me.

26 Inumu su me kokolo ki
fuuli me, nu kensi-gyii
ki bola me atowesa to,
nu halu n wu gbaa mu,
n su tamaa.

27 Lu fee fu mee ye fu
yege me kala o sii ka-
mande,

nu fu mee ye fu yege fu
Okyurekyurepu o gyoo
nyita.

28 Fu kaapu me nkpa okpa,
nu fu bu me ase, umu su
n nye kensi-gyii gaa.'

29 "Me-daa ana ye mi-supu
ana, fen yege n lee ane
naana Dawidi numu asin
kaapu fane. Dawidi mu
nu o towe fale asin numu
gbaa wu nun, nu ba pula
mu, nu mu kakyan ke san
ki de ane ase. 30 Amaa o
dan o gye lbwaare otowepu
nun, nu o nyi fee lbwaare
bo ntan da mu kokolo
su ye ee biti o yege mu
kinaana to oku o ba kyina
mu Dawidi kuwura-gya su.

31 Dawidi wula wu kuto mu
nu lbwaare ii biti o waa,
kanun su o towe Krisito
kiwu kyinji mu asin ye, 'O
man yege nu o sii abuni
to, nu mu kibuni man gyoo
kakyan to.'

32 Yesu numu
asin nu Dawidi towe mu,
lbwaare kyinji mu lu lewu
to. Ane kpini i gye umu
kesintin agyipu. 33 Nu mu-Se

Ibwaare diyaa mu yila mu gyisa su, sa mu Kayaayu Kyirekyire mu fee kanan mu nu o da mu kokolo su mu. Imu nu fen nu, nu fen wu fale i gye Kayaayu Kyirekyire mu nu o sa ane.

³⁴ Dawidi gbaa-gbaa man kpee susu, amaa o towe fee, "Onyirpe Ibwaare mu towe sa me-Nyirpe ye,

"Kyina me gyisa su,

³⁵ amoo n taa fu akisipu kpini

waa fu ayaa kase." '

³⁶ "Fane Isirayi abi kpini, fan nu danbirasa fee, Yesu numu, mu nu fan da mu oyu laasa su mu, Ibwaare waa mu Onyirpe ye Krisito nu u kaapu Omu nu Ibwaare wola lee."

Asa ngbin nsa ba koolu Yesu Krisito gyii

³⁷ Sana mu nu asa mu ba nu unumu kanin mu, i loo bamu nkolo to, nu ba taase Pita maa asunpu bambam mu ye, "Ane-daa ana, mine nu an biti a waa?"

³⁸ Nu Pita towe bamu ye, "Fane okumaa numu o yege alibi kiwaa, ke ba gyee mu Ibwaare kekyugyee lu Yesu Krisito kitu to, ke fan nye alibi kitaakae, ke fan nye Ibwaare kakee mu nu ki gye mu Kayaayu mu. ³⁹ Inumu nu Ibwaare da mu kokolo su sa fanaa fane-bii ana mu, ye asa mu nu ba bu kata-kata mu kpini, bamu nu Onyirpe ane Ibwaare ii biti o tu ba mu ase mu."

⁴⁰ Nu Pita gyii bamu kesintin bwii towe ntowe gaalaagaa waa bamu aniya

to ye, "Fan lee fane n-yu lu ndaga asa libi numu to."

⁴¹ Asa mu gaalaagaa ba koolu mu asin mu gyii nu ba gyee bamu Ibwaare kekyugyee. Asa mu nu ba be tii kubu mu su kake manja mu ba waa fee asa ngbin nsa.

Yesu akoolu-gyipu mu kakyina to

⁴² Nu bamu kpini be bu la bee lu asunpu mu ase, ba su kakyemine okon ye abaa, nu bee gyii Onyirpe agyito, nu bee buga bee kule kabwaare-kule.

⁴³ Asunpu mu ba waa usinkaala ye asin kyinkyinsa gaalaagaa, nu asin mu i waa okumaa anumu kyan.

⁴⁴ Akoolu-gyipu mu kpini bee buga katin kulun, nu ba su konu kulun, yege bamu kutu kumaa numu gye bamu kpini lee. ⁴⁵ Bee fe bamu npatiye ye ato mu nu ba su mu kpini, ke ba barige afulee mu to sa abaa kanan kumaa mu nu i tiri okumaa numu.

⁴⁶ Kake kumaa numu bee naa sare kabwaare-sunkpa aye kasoroga to fee kibule kulun, bee buga nun bee gyii Onyirpe agyito bamu akpaara su, nu bee buga bee gyii bamu gbaa-gbaa bamu agyito kensi-gyii ye nkolo fuuli, ⁴⁷ yege bee yin Ibwaare, nu bamu awaasa kpini a gyii asa ansi. Nu kake kumaa numu Onyirpe su bamu nu ee molige mu, ee tii bamu Krisito abi kubu mu su.

3

Pita maa Gyɔn ba kye boobi kv

¹ Kakaaku i waa fee kakyɔwape kerefi asa nu Pita maa Gyɔn bee kpee kabwaare-sunkpa to ba naa kole kabwaare-kole. ² Kewusunɔ Danbirasa, fee kanan mu nu bee ti kumu mu, tutɔ nu ba naa tu onyin mu nu ba kuge mu yege o gye boobi maa te. Kake kumaa bee sula mu bee kpee naa yla tutɔ yege ee kole asa mu nu bee kpee kabwaare-sunkpa aye mu to afulee. ³ Maa wu Pita maa Gyɔn ba maa biti ba loo tutɔ mu, nu o kole bamu ye ba sa mu afulee. ⁴ Nu Pita maa Gyɔn ba ku mu kyimm, nu Pita ye, "Diyaa ansi ku ane danbirasa." ⁵ Nu onyin mu ku bamu kyimm, nu o waa nfeere fee ee biti o nye kutɔ kv lu bamu ase.

⁶ Amaa Pita towe mu nun ye, "Man su afulee kpini-kpini me ase, amaa n biti n sa fu kutɔ mu nu n su. Lu Yesu Krisito Kanasareti-nyin kitu to su mu n ye fu, kusu nate." ⁷ Tutɔ nu Pita kɔta mu gyisa kɔbaa to kye mu to nu o kusu yle. Opula maɔa to nu onyin mu ayaa ye mu amulii i waa olɔn, ⁸ nu o fugi yii mu ayaa su, o piili o naa. Tutɔ nu maa bamu ba loo obu mu kasɔɔga to, o naa ee fugi yege ee yin lbwaare. ⁹ Saɔa mu nu asa mu kpini ba wu mu maa naa ee yin lbwaare mu, ¹⁰ nu ba bu fee mu i gye boobi mu nu o te kewusunɔ

Danbirasa ee kole afulee mu, i waa bamu kɔyan, nu i waa bamu kananku maa kusu o naa mu.

Pita abwaaresin katowe kabwaare-sunkpa aye

¹¹ Lu kanan mu nu onyin mu taa mu n-yu ba Pita maa Gyɔn ase su mu, i waa asa mu kananku nu ba sile kpee bamu ase katɔn mu nu be ti ye Solomon lenbu mu. ¹² Pita maa wu asa mu, nu o towe bamu ye, "Isirayi abi, mine i yege su nu asin numu a waa fane kananku? Nu mine i yege nu fan ku ane gbaa fee ane gbaa-gbaa ane olɔn ye ane kabwaare-sun i yege nu onyin numu kusu o naa fale? ¹³ I gye ane naana Abraham maa Isaki maa Gyekobu bamu lbwaare, omu nu o gye ane naana ana kpini lbwaare, mu nu o sa mu kɔyaafɔle Yesu bonyaa kpare. Mu maɔa nu fan taa mu sa agyankpaapu, nu fan kina mu Paleti ansi to, yege Paleti waa mu nfeere fee ee biti o yege mu. ¹⁴ Omu nu o burɔn nu o du kyirekyire mu, mu, nu fan kina, nu fan kpali umu su towe Paleti ye o yege asa omɔɔpu mu sa fane. ¹⁵ Fan taa Yesu mu nu ee sa nkpa mu mɔɔ, amaa lbwaare kyinji mu ba nkpa to. Ane i gye asin maɔa kesintin agyipu. ¹⁶ Lu Yesu Krisito kitu to kɔkɔle-gyii su, nu i yege nu onyin boobi mu nu fen nyi nu fen wu mu fale nye alanfiya. Lu fee onyin mu maa kɔle Yesu Krisito kitu gyii su mu, o

kpaare fee kanan mu nu fen wu mu fale.

¹⁷ "Me-daa ana ye mi-supu ana, nbunbu n bu kuto mu nu fane ye fane agyankpaapu ba waa Yesu fale, i lu fane kiman-nyi su. ¹⁸ Amaa lbwaare wula bola mu atowepu mu kpini su towe asin numu fee, Omu nu lbwaare lee mu ii biti o wu aworofu gaa, nu i ba kanin mo kesintin. ¹⁹ Imu su fan yege alibi kiwaa fane kakyina to ke fen buu lbwaare, ke o taa fane alibi kee fane. ²⁰ Fen kan waa kanin mu, kayu yuuli kakyina ii biti i lu Onyiripe mu ase, ke o sun Yesu Krisito mu nu o wula lee mu sa fane mu ke o ba fane ase. ²¹ I dagaa fee Yesu maa sii

susu naa fuu sana mu nu lbwaare o waa kuto kumaa numu ki bilinji kipupwe fee kanan mu nu lbwaare wula bola mu atowepu kyirekyire mu su towe asin numu lu koo didaa mu. ²² Kanin su lbwaare otowepu Mosesi towe ye, 'Onyiripe lbwaare ii biti o lee fane to otowepu fee kanan mu nu o sun me fale, nu o gye fane gbaa-gbaa fane nyimisa. Nu i dagaa fee fen kan fane asu, ke fen nu kuto kumaa mu nu ee biti o towe fane. ²³ Nu okumaa mu nu o mee nu kanin otowepu mana ase mu, lbwaare ii biti o lee mu lu mu asa to ke o nyita mu.'

²⁴ "Lu lbwaare otowepu Samuweli ye atowepu mu nu ba su kanin katowe mana ye bamu nu ba lu

Samuweli kamaa ba mu kpini ba towe kanin asin mu nu i waa ndaga ane kakyina kanimu to fale. ²⁵ lbwaare maa bola mu atowepu su ee da mu kokolo su mu kpini i de sa fane. Ke katowe kyula mu nu fanaa lbwaare ye fane naana ana ba waa mu, fee kanan mu nu o towe Abraham ye, 'Lu fu kinaana su mu, n biti n waa kase su asa kpini kusee.' ²⁶ Imu su nu lbwaare wula lee mu kyaafole Yesu nu o gyankpaa sun mu fane ase, ke fan yege alibi kiwaa okpa kumaa su ke o waa fane kusee."

4

*Gyiwu abi kubu-kubu
abilisa ba kitaa
Pita maa Gyon*

¹ Pita maa Gyon ba san ba maa su bee towe asa mu ase mu, nu lbwaare asepu aku, ye kabwaare-sunkpa aye akunpu mu abilisa ye, Sadusi abi* ba ba fuu tuto. ² Nu ba nye agbu waa Pita maa Gyon fee ba maa kaapu be towe asa mu ye Yesu bwii kyini ba nkpa to, nu i kaapu fee kelewu kyini ki bu to sa asa kpini. ³ Imu su ba kitaa Pita maa Gyon naa tii bamu obu naa fuu kayike, lu fee kyowe maa tee lwe su mu ba tii bamu obu naa fuu kayike. ⁴ Amaa asa gaalaagaa mu nu ba nu Yesu Krisito asin danbirasa mu, ba koolle gyii nu kubu mu ki

* **4:1** 4:1 Sadusi abi ba gye Gyiwu abi kubu ku mu nu ba mee koolle bee gyii fee kekyini lu lewu to ku bu to.

nye akyo bee waa fee anyin ngbu-nnuu.

⁵ Lukaake mu Gyiwu abi agyankpaapu ye abalisa ye Mosesi nbara akaapupu ba naa sare Gyerusalem.

⁶ Bamu nu ba sare tutu i gye oseepu bilisa ase Anasi ye Kefasi ye Gyon ye Alekisaanda ye oseepu bilisa ase mu, mu kubu ana. ⁷ Ba taa Pita maa Gyon ba ba yile bamu ansi to, nu ba taase bamu ye, "Mune obun nu fan nye abee animu kitu nu fan su fan waa imu fale?"

⁸ Tutu mu, Pita mu nu Kayaayu Kyirekyire ki bola mu to mu lee bamu kono ye, "Agyankpaapu ye abalisa, ⁹ fan taase ane ndaga asin danbirasa mu nu an waa boobi numu, nu kutu mu nu ki yege nu o nye alanfiya. ¹⁰ Kanin su i dagaa fee fane ye Israyi abi kpini fan bu fee onyin mu nu o yile nfu fale, Yesu Krisito mu nu o lu Nasareti, omu nu fan da mu mata oyu laasa su mu, nu lbwaare bwii kyinji mu ba nkpa to mu, i yege nu o nye alanfiya. ¹¹ Nu Yesu i gye asa mu nu lbwaare Asinkyan yilasa mu i towe ye,

'Kubuu mu nu fane, apoyipu fan kina ye ki man buron mu, kanin kubuu manja i ba bilinji kubuu kpare umu kpini to.'

¹² Nu oku man bu to nu ee taale molige asa, amoo Yesu nkun, lu fee kitu pupwe ku man bila o bu dulinjaa to nu

lbwaare taa sa ye ki molige ane."

¹³ I waa abalisa mu kpini kananku fee Pita maa Gyon ba maa yile kunyin to, nu ba bu fee ba man gye bamu nu be nyi iwole. Tutu nu ba wu fee ba wola ba gye Yesu abuupu nin. ¹⁴ Kpalu fee ba maa wu boobi mu nu ba kye mu, maa yile Pita maa Gyon ase mu, ba man taale nye asin ku ba towe. ¹⁵ Imu su ba dan sii towe bamu nin ye ba lu nsare obu mu to, nu ba sii ba taa Pita maa Gyon su nfeere. ¹⁶ Nu ba taase abaa ye, "Nene nu an biti a waa asa animu? Okumaa mu nu o bu Gyerusalem nyi ye bamu i waa asin kyinkyinsa numu, nu a mee taale gyii i mu imooe. ¹⁷ Amaa poyi ke a tii asin numu ke i man naa lu asa ase kata-kata mu, a da bamu amu to ye, i numu i gyii bamu okaa, ba man bila taa Yesu kitu asin towe sa asa."

¹⁸ Imu su nu ba bwii tu Pita maa Gyon ba lenbu mu to towe bamu ye kakaaku ba man bila lu towe abee kaapu lu Yesu kitu to. ¹⁹ Amaa Pita maa Gyon ba lee bamu kono nin ye, "Fane gbaa-gbaa fane fan ki damu manja to umu nu i buron lu lbwaare ansi to. An nu fane ase abee lbwaare ase? ²⁰ Lu fee a mee taale yege kutu mu nu ane gbaa-gbaa ane an wu nu an nu mu kitowe."

²¹ Imu su nu abalisa mu ba lonjo da Pita maa Gyon amu to kenken nu ba yege bamu ye ba nate. Ba man nye okpa mu nu ba yile su taa bute bamu asu, kpalu fee asa

kpini ba maa yin lbwaare lu kuto mu nu ba waa mu su. ²² Onyin mu nu ba waa asin kyinkyinsa kye mu mu, gyii o kyoo nsu adina.

Krisito akoolle-gyipu kabwaare-kule

²³ Sana mu nu ba dan yegge Pita maa Gyon mu, ba bwii kpee bamu kyemine ana akoolle-gyipu mu ase naa towe bamu kuto mu nu abilisa ye asepu-bilisa mu ba towe. ²⁴ Akoolle-gyipu mu ba maa dan nu kanin mu, nu bamu kpini ba waa kono kulon kule kabwaare-kule ye, "Onyiripe lbwaare, fu mu nu fu too susu ye kase ye opu ye kuto kumaa mu nu ki bu umu to kpini. ²⁵ Fu bola Kayaayu Kyirekyire su nu fu yegge ane naana Dawidi, fu kiyaafole towe ye,

'Mune i waa su nu ndendemande bee nye agbu?

Mune i waa su nu asa anumu bee fe nfeere libi kanin?

²⁶ Kase su awura bee kula bamu n-yu kusu yile, nu akusupu moa bee sare bee kusu yile Onyiripe lbwaare maa Omu nu o lee mu su.'

²⁷ Kesintin, asin numu a ba to fee Herodi maa Pontiyu Paleti ye Isirayi abi ye ndendemande ba sare kade numu to, bee nmina agyina kusu yile Yesu su fu kiyaafole Kyirekyire mu nu fu lee mu. ²⁸ Kesintin ba sare kanin nun ba ba waa kuto kumaa mu lu fu olon su, ye fu kokolo biti mu nu fu wola paa ye i waa mu.

²⁹ Imu su, Onyiripe, nbunbu bu ajaala mu nu bee ajaala ane fale ke fu sa ane, fu ayaafole kokolo osu ke a taale towe fu asin danbirasa mu. ³⁰ Teehe fu abaa ke alopu ba nye alanfiya, ke fu waa adangana ye asin kyinkyinsa bola fu kiyaafole kyirekyire Yesu kitu su waa kaapu asa."

³¹ Sana mu nu ba kule kabwaare-kule lwe mu, opula mu nu ba sare mu gyinyen. Nu Kayaayu Kyirekyire mu loo bola bamu kpini nu ba piili be towe lbwaare asin mu ye kokolo osu.

Krisito akoolle-gyipu kakyina to kono kulon

³² Akoolle-gyipu kubu mu kpini ba waa nfeere kulon ye kokolo kulon. Bamu oku mee towe ye, kuto mu nu o su mu gye mu lee. Kuto kumaa mu nu ba su mu gye bamu kpini lee. ³³ Asunpu mu ba towe Onyiripe Yesu Krisito kelewu kyini mu asin ba kaapu lu lbwaare olon lala mu su. Nu lbwaare waa bamu kpini kusee. ³⁴ Oku man bu bamu kubu mu to nu kuto ku ki tiri mu kpa. Lu fee bamu nu ba su kase abee akpaara mu, ba fe umu yegge ba su afulee mu ba ba, ³⁵ ba yila asunpu mu kagya kase, nu ba barige umu to fee kanan mu nu i tiri okumaa numu.

³⁶ Kanin nu Gyosefu, mu nu o lu Lewi kebuno, nu ba kubge mu Sipuru, nu asunpu mu bee tu mu ye Banabasi, (kumu kase i kaapu

fεε, Ɔmu nu εε waa asa aniya tɔ). ³⁷ Mu gbaa mu fe mu kase mu nu ɔ su mu, nu ɔ taa afulee mu ba waa asunpu mu kagya kase.

5

Ananiyasi maa mu-ka Safira

¹ Nu onyin ku mu nu bee tu mu ye Ananiyasi maa mu-ka Safira ba fe bamu kase kuku. ² Nu Ananiyasi maa mu-ka ba waa kɔnɔ nu ɔ barige afulee mu tɔ, nu ɔ taa ɔku yila, nu ɔ taa asansa mu kpiya asunpu mu kagya kase.

³ Nu Pita taase mu ye, "Ananiyasi, mine i waa nu fu yege nu Sitaane i gyii fu kumu nu fu tin antjesa sa Kayaayu Kyurekyure kanin? Mine i waa nu fu fe fu kase nye afulee nu fu barige tɔ taa ɔku yila? ⁴ Pɔyi ke fu fe kase manja mu, ki gye fu lee nin, nu saja mu nu fu fe lwe mu, afulee mu gbaa a gye fu lee nin. Mine i waa su nu fu waa kanin asin manja? Man gye asa nu fu tin antjesa sa, amaa lbwaare nu fu tin antjesa sa."

⁵ Ananiyasi maa dan nu kanin asin manja mu, tɔtɔ nu i tin mu tɔb nu o wu. Nu i waa okumaa mu nu o nu kanin mu kufuu gaa. ⁶ Tɔtɔ nu ayaafɔle ba loo bɔlɔɔ mu, kukuri lu naa pula.

⁷ I maa waa gberεε mu, mu-ka Safira gbaa loo ba ɔ man nyi kutɔ mu nu ki waa. ⁸ Nu Pita taase, mu ye, "Tɔwe me kesintin, kase

afulee mu nu faa fu-kuli fan fe mu kpini ndee?"

Nu ɔ lee kɔnɔ ye, "Oo, umu afulee kpini nin."

⁹ Nu Pita taase mu ye, "Mine i waa su nu faa fu-kuli fan waa kɔnɔ kulɔn ye fan tɔb Ɔnyiripe Kayaayu mu tɔ ku. Ku! Ayaafɔle mu nu ba naa pula fu-kuli mu ba yile kebunɔ tɔtɔ nbunbu, kanin nu bee biti ba kukuri ngbaa fu lu naa pula nin."

¹⁰ Opula tɔ, nu i tin mu tɔb Pita ayaa tɔ nu o wu. Nu ayaafɔle mu ba be loo, nu ba wu ye o wu ɔ de, nu ba bɔlɔɔ mu kukuri lu naa pula mata mu-kuli. ¹¹ Krisito abi kubu ye asa mu nu ba bu tɔtɔ mu kpini ba maa nu kanin mu, i waa bamu kufuu gaa.

Krisito asunpu mu ba kye asa gaalaagaa

¹² Asunpu mu ba waa usinkaala ye asin kyinkyinsa asa mu ansi tɔ. Akɔle-gyipu mu kpini bee taale bee gyanε lbwaare osunkpa aye mu opula mu nu bee tu ye Solomon kasɔɔga tɔ mu. ¹³ Asa mu ba su beereε be sa bamu gaa, amaa bamu nu ba man kɔle gyii mu ɔku man taale nye kɔkɔlɔ naa tii bamu su. ¹⁴ Amaa kamaa tɔ mu, anyin ye akyu gaalaagaa ba kɔle Ɔnyiripe gyii, nu ba naa tii bamu kubu mu su. ¹⁵ Lu kanin su, asa ba sula alopu ba yila agbenbi ɔkaa yege ba de bamu mpaa ye ikalan su kanan mu nu i waa ke Pita kan εε kyun mu, mu kayaayu ki nate bamu

sv. 16 Nde-bii mu nu i bu kyaaboo Gyerusalem mu asa ba taa bamu alopu ye bamu nu nbwu libi bee toooo bamu kpini ba, nu ba nye alanfiya.

Gyiwu abilisa mu ba nyanla Krisito asupu mu

17 Nu lbwaare oseepu bilisa ase mu, ye mu kamaa abi mu nu ba lu Sadusi kubu mu to mu, ba nye kayi basa lu asunpu mu sv. 18 Ba kittaa asunpu mu naa tii katun mu nu ba tii bamu asa obu mu. 19 Amaa kanun kagyanbwe mana mu, lbwaare kaboo ba tigi obu mu kebuno nu o lee bamu. 20 Nu o towe bamu ye, "Fan kpee naa yile kabwaare-sunkpa aye mu to ke fan towe asa mu, nkpa pupwe numu asin."

21 Kayi ki maa ke mu Krisito asunpu mu ba kpee kabwaare-sunkpa aye mu to fee kanan mu nu lbwaare kaboo mu katowe mu, nu ba yii kase bee towe asa mu nkpa mu asin.

Oseepu bilisa ase mu maa mu kamaa abi, ba maa ba mu, o tu Sanhediri mu nu ba gye Gyiwu abi kubu-kubu abilisa mu kpini ba ba gyanje, nu o sun ye ba naa lee asunpu mu ba.

22 Apurusi mu nu ba sun mu, ba maa fvu obu tiisa mu to mu, ba man wu asunpu mu obu mana to. Imu sv ba bwii naa towe abilisa mu nu bee gyoo bamu mu ye, 23 "An wu obu mu maa biri sv danbirasa yege akusupu mu ba yile nbuno, amaa a maa tigi nbuno mu a man wu oku

obu mu to." 24 Obilisa mu nu o gye kabwaare-sunkpa aye mu akusupu mu, ye lbwaare oseepu bilisa ba maa nu kanun mu i kyinkyin bamu, kutu mu nu ki yege nu i ba kanun.

25 Tutu nu oku ba towe bamu ye, "Fan ku! Anyin mu nu fan tii bamu obu mu bee yile kabwaare-sunkpa aye mu kasoroga to bee kaapu asa." 26 Ba maa nu kanun mu akusupu obilisa mu ye mu ayaafole ba kpee naa biya asunpu mu. Ba maa sile kufuu fee asa mu, bee biti ba tuv bamu abuu su mu, ba man taa bamu ye olon sv.

Obilisa Gamaliye

kitowe waa

27 Nu ba taa bamu ba yile abilisa mu nu ba sare mu ansi to. Nu lbwaare oseepu bilisa ase mu taase bamu ye, 28 "Ye an da fane amu to ye, fan man bila taa Yesu kitu to kaapu? Amaa fan taa fane kikaapu kyaaboo Gyerusalem kpini. Fen biti fan taa onyin numu kelewu ba ane sv."

29 Nu Pita maa asunpu banban mu ba lee konu ye, "I dagaa fee a maa nu lbwaare konu nun, man gye nyimisa lee. 30 Ane naana ana bamu lbwaare i kyinji Yesu mu nu fan da mu oyu laasa moo mu, lu lewu to. 31 lbwaare diyaa mu naa kyina mu gyisa sv fee Ogyankpaapu ye Omoligepu mu, nu o bugi okpa sa Isirayi abi ke ba yege alibi kiwaa, ke lbwaare o taa bamu alibi kee bamu.

32 Kayaayu Kyirekyire mu nu lbwaare taa sa bamu nu ba buu mu mu, ye ane asunpu mu i gye umu kesintin agyipu unumu kpini su."

33 Nu nbara abulisa kubu-kubu mu ba maa nu kanin mu, i nye bamu agbu gaa nu ba waa bamu nfeere fee ba moo asunpu mu. 34 Amaa bamu to onyin ku mu nu bee ti mu ye Gamaliye, nu o gye Farasii obii ye Mosesi nbara okaarupu mu nu asa kpini bee sa mu beere mu, kusu yile bamu nsana nu o towe ye, ba yege asunpu mu ba lu kewu gberere. 35 Nu o towe bamu ye, "Isirayi abi, fan loho fe nfeere mu nu fan taa lu anyin anumu su danbirasa. 36 Saja ku to mu, Tewuda ku gbaa daa kyina kusu ye o gye oku nin. O nye kubu fee asa alifa ana nu ba buu mu. Amaa ba moo mu, nu mu kubu ki yaase to, nu mu awaasa kpini i waa kiyana. 37 Mu kamaa mu Gyudasi mu nu o lu Galile mu, asa kikalae saja mu ngbaa mu kusu yile nu o nye kubu lala ku nu ba buu mu. Amaa ba moo mu, nu mu abupu gbaa ba yaase to. 38 Imu su asin mu nu ndaga i ba fale, n biti n towe fane fee fen yege asa anumu ba nate. Lu fee nu bamu kusun kinumu ki gye nyimisa lee bire kii biti ki nyita. 39 Amaa nu i gye lbwaare lee bire fen mee taale tii asa anumu, nu i waa kanin bire fen biti fen wu fee fen ko ye lbwaare."

40 Ba nu sa Gamaliye katowe mu, nu ba ti asunpu mu tiye bamu. Nu ba da bamu amu to ye, ba man bila towe Yesu kitu to asin. Nu ba yege bamu ye ba nate.

41 Asunpu mu ba lu Isirayi kubu-kubu mu to kpini abulisa mu ansi to, taa kensi-gyii fee, lbwaare kale bamu tii bamu nu ba wu awurufu lu Yesu kitu to mu su. 42 Kake kumaa numu ba naa kabwaare-sunkpa aye mu nsoroga to ye asa akpaara su. Ba man yege asin danbirasa mu kitowe ye Yesu i gye Omu nu lbwaare wola lee mu.

6

Anyin Akyetapu Asuno mu Kilee

1 Saja mu nu Yesu abupu mu ba nye akyo mu, kamoo-re-gyii ki ba Gyiwu nde-bii mu nu bee towe Giriki mu ye Gyiwu nde-bii mu nsana. Ba fabile ye Gyiwu nde-bii mu ba mee sa bamu akulapu-kyu ato barigesa kanan mu nu i da-gaa. 2 Imu su mu, asunpu kudu-anyo mu ba sare Yesu abupu mu kpini. Nu ba towe bamu ye, "I man da-gaa fee a yege abwaaresin kitowe yila ke a ba ku ato kibarige su. 3 Kanin su ane-daa ana ye ane-supu ana, fan lee fane to anyin asuno mu nu be su beere ye kanyaasin nu Kayaayu Kyirekyire ki bola bamu to mu, ke a taa kusun numu waa bamu abaa to, 4 ke a

nye saŋa sa kabwaare-kule ye abwaaresin kitowe mu.”

⁵ Kanin nfeere mu i pure bamu kpini. Nu Yesu abupu mu ba lee Sitefen mu nu mu kikole-gyii ye Kayaayu Kyirekyire ki kyɔ mu to mu, nu ba lee Filipi ye Pokoro ye Nikano ye Timon ye Pamena maa Nikolasi mu nu o lu Antiyoki, nu o taa mu n-yii bilinj Gyiwu abi, nu o ba kole Yesu gyii mu. ⁶ Nu ba lee bamu kaapu asunpu mu, nu asunpu mu ba taa bamu abaa gyaga bamu su nu ba kole kabwaare-kule sa bamu.

⁷ Imu su abwaaresin mu i yelge. Yesu abupu mu ba nye akyɔ tii su Gyerusalem osuwle su. Nu lbwaare asepu mu gaalaagaa gbaa ba kole Yesu gyii.

Gyiwu abilisa ba kitaa Sitefen

⁸ Sitefen mu nu o su olon nu lbwaare bwaala mu mu, waa asin kyinkyinsa ye asinkaala asa mu to. ⁹ Amaa Gyiwu abi mu nu ba lu Kirini ye Alekisanda kabwaare kolekpa mu nu be ti ye ba kole bamu n-yii, ye bamu nu ba lu Silisiya, Asiya isuwle su mu kpini ba gyii Sitefen imore. ¹⁰ Lu mu kanyaasin ye Kayaayu Kyirekyire okpa katowe to su mu, ba man taale yile mu ansi to.

¹¹ Ba lu asiiri to naa wu asa aku ye ba ba tin atintinsa gyaga Sitefen su, ke ba ba towe ye, “An nu Sitefen maa towe nbusaa asin ee gyaga Mosesi

maa lbwaare su.” ¹² Nu amore-gyipu ba towe fun waa abilisa mu ye Mosesi nbara akaapupu ye asa mu kpini nkolo nu ba kitaa Sitefen ba Israyi kubu-kubu abilisa mu ansi to. ¹³ Ba biya antjesa wuya ana nu ba towe ye, “Saŋa kumaa onyin numu i towe nbusaa asin ee yii kabwaare-sunkpa aye kyirekyire mu ye Mosesi nbara mu nu o sa ane mu. ¹⁴ Nu an bila nu maa towe ye Yesu Kanasareti-nyin mu biti o boyi Kabwaare-sunkpa aye mu, ke o kyeege ane anaana ato mu nu ane naana Mosesi taa sa ane mu.”

¹⁵ Israyi kubu-kubu abilisa mu kpini mu nu ba te asin mu to mu, ba ku Sitefen kyimm, nu ba wu mu ansi to i maa du fee lbwaare kaboo ansi to mu.

7

Sitefen konɔ lee

¹ Nu lbwaare osepu bilisa ase mu taase Sitefen ye, “Asin mu nu ba towe lu fu su fale kpini, i gye kesintin?”

² Sitefen lee konɔ ye, “Me-se ana ye me-daa ana, fen nu me ase! lbwaare bunyaa wuya mu lee mu n-yii kaapu ane naana Abraham, saŋa mu nu o bu Mesopotamiya kase su, poyi nu o kusu ba Haran mu. ³ lbwaare towe mu ye, ‘Kusu lu fu osuwle su ye fu asa ase, ke fu kpee osuwle mu nu n biti n kaapu fu fale su.’

⁴ “Imu su Abraham lu Kalidiya osuwle mu su nu o

naa kyina Haran. Mu-se lewu kamaa nu lbwaare yeye nu o lu tuto naa kyina osuwle mu nu ndaga fan te su fale. ⁵ lbwaare man putta taa kase mu ntin ku sa mu, halu kyaa tantan to kase gbaa man putta biliji mu lee. Amaa lbwaare da mu kokolo su towe ye osuwle mu ii biti o be biliji maa mu anaana-bii lee nin. Yeye saja maa Abraham man putta kuvge. ⁶ Asin numu nu lbwaare towe Abraham ye, 'Fu anaana-bii bee biti ba naa biliji afu oku osuwle su, ke ba taa bamu biliji anye ke ba nyanla bamu nsu alfa ana. ⁷ N biti n bute asa mu nu ba bilijaa bamu anye mu asu, umu kamaa mu, fu anaana-bii mu bee biti ba lu kanin osuwle manja su ke ba be sun me nfu'. ⁸ Nu lbwaare maa Abraham ba nye katowe kyula fee, mu ye mu kamaa to kpini ba tije iduu. Imu su Abraham maa kuvge Isaki mu o tin mu oduu kake buruwasapu, nu Isaki kuvge Gyekobu nu o tin mu oduu, nu Gyekobu kuvge ane naana ana kudu-anyo mu, nu o tije bamu kpini iduu.

⁹ "Gyosefu mu nu o gye kudu anyo mu to oku mu, mu daa ana ba nye mu su kayu basa, nu ba fe mu fee kinye sa Egyipiti abi. ¹⁰ Nu lbwaare lee Gyosefu lu mu

awurufu kpini to, nu o sa mu kanyaasin mu nu i yeye nu o nye kebiti lu Egyipiti Owura Faro ase. Imu su nu o yii mu kuwura fee o ku mu owura-kpa ye Egyipiti osuwle kpini su.

¹¹ "Nu akun damante i ba tye Egyipiti ye Kaanan isuwle su, nu i biya awurufu gaa. Nu ane naana ana ba man nye agyito. ¹² Bamu-se Gyekobu maa nu fee agyito i bu Egyipiti mu, o sun mu-bii ana mu nu ba gye ane naana ana kpee tuto kigyankpaasa ba naa soo agyito. ¹³ Ba maa bwii kpee Egyipiti kinyosapu ba naa soo agyito mu, Gyosefu lee mu n-yu kaapu mu-daa ana, nu Faro gbaa nu Gyosefu mu kuvvu ana su. ¹⁴ Kamaa to mu Gyosefu sun ye ba naa taa mu-se Gyekobu ye mu kuvvu ana mu nu be waa fee asa adusuno ye anu mu kpini ba mu ase. ¹⁵ Nu Gyekobu kusu kpee Egyipiti, tuto nu maa mu-bii ana ba naa wu. ¹⁶ Nu ba bwiiyaa bamu ba Sekem* ba pula kakyan mu nu Abraham soo lu Hamo mu-bii ana ase mu to.

¹⁷ "Saja mu nu lbwaare kokolo kida sa Abraham maa tiri to fee i ba to mu, ane asa mu ba nye akyo Egyipiti osuwle su. ¹⁸ Kanin saja maa nu owura pupwe ku ba kyina Egyipiti kagya su, amaa o man nyi Gyosefu

* **7:16** 7:16 Abraham kyina soo kase ku lu Hebron abi ase nu Gyekobu gbaa soo kase lu Sekem abi mu ase. Kanin su saja kamaa mu nu Gyekobu maa mu-bii ana oku o wu Igyipite osuwle su mu, Giyiwu abi mu ba sula mu kpee Sekem abee Hebron ba naa pula mu tuto.

asin. ¹⁹ Nu owura pupwe numu nyanla ane asa nu o waa bamu awurufo. Nu o nyan bamu ye ba lee bamu nbii pupwe kewu ke o moo bamu.

²⁰ "Sana mana to nu ba kubge Mosesi nu o gye kebii danbirasa lbwaare ase nu mu kibabuto kwii. Nu ba baala mu, ku mu su lbwaayi isa mu-se kikpaara su. ²¹ Imu kamaa to mu, ba lee mu kewu nu Owura Faro mu-bii kyusa taa mu naa bila nu o biliji mu-bii. ²² Nu ba kaapu Mosesi, nu o nye Egyipiti abi kibula ye bamu kanyaasin, nu o su kinyi ye katowe ye awaasa to.

²³ "Mosesi maa gyii nsu adina kamaa mu, o waa mu nfere fee o kpee o naa booo mu aye abi Isirayi abi su.

²⁴ Tuto maa nu o wu Egyipiti onyin ku maa nyanla Isirayi onyin ku. Imu su Mosesi naa koole mu yege nu o moo Egyipiti onyin mu ka kuko.

²⁵ Mosesi nyi fee mu aye abi bee biti ba bu fee, mu nu lbwaare biti o bala su molige bamu, amaa ba man bu. ²⁶ Lukaake mu, Mosesi ba tu Isirayi abi asa anyo ba maa ko. Maa biti o barige bamu to mu, o taase bamu ye, 'Fan gye asa kulon nun, mine i waa nu fen nyanla abaa kanun?'

²⁷ "Nu omu nu ee nyanla mu birisa mu nin Mosesi naa yile ukaa su nu o taase ye, 'Animu i yila fu ye fu ku ane su ke fu gyii ane asin? ²⁸ Fii biti fu moo me fee kanan mu nu ndee fu moo Egyipiti onyin mu nun?'

²⁹ Mosesi maa nu kanun mu o sile lu Egyipiti kpee Midiyan osuwule su, naa kyina fee ofo. Tuto mana nu o kubge nbii nnyo.

³⁰ "Mosesi maa kyina tuto nsu adina kamaa mu, lbwaare kaboo lee mu n-yu kaapu mu, kipunfa mu nu ki dee ofuli su mu, nu i maa Sinayi kibii mu.

³¹ Maa wu fale ato mu, i waa mu kananku. Maa nin tiri ke o ku danbirasa mu, o nu lbwaare maa towe ye, ³² 'Me i gye fu naana ana lbwaare, Abraham ye Isaki ye Gyekobu lbwaare.' Mosesi maa yinne nu kufuu ki kitaa mu gaa su mu, o man bila taale ku kuto mana.

³³ "Nu lbwaare towe mu ye, 'Lee fu asibita, lu fee ntin mu nu fu yile mu gye kase kyirekyire nun.

³⁴ Kesintin, n wu kanan mu nu bee nyanla me asa Egyipiti to. Nu n nu bamu kusu, nu n kpilige ba n ba molige bamu. Kanun su n sun fu ke fu bwii kpee Egyipiti to.'

³⁵ "Mosesi kulon mu nu mu asa ba kina mu, towe mu ye, 'Animu i yila fu ane okusupu ye asin ogyipu?' mu, mu i gye asa mu nu lbwaare bila bala mu kaboo su fulon nno-bi to ye, o naa waa bamu okusupu ye omoligepu. ³⁶ O lee bamu lu Egyipiti nu o waa asin kyinkyinsa ye adan-gana Egyipiti to ye opu papee mu ase, nu ba gyii nsu adina ofuli mu su.

³⁷ "Mosesi numu i towe Isirayi abi ye, 'lbwaare ii

biti o lee mu otowepu pupwe lu fane to fee kanan mu nu o lee me mu'. 38 Mosesi numu tii Isirayi kubu mu su lu saja mu nu ba bu ofuli su mu. Mosesi maa ane naana ana ye lbwaare kaboo mu ba bu toto. Sinayi kibuu mu su nu o koole nkpa asin mu lu lbwaare kaboo mu ase ye o taa biya ane.

39 "Ba waa kusu to olon nu ba man nu Mosesi ase, nu bamu nkolo to mu, naafoo ba daa nye nun bee biti ba bwii kpee Egyipiti. 40 Nu ba towe Aron ye, 'Mosesi mu nu o lee ane lu Egyipiti mu, a man nyi kuto mu nu ki waa mu kibuu Sinayi su. Imu su waa idakpa sa ane ke bee gyankpaa ane.'

41 Kanun saja maa to mu nu ba poyi kanaate-bi taa bilinji bamu odakpa. Nu ba lonjo odakpa mana yege bee gyii bamu ansi lu kuto mu nu ba taa bamu abaa poyi mu su.

42 Imu su lbwaare pale mu kamaa sa bamu ye ba kyaga su be sun kyowe ye obwaayi ye akyikpebi, fee kanan mu nu ba wola kyoo waa lbwaare atowepu iwule to ye,

'Isirayi abi! Man gye me nu fen daa fen lonjo atobwaaya
fen sa nsu adina ofuli su mu.

43 Fane nkolo i gyan odakpa Moleki
ye odakpa Refan mu nu i gye fane kikyikpebi odakpa,
mu nu fan taa fane abaa poyi nu fen sun mu su nun.

Imu su n biti n yege fane akiisipu ba taa fane kpee kata-kata kyun Babilon su'.

44 "Saja mu nu ane naana ana ba naa ba naa ofuli mu su mu, ba su lbwaare kubuu lala mu nu i kaapu fee lbwaare bu bamu ase. Ba waa kumu nun fee kanan mu nu lbwaare lee kaapu Mosesi ye o waa kumu mu.

45 Imu kamaa mu, ane naana ana ba nye lbwaare kubuu mu, lu bamu-se ana ase, nu Gyosuwa maa bamu ba sula lbwaare kubuu lala mana, naa fvu isowule mu nu lbwaare gya ase lu imu to asa, nu o yege nu ane asa ba kyina toto mu. Nu kubuu mu sii toto naa fvu halu Dawidi saja mu. 46 Dawidi mu nu lbwaare ansi gyii mu su mu kole fee lbwaare o yege o poyi osunkpa aye sa lbwaare mu nu o gye ane naana Gyekobu lbwaare mu.

47 Amaa mu-bii Solomon i gye osa mu nu o ba poyi kabwaare-sunkpa aye mu.

48 "Amaa lbwaare Owura lala mee kyina akpaara mu nu asa ba taa bamu abaa poyi mu to, fee kanan mu nu lbwaare bola mu otowepu su towe ye,

49 'Susu i gye me kuwura gya,
nu kase moo i gye me ayaa ogyagakpa.

Mune obu nu fen biti fan poyi sa me?
Abee fune i taale waa me okyinakpa?

50 Man gye me gbaa-gbaa me i waa inumu kpini?'

51 “Fan gye asu to olon wuya ana, nu fan kina lbwaare fane nkolo to, nu fan waa akpawu sa abwaaresin mu. Fan dan fan du nin fee fane naana ana, mu nu bee ko bee tii Kayaayu Kyirekyire mu okpa. 52 lbwaare otowepu moo i kyina nu fane naana ana ba man nyanla mu? Ba moo lbwaare atowepu gaalaagaa mu nu didaa ba wola towe okpa kyigisa wuya mu kiba asin. Nu nbunbu fan waa mu kade-boyi nu fan moo mu. 53 Fane i nye lbwaare nbara mu nu lbwaare nboo ba taa biya fane mu, amaa fan kina umu ki buu.”

Ba tov Sitefen abuu

54 Isirayi kubu-kubu mu nu ba gyanje mu ba maa nu Sitefen ase mu, ba nye agbu nu ba dunji bamu anobi. 55 Amaa Sitefen mu nu Kayaayu Kyirekyire ki bola mu to mu, diyaa mu ansi ku susu nu o wu lbwaare bunyaa, nu o wu Yesu maa yile lbwaare gyisa su. 56 Nu Sitefen ye, “Fan ku! N wu susu maa bugi nu n wu Yesu, Daadimaadi Obii-nyinsa mu maa yile lbwaare gyisa su.”

57 Maa towe kanin kamaa to mu ba tii bamu asu nu ba kuusi kenken. Tuto nu bamu kpini ba naa mili mu su. 58 Nu ba bute mu lu kade mu to naa twu mu abuu. Nyamaanyilepu mu ba taa bamu ikaale sa kyaafole mu nu bee tu mu ye sooli ye o ku su. 59 Saɗa mu nu bee twu mu abuu mu,

Sitefen kole kabwaare-kole ye, “Onyiripe Yesu, kole me kala.” 60 Nu Sitefen muɗa mu ayaa muli su towe kenken ye, “Onyiripe Yesu, man taa alibi mu nu ba waa fale ka bamu kuko.” Maa towe kanin mu nu o wu.

8

Sooli nyanla Krisito abi

kubu mu

1 Sooli gbaa bu tuto nu o kyula Sitefen kelewu mu. Kanin kake maɗa nu kanyanla ki ba Krisito abi kubu mu nu ba bu Gyerusalem mu su, nu bamu kpini ba yaase to loo Gyudeya maa Samariya isowole su. Amaa Krisito asunpu mu nkun i man yaase to. 2 Nu anyin mu nu bee sun lbwaare mu aku i lee bamu n-yu naa pula Sitefen, nu ba su mu keli. 3 Amaa Sooli bure piili ee nyita Krisito abi kubu mu, yeye o naa akpaara-akpaara su ee bute anyin ye akyu mu nu ba buu Yesu mu ee kpee ee tii ibu.

Filipu abwaaresin katowe Samariya

4 Nu bamu nu ba yaase to mu ba naa bee towe Yesu asin danbirasa katun kumaa mu nu ba kpee mu. 5 Nu Filipu gbaa kpee Samariya kade lala ku to naa towe Yesu asin. 6 Saɗa mu nu kubu damante mu nu Filipu ase nu ba wu asin kyinkyinsa ye isinkaala mu nu o waa mu, ba kan bamu asu ba nu mu katowe. 7 Nu nbwu libi ba kuusi kenken lu asa gaalagaa to, nu amugule-mugule

ye aboobi gaalaagaa ba nye alanfiya. ⁸ Imu su kensi-gyii lala ki ba kade lala manja to.

*Sitaane adangana
owaapu Simon*

⁹ Kanin sanja manja to mu, onyin ku bu to nu bee tu mu ye Simon, nu o gye Sitaane adangana owaapu mu nu o bu Samariya kade mu to. Nu mu awaasa mu i waa Samariya abi kiyani. Imu su ee kaapu mu n-yu ye o gye nyimisa kpare. ¹⁰ Lu fale su mu asa kpare ye asansa mu kpini bee nu mu ase nu bee towe ye, “Onimu i gye lbwaare olon mu nu bee tu mu ye ‘Olon lala mu’.”

¹¹ O waa Sitaane adangana unumu kyereee, nu i waa bamu kiyani nu o nye asa bee nu mu ase. ¹² Amaa sanja mu nu Filipu taa Yesu Krisito kitu to towe asin danbirasa lu lbwaare kuwura-gyii su mu, asa mu ba koolle asin mu gyii. Nu ba gye anyin ye akyu lbwaare kekyugyee. ¹³ Nu Simon mu gbaa wu asin kyinkyinsa ye usnkaala mu nu Filipu waa mu, i waa mu kananku. Nu o koolle gyii, nu ba gye mu lbwaare kekyugyee, nu o buu Filipu kpee katin kumaa.

¹⁴ Sanja mu nu Krisito asunpu mu nu ba bu Gyerusalem ba nu ye Samariya abi ba koolle lbwaare asin mu gyii mu, ba sun Pita maa Gyon bamu ase. ¹⁵ Ba maa fu bamu ase mu, ba kole kabwaare-kole sa bamu ye, lbwaare o sa bamu Kayaayu Kyirekyire

mu. ¹⁶ Lu fee sanja mu nu ba taa Yesu kitu to gye bamu lbwaare kekyugyee mu, ba man pita nye Kayaayu Kyirekyire mu. ¹⁷ Tutu nu Pita maa Gyon ba taa bamu abaa gyaga bamu su kole kabwaare-kole nu ba nye Kayaayu Kyirekyire mu.

¹⁸ Simon mu maa wu fee Pita maa Gyon ba taa bamu abaa gyaga akoolle-gyipu mu su nu ba nye Kayaayu Kyirekyire mu, Simon biti fee o sa Pita maa Gyon afulee. Nu o ye, ¹⁹ “Fan sa me kanin olon manja, nu sanja kumaa nu ngbaa me n kan taa me abaa gyaga okumaa su mu, ke o nye Kayaayu Kyirekyire manja.”

²⁰ Amaa Pita towe Simon ye, “Faa fu afulee a bilini kiyani. Lu fee fu fe nfeere fee fu taale taa afulee so o lbwaare kakee. ²¹ Fu man tii su abee fu man su o lee lu lbwaare kakee kuson numu to. Lu fee fu kokolo ki man de lbwaare su. ²² Kanin su kyeege fu nfeere libi ke fu kole lbwaare. Akuto fee nfeere mu nu fu fe fu kokolo to mu lbwaare ii biti o taa kee fu. ²³ Inimu i yege nu n wu fee kayu basa ki bu fu to gaa, nu alibi i bola fu to.”

²⁴ Tutu nu Simon lee kono ye, “Kole Onyiripe sa me ke umu nu fu towe fale i man ba me su.” ²⁵ Pita maa Gyon ba gyii Yesu asin mu kesintin, nu ba towe asin mu gaa sa bamu. Kamaa to mu, ba bwii kpee Gyerusalem. Sanja mu nu bee bwii bee kpee mu, ba towe asin danbirasa mu

Samariya nde-bii gaalaagaa to.

*Filipu maa
Etiyopiya-nyin ku*

²⁶ Nu nyiripe kaboo towe Filipu ye, "Kusu kpee akpilige okpa mu nu ku de ofuli su mu. Kanin okpa mana ki de lu Gyerusalem naa fuu Gasa kade su." ²⁷ Imu su Filipu kusu yii okpa su ee kpee. Maa kpee mu, nu o naa gyanja Etiyopiya owule nyipu kpare mu nu ee ku Etiyopiya owura kyusa afulee su. Onyin numu kpee Gyerusalem naa sun lbwaare. ²⁸ Sana mana to mu, o te mu igbanje mu nu bee bite asa okyinakpa su ee bwii ee kpewu yege ee kale lbwaare otowepu Isaya owule. ²⁹ Nu lbwaare Kayaayu towe Filipu ye, "Kpe kanin igbanje numu ase naa yile tiri mu."

³⁰ Tuto nu Filipu stle kpee Etiyopiya-nyin mu ase, nu o nu onyin mu maa kale lbwaare otowepu Isaya owule. Nu Filipu taase mu ye, "Imu nu fuu kale fale fii nu kase?" ³¹ Nu onyin mu lee kono ye, "Nene nu n waa nu kase amoo n nye oku ke o lee kase sa me." Imu su o tu Filipu ye o ba kyina tiri mu to.

³² Nu onyin mu u kale ee lu lbwaare Asinkyan ylesa mu to ye,

"O du fee kabulupu mu nu ba su mu ba naa moo mu, abee kabulupu mu nu be kyiigi mu ifuu,

yege o man bugi mu kono halu ee su.

³³ Nu ba gyila mu ipeeli, nu ba man gyii kesintin sa mu.

Nu oku man taale towe kaapu mu kinaana,

lu fee ba tin mu nkpa su kase su."

³⁴ Nu onyin mu taase Filipu ye, "Obulsa, n kole fu lee kase sa me. lbwaare otowepu mu, i towe mu n-yu su asin nin abee oku lee nu ee towe?" ³⁵ Tuto nu Filipu piili ee towe mu Asinkyan yilasa mu nu o kale lu Isaya owule to mu, nu o towe Yesu n-yu su asin danbirasa mu sa mu.

³⁶ Sana mu nu ba naa okpa mu to bee kpee mu, ba naa tu nkyu ku i maa de. Nu Etiyopiya-nyin mu towe Filipu ye, "Ku nkyu ndee, mune i tii me lbwaare kekyugyee okpa?" ³⁷ Nu Filipu towe mu ye, "Fu nye nu fu kole gyii fu kokolo to bure, fii biti fu nye lbwaare kekyugyee." Nu onyin mu lee kono ye, "N kole gyii fee Yesu Krisito i gye lbwaare mu-bii kolon mu." ³⁸ Nu Etiyopiya-nyin mu yege mu gbanje mu yla. Nu maa Filipu kpini ba kpilige loo nkyu mu to. Nu Filipu gye mu lbwaare kekyu gye. ³⁹ Sana mu nu ba lu nkyu mu to mu, opula mana to nu nyiripe Kayaayu taa Filipu lu onyin mu ansi su, nu o man bila wu mu. Nu o taa kensi-gyii kyaga mu okpa su ee kpewu. ⁴⁰ Nu i taa Filipu naa lu Aso-tusi kade to. Nu o nate nde mu nu i bu tuto mu kpini, ee

towe asin danbirasa halu o naa fu Kasariya owowle su.

9

Sooli kowle Yesu gyii

1 Sanja manja to mu, Sooli dan san o yile su, o su kanyanla ye kumoo anjala lu Jnyiripe Yesu abupu mu su. Kanin su o kpee lbwaare Oseepu bilisa ase mu ase, 2 nu o naa towe mu ye o sa mu iwole mu nu i sa okpa fee o kpee kabwaare-kule iganjekpa mu nu i bu Damasiko kade mu to, ke o naa kitaa anyin ye akyu mu nu bee buu Yesu kikaapu mu. Nu o kan nye kanin abupu manja ke o kitaa bamu bwii ba Gyerusalem ba tii obu. 3 Nu Sooli maa naa ee kpee mu, o naa tiri Damasiko kade lala mu. Opula to nu kuto ku ki lu susu ba tin mu ansi su fee bulayi maa wee usee mu. 4 Nu i tin mu tub kase nu o nu owole ku maa taase ye, "Sooli, Sooli, mine waa nu fii kisi me kanin?"

5 Nu Sooli taase ye, "Jnyiripe, fu animu nin?" Nu owole mu ye, "I gye me Yesu mu nu fii kisi mu nin. 6 Imu su kusu kpee Damasiko kade lala mu to, tuto nu bee biti ba towe fu kuto mu nu fu waa."

7 Nu anyin mu nu ba maa Sooli ba naa mu, ba nu katowe mu, amaa ba man wu oku. Nu kufuu ki kitaa bamu, nu be sii ba yile ba man bila bugi bamu nno. 8 Nu Sooli kusu maa yile nu o bugi mu ansi mu, o man

bila o ku. Imu su ba sii kitaa mu kibaa to nin taa mu kpee Damasiko. 9 Nu Sooli bilinj gyaatanapu nke nsa, o mee gyii yege o mee nu.

10 Nu Yesu owolapu ku bu Damasiko kade to nu bee ti mu ye Ananiyasi. Nu Jnyiripe Yesu lee ansi su ato kaapu mu, nu o ti mu ye, "Ananiyasi."

Nu o lee konoo ye, "Jnyiripe n kyula."

11 Nu Jnyiripe mu towe Ananiyasi ye, "Kusu kpee Gyudasi kipaara mu nu ki bu kigbenbi kyigisa mu su, naa taase onyin mu nu o lu Tasusi kade to nu be ti mu ye Sooli mu. O bu tuto ee kule kabwaare-kule." 12 Nu Sooli gbaa wu ansi su kuleekaapu mu to, fee onyin mu nu be ti mu ye Ananiyasi maa ba ke o ba taa mu abaa gyaga mu su ke mu ansi i bugi.

13 Amaa Ananiyasi lee konoo ye, "Jnyiripe, n nu asin damante lu onyin numu su, kanan mu nu o nyanla fu asa kyirekyire mu nu ba bu Gyerusalem mu. 14 An nu ye Sooli numu nye olon lu oseepu bilisa ase ba Damasiko nfu, o ba kitaa asa mu nu bee ti fu Yesu kitu mu."

15 Amaa Jnyiripe Yesu towe Ananiyasi ye, "Kusu kpee! Lu fee me i lee onyin numu fee me kibaa to nyimisa, ke o taa me asin mu naa towe bamu nu be mee sun lbwaare, ye ba maa bamu awura, ye Isirayi abi. 16 Nu me gbaa-gbaa me n biti n kaapu mu kanan mu nu

ee biti o gyii awurufo lu me kitu sv.”

¹⁷ Tuto nu Ananiyasi kpee kikapara mu sv nu o naa taa mu abaa gyaga Sooli sv. Nu o towe ye, “Me birisa Sooli, Onyiripe Yesu mu nu o lee mu n-yu kaapu fu sana mu nu fu ba nfu mu, i sun me fu ase ke fu ansi i bwii bugi, ke fu nye Kayaayu Kyirekyire mu.” ¹⁸ Nu opula to ato ku fee okin agyafoyi i lu Sooli ansi to tiye, nu mu ansi i bugi. Nu o kusv nu ba naa gyee mu lbwaare kekyugyee. ¹⁹ Maa gyii agyito kamaa to mu, o nye olon.

Sooli towe abwaaresin Damasiko

Nu Sooli gyii nke nku Damasiko Yesu abuupu mu ase. ²⁰ Tuto nu o lu kpee Gyiwu abi kabwaare-kule igyanekpa naa towe Yesu asin ye, “Yesu i gye lbwaare mu-bii.” ²¹ Asa mu nu ba nu Sooli katowe mu, i waa bamu kiyin nu ba taase ye, “Man gye onyin numu i kyina ee nyanla asa mu nu ba bu Gyerusalem bee towe asin Yesu kitu to mu? Nu man gye kanin sv nu o bwii ba, ke o ba kntaa bamu naa sa lbwaare oseepu bilisa o tii obu?” ²² Amaa Sooli nye olon tii sv nu ee towe, ee kaapu to ye Yesu i gye omvni lbwaare lee ye o ba molige asa. Nu i kyinkyin Gyiwu abi mu nu ba bu Damasiko kade to mu.

²³ Nu imv kamaa to i maa gyii nke nku mu Gyiwu abi ba nmina ye ba moo Sooli. ²⁴ Amaa Sooli bu

bamu nfeere lu mu kumoo mu sv lu fee ba sii ba te bee ku kade mu nwusunv mu sv kakyowape ye kagyanbwe kumaa kanan mu nu ba nye mu moo. ²⁵ Amaa Yesu abuupu ba taa mu waa kilantan to kagyanbwe, baala mu taa mu bule kibandye obo to kpuligaa mu yii.

Sooli kpee Gyerusalem

²⁶ Sana mu nu Sooli kpee Gyerusalem mu, o biti fee o taa mu n-yu naa tii abulapu mu sv, amaa ba waa kufuu ye mu, lu fee ba man koolv mu gyii ye o tii Yesu abuupu mu sv. ²⁷ Tuto nu Banabasi taa mu kpee asunpu mu ase. Nu o towe bamu kanan mu nu Sooli wu Onyiripe mu Damasiko okpa to, ye kanan mu nu Onyiripe towe Sooli mu. Nu o bila towe bamu kanan mu nu Sooli man waa kufuu, nu o yile towe lu Yesu Krisito kitu to Damasiko kade to. ²⁸ Imv sv Sooli kyina bamu ase Gyerusalem yege o sv Onyiripe mu kitu to ee towe yege o man sv kufuu. ²⁹ Nu Sooli maa Giriki abi mu nu bee towe Gyiwu katowe mu, ba gyii abaa imooe, amaa yege ba biti mu kumoo okpa. ³⁰ Sana mu nu mu toomaa ana ba bu kanin mu, ba taa mu kpee Kasariya kade to, nu o naa kyaga sv kpee mu kade to Tasusi.

³¹ Imv sv Krisito abi kubu-kubu mu nu i bu Gyudeya ye Galile ye Samariya kpini ba nye kayu yuuli. Nu Kayaayu Kyirekyire mu waa bamu

aniya to, nu ba nye akyo bee kpan bamu n-yu, yege ba sile Onyiripe.

Pita waa asinkaala Lida ye Gyopa

³² Nu Pita kusu o naa o naa usuwle mu su, nu o naa bo akoolle-gyipu mu nu ba bu Lida mu su. ³³ Tutu nu o naa wu onyin mu nu mu n-yu i wu, nu o de nsu nburuwa nu be tu mu ye Aneyasi. ³⁴ Nu Pita towe mu ye, "Aneyasi, kusu taa fu kalan, Yesu Krisito kye fu." Opula to nu o kusu. ³⁵ Imu su asa mu nu ba bu Lida ye Saron mu kpini ba maa wu kanin mu, nu ba kyeege bamu nfeere bilinji ba Onyiripe ase.

³⁶ Nu Gyopa kade to okyu koolle-gyipu ku bu tutu nu bee tu mu ye Tabita. Tabita umu Giriki katowe i gye ye Dokasi. Dokasi mana i waa adanbirasa yege ee kye atiripu to sana kumaa. ³⁷ Kanin sana maa mu kilu ki daa okyu mu, nu o wu. Nu ba gye mu kubuni naa dula abansuru obu to. ³⁸ Lida kade ki man bu kata ye Gyopa kade. Imu su Yesu abupu mu ba maa nu fee Pita bu Lida mu, nu ba sun anyin anyo Pita ase naa towe mu ye, "Waa bilen ke fu ba ane ase."

³⁹ Imu su Pita maa bamu nu ba sun mu ase mu, ba bwii kpee Gyopa. Nu ba taa Pita kpee abansuru obu mu to, ntin mu nu obuni mu de mu. Nu akulapu-kyu mu nu ba bu obu mu to mu kpini, ba kyaaboo Pita be

sawu yege ba su ato bunsu mu nu Dokasi baata sa bamu sana mu nu o te nkpa to mu bee kaapu Pita.

⁴⁰ Amaa nu Pita towe bamu nu ba bu obu mu to kpini ye, ba lu kewu. Nu Pita mana mu ayaa muuli su kole kabwaare-kole, nu o bilinji mu ansi kaapu obuni mu, nu o towe ye, "Tabita, kusu." Nu o bugi mu ansi wu Pita, nu o kusu kyina. ⁴¹ Nu Pita kntaa mu kntaa to kusaa mu yile. Tutu nu o tu akoolle-gyipu ye akulapu-kyu mu taa okyu mu nu o kyinji mu sa bamu. ⁴² Fale asin numu i yaase loo Gyopa kade to kpini. Nu asa gaalaagaa ba kole Onyiripe Yesu mu gyii. ⁴³ Nu Pita kyina Gyopa kade to, onyin mu nu bee tu mu Simon nu o gye gbansaba mu ase nke nnyo ku.

10

Ibwaare kaboo lee mu n-yu kaapu Koneliyo

¹ Obilisa ku bu to nu bee tu mu ye Koneliyo. Nu o te Kasariya kade to. O kyina o gye anaakopu obilisa sa Roma anaakopu kubu mu nu bee tu kumu ye Itali abi kubu mu. ² Maa mu kubu ana ba taa bamu n-yu sa Ibwaare nu ba sile Ibwaare. O gye osa mu nu ee kee atiripu ato nu o bila o su sana sa kabwaare-kole. ³ Kanyin numu nye kiliekaapu kake ku kakyowape i waa fee kerefi asa sana to. O wu Ibwaare kaboo maa ba

mu ase nu o tu mu ye,
"Koneliyo!"

⁴ Nu o ku mu ye kufuu
nu o taase mu ye, "Jnyiripe
mine nin?" Nu kaboo mu
towe mu ye, "Ibwaare ansi
i gyii fu kakae ye fu kab-
waare-kule mu su, nu ee
biti o kyula fu. ⁵ Nbuunbu,
sun asa ku kpee Gyopa ba
naa tu jnyin mu nu be tu
mu ye Simon Pita mu ba.
⁶ O bu Simon mu nu o gye
gbansaba mu aye nin, nu ki
bu ki maa opu mu."

⁷ Saŋa mu nu Ibwaare
kaboo mu i kyun mu, nu
Koneliyo tu mu ayaafole
anyo ye mu anaakopu mu to
okulun mu nu ee waa kuto
kumaa ee sa mu, nu o taa mu
n-yu sa Ibwaare mu. ⁸ Nu o
towe bamu kuto kumaa mu
nu o wu nu o sun bamu
Gyopa.

*Pita wu ansi su
kileekaapu*

⁹ Lukaake mu Koneliyo
nboo ba maa tiri Gyopa
mu Pita moo dii kpee
abansuru* susu o naa kule
kabwaare-kule kakyuwape
manja. ¹⁰ Akun a kitaa
mu, nu ee biti kuto ku o
gyii. Saŋa mu nu bee waa
agyito mu, nu o nye ansi
su kileekaapu. ¹¹ O wu
susu maa bugi nu o wu
kuto ku, maa lu susu fee
kitaa lala ku kpilige ku ba
kase. Ki maa kumu anobi
ana. ¹² Kitaa mu su mu,
o wu atobwaaya kumaa ye
nbwiibi ye atobwaaya mu
nu bee kpu ito su kpini.

¹³ Nu o nu obule ku maa
towe mu ye, "Pita! Kusu moo
ke fu gyii."

¹⁴ Nu Pita towe ye,
"Jnyiripe ayee, n man pita
gyii fale ineesi ato abee umu
nu i gye ane Gyiwu abi
ikisii."

¹⁵ Nu obule mu bila towe
mu ye, "Man bila tu kuto
mu nu Ibwaare loho kumu
mu, ye ineesi kuto." ¹⁶ Inumu
i waa kanin lu isa, nu i
taa kitaa mu ye ato mu bwii
kyun susu.

¹⁷ Saŋa mu nu Pita san
ee fe umu nfeere mu, nu
asa mu nu Koneliyo sun
mu ba bu Simon kikapara
mu, nu ba ba yile kumu
kewusunoo. ¹⁸ Nu ba tu oku
taase mu ye, "Jnyin ku bu
nfu nu be tu mu ye Si-
mon Pita?" ¹⁹ Saŋa mu nu
Pita san ee fe mu kileekaapu
mu nfeere mu, nu Ibwaare
Kayaayu towe mu ye, "Anyin
asa aku bee biti fu. ²⁰ Imu
su kpilige kpee bamu ase,
man kan kina katun kumaa
mu nu faa bamu fen biti
fan kpee, lu fee me i sun
bamu fu ase." ²¹ Nu Pita
kpilige ba kase to nu o towe
anyin mu ye, "Me i gye
omu nu fen biti mu. Mine
i waa?" ²² Nu anyin mu
ba lee kono ye "Anaakopu
obulisa mu nu bee tu mu ye
Koneliyo mu i sun ane. O
gye osa mu nu mu ikpa i
kyiigi nu o sle Ibwaare, nu
Gyiwu abi kpini be sa mu
beere. Ibwaare kaboo mu
i towe mu ye o tu fu ba mu
kikapara su, ke o nu kuto mu

* 10:9 10:9 Saŋa mu didaa mu, fale nu Gyiwu abi bamu abansuru duu.

nu fu su sa mu." ²³ Nu Pita taa anyin mu loo kikaara mu su, nu o koolo bamu, kitaa bamu kifo.

Pita maa Koneliyo

Lukaake mu, nu Pita maa Yesu abulapu aku mu nu ba lu Gyopa mu ba buu bamu. ²⁴ Imu lukaake nu ba fuu Kasariya. Yege Koneliyo maa mu kuu ana ye mu kyemine ana ba sare bee gyoo mu. ²⁵ Pita maa biti o loo kikaara mu su mu, nu Koneliyo gyanja mu, nu o muja o sun mu. ²⁶ Amaa Pita kitaa mu kibaa to nu o towe mu ye "Kusu yile! Ngbaa me n dan n gye nyimisa nin fee fu fale!"

²⁷ Saja mu nu maa Pita bee waa kiligyima bee loo kikaara mu su mu, o naa tu asa ba maa sare ba te. ²⁸ Nu Pita towe bamu ye, "Fane gbaa-gbaa fane fan dan fen nyi fee naafoo i man de okpa fee Gyiwu nyimisa maa buga omu nu o mee sun lbwaare abee o boo mu su. Amaa lbwaare kaapu me fee n man towe oku ye o man du kyirekyire. ²⁹ Imu su fan maa sun tu me mu n man kina, kanin su fan towe me kutu mu su nu fan tu me."

³⁰ Nu Koneliyo lee kono ye, "Ndaga nke nna nmu n maa kole kabwaare-kole kerefi asa kakywape saja mu. Opula to nu n wu onyin ku maa bun kaale fufuli ba yile mi ansi to." ³¹ Nu o towe me ye, "Koneliyo lbwaare nu fu kabwaare-kole, nu o wu fu kakee mu nu fu kee atiripu mu. ³² Imu su sun asa kpee Gyopa ke ba naa

tu onyin mu nu bee tu mu ye Simon Pita mu, nu o gye ofo o bu Simon mu nu o gye gbansaba nu mu kikaara bu mata opu mu. ³³ Imu su nu n sun tu fu bilen, nu i buron fee fu maa ba. Nbuubu an gyanje lbwaare ansi to an nu fu ase asin mu nu Onyiripe taa sa fu ye fu ba towe ane mu."

Pita abwaaresin katowe

³⁴ Nu Pita towe ye, "Nbuubu bure n bu fee i gye kesintin lbwaare mee ku nyimisa ansi to poyi nu ee waa kutu ku. ³⁵ lbwaare i koolo okumaa mu nu o bu ndendemande o sile mu, nu ee waa imu nu i dagaa mu. ³⁶ Fane gbaa-gbaa fan nu asin mu nu lbwaare taa biya Gyiwu abi nu o bola Yesu Krisito mu nu o gye dulinyaa to ato kpini Onyiripe su taa kayi yuuli asin danbirasa sa bamu. ³⁷ Nu fan nyi asin kpare mu nu i waa Gyiwu osuwale su nu i piili lu Galile mu. I waa saja mu nu Gyon towe lbwaare kekyugyee asin mu kamaa. ³⁸ Fan nu Yesu Kanasreti-nyin mu asin, kanan mu nu lbwaare taa mu Kayaayu Kyirekyire ye olon bola mu to mu. Lu fee lbwaare tii mu su, nu katin kumaa mu nu o kpee mu ee waa adanbirasa yege ee kye okumaa mu nu Sitaane bu mu to.

³⁹ "Kutu mu nu o waa Gyerusalem ye Isirayi kpini-kpini mu, ane asunpu nmu an gye imu kesintin agyipu. Ba da mu oyu laasa su moo mu. ⁴⁰ Amaa nke

nsa kamaa to mu lbwaare kyinji mu lu lewu to. Nu lbwaare yege nu o lee mu n-yu kaapu. ⁴¹ Man gye okumaa numu nu o lee mu n-yu kaapu amoo ane mu nu lbwaare wula lee ye an baa an gye mu kesintin agyipu mu maa wu kyinji kamaa to mu ana mu a buga gyii nu an nu. ⁴² Nu Yesu sa ane kono ye a taa towe Abwaaresin mu sa Gyiwu kase su asa kpini. Ke a lee kesintin mu kaapu fee mu i gye asa kusa ye alewupu kpini otalepu. ⁴³ lbwaare atowepu mu kpini ba towe mu asin mu kaapu to ye okumaa mu nu o koole mu gyii mu, lu mu kitu to su mu lbwaare ii biti o taa mu alibi kee mu."

*Bamu nu ba man gye
Gyiwu abi gbaa ba nye
Kayaayu Kyirekyire mu*

⁴⁴ Pita maa san ee towe mu, Kayaayu Kyirekyire mu ba loo bamu nu bee nu asin mu kpini to. ⁴⁵ I kyinkyin Gyiwu akoole-gyipu mu nu ba buu Pita lu Gyopa ba mu gaa, fee lbwaare maa taa mu Kayaayu Kyirekyire mu sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi. ⁴⁶ Lu fee ba nu ba maa towe ntowe pupwe yege bee yin lbwaare. Nu Pita taase ye, ⁴⁷ "Ba maa nye Kayaayu Kyirekyire fee kanan mu nu an nye fale mu, oku i taale tii okpa fee ba man gye bamu lbwaare kekyugyee?" ⁴⁸ Nu Pita sa kono ye ba gye bamu lbwaare kekyugyee lu Yesu Krisito kitu to. Nu ba kule

Pita ye o kyina bamu ase nke nyo nku.

11

*Pita Lee asin Kaapu
Krisito
asunpu bambam mu*

¹ Krisito asunpu mu ye akoole-gyipu mu mu nu ba bu Gyudeya mu kpini ba nu ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu gbaa ba koole abwaaresin mu. ² Imu su saja mu nu Pita bwii kpee Gyerusalem mu, akoole-gyipu mu nu ba yle to sa iduu kitin mu ³ ba towe mu ye, "Fu loo bamu nu ba man tin iduu mu akpaara su nu faa bamu fan buga gyii."

⁴ Nu Pita lee kase kuto kumaa mu nu ki waa kukulun-kukulun sa bamu towe ye, ⁵ "Kakaaku n bu Gyopa kade to n kule kabwaare kule. Nu n nye ansi su kileekaapu wu susu maa bugi. Nu n wu kuto ku maa lu susu fee kitaa lusa kilala, nu ba su kumu anobi ana mu to ba kase katun mu nu n bu. ⁶ N maa ki kumu to mu, n wu atobwaaya ye nbwiibi ye atobwaaya mu nu be kpu uto su. ⁷ Tuto nu n nu obule ku maa towe me ye, 'Pita kusu moo ke fu gyii.'

⁸ "Nu n lee kono ye, 'Onyiripe ayee, fale ineesi ato abee umu nu i gye ane Gyiwu abi ii kisi i man pita loo me kono to.'

⁹ "Nu obule mana bila towe me ye man bila tu kuto mu nu lbwaare lonjo kumu kyirekyire mu ye ineesi kuto. ¹⁰ Inimu i waa

kanin lu isa, nu i taa kɩtaa mu ye ato mu bwii kyɔn sɔsɔ.

¹¹ “Sanja manja to anyin asa mu nu ba sun bamu lu Kasariya ba ba me ase mu, ba ba yile kikpaara mu nu n bu kimu su mu.

¹² Nu Kayaayu Kyirekyire mu towe me ye man kan gyii umore, faa bamu fan kpee. Akool-gyipu asiye anumu mu nu ba lu Gyopa mu i sun me kpee naa loo, onyin mu kikpaara su. ¹³ O towe ane kanan mu nu o wu lbwaare kaboo maa ba yile mu obu to, nu o towe mu ye, ‘Sun asa aku kpee Gyopa ba naa ti Simon mu nu bee ti mu ye Pita mu. ¹⁴ Ee biti o towe fane kanan mu nu faa fu kikpaara su abi kpini fan nye kamolige.’

¹⁵ “N maa piili n towe bamu abwaaresin mu, Kayaayu Kyirekyire ba bamu to fee kanan mu nu o loo ane to npiili ase mu. ¹⁶ Tutu nu n nyinji asin mu nu Onyiripe Yesu wola towe ye, ‘Gyon taa nkyu nin gye asa lbwaare kekyugye. Amaa fane fane bɩre, lbwaare ii biti o taa mu Kayaayu Kyirekyire gye fane.’ ¹⁷ Imu su fee nu lbwaare sa bamu kakee kulon mu nu o sa ane sanja mu nu an kool Onyiripe Yesu gyii mu, me i gye anumu ke n taale tii lbwaare okpa?”

¹⁸ Krisito abupu mu maa nu kanin mu, ba man bila taale towe sehn, nu ba yin lbwaare. Nu ba towe ye lbwaare sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu gbaa okpa

fee ba yege alibi kwaa ke ba nye nkpa.

Krisito abi kubu mu nu ki bu Antiyoki, Siriya
osuwle su

¹⁹ Sanja mu nu ba twu abuu moo Sitefen mu, kanyanla ki ba Yesu akool-gyipu mu su, nu aku ba yaase to loo Fonesiya ye Sipuru ye Antiyoki kase su yege bee towe Yesu asin mu bee sa Gyiwu abi nkun.

²⁰ Yesu akool-gyipu aku mu nu ba lu Sipuru ye Siren ba Antiyoki mu, ba towe asin danbirasa lu Yesu Krisito su sa Giriki abi gbaa.

²¹ Onyiripe kibaa kumaa gyan bamu su su mu, asa damante ba kool mu gyii nu ba be buu Onyiripe mu.

²² Krisito abi kubu mu nu ba bu Gyerusalem mu ba maa nu kanin asin numu mu, nu ba sun Banabasi kpee Antiyoki. ²³ Maa naa fuu tutu mu, nu o wu kanan mu nu lbwaare bwaala bamu mu, mu ansi i gyii nu o waa bamu aniya to ye ba nye kokolo kulon Onyiripe kikool-gyii mu to. ²⁴ Banabasi kyina o gye nyimisa danbirasa nu o su kikool-gyii kikyoo nu Kayaayu Kyirekyire bola mu to lu kanin su asa damante ba ba kool Onyiripe mu gyii.

²⁵ Tutu nu Banabasi kpee Tasusi kade to o naa biti sooli. ²⁶ Maa naa wu mu mu, o bwiiyaa mu ba Antiyoki. Nu maa mu kpini ba sii Yesu abulapu mu ase kesu laalaamuu yege be kaapu

asa damante. Antiyoki tuto nu ba piili kase bee tu Yesu abulapu mu ye Krisito abi.

²⁷ Kanin saña maña to mu lbwaare atowepu aku ba lu Gyerusalem kpee Antiyoki.

²⁸ Bamu to oku mu nu bee tu ye Agabu mu, kusu yile lu Kayaayu Kyirekyire olon to su towe yila ye, akun lala a biti a te Roma Isuwule kpini su. (Kanin saña maña mu nu Kuludi gye Roma Owura lala mu.) ²⁹ Kanin su Yesu abulapu mu nu ba bu Antiyoki mu, ba taa nfeere fee okumaa numu o taa kikyeto mu nu ee taale nye, ke ba taa naa sa Yesu abulapu mu nu ba bu Gyudeya mu.

³⁰ Nu ba taa bamu nkyeto mu sa Banabasi maa Soolu ye ba taa naa sa Krisito abulapu abulisa mu nu ba bu Gyerusalem mu.

12

Ba nyanla Krisito abi kubu

¹ Saña maña to nu Owura Herodi yege nu ba naa kitaa Krisito abulapu aku, nu ee biti fee o nyanla bamu. ² O yege nu ba tin Gyon mu-daa Gyemisi kumu. ³ Maa wu fee umu nu o waa mu maa pure Gyiwu abi mu, o kyaga su naa kitaa Pita gbaa. Inumu kpini i waa saña mu nu bee gyii Kesu kono kolono bodobodo mu nu ki man su kife tinsa mu. ⁴ Maa kitaa mu mu, o taa mu tii obu nu o taa mu naa waa anaakopu mu nu ba yile ana ntun nna mu abaa to ye be ku obu

tiisa mu su. Herodi waa mu nfeere fee, nu ba kan gyii Kanyane nbuno Kesu kono kolono kyun luwe mu, ee biti o lee Pita ifuli ke ba gyii mu asin.

⁵ Imu su Pita san o tii obu, amaa Krisito abi kubu mu ba payi kinsi bee kole kabwaare-kole be sa mu.

lbwaare kaboo ba lee Pita lu obu tiisa mu to

⁶ Imu kagyanbwe poyi kayi ki ke, ke Owura Herodi lee mu o be gyii mu asin mu, ba da mu igbee yege o de anaakopu anyo nsana yege anaakopu aku ba bila ba yile kebuno. ⁷ Opula maña to nu lbwaare kaboo ba obu tiisa mu to nu i nmanje to, nu o da Pita kyini, nu o towe mu ye, "Kusu yile bilen." Nu agbeeleebi mu nu ba taa da mu igbee mu i sañe i lu tye.

⁸ Nu kaboo mu towe mu ye, "Bun fu ato ke fu waa asubita, ke fu bun fu balumaasu ke fu buu me."

⁹ Nu Pita buu kaboo mu lu abu tiisa mu to, amaa Pita man nyi fee kutu mu nu kaboo mu i waa mu gye kesintin. I waa mu nin fee i gye ansi su kileekaapu nin.

¹⁰ Ba kyun nbuno akusupu gyankpaasa kinyosapu mu su naa fuu kebuno mu nu ba taa abulito waa mu, nu lu kumu to taa kpee kade mu to mu. Ba maa fuu tuto mu nu kebuno mu gbaa-gbaa tigi nu ba lu. Ba maa nate okpa mu su kpee ansi to gberee mu, nu lbwaare kaboo mu ki nyaa mu ansi su.

¹¹ Tuto nu i nmanje Pita su nu o towe ye, "I gye

kesintin nun fɛɛ lbwaare sun mu kabɔɔ ye ɔ ba kɔɔle me lu Owura Herodi abaa to ye kanan mu nu Gyiwu abi ba da ŋmina ye ba waa me mu.”

12 Maa fɛ ɪnumu kpini nfɛere mu o kpee Maki Gyɔn mu-nyi Mɛeri kɪkpaara su, opula mu nu asa kɔkyɔ, ba gyanɛ bɛɛ kule kabwaare-kule mu. 13 Nu Pita da kewusunɔ ɔpɔnɔ, nu kibite mu nu bɛɛ ti mu ye Roda mu ba suna ku ɔmu nu ɛɛ daa. 14 Kebite mu maa bu ye ɪ gye Pita ɔbule mu, ɪ maa waa mu ɔkɔn gaa su o man tigi ɔpɔnɔ mu. Nu ɔ sile naa tɔwe bamu ye Pita ɪ yile kewusunɔ. 15 Roda maa tɔwe kanin mu, nu ba taase mu ye, “Fu lo ibɔn nun?” Maa dan san ɔ yile su ɛɛ tɔwe ye ɪ gye kesintin mu, nu ba ye, “Fale ɪ gye lbwaare kabɔɔ mu nu ɛɛ ku Pita su nun.”

16 Amaa Pita dan san ɔ yile kewusunɔ ɛɛ daa ɔpɔnɔ mu. Ba maa tigi ɔpɔnɔ mu, ba wu Pita, nu ɪ waa bamu kɪyan. 17 Nu Pita nyɛɛ bamu kɪbaa ye ba bun bamu nɔ su. Nu ɔ tɔwe bamu kanan mu nu ɔnyɪrɪpe lɛɛ mu lu obu tiisa mu to mu. Nu ɔ ye, “Fan naa tɔwe sa Gyɔn maa akɔɔle-gyipu mu nu ba san mu, kɔto mu nu kɪ waa.” Pita maa tɔwe lɔwe mu, nu ɔ lu bamu ase kpee katinkɔ.

18 Imu nyenyenfuu mu, nfɛere ɪ kitaa anaakɔpɔ mu, lu fɛɛ ba man nyi kɔto mu nu kɪ waa Pita. 19 Owura Herodi sa kɔnɔ ye ba naa biti Pita ba. Amaa ba biti

mu kpɪne nu ba man wu mu. Imu su Owura mu taase bamu kɔnɔ to asin kpɪne, nu ɔ sa kɔnɔ ye ba mɔɔ bamu kpini. Nu Owura Herodi lu Gyudeya kpee Kasariya naa kyina tɔto gyii nke gberɛɛ.

Herodi kelewu

20 Owura Herodi nye agbu lu Tayi ye Sidon abi su. Nu ba waa kɔnɔ kulɔn sun kpee Herodi ase. Ba bɔla Owura Herodi kɪyaafɔle bilisa mu nu bɛɛ ti mu ye Bilasitu mu su, sun ɪmata Herodi ase lu fɛɛ mu ɔsɔwɔle su nu bɛɛ nye bamu agyito bɛɛ lu.

21 Kake mu nu ba yla maa fɔbɔ mu, Owura Herodi bun mu awura to naa kyina mu kuwura-gya su, nu ɔ lɛɛ asin mu tɔwe sa bamu. 22 Nu asa mu ba kuusi nu ba gyaabii mu ye, “Inumu bire ɪ man gye nyumisa ɔbule nun, amaa lbwaare ku ɔbule nun. 23 Lu fɛɛ Owura Herodi maa man taa kanin bunyaa sa lbwaare mu. Opula mana to nu lbwaare kabɔɔ yege nu kilɔ kɪ da mu, nu ɔto to asɔnswɛɛ ba we mu mɔɔ.

24 “Amaa abwaaresin mu ɪ dan san ɪ kyaga su ɪ yelɪge ɪ tii su ɪ kpee ansi to.”

25 Sana mu nu Banabasi maa Sɔɔli ba lɔwe bamu kusun mu, ba lu Gyerusalem bwii kpee Antiyoki, nu ba taa Gyɔn mu nu ba bila bɛɛ ti mu ye Maki mu tii bamu n-yu su.

13

Kayaayu Kyirekyire mu sun Banabasi maa Sɔɔli

1 Kanun saɗa maɗa mu Krisito abi kubu mu nu ki bu Antiyoki mu, lbwaare atowepu ye akaapupu aku ba bu tutu. Nu bamu i gye Banabasi, ye Simeyon mu nu bee tu mu ye Nigya, ye Lusiyu mu nu o lu Siren, ye Sooli maa Maniya mu nu ba bila maa Herodi buga mu. 2 Ba maa kyaga su bee sun lbwaare nu bee nmina kono mu, Kayaayu Kyurekyure mu ba towe bamu ye, "Fan lee Banabasi maa Sooli ke ba naa waa kusun mu nu n tu bamu ye ba ba waa mu." 3 Nu ba bwii nmina kono kole kabwaare-kole taa bamu abaa gyaga bamu su sa bamu okpa.

*Banabasi maa Sooli
ba kpee Sipuru*

4 Nu Kayaayu Kyurekyure maɗa i kaapu bamu, nu o gyankpaa bamu, nu ba lu tutu kpee Selusiya, nu ba bola nkyu su kpee Sipuru kifintin su. 5 Ba maa fuv Salami mu ba towe abwaaresun mu Gyiwu abi kabwaare-kole ogyanekpa, nu Gyon Maki gbaa kye bamu to.

6 Imu kamaa ba nate kyaaboo kifintin mu su kpini naa fuv Pafosi. Tutu nu ba tu Kagyiwu-nyin ku mu nu bee tu mu ye Baa-Yesu. O su nbwu libi ee waa adangana nu o waa mu n-yu fee lbwaare otowepu. 7 Kifintin mu su owura mu nu bee tu ye Segusi Polusi kyina o gye Baa Yesu mu kyemine nin. Owura mu su kanyaasin gaa. O sun tu

Banabasi maa Pooli, lu fee ee biti o nu abwaaresun lu bamu ase. 8 Amaa nbwu libi wuya Baa-Yesu, nu mu Giriki katowe to i gye Elimasi mu, mee biti fee owura mu o nu ke o kool gyii. 9 Nu Sooli mu nu be bila bee tu mu Pooli, nu Kayaayu Kyurekyure mu bola mu to mu, ku Elimasi kyim nu o towe mu ye, 10 "Fu gye Sitaane obii nin nu fu gye odun sa kesintin kpini. Fu naa alibi okpa su fu pina asa, nu fii biti fu biliji Onyirpe asin mu ye i man waa kesintin. 11 Ku, lbwaare lee mu kibaa fu su. Fii biti fu biliji gyaatanapu ke fu man bila wu kyowe naa fuv saɗa ku." Opula maɗa to nu i waa mu ansi su kitenbiri. Nu o sii ee kyaaboo ee biti omu nu o kita mu kibaa to kaapu mu okpa. 12 Owura mu maa wu kutu mu nu ki waa mu, ye abwaaresun kikaapu mu, i waa mu kyan nu o kool Onyirpe asin mu gyii.

*Pooli maa Banabasi
abwaaresin katowe
Antiyoki kade to*

13 Pooli maa mu kubu ba lu Pafosi bola nkyu su ba Pega kade mu nu ki bu Panfiliya osuwle su mu. Tutu nu ba maa Gyon Maki ba barige abaa nu Gyon bwii kpee Gyerusalem. 14 Amaa Banabasi maa Pooli ba lu Pega kpee Antiyoki mu nu ki bu Pisidiya osuwle su mu. Kake fuvtesa ake mu, ba kpee Gyiwu abi kabwaare kole ogyanekpa to naa

kyina. ¹⁵ Asa mu oku maa kale lu Mosesi nbara iwule ye lbwaare atowepu iwule lwe mu, tutu abulunpu ba taa tvu Pooli maa Banabasi ansi to ye, "Ane birisa ana, nu fan su asin towe waa asa mu, fan towe ane."

¹⁶ Nu Pooli kusu yile nu o kusaa mu kibaa nu o towe ye, "Gyiwu abi ye fane mu nu fan man gye Gyiwu abi, nu fen sun lbwaare mu, fan nu me ase. ¹⁷ Ane Gyiwu abi ane lbwaare mu, lee ane naana ana nu o sa bamu kanye sana mu nu ba bu Egiyipti osuwle su, nu o taa mu olon lee bamu lu osuwle manja to. ¹⁸ Nu lbwaare ku bamu su nsu adina sana mu nu ba bu ofuli su mu. ¹⁹ Isuwle isuno mu nu i bu Kena kase su mu, lbwaare gya bamu lu tutu, nu o taa kase mu sa Israyi abi nu ki bilinji bamu kapatye. ²⁰ Imu kpini i waa nsu alfa ana ye adunuu.

"Kamaa mu, nu lbwaare sa bamu atalapu naa fu lbwaare otowepu Samuweli su. ²¹ Nu Israyi abi ba towe lbwaare ye o lee owura sa bamu. Nu o lee Kiisi mu-bii Sooli mu nu o lu Bengyamin kanaan to, nu o gyii kuwura nsu adina. ²² lbwaare maa kusaa Sooli mu, nu o taa Dawidi yii Israyi kuwura. Nu lbwaare ye, 'N wu Dawidi. Gyeese mu-bii mu nu me kokolo ki biti, nu mu ii biti o waa me kokolo biti.'

²³ "Dawidi kanaan to nu Gyiwu abi Omoligepu Yesu mu lu fee kanan mu nu lbwaare wula da mu kokolo su towe mu. ²⁴ Poyi

Omoligepu Yesu o ba mu, Gyon wula gyankpaa ba towe Gyiwu abi ye ba yege alibi kiwaa, ke ba nye lbwaare kekyugyee. ²⁵ Sana mu nu Gyon ii biti o lwe mu kusun mu, nu o taase, 'Fen nyi fee me i gye Omoligepu mu? N man gye me i gye Omoligepu mu, mee mu o bu me kamaa ee ba. N man dagaa fee n sanje mu asibita gbaa.'

²⁶ "Me tomaa ana Abraham anaana abi ye fane mu nu fan man gye Gyiwu abi nu fen sun lbwaare mu, ane su nu lbwaare sa kamolige asin mu. ²⁷ Nu Gyerusalem abi ye bamu abulisa kpini ba man bu fee Yesu i gye Omoligepu mu. Yege bee nu mu asin mu lu lbwaare atowepu owule to mu kake futesa kumaa, amaa ba man nu kase. Ba bun mu kupwe nu i yege asin mu nu lbwaare atowepu mu ba wula towe yila mu i ba to. ²⁸ Yege ba man taale wu mu alibi mu nu o waa nu o dagaa lewu, nu ba yege nu Obulisa Paleti mo mu. ²⁹ Ba maa waa umu nu lbwaare atowepu ba wula kyuroo yila lu mu su lwe mu, ba kphilgaa mu lu oyu laasa mu su naa waa kakyan to. ³⁰ Amaa lbwaare kyinji mu lu lewu to ba nkpa to. ³¹ Nu nke gaalaagaa mu to mu, o lee mu n-yu kaapu bamu nu maa bamu ba daa bee nate lu Galile bee kpee Gyerusalem mu. Bamu i gye mu kuwu kyinji kesintin agyipu bee sa Gyiwu abi.

32 “Nu an towe fale asin danbirasa mu nu lbwaare da mu kokolo su sa ane naana ana mu sa fane.

33 Kanin asin manja nu lbwaare yege nu i ba to sa ane, mu nu an gye bamu-bii ana mu, kpali fee lbwaare kyini Yesu lu lewu to su. Fee kanan mu nu ba kyuroo waa Dawidi olon nyosapu mu to ye,

‘Ndaga n lee kaapu fee fu i gye mi-bii.’

34 Kikiyini mu nu lbwaare kyini Yesu lu kelewu to mu, nu o mee ye o gyoo kakaaku ku mu, lbwaare towe umu asin gbaa ye,

‘N biti n waa fane kusee sa fane ato kyirekyire fee kanan mu nu n da me kokolo su towe Dawidi mu’.

35 Nu Dawidi towe lbwaare ye,

‘Fu mee yege ke fu okyirekyirepu mu o gyoo nyita’.

36 “Asin numu man gye Dawidi asin, lu fee o nate lbwaare kebiti su, mu saja mu nu o kyina, nu o wu, nu ba pula mu naa tii mu naana ana su nu mu n-yu i gyoo. 37 Amaa Omu nu lbwaare kyini mu lu lewu to mu bire man gyoo.

38 “Kanan su me birisa ana Gyiwu abi, lu Yesu kitu to su nu an towe alibi kitta kee asin an sa fane fale. 39 Nu oku man bu to o taale gyii lu Mosesi nbara mu kpini su, amaa okumaa mu nu o koolle Yesu gyii bire, ee biti o gyii lu. 40 Imu su fan ku su danbirasa ke asin mu nu

lbwaare atowepu ba towe yila mu, i man ba fane su. Asin mu i gye ye,

41 ‘Fane ahin-sin wuya ana, ii biti i waa fane kiyani fee kanan mu nu n biti n moo fane.

Lu fee fane saja numu to n biti n waa kuto ku nu oku kan ba towe gbaa, fan mee ye fan koolle mu gyii’.

42 Pooli maa Banabasi ba maa lu Gyiwu abi kabwaare-kole ogyanekpa to mu, nu asa mu ba towe bamu ye ba bila bwii ba kake futesa ake, ke ba ba towe bamu asin numu tii su. 43 Saja mu nu asa mu ba lu ogyanekpa nu ba yaase to mu, Gyiwu abi mu gaalaagaa, ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi, nu ba kyeege bamu nfeere ba Gyiwu abi kabwaare-sunkpa to mu, ba buu Pooli maa Banabasi. Nu ba waa asa mu olon to towe bamu ye ba kyina lbwaare kabwaala mu to.

44 Nu kake futesa pupwe mu maa fvu mu, kade mu to asa kubaafun mu nu ba kpee mu i kyoo gaa nu ba naa gyanje ba nu abwaaresin.

45 Amaa Gyiwu abalisa ba maa wu asa damante ba maa nu Banabasi maa Pooli abwaaresin mu, ba nye bamu kayu basa yege bee towe nbusaa asin bee nyita asin mu nu bee towe mu.

46 Pooli maa Banabasi ba yile kinyin to towe bamu ye, “Fane Gyiwu abi nu i dagaa fee a maa gyankpaa towe abwaaresin sa poyi. Amaa

fan maa man koolle umu gyii nu fan ku fane n-yu fee fan man dagaa sa nkpa kakpaa mu, an biti a taa asin mu naa sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi. ⁴⁷ Inumu nu Onyiripe lbwaare mu sa kono towe ye,

'N taa fane waa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu fitula.

Ke fan taa kamolige mu naa sa asa dulinyaa katun kumaa'.

⁴⁸ "Nu bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu ba maa nu fale mu, i waa bamu okon gaa, nu ba taa bunyaa sa lbwaare asin mu. Nu bamu nu lbwaare lee bamu fee ba ba nye nkpa kakpaa mu ba koolle gyii."

⁴⁹ Imu su lbwaare asin mu i yelige kanin osuwule manja su kpini. ⁵⁰ Nu Gyiwu abi ba fun waa akyu mu nu ba sile lbwaare nu ba su beere, ye anyin mu nu ba gye Antiyoki kade mu to agyankpaapu. Nu bamu kpini ba kusu yile Pooli maa Banabasi su bee nyanla bamu, nu ba gya bamu lu kanin ofuli manja su. ⁵¹ Nu Pooli maa Banabasi ba kpikpaa bamu ayaa ise, nu ba waa bamu ahee. Nu ba lu tuto kpee Ikoniyum kade mu to. ⁵² Yesu abulapu mu nu ba bu Antiyoki tuto mu kpini ba nye kensi-gyii gaa. Nu Kayaayu Kyrekyire mu bola bamu.

14

Pooli maa Banabasi ba waa asin kyinkyinsa Ikoniyum kade to

¹ Fee kanan mu nu Pooli maa Banabasi ba wola bee waa mu, ba kpee Ikoniyum Gyiwu abi kabwaare-kole ogyanekpa. Nu ba towe abwaaresin mu, nu i yege nu Gyiwu abi ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu gaalaagaa ba koolle gyii.

² Amaa Gyiwu abi mu nu ba man koolle asin mu gyii mu, ba fun waa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu, nyita bamu nfeere nu ba nye nfeere libi lu Pooli maa Banabasi su. ³ Pooli maa Banabasi ba gyii nke gberee tuto. Ba yile kunyin to bee towe Onyiripe mu kabwaala asin. Nu ngbaa mu yile bamu kamaa nu ba waa asin kyinkyinsa ye usinkaala.

⁴ Nu i yege nu kade mu to asa mu ba barige to ntun nnyo, aku ba buu Gyiwu abi nu aku moo ba buu Yesu asunpu mu. ⁵ Sanja manja mu, bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu aku ye Gyiwu abi, taa tii bamu agyankpaapu su mu ba waa kono kulon fee ba tooko bamu ke ba tubu bamu abuu moo.

⁶ Amaa Pooli maa Banabasi ba maa bu bamu nfeere mu, nu ba sile kpee Lisitira ye Debe nde ye nde-bii mu nu i bu Likoniya osuwule su kpini. ⁷ Tuto nu ba kyaga su towe asin danbirasa mu.

Boobi ku nye alanfiya

⁸ Onyin ku te Lisitira tuto nu ba kusge mu ayaa ye abaa wusa wuya ana, nu o man nate kakaaku. ⁹ O te tuto ee nu Pooli maa

towe. Nu Pɔɔli ku mu kyimm wu fɛɛ ɔnyin mu su kɪkɔɔle-gyii, nu ɔ taale nye alanfiya. ¹⁰ Nu Pɔɔli punte ye, “Kusu yile fu ayaa su.” Tutɔ nu ɔnyin mu fugi yile mu ayaa su nu o piili ɔ naa.

¹¹ Sakyɔ mu maa wu kɔtɔ mu nu Pɔɔli waa mu, ba kuusi Likoniya katowe tɔ ye, “Anɛ ɪdakpa mu ba bilinji asa ba anɛ asɛ.” ¹² Nu ba sa Banabasi kitu ye Sewu, nu ba sa Pɔɔli gbaa kitu ye Hemesi lu fɛɛ mu ɪ gye asin mu ɔtɔwɛpu. ¹³ Nu ɔdakpa Sewu oseepu obu yile kade mu ɪkaa su. Nu kumu oseepu taa inaa-nyin ye ntɔtɔle ba kade mu kewusunɔ, lu fɛɛ maa sakyɔ mu bee biti ba waa kɔlɔŋɔ sa Krisito asunpu mu.

¹⁴ Amaa ba maa nu kanin mu, ba kita a bamu atɔ bunsu kyate sile loo sakyɔ mu tɔ, bee kuusi ye, ¹⁵ “Anyin, mine nu fen waa fale? Anɛ gbaa anɛ an gye asa nun fɛɛ fane fale. An su asin danbirasa mu an biya fane nun. An towe fane ye fan lee fane n-yu lu atɔ gyaga su, ke fan bwii ba lbwaare mu nu ɔ te nkpa kakpaa tɔ mu asɛ. Mu ɪ tɔv sɔsu ye kase ye ɔpu ye atɔ mu nu ɪ bu umu kpini tɔ mu. ¹⁶ Dɪdaa mu, lbwaare lee mu ansi yege nu dulinyaa tɔ asa kpini ba nate waa bamu gbaa-gbaa bamu nkɔɔɔ biti. ¹⁷ Amaa lbwaare waa adanbirasa kaapu asa fɛɛ maa bu tɔ, fɛɛ maa sa bulayi nu atɔ duusa a waa saɲa kyɛkyɛ tɔ. Nu ɛɛ sa fane agyito kikyɔ nu ɛɛ yege

fane ansi i gyii.” ¹⁸ Halu ba maa towe unumu kamaa gbaa mu, ɪ waa ɔlɔn ɔyɪ nu ba taale gya sakyɔ mu ye ba man waa kɔlɔŋɔ mu.

¹⁹ Tutɔ mu Gyiwu abi mu nu ba lu Antiyoki ye Ikoniyum mu ba ba towe kyɛɛge sakyɔ mu nfɛɛɛɛ. Nu ba tɔv Pɔɔli abuu waa nfɛɛɛɛ fɛɛ o wu nun, nu ba kpu mu lu kade mu tɔ. ²⁰ Amaa saɲa mu nu akɔɔle-gyipu mu ba ba kyaabɔɔ Pɔɔli mu, ɔ kusu nu o bwii kpee kade mu tɔ. Imu lukaake mu Pɔɔli maa Banabasi ba lu tutɔ kpee Debe.

*Banabasi maa Pɔɔli
kibwii kpee Antiyoki,
Siriya ɔsɔwɔle su*

²¹ Nu ba towe asin danbirasa mu Debe kade tɔ, nu ɪ yege asa kikyɔ ba be buu Yesu. Nu ba bwii kpee Lisitira ye Ikoniyum nde ye Antiyoki mu nu ki bu Pisidiya ɔsɔwɔle su mu. ²² Ba towe waa Yesu abulapu mu, waa bamu ɔlɔn tɔ fɛɛ ba yile kɪkɔɔle-gyii tɔ, nu ɔ bila towe ye, ɔyɪ ke ba nye lbwaare kuwura-gyii mu tɔ loo mu, ɪ dagaa ba maa gyii awurɔfo. ²³ Krisito abi kubu kumaa tɔ mu, ba lee abulsa sa bamu. Nu ba nmina kɔnɔ kule kabwaare kule taa bamu waa ɔnyiripe mu nu ba kɔɔle mu gyii mu abaa tɔ. ²⁴ Imu kamaa tɔ mu, ba bɔla lu Pisidiya ɔsɔwɔle su taa ba fuɔ Panfiliya ɔsɔwɔle su. ²⁵ Nu ba towe asin danbirasa mu Pega kade tɔ

kyaga su kpee Ataliya kade to.

²⁶ Ba lu Ataliya bola nkyu su kpee Antiyoki mu nu ki bu Siriya. Antiyoki tuto nu Krisito abi kubu mu ba wola kole kabwaare-kole taa bamu waa lbwaare kibaa to, fee o bwaala bamu ke ba taale waa kusun mu nu ba waa lwe fale.

²⁷ Saŋa mu nu ba fu Antiyoki mu, ba tu Krisito abi kubu mu ba sare katun kulun. Nu ba towe bamu kuto mu nu lbwaare bola bamu su waa, ye kanan mu nu o bugi okpa sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi, nu ba kole Yesu asin danbirasa mu gyii mu. ²⁸ Nu Pɔɔli maa Banabasi ba kyina Yesu abulapu mu ase kyereee.

15

Krisito akole-gyipu ye Mosesi nbara mu kibuu

¹ Amaa asa aku ba lu Gyudeya ba Antiyoki, nu ba ba bee kaapu akole-gyipu mu ye, nu ba kan man tin bamu iduu fee kanan mu nu Mosesi nbara i kaapu mu, ba mee ye ba nye kamolige. ² Nu umu i yege nu bute ye kamore-gyii ki ba Pɔɔli maa Banabasi ye asa mu nsana. Imu su ba lee Pɔɔli maa Banabasi ye akole-gyipu mu aku fee ba kpee Gyerusalem naa wu Krisito asunpu ye abulisa lu kamore-gyii mu su. ³ Nu Krisito abi kubu mu ba lee bamu okpa. Ba maa kpee mu ba bola lu Fonesiya ye Samariya. Yege bee towe bamu kanan mu nu bamu

nu ba man gye Gyiwu abi mu ba kole Krisito gyii mu. Nu i waa akole-gyipu mu nu ba bu tuto mu okon. ⁴ Saŋa mu nu ba fu Gyerusalem mu, Krisito abi kubu ye Krisito asunpu ye kubu mu bamu abulisa mu ba waa bamu nsa-nsa. Nu Pɔɔli maa Banabasi ba lee towe bamu kuto kumaa mu nu lbwaare bola bamu su waa mu.

⁵ Amaa Farasii kubu mu to akole-gyipu mu aku ba kusu yile to ye, "I dagaa fee bamu nu ba man gye Gyiwu abi, nu ba kole Krisito gyii mu, ba maa tije iduu fee kanan mu nu Mosesi nbara mu i kaapu to mu."

⁶ Kanun su Krisito asunpu mu ye abulisa mu ba gyanje ke ba taa umu nfeere. ⁷ Ba maa kyina asin mu su gyii abaa umore kyereee mu, Pita kusu yile towe bamu ye, "Me daa ana ye mi-supu ana, fan nyi fee nsu nku to mu, lbwaare maa lee me lu fane to ye n towe asin danbirasa mu sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu ba nu ke ba kole gyii. ⁸ Nu lbwaare mu nu o nyi nyimisa kokolo to asin mu, waa nu i kaapu fee o kole bamu, fee o maa sa bamu Kayaayu Kyirekyire fee kanan mu nu o sa ane gbaa ane mu. ⁹ Nu lbwaare man su nbarige to ye anaa bamu nsana to. Lu fee, lu bamu kikole-gyii su o lonjo bamu nkolo to. ¹⁰ Imu su mine i waa nu fen biti fan tu lbwaare to ku, nu fen taa usula budusa fen sula Yesu abuupu mu nu ane ye

ane naana ana gbaa an man taale sula? ¹¹ An koole gyii fee, lu ane-Nyuripe Yesu kabwaala mu su nu lbwaare molige ane fee kanan mu nu bamu gbaa bamu ba nye mu.”

¹² Nu asa mu nu ba sare toto mu kpini ba laato bee nu Banabasi ye Pooli ba maa towe usinkaala ye asin kyinkyinsa mu nu lbwaare bola bamu su waa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu to. ¹³ Ba maa towe lwe mu, Gyemisi kusu towe ye, “Me-daa ana ye mi-supu ana, fan nu me ase. ¹⁴ Simon Pita towe kanan mu nu lbwaare gyankpaa waa, nu o lee kaapu fee ee biti bamu nu ba man gye Gyiwu abi gbaa, nu o lee bamu to aku bilihi mu lee. ¹⁵ Imu su asin numu ye lbwaare atowepu Asinkyany ylasa mu i waa kukulun. ¹⁶ Asin mu i gye fee lbwaare ye,

‘Inumu kamaa n biti n bwii
ke n poyi Dawidi
kikpaara mu nu ki lu
tiye mu.

N biti n lonjo-lonjo umu ato
nyitasa mu
ke n bwii kusaa kumu
yle.

¹⁷ Ke asa mu nu ba san mu
ye bamu nu ba man
gye Gyiwu abi,
nu me, Nyuripe
lbwaare kitu

ki gyan bamu su mu, ke ba
ku biti me.

¹⁸ Me, Nyuripe lbwaare
mu nu n wula lee
inum kaapu lu koo
didaa mu, i towe
kanin.’

¹⁹ “Kanin su me asin mu
nu n su n towe i gye
fee, an man nyan bamu
nu ba man gye Gyiwu abi
nu ba kyeege ba lbwaare
ase mu. ²⁰ Amaa i dagaa
a maa kyurco owule naa
towe bamu ye, ba lee idakpa
agyito kigyii ye kagyu abee
kanyin-biti. Ke ba man
gyii atobwaaya mu nu ba
man tin bamu amu nu ba
wu abee nkalan. ²¹ Nu
koo didaa mu, ba wula
bee kaapu Mosesi nbara
mu nde kumaa to, nu bee
kale umu Gyiwu abi kab-
waare-kole igyanekpa kake
futesa kumaa.”

*Owule naa sa akoole-gyipu
mu nu ba man gye
Gyiwu abi mu*

²² Toto nu Krisito asunpu
mu ye abilisa mu ye Krisito
abi kubu mu kpini ba towe
kyula ye, ba lee bamu to
anyin aku, ke ba sun ba maa
Pooli ye Banabasi ke ba kpee
Antiyoki. Nu ba lee Gyudasi
mu nu bee tu mu Basabasi
ye Silasi. Bamu anyo ba gye
Krisito abi agyankpaapu mu
aku. ²³ Nu ba taa fale owule
numu waa bamu abaa to. Nu
ba kyurco owule mu fale.

“I gye ane Krisito asunpu
ye abilisa ye Krisito abi mu
kpini.

“An kyurco owule numu
an sa fane mu nu fan man
gye Gyiwu abi mu.

“Nu fan koole Yesu gyii
mu, nu fan bu Antiyoki ye
Siriya ye Sisiliya mu kpini.

“Ane fane burisa ana an
fwaala fane.

²⁴ “An nu fee ane to asa aku ba ba fane ase, ba su asin aku ba nyan fane, yege bee nyita fane nfeere. Yege an man sa bamu okpa fee ba waa kanin, nu an man nyi bamu su. ²⁵ Imu su ane kpini a towe kyula fee a lee asa aku ke ba maa ane kyemine ana Banabasi maa Pooli, an sun bamu ba fane ase. ²⁶ Bamu i gye asa mu nu ba taga apu lu Onyiripe Yesu Krisito kitu to su. ²⁷ Kanin su an bila sun Gyudasi maa Silasi fane ase an tii su. Ke ba naa taa bamu konko to towe asin mu nu an kyurko mu. ²⁸ Nu imu nu i buron sa ane ye Kayaayu Kyurekyure mu i gye fee, a mee biti fee a taa kasula budusa ku sola fane tii su, lu imu nu an biti an towe fane fale. ²⁹ Imu i gye ye fan lee fane n-yu lu agyito mu nu ba taa lonko sa idakpa ye atobwaaya nkalan ye atobwaaya mu nu ba man tin bamu amu nu ba wu mu, ke fan bila lee fane n-yu lu kagyu abee kanyin-biti to. Ii biti i waa odan sa fane fee fan maa lee fane n-yu lu inumu to.

“An kala fane.”

³⁰ Nu ba lee bamu, nu ba sun bamu okpa. Nu nboko mu ba maa naa fuu Antiyoki mu, ba tu Krisito abi mu sare, nu ba lee owule mu sa bamu. ³¹ Ba maa kale owule mu, katowe waa nkyeto asin mu, i yege nu bamu ansi i gyii. ³² Gyudasi maa Silasi mu nu ba gye lbwaare atowepu mu ba towe waa Krisito abi kubu mu olon to. ³³ Nu ba maa gyii nke nku bamu ase mu,

ba lee bamu okpa kayu yuuli to. Nu ba bwii naa fuu bamu nu ba sun bamu mu ase. ³⁴ (Maa Silasi waa mu nfeere fee o sii kyuna toto. Nu Gyudasi nkun bwii kpee Gyerusalem). ³⁵ Maa Pooli maa Banabasi ba sii Antiyoki. Nu ba maa asa gaalaagaa bee towe bee kaapu Onyiripe asin mu.

Pooli maa Banabasi ba barige abaa

³⁶ Imu kamaa to mu, Pooli towe Banabasi ye, “Yege a bwii kpee naa koko Krisito abi mu nu ba bu nde-nde su mu, katin mu nu an wola towe Onyiripe asin mu. Ke a kpee naa wu kanan mu nu ba du.” ³⁷ Nu Banabasi ii biti fee o taa Gyon mu nu bee tu ye Maki mu o tii bamu su. ³⁸ Maa Pooli man kyula fee ba taa Maki buu bamu n-yu. Lu fee o lee mu n-yu lu bamu to sana mu nu ba bu Panfiliya bee waa kusun mu, nu o lu bamu ase. ³⁹ Inumu i yege nu bute tiye Pooli maa Banabasi nsana, nu ba barige to. Nu Banabasi taa Maki buu mu n-yu bola nkyu su kpee Sipuru. ⁴⁰ Maa Pooli bire taa Silasi tii mu n-yu su, nu Krisito abi mu ba kole Onyiripe fee o bwaala bamu, nu ba kyun. ⁴¹ Nu ba bola lu Siriya ye Silisiya nu ba waa Krisito abi kubu-kubu mu olon to.

16

Pooli maa Silasi ba taa Timoti tii bamu kanate su

¹ Nu Pooli maa Silasi ba ba Debe, nu ba lu toto kpee

Lisitira. Tuto maa nu ba wu Yesu obuupu ku mu nu bee tu mu ye Timoti. Nu mu-nyi gye Gyiwu obii mu nu o koolle Krisito gyii, amaa mu-se bire gye Giriki obii nun. ² Krisito akoolle-gyipu mu nu ba bu Lisitira ye Ikoniyum mu, ba towe Timoti n-yu su asin danbirasa. ³ Imu su Pooli ii biti fee o taa Timoti buu mu n-yu kpee okpa. Nu Gyiwu abi mu nu ba bu tuto mu su mu, o tin Timoti oduu, lu fee bamu kpini be nyi fee Timoti mu-se maa gye Giriki obii nun. ⁴ Ba maa naa nde su mu, bee kaapu bamu konosa mu nu Krisito asunpu mu ye abulisa mu nu ba bu Gyerusalem ba sa bamu fee osa kumaa o buu imu. ⁵ Imu su Krisito abi ba nye olon kikoolle-gyii to, yege kake kumaa bee nye akyc bee tii su.

Pooli killekaapu lu onyin ku maa tu mu lu Masedoniya ku su

⁶ Nu Pooli maa mu birisa ana ba bolala Firigiya maa Galati ifuli su kyun, lu fee Kayaayu Kyirekyure mu man sa bamu okpa fee ba towe abwaaresin Asiya osowule su. ⁷ Saŋa mu nu ba fuu Misiya ngyanje mu, ba kpan bamu n-yu fee ba faa loo Bitiniya, amaa Yesu Kayaayu mu man sa bamu okpa. ⁸ Imu su ba lu Misiya kpee Trowa kade to. ⁹ Imu kagyanbwe mu, Pooli nye ansi su killekaapu. O wu Masedoniya onyin ku maa yile ee kole mu ye, "Faa

ba Masedoniya, ba kye ane to." ¹⁰ Saŋa mu nu Pooli wu ansi su killekaapu mu, opula maŋa to nu an koola ane n-yu an biti a kpee Masedoniya. Lu fee an koolle kyula fee Onyiripe Ibwaare i tu ane ye a naa towe asin danbirasa mu sa bamu.

Lidiya i koolle Onyiripe gyii Filipi kade to

¹¹ An lu Trowa kyina nkyu su yii su kpee Samotiri. Imu lukaake mu, nu an fuu Neyapoli. ¹² Nu an lu tuto kyaga su nate kpee Filipi mu nu ki gye Masedoniya kabaafun ku kade lala, nu tuto bu Roma abi kase. An gyii tuto nke nku.

¹³ Nu kake fuutesa ake mu an lu kade mu to kpee olukaa. An waa nfeere fee an biti an wu kabwaare-kole opula. A maa wu kuku mu, an kyina piili an towe an sa akyc mu nu ba ba gyanje tuto mu. ¹⁴ Akyc mu nu bee nu asin mu bee tu bamu to oku ye Lidiya, nu o gye ataa kiriman-kyu ofepu nu o lu Tatira kade lala to nu o sile Ibwaare. Nu Onyiripe mu bugi mu kokolo to, nu o koolle Pooli asin mu gyii. ¹⁵ Saŋa mu nu an gye maa mu kipaara su abi kpini Ibwaare kekyugye mu, o tu ane ba mu aye. Nu o towe ane ye, "Nu fan ku me fee n koolle Onyiripe mu gyii bire, fan ba kyina me kipaara su." Nu o dan mata su halu an kyula naa kyina mu ase.

Ba tii Pooli maa Silasi obu

16 Kakaaku an maa kpee kabwaare-kule opula mu, an gyaŋa kinye kibite mu nu ɔ su kabwu libi. Nu ee kpali ee wu asin mu nu ii biti i ba, yege ee nye afulee gaa ee sa mu wuya ana. 17 Nu kebii kyusa-bi numu buu anaa Pɔɔli, yege ee kusi ee towe ye, "Asa anumu ba gye lbwaare lala mu nu ɔ bu susu mu ayaafɔle. Nu bee towe fane ɔkpa mu nu fen biti fan bɔla su nye kamɔlge." 18 ɔ maa su ee towe asin numu kake kumaa. Amaa kamaa to mu kibite mu asin mu i fii Pɔɔli, nu o biliji towe kabwu libi mu ye, "N towe fu ye, lu Yesu Krisito kitu to su mu, lu mu to." Nu opula to nu kabwu libi mu lu mu to.

19 Amaa saŋa mu nu kebii kyusa-bi mu wuya ana, ba wu fee ba man bila ba su tamaa mu nu ba nye afulee lu mu su mu, umu su ba kita Pɔɔli maa Silasi nu ba bute bamu kpee asin ogyikpa alɔnpɔ mu ansi to. 20 Nu ba taa bamu ba asin agyipu abilisa ase nu ba towe ye, "Anyin anumu ba gye Gyiwu abi nun nu bee biti ba boyi ane kade, 21 yege bee kaapu ane ato pupwe mu nu i man dagaa ane Roma abi fee a buu abee a waa."

22 Nu sakyɔ mu nyanɛ to ba tii Pɔɔli maa Silasi waa to, nu asin agyipu mu ba sa ɔkpa fee ba bugi bamu ukaale mu ke ba tiɛe bamu. 23 Saŋa mu nu ba tiɛe bamu lɔwe mu, ba taa bamu naa tii obu. Nu ba sa ɔmu nu ee kun obu mu su kɔnɔ ye, ɔ

ku bamu su danbirasa. 24 Ba maa sa mu kɔnɔ lɔwe mu, ɔ taa bamu naa tii nsana to obu mu to, taa agbeeleebi ŋmina bamu ayaa kyaga kig-bilin.

Obu okunpu mu kɔɔle ɔnyiripe gyii

25 Amaa kiyiridi nsana mu, Pɔɔli maa Silasi bee kule kabwaare-kule yege bee bu ulɔn bee yin lbwaare, yege bamu nu ba tii obu mu gbaa bee nu bamu ase. 26 Nu opula maŋa to nu kase ki gy-yingyen nu obu mu gyinyen naa lu halu kumu kase. Nu saŋa maŋa to obu mu ipɔnɔ i tigi nu agbeeleebi mu nu ba taa ŋmina bamu ɔkumaa mu i saŋe. 27 Saŋa mu nu obu tiipu okunpu kyini wu fee ipɔnɔ mu i tigi mu ɔ bute deebi lee nu ee biti fee ɔ moɔ mu n-yu, o nyi fee obu atiipu mu ba lu sile nun. 28 Amaa Pɔɔli pɔnte mu su ye, "Man waa fu n-yu sehn, ane kpini a bu to."

29 Nu okunpu mu biti fitila, sile taa kufuu ye kikyikya ba tiye Pɔɔli maa Silasi ayaa to. 30 Nu ɔ lee bamu ba kewu taase bamu ye, "Anyin, mine i dagaa n waa ke n nye kamɔlge?"

31 Nu ba lee kɔnɔ ye, "Kɔɔle ɔnyiripe Yesu gyii ke faa fu kɔkpaara su abi fan nye kamɔlge." 32 Nu ba towe ɔnyiripe mu asin sa mu ye bamu nu ba bu mu kɔkpaara su kpini. 33 Kanin kagyanbwe saŋa maŋa to nu okunpu mu taa Pɔɔli maa Silasi lu naa nyee bamu ulɔ. Nu kanin opula maŋa to nu

ba gye maa mu kɔkpaara su abi kpini lbwaare kekyugye. ³⁴ Tutu nu obu atiipu okunpu mu taa bamu kpee mu kɔkpaara su naa dɔna agyito sa bamu. Nu maa mu kɔkpaara su abi kpini ansi i gyii lu ba maa kɔɔle lbwaare gyii mu su.

Ba yege Pɔɔli maa Silasi lu obu tiisa mu to

³⁵ Amaa i maa ba nmanɛ to mu, asin agyipu mu ba sun Apurusi ye ba naa towe okunpu mu ye, "O tigi anyin mu ke ba nate." ³⁶ Nu okunpu mu towe Pɔɔli ye, "Asin agyipu mu ba sa kɔnɔ ye, n tigi faa Silasi. Imu su fen taale nate kayi yuuli to."

³⁷ Amaa nu Pɔɔli towe Apurusi mu ye, "Ba kɔtaa ane ba man gyii ane asin nu ba dayi ane sakyɔ to, yege an gye Roma abi nu ba kɔtaa ane tii. Nu bee biti ba lee ane lu nfu asiri to? Ayee! Kanin su yege bamu gbaa-gbaa bamu ba ba lee ane."

³⁸ Nu Apurusi mu ba kpee naa towe asin agyipu mu. Nu ba maa nu fee Pɔɔli maa Silasi ba gye Roma abi mu, kufuu ki kɔtaa bamu. ³⁹ Imu su asin agyipu mu ba ba kɔtaa bamu ayaa to. Nu ba lee bamu lu obu tiisa mu to, kule bamu ye ba lu kade mu to. ⁴⁰ Nu Pɔɔli maa Silasi ba maa lu obu tiisa mu to mu, ba kpee Lidiya kɔkpaara su. Tutu nu ba naa tu Krisito abi mu, nu ba towe waa bamu. Nu ba lu tutu kyɔn.

17

Pɔɔli towe abwaaresin Tesalonika

¹ Sana mu nu Pɔɔli maa Silasi ba bola lu Amfipolisi ye Apoloniya nde to mu, ba naa fu Tesalonika kade to, katun mu nu Gyiwu abi kabwaare-kule ogyanekpa bu mu. ² Fee kanan mu nu o wala ee waa mu, Pɔɔli kpee ogyanekpa mu to. Nu o towe abwaaresin sa bamu nke futesa ake kanin lu isa. ³ Pɔɔli lee kaapu to fee, "I dagaa fee Omu nu lbwaare Wula lee mu o gyii awɔrɔfo, ke o wu ke o bila kyini." Nu o towe bamu ye, "Yesu mu nu n towe fane mu asin fale i gye Omu nu lbwaare Wula lee mu." ⁴ Gyiwu abi mu aku ye Giriki abi mu nu ba sile lbwaare mu, ye akyi mu nu ba su beeree kade mu to mu kpini ba kɔɔle Pɔɔli asin mu kyula ye i gye kesintin nu ba buu bamu.

⁵ Amaa Gyiwu abi mu nu ba san mu ba nye kayi basa. Nu ba kpee kɔgya to naa biti asa gyaga. Nu ba be tii bamu n-yi su, nu ba piili bee waa ulawu kade mu to. Nu ba kpala kpee Yasin aye ba naa biti Pɔɔli maa Silasi, ke ba kɔtaa bamu ba sakyɔ mu to. ⁶ Amaa ba maa man wu bamu mu, ba kɔtaa Yasin maa Yesu akɔɔle-gyipu aku biya bamu kade mu abulisa ansi to. Nu ba kuusi ye, "Ba numu i gye bamu nu ba bilinɔaa dulinyaa bee bun mu, ba ba nfu." ⁷ Nu Yasin kɔɔle bamu waa mu

kikpaara su. Bamu kpini ba foyi Owura lala Kasaro konosa nbara, nu ba towe ye Owura pupwe ku bu to nu bee ti mu ye Yesu.”
 8 Sakyɔ mu ye kade abulisa mu ba maa nu fale asin mu, i toorɔɔ bamu gaa. 9 Nu ba yege Yasin maa mu tomaa ana ba ka afulee mu nu i dagaa, nu ba yege bamu.

Ba kpiya Pɔɔli maa Silasi Bereya kade to

10 Kanin kake manja kagyanbwe, nu Yesu akɔɔle-gyipu ba sun Pɔɔli maa Silasi kpee Bereya kade to. Ba maa fuɔ tɔto mu ba kpee Gyiwu abi kabwaare-kule ogyanekpa. 11 Asa mu nu ba bu Bereya mu nfere i de kase i kyɔ bamu nu ba bu Tesalonika. Lu fee ba taa bamu nkolo kpini kɔɔle asin mu yege bee bila bee ku lbwaare Asinkyany yilasa mu to, kake kumaa bee ku ye kutɔ mu nu Pɔɔli towe mu i bu to kanin. 12 Kanin su Gyiwu abi damante ye Giriki akyu mu nu ba su beeree ye anyin gaalaagaa ba kɔɔle asin mu gyii.

13 Saɔa mu nu Gyiwu abi mu nu ba bu Tesalonika ba nu ye Pɔɔli bu Bereya ee towe abwaaresin mu, ba ba tɔto, bee fun bee waa asa mu. 14 Nu Yesu akɔɔle-gyipu mu ba waa bilen taa Pɔɔli kpee kebunɔ, amaa Silasi maa Timoti ba sii Bereya kade to. 15 Nu anyin mu nu ba sun Pɔɔli okpa mu, ba sun mu okpa kpee Antensi. Nu Pɔɔli kala bamu fee Silasi

maa Timoti ba waa bilen ba tu mu Antensi.

Pɔɔli towe abwaaresin Antensi ye Aropago

16 Saɔa mu nu Pɔɔli gyoo Silasi maa Timoti Antensi mu, maa wu fee idakpa i bɔla kade mu to mu, nu i toorɔɔ mu gaa. 17 Imu su saɔa kumaa mu nu o kpee Gyiwu abi kabwaare-kule ogyanekpa mu, maa Gyiwu abi ye Giriki abi mu nu ba sile lbwaare mu bee gyii abwaaresin mu umɔɔre. Kanin su nu ee kpee kigya to kake kumaa yege maa asa bee gyii umɔɔre. 18 Nu Epikuriyan iwɔle anyipu kubu ye Sitoki iwɔle anyipu kubu bee piili bee gyii Pɔɔli umɔɔre. Mu katowe mu to mu, Pɔɔli i towe asin danbirasa lu Yesu maa mu kiwu kyinji asin. Nu bamu aku ba taase ye, “Mɔne nu nyimisa gyaga numu ii biti o kaapu?” Nu aku ba lee konɔ ye, “I du fee ee kaapu aku idakpa asin nun.” 19 Nu ba kɔta Pɔɔli taa mu kpee Aropago ogyanekpa abulisa ansi to. Nu ba taase mu ye, “Fu taale towe ane kikaapu pupwe mu nu fu biya mu? 20 Asin mu nu fu su fu biya ane mu i gye ane asu to asin pupwe. Imu su ba kaapu ane umu kase.” 21 Antensi abi ye afɔ mu nu ba bu kade mu to mu gaalaagaa ba mee waa sehn ti asin pupwe mu kunu su ye umu katowe su.

22 Imu su nu Pɔɔli kusu yile Aropago ngyanɛ mu to, towe ye, “Antensi anyin, n wu fee okpa kumaa su mu, kutɔ kumaa mu nu fen sun

mu, fen su kensi payi fen sun mu. ²³ Lu fee n maa naa kade mu to mu, n wu ato mu nu fen muja fen sun. Nu n wu saraga kaswu mu nu be kyuroo kumu su ye, IBWAARI MU NU AN MAN NYI MU MU LEE. Imu su omu nu fen sun, nu fen mee nyi mu mu, mu asin nu n biti n towe fane.

²⁴ "Ibwaare mu nu o tub dulinyaa ye koto kumaa mu nu ki bu kumu to mu, mu i gye susu ye kase Onyiripe. O mee kyina koto mu nu ba taa abaa poyi mu to. ²⁵ Koto ku ki man bu to nu Ibwaare mee taale waa, nu i dagaa fee nyimisa o waa sa mu. Lu fee mu i sa nyimisa nkpa ye o fute ye koto kumaa numu. ²⁶ O tub nyimisa kulon nu o bola mu su nu o tub ndendemande kpini, nu o yege nu ba kyina dulinyaa iswule mu su kpini. Ibwaare wula nmina yila opula mu nu asa ba kyina ye umu saja.

²⁷ Onyiripe Ibwaare waa unumu nun, lu fee ee biti fee asa ba ki biti mu ke ba wu mu. Amaa yege o man bu kata ye ane to oku. ²⁸ Nu mu su nu an su nkpa, nu an taale an naa yege an bu to fale, fee kanan mu nu fane olon-bupu ku towe ye, 'Ane gbaa ane an gye mu-bii ana nin'.

²⁹ "Nu i gye kesintin fee ane i gye Ibwaare mu-bii ana bire mu, an man kan fe nfeere fee Ibwaare keduli du fee suwa abee gbiti abee kubuu nu nyimisa taale taa mu kanyaasin ye

adawu poyi mu fee odakpa. ³⁰ Didaa mu Ibwaare man taa asa kimennyi waa sehn, amaa nbunbu o sa asa kpini konosa katin kumaa mu nu ba bu fee ba yege alibi kiwaa. ³¹ Lu fee o lee kake yila mu nu ee biti o bola onyin mu nu o wula lee mu ke o tale okumaa numu kesintin okpa su. O kyini kanin nyimisa manja lu lewu to, waa kanin kaapu sa asa kpini ye unumu ii biti i waa."

³² Ba maa nu Pochi ase lu kelewu kyini asin mu, aku ba waa mu ahin-sin, nu aku moo ba towe mu ye, "An biti fee fu bwii towe ane kanin asin numu." ³³ Nu Pochi lu ogyanekpa mu. ³⁴ Nu anyin aku ba buu mu nu ba koolo Yesu gyii. Bamu aku ati i gye Dyonisi mu nu o gye Aropago kubu mu to oku, ye okyu mu nu bee tu mu ye Damarisi, ye asa mu aku.

18

Pochi kpee Korinto kade to

¹ Inumu kamaa mu Pochi lu Antensi kpee Korinto kade to. ² Tuto nu o naa tu Gyiwu obii ku mu nu bee tu mu ye Akwila, nu ba kubge mu Pontu kade to, maa mu-ka Prisila. Ba lu Itali ba Korinto i man pu kyeere. Lu fee Owura lala Kiladiyo maa gya Gyiwu abi kpini lu Roma kade to mu su. Nu Pochi kpee o naa ku bamu. ³ Lu fee maa bamu kpini ba gye tanti awaapu su mu, o kyina bamu ase nu maa bamu ba buga waa kusun. ⁴ Kake futesa kumaa numu,

Pɔɔli ii kpee Gyiwu abi kabwaare-kule ɔgyanɛkpa, ɛɛ tɔwɛ asɩn danburasa mu ɛɛ sa Gyiwu abi ye Giriki abi kanan mu nu ba kɔɔle gyii.

5 Saɲa mu nu Silasi maa Timoti ba lu Masedoniya ba mu ase Korinto mu, Pɔɔli nye saɲa sa abwaaresɩn kitɔwɛ, yege ɛɛ lee asɩn mu kesintin ɛɛ kaapu tɔ ɛɛ sa Gyiwu abi mu ye Yesu i gye ɔmu nu lbwaare wula lee mu. 6 Amaa Gyiwu abi ba maa kina asɩn mu, nu ba saale mu. Nu ɔ fwu mu abaa ye mu ayaa nu ɔ ye, “Fane lewu i bwii fane gbaa-gbaa fane amu su. Mee me bire i man gye me asɩn. Lu ndaga i su ii kpee mu, n biti n kpee bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu ase.” 7 Imu su Pɔɔli lu Gyiwu abi kabwaare-kule ɔgyanɛkpa mu, nu o kpee ɔnyɩn mu nu bee tu mu ye Titusi Gyusitu mu ase. ɔ man gye Gyiwu obii, amaa ee sun lbwaare, nu mu kɩkpaara ki man bu kata ye ɔgyanɛkpa mu. 8 Kirisipu mu nu ɔ gye ɔgyanɛkpa ɔbilisa mu ye mu kɩkpaara su abi kpini ba kɔɔle ɔnyɩrɩpe Yesu gyii. Nu Korinto abi gaalaagaa mu nu ba nu abwaaresɩn mu ba kɔɔle gyii, nu ba gye bamu lbwaare kekyugyee.

9 Kakaaku kagyanbwe nu Pɔɔli nye ansi su kilɛɛkaapu, nu ɔnyɩrɩpe tɔwɛ mu ye, “Man waa kufuu, man laato, kyaga su tɔwɛ. 10 N tii fu su, nu ɔku mee taale mata fu abee ɔ waa fu kuto

ku. Lu fee kade kinumu tɔ asa gaalaagaa ba gye me lee.” 11 Imu su Pɔɔli kyɩna tuto kesu kulɔn ye kidiyɛ, ɛɛ kaapu abwaaresɩn ɛɛ sa bamu.

12 Saɲa mu nu Galiyo gye Akiya kade ɔkɩsɔpu mu, Gyiwu abi aku ba buga kusu naa tii Pɔɔli, taa mu kpee asɩn ogyikpa. 13 Nu ba pwu mu fee, “ɔnyɩn numu u kaapu asa Kabwaare-sun ku mu nu imaa ane nbara mu i man gye kokulɔn.”

14 Saɲa mu nu Pɔɔli piili ye ɔ tɔwɛ mu, kade ɔkɩsɔpu Galiyo tɔwɛ Gyiwu abi mu nu bee pwu Pɔɔli mu ye, “I daa i gye alibi aku abee kuto mu nu ki man de ɔkpa nu, naafɔɔ n daa nu fane ase. 15 Amaa i maa gye ntɔwɛ kitaase ye atu ye fane Gyiwu abi nbara fale bire, fane gbaa-gbaa fan naa gyii asɩn mu. Man gye me i gye kanɩn asɩn numu ɔtalepu.” 16 Nu ɔ gya bamu lu asɩn ogyikpa mu. 17 Nu ba kita Sotene mu nu ɔ gye Gyiwu abi kabwaare-kule ɔgyanɛkpa ɔbilisa mu, dayu mu asɩn ogyikpa ɔkɩsɔpu Galiyo mu ansi tɔ. Amaa ɔ man tɔwɛ sehn.

*Pɔɔli naa ɔ naa lu Korinto
naa fu Antiyoiki*

18 Nu Pɔɔli kyɩna akɔɔle-gyipu mu nu ba bu Korinto mu ase nke nku, nu ɔ lu bamu ase kpee Siriya. Maa lu tuto ee kpee mu, Prisila maa Akwila ba buu mu kpee. Pɔyi ke ba faa mu,

Pɔɔli siye mu inyini Kenkera kade to, fee kanan mu nu o bo ntan mu. ¹⁹ Ba maa fuɔ Efeso mu, Pɔɔli yege Prisila maa Akwila, nu o kpee Gyiwu abi kabwaare-kule ogyanekpa, ke maa Gyiwu abi ba naa gyii Yesu asin mu umɔɔre. ²⁰ Ba maa kule mu ye o kyina bamu ase nke nnyo ku mu, nu o kina. ²¹ Amaa maa kpee mu, o da mu kokolo su towe ye, "Nu lbwaare kan kyula, n biti n bwii ba." Nu o lu Efeso bɔla nkyu su kyun.

²² Saɔa mu nu Pɔɔli naa dan Kasariya mu, o naa fwaala Krisito abi kubu mu nu ki bu Gyerusalem mu. Nu o kyaga su kpee Antiyoki. ²³ Pɔɔli maa gyii nke nku Antiyoki mu, o lu tɔto o naa ee boɔ akɔɔle-gyipu mu su, nu o kpee Galati ye Firigiya yege ee towe ee waa bamu olon to.

*Apolosi kpee Efeso ye
Korinto naa towe
abwaaresin*

²⁴ Saɔa maa mu, Gyiwu onyin mu nu bee tu mu ye Apolosi nu ba kubu mu Alekisaanda kade to mu ba Efeso. O gye onyin mu nu o su kinyi katowe to, nu o nyi lbwaare Asinkyan yilasa mu danbirasa. ²⁵ Ba kaapu mu Onyiripe okpa mu, nu o yile kinyin to ee towe yege ee kaapu lu Yesu su kyeekeye su. Amaa Gyon kekyu gyee nkɔn nu o nyi. ²⁶ Prisila maa Akwila ba maa nu Apolosi maa towe Yesu asin Gyiwu abi

kabwaare-kule ogyanekpa ye kinyin to mu, ba tu mu kpee bamu kukpaara su, nu ba naa lee lbwaare okpa mu kaapu mu kyeekeye su tii su.

²⁷ Saɔa mu nu Apolosi waa mu nfeere fee ee biti o kpee Akiya mu, akɔɔle-gyipu mu nu ba bu Efeso mu ba waa mu olon to. Nu ba kyuroɔ owule naa sa akɔɔle-gyipu mu nu ba bu Akiya mu ye ba kɔɔle mu. Mu kikpe tɔto mu, i kye bamu nu lu lbwaare kabwaala mu su nu ba kɔɔle gyii mu to. ²⁸ Nu Apolosi yile kinyin to gyii biri Gyiwu abi mu sakyɔ to. O taa lbwaare Asinkyan yilasa mu kaapu bamu fee Yesu i gye Omu nu lbwaare wɔla lee mu.

19

*Pɔɔli abwaaresin katowe
Efeso*

¹ Saɔa mu nu Apolosi bu Korinto mu, Pɔɔli taa kase su halu o ba fuɔ Efeso. Tɔto nu o naa wu akɔɔle-gyipu aku. ² Nu o taase bamu ye, "Fan maa kɔɔle gyii mu, fan nye Kayaayu Kyirekyire mu?" Nu ba ye, "Ayee, an man pɔta nu gbaa ye Kayaayu Kyirekyire ku bu to."

³ Imu su Pɔɔli bila taase bamu ye, "Kanin bire, lbwaare kekyugyee mɔmɔ nu fan nye?" Nu ba lee kɔnɔ ye, "Gyon kekyugyee mu nu an nye."

⁴ Nu Pɔɔli towe bamu ye, "Gyon kekyugyee ki gye nfeere kikyeege lu alibi to ba lbwaare ase nin. Kanin su

Gyon tōwe asa ye, ba kōole ɔmɔ nu ɔ bu mu kamaa tō ɛɛ ba mu gyii, mu ɪ gye Yesu.”⁵ Ba maa nu kanin mu, Pɔɔli gyee bamu lbwaare kekyu-gyee lu ɔnyiripe Yesu kitu tō. ⁶ Pɔɔli maa taa mu abaa gyaga bamu su mu, Kayaayu Kyirekyire ki ba bɔla bamu tō. Nu ba tōwe ntōwe pupwe, nu lbwaare bɔla bamu su tōwe asin. ⁷ Asa mu ba gye anyin kudu-anyɔ nin.

⁸ lbwaayu isa mu tō mu, Pɔɔli i kpee Gyiwu abi kabwaare-kule ɔgyanekpa, ɔ yile kunyin tō ɛɛ tōwe bamu ke ba kōole lbwaare kuwura-gyii mu asin gyii. ⁹ Amaa aku ba waa nkɔɔ ɔsu kina, ba man kōole Yesu asin mu gyii. Nu ba tōwe asin libi yii ɔnyiripe ɔkpa mu sakyɔ manja tō. Nu Pɔɔli lu ɔgyanekpa mu, nu ɔ taa akōole-gyipu mu buu mu n-yu. Kake kumaa numu maa akōole-gyipu mu bee kpee Tiranu ɔkaapɔkpa nu ɛɛ kaapu bamu. ¹⁰ ɔ kaapu kanin nsu nnyɔ nu ɪ yege nu Gyiwu abi ye Giriki abi mu nu ba bu Asiya ɔsɔwule su kpini ba nu ɔnyiripe Yesu asin mu. ¹¹ Nu lbwaare bɔla Pɔɔli su waa asin kyinkyinsa gaa. ¹² Nu ɪ yege nu asa ba taa atɔ fɛɛ bɔridiba-bi ye ntaa-bi mu nu ɪ wɔla mata Pɔɔli n-yu mu, ba taa naa mata alɔpu nu ba nye alanfiya, nu nbwu libi mɔɔ nin, ke ba lu. ¹³ Gyiwu abi aku mu nu ba naa bee gya nbwu libi mu, ba waa kɔkɔɔ ɔsu taa ɔnyiripe Yesu kitu fɛɛ ba taale gya nbwu

libi lu ɔkumaa mu nu ɔ su mu tō. Nu bee tōwe nbwu libi ye, “Lu Yesu kitu mu nu Pɔɔli tōwe mu asin mu su mu, n sa fane kɔɔ ye fan lu.” ¹⁴ ɪ gye Gyiwu oseepu bilisa ase mu nu bee tu mu ye Sikefa mu-bii anaa anyinsa asunɔ ɪ waa kanin mu.

¹⁵ Kakaaku ba maa kpee ba naa waa kanin mu, nu kabwu libi mu lee kɔɔ ye, “N nyi Yesu, nu n bila n nyi Pɔɔli, amaa anumu ana ɪ gye fane?” ¹⁶ Nu ɔnyin mu nu kabwu libi mu bu mu tō mu, tye bamu su, taale bamu kpini. Nu ɔ dayi bamu larige, nu ba taa kubolonkpan sile lu kɔkpaara mu su. ¹⁷ Gyiwu abi ye Giriki abi mu nu ba bu Efeso mu, ba maa nu kɔtɔ mu nu ki waa mu, ɪ kitaa bamu kufuu. Nu ba taa beere taa sa ɔnyiripe Yesu kitu mu. ¹⁸ Nu asa damante mu nu ba kōole Yesu gyii mu, ba lee bamu nɔɔ tō alibi mu nu ba waa tōwe sakyɔ tō. ¹⁹ Bamu adamantɛ mu nu ba gye Sitaane adan-gana awaapu mu, ba taa bamu iwule mu nu ɪ kaapu bamu afaɔin mu, ba buga tō nu ba tuwa umu sakyɔ mu tō. Ba maa waa iwule mu kpini afulee kɔɔ mu, ɪ waa fɛɛ nderebi ngbin adunuu. ²⁰ Kanin su ɔnyiripe Yesu asin mu ɪ yile nu ɪ nye ɔɔɔ.

Jlanba lala tye Efeso su

²¹ Inumu kpini kamaa mu, Pɔɔli waa nfeere fɛɛ ee biti ɔ bɔla lu Masedoniya ye Akiya ke o kpee Gyerusalem. Nu ɔ

towe ye, "Nu n kan kpee tuto kamaa mu, i dagaa maa boɔ Roma gbaa su." ²² Nu o sun mu akyetɔpu Timoti maa Erasitu kpee Masedoniya. Nu mee mu sii Asiya ɔsɔwɔle su gberɛɛ.

²³ Kanɔn saɔa maɔa to mu, lu fɛɛ ɔnyɔɔɔpɛ ɔkpa mu su mu, tɔɔɔɔ damante tiye Efeso kaɛ to. ²⁴ Gbiti ɔɔalagepu ku bu Efeso tuto nu beɛ tu mu ye Demetirisu. ɔ su gbiti ɛɛ bile ibu-pipi fɛɛ ɔɔakpa kyɔsa Atemisi obu. Nu mu ye abuu pu mu kpini ba su kusun mu nu beɛ nye kɔmu afulee. ²⁵ Nu Demetirisu tu abuu pu mu kpini ye bamu nu i maa bamu kusun ki gye kukulɔn mu gyanɛ. Nu ɔ towe bamu ye, "Mɛ tɔɔmaa ana fen nyi fɛɛ an nye anɛ kigyii an lu kusun numu su. ²⁶ Ye fane gbaa-gbaa fan wu nu fan nu, fɛɛ Pɔɔli numu naa ee nyita asa damante nfeɛɛ. Nu i man gye Efeso nfu nkɔn, amaa Asiya ɔsɔwɔle su kpini. Nu ɔ naa ɛɛ towe ye, 'Anyɔɔɔpɛ mu nu ba taa abaa pɔɔɔ mu, man gye ɔnyɔɔɔpɛ gbaa kpini-kpini.' ²⁷ Man gye anɛ kusun wɔle nkɔn ii biti i nyita. Amaa anɛ ɔɔakpa kyɔsa obu ye mu kɔtu Atemisi mu, ee biti o wu. Nu asa mu nu ba bu Asiya ɔsɔwɔle ye dulinyaa to kpini, mu nu ba su beɛɛɛ beɛ sa ɔɔakpa lala numu mu, ii biti i bilinɔ kɔyan."

²⁸ Ba maa nu fale mu, i nye bamu agbu. Nu ba piili bee kuusi ye, "Anɛ Efeso abi,

anɛ ɔɔakpa Atemisi mu, i gye ɔɔakpa lala!" ²⁹ Opula to nu kaɛ mu to kyanɛ ɔlanba. Nu asa mu ba naa kɔta Gayusi maa Arisitako mu nu ba gye Masedoniya abi, nu bee buu Pɔɔli mu. Nu ba buɔa bamu kpee asa ɔgyanɛkpa. ³⁰ Nu Pɔɔli daa ee biti fɛɛ o kpee sakyɔ mu to, amaa akɔɔle-gyipu mu ba man sa mu ɔkpa. ³¹ Nu Pɔɔli mu kyemɔne ana gbaa mu nu ba gye Asiya abɔlɔsa aku ba sa kɔnɔ kɔle mu fɛɛ ɔ man waa ke o kpee sakyɔ mu to.

³² Nu sakyɔ mu be mee nu abaa kase. Aku bee kuusi ye fale, nu banumu mɔɔ ba ye bamu lee ndee. Nu aku mɔɔ ba bu tuto yeɛ ba man nyi kɔto mu nu kii kpee su tuto. ³³ Nu Gyiwu abi mu ba nin Alekisanda kyɔne kubu mu ansi to ɔ yɔle bamu ayaa to towe sa bamu. Nu ɔ nyee bamu kɔbaa ye ba laato ke ɔ lee asa mu kɔnɔ sa bamu. ³⁴ Amaa asa mu ba maa bu fɛɛ Alekisanda gye Gyiwu obii mu, ba kuusi kyeeɛɛ fɛɛ kerefi anyɔ beɛ towe ye, "Anɛ Efeso abi, anɛ ɔɔakpa Atemisi mu, i gye ɔɔakpa lala!"

³⁵ Nu kaɛ mu to ɔwɔle kyanpu yeɛ nu sakyɔ mu yeɛ ɔlanba mu. Nu ɔ ye, "Efeso abi, ɔkɔmaa numu nyi fɛɛ anɛ ɔɔakpa lala Atemisi, ye umu kubuu mu nu ki lu sɔsɔ ba tiye mu, umu kumu i gye Efeso kaɛ numu. ³⁶ Imu su umu i man su kamɔɔɔɔɔ-gyii, fan laato ke fan man kpala. ³⁷ Asa

mu nu fan biya nfu fale, ba man yuuri odakpa kuto kuku, nu ba man towe da ane odakpa kyusa mu su. ³⁸ Imu su nu Demetirisu maa mu toomaa ana be nyi fee ba su asin aku ba pwu bamu bire, an su kake mu nu an gyii asin kibane abulsa ansi to. Kanin su bee taale ba pwu bamu asin ogyikpa toto. ³⁹ Nu fan san fan su asin aku mu, kanin bire fan naa gyii fane asin ogyikpa fee kanan mu nu nbara mu i kaapu mu. ⁴⁰ Nu an man bu mu, an biti an nye ndaga olanba numu kipwu. Lu fee nu ba naa taase ane imu asin mu, an man su asin aku nu an taale taa kaapu to lu kuto mu su nu olanba mu waa." ⁴¹ Nu kade mu to owule kyanpu mu maa towe unumu lwe mu, nu o yege sakyu mu yaase to.

20

Pooli kpee Masedoniya ye Giriki isuwule su

¹ Olanba mu kamaa mu, Pooli sun tu Krisito akoolle-gyipu mu, nu o towe waa bamu, kala bamu, nu o lu toto kpee Masedoniya. ² O nate toto kyaaboo, ee towe abwaaresin yege ee towe ee waa asa, nu o lu toto kpee Akiya osuwule su. ³ Nu o kyina toto ibwaayi isa. Amaa sana mu nu o waa mu nfeere fee ee biti o kpee Siriya osuwule su, nu o bu fee Gyiwu abi ba nmina asin lu mu su. Imu su o kyeege mu nfeere bwii kamaa naa bola lu Masedoniya. ⁴ Asa

mu nu ba buu mu kpee i gye Piru mu nu o lu Bereya mu-bii-nyinsa Sofata, maa Arisitako maa Sekundu mu nu ba lu Tesalonika, ye Gayusi mu nu o lu Debe, ye Timoti, taa tii Tikiku maa Tirofimu mu nu ba lu Asiya osuwule su mu. ⁵ Asa anumu i gyankpaa naa gyoo ane Trowa kade to. ⁶ Amaa Kesu koo koloo mu nu i bodobodo mu nu ki man su kufe tinsa kamaa to mu, an bola nkyu su lu Filipi. Lu nke nnuu kamaa mu, an naa tu bamu Trowa. Nu an gyii nke nsuno toto.

Pooli kyini Yutiku ba nkpa to

⁷ Nke nsuno to kake gyankpaasa mu, an ba gyanje ke an gyii Onyuripe agyito mu. Pooli maa biti fee lukaake o lu Krisito abi kubu mu ase su mu, o kyaga su towe abwaaresin mu naa fvu halu kiyiridi nsana. ⁸ Ifitula i kyoo abansuru obu mu nu an gyanje kumu to mu. ⁹ Nu kyaafole ku bu toto nu bee tu mu ye Yutiku. O te nfansire su ee nu asin mu yege ee gyooe. Kpalu fee Pooli maa towe kyereee su mu, o taa de nsure nu o lu abansuru mu nu ki gyan su kisasapu mu su ba tiye kase, nu o wu. ¹⁰ Nu Pooli kpilige ba mu ase, ba bun mu su, taa mu abaa kyaaboo mu, nu o towe ye, "Fan man yege i tooro fane, o san ee fute." ¹¹ Nu Pooli bwii dii kpee abansuru mu su, naa kpee bodobodo we. Nu o bwii kyaga mu katowe su

naa fuv kayike, nu o lu toto kyun. ¹² Nu asa mu ba taa kiyaafole mu nu o san o te nkpa to mu kpee kewu. Nu asa mu nkolo i fuuli bamu.

Pooli lu Trowa kpee Miletu

¹³ An gyankpaa naa taa okulu lala fee pantuu bola nkyu su kpee Asosi. Toto nu an kpee a naa taa Pooli. Lu fee o wala towe ye ee biti o taa ayaa to naa fuv toto. ¹⁴ An naa mu a naa gyanje Asosi mu, an taa mu, nu an ba Mitilene. ¹⁵ Imu lukaake mu, an lu toto bola nkyu su ba Kiyoo. Nu imu kayi maa bila ke mu, an faa nkyu kpee Samosi, nu kake sasapu mu, an naa fuv Miletu. ¹⁶ Pooli waa mu nfeere fee o mee ye o yile Efeso, ke o man nye ee nyita saja Asiya osuwule su. Lu fee ee biti bilen, fee nu o taale mu, o loo Gyerusalem Pentekosi kensi-gyii kake.

Pooli kala Efeso Krisito abi kubu abulisa

¹⁷ Saja mu nu an fuv Miletu mu, Pooli sun tu Efeso Krisito abi kubu abulisa mu. ¹⁸ Ba maa ba mu ase mu, o towe bamu ye, "Fane gbaa-gbaa fane fen nyi kanan mu nu n kyina ye fane, lu kake gyankpaasa mu nu n ba fane ase Asiya ofuli su nfu. ¹⁹ Nu n biya me n-yu kase taa ansi-kyu, ye awurufo mu nu n gyii lu ukpa libi mu nu Gyiwu abi ba biti me mu su kpini sun Onyiripe kusun. ²⁰ Nu fan nyi fee n man taa kuto mu nu kii biti ki kye fane

to mu baala fane su. Amaa n towe abwaaresin nu n kaapu fane alande su ye akpaara su. ²¹ N lee asin mu kesintin towe Gyiwu abi ye Giriki abi fee i dagaa fee ba kyeege bamu nfeere, ke ba bwii ba lbwaare ase, ke ba koolo Onyiripe Yesu gyii.

²² "Nbuunbu bure, i fuv fee n kpee Gyerusalem fee kanan mu nu Kayaayu Kyirekyire mu towe waa me mu, amaa n mee nyi kuto mu nu ki biti ki waa me toto. ²³ Kuto mu nu n nyi i gye fee, kade kumaa mu nu n kpee mu Kayaayu Kyirekyire mu i da mi kumu to fee awurufo ye obu kitii i de i gyoo me. ²⁴ Amaa man taa me nkpa tu sehn, nu n mee ku me n-yu fee n gye kuto ku. Amoo n kyaga me kinate su, ke n waa kusun mu nu Onyiripe Yesu taa sa me mu lwe. Imu i gye fee n lee lbwaare kabwaala Asin danbirasa mu kesintin kaapu.

²⁵ "Nu nbuunbu n nyi fee fane to bamu nu n nate towe susu kuwura-gyii asin sa mu, fane oku man bila ye o wu mi ansi to. ²⁶ Imu su ndaga, n lee n towe fane kesintin ye nu fane oku kan o mee nye nkpa kakpaa mu, i man lu me ase. ²⁷ Lu fee n man taa lbwaare asin ku baala fane su, amaa n lee kuto kumaa towe fane. ²⁸ Imu su fee kanan mu nu okusupu u ku mu nbulupu su mu, fan ku fane n-yu su ye asa mu nu Kayaayu Kyirekyire mu taa waa fane abaa to, ye fan ku su mu danbirasa. Fan bila

Krisito abi kubu mu nu o taa mu gbaa-gbaa nkalan so mu. ²⁹ Nu n nyi fee nu n kan kpee kamaa to mu, akuntun bee biti ba be loo fane to, nu ba mee ye ba yege nbulu pu mu. ³⁰ Saŋa ku ii biti o ba nu fane to aku bee biti ba kus yile tin atintinsa bilijaa asin mu, ke ba bute akole-gyipu mu ba be buu bamu. ³¹ Imu su fan ku fane n-yu su danbirasa, ke fan nyinji fee nsu nsa mu nu n maa fane an kyina mu, n su ansikyu n da fane okumaa numu kumu to kakyuwape ye kagyanbwe.

³² "Nbiunbu n su fane n waa lbwaare kuba to ye mu kabwaala asin to. Mu i yege nu fan dan, ke o sa fane mu kusee ye mu asa mu nu o loho yila kpini. ³³ Nu mi ansi i man payi oku suwa abee mu gbiri abee mu kaale su. ³⁴ Fane gbaa-gbaa fane fan nyi fee me abaa numu nu n su n sun n nye maa me toomaa ana ato mu nu i tiri ane. ³⁵ Kuto kumaa to mu, n kaapu fane fee i dagaa fan waa kusun olon su kanun kye atiripu to. Ke fan nyinji Onyiripe Yesu kon to asin mu ye, 'Kakee su kusee ki kyo kikole.' "

³⁶ Maa towe kanun lwe mu, maa bamu kpini ba muja amulii su kule kabwaare-kule. ³⁷ Nu bamu kpini ba taa ansikyu biri mu to fwaala mu. ³⁸ Kuto mu nu ku duni bamu ibule to gaa mu, i gye maa towe bamu ye, ba man bila ye ba wu abaa. Nu ba sun mu okpa

kpee okuli lala mu nu ku du fee pantuu mu ase.

21

Pooli kikpe Gyerusalem

¹ Saŋa mu nu an barige to mu, an yii su bola opu su kpee Kosi kade to. Nu kumu lukaake mu, an kpee Rodo kade to, nu an lu toto kpee Patara kade to. ² Toto nu an nye okuli lala mu nu kii kpee Fonesiya ofuli su, nu an loo kumu to naa kyon. ³ Ane ansi i maa ku Kiporo kifintin mu, nu an bwii ane bina su naa fvu Siriya osowule su. Nu an yile Trowa kade to, toto maa nu bee biti be lee isula okuli maa to. ⁴ An maa kpilige toto mu, an wu akole-gyipu mu nu ba bu kade mu to. Nu an kyina bamu ase nke nsuno. Nu Kayaayu Kyirekyire mu lee kaapu bamu, nu ba towe Pooli ye o man kpee Gyerusalem. ⁵ Amaa ane saŋa maa fvu mu, nu an bwii kyaga ane okpa su. Nu ba maa bamu-ka ana ye bamu-bii ana kpini ba sun ane okpa lu kade mu to ba kebuno. Toto nu an muja kule kabwaare-kule. ⁶ Saŋa mu nu an kala abaa lwe mu, nu an loo okuli lala mu to, nu ba bwii kyon kewu.

⁷ An kyaga ane okpa su lu Tayi naa fvu Polimesi. Toto nu an fwaala akole-gyipu mu, nu an kyina bamu ase kake kulon. ⁸ Lukaake mu, an kpee Kasariya naa loo Filipu mu nu o gye abwaaresin otowepu mu aye. Nu o bila

o gye asa asuno mu nu ba kyina lee bamu Gyerusalem ye ba barige agyito mu to oku. ⁹ O su nbii-kyusa-bii ana mu nu ba man pita bu anyin, nu lbwaare i bɔla bamu su ee towe mu asin. ¹⁰ Saɔa mu nu an san an bu toto mu, lbwaare otowepu mu nu bee tu mu ye Agabu lu Gyudeya ba. ¹¹ Maa ba ane ase mu, o taa Pɔɔli kirisu mu nmina mu gbaa-gbaa mu abaa ye mu ayaa. Nu o towe ye, "Kayaayu Kyirekyire mu ye, 'Fale maa nu Gyiwu abi mu nu ba bu Gyerusalem mu, bee biti ba nmina kirisu numu wuya, ke ba taa mu waa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu abaa to.' "

¹² Amaa an maa nu fale asin numu mu, anaa bamu nu ba bu Kasariya kade mu to mu, an kule Pɔɔli ye o man kpee Gyerusalem. ¹³ Nu Pɔɔli towe ye, "Mune i waa nu fen su, nu fen yaage me kakolo kanin? Man gye kinmina mu nkon, amaa n kuɔla me n-yu fee n wu Gyerusalem lu Onyiripe Yesu kitu mu su." ¹⁴ A maa bu fee an pupole mu kpine mu, nu an towe ye, "Onyiripe kebiti nin ki waa."

¹⁵ Inumu kamaa mu an kusu kuɔla kpee Gyerusalem. ¹⁶ Akɔɔle-gyipu mu nu ba bu Kasariya mu aku ba sun ane kpee Gyerusalem. Nu ba taa ane kpee Kasiporo-nyin mu nu bee tu mu ye Manson mu aye nu a naa kyina

toto. O gye akɔɔle-gyipu agyankpaapu mu to oku.

Pɔɔli kpee Gyemisi ase

¹⁷ "Saɔa mu nu an bu Gyerusalem mu, ane toɔmaa ana ba taa kensi-gyii kule ane. ¹⁸ Luukaake mu, anaa Pɔɔli an kpee a naa wu Gyemisi, nu Krisito abi kubu abalisa mu gbaa ba bu toto. ¹⁹ Pɔɔli fwaala bamu nu o kale ato mu nu lbwaare bɔla mu kusun su waa sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu to kaapu bamu kukulɔn-kukulɔn."

²⁰ Ba maa nu fale mu, nu ba taa bunyaa sa lbwaare. Nu ba towe Pɔɔli ye, "Ane birisa, ye fu gbaa-gbaa fu, fu wu kanan mu nu Gyiwu abi ngbin-ngbin ba kɔɔle gyii ba, nu ba bila ba su Mosesi nbara mu to kenken. ²¹ Gyiwu abi akɔɔle-gyipu mu nu ba bu Gyerusalem nfu mu, ba nu ye fu kaapu Gyiwu abi mu nu ba bu ndendemande su mu, ye ba man buu Mosesi nbara ke ba man tɔɔre bamu-bii ana iduu, ke ba yege Gyiwu abi anaana to mu kpini. ²² Mune nu an biti an waa? Lu fee i waa nene bee biti ba nu fee fu ba. ²³ Imu su ane nfeere mu nu an su an sa fu ndee. Asa ana aku ba bu ane ase nfu nu ba bo ntan sa lbwaare. ²⁴ Taa bamu ke faa bamu fan kpee, naa lee fanee ineesi, ke fu ka bamu amu su ako sa bamu, ke ba siye bamu amu. Ke okɔmaa numu o bu fee asin mu nu ba towe lu fu su mu, i man gye kesintin. Lu fee fu gbaa-gbaa fu, fu buu Mosesi nbara mu kyeekyee.

²⁵ Amaa akɔɔle-gyipu mu nu ba man gye Gyiwu abi mu bire, an towe kyula nu an kyuroɔ ɔwɔle naa sa bamu ye, ba man gyii agyito kumaa mu nu ba dila sa ɔdakpa abee nkalan kumaa, ke ba man gyii atɔbwaaya mu nu ba man tin bamu amu nu ba wu kibelinboni, ke ba lee bamu n-yu lu kakyu abee kanyin-biti to.”

²⁶ Imu su lukaake mu, Pɔɔli taa asa ana mu tii mu n-yu su nu ba naa fwu bamu amu to. Nu o kpee kabwaare-sunkpa aye mu to naa yila nke mu nu amu to kifwu mu ii biti i lowe, ye saraga mu nu bee biti be lee sa ɔkumaa numu.

Ba kitaa Pɔɔli kabwaare-sun obu lala to

²⁷ Nke nsunɔ mu i maa san gberɛɛ ke i lowe mu, Gyiwu abi aku mu nu ba lu Asiya kɔbaafɔn ku su mu, ba maa wu Pɔɔli kabwaare-sunkpa aye mu to mu. Nu ba fun waa sakyɔ mu lu Pɔɔli su nu ba kitaa mu. ²⁸ Nu bee kuusi beɛ towe ye, “Isirayi abi fan kye to. ɔnyin numu i gye ɔmu nu ɔ naa katɔn kumaa, ɛɛ kaapu asa kpini, yege ɛɛ towe ee yii anɛ Isirayi abi ye anɛ nbara mu ye kabwaare-sunkpa aye mu. Nu umu nu i bila i tii su mu i gye ye, ɔ taa bamu nu ba man gye Gyiwu abi ba anɛ obu kyirekyire lala numu to ba waa kumu ineesi.” ²⁹ Ba maa wɔla wu Efeso ɔnyin mu nu beɛ tu mu ye Tirofimu maa Pɔɔli ba maa naa kade lala mu to mu, ba fe nfeɛɛ

fɛɛ Pɔɔli taa mu kpee kabwaare-sunkpa aye mu to.

³⁰ Nu kade mu kpini asa ba maa nu Pɔɔli asɔn mu, ba sɔle lu kade mu to abaafɔn kumaa ba. Ba kitaa mu bite lu kabwaare-sunkpa aye mu to, opula to nu ba tii nbunɔ mu. ³¹ Ba maa dayi Pɔɔli bee biti mu kumɔɔ mu, asɔn mu a naa tu Roma abi anaakɔpu ɔkɔsɔpu ɔbilisa fɛɛ ilawu i kusɔ Gyerusalem kade mu kpini to. ³² ɔbilisa mu taa mu kamaa to abi ye anaakɔpu mu aku kpee sakyɔ mu to. Amaa asa mu ba maa wu ɔbilisa mu ye anaakɔpu mu, nu ba yege Pɔɔli kɔdayɛ.

³³ Nu ɔbilisa mu kpee naa kitaa Pɔɔli, nu ɔ yege nu ba taa agbeeleebi anyɔ nmina mu. Nu ɔ taase asa mu ye, “Anumu nun, nu mine nu ɔ waa?” ³⁴ Nu asa mu aku ba ye fale, nu banumu mɔɔ ba ye bamu lee ndee. Bamu nɔɔ i maa kwɔ-kwɔ su mu, i yege nu ɔbilisa mu man nu asɔn mu kase. Nu ɔ sa kɔnɔ ye ba taa Pɔɔli kpee anaakɔpu opula. ³⁵ Ba maa taa Pɔɔli naa fu anaakɔpu opula mu, nu bee biti ba dii loo tɔto mu, lu asa mu ɔlanba su mu, anaakɔpu mu ba kukuri Pɔɔli ke asa mu ba man nye dayi mu. ³⁶ Nu sakyɔ mu nu ba buu bamu mu, bee kuusi ye, “Fan mɔɔ mu.”

Pɔɔli kɔnɔ lee sa asa mu

³⁷ Saja mu nu anaakɔpu ba su Pɔɔli bee loo tɔto mu, ɔ towe ɔbilisa mu ye, “Naafɔɔ n biti fɛɛ n towe fu ase.”

Nu ɔbulisa mu taase mu ye, "Fii nu Giriki katowe?"
³⁸ Nu ɔ bila bwii taase mu ye, "Man gye fu i gye Egyipiti kanyin mu nu ɔ kusu yile ee ko ye ane, nu ɔ taa amooɔɔ ngbin nna kpee ofuli su mu?"

³⁹ Nu Pɔɔli lee kɔno ye, "Ayee, n gye Gyiwu obii nin, nu n lu Taasu kade kpare mu nu ki bu Silisiya ɔsɔwɔle su mu, nu asa be nyi kumu mu. N kole fu nin, yege n towe asa mu ase."

⁴⁰ ɔbulisa mu maa sa mu ɔkpa mu, Pɔɔli kusu yile obu adenbi diisa su. Nu ɔ nyee bamu kɔbaa ye ba laato. Ba maa laato mu, nu ɔ towe bamu Gyiwu abi katowe.

22

¹ Nu ɔ towe ye, "Nse ana ye me-daa ana, fan nu me asin mu nu n biti n lee kɔno fane ase fale!"
² Nu ba maa nu fee Gyiwu abi katowe to nu ɔ su ee towe bamu ase mu, bamu kpini ba laato diin.

Nu Pɔɔli towe ye, ³ "N gye Gyiwu obii nin, nu ba kɔɔge me Taasu, Silisiya ɔsɔwɔle su. Amaa ba bila me Gyerusalem kade lala numu to. Nu Gamaliye i kaapu me ane naana ana nbara mu nu ba buu mu. Nu n kpan me n-yu n sun lbwaare fee kanan mu nu fan su to fale.

⁴ Nu n nyanla bamu nu ba buu Yesu ɔkpa mu naa fu bamu lewu to. Nu n kɔta anyin ye akyu gbaa naa ti obu.
⁵ Nu osepu bilisa ase ye Gyiwu kubu ɔbulisa mu gbaa bee taale gyii fale asin

numu kesintin. Nu n bila n nye iwɔle n lu bamu ase fee n taa naa sa bamu birisa ana Gyiwu abi mu nu ba bu Damasiko kade to. Ke i sa me ɔkpa n naa kɔta asa anumu, nmina bamu taa bamu ba Gyerusalem ke ba bute bamu asu.

Pɔɔli towe kanan mu nu ɔ kole ɔnyiripe gyii

⁶ "N maa naa n kpee nu n naa tiri Damasiko kakyɔwape ase mu, opula to nu i nhalige mi ansi su fee bulayi maa wee usee mu lu susu ba kyaabɔ me.
⁷ Nu n lu tiye kase nu ɔbule ku maa taase me ye, 'Sɔɔli! Sɔɔli! Mine waa nu fu nyanla me kanin?'

⁸ "Nu n taase ye, 'Fu anumu nin, ɔnyiripe?' Nu ɔ lee kɔno ye, 'Me Yesu mu nu n gye Ganasareti-nyin nu fu nyanla mu nin.'
⁹ Tutɔ nu bamu nu ba bu me ase mu, ba wu nhaligesa mu, amaa ba man bu ɔbule mu nu ki towe me ase mu.

¹⁰ "Nu n taase ye, 'ɔnyiripe, nene nu n waa?'

"Nu ɔnyiripe mu towe me ye, 'Kusu, ke fu kpee Damasiko. Tutɔ nu ɔku ii biti ɔ ba towe fu kutɔ mu nu lbwaare towe yila ye fu waa.'
¹¹ Lu kanan mu nu i nhalige mi ansi su mu, i yege nu n bilinji gyaatanapu. Nu me birisa ana mu nu ba bu me ase mu ba kɔta me kɔbaa to kpee Damasiko.

¹² "Nu ɔnyin ku bu tutɔ nu bee tu mu ye Ananiyasi. Nu ee sun lbwaare ee buu Gyiwu abi nbara mu

kyeekyee su, nu Gyiwu abi mu nu ba te tuto mu, ba su beere ba sa mu. ¹³ Nu o ba me ase ba yile towe me ye, 'Me birisa Soolu, fu ansi i bugi.' Nu opula to nu mi ansi a bugi nu n wu mu.

¹⁴ "Tuto nu o towe me ye, 'Ane naana ana Ibwaare i lee fu yila fee fu bu mu kebiti, ke fu wu mu kyaaafole kyurekyure Yesu mu, ke fu nu mu asin mu lu mu kono to. ¹⁵ Ke fu baa fu gye mu kesintin ogyipu sa asa kpini, lu kuto mu nu fu wu nu fu nu mu su. ¹⁶ Nu mine nu fu bila fu gyoo? Koso yile ke fu yege ba gyee fu Ibwaare kekyugyee ke o taa fu alibi kee fu, ke fu tu Onyirpe kitu.'

Yesu sun Pooli kpee bamu nu

ba man gye Gyiwu abi mu ase

¹⁷ "Saja mu nu n bwii kpee Gyerusalem nu n kpee n kole kabwaare-kole kabwaare-sunkpa aye mu to mu, n nye ansi su kileekaapu. ¹⁸ Nu n wu Onyirpe Yesu nu o towe me ye, 'Waa bilen lu Gyerusalem, lu fee fu kesintin asin mu nu fii biti fu gyii lu me n-yu su mu, ba mee ye ba koole gyii.'

¹⁹ "Nu n towe ye, 'Onyirpe, bamu gbaa-gbaa be nyi kanan mu nu n loo bamu kabwaare kolekpa ibu ana to, n dayi yege n kitaa bamu nu ba koole fu gyii mu n kpee n tii obu. ²⁰ Saja mu nu bee moo fu kesintin ogyipu Sitefen mu, n yile tuto kyula mu kelewu mu, nu me i ku bamu nu ba

moo mu mu ikaale su. ²¹ Nu Onyirpe mu towe me ye, "nate, n biti n sun fu lu nfu kpee kata-kata bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu ase".'

²² Nu asa mu ba nu Pooli katowe naa fu mu asin mu nu o towe fale su. Tuto nu ba diyaa bamu ibule kuusi ye, "Fan lee onyin numu lu kase su, o man dagaa maa bila kyina nkpa to."

²³ Saja mu nu bee kuusi bee lee bamu ikaale bee fugiti, yege bee waa apuruti mu, ²⁴ nu anaakopu obilisa mu sa kono ye ba taa Pooli loo bamu kikapara su. Ke ba tije mu taase mu kuto mu nu o waa, nu bee kuusi bee wurige mu su kanin. ²⁵ Amaa saja mu nu ba nmina Pooli ke ba bun mu tije mu mu, o taase obilisa mu nu ee ku anaakopu kilifa su mu ye, "I de okpa fee ba tije omu nu Roma obii ba koole mu fee odibii, nu ba man pita gyii mu asin ke ba bun mu kupwe?"

²⁶ Saja mu nu obilisa mu nu ee ku anaakopu kilifa su mu nu kanin mu, o naa kase asin mu sa anaakopu kpini obilisa mu. Nu o towe mu ye, "Roma abi ba koole onyin numu fee odibii nun, amaa ku kuto mu nu an biti an waa?"

²⁷ Imu su anaakopu obilisa mu naa taase Pooli ye, "Towe me, Roma abi ba koole fu fee odibii?"

Nu Pooli lee kono ye, "Eehn, n gye."

28 Nii anaakopu obilisa mu ye, "N nyita afulee gaa poyi nu Roma abi ba koolle me fee odibii."

Amaa Pooli lee kono ye, "Mee me bure ba kuge me nun fee Roma odibii."

29 Imu su bamu nu ba daa bee biti fee ba taase Pooli kono to asin mu, ba bwii kamaa bilen. Nii i waa anaakopu obilisa mu gbaa kufuu fee maa yege nu ba nmina Pooli yege o gye Roma obii.

Pooli yile Gyiwu abi kubu-kubu abilisa mu ansi to

30 Anaakopu obilisa mu maa biti o wu koto kulon mu nu Pooli dan waa su nu Gyiwu abi bee pwu mu mu, umu su lukaake mu, o yege nu ba saje Pooli. Nii o tu Gyiwu abi asepu bilisa ye bamu kubu-kubu abilisa mu ba sare. Tuto nu o biya Pooli ba yile bamu ansi to.

23

1 Nii Pooli ku kubu-kubu abilisa mu kyimm, nu o towe ye, "Me tomaa ana, n nyi me kokolo to fee lu mi kusun mu nu n sun sa lbwaare ba fuu ndaga, i buron lbwaare ase." 2 Opula manja to nu osepu bilisa ase Ananiyasi mu, sa bamu nu ba yile tiri Pooli mu kono ye, ba da mu kono su. 3 Nii Pooli lee kono ye, "Kida nu lbwaare ii biti o da fu gbaa fu, fu kebunbun ansi wuya. Fu kyina tuto bola nbara su tale me, amaa yege fu gbaa-gbaa fu, fu foyi nbara,

lu fee fu sa kono ye ba da me kono su."

4 Bamu nu ba yile tiri Pooli mu, ba taase mu ye, "lbwaare osepu bilisa ase nu fu saale fale?" 5 Nii Pooli lee kono ye, "Me tomaa ana, n man nyi fee o gye lbwaare osepu bilisa ase nun. Kpal fee ba kyuroo yila ye, 'Man towe asin libi gyaga obilisa mu nu ee ku fu asa su.' "

6 Pooli maa ba bu fee asa mu aku ba gye Sadusi nu aku moo ba gye Farasii abi mu, o towe ye, "Me tomaa ana, n gbaa me n gye Farasii nun, me-se gbaa gye Farasii obii nun. Kelewu kyini tamaa mu nu n su su, nu bee gyii me asin fale." 7 Maa towe kanin asin mu, nu umore i tiye Sadusi ye Farasii abi mu nsana. Nii kubu mu ki barige to anyo. 8 (Sadusi abi mu ba man koolle gyii fee kiwu kyini abee lbwaare nboo abee n-yaayu i bu to, amaa Farasii abi bure ba koolle umu kpini gyii.)

9 Nii olanba mu waa olon. Nii nbara akaapupu mu nu ba gye Farasii abi mu, ba kusu yile bee gyii umore olon su ye, "An man wu alibi aku lu onyin numu su. Akoto fee lbwaare Kayaayu abee lbwaare kaboo ku i towe mu ase." 10 Saja mu nu olanba mu nye akyo gaa mu, kufuu ki ktaa anaakopu obilisa mu, fee be kan bite Pooli kyate to. Imu su o sa mu anaakopu kono fee, ba kpilige loo sakyu mu to naa gbebi Pooli koolle lu

bamu ase, ke ba taa mu kpee anaakopu opula.

11 *Lukaake* kagyanbwe mu, *Onyuripe* Yesu ba yile mu ase, *towe mu ye*, "Nye *kokolo!* Fee kanan mu nu fu lee me kesintin mu kaapu Gyerusalem mu, kanin maa nu i dagaa fee fu bila lee me asin mu kaapu Roma kade gbaa."

Ba nmina fee ba moo Pooli

12 Kayi maa ke mu, *Gyiwu* abi aku ba waa kono bo ntan ye, ba man dan moo Pooli mu, ba mee ye be gyii nu ba mee ye be nuu. 13 *Bamu* nu ba waa kanin kono mu ba kyasa adina. 14 Nu ba kpee bamu asepu bilisa ye abilisa mu ase naa *towe bamu ye*, "An bo ntan ye an man dan moo Pooli, an mee ye i gyii. 15 *Imu* su nbunbu fu ye kubu-kubu abilisa mu, fen sun naa *towe anaakopu obilisa mu ye*, o bwiiyaa Pooli ba fane ansi to. Ke fan waa fee fen biti fan lonjo nu mu asin mu to danbirasa. *Imu* su an kuala ane n-yu fee, nu ba kan ba su mu bee ba mu, *pyi ke o fub nfu mu* an biti a moo mu okpa to."

16 *Amaa Pooli kawopa-bii* maa nu kanan mu nu ba *nmina* mu, nu o kpee naa loo anaakopu mu aye, naa *towe Pooli*. 17 Nu Pooli tu anaakopu abilisa mu oku, nu o *towe mu ye*, "Taa *kiyaafole* numu kpee fane okusupu obilisa ase. O su asin kpare ku o *towe mu*." 18 *Imu* su o taa mu kpee

okusupu obilisa mu ase. Nu o *towe mu ye*, "Pooli mu nu an taa ba tii obu mu, i tu me. Nu o ye n taa *kiyaafole* numu ba fu ase, lu fee o su asin aku o *towe fu*."

19 Nu Anaakopu okusupu obilisa mu, *kitaa kiyaafole* mu kuba to lu *ika* su. Nu o taase mu ye, "Mune asin nu fu su fu *towe me?*"

20 Nu Pooli kawopa-bii mu *towe mu ye*, "Gyiwu abi abilisa mu ba *towe kyula ye*, bee biti ba kule fu fee fu taa Pooli ba kubu-kubu abilisa mu ase oke. Ke ba pina fu ye bee biti ba lonjo nu mu asin mu to danbirasa. 21 *Amaa* man kyula sa bamu. Lu fee asa mu to aku ba kyasa adina be bun *aftiri to* bee gyoo mu. Nu ba bo ntan fee ba man dan moo mu mu, ba mee ye be gyii nu ba mee ye be nuu. *Imu* su ba kuala bamu n-yu bee gyoo ba nu lu fu ase ke ba waa."

22 Nu anaakopu okusupu obilisa da *kiyaafole* mu kumu ye, "Man kan *towe oku* fee fu tee ba *towe fale* asin numu sa me." Nu o lee mu okpa.

Ba taa Pooli kpee Kasariya

23 Toto mu nu anaakopu okusupu obilisa mu, tu mu kamaa to abilisa anyo sa bamu kono ye, "Fan lee anaakopu anyo, ye *igbanje adiipu adusuno*, ye akpe atupu alifa anyo. Ke fan kuala fane n-yu ke fan lu nfu ndaga *kagyanbwe kerefi akpano kpee Kasariya*. 24 Fan sa Pooli gbaa *igbanje*

aku, ke fan ku mu su naa fuɔ ɔsuwɔle ɔkɔsusɔpu Felisi ase.”

²⁵ Nu ɔ kyɔrɔɔ ɔwɔle naa sa Felisi. Ee tɔwe ye,

²⁶ “Me anaakɔpu ɔkɔsusɔpu ɔbilisa Kilodiyɔ Lisiya ɪ kyɔrɔɔ fale ɔwɔle numu n sa fu ɔsuwɔle ɔkɔsusɔpu kpare Felisi.

“N fwaala fu.

²⁷ “Gyiwu abi aku ɪ kɪtaa ɔnyɪn numu ye bee biti ba mɔɔ mu. N maa bu fɛɛ ɔ gye Roma odibii mu, nu maa me ayaafɔle an kɔɔle mu yege. ²⁸ Nu n maa biti n bu kɔtɔ mu nu ɔ waa nu bee pwi mu mu, n taa mu ba bamu kubu-kubu abɪlisa mu ansi tɔ. ²⁹ N bu fɛɛ asɪn mu nu ba su be pwi mu mu, ɪ gye bamu Gyiwu abi nbara asɪn nɪn. Amaa n man wu alibi mu nu ɔ waa nu ɪ dagaa fɛɛ ba mɔɔ mu abee ba tii mu obu. ³⁰ N maa nu fɛɛ Gyiwu abi aku ba ɪmina fɛɛ ba mɔɔ mu mu, n waa bilɛn taa mu biya fu. Nu n tɔwe mu apwɪpu mu ye ba ba pwi mu fu ansi tɔ.”

³¹ Imu su anaakɔpu mu ba waa kanan mu nu ba sa bamu kɔɔ mu. Kagyanbwe maɲa nu ba taa Pɔɔli kpee naa loo Antipatirisi.

³² Luukaake mu anaakɔpu mu nu ba naa ayaa tɔ mu, ba bwii kpee bamu anaakɔpu opula. Nu igbenje adiipu mu ba taa mu kpee Kasariya.

³³ Anaakɔpu mu ba maa fuɔ Kasariya mu, ba taa ɔwɔle mu sa ɔsuwɔle ɔkɔsusɔpu mu, nu ba taa Pɔɔli waa mu abaa tɔ. ³⁴ Maa kale ɔwɔle mu, nu ɔ taase Pɔɔli ɔsuwɔle kulɔn mu nu ɔ lu su. Maa bu fɛɛ

Pɔɔli lu Silisiya ɔsuwɔle su mu, ³⁵ nu ɔ tɔwe Pɔɔli ye, “Nu fu apwɪpu ba kan ba mu, n biti n nu fu ase.” Nu ɔ sa kɔɔ fɛɛ ba naa ku mu su Owura lala Herodi lenbu tɔ.

24

Gyiwu abi ba pwi Pɔɔli Felisi ansi tɔ

¹ Pɔɔli maa fuɔ Kasariya nke nnuu kamaa tɔ mu, ɔseepu bilisa ase Ananiyasi ye abɪlisa aku ye loya mu nu bee tu mu ye Tetulu ba ba. Nu ba taa bamu asɪn pwiisa ba pwi Pɔɔli ɔsuwɔle ɔkɔsusɔpu Felisi ansi tɔ. ² Saɲa mu nu ba tu Pɔɔli ba loo tɔtɔ mu, nu Tetulu taa asɪn tɔ ɔkɔsusɔpu Felisi ansi tɔ. Nu ɔ ye, “ɔsuwɔle ɔkɔsusɔpu kpare, fu ɔsuwɔle kɪkɪta danbirasa su mu, an nye kayɪ yuuli gaa, nu lu fu kanyaasɪn su mu, fu yege nu atɔ damante a loɲɔ sa ane ɔsuwɔle numu su. ³ Katɪn kumaa ye ɔkpa kumaa numu su mu, an taa kensi-gyii kɔɔle fu awaasa mu, nu an fwaala fu gaa. ⁴ Amaa kanan mu nu n man nyita fu saɲa su mu, n kule fu fɛɛ fu nu ane ase gberɛɛ lu ɔnyɪn numu asɪn su. ⁵ An wu ɔnyɪn numu maa gye alibi wuya, nu ɔ su kamɔɔre-gyii ɛɛ kola Gyiwu abi dulinyaa tɔ kpini. Nu ɔ bila ɔ gye kubu mu nu bee tu kumu ye Nasarene mu ɔgyankpaapu. ⁶ Nu naafɔɔ ɔ biti fɛɛ ɔ taa ineesi waa kabwaare-sunkpa aye mu, nu an kɪtaa mu. [Naafɔɔ an daa biti fɛɛ ɪ gyii mu asɪn fɛɛ

kanan mu nu ane nbara i kaapu mu. ⁷ Amaa anaakopu okusupu obilisa Lisiya ba bute koolle mu olon su lu ane abaa to. ⁸ Nu o sa kono ye mu apwupu ba ba fu ansi to.] Nu fu gbaa-gbaa fu tuv mu to ku mu, fii biti fu wu fee asin mu nu an taa an pwu mu mu, i gye kesintin.”

⁹ Nu Gyiwu abi mu ba yile kyula ye asin mu nu ba taa pwu mu mu, kpini i bu to kanin.

Pooli lee mu kono Felisi ansi to

¹⁰ Osuwule okusupu maa sa Pooli okpa ye o towe mu, nu o towe ye, “N nyi fee fu i gye asin ogyipu danbirasa lu Gyiwu osuwule numu su nsu damante. Imu su i waa me okon fee fu ansi to nu n biti n towe me asin. ¹¹ Fu taale taase ke fu wu fee i waa fee nke kudu anyo numu nu n kpee Gyerusalem n naa sun lbwaare. ¹² Nu me apwupu banumu ba man wu n maa gyii umore kabwaare-sunkpa aye mu to, abee n maa fun n waa asa kabwaare-kule igyanekpa, kade mu to katun ku. ¹³ Nu ba mee taale kaapu to asin mu nu ba tin gyaga me su fale, fee i gye kesintin. ¹⁴ Amaa n kyula fee Yesu Okpa mu nu ba ku fee i gye alibi okpa mu, kumu kikaapu nu n su n sun ane naaha ana lbwaare. Nu kuto kumaa mu nu ba kyuroo waa Mosesi nbara iwule to, ye lbwaare Atowepu iwule to mu n koolle imu kpini gyii. ¹⁵ Nu n su tamaa lbwaare ase fee kanan mu nu anyin

banumu gbaa ba su mu, ye sanya ku ii biti o ba nu lbwaare ii biti o kyinji bamu nu bamu ikpa i kyiigi ye bamu nu bamu ikpa i man kyiigi lu lewu to. ¹⁶ Imu su n kpan me n-yu, n waa kuto mu nu ki buron lbwaare ye nyumisa ase.

¹⁷ “N maa lu Gyerusalem nsu damante kamaa mu, n bwii kpee tuto, taa afulee ba ye sa me asa, ke n taa kekee sa lbwaare. ¹⁸ N maa dan lowe me ineesi kifwu mu, nu n waa inumu mu, nu me apwupu mu ba wu me kabwaare-sunkpa aye mu to. Amaa ba man wu oku me ase, nu n man waa ilawu ku. ¹⁹ Amaa Gyiwu abi aku mu nu ba lu Asiya kibaafon i kyina ba bu tuto. Nu naafoo n waa alibi aku mu, bamu i dagaa fee ba ba pwu me fu ansi to. ²⁰ Abee yege asa anumu ba towe alibi mu nu ba wu lu me su sanya mu nu n kpee naa yile kubu-kubu abilisa mu ase mu. ²¹ Amaa sanya mu nu n yile bamu ansi to mu, kuto kulon nkon nu n kuusi towe bamu ye, ‘Kelewu kyinji asin mu nu n towe nu ndaga ba pwu me fu ansi to fale.’ ”

²² Nu Osuwule okusupu Felisi mu nu o wula o nyi Yesu Okpa asin mu su mu, o nin asin mu naa yila kake pupwe. Nu o towe ye, “Anaakopu Okusupu Lisiya kan ba mu, n biti n ku fu asin mu to.” ²³ Nu o sa anaakopu mu obilisa kono ye, o taa Pooli naa ku mu su danbirasa. Ke o man yege

mu n-yu i nyan mu, ke o sa okpa ke mu asa ba ba boo mu su ke ba kye mu to.

²⁴ Nke kalisa nku kamaa mu, Felisi maa mu-ka Durusila mu nu o gye Gyiwu-kyu mu ba ba. Nu o sun tu Pooli, nu o yege nu Pooli towe Yesu Krisito kikoolo-gyii mu to asin sa mu. ²⁵ Pooli maa maa su ee towe nbara kyigisa asin ye n-yu kuku ye lbwaare katale mu nu kii biti ki ba mu, i waa Felisi kufuu. Nu o ye, "I kukwe kanin, nate. Nu n kan nye sana mu n biti n tu fu." ²⁶ Tuto mu yege ee waa tamaa fee Pooli ii biti o sa mu afulee ke o yege mu. Imu su sana kumaa mu, ee sun ee tu Pooli nu bee biri aligiyima.

²⁷ Nsu nyo kamaa mu ba lee Felisi nu ba taa Pokiyu Fesitu ba yii mu ayaa to. Amaa Felisi maa biti fee o waa koto ku bola Gyiwu abi ansi mu, o yege nu Pooli san o tii obu.

25

Fesitu gbaa ba gyii Pooli asin mu

¹ Nu Fesitu maa ba Kasariya fee osuwole okusupu mu, imu nke nsa kamaa mu, o lu tuto kpee Gyerusalem. ² Nu asepu bilisa ye Gyiwu abi abulsa ba taa Pooli asin mu naa tub mu ansi to. ³ Nu ba kule Fesitu gaa fee o waa bamu kokolo biti sa bamu. Imu i gye fee o yege Pooli o lu Kasariya ba Gyerusalem. Kpalu fee ba waa bamu nfeere ye ba naa bun okpa

to, ke ba nye moo Pooli. ⁴ Nu Fesitu lee kono ye, "Pooli tii obu Kasariya, nu i mee ye i kyereee me gbaa-gbaa me n biti n kpee tuto. ⁵ Fan lee fane abulsa aku ke maa bamu a kpee Kasariya. Nu fan kan fan su onyin mu asin libi aku mu, ke fan naa mu fan towe."

⁶ Fesitu maa kyina bamu ase fee nke nburuwa abee nke kudu kamaa to mu, o lu tuto kpee Kasariya. Kayi ki maa ke mu, o naa kyina asin ogyikpa kagya su. Nu o sa kono ye ba taa Pooli ba mu ansi to. ⁷ Sana mu nu Pooli ba tuto mu, Gyiwu abi abulsa mu nu ba lu Gyerusalem ba tuto mu, ba yile kyaaboo mu. Nu bee tin atintinsa bee gyaga mu su, amaa yege ba mee taale kaapu imu kase. ⁸ Nu Pooli lee asin mu kono ye, "N man waa alibi aku lu Gyiwu abi nbara su, abee kabwaare-sunkpa aye mu to, abee Roma Owura lala Kayisa."

⁹ Amaa Fesitu maa biti fee o waa Gyiwu abi kokolo biti su mu, o taase Pooli ye, "Fii biti fee n kpiya fu Gyerusalem, ke n naa gyii fu asin mu nu bee pwi fu fale su mi ansi to abee?"

¹⁰ Nu Pooli lee kono ye, "Nbuibu n yile opula mu nu Roma Owura lala Kayisa ee gyii asin mu, nu i daga be gyii me asin. Amaa Gyiwu abi bire n man waa bamu alibi aku, fee kanan mu nu fu gbaa-gbaa fu, fu nyi fale. ¹¹ Fee nu me asin

aku a bun me kupwe, nu i dagaa fee n wu bure, man kina kumu. Amaa asin mu nu ba tin gyaga me su fale, nu i man gye kesintin mu, oku mee taale lee me sa bamu. Imu su n biti n taa me asin mu naa tɔv Kayisa ansi tɔ.”

¹² Nu Fesitu maa mu atowe kyatovu ba maa towe lɔwe kamaa mu, ba towe Pɔoli ye, “Fu maa tee towe ye fu taa fu asin kpee Kayisa ansi tɔ mu, Kayisa ansi tɔ nu fii kpee.”

Fesitu buu Pɔoli asin mu sa Owura Agiripa

¹³ I maa gyii nke nku kamaa tɔ mu, Owura Agiripa ye mu pukyɔ Benisi ba kpee Kasariya ba naa fwaala ɔsuwɔle okusovu Fesitu. ¹⁴ Ba maa kyina tɔv nke nku mu, Fesitu towe Pɔoli n-yɔ su asin sa owura Agiripa ye, “ɔnyɔn ku bu tɔ nu Felisi yegɛ nu o tii obu. ¹⁵ Saɲa mu nu n kpee Gyerusalem mu, asepu bilisa ye Gyiwu abi abilisa ba biya Pɔoli asin pwɔsa mi ansi tɔ, nu bee biti fee n bun mu kupwe.

¹⁶ “Nu n towe bamu ye, i man gye ane Roma abi adɔdaa-sɔn fee a bun oku kupwe, amɔɔ maa bamu nu ba pwɔ mu mu, ba gyanɛ ke ba gyii asin mu pɔyɔ ke ba bun mu kupwe. ¹⁷ Saɲa mu nu bamu abilisa ba buu me ba nfu mu, n man taa asin mu kpɔ kase. Amaa umu lɔkaake mu, n kpee naa kyina asin mu ogyikpa, nu n sa kɔnɔ ye ba taa ɔnyɔn mu ba tɔv. ¹⁸ Amaa saɲa mu nu

mu apwɔvɔvɔ ba kusɔ yɔle mu, ba man taale kaapu tɔ asin libi mu nu n da fe nfeere mu ɔku lu mu su. ¹⁹ Amaa asin mu nu ba nye lu mu su i gye maa bamu kabwaare-sunkpa kamɔɔre-gyii, ye ɔnyɔn ku mu nu bee ti ye Yesu nu o wu mu, nu Pɔoli i towe fee ɔ san ɔ te nkpa tɔ.

²⁰ Nu asin numu kumeege tɔ i kɔta me nfeere. Imu su n taase mu ye, ‘Fii biti fee fu kpee Gyerusalem ke ba naa gyii fu asin numu tɔv abee? ²¹ Amaa Pɔoli maa kule fee ee biti ɔ baa o tii obu mu, naa fɔv saɲa mu nu Roma Owura lala Kayisa ii biti o gyii mu asin mu, kanɔn su n kɔta mu n yɔla naa fɔv saɲa mu nu n biti n taa mu naa sa owura lala Kayisa.’ ”

²² Nu Owura Agiripa towe Fesitu ye, “Me gbaa-gbaa me n biti fee n nu lu ɔnyɔn numu ase.” Nu Fesitu lee kɔnɔ ye, “ɔke fii biti fu nu lu mu ase.”

Pɔoli ba yɔle Agiripa maa Benisi ansi tɔ

²³ Imu su lɔkaake mu Owura Agiripa maa mu-pukyɔ Benisi ba suu-tɔ, nu asa ba taa beereɛ sa bamu, nu anaakovu abilisa lala ye kade mu tɔ abilisa ba naa gyanɛ asin ogyikpa mu. Nu Fesitu sa kɔnɔ nu ba naa biya Pɔoli. ²⁴ Nu Fesitu kusɔ towe ye, “Owura Agiripa ye fane mu nu fan gyanɛ ane ase nfu kpini fan nu asin numu. ɔnyɔn numu nu Gyiwu abi kpini ba kule me lu Gyerusalem ye Kasariya nfu fee ɔ man dagaa maa bila kyina nkpa tɔ. ²⁵ N

wu fɛɛ ɔ man waa alibi mu nu ɔ dagaa lewu. Amaa lu fɛɛ ɔ maa taa mu asin naa sa Owura lala Kayisa su mu, n waa me nfeere fɛɛ n kpiya mu Roma. ²⁶ Amaa n man nye asin kitii mu nu n kyurɔɔ naa sa me Owura lala Kayisa. Imu su n taa mu ba fane ansi to, fonfon fu owura Agiripa, fɛɛ an kan ku mu asin mu to mu, n nye asin ku lu mu su ke n kyurɔɔ. ²⁷ Lu fɛɛ i man su kase fɛɛ n lee obu tiipu kyase Owura Kayisa, yege n man kaapu to asin mu nu bee su ba pwu mu.”

26

Pɔɔli bwii buu mu kɔnɔ to asin mu sa Agiripa

¹ Nu Owura Agiripa towe Pɔɔli ye, “Nbuɔbu ɔkpa de sa fu fɛɛ fu towe fu asin.” Nu Pɔɔli kusaa mu kibaa piili ee towe ye, ² “Owura Agiripa, i gye kumu ɔkɔn sa me fɛɛ ndaga n maa yile fu ansi to n biti n lee kɔnɔ lu asin mu nu Gyiwu abi ba tin gyaga me su fale kpini. ³ Fonfon fɛɛ fu bire fu nyi Gyiwu abi anaana to kpini ye bamu umɔɔre-libi. Imu su n kule fu fɛɛ fu nye kɔkɔlo ke fu nu me ase.

⁴ “Gyiwu abi kpini be nyi me kakyina to lu koo mi kibi to. Nu be nyi kanan mu nu n du me gbaa-gbaa me ɔsɔwule su ye Gyerusalem to. ⁵ Nu bee biti ba gyii kesintin mu, ba wɔla be nyi me koo didaa fɛɛ, n kyina n gye Farasii kubu mu nu ki gye ane kabwaare-sun, nu

ku su ane nbara kyɛekyɛe mu ɔku. ⁶ Ndaga n yile nfu nu bee tale me, lu fɛɛ n su tamaa lu asin mu nu lbwaare da mu kɔkɔlo su sa ane naana ana mu su. ⁷ Fale kɔkɔlo mu nu lbwaare da mu su, nu Isirayi abi nbunɔ kudu anyɔ ba su tamaa ye bee biti ba nye su, nu bee sun lbwaare kakyɔwape ye kagyanbwe. Owura danbirasa, fale tamaa numu su nu Gyiwu abi mu bee pwu me. ⁸ Mine i waa nu i bulun sa fane Gyiwu abi nu fan mee kɔɔle fen gyii fɛɛ lbwaare i kyiɔji alewupu?

⁹ “Me gbaa-gbaa me n daa kɔɔle gyii fɛɛ i dagaa fɛɛ n waa kutɔ kumaa mu nu n taale waa kun Yesu Kanasareti-nyin mu kitii. ¹⁰ Nu kanin gbaa nu n waa Gyerusalem kade to. N nye ɔɔn lu asepu bilisa ase n naa n kitaa lbwaare asa tii obu. Nu saɔa mu nu ba mɔɔ bamu mu, me kɔnɔ ki tii su. ¹¹ Saɔa kumaa n kpee Gyiwu abi kabwaare-kule igyanekpa, nu n yege nu bee nyanla bamu. Nu n nyan bamu ba towe nbusaa asin gyaga Yesu su. Lu fɛɛ kanan mu nu n kisi bamu su mu, n kpee asa nde su n naa nyanla bamu.

Pɔɔli towe kanan mu nu ɔ gyanɛ Yesu nu ɔ kɔɔle mu gyii

¹² “Kanin asin numu su nu n kyina naa kɔɔle ɔwule ye ɔɔn lu asepu bilisa mu ase, nu n kpee Damasiko. ¹³ Me Owura danbirasa, n

maa kpee nu i naa fuw kakyowape ase mu, nu n wu fitila ku lu susu ki nhalige ki kyow kyowe ba kyaaboo maa bamu nu anaa mu. ¹⁴ Nu ane kpini an tiye kase, nu n nu obule ku maa towe Hibriwu katowe to ye, 'Sooli, Sooli, mine i waa nu fu nyanla me kanin? I bulun sa fu fee fu maa koo ye mi kebiti'.

¹⁵ "Nu n taase ye, 'Fu anumu nun, Onyiripe?' Nu Onyiripe towe ye, 'Me Yesu mu nu fu nyanla mu nun. ¹⁶ Amaa kusu yile fu ayaa su. N lee me n-yu kaapu fu, ke n taa fu waa me kyaafole ye mi kesintin ogyipu. Nu kutu mu nu fu wu lu me n-yu su, ye ato mu nu n biti n lee kaapu fu mu, ke fu taa towe asa. ¹⁷ N biti n sun fu kpee fu gbaa-gbaa fu asa ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu ase, ke n molige fu lu bamu abaa to. ¹⁸ Ke fu naa bugi bamu ansi, ke fu lee bamu lu kitentenbiri to ba fitila to. Ke fu lee bamu lu Sitaane olun to ba lbwaare ase. Ke bamu nu bee biti ba koolle gyii mu, ba nye alibi kitaakee, ke ba nye okyinakpa mu nu lbwaare loho yila sa mu asa mu.'

Pooli towe mu kusun waasa sa Agiripa

¹⁹ "Imu su, Owura Agiripa, n man waa kusu to olun sa kiliekaapu mu nu ki lu susu mu. ²⁰ Kanin su n gyankpaa towe asin numu sa Damasiko abi, ye Gyerusalem abi. N bila towe sa bamu nu ba bu Gyudeya osuwule su kpini,

ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi. N naa towe bamu ye ba kyeege bamu nfeere lu alibi to, ke ba ba lbwaare ase, ke ba waa imu nu i kaapu fee ba yege libi kiwaa. ²¹ Lu unumu su nu Gyiwu abi ba kita me kabwaare-sunkpa aye mu to, nu bee biti ba moo me. ²² Amaa lbwaare i kye me to ba fuw ndaga kake numu. Imu su nu n yile nfu n lee Yesu kesintin asin n kaapu asa kpini. Nu asin mu nu lbwaare atowepu ye Mosesi towe yila ye ii biti i ba mu, imu asin manja nu n towe fale. ²³ Asin mu i gye ye, i dagaa fee Omu nu lbwaare wula lee mu maa gyii awurufo, ke o baa o gye kelewu kyini to ogyankpaapu, ke o towe fitila mu asin sa Gyiwu abi ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi kpini."

²⁴ Pooli maa lee mu asin mu kase kanin mu, nu Fesitu tin mu su pante ye, "Pooli, fu loo ubun nun? Fu owule kinyi kibansa i yege nu fu nfeere i nyita."

²⁵ Nu Pooli lee kono ye, "Osuwule Okusupu Fesitu, n mee loo ubun nun, n towe kesintin asin mu nu kanyaasin bu imu to. ²⁶ Owura Agiripa, n koolle gyii fee fu gbaa fu nyi asin numu su. Imu su nu n yile kinyin to, n towe fale. Nu asin mu nu n towe fale imu ku i man baala fu su, lu fee ba man waa ku asiiri to. ²⁷ Owura Agiripa, fu koolle lbwaare atowepu mu asin gyii? N nyi fee fu maa koolle

gyii."

²⁸ Tuto nu owura Agiripa taase Pɔɔli ye, "Fu nyi fɛɛ fu taale taa saɲa dɛɛ numu to kyɛɛge mɛ nƛɛrɛ, kɛ n ba biliɲi Krisito obii abɛɛ?"

²⁹ Nu Pɔɔli lɛɛ kɔnɔ ye, "I gye saɲa dɛɛ numu to nin o, ii biti i kyɛɛrɛɛ nin o, umu nu n kule n lu lbwaare ase i gye ye, o yege fu ye bamu nu ba sare bee nu mɛ ase nfu mu kpini ba biliɲi fɛɛ mɛ, amaa ba man taa agbeeleebi ŋmina bamu fɛɛ mɛ."

³⁰ Saɲa maa to nu Owura Agiripa maa mu pɔkyu Benisi ye ɔsɔwɔle ɔkusɔpu Fesitu ye bamu nu ba te tuto mu kpini ba kusɔ lu.

³¹ Ba maa lu obu mu to mu, bee biri asɔn mu kiligyima, nu ba tɔwe abaa ye, "ɔnyɔn numu man waa kutɔ mu nu i dagaa fɛɛ ba mɔɔ mu, abɛɛ ba tii mu obu."

³² Nu Agiripa tɔwe Fesitu ye, "ɔnyɔn numu man dɔn tɔwe, ye ee biti o taa mu asɔn naa sa Owura lala Kayisa nin, naafɔɔ an taale yege mu."

27

Pɔɔli bɔla nkyu su ee kpee Roma

¹ Saɲa mu nu ba taa nƛɛrɛ fɛɛ a kpee Roma kade to mu, ba taa Pɔɔli maa bamu nu ba tii bamu obu mu aku, waa anaakɔpu kilifa ɔbilisa mu nu bɛɛ tu mu ye ɔbilisa Yuriyo abaa to. Nu o lu Owura lala Kayisa anaakɔpu kubu mu to. ² Nu an taa ɔkɔli lala mu nu ki lu Adaramitiyo kade to, nu kii

biti ki kpee Asiya ɔsɔwɔle kabaafɔn kuku su kebunɔ. Nu Kamasedoniya-nyɔn Arisitako mu nu o lu Tesalonika mu gbaa tii anɛ su.

³ Imu lu kaake mu, a naa dan Sidon kade to. Nu anaakɔpu kilifa Yuriyo waa Pɔɔli adanbirasa, sa mu ɔkpa fɛɛ o naa wu mu kyemɔne ana, kɛ o nye nkyeto lu bamu ase. ⁴ Nu an lu tuto bɔla ɔpu su, lu fɛɛ afuu mu imaa daa i gyaɲa anɛ su mu, an bɔla kpee Sipuru kifintin mu ase katɔn mu nu afuu mu a man bulɔn. ⁵ A maa bɔla ɔpu su naa kara Kilikiya ye Panfiliya, nu a naa dan Mira mu nu ki bu Lisiya ɔsɔwɔle su mu. ⁶ Tuto nu anaakɔpu ɔbilisa mu wu ɔkɔli lala ku mu nu ki lu Alekisandiya kade to kii kpee Itali. Nu o taa anɛ naa waa kɔmu to. ⁷ Nu an nate nkyu su bwahn-bwahn gyii nke nku nu i waa ɔlɔn sa anɛ, pɔyi nu an naa fuɔ Kinido. Lu fɛɛ afuu mu i maa man sa anɛ ɔkpa su mu, an bɔla naa tiri Kereti kefintin mu, nu an kara Salimone kade to. ⁸ A maa naa an kara an kyɔn nbunɔ-nbunɔ su mu, an kpɔne pɔyi nu an ba fuɔ katɔn mu nu bɛɛ tu ɔkɔli lala ɔdankpa Danbirasa, nu ki bu tiri Laseya kade.

⁹ Lu fɛɛ an maa kyɛrɛɛ ɔkpa to gaa su mu, nu kɔnɔ-ŋmina saɲa maa kyɔn mu, nkyu su kibɔla waa kufuu. Imu su Pɔɔli da bamu amu to tɔwe bamu ye, ¹⁰ "Anyɔn, n wu fɛɛ anɛ ɔkpa

mu nu an kpee fale, ii biti i biya kumu libi, ye gyerebi lu okuli lala mu ye kumu usula. Nu ane gbaa ane an man lu." ¹¹ Amaa anaakopu obulisa mu o man nu PooLi asin mu, okuli wuya mu ye kumu okpa okaapupu ase nu ee nu. ¹² Lu fee ikuli odankpa manja man buron sa awoo sana. Nu bamu gaalaagaa ba towe kyula ye ba kpan bamu n-yu ke ba fu Fonike. Tuto ikuli odankpa mu i buron sa awoo sana. Fonike gye odankpa nu ki de Kereti kefintin, mu nu ki ku akpilige kituye ye adii kituye nsana to.

Afuu lala a tigi waa bamu opu su

¹³ Sana mu nu afuu pii i daa i lu akpilige mu, asa mu be nyi fee ba nye afuu mu nu bee biti. Imu su ba lee kibulito mu nu ki kitaa okuli lala ki yila, nu ba kyaga bamu okpa su ba naa Kereti ikaa su ikaa su. ¹⁴ Amaa i man kyereee nu afuu bulonsa aku, i daa apaa mu nu bee tu ye Adu ye Kyowe kilu afuu. Nu i daa lu kefintin mu su. ¹⁵ Sana mu nu ane okuli i gyanja afuu mu, okuli mu man bila ee taale ee kpee ansi to. Imu su an yege ane n-yu sa afuu mu, nu i sii i su ane i naa. ¹⁶ Nu i sula ane naa lu kifintin pii mu nu be tu ye Kuda, nu kii kun afuu mu gberede. Nu i waa olon sa ane poyi nu an taale kitaa okuli pii mu nu kulala mu ki bute mu. ¹⁷ Anyin mu ba maa nye okuli-pii mu, ba

taa kumu waa kulala mu to, nu ba taa fe nmina kyaaboo okuli lala mu kinkin. Nu i waa bamu kufuu fee afuu mu ii biti i sula bamu naa wote Libiya kikyafa. Imu su ba boo abaala mu, nu ba yege nu afuu mu i sii i su okuli mu i naa. ¹⁸ Afuu mu i maa nyanla ane kanin mu, kayi ki maa ke mu, ba piili bee lee okuli mu to usula bee tu nkyu mu to. ¹⁹ Imu kake sasapu mu, ba taa bamu abaa bee lee okuli mu gbaa-gbaa to ato bee tu nkyu mu to. ²⁰ An gyii nke gaalaagaa yege a mee wu kyowe abee akyikpebi, yege afuu mu moo i san i daa kanin. Imu su ane okumaa numu man bila o su tamaa fee o su nkpa.

²¹ A maa kyina akon nke gaalaagaa numu yege a mee gyii sehn mu, nu PooLi kusu yile bamu nsana towe ye, "Anyin, fan daa nu me katowe ye an man lu Kereti mu, naafoo fale awurufo ye gyerebi numu man din ba ane su. ²² Amaa n towe fane fee fan nye kokolo, fane oku mee ye o sii to, amoo okuli mu nkun ii biti o nyita. ²³ Lu fee ndee kagyanbwe, lbwaare mu nu n gye mu lee, nu n sun me mu, mu kaboo ba yile me ase. ²⁴ Nu o towe ye, 'PooLi, man waa kufuu. I dan i gye fee fu naa yile Owura lala Kayisa ansi to. Nu fu su mu, lbwaare taa bamu nu be tii fu su fale kpini nkpa sa bamu'. ²⁵ Imu su anyin, fan nye kokolo. N koole lbwaare gyii fee kuto

kumaa mu nu o towe me mu, kanin nu ee biti o waa. ²⁶ Amaa i waa kanan kumaa afuu mu ii biti i sula ane naa dan kefintin ku su.

Awurofo kigyii opu mu su

²⁷ "Nu a maa gyii nke kudu ana, yege i san i su ane u kyaa u boɔ Adiratiki opu mu su. Kiyiridi saɔa mu, okuli mu to kusun awaapu mu, i waa bamu fee bee nin bee tiri kidenbi. ²⁸ Nu ba lee ofe kalasa tub katun mu nu ba gyan nkyu mu su mu, nu ba wu ye tuto onye bunkyin gye abaa nswu to adunyɔ. Ba maa bila nin ba ansi to gberɛɛ mu, ba bila tub ofe mu wu fee tuto onye gye abaa nswu to kudu anu. ²⁹ Nu i waa ane kufuu fee akuto an biti a naa wote afule-buu fee. Imu su nu ba lee abilito ana mu nu u kitaa okuli u yile mu, tub nkyu mu to, nu ba kule kabwaare-kule fee kayi ki ke bamu. ³⁰ Nu okuli mu to kusun awaapu mu ba maa paa fee ba sile lu okuli lala mu to. Imu su ba lee okuli-pii mu gyaga opu su, bee pina fee bee biti ba naa lee abilito mu aku okuli mu ansi to. ³¹ Nu Pɔɔli towe anaakopu obilisa mu maa anaakopu mu ye, fee nu anyin anumu ba man kyina okuli lala mu to bire, fan mee ye fan nye nkpa.

³² "Imu su anaakopu mu ba kitaa ife mu nu i su okuli-pii mu to mu tije to. Nu ba yege kumu to nu ki kyun."

³³ Nu imu kibwayike ase mu, Pɔɔli tutoɔo bamu ase

ye be gyii agyito. Nu o towe bamu ye, "Fane nke kudu ana numu nu fan te ye kafun, yege sehn mee loo fane nno to, nu fan te ye akun. ³⁴ Imu su n kule fane nin fan kusɔ gyii agyito, ke fan nye olun. Fane to okulun kinyinibi kulun gbaa mee ye ki foyi." ³⁵ Pɔɔli maa towe inumu kamaa mu, o taa bodobodo nu o taa afwaala sa lbwaare bamu ansi to. Tuto nu o gya bodobodo mu to piili ee we. ³⁶ Nu bamu kpini nkolo n tiye bamu, nu okumaa numu gyii agyito. ³⁷ Nu ane mu nu an bu okuli lala mu to mu, an gye asa alafa anyo ye adusunɔ ye asiye (276). ³⁸ Saɔa mu nu ba gyii nme mu, ba lee uboota to agyito mu tub opu to, ke okuli mu o kusaa oduu.

Okuli lala mu kiboyi

³⁹ Kayi maa ke mu, ba man taale bu kebunɔ mu. Amaa ba wu kidenbi ku nu ki gye kikyafa. Nu ba waa bamu nfeere fee nu bee taale mu, ba taa okuli lala mu naa dan tuto. ⁴⁰ Imu su ba tije ife mu nu i su abilito mu nu i kitaa okuli lala mu to i yile mu waa opu mu to. Nu opula mana to mu, nu ba saɔe ife mu nu i su iyu mu nu be su be kaapu okpa. Tuto nu ba nmina kitaa lala mu nu bee tu kumu ye abaala okuli mu kono ase sa afuu, ke afuu mu a sula bamu i kpee kebunɔ. ⁴¹ Amaa okuli lala mu kase to naa wote kikyafa. Nu kumu ansi to mu ki man bila ki taale ki bilinji. Nu apaa a daa

kumu kamaa to mu gye-gye to.

⁴² Nu anaakopu mu ba waa bamu nfeere fee ba moo obu atiipu mu, ke ba man nye tiye nkyu to sile.

⁴³ Amaa anaakopu obulisa mu, biti fee o molige Pooli. Imu su o man sa bamu okpa ke ba waa bamu nkolo biti. Nu o towe bamu nu be nyi nkyu kituye mu ye, ba gyankpaa fugi tiye to ke ba tiye lu kpee ofuli su. ⁴⁴ Nu bamu nu ba san mu, ba taa bamu n-yu bun-bun itaabo diyeyiye su. Nu aku moo ba taa bamu n-yu bun okoli iyu boyisa mu su. Kanin nu i sula okumaa numu naa dan ye alanfiya.

28

A maa fvu Malita kifintin su

¹ A maa fvu kifintin mu su ye alanfiya nu, an bu fee bee tu kumu ye Malita.

² Kifintin mu su nde abi ba waa ane nsa-nsa koole ane abaa anyo. Bulayi maa da nu awoo a bu to su mu, ba deela fulon sa ane ye a wole.

³ Nu Pooli naa kusla ngya o ba waa fulon mu to. Maa taa ngya mu ee waa fulon mu to mu, nu fulon mu awulawula i maa wiili kinanse mu, nu o dun Pooli kibaa yege o kyole su. ⁴ Saja mu nu kifintin mu su nde abi ba wu kinanse mu maa kyole mu kibaa su mu, nu ba towe abaa ase ye, "Onyin numu biti o baa o gye omooopu nun. Lu fee maa nye nu o lu opu mu to gbaa mu, omuni ee ka alibi ako mu mee ye o yege

o nye nkpa." ⁵ Amaa Pooli maa nmanyan kinanse mu tu fulon mu to mu, sehn man waa mu. ⁶ Nu asa mu ba fe nfeere fee Pooli ii biti o puna abee o tiye opula manja to ke o wu. Amaa ba maa gyoo naa fvu saja ku nu ba wu fee sehn man waa Pooli mu, ba kyeege bamu nfeere, nu ba towe ye, o gye odakpa ku nun.

⁷ Kanin kifintin manja su okusopu mu nu bee tu mu ye Pubilo su kase nu ki bu tiri katun mu nu an yle mu. Onyin mu waa ane nsa-nsa, nu o koole ane mu kikaara su, kitaan ane kifo nke nsa. ⁸ Saja maa Pubilo mu-se de ee lo kibirima yege ee kyaale. Nu Pooli naa loo taa mu abaa gyaga mu su, kule kabwaare-kule, nu o nye alanfiya. ⁹ Inumu i maa waa kanin mu, nu kifintin mu su alopu mu kpini ba ba Pooli ase nu ba nye alanfiya. ¹⁰ Lu kanin su ba taa beeree sa ane okpa kumaa numu su. Nu saja maa fvu fee a lu tuto mu, ba kee ane ato mu nu i tiri sa ane.

Pooli naa fvu Roma

¹¹ A maa kyina tuto ubwaayi isa kamaa mu, a naa loo okoli lala mu nu ki lu Alekisanda nu ki ba sii tuto awoo saja mu. Ba kyan idakpa nbwaara-bii mu gyaga kumu su. ¹² A maa lu tuto mu, an naa yle Sirakusi kade to, nu an gyii tuto nke nsa. ¹³ Lu tuto mu, an naa fvu Regiyo kade to. Lukaake mu afuu a da lu akpilige, umu su kake

nyosapu mu, an naa fvu Putoli kade to. ¹⁴ Tuto manja nu an wu akoolle-gyipu aku, nu ba towe ane ye a ba kyina bamu ase nke nsuno. Fale nu an nate naa fvu Roma. ¹⁵ Akoolle-gyipu mu nu ba bu Roma ba maa nu fee an ba mu, ba kusu ba gyanja ane. Aku ba nate kanin ba gyanja ane Apiya Kigya opula, nu aku moo ba ba gyanja ane ofvutekpa asa opula mu to. Pooli maa wu bamu kanin mu, o fwaala lbwaare, nu mu kokolo ki tye mu. ¹⁶ An maa fvu Roma mu, ba sa Pooli okpa fee maa onaaakopu mu nu ee ku mu su mu ba naa kyina ntin mu nu mu Pooli ii biti.

Pooli towe abwaaresin Roma kade to

¹⁷ Nke nsa kamaa mu, Pooli tu Gyiwu abulisa mu nu ba bu tuto mu ba sare. Nu o towe bamu ye, "Me toomaa ana Gyiwu abi, amaa n maa man waa ane asa alibi aku gbaa, nu man nyita ane naana ana nbara mu, ba kntaa me naa tii Gyerusalem, nu ba taa me waa Roma abi abaa to. ¹⁸ Amaa Roma abi ba maa gyii me asin mu, ba waa nfeere fee ba yege me, lu fee ba man wu alibi mu nu n waa nu i dagaa ba moo me. ¹⁹ Sanja mu nu Gyiwu abi ba kina fee ba man yege me mu, nu i nyan me, nu n taa asin mu ba Owura lala Kayisa ase. Amaa i man gye fee n biti n ba tu me asa ntale nun. ²⁰ Fale asin numu su nu n tu fane, ke n lee asin mu kase sa fane. Lu Omu nu Israyi abi kpini ba su

tamaa mu su mu, nu ndaga ba nmina me agbeeleebi."

²¹ Nu ba lee kono ye, "An man nye owole lu Gyudeya lu fu su. Nu ane birisa ana mu nu ba lu tuto mu oku man ba waa adiboyi-sin, nu ba man towe asin libi ku lu fu su. ²² Amaa ane Gyiwu abi an biti an wu fu nfeere. Lu fee an nyi fee kubu mu nu fu bu kumu to fale, katun kumaa numu asa bee towe bee yii kumu."

²³ Gyiwu abi mu ba yila kake ku, ke ba maa Pooli ba gyanje. Kanin kake manja maa fvu mu, bamu asa damante ba kpee katun mu nu Pooli te mu. Lu nyenyenfuu naa fvu kalaatupwe mu, o kpan mu n-yu towe bamu lbwaare kuwura-gyii mu asin. O bola Mosesi nbara ye lbwaare atowepu iwole mu su kaapu bamu lu Yesu su ye, ba koolle mu gyii. ²⁴ Nu aku ba koolle asin mu gyii, amaa aku moo ba man koolle gyii. ²⁵ Sanja mu nu Pooli towe asin mu laalaaluwe mu, asa mu ba gyii abaa umore, nu bamu kpini ba yaase to. Asin mu nu Pooli towe mu i gye fee, "Kayaayu Kyirekyire mu bola lbwaare otowepu Isaya su towe kesintin sa fane naana ana ye,

²⁶ 'Kpe asa anumu ase naa towe bamu ye,
 "Fen biti fan nu asin, amaa fan mee ye fan nu kase.
 Fen biti fan ku ke fan ku, amaa fen mee ye fen wu."

27 Lu fee asa anumu nkolo i
 budu,
 nu bamu asu a bulun,
 nu ba kitaa bamu ansi
 bun su.

Nu i man gye kanin su mu,
 naafoo bamu ansi ii biti i
 wu, ke bamu asu a nu,
 ke ba biya bamu nkolo
 kase,
 ke ba biliji ba me ase ke n
 kye bamu.' "

28 "Kanin su n biti fan
 bu fee, Ibwaare taa mu
 kamolige mu naa sa bamu
 nu ba man gye Gyiwu abi,
 nu bee biti be nu mu."

29 Poohi maa towe asin numu
 kamaa to mu, Gyiwu abi
 mu ba kusu lu ba gyii abaa
 umooe.

30 Poohi kyina kikaara
 mu nu o kooe nu ee ka
 kumu su kuko nsu nnyo
 laalaamuu. Nu ee kooe
 okumaa mu nu ee ba ee
 booo mu su mu. 31 O yile
 kinyin to ee towe Ibwaare
 kuwura-gyii mu asin, nu ee
 kaapu asin lu Yesu Krisito
 su, yeege sehn man tii mu
 okpa.

Ɔwɔlɛ mɔ nu Pɔɔli kyɔrɔɔ naa sa Roma abi

Afwaala ye kabwaala asin

¹ Mɛ, Pɔɔli ɪ kyɔrɔɔ ɔwɔlɛ numɔ n sa fane. N gye Yesu Krisito kɪyaafɔlɛ mɔ nu ɔ tu mɛ ye n ba waa mu osunpu, nu ɔ lɛɛ mɛ yɪla ye n ba tɔwɛ lbwaare asin danbirasa mɔ. ² lbwaare wɔla da mɔ kɔkɔlɔ sɔ, bɔla mɔ atɔwɛpɔ sɔ nu ba kyɔrɔɔ asin danbirasa numɔ waa Asinkyɛn yɪlasa Kyɪrekyɪre mɔ tɔ. ³ Asin mɔ ɪ tɔwɛ ɪ lu anɛ-Nyɪrɪpɛ Yesu Krisito sɔ, nu ɔ gye lbwaare mu-bii, nu ba kɔvɛ mɔ nyɪmɪsa lu Owura Dawidi kɪnaana tɔ. ⁴ Anɛ-Nyɪrɪpɛ Yesu Krisito mɔ nu lbwaare Kayaayu Kyɪrekyɪre ɔlɔn mɔ kyɪnɪ mɔ lu lewu tɔ, lɛɛ mɔ kaapu fɛɛ mɔ ɪ gye lbwaare mu-bii mɔ. ⁵ Lu mɔ ye mɔ kɪtɪ sɔ lbwaare sa anɛ kabwaala, nu ɔ waa anɛ Krisito kusun asunpu, kɛ a tɔwɛ kaapu bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi, kɛ ba nu asin mɔ kase kɛ ba kɔɔlɛ Krisito mɔ gyii. ⁶ Nu fane gbaa fane fan tii bamɔ nu lbwaare tɪ ye ba be bilɪnɪ Yesu Krisito lɛɛ mɔ sɔ.

⁷ Imɔ sɔ nu n kyɔrɔɔ ɔwɔlɛ numɔ n sa fane mɔ nu fan bɔ Roma, nu lbwaare ɪ sɔ kebiti sa, nu ɔ tu fane ye fan ba waa mɔ lɛɛ mɔ. N fwaala fane, nu n kɔlɛ kabwaala ye kayɪ-yuuli mɔ

nu kɪ lu anɛ-Sɛ lbwaare ye anɛ-Nyɪrɪpɛ Yesu Krisito ase mɔ kɪ ba fane sɔ.

Pɔɔli ii biti Roma kikpe naa tɔwɛ Abwaaresin

⁸ Kɔtɔ mɔ nu kɪ gyankpaa mɔ ɪ gye fɛɛ, fane kpini sɔ mɔ, n bɔla Yesu Krisito sɔ n sɔ afwaala n sa mɛ lbwaare, lu fɛɛ asa bɛɛ tɔwɛ fane lbwaare kɪkɔɔlɛ-gyii numɔ asin dulinyaa tɔ katɪn kɔmaa. ⁹ lbwaare mɔ nu n taa mɛ kɔkɔlɔ kpini n sun mɔ, nu n tɔwɛ Mu-Bii asin danbirasa mɔ, ɪ gye mi kesintin ogyipu fɛɛ saɲa kɔmaa n nyɪnɪ fane sɔ, mɛ kabwaare-kɔlɛ tɔ. ¹⁰ Nu n kɔlɛ kabwaare-kɔlɛ saɲa kɔmaa numɔ fɛɛ nu lbwaare kan kyula mɔ, ɔ bugi ɔkpa sa mɛ nbɪnɔnbɪ kɛ n ba bɔɔ fane sɔ.

¹¹ Lu fɛɛ mi ansi ɪ dɛ fane sɔ fɛɛ n ba wu fane, kɛ n taa lbwaare Kayaayu tɔ kakeɛ ba sa fane, kɛ ɪ waa fane ɔlɔn fane kɪkɔɔlɛ-gyii tɔ. ¹² Imɔ ɪ gye fɛɛ a kpan anɛ n-yɪ kɛ a taa kɪkɔɔlɛ-gyii mɔ nu an bɔ kɪmɔ tɔ fale kye abaa tɔ. ¹³ Mɛ birɪsa ana akɔɔlɛ-gyipu, n biti fan bɪ fɛɛ n ɪmɪna lu fɪnɛ kpini fɛɛ n ba fane ase. Amaa ba lu halɪ ndaga kɔtɔ kɔ kii tii mɛ ɔkpa. N biti kanan mɔ nu n waa kɛ n nye akɔ lu fane ase tɔtɔ tɔ ba ba kɔɔlɛ Yesu gyii, fɛɛ kanan mɔ nu n nye akɔ lu bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi mɔ tɔ mɔ.

¹⁴ Nu ɪ dɛ sa mɛ fɛɛ n tɔwɛ asin danbirasa mɔ sa bamɔ nu be nyɪ iwɔlɛ ye bamɔ nu ba man nyɪ iwɔlɛ, bamɔ nu ba gye anyaasinpu ye

bamu nu ba gye amelensipu. ¹⁵ Kanun su nu mi ansi i payi fee n ba towe asin danbirasa mu sa fane mu nu fan bu Roma mu gbaa.

¹⁶ I man su me ipeeli lu asin danbirasa mu su, lu fee umu i gye lbwaare olon mu nu u sa osa kumaa mu nu o koolle gyii mu kamolige. Gyiwu abi mu i gyankpaa koolle gyii, ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu gbaa. ¹⁷ Lu fee asin danbirasa mu to mu, i lee kaapu kanan mu nu lbwaare i waa nu ane ukpa i kyiigi mu ansi to. Ikpa kyigisa numu npiili ye umu laalaalawe kpini i yile sa kikoolle-gyii, fee kanan mu nu ba kyuroo yila ye,

“Kikoolle-gyii to nu ukpa kyigisa wuya ii biti o nye nkpa.”

Ibwaare agbu lu alibi su

¹⁸ Ibwaare lee mu agbu lu susu kaapu asa mu nu bamu ukpa i man kyiigi ye alibi awaapu mu nu ba taa bamu alibi tii kesintin mu okpa. ¹⁹ Nu lbwaare bute bamu asu, lu fee koto mu nu ba taale bu lu lbwaare su mu, lbwaare gbaa-gbaa i lee umu ifuli kaapu bamu. ²⁰ Lu koo saja mu nu lbwaare tub dulinjaa mu, o bola mu ato tubsa mu su lee mu keduli mu nu a mee taale taa ansi wu mu kaapu nyimisa. Imu i gye mu olon mu nu i man su okaa, ye mu keduli mu nu kumu su nu o gye lbwaare kesintin mu. Imu su omu nu o man koolle gyii mu, man su kono o lee.

²¹ Ba nyi lbwaare maa bu to, amaa ba man su bonyaa abee afwaala bee sa mu. Amaa nfeere danbirasa ku i man bila i bu bamu to, nu bamu nkolo to i bilinj kitentenbiri. ²² Ba ye bamu i gye anyaastrupu, amaa ba gye amelensipu nu. ²³ Nu ba bilijaa lbwaare mu nu o bu to kakpaa mu bonyaa ba su bee sa ato mu nu ba poyi umu fee anyimisa, nbwiibi ye atobwaaya ye atobwaaya kpisa.

²⁴ Imu su lbwaare lee mu ansi yege bamu, nu ba taa kigyagaa bee waa bamu nkolo biti, nu bee waa kigyagaa libi manja bee njabaa abaa. ²⁵ Lu fee ba taa lbwaare kesintin mu kyere antijesa, nu bee sun ato mu nu lbwaare tub mu, lan yege mu lbwaare mu nu o tub umu mu, nu i dagaa fee a yin mu saja kumaa mu. Amen!

²⁶ Lu inumu su lbwaare lee mu ansi yege bamu sa ba maa bamu kigyagaa ipeeli, akyu ba yege anyin ase kade nu ba sii bee de ye bamu birisa ana akyu yege i man gye lbwaare okpa su. ²⁷ Kanun okpa manja su nu anyin gbaa ba biti ba yege kade ye akyu, nu kide ye bamu birisa ana anyin i su bamu obule, nu bee waa apeeli-sin be de ye abaa, nu ba nye kigyagaa mu kusu bute lu bamu gbaa-gbaa bamu kayi-wule to.

²⁸ Lu fee kanan mu nu ba kina lbwaare kibu lu bamu nfeere to mu, umu su nu

Ibwaare yege bamu nfeere boroboro sa bamu, ke ba waa ato mu nu i man dagaa ye ba waa. ²⁹ Nu i yege nu ba kyaga su bee waa asun libi, kensi payi libi, kikisi libi, kumoo, kamoo-re-gyii, npina, kiku ansi waa asun libi ye asa kukuli, ³⁰ kitin antijesa gyaga asa su, Ibwaare akisipu, asa kisaale, n-yu kikaapu, alala-sin, okpa pupwe su kita waa alibi, bee waa kusu to olon bee sa bamu-nyi ana ye bamu-se ana. ³¹ Ba man su nfeere, ba man su kesintin, ba man su kebiti sa asa, be mee su asa su. ³² Yege be nyi fee Ibwaare nbara mu u towe ye, okumaa mu nu ee waa fale alibi mu, dagaa lewu gbaa mu, amaa man gye fale ato numu nkun nu bee waa, ba bila bee towe bee yile bamu nu bee waa kanin mu kamaa.

2

Ibwaare kesintin katale

¹ Imu su fu kumaa mu nu fii bun fu birisa kupwe mu, fu man su konu fu lee. Nu fu kumaa mu nu fu bun fu birisa kupwe mu, fu bun fu n-yu gbaa kupwe numu, lu fee ngbaa fu fu waa alibi kulon manja. ² Amaa an nyi fee Ibwaare kupwe mu nu o su sa bamu nu bee waa kanin ato libi mu, i de kesintin okpa su. ³ Imu su fee fu nyimisa, fu kan fii bun fu birisa ana kupwe, yege ngbaa fu fu waa alibi kulon manja mu, fu fe nfeere fee fu taale sile lu Ibwaare kupwe

kibun mu to abee? ⁴ Abee fu bun ansi lu kidanbirasa mu nu Ibwaare i waa ee sa fu fee maa nye kokolo ee sa fu ye maa su kenyiita sa fu? Fu man nyi fee Ibwaare i waa adanbirasa anumu kpini ee sa fu ke i kye fu to ke fu yege alibi kiwaa?

⁵ Amaa lu fu kusu to olon ye alibi ki mee yege kiwaa su mu, fu kuula kusu bute sa fu n-yu fu gyoo Ibwaare agbu lala mu kake mu nu ee biti o lee kaapu alibi awaapu mu kesintin katale mu to. ⁶ Ibwaare ii biti o ka asa kumaa numu kuko kanan mu nu i dagaa mu lu ato mu nu o waa mu su. ⁷ Nu bamu nu ba su kenyiita bee waa kidanbirasa, bee biti Ibwaare bunyaa ye beeree ye nkpa mu nu i man su okaa mu, bamu ii biti ba nye nkpa kakpaa. ⁸ Nu asa mu nu bee ku bamu nkun lee, nu ba kina kesintin asun mu kunu nu bee waa asun libi mu, Ibwaare agbu ii biti i ba bamu su ke o man su bamu kuwee. ⁹ Nu aworofu ye kayyee ii biti i ba asa mu nu bee waa alibi mu kpini su. Ii biti i gyankpaa ba Gyiwu abi su, ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu gbaa su. ¹⁰ Amaa bunyaa ye beeree ye kayu yuuli ii biti i ba sa asa mu nu bee waa adanbirasa mu kpini, nu Gyiwu abi mu ii biti ba gyankpaa ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu gbaa. ¹¹ Lu fee Ibwaare man su nmeege to.

¹² Bamu nu ba man nyi Mosesi nbara, nu ba waa alibi mu, bee biti ba wu, nu

ɪ man gye ye ba maa kina Mosesi nbara mu kibuu su. Nu bamu nu be nyi Mosesi nbara mu, nu ba lu umu to waa alibi mu, kanin nbara manja nu bee biti ba taa bun bamu kupwe. ¹³ Lu fee man gye bamu nu be nyi Mosesi nbara mu, nu lbwaare u ku fee ba man gyii kupwe, amaa bamu nu bee waa nbara mu awaasa mu, bamu nu lbwaare ii wu fee bamu ikpa i kyigi. ¹⁴ Nu bamu nu ba man gye Gyiwu abi nu ba man su Mosesi nbara, amaa bee waa ato mu nu i kyina nbara mu su mu, ba man su nbara mu bire, amaa nbara kesintin i bu bamu to. ¹⁵ I yege nu bamu awaasa i kaapu fee bamu nkolo to mu, be nyi nbara mu. Nu bamu nfeere to gbaa i gyii bamu kesintin, lu fee bamu nfeere to i kaapu ye inumu i buron nu inumu fale i man buron. ¹⁶ Nu kanin manja nu ii biti i ba waa kake mu nu lbwaare ii biti o bola Yesu Krisito su taa nyimisa asiiri to awaasa gyii bamu asin, fee kanan mu nu asin danbirasa mu nu n towe mu i kaapu mu.

Gyiwu abi ye Mosesi nbara

¹⁷ Nu fu towe ye fu gye Gyiwu nyimisa, nu fu taa fu n-yu tub Mosesi nbara mu su, nu fu kaapu fu n-yu fee fu gye lbwaare lee. ¹⁸ Nu fu towe ye fu nyi lbwaare kebiti, lu fee fu bula Mosesi nbara mu, nu fu nyi ato mu nu i buron. ¹⁹ Nu fu towe ye fu i gye agyaatanapu ikpa okaapupu, nu fu i gye omu

nu ee kaapu bamu nu ba bu kitentenbiri to mu fitula. ²⁰ Nu fu towe ye fu i gye amelensipu otowewaapu, ye nbii wuribi okaapupu. Nu fu nyi Mosesi nbara mu, nu umu to nu kinyi ye kesintin mu bu. ²¹ Nu fu towe ye fu kaapu fu birisa ana asansa, nu mine i waa nu fu mee kaapu fu n-yu? Fu towe abwaaresin ye, keyu man buron, yege foo fu fii yuuri. ²² Nu fu towe ye asa ba man lu bamu-ka ana abee bamu-kuli ana kamaa mu, nu foo fu fu mee lu fu lee kamaa? Fii kisi idakpa kusun, yege foo fu fii yuuri idakpa ato fu lu idakpa isunkpa ibu to. ²³ Fu mu nu fu kaapu fu n-yu ye fii nyi Mosesi nbara mu, man gye fu i gyila lbwaare ipeeli fee fu maa nyita nbara mu? ²⁴ Fee kanan mu nu Asinkyan ylasa mu i towe ye, "Lu fane Gyiwu abi su mu, bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu bee towe asin bee nyita lbwaare kitu."

²⁵ Fee nu fen kan buu Mosesi nbara mu, kanin bire fu oduu katin mu su tonu. Amaa nu fu tin fu oduu nu fu mee buu nbara mu bire, i du nin fee fu maa man tin oduu mu. ²⁶ Nu omu nu o man tin oduu nu ee waa kuto kumaa kyeekyee fee kanan mu nu Mosesi nbara mu i kaapu mu, mine i waa nu lbwaare mee ye o taa mu fee omu nu o tin oduu? ²⁷ Imu su o man tin mu oduu, yege ee waa kuto kumaa kyeekyee fee kanan mu nu Mosesi nbara mu u

kaapu mu, ee biti o bun fu mu nu fu gye Gyiwu obii, nu fu tin fu oduu, nu fu nyita nbara mu kupwe.

28 Lu fee i man gye kayu-wule to ato awaasa i waa oku Gyiwu obii gbaa-gbaa, nu oduu katin mu, man gye kayu-wule to ato waasa nun. 29 Amaa omu nu o gye Gyiwu obii kesintin mu, mu kokolo to i kaapu, nu oduu katin mu i gye kokolo awaasa mu nu Kayaayu mu u waa, man gye Mosesi nbara mu u waa. Kanin asa manja u nye kiyin lu lbwaare ase man gye nyimisa ase.

3

Ibwaare i gye kesintin wuya

1 Imu su nu oku kan towe ye o gye Gyiwu obii mu, mine tonu nu o nye lu to? Abee mine tonu i bu oduu katin to? 2 Okpa kumaa su tonu bu to. Lu fee tonu mu nu ki gyankpaa i gye ye, Gyiwu abi mu abaa to nu lbwaare taa mu konu to asin mu waa. 3 Nu i kan ba fee aku ba man su kikole-gyii mu, bamu kuman kole gyii mu, i taale yege nu lbwaare o man waa kanan mu nu o towe yila mu abee? 4 Ayee! I mee ba kanin. Amaa nu nyimisa kumaa gye antjesa wuya mu, lbwaare bire san o gye mu kesintin wuya, fee kanan mu nu ba kyurou waa Asinkyan yilasa mu to ye,

“I dagaa fee fu lbwaare asin towesa i maa lee fu kesintin kaapu,

nu ba kan puu fu mu ke fu gyii asu.”

5 A taa fee ane awaasa mu nu i man buron, nu i lee kaapu fee lbwaare awaasa i de okpa mu, umee mu bire, nu o bite ane kusu mu, an bita a towe ye lbwaare man waa asin mu kyekyee? (Kanan mu nu nyimisa i towe mu, nu n towe fale).

6 Ayee! Nu i gye kanin mu, nene nu lbwaare ii bita o waa ke o tale dulinyaa?

7 Oku ii bita o gyii umore ye, fee nu me antjesa i yege nu lbwaare kesintin ki lonu lu ifuli mu, nu mu bunyaa mu tii su mu, mine i waa nu ee bun me kupwe fee n gye alibi owaapu? 8 Lu fale asin su mu, aku bee bita ba towe ye, “Fan yege a waa alibi, ke asa ba wu lbwaare adanbirasa.” Asa mu nu bee towe fale asin numu bee saale me ye me gbaa me n towe kanin mu, lbwaare ii bita o bun bamu kupwe fee kanan mu nu i dagaa.

Oku man bu to ye o man gye alibi owaapu

9 Nene nu an bita a towe unumu? Ane Gyiwu abi an gye asa kpare an kyok bamu nu ba san mu abee? Ayee! N te wula towe fee Gyiwu abi mu ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu kpini alibi i gyii bamu su olon. 10 Fee kanan mu nu Asinkyan yilasa mu i towe katin ku ye,

“Oku man bu to nu mu ikpa i kyiigi, halu okulon gbaa.

- 11 Ɔku man bu to nu ee nu lbwaare asin kase, nu Ɔku man bu to Ɔ naa ee biti lbwaare.
- 12 Nu Ɔkumaa numu kpeli mu ansi lu lbwaare su,
nu bamu kpini ba man su kyaare,
nu Ɔku man bu to nu ee waa kidanbirasa
halu Ɔkulon gbaa.
- 13 Bamu nno to asin towesa i moƆ fee lewu.
Antijesa nkun i bola bamu nrandubu su.
Bamu nno to asin i du fee kinanse kubwe.
- 14 Bee towe asa nno, nu bamu nno to asin towesa i buli.
- 15 Nyimisa kumoo man bu bamu osin.
- 16 Katin kumaa mu nu ba kpee mu ba yege nu asa bee gyii gyerebi nu bee wu awurufo.
- 17 Nu ba mee yege nu kayu yuuli ke ba asa to.
- 18 Nu ba man sile lbwaare kpini-kpini.”
- 19 To, an nyi fee asin kumaa mu nu nbara mu u kaapu mu, u towe u sa bamu nu bee buu nbara mu. Imu su Ɔku mee nye towe sehn ye mee mu Ɔ man waa alibi aku. Nu Ɔkumaa mu nu Ɔ bu dulinyaa to mu, lbwaare ii biti o bun mu kupwe lu mu alibi su. ²⁰ Lu fee Ɔku mee taale buu nbara mu lwe, ke lbwaare o wu fee mu awaasa i buron mu, lbwaare ase. Nbara mu i de sa nin ke a wu ane alibi.

Kikoolle-gyii u biya ikpa kikiigi

- 21 Amaa nbunbu bure lbwaare lee Ɔkpa mu nu nyimisa Ɔ bola su ke mu ikpa i kyiiigi mu ase mu kaapu, nu i man gye nbara kibuu. Halu imu nu lbwaare atowepu ye nbara mu kpini i gyii imu kesintin Asinkyan yulasa mu to.
- 22 Ɔkpa mu nu lbwaare i bola su, ke o wu fee asa ikpa ii kyiiigi mu ase mu, i gye ba maa koolle Yesu Krisito gyii. Nu Ɔkumaa numu lee man kwu. ²³ Lu fee Ɔkumaa numu waa alibi nu Ɔ pan lbwaare bunyaa mu. ²⁴ Lu lbwaare kabwaala kakee su mu, Ɔ bola Yesu Krisito kikoolle asa yege mu su, nu o kyula sa bamu fee bamu ikpa i kyiiigi mu ase. ²⁵ Nu lbwaare lee Yesu Krisito ye o be wu lu asa alibi su. Mu nkalan kikyeege wurige su mu, asa mu nu bee biti ba koolle mu gyii mu, ke ba maa lbwaare nsana i lonjo. Nu kusu bute mu nu lbwaare ii biti o bute ane mu, Yesu yile ane ayaa to koolle imu. Ɔ waa unumu nin ke Ɔ lee mu kesintin kaapu. Lu fee bamu nu ba waa alibi didaa mu, Ɔ man bute bamu asu
- ²⁶ Ɔ nye kenyiita gyoo ba fuu Yesu Krisito kelewu mu nu o wu sa alibi mu. Ɔ bila lee kaapu fee mu awaasa i de Ɔkpa, nu ee yege nu asa mu nu ba koolle Yesu gyii mu bamu ikpa i kyiiigi mu ase.

- 27 Mine kutu su nu an kaapu ane n-yu? Sehn man bu to. Mine i waa su nu a mee taale kaapu ane n-yu? Lu fee man gye nbara mu kibuu i yege nu lbwaare i

wu fɛɛ nyimɪsa ɪkpa i kyiiigi, amaa ɪ lu anɛ kɪkɔɔlɛ-gyii mu sɔ. ²⁸ Kɔtɔ mu nu an nu kase ɪ gye ye nyimɪsa kɪkɔɔlɛ Yesu Krisito gyii sɔ nu lbwaare i wu fɛɛ mu ɪkpa i kyiiigi mu ase, amaa man gye nbara mu kibuu sɔ. ²⁹ lbwaare mu gye Gyiwu abi nkɔn lbwaare nɪn? ɔ man gye bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi gbaa lbwaare nɪn abɛɛ? ɛɛhn! ɔ gye bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi gbaa lbwaare nɪn. ³⁰ lbwaare gye ɔkɔlɔn nɪn, umɔ sɔ lu kɪkɔɔlɛ-gyii sɔ nu ee biti o wu Gyiwu abi mu fɛɛ bamɔ ɪkpa i kyiiigi, nu lu kɪkɔɔlɛ-gyii sɔ nu ee biti o wu bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi gbaa mu fɛɛ bamɔ ɪkpa i kyiiigi mu ase. ³¹ Kanɪn sɔ kɪkɔɔlɛ-gyii kɪnɪmɔ kɪ yege nu nbara mu i bilɪnɪ kɪyan abɛɛ? Ayee! I man de kanɪn. Amaa kɪkɔɔlɛ-gyii ɪ yege nu an buu nbara mu sɔ kyɛɛkyɛɛ.

4

Abraham kɪkɔɔlɛ-gyii

¹ Mɪnɛ asɪn nu an biti a tɔwɛ lu anɛ naana Abraham sɔ? Mɪnɛ ɪ waa Abraham asɪn mu tɔ? ² Nu ɪ kan ɪ gye Abraham awaasa sɔ nu lbwaare wu mu fɛɛ mu ɪkpa i kyiiigi mu, naafɔɔ ɔ sɔ kɔtɔ mu nu ɔ taa kaapu mu n-yɪ, amaa man gye lbwaare ansi tɔ. ³ Mɪnɛ nu Asɪnkɪyan yɪlasa mu ɪ tɔwɛ? "Abraham kɔɔlɛ lbwaare gyii, lu mu kɪkɔɔlɛ-gyii maɲa sɔ nu lbwaare kyula ye mu ɪkpa

i kyiiigi." ⁴ Nu ɔsa mu nu ee sun kusun mu bɛɛ ka mu kɔkɔ nɪn, mu kɔkɔka mu kɪ man gye kakeɛ nɪn sa mu, amaa ɪ gye mu kusun mu kɔkɔ nu bɛɛ ka mu. ⁵ Nu ɪ man gye ɔkɔ kusun mu nu ɛɛ waa sɔ, amaa maa kɔɔlɛ gyii fɛɛ ɪ gye lbwaare ɪ yege nu alibi ɔwaapu mu nu ba kɔɔlɛ Yesu gyii mu bamɔ ɪkpa i kyiiigi mu, bamɔ kɪkɔɔlɛ-gyii mu ɪ yege nu lbwaare ɪ kɔɔlɛ bamɔ kyula fɛɛ bamɔ ɪkpa i kyiiigi. ⁶ Inɪmɔ nu Dawidi gbaa wɪla tɔwɛ ye kumu ɔkɔn wuya ɪ gye ɔsa mu nu lbwaare kyula fɛɛ mu ɪkpa i kyiiigi nu ɪ man gye mu awaasa sɔ. Nu Dawidi tɔwɛ ye,

⁷ "Kumu ɔkɔn wuya ana ɪ gye asa mu nu lbwaare taa bamɔ alibi kɛɛ bamɔ, nu ɔ fwɪ bamɔ alibi lu bamɔ sɔ.

⁸ Kumu ɔkɔn wuya ɪ gye ɔsa mu nu ɔnyɪrɪpɛ lbwaare man bila ye o nyɪnɪ mu alibi sɔ."

⁹ Kumu ɔkɔn mu nu Dawidi tɔwɛ mu asɪn mu, ɪ gye sa Gyiwu abi nkɔn nɪn, abɛɛ ye bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi gbaa? Nu an wɪla tɔwɛ ye, Abraham kɔɔlɛ lbwaare gyii, nu mu kɪkɔɔlɛ-gyii maɲa sɔ nu lbwaare kyula ye mu ɪkpa i kyiiigi. ¹⁰ Saɲa mɔɔ tɔ nu inɪmɔ ɪ waa sa mu? Saɲa mu nu ɔ tɪn oduu mu abɛɛ saɲa mu nu ɔ man pɪta tɪn oduu mu? I gye saɲa mu nu ɔ man pɪta tɪn. ¹¹ Abraham oduu katɪn mu gye sɪnkaala nɪn, nu ɪ kaapu

tɔ fɛɛ mɔ kɔkɔlɛ-gyii sɔ nɔ sɔnɔ mɔ nɔ ɔ man pɔta tɔn mɔ oduu mɔ, nɔ ɔ ɔbwaare kyula ye mɔ ukpa i kyiigi. Kanɔn sɔ mɔ ɔ gye asa kpini mɔ nɔ ba kɔlɛ gyii nɔ ba man pɔta tɔn bamɔ iduu mɔ kpini bamɔ-sɛ, nɔ ɔ yege nɔ ɔ ɔbwaare kyula ye bamɔ ukpa i kyiigi. ¹² Nɔ ɔ bɔla ɔ gye bamɔ nɔ ba tɔn iduu mɔ bamɔ-sɛ, man gye ba maa tɔn iduu sɔ, amaa lɔ fɛɛ bamɔ gbaa bamɔ, ba maa naa kɔkɔlɛ-gyii ɔkpa kɔlɔn mɔ nɔ anɛ naana Abraham natɛ sɔ pɔyɔ nɔ ɔ tɔn oduu mɔ.

¹³ ɔbwaare da mɔ kɔkɔlɔ sɔ sa Abraham maa mɔ anaana-bii ye bee bitɔ ba baa ba gye dulinyaa tɔ kapatɔye agyipu. Fale kɔkɔlɔ sɔ kɔda mɔ man gye nbara mɔ kibuu sɔ, amaa lɔ mɔ kɔkɔlɛ-gyii sɔ nɔ ɔbwaare kyula ye mɔ ukpa i kyiigi mɔ asɛ. ¹⁴ Nɔ bamɔ nɔ ba kan bee buu nbara mɔ, ɔ gye dulinyaa kapatɔye agyipu bɔrɛ, kanɔn bɔrɛ kɔkɔlɛ-gyii mɔ kɔ gye kɔyan, nɔ kɔkɔlɔ sɔ kɔda mɔ man sɔ kyaarɛ. ¹⁵ Lɔ fɛɛ bamɔ nɔ ba fɔyɔ nbara mɔ, bɛɛ nye ɔbwaare kɔsɔ bɔtɛ. Amaa nɔ nbara ɔ man bɔ tɔ mɔ, nbara kɔfɔyɔ gbaa man bɔ tɔ.

¹⁶ ɔmɔ sɔ lɔ kɔkɔlɛ-gyii sɔ nɔ asa bɛɛ nye kɔtɔ mɔ nɔ ɔbwaare da mɔ kɔkɔlɔ sɔ sa bamɔ mɔ. ɔ gye kabwaala kakɛɛ sa Abraham kɔnaana tɔ. ɔ man gye bamɔ nɔ ba buu nbara mɔ nkɔn, amaa ye bamɔ nɔ ba kɔlɛ gyii gbaa fɛɛ kanan mɔ nɔ Abraham kɔlɛ gyii mɔ. Lɔ fɛɛ

mɔ ɔ gye anɛ kpini anɛ-sɛ. ¹⁷ Fɛɛ kanan mɔ nɔ ba kyɔrɔɔ yɔla mɔ ye, “N waa fɔ ɔsɛ sa ndɛndɛmandɛ kpini.” ɔbwaare asɛ mɔ Abraham ɔ gye ɔsɛ sa anɛ kpini. Abraham kɔlɛ ɔbwaare mɔ nɔ ee kyɔnɔ alewupu ɛɛ ba nkpa tɔ mɔ gyii, nɔ ɔbwaare ɛɛ sa alewupu nkpa. Nɔ kɔtɔ mɔ nɔ kɔ man wɔla kɔ bɔ tɔ mɔ, mɔ ɔ yege nɔ kɔ ba.

¹⁸ ɔ maa du fɛɛ tamaa man bɔ tɔ gbaa mɔ, Abraham kɔlɛ gyii nɔ ɔ sɔ tamaa. Nɔ ɔ ba waa ɔsɛ sa ndɛndɛmandɛ gaalaagaa fɛɛ kanan mɔ nɔ ɔbwaare tɔwɛ mɔ ye, “Kanɔn nɔ fɔ anaana-bii bee bitɔ ba ba nye akyɔ fɛɛ akyikpebi.” ¹⁹ Abraham gyii fɛɛ nsu kɔlɔfa nɔ ɔ nyɔ mɔ kayɔ-wɔlɛ kɔ maa pɔɔ. Nɔ mɔ-ka Sara gbaa bɔlɛ nɔ ɔ man kɔbge kɔ. Lɔ ɔmɔ kpini sɔ Abraham kɔkɔlɛ-gyii kɔ man yɔɔ. ²⁰ Nɔ kɔtɔ mɔ nɔ ɔbwaare da mɔ kɔkɔlɔ sɔ sa mɔ mɔ, ɔ man gyii ɔmɔ ɔmɔrɛ, amaa ɔ nye kɔkɔlɛ-gyii tɔ ɔlɔn nɔ ɔ taa bɔnyaa sa ɔbwaare. ²¹ Nɔ ɔ kɔlɛ kyula fɛɛ kɔtɔ mɔ nɔ ɔbwaare da mɔ kɔkɔlɔ sɔ ye ee bitɔ ɔ waa sa mɔ mɔ, ee bitɔ ɔ taalɛ waa. ²² Fale sɔ nɔ, “ɔbwaare kyula ye mɔ ukpa i kyiigi.” ²³ ɔmɔ nɔ ba kyɔrɔɔ ye Abraham ukpa i kyiigi ɔbwaare asɛ mɔ, man gye mɔ nkɔn sɔ nɔ ba kyɔrɔɔ kanɔn. ²⁴ Amaa anɛ kpini sɔ nɔ ba kyɔrɔɔ kanɔn. Kanɔn sɔ anɛ gbaa anɛ mɔ nɔ an kɔlɛ ɔbwaare mɔ nɔ ɔ kyɔnɔ

anE-Nyiripe Yesu lu lewu to gyii mu, lbwaare ii biti o koolle ane fee ane ukpa i kyiigi. ²⁵ Kpalɩ fee ane alibi su lbwaare lee mu sa fee o wu, nu o kyinji mu ba nkpa to nu lu mu su mu lbwaare koolle ane fee ane ukpa i kyiigi.

5

Kikoolle-gyii i biya kayi-yuuli ye kensi-gyii

¹ Kanɩn su, lu ane kikoolle-gyii su mu, lbwaare kyula ye ane ukpa i kyiigi mu ase, nu lu Onyiripe Yesu Krisito su mu, kayi yuuli ki bu anaa lbwaare nsana. ² Lu mu su nu an taa ane kikoolle-gyii nye kabwaala mu nu nbunbu an yile kumu to fale. Nu ane ansi i gyii lu fee an su tamaa fee an biti an nye bunyaa mu nu lbwaare ii biti o sa ane susu mu. ³ Nu man gye kanɩn nkun su, amaa awurufo mu nu an gyii fale gbaa mu, ane ansi i gyii, lu fee awurufo i yege nu asa ba nye aniya yile to. ⁴ Nu aniya kyule to moo i biya kibulabu, nu kibulabu ki biya tamaa. ⁵ Nu tamaa mee waa kyan, lu fee lbwaare bola Kayaayu Kyirekyire mu nu o taa sa ane mu su kyeege mu kebiti mu bola ane nkolo to.

⁶ Saɩa mu nu ane anyumisa a mee bila taale waa sehn mu, kanɩn saɩa maɩa to kyeekyee nu Krisito ba wu sa ane alibi awaapu. ⁷ Ii biti i waa olon sa nyumisa fee o wu sa osa mu nu mu

ukpa i kyiigi gbaa. Amaa omu nu o gye adanbirasa owaapu bure akuto fee oku ii biti o waa kakolo osu ye ee biti o wu sa mu. ⁸ Amaa lbwaare lee mu kebiti mu nu o su sa ane mu kaapu lu unumu su. Lu fee a maa san an gye alibi awaapu gbaa mu, nu Krisito ba wu sa ane.

⁹ Lu Yesu Krisito nkalan su nu lbwaare koolle kyula fee ane ukpa i kyiigi mu ase. Kanɩn maɩa su lu Krisito su mu, ee biti o molge ane lu mu kusu bute mu to. ¹⁰ Halu saɩa mu nu an gye lbwaare akisipu mu, nu o yege mu-bii Yesu ba wu nu i lonjo anaa mu nsana. Lu fee Yesu maa te nkpa to su mu, ee biti o molge ane lu kusu bute kakpaa mu to. ¹¹ Nu i man gye unumu nkun, amaa umu nu i bila i tii su i gye fee ane ansi i gyii lu kolonjo mu nu ane-Nyiripe Yesu Krisito ba lonjo anaa lbwaare nsana mu su.

Lewu bola Adam su ba, nu nkpa i bola Yesu Krisito su ba

¹² Nu lu nyumisa kulon awaasa su nu alibi i ba dulinyaa, nu lu alibi su nu lewu ba dulinyaa to. Nu fale su nu lewu nye okpa asa kpini su, lu fee okumaa numu waa alibi. ¹³ Imu su poyi ke lbwaare o biya nbara mu, alibi i wola i bu dulinyaa to. Amaa saɩa mu nu nbara mu i man bu to mu, ba mee taa alibi bee tu sehn. ¹⁴ Amaa lu alibi su mu, lewu gyii nyumisa su kuwura lu Adam su ba fvu Mosesi saɩa su, halu ba maa man

nyita lbwaare kɔnɔsa mu fɛɛ Adam lɛɛ mu gbaa. Ɔkpa ku su mu Adam ɪ yile sa Yesu mu nu ɔ ba ba kamaa tɔ mu.

¹⁵ Amaa lbwaare kabwaala kakɛɛ mu man du fɛɛ Adam alibi mu. Kpalɪ fɛɛ Adam kulɔn alibi mu su mu, ɔkɔmaa numu wu. Amaa lbwaare kabwaala mu nu ɔ taa kɛɛ ɔkɔmaa numu lu Yesu Krisito kulɔn su mu, ki gye kutɔ kpare.

¹⁶ Kanɔn maɲa gbaa nu lbwaare kakɛɛ mu ki man du fɛɛ kanan mu nu Adam nyimisa kulɔn alibi ɪ ba waa mu. Nyimisa kulɔn alibi katale su mu, i bun ɔkɔmaa numu kɔpwe. Amaa lu asa alibi gaalaagaa kiwaa kamaa mu, ɔmu nu ɛɛ yege nu lbwaare ɪ taale kyula fɛɛ nyimisa ɪkpa i kyiiigi mu ase mu, ɪ ba. ¹⁷ Nyimisa kulɔn alibi su nu lewu gyii asa su ɔlɔn lu kanɔn nyimisa kulɔn maɲa su. Nu Yesu Krisito nyimisa kulɔn gbaa su mu, anyimisa ba nye kabwaala nu lbwaare ii kyula fɛɛ bamu ɪkpa i kyiiigi mu ase, nu ba nye lbwaare ase kakyina kakpaa. Imu su kutɔ mu nu Yesu Krisito waa mu, ki kyɔ lewu ɔlɔn mu nu ki da gyii anɛ su mu.

¹⁸ Imu su fɛɛ kanan mu nu nyimisa kulɔn alibi su nu asa kpini ba gyii kɔpwe mu, kanɔn maɲa su nu nyimisa kulɔn ɪkpa kikyiiigi su mu, nu lbwaare ii kyula ye asa bamu ɪkpa i kyiiigi, nu ba nye nkpa. ¹⁹ Fɛɛ kanan mu nu Adam kulɔn waa kusɔ tɔ ɔlɔn nu ɔ man nu lbwaare ase, nu asa kpini

ba biliɲi alibi awaapu mu, kanɔn maɲa su nu Yesu Krisito kulɔn biya mu asu kase nu lbwaare ase nu ɪ yege nu lbwaare kyula asa gaalaagaa fɛɛ bamu ɪkpa i kyiiigi mu ase.

²⁰ Mosesi nbara mu ɪ ba nɔn, kɛ ɪ yege asa ba wu alibi mu nu bɛɛ waa mu kukyɔ. Amaa alibi kiwaa ki maa nye akyɔ mu, yege lbwaare kabwaala mu ki nye akyɔ ki tii su. ²¹ Fɛɛ kanan mu nu alibi nye ɔlɔn nyimisa su nu ɔ nye lewu mu, kanɔn maɲa su nu asa ba nye lbwaare kabwaala fɛɛ maa kyula fɛɛ asa ɪkpa i kyiiigi mu ase. Imu su lu anɛ-Nyirɪpe Yesu Krisito su mu, asa ba nye nkpa kakpaa.

6

Alibi man bila ɪ su anɛ su ɔlɔn

¹ Kanɔn su, mine nu an biti a tɔwe? A kyaga su an waa alibi kɛ lbwaare kabwaala mu ki nye akyɔ ki tii su abɛɛ?

² Ayee! Alibi ɪ man bila su anɛ su ɔlɔn, lu fɛɛ i du nɔn fɛɛ a maa wu mu, nene nu an bila taale kyina alibi mu tɔ? ³ Abɛɛ fan man nyi fɛɛ anɛ kpini mu nu ba gyee anɛ lbwaare kekyugyee mu waa Yesu Krisito tɔ mu, ɪ waa fɛɛ anaa mu an waa kukulɔn mu lewu tɔ abɛɛ? ⁴ Nu lu anɛ lbwaare kekyugyee mu su mu, anaa mu an wu, nu ba pula anaa mu. Imu su fɛɛ kanan mu nu Ɔse lbwaare taa mu bunyaa kyini mu lu lewu tɔ mu, anɛ gbaa anɛ an biti a kyina kakyina pɔpwe tɔ.

⁵ FEE anaa mu a maa gye kukulun lu mu kelewu mu su mu, kanun manja su nu anaa mu an biti a ba an gye kulun lu mu kikiyi bi bwii ba nkpa to mu. ⁶ Nu an nyi fee ba da ane alibi n-yu didaa mu ye mu mata oyu laasa su moo, nu i yege nu ane alibi n-yu didaa man bila ki su olun ane su, ke a man bila taa ane n-yu waa anye sa alibi. ⁷ Lu fee okumaa mu nu o wu mu, o nye mu n-yu lu alibi kiwaa su.

⁸ FEE anaa Krisito a maa wu fale mu, an koolle gyii fee anaa mu an biti a buga kyina. ⁹ Nu an nyi fee Krisito maa kyini lu lewu to fale mu, o mee bila ye o wu, nu lewu man bila o su mu su olun. ¹⁰ Nu kelewu mu nu o wu mu, o wu sa ane alibi kulu kulun kakpaa, amaa nkpa mu nu o te kumu to mu, o te sa lbwaare.

¹¹ Kanun okpa manja su, fan ki fane n-yu fee fan wu, nu alibi kiwaa ki man bila ki su fane su olun, amaa fan te sa lbwaare, lu fee fan naa Yesu Krisito fan waa kukulun. ¹² Imu su fan man yege alibi i gyii kuwura fane kayi-wule su, ke fan man buu ato libi mu nu fane kayi-wule ii biti i waa mu. ¹³ Fan man taa fane n-yu katun ku sa alibi ke i taa waa asun libi, amaa fan taa fane n-yu sa lbwaare fee bamu nu lbwaare lee bamu lu lewu to ba nkpa to mu, ke fan taa fane kayi-wule kpini taa sa mu, ke o taa fane waa ukpa kyigisa ato. ¹⁴ Nu fan man bila yege alibi i gyii

fane su olun, lu fee fan man bu Mosesi nbara mu kase, amaa lbwaare kabwaala mu to nu fan bu.

An gye anye sa lbwaare

¹⁵ Kanun su mine nu an biti a towe? FEE a maa man bila an bu nbara mu kase, nu an nye lbwaare kabwaala mu, a kyaga su an waa alibi? Ayee! ¹⁶ Fan man nyi fee nu fan kan taa fane n-yu sa oku nu fan nu mu ase mu, fan gye anye sa osa manja. Imu su nu fan kan buu alibi mu, fan gye anye sa imu, nu u su fane i kpee lewu to, amaa nu fan kan buu lbwaare mu, imu i su fane i kpee ukpa kyigisa to. ¹⁷ Fan kyina fan gye anye sa alibi, amaa n fwaala lbwaare fee nbunbu bure fan taa fane nkolo kpini buu kesintin kikaapu mu nu ba taa kaapu fane mu. ¹⁸ lbwaare koolle fane lu alibi to, nu fan ba bilini anye sa ukpa kyigisa awaasa.

¹⁹ Fane kikoolle-gyii ki maa man puta waa olun su, nu n taa kayi-wule to asun n kala n sa fane fale. Didaa mu fan kyina taa fane n-yu bilini anye alibi to, nu fan waa alibi kikyoo tii su. Kanun su nu i dagaa fee nbunbu fan taa fane n-yu kpini fee anye sa ukpa kyigisa awaasa, ke fan ba bilini lbwaare lee. ²⁰ Saja mu nu fan gye anye sa alibi mu, lbwaare ukpa kyigisa asun mu, fan man taa imu waa sehn. ²¹ Mine tonoo nu fan nye lu kanun saja manja, lu kanun ato manja mu nu

ndaga ɪ gye ipeeli-sɪn sa fane fale? Kanɪn atɔ maɲa ɪ biya lewu. ²² Amaa nbɪnbɪ fan maa man bila fan gye anye sa alibi fale, nu fan bilinɪ anye sa lbwaare mu, tɔnɔ mu nu fen biti fan nye mu ɪ gye fan maa bilinɪ lbwaare asa, nu ɪ biya fane nkpa kak-paa. ²³ Nu alibi kɔkɔka ɪ gye lewu, amaa lbwaare kakɛɛ mu nu ɔ bɔla ane-Nyɪrɪpe Yesu Krisito sɔ sa ane ɪ gye nkpa kak-paa.

7

Asɪn lu Mosesi nbara mu sɔ

¹ Mɛ bɪrɪsa ana akɔɔle-gyipu, fane kpini fan nyi fɛɛ saɲa mu nu nyɪmɪsa san ɔ tɛ nkpa tɔ mu, saɲa maa nkɔn nu nbara mu ɪ sɔ ɔɔn mu sɔ. ² I du nɪn fɛɛ ɔkyɪ kilipu. Saɲa mu nu mu-kuli san ɔ tɛ nkpa tɔ mu, kekili nbara mu ɪ ɲmina mu sa mu-kuli. Amaa nu mu-kuli mu kan wu bɪɛ ɔ nye mu n-yɪ lu kekili nbara mu tɔ. ³ Kanɪn sɔ nu ɔ kan kili ɔnyɪn pɔpwe yege mu-kuli san ɔ tɛ nkpa tɔ mu, ɔ lu mu-kuli kamaa nɪmɔ. Amaa nu mu-kuli mu kan wu bɪɛ ɔ nye mu n-yɪ lu kekili nbara mu tɔ, nu ɛɛ bila taale kili ɔnyɪn pɔpwe nu ɪ mɛɛ kaapɔ fɛɛ ɔ lu mu-kuli kamaa nɪn.

⁴ Imɔ sɔ mɛ-daa ana ye mi-supu ana, kanɪn maɲa nu fane gbaa fane fan maa kɔɔle Yesu Krisito gyii mu, fan bɔla mu kayɪ-wɔle sɔ wu nɪn. Imɔ sɔ Mosesi nbara mu ɪ man bila ɪ sɔ fane sɔ ɔɔn. Imɔ sɔ

nbɪnbɪ bɪɛ fan gye sa Krisito mu nu ɔ wu kyiiigi lu lewu tɔ mu, kɛ a nye waa adanbɪrasa sa lbwaare. ⁵ Fɛɛ saɲa mu nu an bɔ ane gbaa-gbaa kayɪ-wɔle kebiti tɔ mu, nbara mu ɪ yege nu kayɪ-wɔle kebiti mu nu ɪ gye alibi mu, ɪ waa kusun ane n-yɪ tɔ, nu an sun asun libi nu ɪ sɔ ane ii kpee lewu tɔ. ⁶ Amaa nbɪnbɪ an nye ane n-yɪ lu nbara mu nu ɪ daa kyɪna ɲmina ane mu tɔ, lu fɛɛ i du nɪn fɛɛ anaa Krisito a maa wu. Imɔ sɔ nu a man bila an sun nbara dɪdaa mu nu ba kyɔrɔɔ yla mu, amaa an sun lbwaare ɔkpa pɔpwe mu nu ɪ bɔla Kayaayu mu sɔ.

Mosesi nbara ye alibi

⁷ Imɔ sɔ mɪnɛ nu an biti a tɔwɛ? Nbara mu ɪ gye alibi nɪn abɛɛ? Ayee! I man gye alibi nɪn. Nbara mu ɪ yege nu n bu kɔtɔ mu nu alibi ɪ gye. Nu nbara mu ɪ man dɪn tɔwɛ ye, “Man yege fu ansi ɪ payɪ ɔkɔ atɔ sɔ mu” naafɔɔ n mɛɛ ye n bu kɔtɔ mu nu onsi-payɪ gye. ⁸ Nu nbara ɪnɪmɔ sɔ nu alibi a bɔla nye ɔkpa mɛ tɔ, nu u sɔ mɛ ɔbɔle nu n biti alibi kɔmaa kɪwaa tii sɔ. Lu fɛɛ nu nbara ɪ man bɔ tɔ mu, alibi mu kɔnɔ ki wu. ⁹ Saɲa kɔ tɔ mu n daa kyɪna yege n man nyi Mosesi nbara mu. Amaa saɲa mu nu n ba bu lbwaare kɔnɔsa mu, nu n lan bu fɛɛ alibi tɔ nu n tɛ, nu n wu. ¹⁰ Nu n lan bu fɛɛ lbwaare kɔnɔsa mu nu naafɔɔ ɪ biya mɛ

nkpa mu, i taa me kpee lewu to. ¹¹ Nu alibi i bola lbwaare konosa mu su nye okpa pina me, nu i bola umu su moɔ me. ¹² Mosesi nbara mu i du kyirekyire, nu lbwaare konosa mu gbaa i du kyirekyire, nu i du kyekyee nu i buron. ¹³ Imu su fale koto danbirasa numu i baya me lewu nun? Ayee! Amaa alibi a bola koto danbirasa numu su nu i yege nu n wu lewu. Inumu i waa nun ke alibi i lu ifuli kaapu kanan mu nu i du. Nu konosa mu ki yege nu an taale wu kesintin fee alibi i gye alibi i man buron nun kpini-kpini.

¹⁴ An nyi fee nbara mu i gye lbwaare Kayaayu to ato nun, amaa mee me bure n gye kayi-wule nyimisa nun, nu alibi i gyii me su nu i waa me fee kinye. ¹⁵ N mee nu me awaasa mu kase. Lu fee ato mu nu n biti fee n waa mu, mee taale n waa, amaa umu nu n mee biti mu, umu nu n waa. ¹⁶ Nu fee nu n kan waa umu nu n mee biti fee n waa bure, n kyula fee nbara mu i buron. ¹⁷ Kanin bure kanan mu nu i du mu, man gye me gbaa-gbaa me i waa ato waasa libi numu, amaa alibi mu nu i bu me to mu i waa umu. ¹⁸ Nu n nyi fee me gbaa-gbaa me to nu i gye me kibaabuto didaa mu, koto danbirasa ku ki man bu me to. I gye me kpire fee n waa adanbirasa, amaa n mee taale n waa. ¹⁹ Adanbirasa mu nu n biti fee n waa mu, n mee waa umu, amaa alibi mu nu n mee biti fee n waa mu, umu

nu n waa. ²⁰ Fee nu n kan waa koto mu nu ki man gye mi kebiti fee n waa mu, man gye me i waa umu kanin, amaa alibi mu nu i bu me to mu, umu i waa kanin.

²¹ N wu fee sana kumaa mu, kanin nu i waa me nun. Lu fee sana kumaa mu nu n biti fee n waa adanbirasa mu, alibi nu i sula me naa waa. ²² Nu me kokolo to mu, n koolo lbwaare nbara mu kyula fee umu nu n biti n buu. ²³ Amaa n wu nbara ku maa bu me to u waa kusun, nu i ko ye lbwaare nbara mu nu n koolo kyula me kokolo to mu. Nbara numu i yege nu alibi gyii mi kumu nu i loo me n-yu to kpini.

²⁴ Me awurufɔ wuya numu! Anumu ii biti o molige me lu kayi-wule awaasa libi mu nu ku su me kii kpee lewu to fale? ²⁵ N afwaala lbwaare fee o bola ane-Nyiripe Yesu Krisito su molige me.

Me gbaa-gbaa me kokolo to mu, n buu lbwaare nbara mu, amaa me kibaabuto didaa mu, kii biti alibi kiwaa.

8

Ibwaare Kayaayu mu yege nu an nye ane n-yu

¹ Imu su, nbunbu lbwaare kupwe kubun man bu to sa ane mu nu anaa Yesu Krisito an waa kukulun mu. ² Lu fee a maa bola Yesu Krisito su mu, lbwaare Kayaayu nbara pupwe mu nu ku sa nyimisa nkpa mu, i yege nu n nye me n-yu lu nbara mu nu u towe ye, nu n kan waa mu alibi n biti n wu mu. ³ Koto

mu nu Mosesi nbara mu i man taale waa, kpali fee ane kayu-wule mu maa man bila ki bulun ki buu nbara mu, lbwaare taale waa fee maa sun mu gbaa-gbaa mu-bii fee nyimisa alibi awaapu keduli. Nu o taa mu n-yu waa saraga sa ane alibi, ba bun alibi mu nu i gyii nyimisa kayu-wule su mu kupwe. ⁴ lbwaare waa fale nin ke a taale waa kesintin ukpa danbirasa mu nu nbara ii biti mu, lu fee an man bila an buu ane kayu-wule didaa mu, amaa an buu lbwaare Kayaayu kebiti mu.

⁵ Nu bamu nu ba naa kayu-wule didaa to mu, bamu nfeere i de kayu-wule kebiti su nin, amaa bamu nu ba naa Kayaayu to mu, bamu nfeere i de Kayaayu kebiti to nin. ⁶ Fee kayu-wule kebiti kan gyii oku nfeere su mu, i biya mu lewu nin, amaa omu nu lbwaare Kayaayu kebiti gyii mu nfeere su mu, i biya mu nkpa ye keyuula. ⁷ Lu fee nu oku kan taa mu nfeere tub kayu-wule kebiti su mu, o gye lbwaare okisipu. Nu o mee buu lbwaare nbara, nu o mee taale buu su gbaa. ⁸ Nu bamu nu bee waa bamu kayu-wule kebiti mu, ba mee bola lbwaare ansi.

⁹ Amaa fane bire fen mee waa fane kayu-wule kebiti, amaa lbwaare Kayaayu mu nu ki bu fane to mu kebiti nu fen waa. Nu o sa kumaa mu nu o man su Krisito Kayaayu mu, o man gye Krisito lee. ¹⁰ Amaa fane mu nu Krisito bu fane nkolo to

mu bire, fane n-yaayu mu nu i bu fane to mu i su nkpa. Lu fee lbwaare towe ye fane ukpa i kyiiigi mu ase, amaa lu fane alibi su mu fane kayu-wule kii biti ki wu. ¹¹ Nu i kan i gye fee lbwaare mu nu o kyini Yesu lu lewu to mu Kayaayu bu fane to bire, kanin lbwaare mu nu o kyini Yesu lu lewu to mu, ii biti o sa fane kayu-wule nkpa, lu mu Kayaayu mu nu ki bu fane to fale su.

¹² Imu su me-daa ana ye mi-supu ana, nbunbu kutu mu nu ki dagaa i gye fee a man taa ane kayu-wule kebiti waa ane kakyina to. ¹³ Nu fan kan taa kayu-wule asun libi waa fane kakyina to bire fen biti fen wu, amaa nu fan bola Kayaayu mu su kina nu fan yege kayu-wule asun libi mu bire, fen biti fan nye nkpa. ¹⁴ Bamu nu ba buu lbwaare Kayaayu okpa kaapusa bamu mu, bamu i gye lbwaare mu-bii ana. ¹⁵ Lu fee Kayaayu mu nu lbwaare sa fane mu, mee waa fane anye ke fan baa fan su kufuu. Amaa fan nye Kayaayu mu nu ku waa fane lbwaare mu-bii ana. Imu olon to nu an taale tu lbwaare ye, "Abaa! Ane-Se." ¹⁶ lbwaare Kayaayu mu gbaa-gbaa i lee i kaapu ane nkolo to kesintin fee an gye lbwaare mu-bii ana. ¹⁷ Nu a maa gye mu-bii ana fale su mu, an biti a nye kutu mu nu o da mu kokolu su ye ee biti o sa ane mu. Nu anaa Krisito an biti a buga nye kanin kutu manja.

Amo ana mu an boga gyii mu awurufo mu, poyi ke ana mu a boga gyii mu bonyaa mu.

Kakaaku bonyaa ki nye

18 Nu n wu fee nbunbu awurufo mu nu an gyii fale mu, oku mee taale taa kaala bonyaa mu nu lbwaare ii biti o lee kaapu ane mu. 19 lbwaare ato tussa mu kpini bee gyogyoo ba gyoo lbwaare o ba lee mu-bii ana mu kaapu. 20 Nu ato tussa mu kpini i ba waa ato kiyani mu nu i man gye umu kebiti su, amaa lbwaare i waa umu kanin ke o sa umu tamaa. 21 Lu fee ato tussa mu kpini bee biti ba koolo bamu n-yu lu lewu ye kinyita to, ke ba ba nye bamu n-yu ye bonyaa mu nu i de sa lbwaare mu-bii ana mu.

22 Nu an nyi fee ato tussa mu kpini bee yiyee ba fub halu ndaga, fee kanan mu nu okyu ii dunji mu. 23 Nu i man gye umu nkun u yiyee, amaa ane gbaa-gbaa mu nu an nye Kayaayu mu nu ki gye lbwaare kakee gyankpaasa mu gbaa an yiyee ane nkolo to. An yiyee an gyoo kake mu nu lbwaare ii biti o taa ane waa mu-bii ana, ke o koolo ane kayu-wole yege mu. 24 Lu tamaa mu nu an su mu su mu, lbwaare molige ane. Amaa nu oku su tamaa lu kuto mu nu o tee wala wu mu, man gye tamaa kpini-kpini. Nu animu i su tamaa kuto mu nu o tee wala o su mu su? 25 Amaa kuto mu nu an man puta nye nu an

su umu su tamaa mu an nye kenyita nun an gyoo kumu.

26 Kanin okpa kulun su nu Kayaayu mu i kye ane to sanja mu nu ane n-yu i yoo ane mu. Kpalu fee a maa man nyi kuto mu nu a kole, nu a man nyi kanan mu nu a towe ane kabwaare-kole to mu, Kayaayu mu gbaa-gbaa ii muusi ee towe atowe-bi mu nu oku mee taale taa kono towe nu o yile to ee kole ee kye ane to. 27 Nu lbwaare mu nu o nyi ane nkolo to mu, nyi nfeere mu nu i bu Kayaayu mu to, lu fee Kayaayu mu i yile to ee kole ee sa akoolo-gyipu mu lu lbwaare kebiti su.

An kyoo bamu nu ba ko gyii lu mu

28 Nu an nyi fee ato kumaa mu nu i ba mu, lbwaare su umu kpini ee waa kusun, ke i kpee naa lwe danbirasa sa bamu nu bee biti mu asin mu. Bamu i gye asa mu nu lbwaare wala tu, fee kanan mu nu o wala towe yila mu. 29 Nu bamu nu lbwaare wala o nyi mu, nu o lee bamu yila ke ba ba waa fee mu-bii keduli mu, ke mu-bii mu o ba waa nbii damante mu to obii gyankpaasa. 30 Nu bamu nu o lee yila mu, o tu bamu, nu bamu nu o tu mu, o towe ye bamu ikpa i kyigi mu ase, nu bamu nu bamu ikpa i kyigi mu ase mu, o taa mu bonyaa mu sa bamu.

31 Inumu kpini kamaa mu, mune nu an biti a towe? Fee nu lbwaare kan o yile ane kamaa mu, animu i taale

ko ye ane? ³² Nu lbwaare mu nu o man kina mu-bii kita sa, nu lu ane alibi su mu, o yege nu o be wu sa ane mu, mine su nu o mee ye o taa ato kpini tii mu su bwaala ane? ³³ Nu lbwaare gbaa-gbaa maa towe ye an gyii asu mu, anumu ii biti o taale pwu ane mu nu lbwaare wola lee yila sa mu n-yu mu? ³⁴ Anumu i gye omuni o bun ane kupwe? Yesu Krisito abee. Ayee! Mu i wu sa ane nu o kyinji lu lewu to sa ane, nu o te lbwaare gyisa su o yile to ee kole ee kye ane to. ³⁵ Mine i taale barige ane lu Krisito kebiti mu to? Kayyee, abee kikipne, abee kanyanla, abee akun, abee kitiri, ato mu nu a su kufuu, abee kumomo? Inumu kpini i mee taale barige ane lu Yesu kebiti mu to. ³⁶ N towe kanin lu fee Asinkyan yilasa mu i towe ye,

“O! lbwaare, kpali fu su bee moo ane kake kumaa, nu ba taa ane waa fee nbulupu mu nu bee biti ba naa moo bamu mu.”

³⁷ Amaa lu Yesu Krisito kebiti mu nu o su sa ane su mu, an ko an lu umu kpini-kpini to. ³⁸ Nu n nyi i maa gye kesintin fee lewu nin o, nkpa nin o, lbwaare nboo nin o, nbwu libi nin o, ato mu nu i bu to nbunbu nin o, ato mu nu ii biti i ba nin o, kase su ato nin o, olun nin o, ³⁹ susu nin o, kase to kase to ato nin o, ato mu nu lbwaare tub mu, kuku mee taale barige kebiti mu

nu ki bu an naa mu nsana lu Onyiripe Yesu Krisito su.

9

lbwaare lee Isirayi abi fee mu asa bitisa

¹ Lu maa Krisito a maa gye kukulun su mu, asin mu nu n towe fale i gye kesintin, n mee tin antijesa. Kayaayu Kyirekyire mu ye me nfeere to ii gyii me kesintin, fee umu nu n towe fale i man gye antijesa. ² Me oto to i foyi me nu me kokolo to ki nyita sa me asa. ³ Naafoo nu ii biti i waa mu, n biti n taa me n-yu sa ke lbwaare o towe me nno, ke i barige maa Yesu nsana, ke i yege me asa Isirayi abi ba nye nkpa. ⁴ Isirayi abi ba gye lbwaare asa. Bamu nu lbwaare lee nu o taa bamu waa mu asa, bamu nu o lee mu bunyaa kpare mu kaapu, nu maa bamu ba waa katowe kyula, nu o sa bamu mu Nbara mu, nu o kaapu bamu okpa mu nu ba taa su sun mu, nu bamu nu o da kokolo su sa. ⁵ Nu Isirayi abi banumu to nu lbwaare asa kpare-kpare mu ba lu, nu Krisito maa ba fee nyumisa kayi-wule to mu, o lu kanin kinaana mana to. lbwaare i gye omuni kuto kumaa ki bu mu kase, nu ayin-bi a gye mu lee karkaa. Amen!

⁶ Amaa i man gye ye lbwaare man waa asin mu nu o da mu kokolo su towe yila mu to nin. Kpali fee man gye bamu nu ba lu Isirayi kinaana mu to kpini i gye Isirayi abi kesintin.

7 Abɛɛ ɪ man gye bamu nu ba lu Abraham kɪnaana mu tɔ kpini ɪ gye Abraham anaana-bii. Lu fɛɛ lbwaare tɔwe sa Abraham ye, "Lu Isaki kanan tɔ nu fii biti fu nye anaana-bii. 8 Asɪn mu kase ɪ gye ye, man gye nbii mu nu Abraham kɔuge mu kpini ɪ gye lbwaare mu-bii ana. Amɔɔ bamu nu lbwaare da mu kɔkɔlɔ su sa Abraham mu nkɔn ɪ gye mu anaana-bii. 9 Kpalɪ fɛɛ fale nu lbwaare da mu kɔkɔlɔ su tɔwe Abraham, 'Kesu kaku fale saɲa ke n ba bwii ba mu, fu-ka Sara ii biti ɔ kɔuge kebii-nyɪnsa-bii.'

10 "Man gye ɪmu nkɔn. Amaa ɔkyɪ mu nu ba tu mu ye Rebeka mu ɔ kɔuge nbwaara-bii mu nu bamu-se gye ane naana Isaki. 11 Amaa ba maa man pɪta kɔuge bamu gbaa ke ba waa asɪn danbirasa abɛɛ alibi mu, lbwaare wɪla lɛɛ kaapu fɛɛ kanan mu nu ɛɛ lɛɛ ɔku nu ɛɛ tu mu mu, ɪ man bɔla ɔsa maa awaasa su. 12 Lu fɛɛ pɔyi ba kɔuge nbii mu lbwaare tɔwe Rebeka ye, 'ɔbilisa ase mu ii biti ɔ be sun kebii ase mu.' 13 Kanɪn nu ɔ wɪla tɔwe Asɪnkyan yɪlasa mu tɔ ye, 'N biti Gyekobu, amaa n kisi Esawu.'

14 "ɪmu su nene nu an biti a tɔwe? A tɔwe ye lbwaare mee waa mu asɪn kyɛkyɛɛ abɛɛ? Ayee, ɪ man gye kanɪn. 15 Kpalɪ fɛɛ ɔ tɔwe Mosesi ye,

'ɔmu nu n biti n wu kɔweɛ mu, mu nu n biti n wu kɔweɛ,

nu ɔmu nu me kɔkɔlɔ ku kyɔɔ mu su mu, mu nu me kɔkɔlɔ kii biti ki kyɔɔ mu su.'

16 ɪmu su ɪ man gye nyɪmisa kɪpɪre su abɛɛ maa kpan mu n-yɪ su, amaa ɪ gye lbwaare kɔweɛ kuwu nu. 17 Kpalɪ fɛɛ Asɪnkyan yɪlasa mu tɔ mu lbwaare tɔwe Faro ye, 'ɪnumu su nu n bun fu kuwura ke n bɔla fu su lɛɛ me ɔlɔn kaapu, ke asa mu nu ba bu dulinyaa kpini tɔ ba yɪn me kɪtu.' 18 ɪnumu kpini ɪ kaapu fɛɛ bamu nu lbwaare ii biti ɔ wu kɔweɛ mu, bamu nu ee wu kɔweɛ, nu bamu nu ee biti ba waa mu kɔsu tɔ ɔlɔn mu, ɛɛ yege nu ba waa kɔsu tɔ ɔlɔn.

19 "Fane tɔ ɔku ii biti ɔ taase me ye, 'Nu ɪ gye kanɪn birɛ, ɔku mee taale kina lbwaare kebiti mu, mine ɪ waa su nu lbwaare san ɛɛ pwɪ ane kɔsu tɔ ɔlɔn su?'

20 Amaa nyɪmisa, fu ɪ gye anɪmu, nu fu taale tɔwe gyaɲa lbwaare? Kɔtɔ pɔyɪsa ɪ taale tɔwe ɔmu nu ɔ pɔyi kɪmu mu ye, 'Mine ɪ waa nu fu pɔyi me fale?' 21 Lu fɛɛ ɔpɔyɪpu su ɔkpa fɛɛ ɔ barige kabɔle kuli tɔ kɪnyɔ, ke ɔ taa kuku pɔyi lape mu nu beɛ yege beɛ yɪla kensi-gyii ake, ke ɔ taa kuku pɔyi lape mu nu beɛ gyii tɔ kake kumaa.

22 "Kanɪn ɔkpa kɔlɔn su nu lbwaare ii biti fɛɛ ɔ lɛɛ mu agbu kaapu asa, ke ba wu mu ɔlɔn mu, amaa bamu nu ɔ nye agbu bamu su, nu ɪ dagaa fɛɛ ɔ nyita bamu mu, ɔ nye kenyiita gaa sa bamu. 23 Nu ɔ bila ee biti fɛɛ ɔ lɛɛ mu bunyaa kpare

mɔ kaapu mɔ asa mɔ nu ee wu bamɔ kɔwɛɛ, nu ba gye bamɔ nu ɔ lɔŋɔ bamɔ yɪla sa mɔ bunyaa mɔ. ²⁴ Anɛ ɪ gye bamɔ nu ɔ tu mɔ, nu ɪ man gye Gyiwu abi mɔ tɔ nkun, amaa ɔ tu bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi mɔ tɔ gbaa. ²⁵ Fɛɛ kanan mɔ nu lbwaare tɔwɛ ɔtɔwɛpu Hoseya ɔwɔle mɔ tɔ mɔ yɛ,

‘Asa mɔ nu naafɔɔ ba man gye mɛ asa mɔ, n biti n tu bamɔ mɛ asa.

Nu ɔsɔwɔle mɔ nu n man sɔ kebityi sa bamɔ mɔ, n biti n biti bamɔ.’

²⁶ Nu ii biti ɪ ba fɛɛ opula mɔ nu lbwaare tɔwɛ bamɔ yɛ,

‘Fan man gye mɛ asa mɔ,

kanɪn opula maŋa tɔ nu bee biti ba tu bamɔ, lbwaare nkpa wuya mu-bii ana.’ ”

²⁷ lbwaare ɔtɔwɛpu Isaya gbaa kuusi tɔwɛ lu Isirayɪ abi sɔ yɛ,

“Halɪ Isirayɪ abi ba maa kyɔ fɛɛ ɔpu kɔŋɔ kɪkyafa fale gbaa mɔ, bamɔ tɔ akalɪsa akɔ nu lbwaare ii biti ɔ ba mɔlɪgɛ.

²⁸ ɔnyɪrɪpɛ lbwaare ii biti ɔ gyii mɔ asɪn kase sɔ bilen-bilen kɛ ɔ lɔwɛ ɪmɔ

kɛ ɔ tɪn ɪmɔ kɪdɪyɛ.”

²⁹ I du nɪn fɛɛ kanan mɔ nu Isaya wɔla tɔwɛ yɪla mɔ yɛ,

“Fɛɛ nu lbwaare ɔlɔn kpini wuya

man dɪn dan yege anɛ odu tɔ sa akɔ yɪla mɔ,

naafɔɔ an dɪn muuri fɛɛ Sodom ye Gomora abi mɔ.”

Isirayɪ abi ba man kɔɔle asɪn mɔ gyii

³⁰ ɪmɔ sɔ mɪnɛ nu an biti a tɔwɛ? An biti an tɔwɛ yɛ, bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi, nu bamɔ ansi an man payɪ bee biti ɪkpa kyii gisa mɔ, lu bamɔ kɪkɔɔle Yesu gyii sɔ mɔ, lbwaare kɔɔle bamɔ fɛɛ bamɔ ɪkpa i kyii mɔ ase. ³¹ Amaa Isirayɪ abi mɔ bɪrɛ, ba payɪ ansi bee buu nbara mɔ bee biti fɛɛ lbwaare ɪ kɔɔle bamɔ ye bamɔ ɪkpa i kyii mɔ ase, yege ba man nye ɪmɔ.

³² Mɪnɛ maa waa sɔ? Lu fɛɛ ba man taa kɪkɔɔle-gyii sɔ bee biti, amaa ba sɔ ba naa ye awaasa sɔ nɪn. Nu ba siti “Kubuu sitisa” mɔ lu tɪyɛ, ³³ fɛɛ kanan mɔ nu lbwaare tɔwɛ lu Yesu mɔ nu ɔ yɪle sa kubuu nɪmɔ asɪn Asɪnkyan yɪlasa mɔ tɔ yɛ,

“Fan kɪ! N taa kubuu mɔ nu kɪ yege asa ba siti mɔ yɪla Siyon kade tɔ.

Kɛ kanɪn kɪfɔle-buu maŋa kɪ yege asa ba lu bee tɪyɛ.

Amaa ɔkɔmaa mɔ nu ɔ kɔɔle mɔ gyii mɔ, mɛɛ ye ɔ gyii ipeeli.”

10

¹ Mɛ-daa ana ye mi-supu ana, mɛ kɔkɔlɔ biti ye mɛ kabwaare-kɔle ɪ gye ye lbwaare ɔ mɔlɪgɛ Isirayɪ abi. ² Lu fɛɛ n taale gyii kesintin lu bamɔ sɔ kaapu fɛɛ bɛɛ payɪ ansi bee buu

lbwaare bure, amaa bamu kensi payi man yile kinyi su. ³ Nu ba man nyi kanan mu nu lbwaare u koolle asa fee bamu ikpa i kyiigi mu ase. Imu su bee ku fee bamu gbaa-gbaa bamu awaasa i yege nu bamu ikpa i kyiigi. Imu su ba man biya bamu n-yu kase ba buu lbwaare ikpa mu nu i yege o kyula fee bamu ikpa i kyiigi mu ase. ⁴ Imu kesintin i gye ye Krisito i waa nbara mu kusun mu lwe, nu okumaa mu nu o koolle mu gyii mu, lbwaare ii biti o towe ye mu ikpa i kyiigi mu ase.

⁵ Mosesi kaapu asa kanan mu nu ba buu nbara mu, ke lbwaare o koolle bamu fee bamu ikpa i kyiigi mu ase. Nu o kyuroo ye, "Osa kumaa mu nu o buu inumu mu ee biti o nye nkpa lu imu su." ⁶ Amaa fee kanan mu nu Asinkyan yilasa mu i towe lu kikoolle-gyii mu nu i yege nu lbwaare i koolle asa ye bamu ikpa i kyiigi mu ase mu i gye fee, "Man kan towe fu kokolo to ye, anumu ii biti o dii kpee susu? (Imu i gye ye, ke o kpiligaa Yesu ba kase), ⁷ abee man towe ye, anumu ii biti o kpilige kpee kase-kase to? (Imu i gye ye, ke o naa kusaa Yesu lu kamande to ba.)" ⁸ Amaa nene nu i kyaga su i towe? "lbwaare asin mu i tiri fu to, nu i bu fu konoo to ye fu kokolo to." Inumu i gye kikoolle-gyii asin mu nu an towe mu. ⁹ Nu fu kan taa fu konoo lee towe ye, Yesu i gye Onyiripe mu, nu fu koolle

gyii fu kokolo to ye lbwaare kyini mu lu lewu to mu, fii biti fu nye kamolige. ¹⁰ Lu fee kokolo to nu nyimisa i koolle ee gyii, nu lbwaare koolle mu fee mu ikpa i kyiigi. Nu o kan lee konoo towe ye Yesu i gye Onyiripe mu, ee biti o nye kamolige. ¹¹ Fee kanan mu nu lbwaare Asinkyan yilasa mu i towe ye, "Okumaa mu nu o koolle mu gyii mu, o mee ye o gyii ipeeli kpaa." ¹² Gyiwu abi ba man kwu ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu to. Lu fee Onyiripe kulon i gye Onyiripe sa asa kpini. Nu o su kusee kukyo ee sa okumaa mu nu ee tu mu kitu mu, ¹³ fee kanan mu nu Asinkyan yilasa mu i towe ye, "Okumaa mu nu o tu Onyiripe mu kitu mu, ee biti o nye kamolige."

¹⁴ Nene nu bee biti ba waa ke bamu nu ba man puta koolle mu gyii mu, ba taale tu mu kitu? Nu ba man kan nu mu asin mu, nene nu bee biti ba waa ke ba koolle mu gyii? Nu oku man puta towe bamu abwaaresin mu, nene nu bee biti ba waa ke ba nu? ¹⁵ Nu oku man kan sun bamu ye ba naa towe asin danbirasa mu, nene nu bee biti ba waa ke ba naa towe asin mu? lbwaare Asinkyan yilasa mu i towe ye, "Bamu nu ba naa bee towe asin danbirasa mu, bamu kinate mu ki buron gaa."

¹⁶ Amaa man gye Isirayt abi kpini i koolle asin danbirasa mu gyii. Lu fee lbwaare otowepu Isaya

towe ye, “Onyiripe lbwaare, anumu i koolle ane asin towesa mu gyii?”¹⁷ Kanin bire lu asin danbirasa mu kitowe lu Yesu Krisito su nu asa bee nu asin mu. Nu lu asin mu kinu su, nu asa bee koolle bee gyii.¹⁸ Amaa n taase ye, Gyiwu abi mu nu ba man koolle gyii mu, ba man nu asin mu nin? Ba nu ye bamu asu. Asinkyany ylasa mu i towe ye,

“Asin danbirasa kitowe mu,
ii kpee dulinyaa to
kpini,
nu asin towesa numu
i kpee isowule kpini
su.”

¹⁹ N bila taase ye, “Isirayi abi ba man nu kase nin? Ba nu kase, lu fee Mosesi wola gyankpaa towe bamu ye, lbwaare ye,

‘N biti n taa bamu nu ba
man gye Gyiwu abi
mu,
nu ba man gye kubu
fee fane mu, waa fane
kensi payi.
N biti n taa asa mu nu
ba man nyi me mu
waa fane agbu.’

²⁰ Nu otowepu Isaya yile kinyinto kyaga su towe fee lbwaare ye,

‘Bamu nu ba man ku biti me
gbaa mu, bamu nu n
yege nu ba wu me.

Nu bamu nu ba man
taase me su mu, n
lee me n-yu n kaapu
bamu.’

²¹ Amaa lu Isirayi abi mu su bire lbwaare towe ye,

‘Halu Isirayi abi ba maa
bamu kusu to olon,
ye bamu kikina me su
mu, n san n da kibaa n

tu bamu kake kumaa
ye ba ba me ase.’ ”

11

*Ibwaare wu Isirayi abi
mu kowee*

¹ Nu n taase ye, lbwaare kina mu asa Isirayi abi nin abee? Ayee! Ngbaa me n gye Isirayi obii nin. Nu n gye Abraham kanaana-bii nu n lu Bengyamin kebuno.

² lbwaare man kina mu asa mu nu o wola o nyi bamu mu. Nu fan man nyinji asin mu nu Eligya towe Asinkyany ylasa mu to mu? Eligya maa fabile ee sa lbwaare lu Isirayi abi su ye,³ “Onyiripe lbwaare, ba moo fu atowepu kpini, nu ba boyi fu saraga nswu kpini. Nu me nkun i sii nu bee biti ba moo me.”

⁴ Amaa lbwaare lee mu kono ye, “N lee anyin ngbin nsuno yila sa me n-yu, nu bamu oku gbaa man munja odakpa Baali.”⁵ Kanin su ane saja numu to gbaa, lbwaare lee mu asa kalisa aku lu mu kabwaala su.⁶ Nu lbwaare kilee mu i gye kabwaala su bire, kanin bire i man bila i gye kusun mu nu nyimisa sun. Nu i kan i gye kusun su bire, kabwaala man bila ki gye kabwaala.

⁷ Imu su mine? Kuto mu nu Isirayi abi bee kpan bamu n-yu bee biti mu ba man nye kumu, amoo bamu mu nu lbwaare lee bamu mu i nye. Amaa bamu mu nu ba san mu nkolo i bulon.⁸ Fee kanan mu nu Isaya towe Asinkyany ylasa mu to ye,

“Ibwaare waa bamu nfeere
to fee amelensipu,
nu ba mee taale taa
bamu ansi wu,
nu ba mee taale taa
bamu asu gbaa nu
ba fvu ndaga kake nimu.”

⁹ Nu Dawidi gbaa towe lu
lun iwole mu to ye,

“Ibwaare o yege bamu ansi
ogyikpa i bilini odubu
da bamu,

ke i bila yege ba lu tiye,
ke i baa i gye bamu
kusu bute.

¹⁰ Ibwaare o yege bamu ansi
i bun ke ba man bila
wu,

ke o yege awurufu i nu
bamu ke i yege ba
nyon to kakpaa.”

*Ibwaare kamolige mu ki
de sa asa kpini*

¹¹ Nu n bila taase ye,
“Israyi abi ba maa siti tiye
mu, ba mee bila taale kusu?
Aye!” Amaa lu bamu alibi
su mu, bamu nu ba man gye
Israyi abi mu bee biti ba
ba nye kamolige ke i yege
Israyi abi ba nye kayi basa.

¹² Nu fee Israyi abi alibi
unumu i yege dulinyaa to asa
kpini ba nye ato kpare, nu
Israyi abi kitiye kinumu ki
yege ke bamu nu ba man gye
Israyi abi ba nye tonoo gaa
mu, mune tonoo nu dulinyaa
to asa ba mee ye ba nye nu
fee Israyi abi mu ba kan
bwii koolle gyii mu?

¹³ Nbuunbu n towe n sa
fane mu nu fan man gye
Gyiwu abi mu nin. Fee
n maa gye Krisito osunpu
mu nu o sun me fane ase
mu, kusun mu ki gyii mi

ansi. ¹⁴ N su tamaa fee
akoto mi kusun mu kii biti
ki taale yege me gbaa-gbaa
me asa ba nye kayi basa ke
bamu aku ba nye kamolige.

¹⁵ Sana mu nu Ibwaare kina
Israyi abi mu, umu i yege
nu dulinyaa abi ba bwii ba
Ibwaare ase. Kanun su nu
Ibwaare bwii koolle Israyi
abi mu, ii biti i baa i du nin
fee alewupu ii bwii kyini ba
nkpa to. ¹⁶ Fee nu ba kan lee
ato ku to kuv waa saraga sa
Ibwaare mu, umu nu i san
mu gbaa i gye Ibwaare lee
nin. Fee nu ba taa oyu ilin
waa saraga sa Ibwaare mu,
kanun bure n-yaabi mu kpini
i gye Ibwaare lee.

¹⁷ Israyi abi ba du nin
fee olifu oyu mu nu ba duu
kimu kewu to, nu bamu nu
ba man gye Gyiwu abi mu,
ba du fee olifu oyu mu nu
ki koyi afitiri to mu. I du
nin fee ba maa ne kewu to
oyu duusa mu kiyaa-bi ku
foyi, ke ba taa afitiri to lee
mu kiyaa-bi ba nmina kyaga
kuduusa mu su. Nu i kan
ba kanun mu n-yaabi mu nu
ba nmina kyaga mu, u nye
nkyu danbirasa u lu oyu
duusa mu ilin to. Nu fan ku
unumu mu, fane mu nu fan
man gye Gyiwu abi mu, fane
i gye n-yaabi mu nu ba taa
lu afitiri to mu. ¹⁸ Imu su
fan man kaapu fane n-yu fee
fan kyoo kewu to oyu duusa
mu n-yaabi mu. Lu fee man
gye fane u sa ilin mu nkpa,
amaa ilin mu u sa fane nkpa.
¹⁹ Akoto fii biti fu towe ye,
“Ba ne n-yaabi foyi ke ba
nye taa me nmina kyaga su.”

²⁰ I bu to kanin. Lu fee ba maa man koolle gyii su nu ba ne bamu foyi. Nu fane kikoolle-gyii su nu fan ba yii bamu ayaa to. Kanin su fan man kan kusaa fane n-yu, amaa fan baa fan daa fane n-yu su. ²¹ Lu fee fan baa fen nyi fee lbwaare maa man yege Gyiwu abi mu nu ba yile sa oyu duusa mu kusu bute mu, kanin manja nu o mee ye o yege fane gbaa.

²² Imu su fan ku kanan mu nu lbwaare wu asa kuwee ye mu katale okpa su. Bamu nu ba waa mu kusu olon mu, ee tale bamu okpa su, amaa fane fane bure ee su fane kuwee. Nu fan kan kyaga su koolle mu kuwee kuwu gyii mu, ee biti o kyaga su ee wu fane kuwee. Nu i man gye kanin mu, ee biti o ne fane tub. ²³ Nu Gyiwu abi bure, nu ba kan yege bamu kuman koolle gyii mu bure, lbwaare ii biti o bwiiyaa bamu ba kyaga oyu duusa mu su. lbwaare su olon o taale waa kanin. ²⁴ Fan ku, fane gbaa-gbaa fane i gye afitiri to olifu n-yaabi, nu lbwaare ne fane lu tuto ba kyaga kewu to olifu oyu duusa mu su. Imu su i mee ye i ba i bulon sa lbwaare fee o bwiiyaa kewu oyu duusa mu n-yaabi ba kyaga kumu gbaa-gbaa su.

lbwaare i wu asa kpini kuwee

²⁵ Me-daa ana ye mi-supu ana, n biti fee fan baa fen nyi fale asin baalasa numu su, ke fane to oku o man

kusaa mu n-yu. Gyiwu abi aku ba nye kokolo osu naa fbu sana mu nu bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu gaalaagaa ba ba koolle Yesu gyii. ²⁶ Lu fale okpa su nu Isirayi abi kpini bee biti ba nye kamolige. Kanin manja nu lbwaare towe Asinkyan yilasa mu to ye,

“Siyon kade to nu omoligepu mu ii biti o lu.

Ee biti o ba yege Isirayi abi kpini ba yege asin gyaga kiwaa.

²⁷ Nu n kan taa bamu alibi kee bamu mu, umu ii biti i kaapu fee maa bamu katowe kyula mu ki ba to.”

²⁸ Lu Isirayi abi asin danbrasa mu kekina su mu, ba biliji lbwaare mu-dun ana. Amaa bamu kekina mu i yege fane mu nu fan man gye Gyiwu abi fan nye tonu. Amaa lu lbwaare kilee to mu, ba gye mu asa bitisa lu bamu naana ana su. ²⁹ Nu lbwaare kan kee oku kakee abee nu o kan tu oku mu, o man bila ye o kyeege mu nfeere. ³⁰ Fee kanan mu nu fane mu nu fan man gye Gyiwu abi fan kyina waa lbwaare ase kusu to olon, nu nbunbu lbwaare wu fane kuwee, kpali fee Gyiwu abi ba maa waa kusu to olon su, ³¹ lu kanin manja su nu nbunbu ngbaa bamu bee waa kusu to olon, ke i ba fee ngbaa bamu lbwaare o wu bamu kuwee fee kanan mu nu o wu fane gbaa fane kuwee mu. ³² Nu lbwaare yege nu asa kpini kusu to

ɔlɔn gyii bamu su, kanan mu nu i waa ke o wu bamu kuwee.

Ayin-bi i gye Ibwaare lee

33 Fan ku Ibwaare ato kpare mu nu o su mu. Ibwaare kanyaasin ye mu kinyi man su okaa.

Anumu i taale bu mu ntale to kyeekeyee?

Nu anumu i taale ku biti wu mu ikpa naa lwe?

34 "Fee kanan mu nu ba kyuroo yila Asinkyan yilasa mu to ye,

Nu anumu i nyi Onyiripe Ibwaare nfeere abee anumu i gye mu otowewaapu?"

35 "Nu anumu i tee sa Ibwaare ato ku, ke Ibwaare o ba ka umu kuko?"

36 Lu fee ato kpini i lu Ibwaare ase, nu mu ɔlɔn su nu umu kpini i bu to, nu umu kpini i gye mu lee. Mu nu bonyaa gye mu lee kakpaa. I ba kanun.

12

Fan taa fane n-yu kpini sa Ibwaare

1 Imu su me-daa ana ye mi-supu ana, n su Ibwaare kuwee kuwu mu nu o su sa ane mu, n kule fane fee fan taa fane n-yu kpini sa Ibwaare, ke i waa fee saraga kolonjo ato mu nu i te nkpa to, nu i du kyirekyire, nu i bola Ibwaare ansi. Inumu i gye fane kabwaare-sun mu nu i lu fane nkolo to nu i dagaa. ² Fan man kase dulinyaa numu to asin

waasa, amaa fan kyeege fane kibaaboto, ke fan nye nfeere pupwe mu nu i buron. Imu ii biti i yege fan taale kaala bu Ibwaare kebiti ye kuto mu nu ku buron ye umu nu i gyii mu ansi ye umu nu i de kyeekeyee naa fuo okaa.

3 N bola Ibwaare bwaala kekee mu nu o taa sa me mu su, n towe n sa fane okumaa numu ye, o man ku mu n-yu o kyoo kanan mu nu o du, amaa o biya mu nfeere kase lu mu kikole-gyii mu nu Ibwaare kaala sa mu su mu. ⁴ Fee kanan mu nu ane okumaa numu su kayu-wule kulon ye icyagakpa kukwu-kukwu, nu kukumaa numu su kumu kusun sunsa mu, ⁵ kanun manja nu a maa kyoo gbaa mu, an buga waa kubu kulon Krisito to, fee kanan mu nu kayu-wule su icyagakpa kukwu-kukwu, nu i gye kayu kulon mu. ⁶ Nu an su kabwaala kekee kukwu-kukwu mu nu Ibwaare taa sa ane. Nu oku lee i gye Ibwaare maa bola mu su ee towe asin mu, o taa waa Ibwaare otowepu kusun fee kanan mu nu mu kikole-gyii ku kaapu mu. ⁷ Nu oku lee kan o gye o taa sun mu toomaa ana mu, o taa sun bamu. Nu oku lee kan o gye kikaapu mu, o taa kaapu asa. ⁸ Nu oku lee kan o gye kitowe waa mu, o towe waa. Nu oku lee kan o gye kekee sa asa mu nu ii tiri bamu mu, o lee mu kokolo to sa. Nu oku lee kan o gye kibilisa mu, o ku su kpan mu n-yu waa. Nu oku mo

lee kan o gye kuwee kuwu mu, o bugi mu kokolo to su asa su.

Kebiti abaa

⁹ Fan biti abaa lu fane nkolo to. Fan yege alibi i waa fane koto kisisa, ke fan kɩtaa kɩdanburasa to kinkin. ¹⁰ Fan biti fane burisa ana Krisito abi fee kinyi-bii. Ke fan taa beere sa abaa fan kyɔ fane n-yu. ¹¹ Fan kpan fane n-yu, ke fan man waa wɔlɔgyɔ, amaa fan taa fane ɔlon kpini sun Onyirpe. ¹² Fan yege fane ansi i gyii lu fane tamaa mu nu fan su mu su. Nu fen kan fen gyii awɔrɔfo mu, fan nye kokolo yile to, ke fan kyaga su fen kule kabwaare-kule sanya kumaa. ¹³ Nu fane burisa ana Krisito abupu mu nu ato ku i tiri bamu mu, fen kye bamu to, ke fan waa aniya kɩtaa afo fane akpaara su.

¹⁴ Fan kule Ibwaare o waa bamu nu bee kisi fane gbaa mu kusee. Eehn! Fan kule mu o waa bamu kusee, ke fan man towe bamu nno. ¹⁵ Bamu nu bee gyii ansi mu, fan naa bamu fan buga gyii ansi, nu bamu nu bee bota bee su mu, fan naa bamu fen bota to su. ¹⁶ Fan waa kɔnɔ kulɔn towe kyula abaa. Fan man kaapu fane n-yu, amaa fan taa fane n-yu buga asa mu nu ba man bu sehn to mu. Fan man fe nfeere fee fan nyi fan kyɔ okumaa numu.

¹⁷ Okumaa mu nu o waa fane alibi mu, fan man taa alibi ka mu kuko. Fan kɩ ye ɔdan ke fan waa koto mu nu okumaa ii biti o wu fee i burɔn. ¹⁸ Fan waa fane abaa

okaa lee, ke fan naa okumaa numu fan kyina kayu yuuli to. ¹⁹ Me kyemne ana, fan man taa alibi ka okumaa mu nu o waa fane alibi mu kuko. Fan yege koto kumaa sa Ibwaare. Lu fee Asinkyan yilasa mu i towe ye Onyirpe Ibwaare towe ye, "Me i gye omu nu n teela asa, nu n ka alibi kuko." ²⁰ Nu Asinkyan yilasa i bila towe ye,

"Fee nu akon i kan i su fu okisipu mu, sa mu agyito ke o gyii, nu bulfo kan o su mu mu, sa mu nkyu ke o nuu.

Fu nye nu fu waa kanin mu, i du nin fee fu maa kɔula afulɔn-gyi gyaga mu kumu nsana."

²¹ Fan man yege alibi i gyii fane su, amaa fan taa fane adanburasa gyii alibi su.

13

Fan biya fane n-yu kase sa Kibane abilisa

¹ I dagaa fee okumaa numu maa biya mu n-yu kase sa kibane alɔnpu. Lu fee ɔlonpu ku man bu to, amoo omu nu Ibwaare yila mu. Nu alɔnpu mu nu ba bu to mu, Ibwaare i yii bamu.

² Kanin su okumaa mu nu ee kusɔ ee yile ɔlonpu ku su mu, ee kusɔ ee yile koto mu nu Ibwaare yila mu su. Nu bamu nu bee waa kanin mu, bee biti ba biya kusɔ bute sa bamu n-yu.

³ Kpalɩ fee bamu nu bee waa adanburasa mu ba man sile isuwɔle akusupu, amoo

bamu nu bee waa alibi nkun i sile bamu. Imu su nu fen mee biti fan baa fan sile alubnpu mu, kanun bire fan baa fen waa adanbirasa, ke i yege ba yin fane. ⁴ Kpalu fee lbwaare i lee bamu waa akusupu ke i kye fane to ke i waa odan sa fane. Amaa nu fan waa alibi bire, fan sile bamu kpalu fee man gye ktyan su nu ba su olun fane su. Lu fee ba gye lbwaare ayaafole mu nu ba yle mu ayaa to ba bute alibi awaapu asu. ⁵ Imu su i dagaa fee fan biya fane n-yu kase sa alubnpu mu. Man gye kusu bute nkun su, amaa fen nyi fane nfeere to fee imu i dagaa fee fan waa.

⁶ Inumu kpini su mu fan ka fane tbutu sa kibane, lu fee alubnpu mu ba gye lbwaare ayaafole nun, nu ba su bamu saja kpini bee waa bamu kusun. ⁷ Fan ka okumaa numu kuko mu nu i dagaa mu. Nu i kan i gye tbutu mu fan ka tbutu. Nu i kan i gye lenpoo mu, fan ka lenpoo. Nu i kan i gye n-yu kibiya kase mu, fan biya n-yu kase. Nu i kan i gye beeree mo mu, fan taa beeree sa.

Fan biti abaa

⁸ Fan man yege oku kuko ki sii fane su, amaa kuko mu nu ki dagaa ki de fane su mu, i gye fee fan biti abaa. Lu fee okumaa mu nu o su kebiti sa mu birisa mu, mu ii buu Mosesi nbara mu su kyekyee. ⁹ Mosesi nbara mu i towe ye, "Man lu fu-ka abee fu-kuli kamaa,

man mo nyimisa, man kan yuuri, man kan yege fu ansi i payi oku ato su." Nbara mu ye imu nu i bila i tii su mu, imu kpini kumu i gye nbara mu nu i towe ye, "Biti fu birisa fee fu n-yu." ¹⁰ Okumaa mu nu o su kebiti sa mu birisa mu, mee waa mu alibi. Imu su nu fu kan fii biti fu birisa ana mu, fu buu nbara mu numu.

¹¹ Kanun su fan buu nbara numu, lu fee fen nyi nbunbu saja mu nu an bu kumu to fale. Saja mu fub fee fan kyinji lu fane nsure to, lu fee ane kamolige saja mu tiri to nbunbu i kyokake mu nu an koolu Yesu gyii mu. ¹² Kagyanbwe ki tee ku lwe, nu kayke mo kii tiri to. Imu su fan yege a lee kitentenbiri awaasa mu tu, ke a taa fitila ato mu nu an taa ko kitentenbiri to awaasa mu taa bun. ¹³ Fan yege ane kibaaboto ki baa ki buron yege ki ku to fee kakyowape, ke an man nyita saja iseeli libi abee kata-bu to, abee ane to oku o man lu mu-ka abee mu-kuli kamaa, an man waa ineesi ato, ke a man ko nluu ke a man waa kensi payi libi ye abaa. ¹⁴ Amaa fan taa Onyiripe Yesu Krisito waa fee fane ikaale bunsa. Ke fan man fe nfeere kanan mu nu fane alibi kayi-wule mu ki taa waa kumu kebiti.

14

Man pwu fu birisa mu kikoole-gyii to

¹ Nu fane akoolu-gyipu mu to oku kikoole-gyii ki

man bulɔn mu, fan kɔɔle mu, amaa fan man gyii mu umɔɔre. ² A taa fɛɛ ɔku kɔkɔle-gyii ki yege nu ɛɛ taale gyii kɔtɔ kɔmaa, amaa ɔku mu nu mu kɔkɔle-gyii ki man bulɔn mu, ee gyii afatɛɛ ipu nkɔn. ³ Ɔsa mu nu ee gyii kɔtɔ kɔmaa numu mu, ɔ man ku ɔsa mu nu o mee gyii umu mu kɔyan. Nu ɔsa mu nu o mee gyii kanɔn atɔ mu, ɔ man pwu ɔsa mu nu ee gyii kanɔn atɔ mu, lu fɛɛ lbwaare kyula sa mu. ⁴ Imu su, fu i gye anumu nu fu pwu ɔku kɔyaafɔle? Mu-Nyiripe lbwaare mu gbaa-gbaa i taale wu fɛɛ ɔ yile tɔ abɛɛ ɔ waa tiye. Nu ee bitɔ ɔ taale yile, lu fɛɛ Ɔnyiripe lbwaare ii bitɔ ɔ yege ɔ taale yile.

⁵ Ɔku su nfeere fɛɛ kake ku ki tiri ki kyɔ nke nku, nu ɔku mɔɔ i ku fɛɛ nke mu kpini i gye kyɛkyɛɛ. Fane ɔkɔmaa numu nfeere mu nu ɔ fe ye i burɔn mu, ɔ yile umu tɔ. ⁶ Ɔmu nu ɛɛ ku fɛɛ kake ku ki tiri mu, ɛɛ waa kanɔn ɛɛ sa Ɔnyiripe lbwaare. Nu ɔmu nu ee gyii kunun mu, ee gyii yege ɛɛ taa beereɛ ɛɛ sa Ɔnyiripe lbwaare. Lu fɛɛ ɔ su afwaala ɛɛ sa lbwaare. Nu ɔmu nu o mee gyii mɔɔ mu, ɛɛ waa kanɔn ɔ su beereɛ ɛɛ sa Ɔnyiripe lbwaare, ke mu gbaa mu ɔ taa afwaala sa lbwaare. ⁷ Nu ane ɔku man bu tɔ nu ɔ te sa mu n-yu, nu kanɔn gbaa nu fu wu mu, fu man wu sa fu n-yu. ⁸ Nu an kan a te nkpa tɔ, an te sa Ɔnyiripe mu nɔn. Nu an kan wu gbaa

mu, an san an gye Ɔnyiripe mu lɛɛ. Imu su an te nkpa tɔ nɔn oo, an wu nɔn oo, an gye Ɔnyiripe mu lɛɛ.

⁹ Krisito wu nu o bwii kyini ba nkpa tɔ, lu fale su nu ɔ gye Ɔnyiripe sa bamu nu ba te nkpa tɔ ye alewupu. ¹⁰ Imu su mine i waa nu fi bun fu birisa kɔpwɛ, abɛɛ nu fu ku fu birisa kɔyan? Lu fɛɛ ane kpini an bitɔ an naa yile lbwaare ansi tɔ, ke o gyii ane asɔn.

¹¹ Kpalɔ fɛɛ Ɔnyiripe lbwaare tɔwe Isaya Asɔnkyan yilasa ɔwɔle mu tɔ ye,

“N maa dan n bu tɔ fale, ɔkɔmaa numu ii bitɔ o muja me, ke nyimisa kɔmaa numu o bugi kɔnɔ tɔwe ye me i gye lbwaare.”

¹² Imu su ane ɔkɔmaa numu ii bitɔ ɔ ba lɛɛ kɔnɔ lu kɔtɔ mu nu ɔ waa mu sa lbwaare.

¹³ Kanɔn su, fan yege ke a yege abaa kɔpwɛ kubun. Amaa fan man waa atɔ mu nu ii bitɔ i yege fane birisa ana ba siti abɛɛ ba waa alibi. ¹⁴ Ɔnyiripe Yesu maa lɛɛ kaapu me, nu n kɔɔle gyii fɛɛ kɔtɔ ku ki man bu tɔ nu ki gye kɔtɔ kisisa kumu kɔbaa su. Amaa nu ɔku kan ku fɛɛ kɔtɔ ku ki gye ikisii bire, ki gye ikisii sa mu. ¹⁵ Fɛɛ nu i kan i gye fu agyitɔ gyisa su, nu fu birisa kɔkɔlɔ ki nyita mu mu, kanɔn bire fu awaasa i mee kaapu kebiti. Man taa fu agyitɔ gyisa nyita fu birisa mu nu Krisito wu sa mu mu ¹⁶ Man yege kɔtɔ mu nu fi nyi fɛɛ ki gye

kuto danbirasa mu, ki bilinj
 kuto libi asa ase. ¹⁷ Lu
 fee lbwaare kuwura-gyii to
 kakyina mu to mu, i man
 gye kegyi ye kunuu asin
 nin, amaa i gye awaasa
 danbirasa ye kayu yuuli ye
 kensi-gyii mu nu Kayaayu
 Kyirekyire mu ku sa mu.
¹⁸ Lu fee okumaa mu nu ee
 sun Krisito fale okpa su mu,
 u bola lbwaare ansi, nu asa
 gbaa bee wu ye i buron.

¹⁹ Imu su fan yege a kpan
 ane n-yu waa kuto mu nu
 ku biya kayu yuuli, ke
 a kye abaa to ke a dan
 ane kikole-gyii to. ²⁰ Fan
 man kpali agyito su nyita
 lbwaare kusun. Agyito kpini
 i buron, amaa i man de okpa
 fee fu gyii agyito ku ke i yege
 fu birisa o waa alibi. ²¹ I
 buron fee fu man gyii kunun
 ke fu man nuu nta abee kuto
 kumaa mu nu kii biti ki yege
 fu birisa o tiye.

²² Imu su kuto kumaa mu
 nu fu koolle gyii lu ato numu
 su mu, yege i baa i bu faa
 lbwaare nsana. Kumu okon
 wuya i gye osa mu nu o man
 bun mu n-yu kupwe lu kuto
 mu nu o ku fee ki buron sa
 mu mu su. ²³ Amaa osa mu
 nu mu nfeere i du sika-sika
 lu kuto kigyii su yege nu
 ee gyii kumu mu, lbwaare i
 wola bun mu kupwe. Lu
 fee mu kigyii mu man lu mu
 kikole-gyii to. Nu awaasa
 kumaa mu nu i man lu
 kikole-gyii to mu gye alibi
 nin.

15

¹ Ane mu nu an yle
 Yesu Krisito kikole-gyii to

ye olon mu, i dagaa fee an
 maa kye bamu nu bamu
 kikole-gyii ki man bulon
 mu to, ke a man taa waa
 ane nkolo biti. ² Fan
 yege ane okumaa numu o
 waa kidanbirasa kye mu
 birisa to, ke o nye olon yle
 kikole-gyii to. ³ Kpali fee
 Krisito gbaa man waa kuto
 mu nu ki bola mu nkun
 ansi, fee kanan mu nu Yesu
 towe lu Asinkya ylasa mu
 to ye, "Asebi kpini mu nu
 bee saale fu lbwaare mu, me
 nu bee saale." ⁴ Lu fee kuto
 kumaa mu nu ba kyuroo yla
 Asinkyan ylasa mu to didaa
 mu, ba kyuroo nin ye i ba
 kaapu ane asin. Inumu ii biti
 i yege i waa ane aniya to, ke
 i sa ane kenyiita, yege an su
 tamaa.

⁵ N kule lbwaare mu nu
 ee sa asa kenyiita nu ee
 waa bamu aniya to mu, fee
 fan maa buu Yesu Krisito
 fale mu, o sa fane konu
 kulon. ⁶ Saamu lu fane
 kokolo kulon ye konu kulon
 su mu, fen biti fan buga
 yin ane-Nyiripe Yesu Krisito
 Mu-Se lbwaare.

⁷ Fan taa kokolo fuuli
 koolle abaa fee kanan mu
 nu Krisito koolle fane mu,
 ke i yege i biya ayin-bi sa
 lbwaare. ⁸ N towe fane
 fee Krisito i ba bilinj Gyiwu
 abi kyaafole, ke i kaapu fee
 lbwaare i gye kesintin wuya,
 nu o yege asin mu nu o da
 mu kokolo su sa adidaapu
 mu i ba to. ⁹ Nu i bila yege
 nu bamu nu ba man gye
 Gyiwu abi mu, ba taa bunyaa
 sa lbwaare lu mu kuwee
 kuwu su, fee kanan mu nu

Asɩnkyan yɩlasa ɪ tɔwɛ yɛ,
 “Imɔ sɔ n bitɪ n yɪn fɔ, bamɔ
 nu ba man gye Gyiwu
 abi mɔ tɔ,
 n bitɪ n bu ɩlɔn yɪn fɔ
 kitɩ.”

¹⁰ Nu ɪ bɩla tɔwɛ yɛ,
 “Fane mɔ nu fan man gye
 Gyiwu abi
 mɔ fanaa ɩbwaare asa
 ansi i gyii.”

¹¹ Nu Asɩnkyan yɩlasa mɔ ɪ
 bɩla tɔwɛ yɛ,
 “Fane mɔ nu fan man
 gyii Gyiwu abi mɔ
 kpini fan yɪn ɔnyɩɩɩɩ
 ɩbwaare,
 ke ndendemande kpini
 fan bu ayɩn-bi ɩlɔn sa
 mɔ.”

¹² Nu ɩbwaare ɔtɔwɛpɔ
 Isaya bɩla tɔwɛ yɛ,
 “Gyeese kanan tɔ mɔ ɔku ii
 bitɪ ɔ kusɔ
 be gyii kuwura bamɔ nu
 ba man gye Gyiwu abi
 mɔ kpini sɔ.

Mɔ tɔ nu ba sɔ tamaa.”
¹³ N kule fɛɛ ɩbwaare mɔ
 nu ɛɛ sa asa tamaa mɔ, fɛɛ
 fan maa kɔɔle mɔ gyii fale
 mɔ, ɔ sa fane kensi-gyii ye
 keyuula. Ke mɔ Kayaayu
 Kyɩɩɩɩɩɩ ɔlɔn mɔ ɪ yege
 fane tamaa ɔ nye akyɔ.

*Pɔɔli asɩn sa bamɔ nu
 ba man gye Gyiwu abi*

¹⁴ Mɛ-daa ana ye mi-supu
 ana, mɛ gbaa-gbaa mɛ n
 kɔɔle gyii fɛɛ kɩdanɩɩɩɩ
 kɩ bu fane tɔ, nu fan sɔ
 kinyi gaa nu fan taale kaapu
 abaa. ¹⁵ Lu mɛ ɔwɔle mɔ
 nu n kyɩɩɩɩ fane fale sɔ
 mɔ, n bugi mɛ kɔkɔlɔ tɔ n
 nyɩɩi fane asɩn aku, lu fɛɛ
 ɩbwaare kabwaala mɔ nu ɔ

taa sa mɛ mɔ sɔ. ¹⁶ Lu fɛɛ
 ɩbwaare lɛɛ mɛ waa Yesu
 Krisito osunpu sa bamɔ nu
 ba man gye Gyiwu abi mɔ.
 Nu n sun fɛɛ mu-seepu, ke n
 tɔwɛ asɩn danɩɩɩɩ mɔ, ke
 ɪ yege bamɔ nu ba man gye
 Gyiwu abi mɔ, nu Kayaayu
 Kyɩɩɩɩɩɩ mɔ lɔɔɔ bamɔ
 yɩla mɔ, ba ba waa fɛɛ
 saraga mɔ nu ɪ bɔla ɩbwaare
 ansi.

¹⁷ Imɔ sɔ n taale kaapu
 mɛ n-yɩ Yesu Krisito sɔ
 lu kusun mɔ nu n sun sa
 ɩbwaare mɔ sɔ. ¹⁸ N waa
 mɛ nfɛɛɛ fɛɛ n mɛɛ ye n
 tɔwɛ kutɔ ku, amɔɔ kutɔ mɔ
 nu Krisito bɔla mɛ atɔwɛsa
 ye mɛ awaasa sɔ biya bamɔ
 mɔ nu ba man gye Gyiwu
 abi mɔ ba be buu ɩbwaare.
¹⁹ Lu ɔlɔn mɔ nu ɩbwaare sa
 mɛ ɪ gye sɩnkaala ye adan-
 gana lu mɔ Kayaayu mɔ
 ɔlɔn tɔ sɔ, kanɩn sɔ nu n
 tɔwɛ Krisito asɩn danɩɩɩɩ
 mɔ kanan mɔ nu ɪ da-
 gaa lu Gyerusalem, kyaabɔɔ
 nde-bii sɔ naa fɔb ɩlɩrikum.
²⁰ Mi kebitɪ ɪ gye fɛɛ n
 tɔwɛ asɩn danɩɩɩɩ mɔ ntɩn
 mɔ nu ba man pɩta nu
 Krisito sɔ, saamɔ ke n man
 kyaga ɔku kusun piilisa sɔ.
²¹ Amaa fɛɛ kanan mɔ nu
 Asɩnkyan yɩlasa mɔ ɪ tɔwɛ
 yɛ,

“Asa mɔ nu ba man pɩta
 tɔwɛ bamɔ mɔ asɩn
 mɔ, bee bitɪ ba wu mɔ.
 Ke bamɔ nu ba man
 pɩta nu mɔ, bee bitɪ
 ba nu kase.”

²² Inɩmɔ sɔ nu n kpan mɛ
 n-yɩ saɩa kɩmaa fɛɛ n ba
 bɔɔ fane sɔ, amaa i tii mɛ
 ɔkpa fane ase kɩba.

*Pɔɔli ii biti ɔ naa bɔɔ
Roma akɔɔle-gyipu mv*

23 Amaa nbuunbu opula ku man bila ɔ bu kibaafun kinumu katin ku mu nu n maa waa kusun, nu n bila n kpan me n-yu nsu damante fee n ba bɔɔ fane su 24 Imu su n waa nfereere fee n kan kpee Sipen mu, n biti n bɔla fane ase. N su tamaa fee n ba bɔɔ fane su saɲa mu nu n biti n bɔla kyun mu, ke maa fane an buga gyii ansi, ke fan kye me to ke n naa fvu tɔto. 25 Amaa nbuunbu bire n bu okpa su n kpee Gyerusalem n naa kye Krisito abupu to. 26 Masedoniya ye Akyiya akɔɔle-gyipu bire ba taa kensi-gyii waa tɔtɔv sa Krisito abupu mu to atiripu mu nu ba bu Gyerusalem mu. 27 Masedoniya ye Akyiya akɔɔle-gyipu bamu ansi i gyii fee ba maa waa kanin sa Gyiwu abi akɔɔle-gyipu mu. Nu i dagaa fee ba maa waa kanin ke ba taa ka bamu kuko. Lu fee bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu, ba nye Gyiwu abi mu Kayaayu to nkyeto ato, umu su i dagaa fee ba baraga bamu kakyina to ato sa Gyiwu abi mu. 28 Nu n kan taa tɔtɔv numu waa bamu abaa to luwe mu, n biti n bɔla fane ase kpee Sipen kade to. 29 N nyi fee me kiba mu nu n ba fane ase mu, n su Krisito kabwaala lala mu n biya fane.

30 Me-daa ana ye mi-supu ana, n su Onyiripe Yesu Krisito ye kebiti mu nu ki lu lbwaare Kayaayu to

fee fan kule kabwaare-kule ɔlun kye me to. 31 Fan kule fee lbwaare ɔ lee me lu bamu nu ba man kɔɔle gyii Gyudeya ifuli su mu abaa to. Ke fan bila kule fee Krisito abupu mu nu ba bu Gyerusalem mu ba kɔɔle nkyeto mu abaa anyo. 32 Lu kanin su nu lbwaare kan kyula mu n biti n taa kensi-gyii lala ba fane ase, ke i waa maa fane aniya to. 33 lbwaare keyuula wuya ɔ baa ɔ bu fane kpini ase. Amen!

16

Pɔɔli Afwaala

1 N biti n lee ane pukyu Fobe mu nu ɔ su ɔwule numu ee biya fane fale n kaapu fane. Mu i gye Krisito abupu mu nu ba bu Kenkireya, nu ee kye bamu to mu. 2 N kule fane, fan kɔɔle mu Onyiripe mu kitu to su, fee kanan mu nu i dagaa fee Krisito abupu ba kita abaa mu, ke fan sa mu nkyeto kumaa mu nu i tiri mu, lu fee ɔ kye asa gaalaagaa to nu ngbaa me n tii su.

3 Fan fwaala Prisila maa Akwila, mu nu n maa bamu an waa Yesu Krisito kusun mu.

4 Nu ba taga apu lu me su. I man gye me nkun i fwaala bamu, amaa ye Krisito abi kubu-kubu mu nu ba man gye Gyiwu abi mu kpini bee fwaala bamu nsa ye kusun.

5 Fan fwaala Krisito kubu mu nu ku gyanje Prisila ana kikaara su mu.

Fan fwaala me kyemune danbirasa Epanetu. Mu i gye omu nu o da kikoolɛ Yesu Krisito gyii Asiya osuwɛle su kpini.

⁶ Fan fwaala Mɛeri mu nu o sun kusun gaa sa fane mu.

⁷ Fan fwaala Androniko maa Gyuniya, me kɔɔpu ana mu nu ba tii maa bamu obu mu. Nu asa gaalaagaa be nyi bamu ye o dan Krisito asunpu mu to, nu ba gyankpaa me koolɛ Yesu Krisito gyii.

⁸ Fan fwaala Ampiliyatu mu nu n su kebiti sa mu Onyiripe to.

⁹ Fan fwaala Ubano, anɛ birisa kusun owaapu Krisito to, ye me kyemune danbirasa Sitakusi.

¹⁰ Fan fwaala Apelesi mu nu o lɛɛ kaapu kesintin ye o taa mu n-yu sa Krisito.

Fan fwaala bamu nu ba bu Arisitobulu kikpaara su kpini.

¹¹ Fan fwaala me kɔɔpu Herodiyon. Fan fwaala Nasiso kikpaara su abi kpini mu nu ba gye Onyiripe lɛɛ mu.

¹² Fan fwaala akyu numu, Trifina maa Trifosa mu nu ba kpan bamu n-yu sun Onyiripe kusun mu.

Fan fwaala me kyemune danbirasa Pesi, nu ngbaa mu o gye okyu mu nu o kpan mu

n-yu waa Onyiripe kusun mu.

¹³ Fan fwaala Onyiripe kiyaafole Rufusi, ye mu-nyi, mu nu o taa me waa mu-bii kɔɔgesa.

¹⁴ Fan fwaala Asinkrito, ye Felegon ye Hemesi ye Patrobasi ye Hemesi ye Krisito abuuu mu nu ba bu bamu ase mu.

¹⁵ Fan fwaala Filologo ye Gyuliya ye Neresu maa mu pukyɛ ye Olipasi ye Krisito abuuu mu nu ba bu bamu ase mu kpini.

¹⁶ Fan taa kinyi-bii afwaala fwaala abaa. Krisito kubu-kubu mu kpini beɛ fwaala fane.

¹⁷ Mɛ-daa ana ye mi-supu ana, n kole fane nun, ke fan ku danbirasa lu bamu nu bee biti ba biya nbarige fane to, nu bee kpakyare kibula mu nu ba kaapu fane mu, nu i yege asa bee tutu bamu kikoolɛ-gyii to. Fan lɛɛ fane n-yu lu bamu to. ¹⁸ Kpalɛ fɛɛ bamu nu bee waa kanin mu, be mee sun anɛ-Nyiripe Yesu Krisito, amaa bamu kɔɔpɛ lɛɛ nu bee biti. Lu bamu ntɔwe danbirasa ye kigyaa-bi su mu, ba su bee pɛna akoolɛ-gyipu mu nu ba man pu dan kikoolɛ-gyii to. ¹⁹ Okumaa numu nu kanan mu nu fan taa fane n-yu sa Krisito mu. Kanin su mi ansi i gyii fane su gaa. Amaa n biti fɛɛ fan baa fan gye anyaasɛnpu lu kidanbirasa

kɪwaa sɔ, kɛ fan lɛɛ fanɛ n-yu lu alibi kɪwaa tɔ.

²⁰ I mɛɛ yɛ ɪ kyɛɛɛɛ nu lbwaare keyuula wuya mɔ, ii biti ɔ yɛgɛ kɛ fan gyii Sitaane sɔ. Anɛ-Nyɪrɪpɛ Yesu kabwaala mɔ kɪ baa kɪ bu fanɛ sɔ.

²¹ Mɛ bɪrɪsa osunsunpu Timoti ɪ fwaala fanɛ. Kanɪn maa nu mɛ kɔɔpɔ ana Lukiyo yɛ Gyason yɛ Sosi-pata gbaa bɛɛ fwaala fanɛ.

²² Mɛ Tetiyo mɔ nu n kyɔrɔɔ Pɔɔli ɔwɔlɛ nɪmɔ, n fwaala fanɛ ɔnyɪrɪpɛ kitu tɔ sɔ.

²³ Gayusi mɔ nu ɔ gyɛ mɛ kɪkpaara wuya, nu Krisito abi gbaa bɛɛ gyanɛ mɔ kɪkpaara sɔ mɔ, ɪ fwaala fanɛ.

Erasitu mɔ nu ɔ gyɛ kade mɔ tɔ afuleɛ ɔkɪsɔpɔ yɛ anɛ-supu Kwatu bɛɛ fwaala fanɛ. ²⁴ (Anɛ-Nyɪrɪpɛ Yesu Krisito kabwaala mɔ kɪ baa kɪ bu fanɛ ase. Amen.)

²⁵ Fan yɛgɛ a taa bonyaa sa lbwaare, lu fɛɛ mɔ ɪ taalɛ yɛgɛ fan nyɛ ɔlɔn yulɛ fanɛ kɪkɔɔlɛ-gyii mɔ tɔ, fɛɛ kanan mɔ nu n tɔwɛ Asɪn danbɪrasa mɔ lu Yesu Krisito sɔ mɔ. Kanɪn asɪn mɔ ɪ gyɛ kesintin asɪn mɔ nu ɪ baala lu koo dɪdaa mɔ. ²⁶ Nu nbiunbu ɪ bɔla lbwaare atɔwɛpɔ Asɪnkyan yɪlasa mɔ sɔ lɛɛ kaapu. Nu lbwaare mɔ nu ɔ tɛ kak-paa mɔ sa kɔnɔ, yɛ ba tɔwɛ kanɪn kesintin asɪn baalasa sa ndɛndɛmandɛ kpini, kɛ ba kɔɔlɛ Yesu Krisito gyii kɛ ba nu mɔ ase. ²⁷ Lu Yesu Krisito sɔ mɔ, lbwaare kanyaasɪn wuya mɔ nkɔn

nu bonyaa gyɛ mɔ lɛɛ kak-paa. Amen!

1 Ɔwɔle gyankpaasa mu nu Pɔɔli kyurɔɔ naa sa Korinto abi

Afwaala

¹ Ɔwɔle numu lu me, Pɔɔli mu nu lbwaare bola mu kebiti su tu me, fee n ba waa Yesu Krisito osunpu, ye ane burisa Sositini ase.

² An kyurɔɔ kumu an sa fane Krisito kubu mu nu fan bu Korinto kade to, fane mu nu Yesu tu ba waa mu lee, nu fan ba bilinji lbwaare asa, taa buga ye bamu nu ba bu katin kumaa numu bee sun ane-Nyiripe Yesu Krisito, mu nu o gye anaa bamu kpini Ɔnyiripe mu.

³ Ane-Se lbwaare ye ane-Nyiripe Yesu Krisito ba bwaala fane ke ba sa fane kayi yuuli.

Pɔɔli i fwaala lbwaare

⁴ Saja kumaa numu n fwaala lbwaare n sa fane lu kabwaala mu nu o bola Yesu Krisito su taa sa fane mu. ⁵ Kpal fee fan maa bu Yesu Krisito to su mu, fan dan kutu kumaa numu to lu fane katowe ye fane kinyi to. ⁶ Lu fee Yesu Krisito asin mu nu an lee towe fane mu i kyina fane to danburasa. ⁷ Imu su fan man pan lbwaare Kayaayu kakee mu kubu, fee fan maa te fan gyoo saja mu nu lbwaare ii biti o ba lee ane-Nyiripe Yesu Krisito

kaapu mu. ⁸ Mu ii biti o waa fane olon to kanun naa fuɔ okaa, ke fane n-yu su i man nye alibi aku, kake mu nu ane-Nyiripe Yesu Krisito ii biti o bwii ba mu. ⁹ lbwaare mu nu o tu fane ye fan naa mu-bii Yesu Krisito mu fan ba waa kikyemine okon mu, mu i gye omu nu ee towe nu o mee lu umu kamaa.

Krisito kubu mu to nbarige to asin

¹⁰ Me-daa ana ye mi-supu ana, n su ane-Nyiripe Yesu Krisito kitu, n kole fane fee, fane kpini fan towe kyula abaa, ke nbarige to ku i man ba fane to. Ke fan waa konu kulon fane nfeere to ye kutu kumaa numu to. ¹¹ Me-daa ana ye mi-supu ana, Kilowe kipaara su abi aku ba ba towe me ye, nluu i bu fane nsana. ¹² Kutu mu nu n towe mu i gye ye fane to oku u towe ye, "N buu Pɔɔli." Nu oku moɔ ye, "Mee me n buu Apolosi", nu onumu moɔ ye, "Mee me n buu Pita." Nu oku gbaa ye, "Mee me n buu Krisito nun."

¹³ Ba barige Krisito to waa kubu-kubu nun abee? Pɔɔli nu ba da oyu laasa su sa fane abee? Abee Pɔɔli kitu to nu ba gye fane lbwaare kekyugyee? ¹⁴ N su afwaala n sa lbwaare fee n maa man gye fane oku lbwaare kekyugyee, amoo Krisipu* maa Gayusi nkun nu n gye. ¹⁵ Imu su oku mee taale towe ye me kitu to nu ba gye mu lbwaare kekyugyee. ¹⁶ N

* 1:14 1:14 Ba kyurɔɔ waa Asunpu 8:18 ye Krisipu numu kool Ɔnyiripe Yesu gyii, nu ba gye mu lbwaare kekyugyee Korinto kade to.

bila n nyinji fɛɛ n maa gyee Sitefen maa mu kɩkpaara su abi lbwaare kekyugyee. Inumu kamaa mu, n mee bila nyinji fɛɛ n gyee oku. ¹⁷ Lu fɛɛ Krisito man sun me ye n ba gyee asa lbwaare kekyugyee. Amaa o sun me nin ye n ba towe asin danbirasa mu sa asa, nu i man gye nyimisa kanyaasin nu n su n towe, ke i naa ba fɛɛ Krisito kelewu mu nu o wu oyu laasa su asin mu i pan umu olon.

Krisito i gye lbwaare olon ye kanyaasin

¹⁸ Krisito oyu laasa mu su kelewu asin mu, i gye amelensi-sin sa bamu nu ba bu kemuuri okpa su mu. Amaa ane mu nu lbwaare u molige mu, asin manja i gye lbwaare olon mu. ¹⁹ Lu fɛɛ lbwaare towe Asunkyan ylasa mu to ye,

“N biti n nyita anyaasɩnpu kanyaasin,
ke n yege anyipu kinyi i waa kɩyan.”

²⁰ Nu i gye kanan bire mu dulinyaa numu to anyaasɩnpu bu fine? Nu owule-nyipu bu fine? Abee okaapupu bilisa ase mu bu fine? lbwaare man kaapu fɛɛ dulinyaa numu to kanyaasin gye amelensi-sin mu ase nin abee? ²¹ Lu mu lbwaare kanyaasin mu to mu, o nmina yla fɛɛ, dulinyaa asa ba mee taale bola bamu kanyaasin su bu mu. Amaa i gye lbwaare kɩpire su fɛɛ, o bola asin

mu nu asa bee ku fɛɛ i gye amelensi-sin mu nu an towe fale mu su molige bamu nu bee koolɛ bee gyii mu. ²² Asin mu i gye amelensi-sin sa bamu, lu fɛɛ Gyiwu abi bee ku bee biti asin kyinkyinsa, nu Giriki abi moɔ bee ku bee biti kanyaasin. ²³ Amaa aneene bire an towe Yesu Krisito kelewu oyu laasa mu su asin, nu umu i gye asin mu nu ii tii Gyiwu abi okpa, nu ba mee koolɛ bee gyii, nu i bila i gye amelensi-sin sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu. ²⁴ Amaa bamu nu lbwaare tu ba kamolige mu to bire, be gye Gyiwu abi nin oo, ba man gye Gyiwu abi† nin oo, asin mu nu i bu to i gye ye Krisito i gye lbwaare olon ye lbwaare kanyaasin. ²⁵ Lu fɛɛ lbwaare amelensi-sin mu i kyɔ nyimisa kanyaasin, nu lbwaare kapɔɔse i su olon i kyɔ nyimisa olon.

²⁶ Me-daa ana ye mi-supu ana, fan nyinji kanan mu nu fan daa fan du poyi nu lbwaare tu fane ba kamolige mu to mu. Kanan sana manja nyimisa ansi su mu, fane to gberɛɛ ku i gye anyaasɩnpu, nu gberɛɛ ku i gye alɔnpu, nu gberɛɛ ku i lu kuwura-gyii ke-buno. ²⁷ Amaa ato mu nu dulinyaa asa bee ku ye i gye amelensi-sin mu, umu nu lbwaare lee taa gyila dulinyaa to anyaasɩnpu ipeeli. Nu ato mu nu i

† 1:24 Pɔɔli tu bamu nu ba man gye Gyiwu abimu ye Giriki abi.

man bulun dulinyaa numu to mu, umu nu o bila taa gyila umu nu i bulun mu ipeeli. 28 Nu ato mu nu dulinyaa asa bee ku kyan, nu ba man taa tu sehn, nu bee ku ye i man su tonu mu, umu nu lbwaare taa naabaa ato mu nu dulinyaa asa bee ku fee i gye ato kpare mu, 29 ke nyimisa ku o man nye kaapu mu n-yu lbwaare ase. 30 Lu fee lbwaare i yege nu anaa Yesu Krisito an waa kukulun, nu lbwaare waa Krisito nu o baa o gye ane kanyaasin wuya. Nu mu su nu lbwaare wu fee ane ikpa i kyiigi, nu ane i gye mu asa kyirekyire, nu a nye kamolige. 31 Imu su fee kanan mu nu ba kyuroo waa Asinkyan ylasa mu to mu ye,

“Okumaa mu nu ee biti o kaapu mu n-yu mu, o kaapu mu n-yu lu kutu mu nu Onyiripe waa mu su.”

2

Yesu Krisito kelewu oyu laasa su mu asin

1 Me-daa ana ye mi-supu ana, n maa ba fane ase ba lee lbwaare kesintin asin mu towe fane mu, n man taa konu to okon abee kanyaasin kibansa nun ba towe fane. 2 Lu fee n waa me nfeere sana mu nu n bu fane ase mu fee, n mee biti n bila bu asin aku towe tii Yesu Krisito, ye mu kelewu mu nu o wu oyu laasa su mu nkun. 3 N maa ba fane ase mu, n taa kipoose ye

kufuu ye kikykyaa gaa nun ba. 4 Me asin towe sa ye me abwaaresin kitowe mu to mu, n man taa nyimisa kanyaasin pupole fane, amaa lbwaare Kayaayu mu i lee mu olun mu kaapu fane. 5 Saamu, fane kikooli-gyii ki mee ye ki baa ki gyan nyimisa kanyaasin su, amaa ki baa ki gyan lbwaare olun su.

Lbwaare kanyaasin

6 Inumu kpini gbaa mu, an towe kanyaasin asin an sa bamu nu ba tee dan kikooli-gyii mu to mu, man gye dulinyaa numu to kanyaasin, abee kumu alonpu kanyaasin mu nu bamu olun mu ii biti i ba fuu okaa mu. 7 Amaa kanyaasin asin mu nu an towe fane fale i gye lbwaare kanyaasin baalasa, mu nu o wola nmina yila ye ee biti o taa kanyaasin mana bunyaa ane, poyi nu o piili dulinyaa mu. 8 Nu dulinyaa numu to alonpu mu to oku man taale bu kanun kanyaasin mana, nu ba daa bu nun, naafoo ba man din da Onyiripe bunyaa wuya mu oyu laasa su. 9 Amaa i du nun fee kanan mu nu ba kyuroo waa Asinkyan ylasa mu to mu ye, “Kutu mu nu oku ansi i man pu wu, nu asu i man pu nu, nu oku man pu fe umu nfeere mu, i gye kutu mu nu lbwaare lonu yila sa bamu nu bee biti mu mu.”

10 Amaa lbwaare bola mu Kayaayu su lee mu kanyaasin baalasa mu kaapu ane. lbwaare Kayaayu mu u meege kutu kumaa numu to ee ku, halu lbwaare asin mu nu i gye mu oto to asin nu i baala mu gbaa. 11 Oku mee taale bu nfeere mu nu oku u fe, amoo mu gbaa-gbaa mu. Kanin manja nu oku mee taale bu lbwaare nfeere, amoo mu gbaa-gbaa mu Kayaayu mu nkun. 12 Man gye dulinyaa numu to kayaayu nu lbwaare taa sa ane, amaa Kayaayu mu nu ki lu lbwaare ase mu, nu an nye, ke a taale nu ato mu nu lbwaare taa kee ane mu kase. 13 Imu su man gye nyimisa kanyaasin asin kaapusa nu an su an towe fane. Amaa i gye asin mu nu Kayaayu mu kaapu ane, fee kanan mu nu an lee Kayaayu to asin mu kase an kaapu bamu nu ba su Kayaayu mu. 14 Amaa osa kumaa mu nu o man su lbwaare Kayaayu mu, mee ye o taale koole ato mu nu u lu lbwaare Kayaayu mu ase mu kyula. Asin mu i gye amelensi-sin sa osa mu, o mee ye o taale nu umu kase, lu fee lbwaare Kayaayu mu nkun u yege nu asa bee nu umu kase. 15 Nu osa mu nu o su lbwaare Kayaayu mu bure, ee taale meege kutu kumaa to wu umu to, amaa mu gbaa-gbaa mu lee bure, oku mee taale meege umu to wu sehn. 16 I du nun fee kanan mu nu ba kyuroo waa

Asinkyan ylasa mu to mu ye,

"Animu i taale bu Onyiripe lbwaare nfeere?"

Nu animu i taale towe waa mu?"

Amaa aneene bure an fe nfeere kanan mu nu Krisito u fe mu.

3

Krisito i gye omo nu okumaa numu o buu

1 Me-daa ana ye mi-supu ana, n man taale towe fane ase fee bamu nu ba su lbwaare Kayaayu mu. Amaa n towe fane fee bamu nu bamu nfeere i gyan dulinyaa ato su, abee bamu nu ba man puta dan Krisito kikoole-gyii mu to. 2 Kanin su man gye agyito budusa nu n taa sa fane, amaa kinyapu-kyu nu n taa sa fane. Lu fee kanin sanja manja mu, fan man puta dan fub agyito manja kigyii, nu halu ba lu ndaga gbaa mu fan man puta fub umu kigyii. 3 Lu fee fane nfeere i san i gyan dulinyaa ato su. Kayu-basa ki maa bu fane to, nu fen ko ye abaa mu, u mee kaapu nun fee fane nfeere i san i gyan dulinyaa ato su abee? Inumu u kaapu nun fee fen san fen waa fee kanan mu nu dulinyaa asa bee waa mu. 4 Nu fane to oku u towe ye, "N buu Pooi." Nu oku moo u towe ye, "N buu Apolosi nun." Inumu i mee kaapu nun fee fen san fen du fee dulinyaa asa nun abee?

⁵ Inumv kpini mv, anumv i gye Apolosi? Nu me, Pɔɔli i gye anumv? An gye lbwaare ayaafɔle nin, nu fan bɔla ane sv ba kɔɔle Yesu gyii. Ane okumaa numv waa mu kusun fɛɛ kanan mv nu ɔnyiripe Yesu taa sa mv ye o waa mv. ⁶ Me i duu, nu Apolosi mɔɔ i wurige sv nkyu, amaa lbwaare i yege nu ki kɔyi dan. ⁷ Imv sv ɔmv nu ee duu, ye ɔmv nu ee wurige sv nkyu mv, bamv asin man tiri, amaa lbwaare asin i tiri, lu fɛɛ mv u yege nu ato duusa mv u dan. ⁸ Ɔsa mv nu ee duu ye ɔmv nu ee wurige sv nkyu mv kpini bee waa kusun kɔlvn nin. Nu bamv okumaa numv ii biti o nye mv kɔkɔka, lu kanan mv nu o waa mu kusun mv sv. ⁹ Lu fɛɛ ane kpini an bɔga nin an waa lbwaare kusun. Nu fen du nin fɛɛ lbwaare kɔdɔɔ, nu fen bila fen du fɛɛ lbwaare obu.

¹⁰ Lu lbwaare kabwaala mv nu o taa bwaala me sv mv, n du nin fɛɛ ɔpɔyipu onyipu mv nu o yii obu kase, nu ɔkv u pɔyi ee gyaga kumv sv. Amaa okumaa o baa o da sv kanan mv nu ee pɔyi ee gyaga sv. ¹¹ Lu fɛɛ ɔkv mee bila taale yii ɔpɔre gyankpaasa, tii kumv nu lbwaare wɔla yii mv sv, nu kumv i gye Yesu Krisito. ¹² Akv bee biti ba taa suwa, abee gbity abee abuu mv nu i sv ɔgyalv abee iyu abee afitiri abee afateɛ pɔyi gyaga ɔpɔre gyankpaasa mv sv. ¹³ Okumaa numv kusun mv nu o sun sa lbwaare

mv, ii biti i lu ifuli. Lu fɛɛ Krisito kake lala mv nu ee biti o bwii ba mv, ii biti i lee okumaa numv kusun kudubi kaapu. Fɔlvn ii biti o ba lee okumaa numv kusun kaapu, ke i kaala kusun mv nu okumaa numv waa sa lbwaare mv, o dan kv. ¹⁴ Nu fɔlvn mv man kan taale nyita ɔkv kapɔyi mv nu o pɔyi gyaga sv mv, mv ii biti o nye kɔkɔka. ¹⁵ Amaa okumaa mv nu fɔlvn mv deɛ mu kusun mv bire, o sun fɔyi numv. Nu mv gbaa-gbaa mv bire ee biti o nye kamɔlige, amaa ii biti i baa i du nin fɛɛ maa sile lu fɔlvn to.

¹⁶ Abee fan man nyi ye fane gbaa-gbaa fane i gye Kabwaare-sunkpa aye mv, nu lbwaare Kayaayu mv te fane to abee? ¹⁷ Imv sv nu ɔkv kan nyita Kabwaare-sunkpa aye mv, lbwaare gbaa ii biti o nyita mv, lu fɛɛ Kabwaare-sunkpa aye mv nu ki gye lbwaare lee mv, ki gye kyirekyire nin, nu fane i gye kanv Kabwaare-sunkpa aye manja.

¹⁸ Ɔkv i gye ɔkv o man pɔna mv n-yu. Nu fane to ɔkv kan ee fe nfeere fɛɛ o gye ɔnyaasinv dulinyaa asa ansi sv mv, i dagaa maa waa mv n-yu fɛɛ omelensipu, ke o nye bilinj ɔnyaasinv gbaa-gbaa. ¹⁹ Lu fɛɛ dulinyaa numv to kanyaasinv gye amelensi-sin lbwaare ase. I du nin fɛɛ kanan mv nu ba kyɔrɔɔ waa Asinkyan yilasa mv to ye, "Anyasinv mv, bamv

kanyaasin awaasa mu to nu lbwaare su ee kitaabamu." ²⁰ Nu ba bila kyuroo waa Asinkyan yilasa mu to ntin ku ye, "Onyiripe nyi fee anyaasipu mu nfeere i maa gye kiyani." ²¹ Imu su oku i gye oku, o man taa mu n-yu tub nyimisa su ke o kaapu mu n-yu, lu fee kutu kumaa numu gye fane lee nin. ²² Nu me Pooi nin-oo, abee Apolosi nin-oo, abee Pita nin-oo, abee dulinyaa numu nin-oo, abee nkpa nin-oo, abee lewu nin-oo, abee nbunbu nin-oo, abee oke asin nin-oo, umu kpini i gye fane lee nin. ²³ Nu fane gbaa fane fan gye Krisito lee nin, nu Krisito moo gye lbwaare lee.

4

Krisito asunpu mu kusun sunsa

¹ Kanin su i dagaa fan maa ku ane fee an gye Krisito ayaafole, nu lbwaare taa mu kesintin asin baalasa mu waa ane abaa to ye a lee umu kaapu. ² Nu kutu mu nu ki dagaa sa omu nu ba taa asin waa mu abaa mu i gye fee, o buu mu-nyiripe mu asin mu su. ³ Amaa meeme ase bire, nu fane abee asin ogyipu ku gyii me asin mu, i man tiri me, me gbaa-gbaa n mee gyii me n-yu su asin. ⁴ Me nfeere to mu, n man wu asin pwusa ku me n-yu su, amaa i mee kaapu fee n gyii asu. Amoo Onyiripe mu nkun i gye me asin ogyipu. ⁵ Imu su fan man kan gyii

oku asin, bun mu kupwe, poyi ke kake mu o fub. Fan gyoo Onyiripe mu o ba poyi. Ee biti o ba lee kutu mu nu ki baala kitentenbiri to mu ba fitila to, ke o lee asa nkolo to asin baalasa ifuli. Kanin sanja manja nu okumaa ii biti o nye kiyin mu nu i dagaa mu lu lbwaare ase.

⁶ Me-daa ana ye mi-supu ana, lu fane su nu n taa n maa Apolosi waa sinkaala sa fane, ke fan bila asin towesa mu nu u towe ye, "Fan man waa asin mu nu ba kyuroo yila mu kyun su." Imu i gye ye, fan man kaapu fane n-yu naa yile oku kamaa ke fan kina oku. ⁷ Mine nu fan su nu u kaapu fee fan kyoo asansa? Mine nu fan su nu i man gye lbwaare i sa fane? Nu i kan i gye lbwaare i sa fane umu mu, mine i waa su nu fen kaapu fane n-yu, fee man gye lbwaare i sa fane?

⁸ Fan tee nye kutu kumaa mu nu fen biti nin abee? Fan tee ba waa afulee wuya ana nin abee? Fan tee ba biliji awura yege a man gye nin abee? Nu fan daa fan gye awura kesintin to mu, naafoo i buron gaa ke anaa fane a ba buga gyii kuwura. ⁹ Me ase mu, i du nin fee lbwaare maa taa ane mu nu an gye Yesu asunpu mu, waa asii-amaapu fee bamu nu ba bun bamu kupwe, nu bee biti ba naa moo bamu asansana mu. Nu i du fee an biliji sinku sa kase su asa ye lbwaare nboo ye dulinyaa kpini. ¹⁰ Krisito su an gye amelensipu, amaa fane

fane fan gye anyaasɩnpɔ lu Krisito sɔ. Anɛnɛnɛ birɛ a man bɔlɔn, amaa fanɛɛ fane birɛ fan bɔlɔn. Asa bɛɛ sa fane bɛɛrɛɛ, nu anɛnɛnɛ birɛ ba man taa anɛ tɩ sehn. ¹¹ Taa ba fɔv ndaga mɔ, an naa akɔn ye bɔlɔfɔ, nu an bun akyiibi, nu an nye kɩdayɛ libi-libi, nu an man sɔ anɛ gbaa-gbaa kewu-kyɩnasa. ¹² Anɛ gbaa-gbaa anɛ abaa nu an sɔ an sun kusun. Nu ɔkɔ kan tɔwɛ anɛ nnɔ mɔ, an waa mɔ kusee. Nu ba kan nyanla anɛ mɔ, an nye kenyiita an yɩɛ tɔ. ¹³ Nu ba maa saalɛ anɛ mɔ, an nye kenyiita an lɛɛ bamɔ kɔnɔ danbɩrasa. An biliŋi dulinyaa kpini akpaa nu asa bɛɛ kɩ anɛ fɛɛ kɩgyaakpa ba lu ndaga.

¹⁴ N man kyɔrɔɔ ɩnɩmɔ n sa fane n gyila fane ipeeli. Amaa fan maa gye mɛ nbii bitisa sɔ mɔ, nu n da fane amu tɔ. ¹⁵ Halɩ nu fan kan fan sɔ asa fɛɛ ngbɩn kudu nu bɛɛ kaapɔ fane Krisito asɩn mɔ gbaa mɔ, fanɛ-se ana ba man gye adamantɛ. Lu fɛɛ, lu Yesu Krisito sɔ mɔ n ba biliŋi fanɛ-se, lu asɩn danbɩrasa mɔ nu n tɔwɛ sa fane mɔ sɔ. ¹⁶ Imɔ sɔ n kɔlɛ fane nɩn ye fan kase mɛ tɔ. ¹⁷ Lu fale sɔ nu n sun Timoti fane asɛ. Nu mɔ ɩ gye mi-bii mɔ nu n biti mɔ asɩn gaa, nu ɔ gye kesintin ogyipu ɔnyɩrɩpɛ mɔ tɔ. Nu mɔ ii biti o be nyiŋi fane mɛ ɩkpa mɔ nu n taa n buu Krisito Yesu, nu ɩmaa ɩmɔ nu n kaapɔ Krisito kɔbɔ-kɔbɔ katɩn kɔmaa nɩmɔ mɔ, ɩ waa

kɔkɔlɔn.

¹⁸ Fane akɔ fen kɔsaa fane n-yɩ fen fɛ nɛɛrɛ fɛɛ, akɔtɔ n mɛɛ bila ye n ba bɔɔ fane sɔ. ¹⁹ Amaa nu ɔnyɩrɩpɛ kan kyula birɛ, ɩ mɛɛ ye ɩ kyɛɛrɛɛ n biti n ba fane asɛ kɛ mɛ gbaa-gbaa mɛ n ba wu ɔlɔn mɔ nu bamɔ nu bɛɛ kaapɔ bamɔ n-yɩ mɔ ba sɔ, man gye bamɔ ntɔwɛ nkɔn. ²⁰ Lu fɛɛ ɩbwaarɛ kuwura-gyii mɔ man gye asɩn kɩtɔwɛ, amaa kɩ gye ɩbwaarɛ ɔlɔn mɔ tɔ atɔ waasa nɩn. ²¹ Kɩmɔmɔ nu fen biti n taa ba fane asɛ? Fen biti fɛɛ n taa kɔkyɔkyɔbɔ nɩn n ba, abɛɛ n taa kebiti ye keyuula ba fane asɛ?

5

*Fan gya ɔkyɩ bitipu mɔ
lu kɔbɔ mɔ tɔ*

¹ Kesintin tɔ, n nu asɩn lu fane sɔ fɛɛ, kakyɩ abɛɛ kanyɩn biti agyaga-sɩn kɩbansa ɩ maa bɔ fane tɔ. Nu halɩ bamɔ nu be mee sun ɩbwaarɛ gbaa, ba mɛɛ waa kanɩn agyaga-sɩn maŋa. Imɔ ɩ gye ye fane tɔ ɔkɔ ɩ de ye mɔ-se mɔ-ka. ² Mɩnɛ sɔ nu ɩnɩmɔ ɩ bɔ fane tɔ, nu fen kɔsaa fane n-yɩ? ɩ dagaa fan maa bɔɔta tɔ, kɛ fan lɛɛ ɔnyɩn mɔ nu o sun fale kusun mɔ lu fane kɔbɔ mɔ tɔ. ³ Halɩ n maa man bɔ fane asɛ kayɩ-wɔlɛ tɔ gbaa mɔ, n bɔ fane asɛ kayaayu tɔ. Nu n tɛɛ wɔla bun ɔnyɩn maŋa kɔpwe fɛɛ n maa bɔ fane asɛ tɔtɔ mɔ. ⁴ Nu fan kan gyanɛ ɔnyɩrɩpɛ Yesu Krisito kɩtɩ tɔ, nu n bɔ fane asɛ kayaayu tɔ, nu anɛ-Nyɩrɩpɛ Yesu Krisito

ɔlɔn mu bu fane ase mu,
 5 fan lee fale onyin numu lu
 fane ase sa Sutaane, o nyita
 mu alibi kayu-wule mu, ke
 lbwaare o molige mu kala
 kake mu nu Onyiripe Yesu ii
 biti o ba mu.

6 Fane n-yu kikaapu ki
 man burɔn. Fan man nyi
 fee kufe tinsa pii u yege nu
 bodobodo ii tin? 7 Fan lee
 kufe tinsa mu nu ki gye alibi
 mu lu fane to, yege fan man
 su ineesi ukɔ. Ke fan baa fan
 du fee bodobodo pupwe mu
 nu ki man su kufe tinsa, fee
 kanan mu nu n nyi fan maa
 du mu. Lu fee Yesu Krisito
 mu nu o gye Kanyanɛ nbunɔ
 kabulupu mu, lbwaare tee
 taa mu waa kolɔɔ sa anɛ.
 8 Imu su fan yege a gyii
 Kanyanɛ nbunɔ keso kɔnɔ,
 ke a lee alibi ye kumu to ɔlɔn
 mu nu i du fee bodobodo mu
 nu ki su kufe tinsa didaa mu.
 Amaa fan yege i gyii Keso
 kɔnɔ mu, fee asa mu nu ba
 su kidanbrasa ye kesintin
 mu fee bodobodo mu nu ki
 man su kufe tinsa mu.

9 N wɔla kyurɔɔ ɔwɔle
 sa fane ye, fan man taa
 fane n-yu buga asa mu nu
 ba bu kakyu abee kanyin
 biti kigyagaa mu to. 10 N
 maa towe kanin mu, man
 gye bamu nu be mee sun
 lbwaare, nu bee waa kakyu
 abee kanyin biti kigyagaa,
 ye onsi-payi libi abee bamu
 nu bee yuuri abee bamu nu
 bee sun idakpa, nu n diyɛ.
 Naafɔɔ nu i gye ye fan man
 taa fane n-yu buga ye kanin
 asa manɔa bire, amɔɔ fan
 lu dulinyaa to kpini-kpini.

11 Amaa kutɔ mu nu n
 kyurɔɔ n sa fane mu i gye
 ye, fan man taa fane n-yu
 buga ye ɔkɔmaa mu nu ee
 tu mu n-yu ye Krisito obu-
 upu, yege o gye akyu abee
 anyin bitipu, ye onsi-payi
 libi wuya, abee ɔdakpa os-
 unpu, abee asa atu onyitapu,
 abee ɔtabɔɔpu, abee oyu.
 Fan naa ɔsa manɔa fan man
 buga gyii gbaa.

12 I man gye mi kusun
 fee n gyii bamu nu ba
 man bu Krisito kubu mu
 to asin, amaa bamu nu ba
 bu Krisito kubu mu to mu,
 i dagaa n maa gyii bamu
 asin. 13 lbwaare ii biti o gyii
 bamu nu ba man tii Krisito
 kubu mu su asin. Amaa
 fee kanan mu nu ba kyurɔɔ
 waa Asinkyan yɔlasa mu to
 mu, "Fan gya alibi ɔwaapu
 lu fane to."

6

Akɔɔle-gyipu fan man kan samaa abaa

1 Nu fane to ɔku maa mu
 birisa, Krisito obuupu ba
 kan nye asin mu, mine i waa
 su nu ee kpee naa samaa
 mu asin agyipu mu nu ba
 man nyi lbwaare mu ase, nu
 o man taa mu kpee Krisito
 abuupu mu ase ke ba lɔɔɔ
 bamu? 2 Fan man nyi ye
 anɛ, lbwaare asa ii biti a
 tale dulinyaa abi? Nu i gye
 fee anɛ ii biti a tale dulinyaa
 abi asin bire, mine i waa
 su nu fen mee taale lɔɔɔ
 fane nsana to asin wuribi?
 3 Fan man nyi fee anɛ, nu
 lbwaare ii biti o yege a tale
 mu nbɔɔ mu? Imu su mine

ɪ waa nu fen mee taale loɔɔ abaa ndaga kakyɪna numu to asɪn? ⁴ Imu su nu fan kan fan su fale asɪn fane nsana mu, mine ɪ waa nu fan su fen kpiya asɪn agyipu mu nu Krisito kubu mu ba man su beere sa bamu mu, ye ba gyii fane asɪn? ⁵ I man su fane ipeeli? Amoo fan man su onyaasɪnpu kulɔn fane to, mu nu ee taale loɔɔ fane wule-wule nsana? ⁶ Amaa fane fane bire, Krisito obuupu u taa mu birisa Krisito obuupu asɪn ee kpee ee sa bamu nu ba man koolu Yesu gyii mu ase.

⁷ Fan maa nye asɪn nu fen samaa abaa mu, ɪ kaapu nu fen fee fan tee wola gyii tiye fane kikoolu-gyii to nu. Mine ɪ waa nu odunwura mu mee kyula ye mu asɪn ɪ man burɔn? Mine ɪ waa nu o mee yege ke ba sisii mu? ⁸ Amaa fane wule-wule Krisito abi fen siisi abaa, nu fen waa fane birisa ana kutu mu nu ki man burɔn.

⁹ Fan man nyi ye alibi awaapu mu, ba mee ye ba nye loo lbwaare kuwura-gyii mu to? Fan man yege oku o pɪna fane. Lu fee asa mu nu bee waa kakyɪ abee kanyɪn biti kɪgyagaa, ye ɪdakpa asunpu, abee bamu nu bee lu bamu-kuli ana abee bamu-ka ana kamaa, ye anyɪn mu nu bee de ye bamu birisa ana anyɪn, ¹⁰ ye ayuu, ye onsi-payi libi wuya ana, ye atabubu, ye bamu nu bee nyita asa atɪ, ye bamu nu bee pɪna asa bee gyii mu, fale asa anumu oku mee ye o nye loo lbwaare kuwura-gyii

mu to. ¹¹ Fale nu fane aku fan kyɪna fan du, amaa nbunbu bire lbwaare fwɪ fane alibi, nu o loɔɔ fane yɪla sa mu n-yɪ, nu o koolu fane kyula ye fane ikpa ɪ kyii mu ase lu onyirɪpe Yesu Krisito ye ane lbwaare Kayaayu mu su.

Krisito abi kayɪ-wule ɪ gye Kabwaare-sunkpa aye mu.

¹² Fane to oku ɪ towe ye, "N su okpa fee n waa kutu kumaa numu." I gye kesintin, amaa man gye umu kpini ɪ burɔn sa mu. Ngbaa me n taale towe ye, n su okpa fee n waa kutu kumaa numu, amaa n mee ye n waa me n-yɪ kɪnye sa kutu ku. ¹³ Fane to oku ɪ towe ye, "Agyito ɪ bu to sa oto, nu oto gbaa bu to sa agyito." I gye kesintin, amaa lbwaare ii biti o nyita umu kpini. Nyɪmisa kayɪ-wule ki man bu to sa kakyɪ ye kanyɪn biti kɪgyagaa, amaa ki gye sa onyirɪpe nu, nu onyirɪpe moo bu to sa kayɪ-wule. ¹⁴ lbwaare taa mu olɔn kyɪni Yesu lu lewu to, kanɪn nu ee biti o kyɪni ane gbaa ane lu lewu to. ¹⁵ Fan man nyi ye fane n-yɪ ɪ gye Yesu kayɪ-wule abaafɔn mu abee? Imu su ɪ dagaa fee n taa me n-yɪ mu nu ki gye Krisito kayɪ-wule kɪbaafɔn mu naa de ye oburukoonu-kyɪ abee? Afuloo! I mee ye ɪ ba kanɪn. ¹⁶ Fan man nyi fee okumaa mu nu o taa mu kayɪ-wule naa buga ye

ɔburɔkɔɔnɛ-kyu mu, maa mu ba biliŋi kayu-wɔle kulɔn nin? Lu fɛɛ ba kyurɔɔ waa Asɔnkyan yɔlɔsa mu tɔ ye, "Bamu anyɔ ba biliŋi kayu-wɔle kulɔn nin." ¹⁷ Amaa ɔmu nu ɔ taa mu n-yu buga ye ɔnyiripe mu, maa mu ba biliŋi kɔkulɔn nin kayaayu tɔ.

¹⁸ Imu su fan silɛ lu kakyu abɛɛ kanyin biti kɔgyagaa tɔ. Lu fɛɛ alibi kɔmaa mu nu nyimisa ɪ waa mu, ɪ mɛɛ waa mu kayu-wɔle ineesi, amaa nyimisa kɔmaa mu nu ɔ waa kanyin abɛɛ kakyu biti kɔgyagaa mu, ɔ waa mu gbaa-gbaa kayu-wɔle alibi nin. ¹⁹ Fan man nyi ye fane kayu-wɔle ɪ gye Kayaayu Kyɔrekyɔre mu kabwaare-sunkpa aye mu? Fan man nyi ye lbwaare ɪ sa fane Kayaayu manja, nu ɔ tɛ fane tɔ? Fan man tɛ fane kibaa su, ²⁰ lu fɛɛ lbwaare sɔɔ fane ɔgyalin. Imu su fan taa fane kayu-wɔle waa atɔ mu nu ɪ sa lbwaare bunyaa.

7

Kekili asɔn

¹ Nu lu asɔn mu nu fan kyurɔɔ ɔwɔle biya mɛ mu su mu, n biti n lɛɛ umu kɔnɔ. ɪ burɔn fɛɛ ɔnyin maa kyina yɛgɛ ɔ man mata ɔkyu. ² Amaa lu kakyu abɛɛ kanyin biti kɔgyagaa su mu, ɪ dagaa ɔnyin kɔmaa numu maa nye mu gbaa-gbaa mu-ka, kɛ ɔkyu kɔmaa gbaa ɔ nye mu gbaa-gbaa mu-kuli. ³ ɔnyin kilipu o kyula maa mu-ka ba

buga ɔɛkpa, kɛ ɔkyu kilipu gbaa o kyula maa mu-kuli ba buga ɔɛkpa. ⁴ Lu fɛɛ ɔkyu kilipu kayu-wɔle man bila kɪ gye mu gbaa-gbaa mu nkɔn lɛɛ nin, amaa kɪ gye mu-kuli gbaa lɛɛ nin. Kanin manja nu ɔnyin kilipu gbaa kayu-wɔle man gye mu nkɔn lɛɛ, amaa kɪ gye mu-ka gbaa lɛɛ nin. ⁵ Imu su ɔnyin maa mu-ka ba man kina abaa ase kɪɛ kɪnyin ye kɪkyu. Amɔɔ fan tɔwe kyula abaa ye fan mɛɛ ye fan dɛ ye abaa sanja gberɛɛ, kɛ fan nye-nye sanja sa kabwaare-kulɛ. Amaa imu kamaa mu, fan bwii buga dɛ kɪnyin ye kɪkyu, saamu Sitaane mɛɛ nye tɔv fane tɔ kɪ, lu fan maa mɛɛ taale kɪtaa fane n-yu su. ⁶ N maa tɔwe ye ɔkɔmaa ɔ nye mu gbaa-gbaa mu-ka abɛɛ mu gbaa-gbaa mu-kuli mu, man gye ye n nyan fane nin, nu ɪ man gye nbara nin ye ɔkɔmaa numu o kili. ⁷ Naafɔɔ n biti fɛɛ ɔnyin kɔmaa numu ɔ baa o du fɛɛ kanan mu nu n du fale. Amaa nyimisa kɔmaa numu su mu gbaa-gbaa kakeɛ mu nu lbwaare taa sa mu, ɔnumu lɛɛ kwɪ, nu ɔnumu lɛɛ gbaa kwɪ.

⁸ Nbuɔnbu lu bamu nu ba man pɪta kili ye aku-lapu-kyu mu, n tɔwe bamu fɛɛ ɪ burɔn sa bamu fɛɛ ba maa man kili fɛɛ kanan mu nu n man kili mu. ⁹ Amaa nu ba mɛɛ ye ba kan taale kɪtaa bamu n-yu bire, ɪ dagaa ba maa kili. Lu fɛɛ nu ba kili mu, ɪ burɔn sa bamu

ι kyο kakyu abεε kanyin biti kayalaga ki maa bu bamu to.

¹⁰ Lu bamu nu ba kili mu moo, n sa fane kono, nu kanun konoa manja man lu me ase, ι lu Onyiripe Yesu Krisito ase nun. Imu ι gye ye okyu kilipu ο man kina mu-kuli. ¹¹ Amaa nu ο kan kina mu-kuli mu, ο man bila kili, amoo ο bwii kpee, ke maa mu-kuli ba naa loho abaa. Nu okpa kulon manja su onyin gbaa ο man kina mu-ka.

¹² Nu asansa mu moo me gbaa-gbaa me ι towe inumu, man gye Onyiripe. Nu fane Krisito obuupu oku kan ο su okyu mu nu ο man gye okoolε-gyipu, nu okyu mu kyula ye maa onyin mu ba kyina mu, onyin mu ο man kina mu. ¹³ Nu fane Krisito obuupu okyu kan ο su onyin mu nu ο man gye okoolε-gyipu, nu onyin mu kyula ye maa okyu mu ba kyina mu, okyu mu ο man kina onyin mu.

¹⁴ Lu fee okyu mu maa gye okoolε-gyipu su mu, lbwaare wu fee onyin mu nu ο man gye okoolε-gyipu mu, n-yu su ι man bila ι su ineesi. Kanun manja nu onyin mu nu ο gye okoolε-gyipu su mu, lbwaare wu fee okyu mu nu ο man gye okoolε-gyipu mu, mu n-yu su ι man bila ι su ineesi. Nu man gye kanun mu bamu-bii ana bee biti ba baa ba gye ineesi nbii, amaa ι maa ba fale su mu lbwaare wu fee ba man su ineesi.

¹⁵ Amaa Krisito obuupu mu nu mu-ka abεε mu-kuli

mu nu ο man gye Krisito obuupu, nu ee biti fee ο kina mu bure mu, ο yege mu ο nate. Nu ι kan ba kanun mu, kekili nbara ι man ηmina mu, lu fee lbwaare tu ane nun ye a ba kyina kayu yuuli to. ¹⁶ Fu Krisito obuupu okyu, akoto fu su nu fu-kuli ii biti ο bala nye kamolige? Nu fu Krisito obuupu onyin, akoto fee fu su nu fu-ka ii biti ο bala nye kamolige?

Fan kyina kakyina mu nu fan wla fan mu.

¹⁷ Okumaa numu ο kyaga su kyina kakyina mu nu Onyiripe taa sa mu, fee kanan mu nu ο wla ο du poyi nu lbwaare tu mu ye ο be sun mu mu. Inumu ι gye konoa mu nu n kaapu Krisito kubu-kubu mu kpini to. ¹⁸ Nu onyin mu nu ο tin mu oduu poyi nu lbwaare tu mu mu, ο man bun mu oduu kilopane su, nu onyin mu nu ο man kan tin oduu, nu lbwaare tu mu mu, ο man tin mu oduu. ¹⁹ Fu tin oduu oo, fu man tin oduu oo, man gye imu ι gye koto mu nu ki tiri. Amaa koto mu nu ki tiri mu ι gye ye fan buu lbwaare nbara mu su. ²⁰ Imu su okumaa numu ο baa ο du fee kanan mu nu ο wla ο du poyi nu lbwaare tu mu ye ο be sun mu mu. ²¹ A taa fee nu fu kan fu gye kinye poyi nu lbwaare tu fu ye fu ba sun mu mu man yege ι tooko fu. Amaa nu fu nye okpa mu nu fu taa koolε fu n-yu bure, waa kanun. ²² Lu fee fane okumaa mu nu ο gye kinye

nu ɔnyiripe tu mu, nu o be bilini Krisito obuupu mu, Krisito i yege nu o nye mu n-yu. Nu okpa kulon mana su, fane okumaa mu nu o nye mu n-yu nu ɔnyiripe tu mu ye o ba waa Krisito obuupu mu, gye Krisito kunye. ²³ Lu fee Krisito soɔ fane kpini ɔgyalin, umu su fan man gye anye sa asa. ²⁴ Me burisa ana Krisito abuupu, kanan mu nu okumaa numu wola o du pɔyi nu lbwaare tu mu mu, o kyina kanin ye lbwaare.

Bamu nu ba man pɔta kili mu ba kyina kanin

²⁵ Nbuunbu bamu nu ba man pɔta kili mu bire, n man nye nbara ku lu ane-Nyiripe Yesu ase lu bamu su. Amaa me pɔɔli gbaa-gbaa n towe n sa bamu lu me nfeere to, fee n maa gye omu nu ɔnyiripe wu kuwee su mu, fen taale kɔɔle me gyii fee asin mu nu n towe fane fale, n mee pɔna fane nin. ²⁶ Me ase mu, i burɔn fee bamu nu ba man pu kili mu, ba kyina kanin, lu fee nbuunbu kakyina kanumu to waa olon. ²⁷ Nu onyin mu nu o tee kili mu, o man kina mu-ka. Amaa onyin mu nu o man pɔta kili mu, o man mata okyɛ. ²⁸ Nu onyin kan kili mu, o man waa alibi. Nu okyɛ mu nu o man pɔta kili nu o kan kili mu, o man waa alibi. Amaa asa mu nu ba kili mu, awɔrɔfo mu nu bee biti be wu kakyina kanumu to mu, umu nu n mee biti fan maa wu.

²⁹ Me-daa ana ye mi-supu ana Krisito abuupu, kutɔ mu nu n kaapu mu i gye ye, sana man bila o kyɔ ke dulinyaa ki ba laalaalowe, umu su lu ndaga u su ii kpee mu, anyin mu nu ba kili mu ba kyina fee anyin mu nu ba man su akyɛ. ³⁰ Kanin mana nu bamu nu ba boɔta to mu, ba waa fee i maa man tiri bamu, nu bamu nu bamu ansi i gyii mu moɔ, ba waa fee bamu ansi ii mee gyii, nu bamu nu ba soɔ mu, ba waa fee ato mu nu ba soɔ mu, i man gye bamu lee. ³¹ Bamu nu ba taa dulinyaa ato waasa bee sun kusun mu, ba waa fee i man tiri bamu. Lu fee kanan mu nu dulinyaa du nbuunbu numu mu, ku kyɔn numu. ³² N biti fee fan lee fane n-yu lu nfeere kibansa to. Nu onyin mu nu o man su okyɛ mu, ɔnyiripe mu kusun i tiri mu, lu fee ee kpan mu n-yu ee waa kusun kanan mu nu i gyii ɔnyiripe ansi. ³³ Amaa onyin kilipu bire, mu nfeere i gyan dulinyaa asin su nin, kanan mu nu ee biti o gyii mu-ka ansi. ³⁴ Imu su nfeere nnyɔ-nnyɔ nu o su. Nu okyɛ mu nu o man kili mu moɔ ɔnyiripe mu kusun i tiri mu. Lu fee umu i gye fee o taa mu n-yu ye mu kala kpini sa ɔnyiripe. Amaa okyɛ-kilipu bire mu nfeere i gyan dulinyaa asin su nin, ye kanan mu nu ee biti o waa ke o gyii mu-kuli ansi. ³⁵ Fee kanan mu nu i kye fane to su, nu n towe fane

unumu n man gye ye n nyan fane nun. Amaa n biti fan waa kutɔ mu nu ki de okpa yegɛ ki burɔn, ke fan nye taa fane n-yu kpini sa ɔnyiripe mu naa lɔwe.

³⁶ Nu i kan ba fɛɛ ɔnyin maa okyu ba nmina fɛɛ ba kili, nu ɔnyin mu mɛɛ taale kitaa mu n-yu mu, nu okyu mu mɔɔ dan fuɔ kekili mu, ɔnyin mu ɔ waa kutɔ mu nu ki dagaa, ke ba kili abaa. I man gye alibi nun. ³⁷ Amaa nu ɔnyin kan fe nfeere ye ɔ mɛɛ ye o kili, nu ɔ yile su kanin mu, oku ɔ man nyan mu, nu ɔ taale kitaa mu n-yu mu i burɔn. ³⁸ Imu su ɔnyin mu nu o kili okyu mu i burɔn, nu ɔnyin mu nu ɔ man kili okyu mɔɔ mu i burɔn gaa.

³⁹ Okyu kilipu mu nu mu-kuli san ɔ te nkpa tɔ mu, ɔ mɛɛ taale kina mu-kuli ke ɔ naa kili ɔnyin pupwe. Amaa nu mu-kuli mu wu bire, ɔ su okpa ɔ taale kili ɔnyin mu nu mu kɔkɔlo kii biti, amaa ɔ baa ɔ gye Krisito obuupu. ⁴⁰ Me ase mu, okyu kyina mu nkun mu, ii biti i waa ɔdan sa mu, i kyɔ maa kili. Nu n kɔle gyii fɛɛ lbwaare Kayaayu mu ki te me tɔ.

8

Agyito mu nu ba taa loɔ sa idakpa

¹ Nbuɔnbu, taa lu agyito mu nu ba taa loɔ sa idakpa mu, an nyi fɛɛ ane kpini an su kinyi fɛɛ kanan mu nu fen taale fen towe mu. Kinyi u biya n-yu kikusa,

amaa kebiti ku kye asa tɔ. ² ɔsa kumaa mu nu eɛ fe nfeere fɛɛ o nyi kutɔ ku mu, o mee nyi naa fuɔ kanan mu nu i dagaa fɛɛ ɔ baa o nyi mu. ³ Amaa ɔmu nu ee biti lbwaare mu, mu nu lbwaare nyi.

⁴ Imu su lu agyito mu nu ba taa loɔ sa idakpa mu kigyii mu, an nyi fɛɛ ɔdakpa ku man bu tɔ nu ki su nkpa, nu an nyi fɛɛ lbwaare kulɔn nkun i bu tɔ. ⁵ Halu idakpa mu nu bee tu bamu ye anyiripe nu ba bu susu abee kase su, nu i gye kesintin fɛɛ idakpa ye anyiripe gaalaagaa ba bu tɔ gbaa mu, ⁶ aneene bire, lbwaare kulɔn nu an nyi maa bu tɔ, nu mu i gye ɔse mu nu ɔ tuɔ kutɔ kumaa numu, nu an bu tɔ sa mu, nu ɔnyiripe kulɔn i bu tɔ, mu i gye Yesu Krisito mu nu lbwaare bɔla mu su tuɔ kutɔ kumaa numu, nu mu su nu an bu tɔ.

⁷ Amaa man gye okumaa numu i nyi fale asin numu. Idakpa asin mu i wɔla din aku, umu su ba lu ndaga nu ba kan gyii kanin agyito mu, bee fe nfeere fɛɛ agyito mu i gye idakpa lee nun. Ba maa man pu bu abwaaresin mu tɔ gaa su mu, nu ba kan gyii mu bee fe nfeere nun fɛɛ ba waa bamu n-yu ineesi. ⁸ Amaa agyito mɛɛ taale kye ane tɔ ke a nin tiri lbwaare. Nu a man kan gyii mu, a mɛɛ ye a pan sehn, nu an kan gyii mɔɔ mu, a mɛɛ ye a nye sehn.

⁹ Amaa fan baa fan da su lu okpa mu nu fan nye mu su, ke bamu nu ba man pu bu abwaaresin mu to gaa mu, ba man tiye kikoolo-gyii to. ¹⁰ Nu i kan ba fee oku mu nu o man pu bu abwaaresin mu to gaa, nu o wu fu mu nu fu nyi abwaaresin mu to gaa, fu maa te odakpa to fii gyii mu, unumu i mee yege, ke ngbaa mu o naa gyii agyito mu nu ba taa loho sa odakpa mu abee? ¹¹ Imu su fu birisa mu nu Krisito wu sa mu, nu o man pu bu abwaaresin mu to gaa mu, ee biti o nyita lu fu kinyi gaa mu su. ¹² Nu fu kan waa fu birisa alibi fale okpa su mu, fu yege nu mu kikoolo-gyii ki lee su, nu fu waa Krisito alibi. ¹³ Imu su nu agyito mu nu n gyii, ii biti i yege me birisa o tiye alibi to bure, n mee bila ye n gyii kanun agyito mana, ke n yege o lu tiye.

9

Ikpa mu nu i de sa Krisito asunpu

¹ N man bu me n-yu nun abee? N man gye Krisito osunpu nun abee? N man wu Yesu ane-Nyiripe nun abee? Man gye fane i gye kusun mu nu n waa sa Nyiripe mu toho? ² Halu nu aku ba man ku me fee n gye Krisito osunpu gbaa mu, fane fane bure n gye Krisito osunpu sa fane. Lu fee fane gbaa-gbaa fane kakyina Nyiripe mu to mu, umu ii duligi fee n gye Krisito osunpu nun.

³ Fale asin numu nu n su n lee bamu nu bee towe ye

n man gye Krisito osunpu mu kono. ⁴ N maa Banabasi a man su okpa fee i gyii ke anuu lu kusun mu nu an sun mu su abee? ⁵ A man su okpa fee a kili Krisito abupu akyu, ke a taa bamu buu ane n-yu fee kanan mu nu Krisito asunpu aku, ye Nyiripe Yesu mu-supu ana ye Pita bee waa mu abee? ⁶ Abee ane nkun i dagaa fee a taa ane abaa waa kusun biti ane agyito-gyisa?

⁷ Onaakoru moo ii sun kusun, nu ee ka mu gbaa-gbaa mu n-yu kuko? Odoo mu moo i bu to, nu o mee gyii mu ndoo to agyito? Atobwaayaa okpuru moo i bu to, nu o mee nuu mu atobwaaya mu kinyapu-kyu. ⁸ Man gye nyimisa nfeere nu n su n towe fale asin numu, lu fee i bu lbwaare nbara mu to gbaa. ⁹ Ba kyuroo yila Mosesi Nbara mu to ye, "Man nmina naate-nyinsa kono, sana mu nu ee waa agyito to kusun mu." Amoo fu nyi fee naate-nyinsa asin nkun nu lbwaare towe fale? ¹⁰ lbwaare maa towe kanun mu, man gye ane nu ee towe ee sa abee? Eehn! Kesintin, ane nu ba kyuroo umu sa. Lu fee omu nu ee banje ifole, ye omu nu ee tiye ayu mu, bamu kpini bee waa kanun yege ba su tamaa fee bee nye bamu agyito-gyisa lu umu to. ¹¹ Nu an maa duu kayaayu to ato duusa fane to mu, nu a nye kakyina numu to ato tirisa lu fane ase mu, ii kisi nun? ¹² Nu aku ba su okpa fee ba koolo fale ato tirisa lu

fanɛ ase mu, a man sɔ ɔkpa an kyɔ bamu?

Halɔ a maa sɔ kanɔn ɔkpa gbaa mu, a man taa umu waa sehn. Amaa an nye kenyaata yile to, ke ɪ man nye tii Asɔn danbirasa lu Krisito sɔ mu ki yelge. ¹³ Fan man nyi fɛɛ bamu nu bee sun kusun kabwaare-sunkpa aye mu to mu, bɛɛ nye bamu agyito bɛɛ lu tutɔ nun? Nu fan man nyi fɛɛ bamu nu bɛɛ lɛɛ saraga lbwaare kaswu mu sɔ gbaa, bɛɛ nye bamu lɛɛ lu atɔ mu nu ba taa ba lɛɛ saraga sa lbwaare mu. ¹⁴ Kanɔn manɔ nu ɔnyirɛ Yesu sa kɔnɔ yila ye, bamu nu bɛɛ towe asɔn danbirasa mu, bee biti ba nye bamu agyito gyisa lu bamu asɔn danbirasa kitowe mu to.

¹⁵ Amaa n man taa fale ukpa unumu to ɔku waa kusun. Nu n man kyɔrɔɔ unumu nun ke ɪ yege fan waa kanɔn atɔ sa mɛ. Nu n kan wu gbaa mu, ɪ bɔ fɛɛ ɔku ɔ maa yege nu kutɔ mu nu kumu sɔ n kaapu mɛ n-yu mu ɪ maa waa kɪyan. ¹⁶ Nu n kan towe asɔn danbirasa mu, n man sɔ ɔkpa fɛɛ n kaapu mɛ n-yu. ɪ dan ɪ gye nun fɛɛ, n towe asɔn danbirasa mu. Imu sɔ nu n kan n man towe asɔn danbirasa mu, mɛ laaku. ¹⁷ Nu n kan n waa kusun mu mɛ kipirɛ to mu, n biti n nye kukɔka lala. Nu n man kan sun kusun mu lu mɛ kipirɛ to birɛ, n dan waa kusun mu nu lbwaare taa sa mɛ ye n waa mu nun dee. ¹⁸ Nu mɛnɛ ɪ gye mɛ kukɔka? Imu ɪ gye fɛɛ n towe asɔn danbirasa mu yege n man

kɔɔle umu sehn, nu n mɛɛ taa ukpa mu nu n sɔ lu asɔn danbirasa kitowe mu sɔ taa nye mɛ atɔ tirisa.

¹⁹ N bu mɛ n-yu nun, n man gye ɔku kɪnye, amaa n waa mɛ n-yu kɪnye sa ɔkumaa numu, ke n nye-nye asa kukyɔ ba be bilinɔ Krisito lɛɛ. ²⁰ Nu n maa bu Gyiwu abi ase mu, n waa mɛ n-yu nun fɛɛ Gyiwu obii, ke n nye-nye bamu ba be bilinɔ Krisito lɛɛ. Nu n maa bu bamu nu ba bu Mosesi nbara mu kase mu, yege mɛɛ mɛ n man bu nbara mu kase mu, n waa mɛ n-yu nun fɛɛ kanan mu nu ba du mu, ke n nye-nye bamu ba ba bilinɔ Krisito lɛɛ. ²¹ Kanɔn ɔkpa kulɔn sɔ nu n maa bu bamu nu ba man bu Mosesi nbara mu kase mu, n waa mɛ n-yu fɛɛ ɔsa mu nu ɔ man bu nbara mu kase, ke n nye-nye bamu ke ba be buu Krisito. Imumu ɪ mɛɛ kaapu nun fɛɛ n mee buu lbwaare nbara mu, n buu Krisito nbara mu nun. ²² Nu n maa bu bamu nu ba man pu bu abwaaresɔn mu to gaa ase mu, n waa mɛ n-yu nun fɛɛ ngbaa mɛ n man pu bu abwaaresɔn mu to gaa, ke n nye-nye bamu ba be buu Krisito. N taa mɛ n-yu waa kutɔ kumaa numu sa asa kpini, ke n nye-nye ɔkpa kumaa numu sɔ yege bamu aku ba nye kamɔlge. ²³ Asɔn danbirasa mu sɔ nu n waa unumu kpini, ke n nye-nye kusee mu nu ɪ bu asɔn danbirasa mu to mu.

²⁴ Fan man nyi fɛɛ asɔlɛpu kukyɔ bɛɛ waa kadandan abaa kisile to mu, bamu to

ɔkɔlɔn ii biti o gyii sɔ ke ɔ nye kakɛɛ. Imɔ sɔ fan payɩ ansi sɩɛ kanan mɔ nu fan nye gyii sɔ, ke fan nye umɔ kakɛɛ.

²⁵ Ɔsa kɔmaa mɔ nu ɔ gye kadandan abaa ɔsɩɛpɔ mɔ, ɛɛ payɩ mu ansi ɛɛ kɔula mɔ n-yɩ danbirasa. Bameɛ bamɔ birɛ, bɛɛ waa kanɩn bee biti kakɛɛ mɔ nu kii biti ki be nyita. Amaa anɛɛnɛ birɛ, an payɩ ansi an sun an biti kakɛɛ mɔ nu ki mee nyita kpini-kpini. ²⁶ Kanɩn sɔ n mɛɛ sɩɛ fɛɛ ɔsa mɔ nu ɛɛ sɩɛ kiyan, nu n mɛɛ kɔ kolu fɛɛ ɔmɔ nu ɛɛ tɔw akɔtɔɔ afuu tɔ. ²⁷ N nyan mɛ n-yɩ, nu n yege nu kii nu mɛ ase, ke ɩ man naa ba fɛɛ, nu n kan tɔwe asɩn danbirasa sa asa mɔ, ke mɛmɛ n pan kakɛɛ mɔ.

10

Fan man waa alibi mɔ nu ɩsɩrayɩ abi ba waa mɔ

¹ Mɛ-daa ana ye mi-supu ana, n biti fɛɛ fan nyinji kɔtɔ mɔ nu ki kyɩna waa anɛ naana ana mɔ. Saja mɔ nu ba kɔsɔ lu Egyip-iti ba buu Mosesi bee kpee mɔ, ɩbwaare ɩ yege nu kabwaare-wɔle kun bamɔ kpini, nu ɔpɔ banɛ tɔ kɩnyɔ nu bamɔ kpini ba nate kɩmɔ tɔ bulɛ lu. ² Lu kabwaare-wɔle mɔ nu ki kun bamɔ ye ɔpɔ mɔ tɔ kɩnate faa mɔ sɔ mɔ, ba nye ɩbwaare kekyugyee bilinji Mosesi abuupu. ³ Bamɔ kpini ba gyii agyito mɔ nu ɩ lu ɩbwaare ase mɔ. ⁴ Nu bamɔ kpini ba nuu nkyu mɔ nu ɩbwaare yege

nu ɩ lu kɩfulɛ tɔ mɔ. Ba nuu lu kɩfulɛ mɔ nu kɩmaa bamɔ ba naa mɔ, nu kanɩn kɩfulɛ manja ɩ gye Krisito. ⁵ Amaa ɩmaa umɔ kpini gbaa mɔ, ɩbwaare ansi ɩ man gyii bamɔ gaalaagaa sɔ, nu ba wu-wu yaase ba de ofuli mɔ sɔ.

⁶ Nbuɩnbu asɩn numɔ kpini ɩ waa nɩn kaapɔ ɩ da anɛ amu tɔ, ke ɩ man yege anɛ nfɛɛɛɛ ɩ gyaga alibi kɩwaa sɔ, fɛɛ kanan mɔ nu adɩdaapɔ mɔ ba waa mɔ. ⁷ Fan man sun ɩdakpa fɛɛ kanan mɔ nu bamɔ tɔ akɔ ba kyɩna waa mɔ. Ba kyɔrɔɔ Asɩnkyan yɩlasa mɔ tɔ lu bamɔ sɔ ye, "Asa mɔ ba kyɩna nu ba gyii, nu ba nuu, nu ba kɔsɔ yɩɛ kyaa." ⁸ A man waa kakyu abɛɛ kanyɩn biti kɩgyagaa fɛɛ kanan mɔ nu bamɔ tɔ akɔ ba daa kyɩna waa mɔ, nu kake kɔlɔn tɔ bamɔ asa ngbɩn adɔnyɔ ye asa ba wu mɔ. ⁹ Fan man yege a tɔw Ɔnyɩrɩpe ɩbwaare tɔ kɩ, fɛɛ kanan mɔ nu bamɔ akɔ ba daa kyɩna waa mɔ, nu ananse ba be dɩnɩ bamɔ mɔɔ mɔ. ¹⁰ Fan man kɔlɩte fɛɛ kanan mɔ nu bamɔ akɔ ba kyɩna kɔlɩte mɔ, nu ɩbwaare sun mɔ kabɔɔ mɔ nu ɛɛ mɔɔ asa, nu ɔ ba mɔɔ bamɔ mɔ.

¹¹ Asɩn numɔ kpini ɩ tu asa mɔ, nu ɩ gye sɩnkaala sa asa. Ba kyɔrɔɔ umɔ yɩla fɛɛ ɩ da anɛ amu tɔ. Lu fɛɛ saja mɔ nu an bu dulinyaa tɔ fale mɔ, ii kpee laalaalɔwe numɔ. ¹² Imɔ sɔ ɔkɔmaa mɔ nu o nyi ye ɔ yɩɛ mɔ ayaa sɔ kenken mɔ, ɔ baa ɔ da sɔ

ke ɔ man lu tiye. ¹³ Kutuu to ku ku man ba fane su yege ki man puta ba nyumisa su. lbwaare gye kesintin wuya, nu ɔ mee ye ɔ yege kutuu to ku mu nu fen mee ye fan taale yile to mu ki ba fane su. Amaa nu kutuu to ku kan ba fane su mu, lbwaare ii biti ɔ kaapu fane okpa ke fan taa lu to, ke fan taale yile to.

¹⁴ Imu su me burisa ana danburisa, fan lee fane n-yu lu idakpa kusun to. ¹⁵ N towe fane ase fee anyaasimpu, umu su fane gbaa-gbaa fane fan fe nfere lu asin mu nu n towe fale to ku. ¹⁶ Ane Krisito abupu a maa gyii Onyurpe agyito mu, kubu ye nta mu nu an taa afwaala an sa lbwaare mu, an kan nuu koo pu mu to mu, i kaapu nun fee anaa Krisito an buga waa kukulun lu nkalan mu su. Nu an kpee bodobodo to mu, u waa nun fee anaa Krisito an buga waa kukulun mu kayi-wule to nun. ¹⁷ Lu fee bodobodo kulun i bu to, halu a maa kyɔ fale gbaa mu, an gye kayi-wule kulun nun, lu fee ane kpini an gyii bodobodo kulun mana.

¹⁸ A taa Isirayi abi asin kaala ku. Bamu nu ba taa kutobwaaya loho sa lbwaare mu, nu ba gyii umu mu, i kaapu nun fee ba maa lbwaare ba waa kukulun mu kosoriga kaswu mu su. ¹⁹ Nbuunbu mine nu n biti n towe? I kaapu nun fee atobwaaya mu nu ba taa loho sa mu i gye kuto ku, abee idakpa mu i gye

kutoku? ²⁰ Ayee, amaa n biti n kaapu nun fee, idakpa asunpu koloho mu nu bee loho mu, bee loho bee sa nbwu libi nun, man gye lbwaare. N mee biti fan naa nbwu libi fan maa buga. ²¹ Fan mee taale nuu Onyurpe Yesu koo pu mu to, ke fan bila naa nuu nbwu libi koo pu to. Fan mee taale gyii Onyurpe Yesu agyito, ke fan bila naa gyii nbwu libi agyito. ²² Nu an kan waa kanun mu, an biti lbwaare ɔ nye agbu nun abee? An bulun an kyɔ lbwaare nun abee?

Fan waa ato mu nu u biya lbwaare bunyaa

²³ Fane to oku i towe ye, "N su okpa fee n waa kuto kumaa numu." I gye kesintin, amaa man gye umu kpini i buron sa me. Fen towe ye, "N su okpa fee n waa kuto kumaa numu." Amaa man gye kuto kumaa numu u kye to. ²⁴ Oku ɔ man ku biti kuto mu nu ki buron sa mu wule nkun, amaa ɔ ku biti kuto mu nu ki buron sa mu burisa ana.

²⁵ Fen taale gyii kunun kumaa mu nu bee fe kunun ofekpa, amaa fan man taase katun mu nu ki lu, ke i wuliti oku nfere to. ²⁶ Lu fee ba kyuroo waa Asinkyen yilasa mu to ye, "Kase ye kuto kumaa mu nu ki bu kumu su mu kpini gye lbwaare lee nun."

²⁷ Nu bamu nu ba man gye Krisito abupu mu to oku kan da kibaa tu fane ye, fan ba ke fan buga gyii, nu fan waa nfere ye fen kpee

mu, fen gyii agyito kumaa mu nu ba taa be yii fane ansi to, ke fan man taase sehn, ke i wuliti oku nfeere to. ²⁸ Amaa nu oku kan towe fane ye, ba taa agyito numu sa odakpa mu, lu omu nu o towe fane ye asa nfeere su mu, fan man gyii. ²⁹ Man gye fane nfeere su nun n towe kanin, amaa omu nu o towe fane mu nfeere su. Fane oku ii biti o taase ye, "Nu n kan su okpa n gyii ato numu mu, mine u waa nu oku nfeere su mu, n mee taale gyii?" ³⁰ Nu n kan taa afwaala sa lbwaare poyi nu n gyii agyito mu, mine i waa nu oku i pwu me yege n taa afwaala sa lbwaare poyi nu n gyii?"

³¹ To! Kuto kumaa mu nu fen waa nun-oo, fen gyii nun-oo, fen nuu nun-oo, fan waa umu kpini kanan mu nu ii biti i taa bunyaa sa lbwaare. ³² Amaa fan man kan waa kuto mu nu kii biti ki yege asa ba siti tiye bamu kikole-gyii to, ba gye Gyiwu abi nun-oo, bamu nu ba man gye Gyiwu abi nun-oo, halu bamu nu ba gye Krisito akole-gyipu gbaa. ³³ Kanin nu ngbaa me n waa. N waa kuto kumaa mu nu kii biti ki gyii okumaa numu ansi okpa kumaa numu su. Lu fee n mee waa kuto mu nu ki buron sa me wule nkun, amaa kuto mu nu ki buron sa asa gaalaagaa, ke ba nye kamolge.

11

¹ Imu su fan kase me to, fee kanan mu nu n kase Krisito

to mu.

Kabwaare-sun to nbara
lu
kumu su kubun

² N yin fane, lu fee fen nyinji me su lu kuto kumaa kinumu to, nu fen buu kikaapu mu nu n taa waa fane abaa to mu.

³ Amaa n biti fan bu fee onyin kumaa kumu i gye Krisito, nu okyu-kilipu kumu i gye mu-kuli, nu Krisito kumu i gye lbwaare.

⁴ Imu su onyin kumaa mu nu ee kole kabwaare-kole, abee lbwaare u bola mu su ee towe, yege o bun mu kumu su mu, ee gyila mu kumu nu nu ki gye Krisito mu ipeeli numu. ⁵ Nu okyu kumaa mu nu ee kole kabwaare-kole abee lbwaare u bola mu su ee towe, nu o man bun mu kumu su mu, ee gyila mu kumu mu nu ki gye mu-kuli ipeeli numu, i dan i du nun fee maa kpaate mu kumu mu. ⁶ Nu okyu mu nu o man kan bun mu kumu su bure, i dagaa maa kpaate mu kumu. Nu i gye ipeeli-sin sa okyu maa kpaate mu kumu, abee maa gyate mu inyini su mu, kanin bure o bun mu kumu su. ⁷ Onyin bure man dagaa maa bun mu kumu su, saja mu nu ee kole kabwaare-kole, abee lbwaare u bola mu su ee towe mu. Lu fee onyin mu to nu lbwaare keduli ye mu bunyaa u lee u kaapu. Amaa okyu mu u lee onyin bunyaa u kaapu.

⁸ Lu fee lbwaare man tub onyin lu okyu to, amaa o tub okyu nun lu onyin to. ⁹ Nu

lbwaare man tɔv ɔnyɔn nɔn sa ɔkyɔ, amaa ɔ tɔv ɔkyɔ nɔn sa ɔnyɔn. ¹⁰ Lu unumɔ sɔ ye lbwaare nɔvɔv sɔ mu, ɛ dagaa ɔkyɔ maa bun mu kumu sɔ, ke ɛ kaapɔ fɛɛ ɔ bu mu-kuli kase.

¹¹ Amaa unumɔ kpini, lu ɔnyɔrɔpe ikpa sɔ mu, ɔkyɔ tiri sa ɔnyɔn, nu ɔnyɔn gbaa tiri sa ɔkyɔ. ¹² Lu fɛɛ ɔkyɔ lu ɔnyɔn tɔ nɔn, nu ɔkyɔ mɔv ɛ kɔvge ɔnyɔn. Amaa kɔtɔ kɔmaa numɔ lu lbwaare ase nɔn. ¹³ Fane gbaa-gbaa fane fan ku, nu ɔkyɔ maa kule kabwaare-kule, yege ɔ man bun mu kumu sɔ mu, ɛ burɔn kanɔn abɛɛ? ¹⁴ I wɔla ɛ de fɛɛ ɔnyɔn kɔmaa mu nu mu inyini ɛ waa nswu ɛ kyɔle mu, ɛ gye ipeeli sa mu. ¹⁵ Amaa ɔkyɔ bire, nu ɔ kan ɔ sɔ inyini bunswusa mu, ɛ gye bunyaa nɔn sa mu. Lu fɛɛ lbwaare sa ɔkyɔ inyini bunswusa nɔn, ke ɛ bun mu sɔ. ¹⁶ Amaa ɔkɔmaa mu nu ee biti ɔ gyii unumɔ unɔvɔvɔ mu, kɔtɔ mu nu n sɔ n tɔwe ɛ gye ye, a man buu atɔ waasa kv Krisito tɔ tii unumɔ sɔ. Nu lbwaare kubɔ-kubɔ kɔmaa numɔ tɔ gbaa kanɔn nu ɛ du.

ɔnyɔrɔpe agyito ye unɔv ɔkpa sɔ kigyii

¹⁷ Nbuɔnbu asin mu nu n biti n ba tɔwe fane fale bire n mɛɛ yɔn fane, lu fɛɛ fane kɔgyanɛ kɔmaa numɔ tɔ mu, ɛ mɛɛ buya adanbirasa, amɔv ii nyita nɔn ii tii sɔ. ¹⁸ Imɔ nu ɛ gyankpaa mu, n nu ye saɔa kɔmaa nu fane kubɔ fen gyanɛ mu, nbarige ɛ bu fane tɔ, nu n kɔvle unɔ

kv gyii. ¹⁹ Kesintin tɔ, ɛ dagaa nbarige ɛ maa bu fane tɔ, saamu ke ɛ yege ɔkɔmaa numɔ ɔ bu fane tɔ bamɔ nu bee sun lbwaare kesintin tɔ. ²⁰ Nu fan maa gyanɛ mu, man gye ɔnyɔrɔpe agyito mu, nu fen gyii. ²¹ Lu fɛɛ fan maa gyii mu, ɔkɔmaa numɔ ii gyii mu lee nɔn, nu fen mee gyoo abaa, kanɔn sɔ akɔn ɛ mɔv akɔ, yege akɔ mɔv bee buɔ. ²² Imɔ sɔ fan man sɔ akpaara mu nu fen gyii ke fen nu unɔ sɔ nɔn? Abɛɛ fen biti fan ŋaabaa lbwaare kubɔ mu nɔn, ke bamɔ nu ba man sɔ sehn mu ba gyii ipeeli? Mɔne nu fen biti n tɔwe fane? N yɔn fane unumɔ sɔ abɛɛ? N mɛɛ ye n yɔn fane.

²³ Lu fɛɛ kɔtɔ mu nu n nye lu ɔnyɔrɔpe Yesu ase mu nu n taa kaapɔ fane. Imɔ ɛ gye fɛɛ, kagyanbwe, pɔyɔ ke ba lee anɛ-Nyɔrɔpe Yesu sa mu, ɔ taa bodobodo, ²⁴ nu ɔ fwaala lbwaare, nu ɔ gya bodobodo mu tɔ, nu ɔ tɔwe ye, "Inumɔ ɛ gye me kayɔ-wɔle, mu nu n taa sa fane. Fan waa fale taa nyinji me." ²⁵ Ba maa gyii lɔwe mu, ɔkpa kulɔn maɔa sɔ ɔ taa kɔvɔv ye nta mu, nu ɔ tɔwe ye, "Kɔvɔv unumɔ ɛ gye me nkalan mu nu lbwaare taa waa katɔwe kyula pɔpɔwe maa asa nsana. Fan waa fale, saɔa kɔmaa mu nu fan nuu unɔ mu, taa nyinji mu." ²⁶ Kanɔn sɔ saɔa kɔmaa mu nu fen gyii bodobodo numɔ, nu fen nuu lu kɔvɔv numɔ tɔ mu, ɛ kaapɔ nɔn fɛɛ fen da ɔnyɔrɔpe Yesu kelewu mu

kibonbon naa fɔv saɲa mu nu ee biti o bwii ba mu.

²⁷ Imu sv okumaa mu nu ee gyii Onyiripe Yesu bodobodo abee ee nuu lu kooɔv mu tɔ, okpa mu nu i man dagaa sv mu, o gyii kupwe, lu fee o man buu Onyiripe n-yu ye mu nkalan mu. ²⁸ Kanin sv, okumaa numu dagaa maa ku mu gbaa-gbaa mu kɔkɔlɔ tɔ, pɔyi ke o lan gyii bodobodo mu, ke o nuu lu kooɔv mu tɔ. ²⁹ Lu fee okumaa mu nu ee gyii bodobodo mu, nu ee nuu lu kooɔv mu tɔ, nu o mee bu Onyiripe n-yu mu kase mu, o gyii kupwe. ³⁰ Lu fale sv nu fane tɔ gaalaagaa n-yu i yɔlage fane, nu fen lo, nu aku mɔɔ ba wu. ³¹ Amaa nu an kan gyankpaa ku ane gbaa-gbaa nkɔlɔ tɔ pɔyi mu, naafɔɔ lbwaare mee ye o bun ane kupwe. ³² Amaa nu lbwaare kan bun ane kupwe nu o bite ane kusv mu, ee waa kanin nin, ke o man taa ane tii dulinyaa asa mu nu ee biti o muuri mu sv.

³³ Imu sv me-daa ana ye mi-supu ana, nu fan kan gyanje ke fan gyii Onyiripe agyito mu, fan gyoo abaa. ³⁴ Nu akun a kan a mɔɔ oku mu, o gyankpaa gyii mu kɔkpaara sv, saamu, nu fan gyanje mu i mee ye i biya lbwaare kupwe kubun.

Nu lu asin mu nu i san mu bire, n kan ba mu, n biti n lonɔ umu sa fane.

12

Ibwaare Kayaayu tɔ kakee

¹ Me-daa ana ye mi-supu ana, lu lbwaare kayaayu tɔ nkee asin mu bire, n mee biti fee fan kyina kitenten-biri tɔ. ² Sitaane pɔna fane, nu fan fɔyi, nu fan naa sun idakpa mu nu i mee towe. ³ Imu sv n biti fan bu fee, okumaa mu nu lbwaare Kayaayu bu mu tɔ mu, mee taale towe ye, "Nbusaa asin i gyan Yesu sv." Nu oku mee taale lee towe ye, "Yesu i gye Onyiripe," amɔɔ Kayaayu Kyirekyire mu bu mu tɔ.

⁴ Kayaayu tɔ nkee mu i kwii i kwii, amaa lbwaare Kayaayu kulɔn maɲa u kee umu kpini. ⁵ Kusun kukwii-kukwii ku bu kabwaare-sun tɔ, amaa Onyiripe kulɔn maɲa nu an sun. ⁶ Nu Kusun sunsa gbaa bu tɔ kukwii-kukwii, amaa lbwaare kulɔn maɲa u sa okumaa numu olɔn, nu o sv ee sun kusun kumaa numu.

⁷ Amaa Kayaayu mu lee mu n-yu kaapu okumaa numu tɔ, nu o sa okumaa numu nkyeto mu nu i nye kye kubu mu tɔ. ⁸ Kayaayu maɲa u sa oku kanyaasin katowe, nu ee sa oku mɔɔ kinyi katowe. ⁹ Nu Kayaayu kulɔn maɲa u sa oku kɔkɔle-gyii lala, nu ee sa oku mɔɔ olɔn mu nu o taa kye alɔ. ¹⁰ Kayaayu mu u sa oku olɔn mu nu o waa asin kyinkyinsa, nu oku mɔɔ lbwaare bola mu sv ee towe, nu o sa oku mɔɔ o bu n-yaayu danbirasa ye alibi. Nu o sa oku mɔɔ katowe mu nu o mee nu kase, nu o sa oku katowe mu nu o mee nu mu kase kilɛɛ. ¹¹ Inumu

kpini ɪ gye Kayaayu kulɔn maɲa kusun sunsa, nu ɔ su umu ɛɛ sa ɔkɔmaa numu fɛɛ kanan mu nu ee biti.

Kayɪ-wɔle kulɔn ye kimu abaafɔn

¹² Nyɪmisa kayɪ-wɔle su abaafɔn-abaafɔn kukyɔ, halu ɪ maa kwɪ ɪ kwɪ gbaa mu, ɪ san ɪ gye kayɪ-wɔle kulɔn. Kanɪn nu Krisito kubu gbaa ki du nɪn. ¹³ Kayaayu kulɔn maɲa ɪ yege nu ba gyee anɛ kpini lbwaare kekyugyee, ba waa Krisito kayɪ-wɔle kulɔn. Halu bamu nu ba gye Gyiwu abi, ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi, ye anye, ye bamu nu ba man gye anye gbaa mu, lbwaare sa Kayaayu kulɔn maɲa nu ku waa kusun anɛ nkɔlɔ tɔ.

¹⁴ Nyɪmisa kayɪ-wɔle su abaafɔn kukwɪ-kukwɪ kukyɔ, man gye kɪbaafɔn kulɔn. ¹⁵ Nu kɪyaa kan tɔwe ye, “N man gye kɪbaa, umu su n man tii kayɪ-wɔle mu su” mu, halu nu ki kan tɔwe kanɪn gbaa mu, ki san ki tii n-yɪ mu su. ¹⁶ Nu kusɔ kan tɔwe ye, “N man gye kɪnsi, umu su n man tii kayɪ-wɔle mu su” mu, halu nu ki kan tɔwe kanɪn gbaa mu, ki san ki tii n-yɪ mu su. ¹⁷ Nu kayɪ-wɔle kpini ki daa ki gye kɪnsi nkɔn nɪn, nene nu kii biti ki waa nu asɪn? Nu ki daa ki gye kusɔ nkɔn nɪn, nene nu kii biti ki waa nu ɔsɔn? ¹⁸ Amaa lbwaare taa nyɪmisa abaafɔn mu kukɔmaa numu yii kayɪ-wɔle mu su opula mu nu ee biti. ¹⁹ Nu

abaafɔn mu kpini ɪ daa ɪ gye kɪbaafɔn kulɔn mu, naafɔ nene nu kayɪ-wɔle mu ii biti ɔ baa ɔ du? ²⁰ Amaa kanan mu nu i du mu, abaafɔn-abaafɔn mu ɪ kyɔ, amaa ɪ gye kayɪ-wɔle kulɔn nɪn.

²¹ Imu su kɪnsi ki mee taale tɔwe kɪbaa ye, “Fɔ nkɪyɛtɔ man tiri mɛ.” Nu kumu ki mee taale tɔwe ayaa ye, “Fane nkɪyɛtɔ man tiri mɛ.”

²² Nu fan ku mu, nyɪmisa kɪbaafɔn mu nu fan ku ye ki man bulɔn mu, kimu asɪn i tiri gaa. ²³ Kayɪ-wɔle abaafɔn-abaafɔn mu nu ɪ man su beeree gaa mu, umu maɲa nu an munkura. Nu umu nu ɪ man burɔn ansi su mu, umu nu an ku su danbirasa. ²⁴ Amaa anɛ abaafɔn mu nu ɪ burɔn ansi su mu, ɪ man tiri fɛɛ a ku umu su ye ɔdan. lbwaare

taa kayɪ-wɔle abaafɔn mu nɪn kyaga abaa su, nu ɔ taa bunyaa sa umu nu ɪ man su bunyaa umu gbaa-gbaa umu kɪbaa su mu, ²⁵ ke nbarige tɔ ku ɪ man ba kayɪ-wɔle mu tɔ, amaa umu kpini ɪ ku abaa su kyɛkyɛɛ. ²⁶ Nu kɪbaafɔn kulɔn ii gyii awɔrɔfɔ mu abaafɔn mu kpini ii gyii awɔrɔfɔ, nu kɪbaafɔn kulɔn kan nye bunyaa mu, abaafɔn mu kpini ii gyii ɔkɔn.

²⁷ Nbunbu fane kpini ɪ buga waa kayɪ-wɔle mu nu ki gye Krisito lee mu. Nu fane ɔkɔmaa numu gye kimu kɪbaafɔn ku nɪn. ²⁸ Nu lu Krisito kubu mu tɔ mu, lbwaare lee aku, nu ɔ sa bamu

asunsunsa. Kɔgyankpaasa mu ɛ gye Krisito asunpu, nu kɔnyɔsapu mu ɛ gye lbwaare atɔwɛpu, nu kɔsasapu mu ɛ gye abwaaresɔn akaapɔpu. Nu ɔ bila lɛɛ adangana awaapu, ye bamu nu bɛɛ kye alɔ, ye asa akɔyɛtɔpu, ye bamu nu bɛɛ kɔ Krisito kubu mu asɔn tɔ, ye bamu nu bɛɛ tɔwɛ ntɔwɛ mu nu be mee nu umu kase. ²⁹ Bamu kpini ba gye Krisito asunpu nun abɛɛ? Bamu kpini ba gye lbwaare atɔwɛpu nun abɛɛ? Bamu kpini ba gye abwaaresɔn akaapɔpu nun abɛɛ? Bamu kpini ba gye adangana awaapu nun abɛɛ? ³⁰ Bamu kpini ba sɔ kakɛɛ mu nu kɔ kye alɔ nun abɛɛ? Bamu kpini bɛɛ tɔwɛ ntɔwɛ mu nu be mee nu umu kase abɛɛ? Bamu kpini ba sɔ kakɛɛ mu nu kɔ lɛɛ katɔwɛ mu nu be mee nu kase mu nun abɛɛ? Ayee! ³¹ Amaa fan taa fane nkɔlɔ kpini biti Kayaayu nkɛɛ mu nu i tiri gaa mu.

Nu nbunbu n biti n kaapu fane ɔkpa mu nu ki tiri kɔ kyɔ umu kpini.

13

Kanan mu nu Kebiti ki du

¹ Nu n kan n taale n tɔwɛ asa abɛɛ lbwaare nbɔɔ ndɛ tɔwɛsa, nu n man sɔ kebiti sa mɛ birisa mu, i du nun fɛɛ agongon mu nu kɔ sɔ lanba mu, abɛɛ kidulonbi mu nu kɔ sɔ ulawu mu. ² Nu n kan n sɔ kakɛɛ mu nu lbwaare u bola mɛ sɔ ɛɛ tɔwɛ, nu n gye lbwaare asɔn baalasa

kpini, nu n sɔ kinyi, nu n sɔ kɔkɔɔle-gyii mu nu n taale kɔsaa abɔ gbaa, nu n man sɔ kebiti birɛ, n man gye sehn. ³ Nu n kan taa mɛ kutɔ kumaa mu nu n sɔ kɛɛ atiripu, nu n kan taa mɛ n-yu sa ye ba tuwa gbaa,* nu n man sɔ kebiti mu, n mɛɛ ye n nye tɔnɔ ku.

⁴ Ɔkumaa mu nu ɔ sɔ kebiti mu, ɔ sɔ kenyaata, nu ɛɛ waa kidanbirasa, nu ɔ man sɔ kayu-basa, nu ɔ mɛɛ waa alala-sɔn, nu ɔ mɛɛ kaapu mu n-yu. ⁵ Ɔ mɛɛ waa kɔmu nu kɔ man da-gaa, nu ɔ mɛɛ kɔ ee biti mu nkɔn lɛɛ, nu ɔ mɛɛ nye agbu bilɛn-bilɛn, nu ɔ mɛɛ taa ɔku asɔn ɛɛ waa mu ɔtɔ tɔ. ⁶ Ɔkumaa mu nu ɔ sɔ kebiti mu, alibi kɔwaa ɛ mɛɛ waa mu ɔkɔn, amaa mu ansi i gyii kesintin sɔ. ⁷ Saɔa kumaa ɛɛ yɛ tɔ naa fɔv ɔkaa, nu ɔ sɔ kɔkɔɔle-gyii, ye kenyaata, ye tamaa kutɔ kumaa numu tɔ.

⁸ Kebiti kɔ man sɔ ɔkaa. Amaa lbwaare kibola sɔ ɛɛ tɔwɛ, ye katɔwɛ mu nu be mee nu kase, ye kinyi, umu kpini ii biti ɛ ba fɔv ɔkaa.

⁹ Lu fɛɛ kutɔ mu nu lbwaare yege nu an nyi, ye umu nu ɛɛ bola anɛ sɔ ɛɛ tɔwɛ mu ɛ gye gbɛɛɛ nun. ¹⁰ Amaa nu kutɔ mu nu ki du kyɛkyɛɛ lbwɛ kan ba mu, kɔmu nu kɔ man du kyɛkyɛɛ mu ii biti ɛ kyɔn. ¹¹ Saɔa mu nu n gye kebii mu, n tɔwɛ fɛɛ kebii, nu n fɛ nfɛɛɛ fɛɛ kebii, nu n gyii umɔɔɛ fɛɛ kebii. Amaa n maa ba

* 13:3 Tuwa: Giriki iwɔle aku u tɔwɛ nfu ye "ke n nye kaapu mɛ n-yu".

dan mu n yege abii-sin mu. ¹² Nbuunbu bire, an wu ato nin fuu ane ansi su, fee a maa ku digi mu nu ki man ku to mu to, amaa saja ku an biti a wu kuto kumaa ane ansi su danbirasa. Nbuunbu asin mu nu n nyi mu i gye gberee, amaa saja ku n biti n bu kuto kumaa to lwe, fee kanan mu nu lbwaare nyi me mu.

¹³ Fee kanan mu nu i du mu, ato asa anumu i bu to. Imu i gye kikoolo-gyii, ye tamaa ye kebiti. Amaa kebiti i kyoo umu kpini.

14

Ntowe nkee asin

¹ Fan payi ansi buu kebiti ukpa, ke fan taa fane nkolo kpini biti Kayaayu to nkee mu, fonfon lbwaare kibola nyimisa su ee towe kakee mu. ² Nu oku u towe katowe mu nu asa be mee nu umu kase mu, o mee towe ee sa asa, amaa ee towe ee sa lbwaare nin, lu fee oku mee nu kuto mu nu ee towe mu kase. Lu lbwaare Kayaayu mu olon to mu, ee towe lbwaare asin baalasa. ³ Amaa osa mu nu lbwaare u bola mu su ee towe mu, ee towe ee waa asa olon to, ye aniya to, nu ee yuula bamu nkolo. ⁴ Osa mu nu ee towe katowe mu nu asa be mee nu kase mu, u kye mu wule nkun to nin, amaa omu nu lbwaare u bola mu su ee towe mu, u kye Krisito kubu mu kpini to nin. ⁵ Naafoo n biti fee fane kpini fan towe ntowe mu nu fen mee nu umu kase mu, amaa kumu nu n biti i gye ye fan lee

lbwaare asin towe. Lu fee omu nu lbwaare u bola mu su ee towe mu, kyoo omu nu ee towe katowe mu nu asa be mee nu umu kase mu, amoo oku bu to nu ee taale lee umu kase, ke i nye kye Krisito kubu mu to.

⁶ Me-daa ana ye mi-supu ana, nu n kan ba fane ase n towe katowe mu nu fen mee nu umu kase mu, mine tonoo nu fen biti fan nye lu umu su? Amaa nu n biya fane lbwaare asin kulakaapu, abee kanyaasin, abee asin mu nu lbwaare bola me su towe, abee asin kaapusa mu, unumu ii biti i kye fane to. ⁷ Fan yege a taa ato lansa fee nleebi ye adunle mu nu i man su nkpa waa sinkaala. Nu oku kan ee fule keleebi abee ee lan kidunle, nu ii mee su kanan mu nu i dagaa mu, nene nu bee biti ba waa bu umu asubi mu okon? ⁸ Nu kinaa kabile ofulepu mu man kan fule kabile tu kyeekyee mu, nene nu bee biti ba waa bu fee ba kuvula kpee kinaa? ⁹ Kanin manja nu i de sa fane. Nu fan kan fen towe katowe mu nu asa be mee nu umu kase mu, nene nu oku ii biti o waa bu kuto mu nu fen towe? I du nin fee fen maa towe fen sa afuu mu. ¹⁰ Ntowe kukwu-kukwu gaalaagaa i bu dulinyaa to, amaa umu kpini i su umu kase. ¹¹ Nu n mee kan n nu katowe mu nu oku u towe me ase mu, o gye ofo kyilim me ase, nu ngbaa me n gye ofo kyilim mu ase. ¹² Kanin nu fane gbaa fane mu nu fen taa fane nkolo kpini biti lbwaare Kayaayu

tɔ nkɛɛ mu, fan kpan fane n-yu bitɔ nkɛɛ mu nu ii bitɔ i yegɛ Krisito kubu mu ki nye ɔlon dan tii su mu.

¹³ Imu su ɔsa mu nu ɛɛ tɔwɛ katɔwɛ mu nu be mee nu umu kase mu, i dagaa maa kule lbwaare ke ɔ sa mu kakeɛ mu nu ɛɛ taale lɛɛ umu nu ɛɛ tɔwɛ mu kase.

¹⁴ Lu fɛɛ nu n kule kabwaare kule katɔwɛ mu nu be mee nu umu kase mu, lbwaare Kayaayu mu nu ɔ bu mɛ tɔ mu u kule, amaa mɛ nfɛɛrɛ birɛ i man tii su.

¹⁵ Imu su mine nu n bitɔ n waa? N bitɔ n taa Kayaayu mu nu ɔ bu mɛ tɔ mu kule kabwaare-kule, nu n bitɔ n taa mɛ nfɛɛrɛ gbaa kule kabwaare-kule. N bitɔ n taa Kayaayu mu nu ɔ bu mɛ tɔ mu bu ɔlon, ke n taa mɛ nfɛɛrɛ gbaa bu ɔlon.

¹⁶ Nu ɔku kan taa Kayaayu mu nu ki bu mu tɔ ɛɛ fwaala lbwaare katɔwɛ mu nu be mee nu umu kase mu tɔ mu, nɛnɛ nu asa pupwɛ mu nu ba bu bamu tɔ mu bɛɛ waa kyula su yɛ, "I waa kanin", * yegɛ be mee nu asin mu nu ɛɛ tɔwɛ mu kase? ¹⁷ Halu nu fu afwaala mu nu fu su fu sa lbwaare mu i baa i burɔn nɛnɛ, i mɛɛ yɛ i kye fu birisa ana mu tɔ.

¹⁸ N fwaala lbwaare fɛɛ n maa tɔwɛ ntɔwɛ mu nu asa be mee nu umu kase mu n kyɔ fane ɔkumaa numu.

¹⁹ Amaa nu n bitɔ n tɔwɛ Krisito kubu tɔ mu, n tɔwɛ ntɔwɛ mu nu asa be nu kase n su n kaapu bamu, i kyɔ fɛɛ n maa tɔwɛ ntɔwɛ ngbɔn-du mu nu asa be mee nu umu kase.

²⁰ Mɛ-daa ana yɛ mi-supu ana, fan yegɛ nfɛɛrɛ ki fɛ fɛɛ nbii. Lu alibi ukpa kukwu-kukwu su mu, fan baa fan du fɛɛ nbii, amaa fane nfɛɛrɛ tɔ mu, fan kaapu fɛɛ fan dan. ²¹ lbwaare Asinkyan yilasa mu tɔ mu, ɔnyirɛ lbwaare tɔwɛ yɛ,

"N bitɔ n bola asa mu nu ba su ntɔwɛ kukwu-kukwu mu su, yɛ afo kyilim ntɔwɛ su n tɔwɛ sa mɛ asa.

Halu umu kpini gbaa mu, ba mɛɛ yɛ be nu mɛ ase."

²² Imu su katɔwɛ mu nu asa be mee nu umu kase mu, i man gye sinkaala sa akɔɔlɛ-gyipu, amaa asin mu nu lbwaare bola nyumisa su tɔwɛ mu, gye sa bamu nu ba gye akɔɔlɛ-gyipu, man gye bamu nu ba man kɔɔlɛ gyii.

²³ Imu su nu fane Krisito kubu mu kpini kan gyanɛ, nu ɔkumaa numu u tɔwɛ katɔwɛ mu nu asa be mee nu kase, nu asa pupwɛ yɛ bamu nu ba man kɔɔlɛ gyii kan ba bu tutɔ mu, ba mɛɛ yɛ ba tɔwɛ yɛ fane kpini fen lo ubɔn nin? ²⁴ Amaa nu i kan ba fɛɛ lbwaare u bola fane kpini su ɛɛ tɔwɛ asin, nu bamu nu ba man kɔɔlɛ gyii yɛ asa pupwɛ ba ba fane ngyanɛ mu tɔ mu, ii bitɔ i yegɛ ba wu bamu alibi mu nu bɛɛ waa. Ke fane asin towesa mu ii bitɔ i bun bamu kupwɛ. ²⁵ Inumu ii bitɔ i yegɛ bamu nkɔɔlɔ tɔ asiri asin libi mu i lu ifuli, ke ba muja sun lbwaare, bugi bamu nno tɔwɛ yɛ, "lbwaare bu fane ase kesintin."

* 14:16 14:16 "I waa kanin" kase i gye Amen.

Krisito abi ngyanɛ nbara

26 Mɛ-daa ana ye mi-supu ana, mɛnɛ nu n biti n kaapu? Kuto mu nu n kaapu mu i gye ye, nu fan kan gyanɛ fen sun lbwaare mu, fan waa kuto mu nu kii biti ki kye fane kpini to. Akuto fane to oku su kalonbu, oku moɔ su kikaapu, oku moɔ su kilɛkaapu, nu oku su katowe mu nu asa be mee nu umu kase, nu oku moɔ su katowe mu kase kilɛ. I dagaa fan waa numu kpini ke i nye kye Krisito kubu mu to. 27 Nu oku kan ee towe katowe mu nu asa be mee nu umu kase mu, i dagaa ba maa gye asa nyo abee asa asa, ke ba towe kukulun-kukulun, nu i tiri fee oku maa lee asin mu kase. 28 Amaa nu oku kan o man bu to o lee umu kase bure, otowepu mu, o laato ngyanɛ mu to, ke o towe sa mu n-yu ye lbwaare.

29 Nu bamu nu lbwaare bola bamu su ee towe mu, i dagaa ba maa gye asa anyo abee asa asa, ke asansa mu ba nu ke ba ku umu to ye odan. 30 Amaa nu oku kan o te ngyanɛ mu to, nu o nye lbwaare kilɛkaapu mu, omu nu o yile ee towe mu, o laato poyi. 31 Lu fee fane kpini fen taale towe asin mu nu lbwaare u bola fane su ke fan towe mu, ke i yege fane kpini fan buɔla ke i kye fane to. 32 Osa kumaa mu nu lbwaare bola mu su ee towe mu, ee taale kɔta mu n-yu lu mu katowe mu su. 33 lbwaare mee biti ato i suguti to, amaa ee biti

kakyina to i baa i su kpee kyekyee kayu-yuuli to.

Fee kanan mu nu i du Krisito kubu-kubu mu to mu, 34 akui ba bun bamu nno su kubu kumaa to. I man de okpa fee ba towe. Amaa ba biya bamu n-yu kase fee kanan mu nu nbara mu u kaapu mu. 35 Nu ba kan ba su asin taasesa ku mu, ba tase bamu-kuli ana bamu akpaara su. Lu fee i gye ipeeli-sin fee okui maa towe Krisito kubu to.

36 Fane Korinto abi, fen nyi fee fane ase nu lbwaare asin mu i piili abee? Abee fan nyi ye fane wule nkun ase nu i ba? 37 Nu oku kan fe nfeere fee o gye osa mu nu lbwaare u bola mu su ee towe, abee o su lbwaare Kayaayu to kakɛ mu, i dagaa maa taale bu fee, umu nu n kyuroɔ n sa fane fale gye Onyuripe mu kɔnɔsa. 38 Amaa nu osa manja kan kina ye o mee nu fale asin mu, fane gbaa fan kina mu.

39 Umu su mɛ-daa ana ye mi-supu ana, fan taa fane nkolo kpini biti kakɛ mu nu lbwaare u bola fane su ee towe mu. Amaa fan man tii okpa ye oku o man nye towe katowe mu nu asa be mee nu umu kase mu. 40 Amaa fan waa kuto kumaa numu kyekyee ye kumu okpa su.

15

Yesu kikiɛni lu lewu to

1 Mɛ-daa ana ye mi-supu ana, nbunbu n biti fee n nyini fane asin danburasa lu Yesu mu nu n towe mu asin sa fane, nu fan kooɛ kyula,

nu fan san fan yile umu to mu. ² Nu fan kan kɩtaa asɩn danbirasa mu nu n towe sa fane mu to kenken mu, u biya fane kamolige. Nu i man gye kanin bire, fane kikoolle-gyii ki gye kɩyan.

³ Lu fee asɩn mu nu n nye, nu ngbaa me n su n sa fane nu i tiri i kyɔ umu kpini mu, i gye ye Krisito ba wu lu ane alibi su, fee kanan mu nu ba kyurɔɔ waa Asɩnkyan yɩlasa mu to mu. ⁴ Nu ba pula mu, nu umu kake sasapu mu, lbwaare kyini mu ba nkpa to fee kanan mu nu ba kyurɔɔ waa Asɩnkyan yɩlasa mu to mu. ⁵ Nu o lee mu n-yu kaapu Pita, nu o bwii lee mu n-yu kaapu asunpu kudu anyɔ mu. ⁶ Imu kamaa mu o lee mu n-yu kaapu mu abupu mu nu ba kyɔ alifa anuu sana kulɔn to. Sana mu nu n kyurɔɔ umu mu bamu gaalaagaa ba san ba te nkpa to, nu bamu aku moɔ ba wu. ⁷ Imu kamaa mu o lee mu n-yu kaapu mu-supu Gyemisi, pɔyi nu o lee mu n-yu kaapu mu asunpu mu kpini. ⁸ Imu kpini laalaalowe mu, o lee mu n-yu kaapu ngbaa me, mu nu n du fee omu nu o man fuɔ kikooɔge nu ba kuɔge mu mu.

⁹ Krisito asunpu mu kpini to mu, me i gye omu nu o man taa bamu to, nu n man dagaa gbaa ba tu me Krisito osunpu, lu fee n kyɩna nyanla Krisito abupu mu. ¹⁰ Amaa lu lbwaare kabwaala mu su, nu n du fee kanan mu nu n du fale, nu

mu kabwaala mu nu o su sa me mu, man gye kɩyan. Nu n ba payi ansi waa kusun gaa n kyɔ asunpu mu kpini, nu i man gye me olɔn su nu n taale waa kusun mu, amaa lbwaare olɔn mu nu ki bu me to mu i waa. ¹¹ Imu su, nu me ase nu fan nu asɩn danbirasa mu nin-oo, nu bamu ase nu fan nu nin-oo, umu kpini i gye asɩn kulɔn mu nu an towe sa fane, nu fan koolle umu gyii mu.

Alewupu kikiyini

lu lewu to

¹² Nu a maa towe fane ye Krisito kyini lu lewu to mu, mine i waa su nu fane aku bee gyii umooɔre, ye kelewu-kyini man bu to? ¹³ Nu kelewu kyini daa man bu to mu, kanin bire Krisito gbaa man kyini ba nkpa to. ¹⁴ Nu Krisito man din kyini ba nkpa to mu, kanin bire ane abwaaresɩn mu nu an towe mu, man su kyaare, nu fane kikoolle-gyii mu gbaa man su kyaare. ¹⁵ Naafɔɔ nu i gye kanin bire mu, ii biti i ba fee an tin antɩesa gyaga lbwaare su, lu fee an towe kaapu to fee lbwaare kyini Krisito lu lewu to. Amaa nu kelewu kyini man bu to mu, kanin bire lbwaare man kyini Yesu lu lewu to. ¹⁶ Lu fee nu kelewu kyini man bu to mu, kanin bire Krisito gbaa man din kyini ba nkpa to. ¹⁷ Nu lbwaare man din kyini Krisito ba nkpa to mu, kanin bire fane kikoolle-gyii ki gye kɩyan, nu fan san fan bu fane alibi to. ¹⁸ Nu i gye kanin mu, u

kaapu nun fɛɛ bamu nu ba kɔɔle Krisito gyii nu ba wu mu, ba wu muuri. ¹⁹ Nu i kan i gye kase su nfu nkɔn nu an su tamaa Krisito to bire, ane asin i su kɔwee gaa i kyɔ okɔmaa numu dulinyaa numu to.

²⁰ Amaa umu kesintin i gye fɛɛ, lbwaare kyini Krisito lu lewu to ba nkpa to. Inumu i dan i gye kesintin nun fɛɛ, Krisito i gye ɔgyankpaapu sa alewupu mu nu lbwaare ii biti o kyini bamu lu lewu to ba nkpa to mu.

²¹ Lu fɛɛ kanan mu nu lewu bola nyumisa kulɔn su ba dulinyaa to mu, kanin manja nu kelewu kyini ba nkpa gbaa to mu bola nyumisa kulɔn su ba. ²² Fɛɛ kanan mu nu asa kpini ba lu Adam to, nu Adam alibi su asa ba wu mu, kanin nu asa kpini mu nu ba gye Krisito lee mu bee biti ba nye nkpa Krisito lewu mu su. ²³ Amaa fale nu kelewu kyini mu ii biti i waa. Krisito i wɔla gyankpaa kyini lu lewu to ba nkpa to. Nu o kan bwii ba mu, ee biti o kyini bamu nu ba gye mu lee mu. ²⁴ Inumu kamaa mu, ke laalaalwe mu i ba. Kanin saja mu, Krisito ii biti o nyita kibɔlsa-kigyii kɔmaa numu ye alɔlɔnpɔ kɔmaa numu ye ɔlɔn kɔmaa numu, ke o taa kuwura-gyii mu waa mu-Se lbwaare kɔbaa to. ²⁵ Lu fɛɛ i dagaa Krisito maa gyii kuwura naa fɔb saja mu nu lbwaare ii biti o taa mu don ana kpini waa mu ayaa kase.

²⁶ Laalaalwe ɔdon mu nu lbwaare ii biti o nyita mu

i gye lewu. ²⁷ Lu fɛɛ ba kyɔɔɔ waa Asinkyanyilasa mu to ye, "lbwaare taa kɔto kɔmaa numu waa mu kase." Nu maa towe kanin mu, i de ɔkpa fɛɛ asin mu nu o towe ye, kɔto kɔmaa numu mu, lbwaare gbaa-gbaa mu nu o taa kɔto kɔmaa numu waa Krisito kase mu man tii su. ²⁸ Nu saja mu nu lbwaare kan ba taa kɔto kɔmaa numu waa Krisito kase mu, Obii mu gbaa-gbaa ii biti o taa mu n-yu waa mu-Se lbwaare mu nu o taa kɔto kɔmaa waa mu kase mu, abaa to. Ke lbwaare o be gyii kuwura kɔto kɔmaa numu su.

²⁹ Nu kelewu kyini man bu to mu, mine i waa su nu aku bee biti fɛɛ be gyee bamu lbwaare kekyugyee sa bamu nu ba tee wu mu? Nu alewupu ba mee ye be kyini ba nkpa to mu, i waa nene su nu aku bee biti fɛɛ be gyee bamu lbwaare kekyugyee sa bamu nu ba wu mu? ³⁰ Nu aneene bire, mine i waa su nu an taga apɔ saja kɔmaa kanin?

³¹ Me-daa ana ye mi-supu ana, n towe fane kesintin to fɛɛ n gyanɛ lewu asin saja kɔmaa. Nu n kaapu me n-yu fane su, fɛɛ fan maa gye ɔnyiripe Yesu Krisito abupu mu su mu, umu su nu n towe kanin. ³² Nu n kan n kɔ ye asa mu nu ba du fɛɛ ndɔnbwe Efeso ɔsɔwɔle su, lu nyumisa nfeere su mu, mine nu n biti n nye lu umu to? Nu alewupu ba mee ye be kyini ba nkpa to bire, fan yege a buu asin mu nu bee towe ye,

“Fan yege i gyii ke a nuu,
ke oke a wu.”

³³ Fan man kan yege ba pına fane. “Asa libi to kibuga, ii nyita nyimisa danbirasa nfeere.” ³⁴ Fan bwii fe nfeere danbirasa, ke fan yege alibi kiwaa. N towe fane numu nin n gyila fane ipeeli fee, aku ba bu fane to yege ba man nyi lbwaare.

Kelewu-kyinji kayu-wule

³⁵ Amaa oku ii biti o taase ye, “Nene nu alewupu bee biti ba kyinji ba nkpa to? Nu mine kayu-wule nu bee biti ba baa ba su?” ³⁶ Mine kimelensi asin taasesa ndee? Fu mee nyi fee kuto mu nu fu duu kase to mu, ki mee ye ki koyi, amoo ki wu poyi.

³⁷ Nu kuto mu nu fii duu mu, man gye kumu oyu mu nu ki tee dan lwe mu gbaa-gbaa nu fu su fii duu, amaa ki gye oyu mu kibii nin fee kuyu kibi abee kikyenbee kibi. ³⁸ Nu lbwaare i sa oyu kumaa numu kumu n-yu kanan mu nu ee biti. Nu o sa kibi kumaa numu kumu gbaa-gbaa kumu n-yu kudubi. ³⁹ N-yu wule kpini man gye kukulun. Nyimisa kayu-wule kwu nu atobwaaya lee gbaa kwu. Nbwiihi lee kwu nu tku lee gbaa kwu. ⁴⁰ Nu susu n-yu wule ato i bu to, nu kase su n-yu wule ato gbaa bu to. Nu susu n-yu wule bunyaa mu kwu, nu kase su n-yu wule bunyaa gbaa kwu. ⁴¹ Kyowe kiku to kwu, nu obwaayi kiku to kwu, nu akyikpebi gbaa kiku to kwu. Nu kikyikpebi kumaa

numu su kumu gbaa-gbaa kiku to.

⁴² Kanin manja nu kelewu kyinji mu ii biti i ba waa. N-yu wule mu nu bee pula mu u gyoo nin, amaa n-yu pupwe mu nu lbwaare ii biti o kyinji lu lewu to mu bire mee ye i gyoo. ⁴³ Kayu-wule kumaa mu nu bee pula mu, gye kuto boroboro nu ki man su olun, amaa nu lbwaare kan kyinji kumu bire mu, kii biti ki baa ki su bunyaa ye olun. ⁴⁴ Nu ba kan pula kumu mu, ki gye dulinyaa to kayu-wule nin, amaa nu lbwaare kyinji kumu mu, ki gye kayaayu to kayu-wule nin.

Fee kanan mu nu dulinyaa to kayu-wule bu to mu, kanin manja gbaa nu kayaayu to kayu-wule bu to. ⁴⁵ Fee kanan mu nu Asinkyan ylasa mu i towe ye, “Adam gyankpaasa mu nu lbwaare tub mu ba bilinji nyimisa kusa.” Amaa Yesu Krisito mu nu bee tu ye Adam laalaalwe mu, gye lbwaare Kayaayu mu nu ku sa nkpa. ⁴⁶ Man gye kayaayu to kayu-wule i gyankpaa ba. Amaa dulinyaa numu to kayu-wule i gyankpaa ba, poyi nu kayaayu to kayu-wule ba. ⁴⁷ Adam gyankpaasa mu lu kase su nin, lu fee ise nu lbwaare taa poyi mu. Amaa Adam nyosapu mu nu o gye Krisito mu, lu susu nin. ⁴⁸ Kanin su fee kanan mu nu Adam mu nu o lu kase su du mu, kanin nu kase su asa gbaa

ba du. Nu kanan mu nu Adam mu nu o lu susu du mu, kanin nu mu asa gbaa ba du nin. ⁴⁹ Fee kanan mu nu an duli kase su nyimisa mu, kanin su an biti an baa an duli nyimisa mu nu o lu susu mu gbaa.

⁵⁰ Me-daa ana ye mi-supu ana asin mu nu n biti fen bu mu i gye ye, kuto mu nu ki su kayi-wole ye nkalan mu, mee taale nye loo lbwaare kuwura-gyii mu to. Nu ane kayi-wole mu nu ki gyoo mu, mee taale kyina kakpaa. ⁵¹ Fan nu asin baalasa numu danbirasa. Man gye ane kpini ii biti a wu. Amaa saja ku to mu lbwaare ii biti o kyeege ane Krisito abupu mu keduli ye kayi-wole.

⁵² Nu unumu kpini ii biti i waa opula to fee ansi su kinabee, saja mu nu kabile laalaalowe mu kan fule mu. Lu fee kabile mu ii biti o su, nu bamu nu ba wu mu, bee biti ba kyini ba nkpa to, nu ba mee ye ba bila wu. Nu ane mu nu an san an te nkpa to mu, an biti a kyeege. ⁵³ Lu fee kayi-wole mu nu ki gyoo mu, dagaa ki maa kyeege waa kumu nu ki mee gyoo. Nu kayi-wole mu nu kii wu mu, dagaa ki maa kyeege waa kumu nu ki mee wu. ⁵⁴ Imu su nu i kan ba fee, kayi-wole mu nu ki gyoo mu, kyeege waa kumu nu ki mee gyoo, nu kayi-wole mu nu kii wu mu, kyeege waa kumu nu ki mee wu mu, toto nu Asinkyan yilasa mu ii biti i

ba kesintin to. Imu i gye ye, "Ba ko gyii lewu su muuri mu."

⁵⁵ "Lewu, fu olon mu nu fu su fii gyii asa su mu bu fine?"

Lewu, fu ogyoo nu fu su fii yii asa mu bu fine?"

⁵⁶ Ogyoo mu nu lewu su ee yii mu i gye alibi, nu alibi moo nye umu olon lu nbara to. ⁵⁷ Amaa afwaala i gye lbwaare lee, fee maa bola ane-Nyiripe Yesu Krisito su nu o yeege nu an ko lu lewu olon to.

⁵⁸ Imu su me-daa ana ye mi-supu, fan yila to kenken, ke fan man yeege kuto ku ki gyinyen fane. Fan payi ansi waa Onyiripe kusun mu saja kumaa. Lu fee fen nyi fee kusun mu nu fen sun Onyiripe to mu, i mee ye i waa kyan.

16

Afulee kutuv naa sa

Krisito abi

¹ Nbuinbu lu afulee mu nu fen tuv fan naa sa Krisito abi mu nu ba bu Gyerusalem mu, fan waa fee kanan mu nu n towe Krisito kubu-kubu mu nu i bu Galati osowole su mu. ² Imu i gye ye,

Gyiwu abi kake gyankpaasa* kumaa mu, fane okumaa numu o lee mu afulee mu nu o nye mu to iku yila, fan man gyoo naa fu kake mu nu n biti n ba poyi ke fan lan lee. ³ Nu n ba mu, ke fan taa tututu mu sa asa mu nu fan lee mu, ke n kyoo owole mu nu i kaapu asa mu nu

* 16:2 16:2 Gyiwu abi kake gyankpaasa i gye Kwasida.

ba gye, ke n sun bamu, ke ba taa fane tɔtɔv mu kpee Gyerusalem kade tɔ. ⁴ Amaa nu i kan ba fee ngbaa me n kpee mu, ke ba buu me ke a kpee.

*Atɔ mu nu Pɔɔli
ii biti ɔ waa*

⁵ N kan lu Masedoniya ɔsɔwɔle sɔ mu, ke n ba fane ase. Lu fee n waa nfeere fee n biti n bɔla tɔtɔ pɔyi ke n ba fane ase. ⁶ Akɔtɔ n biti n kyina fane ase gberɛɛ, abee gbangban ii biti o tu me fane ase, ke fen taale sun me ɔkpa kpee katɔn kumaa mu nu n biti n kpee. ⁷ Inumu bire, n mee biti fee n dan wu fane ke n nmayi sɔ kyɔn. Nu ɔnyiripe Ibwaare kan kyula mu, n biti fee n gyii nke gberɛɛ kv fane ase. ⁸ Amaa n san n biti n baa n bu Efeso kade nfi, naa fɔv Pentekosi kesu kɔnɔ ngyanɛ mu sanja. ⁹ Lu fee Ibwaare bugi ɔkpa lala kv sa me, ke n nye waa kusun mu, amaa bamu nu bee kisi me mu ba kyɔ nfi.

¹⁰ Nu Timoti kan ba fane ase mu, fan kɔta mu danbirasa ke mu ansi i gyii. Lu fee ee sun ɔnyiripe Yesu kusun mu nin, fee kanan mu nu ngbaa me n sun fale. ¹¹ Imu sɔ fane tɔ ɔkv ɔ man kan nmanyɔn mu, amaa fan sun mu ɔkpa kayi yuuli tɔ, ke o bwii ba tu me nfi. N kv mu ye ane birisa ana Krisito abuu pu mu ɔkpa.

¹² Nbuunbu lu ane birisa Apolosi sɔ mu, n payi ansi waa mu aniya tɔ fee, o tii ane birisa ana Krisito abuu pu mu sɔ, ke ba ba bɔɔ fane sɔ.

ɔ man pu yile kyula ye ee biti ɔ ba nbuunbu, amaa nu ɔ kan nye ɔkpa mu, ee biti ɔ ba.

¹³ Fan baa fan da sɔ, ke fan yile fane kɔkɔle-gyii mu tɔ kenken, ke fan yile kɔnyin tɔ, ke fan nye ɔɔn. ¹⁴ Fan taa kebiti sun fane kusun kumaa nmu.

¹⁵ Fen nyi fee Sitefana maa mu kɔkpaara sɔ abi, i gye asa mu nu ba gyankpaa kɔle Krisito gyii Akiya ɔsɔwɔle sɔ, nu ba taa bamu n-yu sa bee kye abuu pu mu tɔ. ¹⁶ Me-daa ana ye mi-supu ana, n kule fane nin fee fan biya fane n-yu kase sa kanin asa manja, ye ɔsa kumaa mu nu ee waa kanin kusun manja mu. ¹⁷ Sanja mu nu Sitefana maa Fotunatu ye Akayiku ba ba me ase mu, mi ansi i gyii. Lu fee fan maa man bu mi ase mu, bamu i gye bamu nu ba be yii fane ayaa tɔ waa imu nu fan daa ye fan waa mu. ¹⁸ Ba yege nu me kɔkɔlɔ ki yuuli me, fee kanan mu nu ba waa sa fane gbaa fane mu. Fale asa i dagaa fan maa lee bamu kitu.

Laalaalɔwe fwaala

¹⁹ Krisito kubu-kubu mu nu i bu Asiya ɔsɔwɔle sɔ mu kpini bee fwaala fane. Akwila maa Prisila ye Krisito kubu mu nu bee gyanɛ bamu kɔkpaara sɔ mu, bee fwaala fane gaa lu ɔnyiripe kitu tɔ sɔ. ²⁰ Ane birisa ana akɔle-gyipu mu nu ba bu nfi mu kpini, bee fwaala fane. Fan taa kibiri abaa tɔ fwaala abaa lu fane nkɔlɔ tɔ.

²¹ Με Ροοη gbaa-gbaa ι
taa με κίbaa kyuroo afwaala
υιμου n sa fane.

²² Οκυμαα μυ νυ ο mee
biti ανε-Nyιριπε Yesu Krisito
μυ, Ιbwaare ο τωε μυ
κονο. "Maranata" κιμου
kase ι gye ye, "Ανε-Nyιριπε,
ba!"

²³ Ανε-Nyιριπε Yesu
Krisito ο bwaala fane. ²⁴ Λι
Yesu Krisito κιτι το συ μυ,
mi kebiti κι baa κι by fane
kpini ase. Amen!

Ɔwɔle nyɔsapu mu nu Pɔɔli kyurɔɔ naa sa Korinto abi

Afwaala 1

¹ Ɔwɔle numu lu me, Pɔɔli mu nu lu lbwaare kebiti su nu n ba waa Krisito Yesu Osunpu mu, ye ane birisa danbirasa Timoti ase. An kyurɔɔ an su an sa fane lbwaare kubu mu nu fan bu Korinto kade to, ye lbwaare asa mu nu ɔ loɔɔ bamu yila sa mu n-yu, nu ba bu Akiya ɔsɔwɔle su mu kpini.

² Ane-Se lbwaare ye ane-Nyiripe Yesu Krisito ba bwaala fane, ke ba sa fane kayi yuuli.

Ibwaare su kɔkɔlo yuuli sa ane

³ Fan yege a fwaala lbwaare, ane-Nyiripe Yesu Krisito mu-Se. Nu mu i gye kuwee kuwu kumu ye kɔkɔlo yuuli wuya. ⁴ Nu ee yuula ane nkɔlo lu ane awɔrɔfo to, ke ane gbaa ane a taale taa kɔkɔlo yuuli mu nu an nye lu lbwaare ase mu yuula bamu nu ba bu awɔrɔfo kumaa to mu nkɔlo. ⁵ Lu kanan mu nu an gyii Yesu Krisito awɔrɔfo damante gbaa mu, kanin manja nu kɔkɔlo yuuli damante gbaa bola Krisito su ba ane su. ⁶ Nu an kan gyii awɔrɔfo mu, u yege nu fan nye nkɔlo yuuli ye kamolige. Nu an kan nye kɔkɔlo yuuli lu lbwaare ase

mu, fane gbaa fane fen nye kɔkɔlo yuuli mu nu u biya fane olon, ye kenyiita ke fan taale yile to gyii awɔrɔfo kulon mu nu ane gbaa ane an gyii mu. ⁷ Ane tamaa mu nu an su fane su mu bulon, nu an nyi fee fan maa gyii awɔrɔfo mu nu an gyii mu, kanin manja nu fen biti fan nye kɔkɔlo yuuli fee kanan mu nu an nye mu.

⁸ Me-daa ana ye mi-supu ana, an mee ye a taa awɔrɔfo mu nu an gyii Asiya ɔsɔwɔle su baala fane su. Awɔrɔfo mu nu an wu mu i nyan ane naa ban su halu an man bila an su tamaa ane nkpa su. ⁹ Kesintin to, ane nkɔlo to mu, an nyi fee ba bun ane lewu kupwe. Amaa inumu i waa nin ke a man taa ane n-yu tub ane gbaa-gbaa ane n-yu su, amɔɔ lbwaare mu nu ee kyini alewupu mu. ¹⁰ Mu i lee ane lu fale alewu-sin numu to, nu ɔ maa su ee lee ane, nu an su tamaa fee ee biti ɔ kyaga su lee ane, ¹¹ fee fan maa kule kabwaare-kule fen kye ane to fale. Ke i yege lbwaare o nu kabwaare-kule mu nu asa gaalaagaa bee kule bee sa ane mu, ke ɔ waa ane kusee, ke ba taa afwaala sa mu lu ane su.

*Pɔɔli kyeege mu nfeere mu nu
o nmina yila mu*

¹² Kuto kulon mu su nu an kaapu ane n-yu i gye ye, ane nfeere u kaapu ane ye, kesintin ye kɔkɔlo fufuli mu nu i lu lbwaare ase, nu an taa kyina dulinyaa numu to,

fɔnfɔn lu anaa fane kakyina to. Man gye dulinyaa numu to kanyaasin nu an taa waa unumu, amaa lbwaare i taa bwaala ane. ¹³ Lu fee n mee kyuroo kutu mu nu fen mee taale karage abee kutu mu nu fen mee taale nu kumu kase. Nu n su tamaa, ¹⁴ fee fan maa nu asin mu kase gberee lu ane ase fale mu, fen biti fan ba nu umu kase lowe, ke fan kaapu fane n-yu lu ane su, fee kanan mu nu an biti a kaapu ane n-yu lu fane su Onyiripe Yesu kake mu nu ee biti o bwii ba mu.

¹⁵ Lu fee n maa su unumu kpini tamaa su mu, n nmina yila fee n biti n daa kiba booo fane su, saamu ke fan nye tooo ulu unyo. ¹⁶ N nmina yila ye n kan n kpee Masedoniya osuwule su mu, n biti n booo fane su, nu n kan bila lu tutu n ba kyun mu, ke n bila booo fane su, ke fan kye me to ke n taale naa fuu Gyudeya osuwule su. ¹⁷ N maa nmina yila ye n biti n ba fane ase, nu n man taale ba mu, u kaapu nun fee n gye dulinyaa to nno nnyo-nnyo wuya ana mu nu bee kyula ye "Eehn", ke opula manja to ba bwii kyeege kono towe ye "ayee" abee?

¹⁸ Amaa fee kanan mu nu lbwaare gye kesintin wuya fale mu, kanun manja nu ane asin mu nu an towe an sa fane mu, man gye nno nnyo-nnyo asin. ¹⁹ Lu fee lbwaare mu-Bii Yesu Krisito asin mu nu n maa Silasi* ye Timoti an towe sa fane

mu, asin mu i man kyina i gye "nno nnyo-nnyo," amaa mu asin kpini i gye "kukulun nun". ²⁰ Lu fee ato mu nu lbwaare da mu kokolo su sa mu kpini i ba to lu Yesu Krisito su. Imu su nu an bunyaa lbwaare mu, an bola Yesu su an kyula ye "Amen." ²¹ lbwaare yege nu anaa fane kpini an nye olun yile Krisito to, nu o lee ane yila sa mu n-yu, ²² nu o taa mu keduligi gyaga ane su fee mu i bu ane, nu o taa mu Kayaayu Kyurekyure mu sa ane, mu nu o taa yila kase sa ato mu nu o waa yila sa ane mu.

²³ lbwaare i gye mi kesintin ogyipu fee, n maa mee biti fee n ba bute fane asu su mu, kanun su nu n man bila ba fane ase Korinto kade to. ²⁴ I man gye ye an towe an nyan fane lu kanan mu nu fan koolle gyii su, fee a maa gye abulisa su. Lu fee an nyi fan maa yile kukoolle-gyii mu to kenken. Amaa kanan mu nu a waa ke i kye fane to ke fan nye kokolo fuuli su nu an waa kanun.

2

¹ Imu su n waa me nfeere fee, n man bila ye n bwii ba fane ase, ke n nyita fane nkolo. ² Nu n kan yege nu fane nkolo i nyita fane mu, anumu ii biti o yege mi ansi i gyii? Amoo man gye fane mu nu n nyita fane nkolo mu abee? ³ Kanun su nu n daa kyuroo owule manja

* 1:19 Silasi nu ba bila bee tu ye Silifanu mu.

ba sa fane. N mee biti n maa ba fane ase, ke fane mu nu naafoo fen biti fan yege mi ansi i gyii mu, fan nyita me kokolo. Nu n koolle fane kpini gyii me kokolo to fee, nu mi ansi i gyii mu, fane gbaa fane ansi ii biti i gyii. ⁴ Saŋa maŋa, toooo lala ye kokolo nyita ye ansikyu nu n taa kyuroo fane owule mu. Man gye ye n biti fee n nyita fane nkolo nun. Amaa n biti ye fan bu mi kebiti lala mu nu n su sa fane mu.

Alibi kitaakεε

⁵ Nu oku kan nyita asa ku kokolo mu, man gye me kokolo nu o nyita, okpa ku su mu fane kpini nkolo. Nu n mee biti n maa towe asin mu kyun su. ⁶ Kusu bute mu nu ki lu fane gaalaagaa ase ba mu su mu, kukwe mu. ⁷ Nbuinbu mu, fan taa mu alibi kee mu, ke fan towe yuula mu kokolo, ke mu kokolo o man nyita mu kyun su. ⁸ N kule fane nun, fan yege o bu fee fan san fan su kebiti sa mu. ⁹ Kuto mu su nu n daa kyuroo fane owule maŋa i gye ye, n waa fane nun ki, ke n wu kanan mu nu fen nu fen sa me kuto kumaa to. ¹⁰ Nu oku kan waa alibi, nu fan taa kee mu mu, ngbaa me n taa kee mu. Nu kuto ku ki kyina ki bu to nu i tiri fee n taa kee gbaa mu, n waa kanun Krisito ansi to lu fane su. ¹¹ Saamu Sitaane mee nye okpa taale ane to. Lu fee an nyi mu ikpa golon-golon mu nu o su o naa mu.

Katowe kyula pupwe mu kusun awaapu

¹² N maa kpee Trowa kade to, naa towe Krisito asin danbirasa mu, n wu fee Onyurpe bugi okpa sa me. ¹³ Amaa me nfeere i man de me. Lu fee n man wu me birisa Titusi toto.* Imu su n kala bamu, nu n yii su kpee Masedoniya owule su.

¹⁴ Amaa an fwaala lbwaare. Lu a maa waa kukolon ye Krisito su mu, lbwaare gyankpaa ane saŋa kumaa fee bamu nu ba ko nye sa Krisito. Nu o bola ane su yaase Krisito kinyi mu kpee katun kumaa fee tuulaale liifensa. ¹⁵ An du nun fee ato liifensa mu nu Krisito taa lee saraga sa lbwaare. Nu u yaase loo bamu nu bee nye kamolige ye bamu nu bee foyi mu to. ¹⁶ Bamu nu bee foyi ase mu, Krisito kinyi mu gye onon mu nu ki biya lewu, nu bamu nu bee nye kamolige mu, ki gye ofen mu nu ki biya nkpa. Nu anumu i dagaa kusun numu kiwaa? ¹⁷ A man du fee asa gaalaagaa mu nu ba man su beeree sa asin danbirasa mu, nu bee su bee gyii yawu bee biti tonoo. Amaa lu lbwaare maa sun ane su mu, an taa kokolo fuuli towe asin danbirasa mu lbwaare ase fee Krisito ayaafole.

3

¹ An bila an biti a lee ane n-yu kaapu fane kanan mu nu an du nun abee? Abee

* 2:13 2:13 Pooht nyi fee ee biti o wu Titusi toto ke o nye nu kuto mu nu kii kpee su Korinto abi kubu mu to, ke i waa mu okon.

1 dagaa fεε anε gbaa anε, a nye ɔwule mu nu u lee anε u kaapu kanan mu nu an du biya fane, abεε a nye lu fane ase, fεε kanan mu nu asa aku bεε waa mu? ² Fane gbaa-gbaa fane i du fεε ɔwule mu nu ku lee kanan mu nu an du mu ku kaapu, nu Kayaayu mu kyurɔɔ gyaga fane nkɔlɔ su, ke ɔkɔmaa numɔ o wu ke ɔ bu ane-daa. ³ Kesintin tɔ mu, fane kibaabuto ku lee ku kaapu fεε, lu anε kusun su mu, fan gye ɔwule mu nu Krisito kyurɔɔ. Nu i man gye inki nu ba taa kyurɔɔ ɔwule mu, amaa lbwaare mu nu ɔ gye nkpa wuya mu Kayaayu nu ba taa kyurɔɔ kumu. Nu i man gye abuu patila-patila su nu ba kyurɔɔ gyaga, amaa nyumisa kɔkɔlɔ su nu ba kyurɔɔ gyaga.

⁴ A maa taale tɔwe unumu bɔla Krisito su mu, an taa anε n-yu tuɔ lbwaare su.

⁵ A mεε tɔwe nin ye anε gbaa-gbaa anε ɔlɔn nu an su an waa kusun mu, amaa lbwaare i yege nu an taale waa kusun mu. ⁶ Mu lbwaare i yege nu an da-gaa mu katɔwe kyula pupwe mu kusun asunpu. Nu ki man gye Nbara kyurɔɔsa lee, amaa ki gye Kayaayu Kyirekyire mu lee. Nbara kyurɔɔsa mu u biya lewu nin, amaa Kayaayu mu ku sa nkpa nin.

Katɔwe kyula pupwe mu bunyaa

⁷ Nbara mu, lbwaare kyurɔɔ gyaga abuu

patila-patila su sa Mosesi. Saɲa maa mu, Nbara mu ba ye lbwaare bunyaa nhaligesa, nu Isirayi abi ba man taale ku mu ansi tɔ, lu fεε mu ansi su u nhalige gaa, halu i maa kpa su gbaa mu. Nu Nbara mu nu umu kusun biya lewu, nu ki su fale bunyaa mu, ⁸ mine i waa su nu Kayaayu mu kusun mεε ye ɔ baa ɔ su bunyaa kukyo? ⁹ Nu kusun mu nu kii bun nyumisa kupwe, ki kan ki su bunyaa mu, mine i waa su nu kusun mu nu ku biya ikpa kikiyiigi sa asa mu mεε ye ɔ biya bunyaa kukyo? ¹⁰ Nu an taa nbunbu bunyaa kpare mu kaala ye bunyaa gyankpaasa mu, bunyaa gyankpaasa mu man gye sehn. ¹¹ Nu kumu nu ki ba nu ki man kyεεεε mu ki ba ye bunyaa mu, mine i waa su nu kumu nu ki bu tɔ kakpaa mεε ye ki baa ki su bunyaa kukyo?

¹² Kanin su, a maa su fale tamaa su mu, an yile kinyin tɔ anε atɔwesa tɔ. ¹³ A man du fεε Mosesi mu nu ɔ taa kitaabi bun mu ansi su, ke Isirayi abi ba man nye wu kanan mu nu bunyaa mu u kpa su mu ansi su mu. ¹⁴ Amaa bamu nfeere i man nu asin mu kase. Ba lu halu ndaga nu bεε kale katɔwe kyula didaa iwule mu, i du nin fεε kɔtɔ ku ki san ki bun bamu nfeere su, amɔɔ nyumisa waa kukulɔn ye Krisito, pɔyi nu kii bugi mu nfeere su.

¹⁵ Halu ba lu ndaga, saɲa kumaa mu nu bεε kale Mosesi nbara ɔwule mu, i

du nin fɛɛ kuto bunsu mu san o bun bamu nfeere su. ¹⁶ Amaa nu oku kan biliji ba Onyiripe mu ase mu, mu kuto bunsu mu kii bugi. ¹⁷ Onyiripe mu i gye Kayaayu, nu katin mu nu Onyiripe Kayaayu mu bu mu, n-yu kinye bu toto. ¹⁸ Nu ane kpini mu nu kɩtaa-bi man bun ane nfeere su mu, an lee Onyiripe bunyaa mu kaapu. Ane kɩbaabuto kii biliji waa fɛɛ mu keduli, nu saɗa kumaa an nye mu bunyaa mu an tii su, nu inumu i lu Onyiripe Kayaayu mu ase.

4

An nye Abwaaresin mu fɛɛ kapatiye ane nkolo to

¹ Imu su lbwaare maa wu ane kuwee su mu, o taa asin danbirasa kitowe kusun numu waa ane abaa to, nu ane abaa mee ye i yoo. ² An kina ipeeli-sin ye ato baala waasa, nu a mee taa kono to kon an pina asa, nu a mee bilijaa lbwaare asin mu. Amaa aneene bure, an towe kesintin asin mu sakyoo to, ke okumaa numu o bu mu nfeere to kanan mu nu an du lbwaare ansi to. ³ Nu kuto ku kan ki bun ane asin danbirasa mu nu an towe fale gbaa mu, ii bun u sa bamu nu bee muuri mu nkun nin. ⁴ Bee mee koole bee gyii lu fɛɛ sitaane mu nu ee gyii kuwura kase su mu, bun bamu nfeere su, ke ba man taale wu asin danbirasa mu fitila mu nu ki gye Krisito bunyaa mu, nu mu i gye lbwaare keduli

gbaa-gbaa mu. ⁵ Man gye ane gbaa-gbaa ane n-yu su asin nu an towe, amaa Yesu Krisito n-yu su asin nu an towe, mu i gye Onyiripe, nu lu mu su mu an gye fane ayaafole. ⁶ lbwaare mu nu o towe Asinkyan ylasa mu to ye, "I nmanje kitentenbiri to" mu, mu lbwaare kulon manja i yege nu i nmanje ane nkolo to, ke a nye bu lbwaare bunyaa mu nu ku njalige Krisito ansi to mu.

⁷ Asin numu i gye kapatiye kpare mu nu lbwaare taa waa ane to, amaa an du nin fɛɛ nlobi mu nu kapatiye kpare mu i bu imu to mu, ke u kaapu fɛɛ olon kpare mu lu lbwaare ase, man gye ane ase. ⁸ Saɗa kumaa, ba nyan ane, amaa a man patiye, i wuliti ane to, amaa ane abaa i man yoo, ⁹ ba nyanla ane, amaa lbwaare man yege nu ba da ane tuv lewu-lewu, amaa a man wu. ¹⁰ Saɗa kumaa an su Yesu kelewu mu ane n-yu to nin, ke Yesu nkpa mu nu o su mu ki nye lu ane kayi-wule to kaapu. ¹¹ Kpalɩ fɛɛ ane mu nu an san an te nkpa to fale mu, lu Yesu su mu saɗa kumaa an te lewu kono, ke mu nkpa mu i nye lu ifuli ane kayi-wule mu nu kii biti ki wu mu to. ¹² Inumu u kaapu fɛɛ an gyaɗa alewu-sin, amaa imu su nu fen biti fen nye nkpa kakpaa.

¹³ Asinkyan ylasa mu to mu, oku towe ye, "N koole gyii, imu su nu n towe." Kanin kikoole-gyii kulon

manja nu ane gbaa ane an su, umu su nu an towe kanin. ¹⁴ Lu fee an nyi fee lbwaare mu nu o kyini Onyiripe Yesu lu lewu to ba nkpa to mu, nu lu anaa Yesu kiwaa kukulun su mu ee biti o kyini ane, ke o taa anaa fane buga kpee mu ase. ¹⁵ Fane su nu lbwaare waa unumu kpini kanin, fee kanan mu nu mu kabwaala mu ki kyoo, nu asa gaalaagaa bee nye kumu mu, u yege nu bee fwaala lbwaare nu bee bunyaa mu.

Kakyina pupwe mu tamaa

¹⁶ Kpalu unumu su mu, ane abaa i mee yoo. Halu ane kayi-wule ki maa poo kii tii su gbaa mu, ane kakyina pupwe mu u nye olun ii tii su kake kumaa. ¹⁷ Nu ane awurufo wuribi mu nu an gyii nu i mee kyereee fale mu, u biya ane bunyaa lala mu nu i man su okaa, nu i kyoo awurufo mu nu an gyii fale gaa mu. ¹⁸ Imu su a man su ane ansi an gyaga ato mu nu nyimisa su mu ansi ee wu mu su, amaa imu nu nyimisa mee wu ye ansi mu. Lu fee ato mu nu nyimisa su mu ansi ee wu mu mee kyereee, amaa imu nu bee mee wu ye ansi mu bire i bu to nin kakpaa.

5

Nyimisa pupwe Krisito to

¹ Lu fee an dan an nyi fee ane kayi-wule mu nu ki du fee tenti abu mu nu ane kala ana ba te imu to kase su nfu i kan wu mu, an biti an nye ibu kyina to

lu lbwaare ase, ibu mu nu i bu to kakpaa susu, nu i man gye nyimisa kibaa nu ba taa poyi. ² Lu fale su an yiyee nu an kpaala, an biti fee naafoo lbwaare o bun ane kayi-wule mu su fee ikaale. ³ Lu fee nu i kan bun ane su mu, i mee bila i du fee an naa kibulunkpan. ⁴ A maa bu tenti kubuu mu to kase su nfu mu, an yiyee fee kasula maa nyiye ane, man gye fee an biti nin fee a lu kase su kayi-wule mu to, amaa an biti fee lbwaare o bun ane kumu nu ki gye susu lee mu, ke imu nu ii wu mu i kyeege waa imu nu i su nkpa kakpaa.

⁵ Nu lbwaare i gye omu nu o loho ane yila sa fale kyyeege numu, nu o taa mu Kayaayu mu sa ane mu nu o taa yila kase sa ato mu nu o waa yila ye ee biti o sa ane mu. ⁶ Imu su an nye nkolo yile to sana kumaa. Nu an nyi fee a maa san an te kayi-wule to nfu mu, u kaapu nin fee an bu kata ye Onyiripe Yesu. ⁷ Ane kikoolu Yesu gyii mu nu an su an naa mu, man gye ato mu nu an wu ye ane ansi. ⁸ An yile to ye tamaa. Nu an biti ye an lu kayi-wule numu to ke a naa kyina ane-Nyiripe Yesu mu ase. ⁹ Imu su, nu an san an te kayi-wule to kase su nin-oo, abee an lu kayi-wule to nin-oo, kutu mu nu ane ansi i payi su i gye ye a waa kutu mu nu ku bola Yesu ansi. ¹⁰ Lu fee i dan i de nin ye, ane kpini an biti an naa

yile Krisito kuwura-gyii asin ogyikpa, ke okumaa numu o nye katala lu kutu kumaa mu nu o waa saɲa mu nu o bu kayi-wule to mu. Alibi nin-oo, adanbirasa nin-oo, ee biti o nye kukoka mu nu i dagaa mu.

Ibwaare maa asa nsana kolonjo

¹¹ Fee a maa nyi kutu mu nu bee tu ye Onyiripe Ibwaare kasile mu, an kpan ane n-yu an towe an pupole asa ke baa krole mu gyii. Ibwaare i nyi ane danbirasa, asa mu nu an gye, nu n tamaa fee fane gbaa fane fen nyi ane fane nfeere to. ¹² Man gye ye an bila an biti a kaapu fane kanan mu nu an du, amaa kutu mu nu an waa mu i gye fee an sa fane okpa, ke fan nye kaapu fane n-yu lu ane su, ke fan taale lee bamu nu bee kaapu bamu n-yu mu kono, lu ato mu nu bee wu ye ansi mu su, nu i man gye umu nu i lu asa nkolo to. ¹³ Nu ane katowe numu i kan i kaapu fee ane amu ii nyita mu, Ibwaare su nu an du kanin. Amaa nu ane amu to i kan i du kyeekyee bire, fane su nu i du kanin. ¹⁴ Krisito kebiti mu nu o su sa ane mu, gyii ane amu. Lu fee an krole gyii fee osa kulon wu sa okumaa numu, umu su i du nin fee ane gbaa ane an maa wu tii mu su mu. ¹⁵ O wu sa asa kpini, saamu bamu nu ba te nkpa to mu ba man bila ba te sa bamu n-yu, amaa ba te sa omu nu o wu, nu

o bwii kyini ba nkpa to sa bamu mu.

¹⁶ Imu su nbunbu man gye nyumisa ukpa su nu an su an kaala kanan mu nu nyumisa du. Saɲa ku to mu kanin nu an daa kaala Krisito nin, amaa nbunbu bire a man bila an kaala mu kanin. ¹⁷ Kanin su, nu oku kan ba o gye Krisito lee mu, o bilini nyumisa pupwe. Kakyina didaa mu ki kyon, nu kakyina pupwe ki ba. ¹⁸ Inumu kpini i lu Ibwaare ase nin, mu i bola Krisito su lonjo ana mu nsana, nu o taa maa asa nsana kolonjo kusun mu waa ane abaa to. ¹⁹ Imu i gye ye, Ibwaare bola Krisito su ee lonjo maa dulinyaa asa nsana, yege o mee ku asa alibi mu nu ba waa su. Nu o taa maa asa nsana kolonjo asin mu waa ane abaa to ye an towe. ²⁰ Imu su an gye Krisito ayaa to ayilepu mu nu ba sun fane ase, nu i du fee Ibwaare u bola ane su nin ee kule fane. Imu su an yile Krisito ayaa to an kule fane ye fanaa Ibwaare nsana i lonjo. ²¹ Ibwaare yege Krisito mu nu o man waa alibi ku mu, ba waa ane alibi osulapu, nu lu mu su mu ke ane ukpa i kyigi Ibwaare ase.

6

¹ Fee kanan mu nu Ibwaare maa ane an sun mu kusun mu, an kule fane fee Ibwaare kabwaala mu nu fan nye mu, fan man yege i waa kyan. ² Lu fee Ibwaare towe ye,

“Me saɲa mu kyɛkyɛ to
maa fɔv mu, n nu fane
ase,

nu me kake mɔlɔgesa
maa fɔv mu, n kye
fane to.”

Nu me, Pɔɔli n tɔwe fane
ye, nbunbu saɲa numu i gye
lbwaare saɲa kyɛkyɛ to
mu, nu ndaga kake kanumu
ki gye kamɔlige kake mu.

*Pɔɔli maa mu birisa ana
awɔrɔfo mu nu ba gyii*

³ A maa mee biti oku o wu
asin libi iku ane kusun mu
to su mu, a mee biti a maa
waa kutɔ mu nu kii biti ki
tii oku okpa. ⁴ Amaa kutɔ
kumaa mu nu an waa mu,
an waa nun an kaapu fee an
gye lbwaare ayaafɔle. An
nye kenyiita yile awɔrɔfo to,
ye kayu kitaa to, ye tɔɔɔɔ
to. ⁵ Asa ba dayi ane, nu ba
taa ane tii ibu, nu ba bute
nin ane sakyɔ to. Nu an waa
kusun olɔn su, nu a mee nye
an de nsure, nu an naa ye
akun, ⁶ yege ane n-yu su i
maa man su ineesi iku, nu
an su kanyaasin, ye kenyi-
ita, ye kidanbirasa kiwaa, ye
Kayaayu Kyurekyure mu olɔn
ye kebiti abaa gaa. ⁷ An
tɔwe kesintin asin mu, nu
lbwaare olɔn mu waa kusun
ane to. An su ikpa kyiiigisa
fee adunto, ke a taa kun ke
a taa ko. ⁸ Asa aku ba sa
ane beere, nu aku mɔɔ ba
ɲaabaa ane, aku ba saale
ane, nu aku ba yin ane. Ba
ku ane fee asa apinapu, yege
aneene an gye kesintin wuya
ana. ⁹ Ba waa fee ba man

bu ane, yege katun kumaa
asa be nyi ane, ba ku ane
fee a maa ye a wu, amaa
yege an san an te nkpa to,
ba bute ane asu, yege a man
wu. ¹⁰ Ba ku ane fee asa mu
nu bamu asin i su kowee,
yege saɲa kumaa ane ansi i
gyii, ba ku ane atiripu, amaa
yege an waa asa gaalaagaa
ato wuya ana, ba ku fee a
man su sehn yege ane i su
kutɔ kumaa.

¹¹ Oo Korinto abi, an tɔwe
tigi fane, nu an bugi ane
nkɔɔ to sa fane. ¹² Aneene
bire, an man kitaa ane n-yu
ye fane, amaa fane i kitaa
fane n-yu ye ane. ¹³ Me
Pɔɔli, n tɔwe n sa fane fee
mi-bii ana. Fen bugi fane
nkɔɔ to sa ane, fee kanan
mu nu an bugi ane lee sa
fane mu.

*Fan man waa kukulɔn ye
bamu nu ba man gye
akɔɔle-gyipu mu*

¹⁴ Fan man waa kukulɔn
ye bamu nu ba man gye
akɔɔle-gyipu mu. Kpalɔ
fee, mine i bu ikpa kikiy-
igi ye nbara kikina nsana?
Abee nene nu kitentenbiri
maa ɲmanɛsa i nye waa
kulɔn? ¹⁵ Nene su nu Krisito
maa Sitaane* ba taale waa
kɔɔɔ kulɔn? Mine i bu
ɔmu nu ɔ kɔɔle gyii ye
ɔmu nu ɔ man kɔɔle gyii
nsana? ¹⁶ Mine kitɔwe kyula
i bu kabwaare-sunkpa aye
mu ye idakpa nsana? Lu
fee ane i gye lbwaare mu
nu ɔ te nkpa to mu kab-
waare-sunkpa aye mu. Mu

* 6:15 Sitaane kitu ku i gye Beeliya. Kumu nu ba daa kyɔɔɔ waa nfu.

ɪ tɔwɛ yɛ, “N biti n kyɪna bamv tɔ, kɛ n nate bamv tɔ, n biti n baa n gye bamv lbwaarɛ, kɛ ba baa ba gye mɛ asa.” ¹⁷ Inumv sv ɔnyɪrɪpɛ lbwaarɛ bila tɔwɛ yɛ,

“Fan tɪn fanɛ n-yɪ lɪ bamv ase,

kɛ fan barɪgɛ fanɛ n-yɪ lɪ bamv tɔ.

Fan man taa fanɛ n-yɪ mata ineesi kvɔtɔ kvɔ, saamv kɛ n kɔɔlɛ fanɛ.

¹⁸ N biti n baa n gye fanɛ-Sɛ, nu fanɛ ii biti fan baa fan gye mi-bii ana anyɪnsa yɛ akyɪsa, mɛ, ɔlvɔnv lbwaarɛ mv, ɪ tɔwɛ kanɪn.”

7

¹ Mɛ-bɪrɪsa ana, lbwaarɛ da mv kɔkɔlɔ sv lɪ fale atɔ numv kpini sv sa anɛ. Kanɪn sv fan yɛgɛ a fwɪ anɛ n-yɪ lɪ atɔ mv nu ɪ waa kayɪ-wɔlɛ yɛ kayaayu ineesi mv fɔyɪ. Fan yɛgɛ a sɪlɛ lbwaarɛ kɛ a payɪ ansi waa anɛ n-yɪ kyɪrɛkyɪrɛ yɪla sa mv.

Korinto kvɔv mv ɪ yɛgɛ nu Pɔɔli ansi ɪ gyii

² Fan bugi fanɛ nkɔlɔ tɔ sa anɛ. Nu an man waa ɔkv kilibi, nu an man nyita ɔkv, a man sisii ɔkv. ³ N mɛɛ tɔwɛ unumv n bun fanɛ kopwɛ, n wɔla tɔwɛ fanɛ dɪdaa yɛ fan bv anɛ nkɔlɔ tɔ, umv sv an tɛ nkpa tɔ nɪn oo, an wu nɪn oo, anaa fanɛ nɪn. ⁴ N sv kɪkɔɔlɛ-gyii fanɛ tɔ, nu fanɛ sv mv n kaapv mɛ n-yɪ, nu ɪ waa mɛ aniya anɛ tɔɔrɔɔ kpini tɔ, nu mi ansi ɪ gyii naa kvɔn sv.

⁵ Lu fɛɛ a maa ba Masedoniya ɔsvwɔlɛ sv mv, anɛ kayɪ-wɔlɛ kɪ man nyɛ ɔfvɔtɛ. Asa ba tɔɔrɔɔ anɛ, nu ba gyii anɛ umɔɔrɛ katɪn kvmaa numv, nu kufuu kɪ kɪtaa anɛ. ⁶ Nu lbwaarɛ mv nu ee yuula asa mv nu bamv abaa ɪ yɔɔ nkɔlɔ mv, mv manja bɔla Titusi mv nu ɔ lɪ fanɛ ase ba mv sv yuula anɛ nkɔlɔ. ⁷ Nu ɪ man gye mv kɪba mv nkɔn sv, amaa kanan mv nu fan yɛgɛ nu mv kɔkɔlɔ kɪ yuuli mv mv. ɔ tɔwɛ anɛ kanan mv nu fɛn gyɔgyɔv fɛɛ fɛn nyɛ wu mɛ mv, yɛ kanan mv nu fan nu fanɛ n-yɪ, yɛ fanɛ kebiti kpare mv nu fan sv sa mɛ mv. Lu unumv kpini sv mv, ɪ waa mɛ ɔkɔn naa kvɔn sv.

⁸ Halɪ mɛ ɔwɔlɛ mv nu n kvɔrɔɔ sa fanɛ mv nyita fanɛ nkɔlɔ gbaa mv, n man nu mɛ n-yɪ. Nu n daa bv fɛɛ ii bitɪ ɪ kɔ fanɛ halɪ ɪ maa man kyɛɛrɛɛ gbaa mv, naafɔɔ n dɛ nu mɛ n-yɪ. ⁹ Amaa nbunbv ɪ waa mɛ ɔkɔn, nu ɪ man gye yɛ asɪn mv nu ɪ nyita fanɛ nkɔlɔ sv nu ɪ waa mɛ ɔkɔn, amaa fanɛ nkɔlɔ kɪnyita mv ɪ yɛgɛ nu fan nyɛ nfɛɛrɛ kɪkyɛɛgɛ. Lu fɛɛ fanɛ nkɔlɔ kɪnyita mv gye kvɔtɔ mv nu lbwaarɛ yɪla kvɔv kanɪn. Imv sv an nyi fɛɛ a man waa fanɛ alibi kv. ¹⁰ Lu fɛɛ kɔkɔlɔ nyita mv nu kɪ gye kvɔtɔ mv nu lbwaarɛ yɪla kvɔv mv, ɪ bɪya nfɛɛrɛ kɪkyɛɛgɛ mv nu ɪ mɔlv gɛ asa, nu kunu n-yɪ man bv umv tɔ, amaa dulinyaa tɔ kɔkɔlɔ nyita bɪrɛ ɪ bɪya lewu nɪn. ¹¹ Fan kɪ

kɔkɔlɔ nyita mu nu lbwaare yila mu, kuto mu nu ki biya fane. I yege nu fan yle to lee alibi mu lu fane to, nu fan waa bilen lee fane kono, nu fan nye agbu lala lu alibi owaapu mu su, nu fane nkolo i nmaa fane, nu fen biti fee fan wu me bilen, nu fane ansi i payi fee fan loho fane nsana, nu fen biti fee fan bute alibi owaapu mu kusɔ. Okpa kumaa numu su mu, fan lee kaapu fee alibi aku i man maa fane lu asin numu to. ¹² Imu su halu n maa kyuroko owule mu sa fane gbaa mu, man gye omu nu o waa alibi mu su, abee omu nu ba waa mu alibi mu su, amaa n kyuroko owule maa nin, ke i yege ke fane gbaa-gbaa fen wu kanan mu nu fane nkolo i gyan ane su lbwaare ase. ¹³ Lu unumu su mu i waa ane aniya to.

Kuto mu nu ki bila ki tii su i gye ye, fan yege nu ane ansi i gyii, lu Titusi kensi-gyii mu su, lu fee fane kpini fan yege nu mu kɔkɔlɔ ki yuuli mu. ¹⁴ Poyi ke o ba fane ase mu, n kaapu me n-yu fane su sa mu, nu fan man gyila me ipeeli mu ase. Fee kuto kumaa mu nu an towe sa fane maa gye kesintin mu, kanun manja nu kanan mu nu an kaapu ane n-yu fane su sa Titusi mu, i waa kesintin. ¹⁵ Mu kebiti mu nu o su sa fane mu loho tii su, fee maa nyinji kanan mu nu fane kpini fan nu mu ase, nu fan taa kufuu ye kikyikya koole mu mu. ¹⁶ Meeme bire, i waa me

okon fee n maa taale taa me n-yu towe fane su kuto kumaa to.

8

Kebiti to afulee kekee

¹ Me-daa ana ye mi-supu ana, an biti fee fan bu kuto mu nu lbwaare kabwaala mu waa Krisito kubu-kubu mu nu i bu Masedoniya osuwule su mu to. ² Sanja mu nu bee gyii awurofo, nu asin wuribi ii tu bamu, nu halu ba maa bamu kitiri gbaa mu, lu kensi-gyii lala mu nu ki bu bamu to su mu, bee bugi bamu nkolo to bee kee (afulee). ³ N towe fane kesintin ye ba kee kanan mu nu bee taale kee, halu naa kyun bamu olon su. Nu lu bamu gbaa-gbaa bamu kipire su mu, ⁴ ba payi ansi kole ane fee bamu gbaa bamu ba nye okpa mu nu ba taale taa kye lbwaare asa mu nu ba bu Gyudeya osuwule su mu to. ⁵ Nu ba waa kyun su kanan mu nu an waa tamaa ye be taale mu, amaa ba gyankpaa taa bamu n-yu naa sa Onyiripe Yesu, nu lu lbwaare kebiti to su mu, ba taa bamu n-yu sa ane gbaa ane. ⁶ Imu su an kole Titusi mu nu o wola pili kekee kusun kinumu kase mu, fee o kyaga su waa fane aniya to, ke fan tiisi waa fane kekee kusun mu naa lowe. ⁷ N man wu kuto mu nu fan man waa kyun su. Lu kikoole-gyii to nin oo, katowe to nin oo, kinyi to nin oo, ki payi ansi kye to nin oo, kebiti mu nu fan su sa ane nin oo, fan waa imu

kpini naa kyɔn sɔ. Imɔ sɔ an bitɪ fɛɛ fan waa kyɔn sɔ lu fane kɛkɛɛ kusun nɔmɔ gbaa tɔ.

⁸ Man gye ye n yila kɔnɔsa kɔ n sa fane nɔn, amaa n bitɪ fɛɛ n nye taa fane kebiti mɔ taa kaala ye akɔ mɔ nu bɛɛ payɪ ansi bɛɛ waa kanɔn kɪdanbɪrasa mɔ lɛɛ, saamu n nye wu kanan mɔ nu fane kebiti mɔ gye kesintin.

⁹ Lu fɛɛ fen nyi anɛ-Nyɪrɪpɛ Yesu Krisito kabwaala mɔ, fɛɛ maa gye atɔ wuya gbaa mɔ, kpali fane sɔ mɔ o be bilinjɪ otiripu, kɛ lu mɔ kitiri mɔ sɔ mɔ, fan ba bilinjɪ atɔ wuya ana.

¹⁰ Mɛ nfeɛrɛ lu asɪn nɔmɔ sɔ sa fane ɪ gye ye, ɪ bɔrɔn fɛɛ fan maa lɔwɛ kusun mɔ nu fan piili sun-tɔ mɔ. Fane ɪ gye bamɔ nu ba gyankpaa ba sa nkɛɛ mɔ, nu fen bila fen sa lu fane kɪpɪrɛ tɔ.

¹¹ Imɔ sɔ kanan mɔ nu fen yii kusun mɔ kase mɔ, fan lɔwɛ kɔmɔ. Fan payɪ ansi waa kusun mɔ naa lɔwɛ, fɛɛ kanan mɔ nu fan payɪ ansi ŋmina yila mɔ, kɛ fan waa fane abaa ɔkaa. ¹² Lu fɛɛ nu ɔkɔ kan ɛɛ kɛɛ mɔ kɪpɪrɛ sɔ lu atɔ mɔ nu ɔ sɔ mɔ sɔ mɔ, umɔ ɪ bɔla lbwaare ansi, man gye lu atɔ mɔ nu ɔ man sɔ mɔ sɔ.

¹³ Man gye ye an bitɪ an taa akɔ kitiri ba sɔla fane kɛ fen kɛɛ kyɔn sɔ, amaa an bitɪ fɛɛ fane kpini kakyɔna tɔ kɪ waa kyɛkyɛɛ. ¹⁴ Nbɔnbɔ bɪrɛ fane ɪ sɔ gaa, nu ɪ dagaa fɛɛ fen kye bamɔ nu ii tiri bamɔ mɔ tɔ. Saŋa mɔ nu ɪ kan ii tiri fane mɔɔ mɔ, nu ba sɔ gaa mɔ, kɛ ba kye

fane gbaa fane tɔ. Saamu fane kpini kakyɔna tɔ kɪ waa kyɛkyɛɛ. ¹⁵ Fɛɛ kanan mɔ nu ba kyɔrɔɔ waa Asɪnkyan yɪlasa mɔ tɔ ye, “ɔsa mɔ nu ɔ kɔbɔla kɔkyɔ mɔ, man nye naa ban sɔ, nu ɔsa mɔ nu ɔ kɔbɔla pii mɔ gbaa, ɪ kɔkwe mɔ kyɛkyɛɛ.”

*Titusi maa bamɔ
nu ba sun bamɔ Korinto
kade tɔ mɔ*

¹⁶ N fwaala lbwaare gaa fɛɛ maa yege nu Titusi payɪ ansi ɛɛ kye fane tɔ, fɛɛ kanan mɔ nu ngbaa mɛ n kye fane tɔ mɔ. ¹⁷ Man gye ye a maa towɛ an kule mɔ sɔ nu ɛɛ ba fane ase, amaa lu kanan mɔ nu fane asɪn ɪ tiri mɔ sɔ mɔ, ɔ taa mɔ gbaa-gbaa mɔ kɪpɪrɛ tɔ nɔn ɛɛ ba fane ase. ¹⁸ An sun anɛ bɪrɪsa kɔ fɛɛ o buu mɔ ba fane ase. Mɔ ɪ gye ɔsa mɔ nu Krisito kɔbɔ-kɔbɔ mɔ kpini bɛɛ yɪn mɔ, lu asɪn danbɪrasa mɔ kɪtowɛ mɔ sɔ. ¹⁹ Kɔtɔ mɔ nu kɪ bila kɪ tii sɔ mɔ ɪ gye ye, Krisito kɔbɔ-kɔbɔ mɔ ɪ lɛɛ mɔ ye, a maa sɔ nkɛɛ nɔmɔ kusun mɔ, o tii anɛ sɔ. Inɔmɔ ɪ gye kusun mɔ nu an waa an sɔ bɛɛrɛɛ an sa ɔnyɪrɪpɛ Yesu, kɛ ɪ kaapɔ kanan mɔ nu an payɪ ansi an kye tɔ.

²⁰ An da anɛ n-yɪ sɔ kɛ ɔkɔ ɔ man pwɪ anɛ lu nkɛɛ damante mɔ nu ba taa waa anɛ abaa tɔ ye a kɪ sɔ mɔ. ²¹ Kɔtɔ mɔ nu an bitɪ mɔ ɪ gye ye, a waa umɔ nu ɪ dɛ ɔkpa. Man gye ɔnyɪrɪpɛ wɔlɛ ansi tɔ nkɔn, amaa asa gbaa ansi tɔ.

22 Kanin manja nu an bila sun ane birisa ku tii bamu su. Mu nu an wu fee ikpa gaalaagaa su mu, o su kensi payi ee kye to. Nbuinbu mu maa su kikoolo-gyii fane to su mu, o payi ansi gaa fee o ba kye to. 23 Titusi bure, o gye me birisa kusun osunpu omu nu n maa mu an kye fane to. Nu ane birisa ana asansa mu nu ba maa mu bee kpee mu bure, ba yile Krisito kubu-kubu mu ayaa to nun ke i taa beeree biya Krisito. 24 Imu su fan lee fane kebiti mu kaapu bamu, ke Krisito kubu-kubu mu ba wu kumu kesintin, ke ba wu kuto mu su nu an kaapu ane n-yu fane su mu.

9

*Afulee nkyeto sa Krisito
kubu mu nu ki bu
Gyerusalem kade to*

1 Kesintin su, i man tiri fee n bila kyuroo owule sa fane, lu afulee kekee kusun sa lbwaare asa, mu nu ba bu Gyudeya owule su mu. 2 Lu fee n nyi kanan mu nu fen biti fan kye bamu to. Nu n kaapu me n-yu fane su n sa Masedoniya abi. N towe bamu ye lu koo sun-to nu fane Akiya owule su abi fan kubu n-yu ye fan sa afulee. Inumu i kusaa asa gaalaagaa nu bamu gbaa bee kubu bamu n-yu kanin. 3 Amaa n sun ane birisa ana banumu fane ase, saamu kanan mu nu n kaapu me n-yu lu fane su n sa Masedoniya abi mu, i man ba waa kyan. Amaa fee kanan

mu nu n towe bamu mu, n nyi fan maa kubu fane n-yu fen waa kanin. 4 Lu fee nu Masedoniya asa ku ba kan buu me ba, nu ba be wu fee fan man kubu fane n-yu mu, ane ipeeli i gye kawo bola, ke fanoo fane lee kilantan bola, fee a maa taa ane n-yu tub fane su mu. 5 Imu su n wu ye i tiri fee n kole me birisa ana ye ba gyankpaa me ba fane ase, ke ba ba kubu afulee tututu mu nu fan da fane kokolo su fee fen biti fen sa mu. Amaa i baa i gye tututu mu nu i lu nkolo to, man gye imu nu bee nyan fane.

6 Fan nyinji fee okumaa mu nu o duu ato duusa gberere mu, ee nye adoo-gyito gberere, nu omu nu o duu ato duusa gaa mu, ee nye adoo-gyito gaa. 7 Fane okumaa numu o sa kanan mu nu o fe nfeere lu mu kokolo to ye ee biti o sa mu, ke i man ba waa fee u ko mu, abee oku u nyan mu. Lu fee lbwaare ii biti omu nu ee sa kokolo fuuli to. 8 lbwaare u taale yege ke fan nye kabwaala kyun su, saamu fen biti fan nye kuto kumaa mu nu kii tiri fane, ke fan nye kyun su, ke fan kye kusun danbirasa kumaa to. 9 Fee kanan mu nu ba kyuroo waa Asinkyan yilasa mu to ye,

“lbwaare ii bugi mu kokolo to, ee kee atiripu ato, nu mu kidanbirasa ki man su okaa.”

10 lbwaare mu nu ee sa oduupu ato duusa ye agyito-gyisa mu, mu kulun

manja ii biti ɔ sa fane ato duusa mu, ke ɪ kɔyi, ke ɪ sɔyi, ke fan tuje kukyo, kidanbirasa su. ¹¹ Ee biti ɔ yege fan bilinjɪ ato wuya ana ɔkpa kumaa numu su, ke fan taale waa kidanbirasa sanja kumaa numu. Ke lu afulee mu nu fan bola ane su kee mu, ɪ yege asa kpini ba taa afwaala sa lbwaare.

¹² Kekee kusun mu nu fen waa fale, man gye lbwaare asa wule nkun to nu ɪ kye, amaa ɪ yege nu asa gaalaa-gaa ba su afwaala bee sa lbwaare. ¹³ Lu fee, fane kusun danbirasa maa kaapu asa kanan mu nu fan du mu, bee biti ba taa bunyaa sa lbwaare, lu Krisito asin danbirasa mu nu fan kɔɔle gyii, ye kulee towe ye afulee kekee mu nu fen kye bamu to ye ɔkumaa numu mu. ¹⁴ Imu su bamu gbaa bamu nkɔɔ ɪ gyan fane su, nu bee biti ba baa bee kule kabwaare-kule bee sa fane, lu lbwaare kabwaala kukyo mu nu ɔ sa fane su mu. ¹⁵ Fan yege a taa afwaala sa lbwaare, lu kekee mu nu ki man su kudubi mu su.

10

Pɔɔli lee kɔɔɔ kaapu mu kusun mu to

¹ Lu Krisito n-yu kase kibiya ye mu kibwahn su mu, n kule fane. Me, Pɔɔli mu nu fane to aku bee towe ye, n kan n bu fane ase mu, n biya me n-yu kase katowe to, amaa nu n man kan n bu fane ase mu, n yile kinyin to n towe mu, ² n kule fane fee n kan ba fane ase mu, fan

man yege n ba yile kinyin to towe sa fane. Amaa n kan ba mu, n biti n ba yile kinyin to towe sa bamu nu bee fe nfeere ye dulinyaa ato danbirasa kebiti su nu an waa lbwaare kusun mu. ³ ɪ gye kesintin fee an bu dulinyaa numu to bire, amaa man gye dulinyaa numu to kinaa nu an ko. ⁴ Adunto mu nu an su an ko mu, man gye dulinyaa numu to adunto kudubi, amaa ɪ gye lbwaare adunto bulunsa mu nu ii nyita olun kumu kumaa numu. ⁵ An su imu an nyita nfeere kumaa, ye nfeere to alala-sin kumaa mu nu ii tii nyumisa kinye bu lbwaare, nu an ko gyii nfeere kumaa numu su fee ɔɔɔn, ke ɔ ba nye kusu-nu sa Krisito. ⁶ Nu fan kan nye kusu-nu naa lɔwe mu, an biti a ba bute bamu nu ba waa kusu to olun mu asu.

⁷ Fane fane bire susu-susu wule nkun nu fen ki ato. Nu fane to ɔku kan kɔɔle mu n-yu gyii fee ɔ gye Krisito lee mu, ɪ dagaa maa wu fee ane gbaa ane an gye Krisito lee nin, fee kanan mu nu mu gbaa mu gye mu. ⁸ Halu nu n kan n kaapu me n-yu kyun su gbaa lu olun mu nu ɔnyiripe sa ane ye a taa kye fane to ke i kpiya fane ansi to, nu ɪ man gye ye an bute fane tuu kase su mu, ipeeli ɪ mee ye i gyii me lu imu su. ⁹ Nu n mee biti ɪ naa ba fee, n kyurɔɔ me iwule n su n njaala fane. ¹⁰ Lu fee aku bee towe ye, "Pɔɔli iwule mu nu ɔ kyurɔɔ mu, su asin mu nu ɪ bulun nu

i budu. Amaa nu ɔ bu ane ase bire, ɔ pɔɔ nu mu asin towesa i mee kaapu sehn." ¹¹ Kanin asa mu i dagaa ba maa bu fee, asin kumaa mu nu an man bu fane ase nu an kyuroɔ ane iwɔle to sa fane mu, umu manja nu an bu fane ase gbaa, an biti a towe fane.

¹² Kesintin to mu, i su ane kufuu gbaa fee a taa ane n-yu an biri, abee an kaala ye bamu nu bee lee bamu n-yu bee kaapu fee ba gye asa kpare mu. Fee ba maa su bamu n-yu bee biri abaa abee bee kaala abaa mu, man gye amelensi-sin ndee abee? ¹³ Nu aneene bire, a mee ye a kaapu ane n-yu naa kyun ane ikaa su. Amaa an biti a kaapu ane n-yu lu kusun mu nu lbwaare taa waa ane abaa to, halu an waa kumu ba fvu fane ase mu. ¹⁴ Nu a mee kaapu ane n-yu lu fane su an kyun su, naafɔɔ a man din fvu fane ase mu, amaa ane i gyankpaa taa Krisito asin danbirasa mu kitowe ba fvu fane ase. ¹⁵ Imu su a mee kaapu ane n-yu lu kusun mu nu aku ba waa mu su, fee ane i waa umu mu. Amaa ane tamaa i gye fee fane kikɔle-gyii mu nu fan su mu, ki nye akyɔ tii su, ke ane kusun mu nu an sun fane ase mu, ki nye yelige tii su naa fvu katun mu nu lbwaare yila mu okaa. ¹⁶ Ke a nye towe asin danbirasa mu sa uswɔle mu nu i bu fane ansi to mu. Lu fee an mee biti a maa kaapu ane n-yu lu kusun mu nu oku

tee wɔla waa kase ku su. ¹⁷ Amaa i dagaa fee a maa waa fee kanan mu nu ba kyuroɔ waa Asinkyan yilasa mu to mu. Imu i gye ye, "Okumaa mu nu ee biti ɔ kaapu mu n-yu mu, ɔ kaapu mu n-yu lu kutɔ mu nu Onyiripe lbwaare waa mu su." ¹⁸ Lu fee man gye ɔsa mu nu ɔ lee mu n-yu kaapu kanan mu nu o du mu, nu lbwaare ansi ii gyii mu su, amɔɔ ɔsa mu nu lbwaare lee kaapu kanan mu nu o du mu.

11

Pɔɔli maa antijesa asunpu mu

¹ Nu fan kan nye kenyiita gberee sa me lu me amelensi-sin numu su mu, naafɔɔ i burɔn. Nu n nyi fee fen biti fen waa kanin. ² Krisito ayaa to nu n yile n ko fane su kokoroko fale. Fen du nin fee mu nu ɔ man nyi onyin nu ɔ man su ineesi ku, nu n su n sa onyin kekili, nu onyin manja i gye Krisito. ³ Amaa n su kufuu fee oku ii biti o be nyita fane nfeere lu Krisito mu nu fan taa fane nkɔlo kpini buu mu mu, fee kanan mu nu kinanse taa mu kɔnɔ okɔn pina Hawa mu. ⁴ Lu fee okumaa mu nu ɔ ba towe asin lu Yesu ku su, nu ɔ kwu ye Yesu mu nu an towe mu asin mu, abee nu fan kan nye kayaayu ku, nu ki kwu ye kayaayu mu nu fan daa kinye mu, abee nu fan nu asin danbirasa ku, nu i kwu lu asin danbirasa mu nu fan kɔle gyii mu, u kaapu nin fee fen mee

kere kanin atɔ kɔkɔle kyula. ⁵ Amaa n mee fe nfeere ye n bu bamu nu bee waa bamu n-yu asunpu kpare mu kase pii fale gbaa. ⁶ Nu n kan n gye ɔmu nu ɔ man nyi katowe gbaa mu, n su kinyi lu asin danbirasa mu to. Nu an kaapu fane ɔkpa kumaa su ye saɲa kumaa, nu kanin nu i gye.

⁷ N maa towe lbwaare asin danbirasa sa fane mu, n man kɔle fane sehn, nu biya me n-yu kase, ke i nye waa fane asa kpare mu, n waa alibi nin abee? ⁸ N taa kɔkpɔne tɔv Krisito kubu-kubu mu ukv su, lu fee n kɔle nkyeto lu bamu ase, ke n nye ba kye fane to. ⁹ Saɲa mu nu n kyina n bu fane ase nu i tiri me mu, n man yege nu i waa kasula fane su. Lu fee me birisa ana mu nu ba lu Masedoniya mu ba biya me atɔ mu nu ii tiri me. N kɔtaa me n-yu ɔkpa kumaa numu su kanan mu nu n man ba waa kasula fane su, nu n biti n kyaga su waa kanin. ¹⁰ Fee Krisito kesintin mu maa bu me to fale mu, n towe ye ɔkv man bu Akiya kibaafɔn numu su, nu ɔkv mee taale tii me n-yu kɔkaapu numu su. ¹¹ N maa towe fale mu, i kaapu nin fee n mee biti fane asin abee? Ayee! lbwaare nyi fee n biti fane asin. ¹² Nu umu nu n waa mu n biti n kyaga su n waa, ke i nye tii bamu nu bee biti ɔkpa ba kusaa bamu n-yu mu ɔkpa. Lu fee bee kaapu ye kanan mu nu bee waa kusun mu, anaa bamu lee gye kulɔn nin. ¹³ Kanin asa maɲa ba

gye antɔesa asunpu mu nu bee pɔna asa lu kanan mu nu bee sun kusun mu su, nu ba baala bamu daa bee waa fee ba gye Krisito asunpu. ¹⁴ Inumu i man gye asin kyinkyinsa, lu fee Sitaane gbaa-gbaa u taale baala mu daa ee ɲalige fee lbwaare kabɔɔ. ¹⁵ Kanin gbaa nu i man gye asin kyinkyinsa fee Sitaane ayaafɔle gbaa ba baala bamu daa, nu ba waa bamu n-yu fee nbɔɔ mu nu bamu ɔkpa ii kyiigi mu. Laalaalɔwe mu bee biti ba nye bamu asun libi kɔkɔka.

*Pɔɔli awɔrɔfɔ kigyii fee maa
gye Krisito osunpu mu su*

¹⁶ N pɔla to n towe ye, ɔkv ɔ man fe nfeere fee n gye omelensipu. Amaa nu fen kan fe nfeere kanin mu, umu bire fen taa me kanan mu nu fen biti fan taa omelensipu mu, ke n nye kaapu me n-yu gberɛɛ. ¹⁷ Imu nu n towe fale, man gye kɔto mu nu ɔnyɔrɔpe mu ii biti fee n towe, amaa n-yu kɔkaapu asin numu to mu, n towe nin fee omelensipu. ¹⁸ Fee asa gaalaagaa ba maa kaapu bamu n-yu fee kanan mu nu dulinyaa abi bee waa mu, ngbaa me n biti n kaapu me n-yu. ¹⁹ Fan maa ye fan su kanyaasin gaa su mu, fen nye kenyiita fen nu amelensipu ase. ²⁰ Kesintin to bamu nu bee waa fane fee anye, abee ba su fane bee bilinji su, abee bee gyii fane, abee bee ku fane kɔyan, abee bee kpaale fane ɪtan gbaa mu,

fen taale fen nye kenyiita fen sa bamu. ²¹ I su me ipeeli nu n koole kyula fee, ato mu nu bee waa fale bure, an gye apooosipuu umu to gaa.

Amaa nu oku kan o man su kufuu fee ee biti o kaapu mu n-yuu kutu ku su mu, n maa towe fee omelensipu fale mu, ngbaa me n mee ye n waa kufuu fee n kaapu me n-yuu umu su. ²² Asa manja ba gye Hibriwu abi nun abee? Kanun nu ngbaa me n gye. Ba gye Isirayi abi nun abee? Kanun nu ngbaa me n gye. Ba gye Abraham anaana-bii nun abee? Kanun nu ngbaa me n gye. ²³ Ba gye Krisito ayaafole nun abee? N nyi me katowe numu maa duli ibun bure, amaa n gye kyaafole kpare n kyoo bamu. N sun kusun olun su n kyoo bamu, nu ba tii me ibu sana kumaa numu i kyoo bamu, ba taa awulibi tije me libi-libi i kyoo bamu, nu n gyanja lewu sana kukyoo. ²⁴ Gyiwu abi ba taa awulibi tije me adisa ye akpano kanun ulu inuu. ²⁵ Nu Roma abi gbaa ba taa abulito kpekpesen da me ulu isa, nu sana ku asa ba twuu me abuu, nu okulu lala taa me naa wate ulu isa, nu kakaaku n de opu su kalayi tiye kyowe. ²⁶ Me kinate to mu, n gyanja kinsi-payi gaalaagaa. N nye kinsi-payi lu ibun kibola su, ye ayu mu nu bee nyan bee koole ato abaa to, ye me asa Gyiwu abi, ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu abaa to. Nu n nye kinsi-payi nde lala to, ye isuwule su, ye opu

su. Nu n nye kinsi-payi lu bamu nu bee pina ye ba gye ane Krisito abuu mu ase. ²⁷ N sun kusun kenken nu n kpine, halu nke damante n mee nye nsure n de. Akun ye bulifo nu n naa, nu sana gaalaagaa sehn man loo me kono to. Nu n pan ato bunsu nu n de awoo. ²⁸ Inumu kpini i naa de, umu nu i nyan me kake kumaa mu i gye ye n fe Krisito kubu-kubu mu su. ²⁹ Anumu kikoole-gyii u kooge su, nu n mee su n sa mu? Anumu nu ba pina mu ba waa alibi to, nu me oto to mee foyi me?

³⁰ Nu n kan i tiri fee n kaapu me n-yuu mu, n biti n kaapu me n-yuu lu me kipoose su nun. ³¹ Ane lbwaare mu nu o gye ane-Nyiripe Yesu Mu-Se, nu ayin-bi i gye mu lee kakpaa mu, i nyi ye umu nu n towe fale man gye antjesa. ³² Sana mu nu n bu Damasiko kade to mu, Owura Aretasi mu osuwule okusupu mu lee akunpu ye ba kun nbunoo mu nu ii loo Damasiko kade mu nu kibandiye ki kyaaboo kumu mu, ke ba nye kita me. ³³ Amaa aku ba taa me waa kilantan to, bule kibandiye mu obo to, kpiligaa me yii, nu n nye sile lu mu abaa to.

12

Poohi kuwu ansi su fee idee

¹ I dagaa n maa kyaga su kaapu me n-yuu. Halu i maa man su tonoo gbaa mu, nbunbu bure n biti n towe

ato mu nu lbwaare yege nu n wu fee idee, ye asinlee kaapusa mu nu o taa sa me. ² Onyin ku kyina o bu to, nu o gye Krisito obuupu. Nsu kudu ana ndee nu lbwaare taa mu kpee sbsu sasapu mu to. N man nyi ye unumu i waa kanun nun kesintin, abee ansi su ato nu o wu fee idee, amoo lbwaare nkun i nyi. ³ N bwii n towe ye, onyin numu mu kayu-wule kpini nu i taa kpee sbsu nun o, mu kala nkun nu i taa kpee nun o, n man nyi, amoo lbwaare nkun i nyi. ⁴ Amaa lbwaare maa taa mu kpee paradise mu, o nu asin mu nu ba mee taale towe, ye umu nu nyimisa man su okpa ye o towe. ⁵ Imu su nu n biti n kaapu me n-yu mu, kuto mu nu ki ba onyin numu su nu n biti n kaapu n-yu. N mee ye n kaapu me n-yu lu me n-yu su, amoo me kapoose su nkun. ⁶ Halu nu n kan n kaapu me n-yu gbaa mu, n mee ye n waa omelensipu. Lu fee umu nu n towe mu i gye kesintin. Amaa n lee me n-yu lu n-yu kikaapu to, ke oku o man nye kaala me kyun kuto mu nu o wu me maa waa su, abee umu nu n towe su.

⁷ Kanan mu nu i waa ke n man taa lbwaare kileekaapu damante mu nu o taa sa me mu waa n-yu alala-sin su mu, o yege nu Sitaane sun kul-libi ku waa me n-yu to fee owii, nu kii yii me. Nu kul ku nyanla me, nu kii tii me okpa, ke n man nye n waa me n-yu alala-sin to.

⁸ N kole Onyiripe Yesu lu isa fee o lee umu lu me su. ⁹ Amaa o lee me kono ye, "Me kabwaala mu nu n su sa fu mu, i kukwe fu. Lu fee fu kipoose mu to nu me olon mu u lu ifuli." Imu su n biti n kaapu me n-yu kensi-gyii to gaa lu me kipoose to, ke Krisito olon mu ki ba bun me su. ¹⁰ Imu su lu Krisito su mu, mi ansi i gyii lu me kipoose to, ye asebi to, ye kayu ktaa to, ye kanyanla to, ye awurufo to. Lu fee sanja mu nu n poo mu, sanja maa nu n su olon.

Pooi kayiye sa Korinto abi

¹¹ N waa fee omelensipu, amaa fane i nin me nu n waa kanun. Naafoo fane i dagaa fan maa lee kanan mu nu n du mu kaapu. Lu fee halu n maa man gye sehn gbaa mu, bamu nu bee waa bamu n-yu ye ba gye "Krisito asunpu kpare" ba man kyoo me pii fale gbaa. ¹² Nu ato mu nu u lee u kaapu fee n gye Krisito osunpu mu i gye ye, n nye kokolo yle to, nu i yege nu lbwaare n waa usinkaala ye adan-gana ye asin kyinkyinsa fane ase. ¹³ Mine ato nu Krisito kubu-kubu asansa mu ba nye nu fane bire fan man nye? Amoo afulee asin nu n man taa ba sula fane. Nu i gye kanun bire fan taa me alibi kee me.

¹⁴ Nbinbu n koola lwe n ba boo fane su lu sasapu. Nu mee biti fee n maa bilinji kasula sa fane, lu fee man gye fane ato nu n biti, fane gbaa-gbaa nu n biti. Nu

man gye nbii ii biti ato bɛɛ yɔla bamu akuvɔgepu, amɔɔ akuvɔgepu ii biti bɛɛ yɔla bamu-bii ana. ¹⁵ Imu su n biti n kpɔne ke n nyita me kutɔ kumaa fane su, ke n taa me n-yu gbaa tii su. Fɛɛ n maa su kebiti lala fale sa fane mu, fen biti fan nye kebiti pii sa me nun? ¹⁶ N nyi fan maa kɔɔle kyula fɛɛ n man biliŋi kasula fane su. Amaa aku bɛɛ tɔwe ye n taa me kanyaasin okpa su n nye fane. ¹⁷ Nene su? Asa mu nu n sun bamu fane ase mu, n bola bamu su gyii fane nun abɛɛ? ¹⁸ Me i kule Titusi ye o kpee fane ase, nu n sun ane birisa ku ye o buu mu kpee. Abɛɛ fen fe nfɛere ye Titusi ba pina fane gyii nun? Man gye nfɛere kulɔn ye okpa kulɔn su nu anaa mu an naa?

¹⁹ Akutɔ fen fe nfɛere nun fɛɛ an tɔwe an lee ane kɔnɔ nun. Ayee! Man gye kanun nun. Amaa an tɔwe nun fɛɛ kanan mu nu Krisito ii biti fɛɛ a tɔwe lbwaare ase mu. Me kyemune ana danbirasa, kutɔ kumaa mu nu an waa mu, an waa nun kanan mu nu i kye fane tɔ. ²⁰ I su me kufuu fɛɛ n kan ba fane ase mu, n mee ye n ba wu fane fɛɛ kanan mu nu n biti fɛɛ n ba wu fane mu, nu fane gbaa fen mee ye fen wu me kanan mu nu fen biti fan wu me mu. I su me kufuu fɛɛ n biti n ba wu nluu ye kayi-basa ye agbu lala ye kigyilɛe ye asa kisaale ye asa asin kitɔwe ye alala-sin ye nbarige tɔ mu, i maa bu fane tɔ. ²¹ I su me kufuu

fɛɛ nu n kan bwii ba fane ase mu, me lbwaare ii biti o biya me kase fane ansi tɔ, ke me kɔkɔlo ki nyita me lu asa gaalaagaa mu nu ba wula waa alibi, nu ba man kyɛɛge bamu nfɛere lu kayi-wule ineesi, ye kakyi ye kanyin biti kigyagaa, ye agyaga-sin kumaa mu nu i tii su mu.

13

Kumu tɔ kida laalaalɔwe

¹ Kinumu i gye me lu sasapu mu nu n biti n ba boɔ fane su. Ba kyɔɔ waa Asinkyen yilasa mu tɔ ye, "Pɔyi ke ba kɔɔle asin ku kyula mu, i dagaa asa anyɔ abɛɛ asa asá ba maa gyii imu kesintin." ² Saŋa mu nu n ba boɔ fane su kunyɔsapu mu, n da bamu nu ba wula waa alibi ye asansa mu amu tɔ. Nu nbunbu n maa man bu fane ase fale mu, n bila n nyinji fane ye, nu n kan ba mu, n mee ye n yege bamu nu ba san bɛɛ waa alibi mu. ³ Lu fan maa biti fɛɛ n kaapu fane fɛɛ Krisito i bola me su ee tɔwe mu, fen biti fan wu. Lu fɛɛ man gye ye o yuuli ye fane nun, amaa o gye olɔnpɔ mu nu o bu fane tɔ. ⁴ Lu fɛɛ i gye kesintin fɛɛ mu keyuuli su nu ba da mu mata oyu laasa su, amaa lu lbwaare olɔn tɔ su mu o te nkpa tɔ. Kanun nu ane gbaa ane an yuuli fɛɛ mu, amaa lu lbwaare olɔn tɔ su mu, an tii Krisito su ke a buga kyina sun fane.

⁵ Fan ku fane kakyina tɔ ke fan ku ye i kaapu fɛɛ fan su kɔkɔle-gyii abɛɛ? Fan

man nyi fɛɛ Krisito Yesu tɛ fane tɔ? Ɔ tɛ fane tɔ, amɔɔ kanɩn bire fan tɩye fane kakyɩna tɔ nɩn. ⁶ Nɩ n sɔ tamaa fɛɛ fen biti fan bu ye anɛɛne bire a man tɩye. ⁷ An kule lbwaare fɛɛ fan man kan waa alibi. I man gye ye asa ba wu ane ye an waa atɔ, amaa fan waa kutɔ mu nu ki de ɔkpa, halu nu i du fɛɛ an waa tɩye gbaa. ⁸ Lu fɛɛ a mee taale waa kutɔ mu nu kii tii Krisito kesintin mu ɔkpa, amɔɔ kutɔ mu nu ku kye kesintin mu tɔ nkɔn. ⁹ Nɩ fan kan fan bulɔn, nu anɛɛne an pɔɔ mu, u waa ane ɔkɔn. Nɩ ane kabwaare-kule i gye fɛɛ fan dan fane kikɔle-gyii tɔ naa lwe kyɛkyɛ. ¹⁰ Imu sɔ nu fan wu fɛɛ n maa man bu fane ase fale mu, n kyɔrɔɔ fane umu. Saamu nu n kan ba fane ase mu, n mee biti fɛɛ n taa ɔlɔn mu nu Ɔnyirɩpe Yesu taa sa me mu tɔwe nmanyɩn fane. Ɔlɔn manɩ nu ɔ taa sa me ye n kye fane tɔ, ke fan dan fane kikɔle-gyii tɔ, man gye ye a taa ɔlɔn mu nin fane tɔ.

Afwaala laalaalwe

¹¹ Me-daa ana ye mi-supu ana, me katɔwe mu laalaalwe mu i gye ye, fan kyɩna danbirasa, fan payɩ fane ane ansi ke fane kakyɩna tɔ ki waa ɔdan kyɛkyɛ, fan nu me ase, fan tɔwe kyula abaa, ke fan kyɩna kayɩ-yuuli tɔ. N kule fɛɛ lbwaare mu nu ɔ gye kebiti wuya ye kayɩ yuuli wuya mu, ɔ baa ɔ bu fane ase.

¹² Fan taa kibiri abaa tɔ fwaala abaa. ¹³ lbwaare asa mu kpini bɛɛ fwaala fane.

¹⁴ Anɛ-Nyirɩpe Yesu Krisito kabwaala, ye lbwaare kebiti, ye Kayaayu Kyɩrekyɩre mu kikyemɩne ɔkɔn mu, i baa i bu fane kpini ase.

Ɔwɔle mu nu Pɔɔli kyurɔɔ naa sa Galati abi

Afwaala

¹ Mɛ Pɔɔli mu nu n gye Krisito osunpu, nu ɪ man gye asa kubɔ ku, abɛɛ ɔsa ku ɪ lɛɛ mɛ. Amaa Yesu Krisito yɛ Ɔsɛ Ibwaare mu nu o kyinji mu lu lewu tɔ mu ɪ lɛɛ mɛ waa osunpu.

² N kyurɔɔ ɔwɔle n kyurɛ fane Krisito kubɔ-kubɔ mu nu fan bu Galati ɔsɔwɔle sɔ, nu akɔɔle-gyipu mu nu ba bu nfu mu kpini ba tii mɛ sɔ nu an fwaala fane.

³ Anɛ-Sɛ Ibwaare maa anɛ-Nyirɛpe Yesu Krisito ba bwaala fane kɛ ba sa fane kayi-yuuli. ⁴ Lu anɛ alibi sɔ mu, Yesu kyula taa mu n-yu lɛɛ saraga wu sa anɛ, kɛ ɔ nyɛ lɛɛ anɛ lu ndaga kakyina libi ɔɔn mu tɔ. Anɛ-Sɛ Ibwaare kebiti tɔ nu o kyula nu unumɔ kpini ɪ waa kanɔn. ⁵ Bɔnyaa ɔ baa ɔ gye Ibwaare lɛɛ kakpaa! Amen.

Asin Danbirasa kolɔn

ɪ bu tɔ

⁶ I kyinkyin mɛ gaa fɛɛ fan maa tee bilinji fane kamaa sa Ibwaare bilɛn, yege mu ɪ bola Krisito kabwaala mu sɔ tu fane. Nu fan bilinji kpee fan buu asin kukwu mu nu akɔ bɛɛ tɔwe ye umu ɪ gye asin danbirasa mu. ⁷ Kesintin yege asin danbirasa ku man bila ɪ bu tɔ. Amaa n tɔwe fane unumɔ nun, lu fɛɛ asa akɔ

bɛɛ wuliti fane tɔ, bee biti fɛɛ ba kyɛɛge Krisito asin danbirasa mu. ⁸ Amaa, halu anɛ abɛɛ Ibwaare kabɔɔ, kan lu sɔsɔ ba tɔwe fane asin danbirasa ku, nu ɪ kwu ye umu nu an tɔwe sa fane mu, mu laaku, lu fɛɛ Ibwaare ii biti ɔ butɛ mu kusɔ kakpaa. ⁹ Fɛɛ kanan mu nu an wɔla tɔwe mu, n bila n pula tɔ ye, nu ɔsa ku kan ɛɛ tɔwe fane asin danbirasa ku, nu ɪ kwu ye umu nu fan kɔɔle waa fane lɛɛ mu, Ibwaare ii biti ɔ butɛ mu kusɔ kakpaa.

¹⁰ Nu umu nu n tɔwe fale mu, ɪ kaapu nun fɛɛ n biti nyimisa ɔ kɔɔle mɛ kyula nun abɛɛ? Ayee! N biti Ibwaare nkun ɔ kɔɔle mɛ kyula. N biti nyimisa ansi i gyii mɛ sɔ nun abɛɛ? Nu n kan n biti fɛɛ nyimisa ansi i gyii mɛ sɔ mu, naafɔɔ n mɛɛ ye n bila n gye Krisito kɪyaafɔle.

*Kanan mu nu Ibwaare
tu Pɔɔli ba waa Krisito osunpu*

¹¹ Mɛ burisa ana akɔɔle-gyipu, n biti fan bu fɛɛ, asin danbirasa mu nu n tɔwe mu, ɪ man gye asin mu nu ɪ lu daadimaadi ase. ¹² Nu man gye nyimisa ku ase nu n nyɛ umu, abɛɛ ɔsa ku ɪ kaapu mɛ umu. Amaa Yesu Krisito ɪ lɛɛ umu kaapu mɛ.

¹³ Lu fɛɛ fan daa nu mɛ kakyina mu nu n bu kɪmu tɔ didaa sɔna mu nu n daa n bu Gyiwu abi kabwaare-sun mu tɔ mu. Nu fan nu kanan mu nu n daa taa kumu tɔ ɔɔn nyanla Krisito

abi mu nu lbwaare lee mu, nu n kpan me n-yu fee n nyita Krisito kabwaare-sun mu. ¹⁴ Nu me sara su Gyiwu abi adamante mu to mu, n gyankpaa bamu ane Gyiwu abi kabwaare-sun mu to. Nu ane anaana-to awaasa mu n yege nu i gyii mi kumu, nu n kpan me n-yu ye i yile. ¹⁵ Amaa lu lbwaare kabwaala su mu, o wola lee me yila poyi nu ba kuvge me, nu o tu me ye n ba sun mu. ¹⁶ Nu i bola lbwaare ansi fee o lee Mu-Bii mu kaapu me, ke n towe asin danbirasa mu lu Mu-Bii mu su, sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu, nu n man taase biti kikaapu lu asa ku ase. ¹⁷ Nu n man kpee Gyerusalem naa wu bamu nu ba gye Krisito asunpu mu poyi nu ngbaa me n ba waa osunpu mu. Amaa n dan kusu opula mana to nun, kpee Arabiya osuwule su, nu kamaa to n lu toto bwii ba Damasiko kade to.

¹⁸ Nsu nsa kamaa to mu, nu n kpee Gyerusalem naa wu Pita.* Nu n kyina mu ase nke kudu anu. ¹⁹ N man wu Krisito asunpu mu oku tii su, amoo ane-Nyuripe Krisito mu-supu Gyemisi nkun. ²⁰ lbwaare su, kuto mu nu n kyuroo n sa fane fale gye kesintin, n mee tin antjesa. ²¹ Imu kamaa to mu n kpee Siriya ye Kilisiya isuwule su. ²² Kanin sanya mana to mu, Krisito abi kubu-kubu mu nu i bu Gyudeya osuwule su mu, ba man pu wu me

ye ansi. ²³ Amaa kuto kulun mu nu ba nu lu asa ase mu i gye ye, "Onyin mu nu o daa ee nyanla ane mu, nbunbu bure ee towe kikole Yesu gyii asin mu nu naafoo o daa kpan mu n-yu fee o nyita mu." ²⁴ Imu su ba yin lbwaare lu kuto mu nu ba nu lu me su.

2

Krisito Asunpu mu ba kyula koolo Pooi

¹ Nsu kudu ana kamaa to mu, n bwii kpee Gyerusalem. N maa Banabasi i kpee nu n taa Titusi tii su kpee. ² N kpee toto nun, lu fee lbwaare i lee kaapu me fee n kpee. N maa abulisa mu an gyanje ane nkun, nu n lee asin danbirasa mu nu n towe n sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu kase kaapu bamu. N waa kanin nun ke i man naa ba fee kusun mu nu n waa ye umu nu n san n waa fale mu, i man ba biliji kyan. ³ Amaa Titusi mu nu o bu me ase, yege be nyi maa gye Giriki nyimisa gbaa mu, oku man nyan mu ye o tin mu oduu. ⁴ Amaa fale asin numu i ba, lu fee asa ku mu nu bee pina ye ba gye akoolo-gyipu fee ane mu ba be loo ane to, ke ba ba ku ane n-yu kinye Krisito Yesu to, ke ba nye taa ane biliji Gyiwu nbara mu anye. ⁵ Amaa a man daa yege ane n-yu sa bamu. An waa kanin nun ke kesintin asin danbirasa mu i nye sii fane to kanin.

* 1:18 1:18 Pita gye Krisito osunpu nu ba bila ba tu mu ye Kefasi.

⁶ Nu bamu nu ba daa ba gye Krisito kubu mu agyankpaapu mu, ba man taa sehn tii me asin danbirasa mu nu n kaapu mu su. Halu ba maa gye agyankpaapu gbaa mu, i man tiri me. Lee fee lbwaare bure mee ku nyimisa ansi su. ⁷ Amaa kutu mu nu agyankpaapu banumu ba wu i gye fee, lbwaare i taa asin danbirasa mu waa me abaa to ye n towe umu sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu, fee kanan mu nu o taa asin kulon manja waa Pita abaa to ye o towe sa Gyiwu abi mu. ⁸ Lu fee lbwaare mu nu mu olon bola Pita, mu nu o gye Krisito osunpu sa Gyiwu abi, nu olon mu ii sun kusun bamu to mu, lbwaare manja olon i bola me, Pochi gbaa, mu nu n gye Krisito osunpu sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu, nu olon manja ii sun kusun bamu to. ⁹ Gyemisi maa Pita ye Gyon nu okumaa numu nyi ba maa gye kubu mu abulsa gbaa-gbaa mu, ba bu fee lbwaare bwaala ngbaa me. Imu su ba gyoo n maa Banabasi abaa to kaapu fee anaa bamu kpini an sun kusun kulon. Nu an kyula ye n maa Banabasi a waa kusun bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu to, ke bamu mo ba waa kusun mu Gyiwu abi to. ¹⁰ Kutu kulon mu nu ba towe ane tii su i gye ye, a nyinji atiripu mu nu ba bu bamu to mu, nu umu i gye kutu mu nu n wola payi mi ansi n waa.

Pochi towe tigi Pita ye kutu mu nu o waa mu man buron

¹¹ Saja ku Pita maa kyina ba Antiyoki mu, n towe tigi mu ye kutu mu nu o waa mu man de okpa. ¹² Asin mu i gye ye, poyi ke Gyemisi o sun anyin aku kpee Antiyoki mu, naafoo Pita maa Krisito abuupu mu nu ba man gye Gyiwu abi mu i buga bee gyii lape kulon to. Amaa saja mu nu anyin mu ba naa fuu tutu mu, Pita tin mu n-yu lu Krisito abuupu mu nu ba man gye Gyiwu abi mu ase kigyii, lu fee o sile asa mu nu bee towe ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi gbaa ba tin oduu mu. ¹³ Kanin gbaa nin, nu Gyiwu abi asansa mu nu ba bu tutu mu ba gye nno nnyo-nnyo wuya ana fee kanan mu nu Pita waa mu, halu i yege Banabasi gbaa foyi okpa o buu bamu.

¹⁴ N maa wu fee kutu mu nu bee waa mu, man buu asin danbirasa mu kesintin okpa su mu, n towe Pita Krisito abuupu mu kpini ansi to ye, "Gyiwu obii i gye fu, yege fu kakyina to du fee bamu nu ba man gye Gyiwu abi. Mune su nu fu nyan Krisito abuupu mu nu ba man gye Gyiwu abi mu ye ba kyina fee Gyiwu abi?"

¹⁵ Kakuge to mu, maa fu an gye Gyiwu abi gbaa-gbaa, a man gye "bamu nu ba man gye Gyiwu abi, nu ba man buu Gyiwu nbara mu". ¹⁶ Amaa an nyi fee i man gye Mosesi nbara mu kibuu

su nu lbwaare i taa nyimisa fɛɛ, mu ikpa ii kyiigi, amoo o koole Yesu Krisito gyii. Imu su, amoo ane gbaa ane an koole Krisito Yesu gyii, ke lbwaare o wu ane fɛɛ ane ikpa ii kyiigi lu kɔkoole-gyii mu nu an su Krisito to, nu i man gye nbara mu kibuu su. Lu fɛɛ oku man bu to, nu lbwaare i wu fɛɛ maa buu nbara mu su nu mu ikpa ii kyiigi.

17 Nu i kan i gye fɛɛ ane kibola Krisito su mu, nu lbwaare i wu fɛɛ ane ikpa i kyiigi mu ase, nu unumu u yegɛ nu an wu fɛɛ ane gbaa ane an gye alibi awaapu fɛɛ bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu, unumu u kaapu nun fɛɛ Krisito sa alibi kiwaa olon tii su nun abee? Ayee! I man gye kanun! 18 Nu n kan kina nbara mu, nu n bwii n kyiigi unu mu, kanun bure n tye alibi to. 19 Lu fɛɛ n maa buu nbara mu, n wu fɛɛ i mee sa nkpa. Imu su n wu sa nbara mu, ke n nye kyina sa lbwaare. 20 Nu i waa nun fɛɛ n maa Krisito nu ba daa mata oyu laasa su. Nu n man bila n te sa me n-yu, amaa Krisito Kayaayu mu ki bu me to. Nu kakyina mu nu n te kumu to nbunbu fale mu, kɔkoole lbwaare mu-Bii gyii mu to nu n te, mu ii biti me asun, nu o taa mu nkpa yila sa me. 21 Nu n man taa lbwaare kabwaala mu yila ikaa su, lu fɛɛ nu i kan i gye nbara mu kibola su nu nyimisa ikpa ii biti i kyiigi lbwaare ase mu,

kanun bure i kaapu nun fɛɛ Krisito kelewu mu man tiri.

3

Kɔkoole Yesu gyii abee nbara kibuu

1 Fane Galati abi nfeere i man fuu fane! Anumu i waa fane biila* kanun? Fane gbaa-gbaa fane ansi to nu n towe bugi to Yesu Krisito kelewu oyu laasa mu su asun sa fane. 2 Koto kulon nu n biti n taase fane. Fan maa daa nye lbwaare Kayaayu mu, Mosesi nbara kibuu mu su nu fan nye Kayaayu mu, abee fan maa nu asun danburasa nu fan koole gyii mu su nu fan nye kumu? 3 Mine nu nfeere i man fuu fane kanun? lbwaare Kayaayu nu fan taa piili fane Krisito kusun mu, amaa nbunbu mine su nu fen biti fan taa fane gbaa-gbaa olon taa lwe? 4 Awurufu mu nu fan wu fale kpini mu i waa kyan nun abee? N koole gyii fɛɛ i man waa kyan. 5 Fan nyi fɛɛ fan maa buu Mosesi nbara mu su nu lbwaare sa fane mu Kayaayu nu ee waa usinkaala ee sa fane mu, abee lu fan maa nu asun danburasa mu, nu fan koole gyii su?

6 Ba kyuroo waa Asinkyan yilasa mu to ye, "Abraham kɔkoole lbwaare gyii su, nu lbwaare koole mu kyula fɛɛ mu ikpa i kyiigi." 7 Imu su fan bu fɛɛ bamu nu ba koole lbwaare gyii mu, i gye Abraham anaana-bii gbaa-gbaa. 8 Ba gyankpaa kyuroo waa

* 3:1 Biila nfu u kaapu asa kapina.

Asinkyan yilasa mu to fee lu bamu nu ba man gye Gyiwu abi kikoolle-gyii su mu, lbwaare ii biti o koolle bamu kyula fee bamu ikpa i kyiiigi. Kanun su o wula towe asin danbirasa mu sa Abraham ye, "Fu su nu n biti n bola waa dulinyaa asa kpini kusee." ⁹ Abraham maa koolle gyii su nu lbwaare waa mu kusee. Imu su bamu nu ba koolle gyii mu kpini, lbwaare ii biti o waa bamu kusee tii Abraham su.

¹⁰ Nu bamu nu ba taa bamu n-yu kpini gyaga nbara mu kibuu su ke ba bola lbwaare ansi mu, ba bu lbwaare nno kitowe mu to. Lu fee ba kyuroo waa Asinkyan yilasa mu to ye, "Okumaa mu nu o man kyaga su ee buu kuto kumaa mu nu ba kyuroo waa Mosesi nbara owole mu to mu, lbwaare nno kitowe mu gyan bamu su." ¹¹ I bugi to kaapu kesintin fee, oku man bu to nu ee bola nbara kibuu mu su, ke lbwaare o wu mu fee mu ikpa i kyiiigi mu ase. Lu fee, ba kyuroo waa Asinkyan yilasa mu to ye, "Kikoolle-gyii to nu ikpa kyiiigisa wuya ii biti o nye nkpa." ¹² Nbara mu kibuu man gyan kikoolle-gyii su, fee kanan mu nu ba kyuroo waa Asinkyan yilasa mu to ye, "Okumaa mu nu ee waa kuto kumaa mu nu nbara mu i kaapu mu, ee biti o nye nkpa lu umu kibuu su." ¹³ Amaa nno kitowe mu nu i gyan ane su fee a maa man buu nbara mu, Krisito ka umu kuko. Maa wu oyu

laasa su mu, o koolle kono towe mu nu ki gyan ane su mu sula. Lu fee ba kyuroo waa Asinkyan yilasa mu to ye, "lbwaare towe nno waa osa kumaa mu nu o saa oyu su mu." ¹⁴ Krisito ka ane alibi kuko, ke kusee mu nu lbwaare waa Abraham mu, i nye bola Krisito Yesu su taa ba sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu gbaa, taa lu kikoolle-gyii su mu, a nye Kayaayu mu nu lbwaare da mu kokolo su ye ee biti o sa mu.

Mosesi Nbara mu ye lbwaare kokolo su kida sa Abraham

¹⁵ Me birisa ana Krisito abuupu, n biti n taa dulinyaa kakyuna numu to asin kaala asin numu. Nu asa ku ba kan bo ntan yila bamu nsana mu, oku mee taale nyita umu abee o taa kuto ku tii su. ¹⁶ lbwaare maa da mu kokolo su sa Abraham maa mu kanaana-bii mu, ba man kyuroo waa Asinkyan yilasa mu to ye, "fu anaana-bii," nu umu ii biti i kaapu fee asa mu ba kyoo. Amaa asin mu i towe ye, "fu kanaana-bii," nu umu kase i kaapu fee mu kanaana-bii kulon, nu obii mana i gye Krisito. ¹⁷ Kuto mu nu n kaapu mu i gye ye lbwaare da mu kokolo su sa Abraham. Nu nsu ana ye adisa kamaa to poyi nu lbwaare sa nbara mu, amaa nbara mu i man taale nyita abee kpayi katowe kyula mu nu lbwaare waa yila mu. ¹⁸ Imu su nu i kan i gye nbara mu kibuu su nu nyimisa ii biti o nye lbwaare

kusee mu, kanun bire, i man gye lbwaare kɔkɔlɔ su kɪda mu su nu i bila i gyan. Amaa lu lbwaare kabwaala mu su mu, ɔ bɔla mu kɔkɔlɔ su kɪda mu su taa kusee sa Abraham.

¹⁹ Nu i gye kanun bire, mine su nu lbwaare sa nbara mu? lbwaare daa taa nbara mu nun tii su ke i kaapu kutɔ mu nu alibi i gye. I dagaa nbara mu maa kyina naa fuɔ saɲa mu nu Abraham kanaana-bii mu nu lbwaare da mu kɔkɔlɔ su yɪla sa mu mu, ɔ ba. lbwaare taa nbara mu bɔla mu nbɔɔ su taa sa Mosesi mu nu ɔ yɪle lbwaare maa asa nsana mu abaa tɔ. ²⁰ Amaa nu i dan i gye nyɪmɪsa kɔlɔn mu, nsana ɔyɪlepu man tiri. lbwaare bire gye ɔkɔlɔn nun.

²¹ Imu su u kaapu nun fee, nbara mu ye lbwaare kɔkɔlɔ su kɪda mu, mee kyina abaa su nun abee? Ayee, man gye kanun nun kpini-kpini! Lu fee nu nyɪmɪsa daa nye nbara ku nu i taale sa nyɪmɪsa nkpa mu, naafɔɔ kanun nbara manja kibuu i taale yege nyɪmɪsa ukpa i kyiigi lbwaare ase. ²² Amaa Asɩnkyan yɪlasa mu u tɔwe ye, dulinyaa asa kpini ba bu alibi kibaa tɔ nun. Imu su kutɔ mu nu lbwaare da mu kɔkɔlɔ su ye ee biti ɔ sa mu, gyan Yesu Krisito kɪkɔle-gyii su, nu bamu nu ba kɔle gyii mu, nu ee biti ɔ taa sa.

²³ Pɔyi ke kɪkɔle-gyii mu ki ba mu, nbara mu i dan nyan ane waa tɔ nun fee bamu nu ba tii bamu obu

biri su, naa fuɔ saɲa mu nu kɪkɔle-gyii mu ki ba lu ifuli. ²⁴ Imu su nbara mu i kyina i gye ane ɔkɪsɔpu naa fuɔ saɲa mu nu Krisito ba. Saamu, bɔla lu ane kɪkɔle-gyii su mu, lbwaare ii biti o wu fee ane ukpa i kyiigi mu ase. ²⁵ Nbuɩnbu kɪkɔle Krisito gyii maa ba fale bire, a man bila an bu nbara mu nu i gye ane ɔkɪsɔpu mu kase.

lbwaare Mu-Bii ana

²⁶ Kpalɩ fee fan maa kɔle Krisito Yesu gyii su mu, fane kpini fan gye lbwaare mu-bii ana. ²⁷ Nu fane kpini mu nu ba gye fane lbwaare kekyugyee waa Krisito lee mu, i yege nu Krisito kudubi mu bu fane tɔ. ²⁸ Imu su lbwaare ase bire, i man bila i bu tɔ fee aku ba gye Gyiwu abi abee ba man gye Gyiwu abi, abee aku ba gye anye abee aku ba gye nde abi, abee aku ba gye anyɩn abee ba gye akyɩ, lu fee fane kpini fan gye kɔkɔlɔn Krisito Yesu tɔ. ²⁹ Nu fan kan fan gye Krisito lee mu, kanun bire fan gye Abraham anaana-bii, nu fen biti fan nye kutɔ mu nu lbwaare da mu kɔkɔlɔ su sa Abraham mu.

4

¹ Kutɔ mu nu n tɔwe i gye ye, kebii-pii mu nu ee biti o gyii mu-se kapatɩye nu ɔ man pu dan, nu halu kutɔ kumaa maa gye mu lee gbaa mu, ɔ man kwɩ ye kɩnye mu nu ɔ bu kɪkpaara mu

su mu. ² Maa san o gye kebii-pii mu, o su asa mu nu bee ku mu su, ye bamu nu bee ku mu ato mu su bee sa mu, naa fvu saja mu nu mu-se yla mu ye o gyii kapatye mu. ³ Kanin nu ane gbaa ane an daa an du fee nbii mu nu ane anaana-to ye dulinyaa numu to ato kaapusa, u nyan ane fee anye. ⁴ Amaa saja mu nu lbwaare yla kyeekyee maa fvu mu, o sun mu gbaa-gbaa Mu-Bii dulinyaa numu to. Nu o yege nu okyu kubge mu Gyiwu obii waa nbara mu to, ⁵ ke o nye koolo bamu nu ba bu nbara mu kase mu yege, ke ane kpini an nye ba bilinji lbwaare mu-bii ana. ⁶ Lu fan maa gye lbwaare Mu-Bii ana su mu, o sun Mu-Bii Kayaayu mu o ba kyina fane nkolo to. Kayaayu mu u yege nu an taale tu lbwaare ye, "Aba* abee ose." ⁷ Imu su fan man bila fan gye anye, amaa fan gye lbwaare mu-bii ana nin. Nu fan maa gye mu-bii ana fale bire, fan gye mu kapatye mu agyipu.

Pɔɔli kayiyee lu

Galati abi su

⁸ Saja mu nu fan man nyi lbwaare mu, fan gye anye sa idakpa mu nu i man gye anyiripe ku. ⁹ Amaa nbunbu fan maa bu lbwaare fale, abee n towe ye lbwaare bire i ba bu fane fale mu, nene su nu fen bila bwii naa buu kanin idakpa ato kaapusa mu nu i man su

olun ku, nu i man su tono? Fen biti fan bila bilinji anye sa umu nin abee? ¹⁰ Fan su kensi-gyii nke sa Gyiwu abi nke nku, ye lbwaayɔ ku, ye usaja ku, ye nsu nku. ¹¹ Fane asin i su me kufuu, nu n fe nfeere fee akuto me kikipine mu nu n kpine fane su fale ii biti i waa kyan.

¹² Me-daa ana ye mi-supu ana, n kole fane nin fee fan baa fan du fee me. Lu fee ngbaa n maa gye Gyiwu obii mu, n ba waa me n-yu fee fane. Nu fan man waa me alibi aku. ¹³ Fee kanan mu nu fan nyi mu, lu me kulɔ su nu n gyankpaa ba towe asin danbirasa mu sa fane. ¹⁴ Halu me kulɔ ki maa gye kasula sa fane gbaa mu, fan man lee fane ansi yege me, nu fan man kina me. Amaa fan koolo me abaa anyo fee n maa gye lbwaare kaboo, abee n maa gye Krisito Yesu gbaa-gbaa mu. ¹⁵ Nu kanin saja maa mu, kensi-gyii lala bu fane to lu me su. Nu n taale n towe gbaa ye, nu kuto mu nu fen taale nin, naafoo fen kyole fane ansi gbaa fan sa me. Nu nbunbu, mine i waa? ¹⁶ N ba bilinji fane don lu kesintin mu nu n towe n sa fane mu su nin abee?

¹⁷ Nu kanin asa mu nu bee kaapu fane asin kukwu mu bire, bamu ansi i payi fane su, amaa bamu nfeere to man buron. Kuto mu nu bee biti mu i gye fee, ba barige fane lu me ase, ke fane gbaa fane fan baa fen nu bamu ase. ¹⁸ I buron fee

* 4:6 4:6 Aba i gye Arabiki katowe to. Imu kase i gye ose.

fane ansi i maa payi lu kuto ku su, nu kuto maa gye kuto danbirasa, ke i man naa waa fee saɲa mu nu n bu fane ase mu nkun, amaa saɲa kumaa. ¹⁹ Mi-bii ana danbirasa, fee kanan mu nu kedunjidi u kitaa okyu mu, kanin maɲa nu i bila u waa me sa fane, naa fuɔ saɲa mu nu Krisito kudubi mu ki loo bola fane to. ²⁰ N daa biti nun fee n san n bu fane ase nbunbu, naafɔɔ n nye kyeege kanan mu nu n towe olon su n sa fane mu, lu fee me nfere i toɔɔɔ me fane su.

*Kinye-kyu Haga mu-bii
ye odibii Sara mu-bii*

²¹ Fan yege n taase fane mu nu fen biti fan buu nbara mu. Fan man nu kuto mu nu nbara mu i towe mu kase nun abee? ²² Asinkyan yilasa mu i towe ye, Abraham su nbii-nyinsa anyɔ, kinye Haga mu-bii i gye oku, nu odibii Sara mɔɔ mu-bii gye oku. ²³ Obii mu nu kinye-kyu kuɔge mu, mu kakuɔge du nun fee kanan mu nu daadimaadi kuɔge obii mu, amaa odibii mu-bii mu bire, ba kuɔge mu bola asin mu nu lbwaare wɔla da mu kɔkɔlɔ su towe yila mu su nun.

²⁴ Fale ato numu i gye asin kaalasa mu nu i su kase. Akyu anyɔ mu ba yile sa ntowe-kyula anyɔ mu nu lbwaare waa maa asa nsana mu. Kinye-kyu Haga i yile sa katowe kyula mu nu lbwaare waa Sinayi kibu mu su mu, nu nbii mu nu Haga kuɔge mu gye anye nun. ²⁵ Nu Haga i yile

sa Sinayi kibu mu nu ki bu Arabiya osuwɔle su mu, nu ki bila yile sa ndaga Gyerusalem kade lala mu, nu kumaa kumu asa kpini ba gye anye nun. ²⁶ Amaa susu Gyerusalem mu bire gye odibii-kyu, nu mu i gye ane-nyi. ²⁷ Lu fee ba kyurɔɔ waa Asinkyan yilasa mu to ye,

“O ogbentipu-kyu,

fu mu nu fu man kuɔge ku,
yege i waa fu okon,

fu mu nu fu man pɔta dunji
ku mu,
taa kensi-gyii lala kuusi
waa ulawɔ.

Lu fee okyu mu nu mu-kuli
sile yege mu mu, ii biti
ɔ nye nbii

ɔ kyɔ okyu mu nu
mu-kuli man sile yege
mu.”

²⁸ Imu su me-daa ana ye mi-supu ana, fan gye fee kanan mu nu lbwaare da mu kɔkɔlɔ su yila pɔyi nu Sara ba kuɔge Isaki mu, kanin maɲa nu fane gbaa fane fan gye. ²⁹ Kanin saɲa maɲa mu, obii-nyinsa mu nu ba kuɔge mu daadimaadi kakuɔge ikpa su mu, nyanla obii-nyinsa mu nu ba kuɔge mu lbwaare kayaayu olon to mu. Nu kanin nu i du nbunbu gbaa. ³⁰ Amaa mine asin nu ba kyurɔɔ waa Asinkyan yilasa mu to mu? Imu i gye ye, “Gya kinye-kyu mu maa mu-bii-nyinsa mu, lu fee kinye-kyu mu-bii maa odibii-kyu mu mu-bii ba mee buga bee gyii ose mu kapatiye.” ³¹ Imu su

mε-daa ana ye mi-supu ana, an man gye kinye-kyu mu-bii ana nun, amaa an gye odibii-kyu mu mu-bii ana nun.

5

Krisito yege nu a nye ane n-yu lu nbara mu to

¹ Krisito koolε ane yege nu an nye ane n-yu. Kanin su fan yule to kenken, ke fan man bula yege ba taa fane waa nbara mu kibuu anye.

² Fan nu! Me Pooli n gyii fane kesintin fee nu fan kan yege nu ba tije fane iduu mu, i bola lbwaare ansi mu, kanin bire Krisito man bula o su kyaare sa fane kpini-kpini. ³ N bula n da fane amu to ye, okumaa mu nu o yege nu ba tin mu oduu mu, kanin bire i dagaa maa buu nbara mu kpini.

⁴ Fane mu nu fen biti fee fan buu nbara mu, ke lbwaare o wu fee fane ukpa i kyiiigi mu ase mu, fan barige lu Krisito ase, nu fan lee fane n-yu lu lbwaare kabwaala mu to. ⁵ Amaa aneene bire, Kayaayu Kyirekyire mu yege nu an su tamaa an gyoo lbwaare o koolε ane kyula fee, ane ukpa i kyiiigi mu ase lu ane kikoolε-gyii su. ⁶ Lu fee, a maa buu Krisito Yesu fale mu, an tije iduu-o, an man tije iduu-o, man gye umu i tiri. Kuto mu nu ki tiri i gye ye Krisito kikoolε-gyii mu nu ku yege nu an nye kebiti sa abaa.

⁷ Naafoo fan kyina fan yule to danbirasa. Animu i fun waa fane nu fan yege

kesintin okpa mu kibuu? ⁸ N nyi fee man gye lbwaare mu nu o tu fane ye fan ba waa mu lee mu, i waa kanin. ⁹ Fan nyiji fee, "Bodobodo inyifo kifa-tinsa gberεε u yege nu bodobodo inyifo mu kpini i tin." ¹⁰ N koolε Onyiripe mu gyii fee, fan man ye fan kyeege naa buu okpa pupwe ku. Okumaa mu nu ee nyita fane nfeere maɲa mu, osa kumaa mu nu o gye mu, lbwaare ii biti o buite mu kus. ¹¹ Me-daa ana ye mi-supu ana, nu n kan n kaapu ye iduu kitin i gye asin tirisa nun, naafoo mine i waa su nu Gyiwu abi ba san bee nyanla me? Nu i daa i gye kanin nun, naafoo Krisito kiwu oyu laasa su asin mu, man din biya asin ku. ¹² N biti fee bamu nu bee toooo fane lu iduu kitin su mu, naafoo ba lee bamu awge tii bamu iduu kitin su!

¹³ Me-daa ana ye mi-supu ana, fane bire, lbwaare koolε fane yege nu fan nye fane n-yu lu kanin Mosesi nbara kibuu mu to. Amaa fan man kan yege fane n-yu kinye mu ki sa fane okpa, ke fane kayu-wule kayalaga mu ki gyii fane su. Amaa fan taa kebiti sun abaa. ¹⁴ Mosesi nbara mu kpini i lu konosa kulon to mu nu ku towe ye, "Biti fu birisa fee fu n-yu."

¹⁵ Nu fan kan fan du fee ndonbwe nu fen dunji nu fen larige abaa mu, fan baa fan da su, man gye kanin mu fen biti fan moo abaa.

Ibwaare Kayaayu mu ye ane kayu-wule

¹⁶ Imu su n tɔwe fane ye, fan yege Kayaayu Kyurekyure mu o kaapu fane okpa, ke fan man nye buu fane kayu-wole kayalaga. ¹⁷ Lu fee kutɔ mu nu Kayaayu mu ii biti mu, mee kyina ye kutɔ mu nu kayu-wole u yalaga mu, nu kutɔ mu nu kayu-wole u yalaga mu gbaa mee kyina ye kutɔ mu nu Kayaayu mu ii biti mu. Bee ko ye abaa saɲa kumaa, umu su nu i bulɔn fee fan waa kutɔ mu nu fen biti mu. ¹⁸ Amaa nu fan yege nu Kayaayu mu kaapu fane okpa mu, kanin bire fan man bu nbara mu kase.

¹⁹ Kayu-wole asun libi i mee baala. Imu iku i gye kilu okuli abee okaa kamaa, ye kiyagaa ineesi, ye kaburukone, ²⁰ ye idakpa kusun, ye akpa-sin, ye kekisi, ye keluu, ye kayu-basa, ye kinye agbu, ye me nkun n nye, ye nbarige to, ye nfeere kife fee me nkun asin i burɔn. ²¹ Iku moɔ i gye ye kensi payi libi, ye kata-buu, ye kensi-gyii kibansa, ye alibi kumaa mu nu i tii su. N da fane amu to fee kanan mu nu n wula da fane amu to mu ye, okumaa mu nu o te fale kakyina to mu, mee ye o nye loo lbwaare kuwura-gyii mu to.

²² Amaa ato mu nu lbwaare Kayaayu mu u yege nu asa bee waa mu i gye kebiti, ye kensi-gyii, ye keyuula, ye kenyiita, ye kuwee kuwu, ye kidanbirasa kiwaa, ye kesintin kigyii, ²³ ye kibwahn kiwaa, ye

n-yu kikota. Nbara ku man bu to nu u ko ii tii unumu. ²⁴ Bamu nu ba gye Krisito Yesu asa mu bire, ba taa bamu alibi kayu-wole kayalaga ye kumu kokolo biti mu da mata oyu laasa mu su moɔ umu kpini. ²⁵ Kayaayu Kyurekyure mu maa sa ane kakyina pupwe fale bire, fan yege ke o gyankpaa ane kutɔ kumaa numu to. ²⁶ Fan man yege ke a kaapu ane n-yu, ke a man waa ane birisa ana agbu-sin, ke fan man ko abaa kokuruko.

6

Fan kye abaa to

¹ Me-daa ana ye mi-supu ana, nu fane to oku kan tiye alibi to mu, fane mu nu fan buu lbwaare Kayaayu mu okpa kyeekeye su mu, fan taa kebiti kye mu to, ke o bwii ba okpa danbirasa mu su. Amaa fan ku fane n-yu su danbirasa, ke Sitaane o man nye okpa tub fane gbaa fane to ku. ² Fan yege fane birisa ana asin i baa i gye fane asin. Nu fan kan waa kanin mu, umu u kaapu fee fen gyii Krisito nbara numu su. ³ Nu oku kan fe nfeere ye o gye kutɔ ku, yege o man gye sehn mu, ee pina mu n-yu nin. ⁴ Okumaa numu o ku kanan mu nu mu gbaa-gbaa mu awaasa i du. Nu i kan i burɔn mu, kanin bire ee taale kaapu mu n-yu lu mu awaasa mu su, yege o man taa mu n-yu kaala oku lee. ⁵ Lu fee i dagaa okumaa numu maa sula mu gbaa-gbaa mu kasula.

⁶ Ɔkɔmaa mu nu beɛ kaapu mu abwaaresin mu, i dagaa maa kye mu ɔkaapupu mu to, lu ato danbirasa mu nu ɔ su mu.

⁷ Fan man pina fane n-yi. Ɔku mee taale sisii lbwaare. Kuto kɔmaa mu nu nyimisa duu mu, kumu nu ee tɔɔ.

⁸ Ɔkɔmaa mu nu ee duu ke o gyii mu alibi kayi-wɔle ansi mu, mu kayi-wɔle maɔa to nu ee biti ɔ tɔɔ lewu, nu ɔkɔmaa mu nu ee duu ke o gyii Kayaayu mu ansi mu, Kayaayu maɔa to nu ee biti ɔ nye nkpa kakpaa. ⁹ A man yege kidanbirasa kiwaa o fii ane, lu fee nu an man kan yege umu kiwaa mu, kakaaku an biti a ba gyii umu tɔɔ. ¹⁰ Imu su fee kanan mu nu an nye umu ɔkpa fale, fan yege ke a waa kidanbirasa sa asa kpini, fɔnfɔn bamu nu ba gye ane birisa ana akɔɔle-gyipu mu.

Laalaalɔwe kumu to kida

¹¹ Ye fan wu akyɔɔ-bi lala numu? Me gbaa-gbaa me kibaa nu n taa kyɔɔ umu nfu biya fane!

¹² Bamu nu bee biti ye asa ba wu bamu ifuli su kidanbirasa mu, u nyan fane ye fan tɔɔ fane iduu. Kuto mu su nu beɛ waa kanin i gye ye, be mee biti ba towe Krisito kelewu oyu laasa mu su asin, ke ɔku nyanla bamu. ¹³ Halu Gyiwu abi ba maa buu iduu kitin gbaa mu, be mee buu Gyiwu abi nbara mu. Amaa bee biti ye fan tɔɔ fane iduu, ke ba nye kaapu bamu n-yi ye fan nu bamu katɔwe. ¹⁴ Amaa

me bire, n mee kaapu me n-yi, amɔɔ ane-Nyiripe Yesu Krisito kelewu oyu laasa mu su nkun, nu kumu su nu dulinyaa ato man gye sehn mi ansi su, nu ngbaa n man bila n gye sehn dulinyaa to. ¹⁵ Nu nyimisa tin oduu oo, ɔ man tin oduu nin oo, man gye umu i tiri. Kuto mu nu ki tiri mu i gye fee Krisito sa ane kibaabuto pupwe. ¹⁶ Nu bamu nu ba su kibaabuto pupwe nu bee buu umu asin mu, lbwaare keyuula ye mu kowee kuwu i bun bamu su, ye bamu nu ba gye mu lee mu kpini su.

¹⁷ Lu ndaga u su ii kpee mu, ɔku i gye ɔku ɔ man bila sa me toɔtoɔ, lu fee alopane mu nu n nye lu Yesu su mu, u kaapu fee n gye mu lee.

¹⁸ Me-daa ana ye mi-supu ana, ane-Nyiripe Yesu Krisito kabwaala mu ki baa ki bu fane kpini ase. Amen.

Ɔwɔle mu nu Pɔɔli kyurɔɔ naa sa Efeso abi

Afwaala

¹ Mɛ, Pɔɔli mu nu lu lbwaare kebiti su nu n ba waa Krisito Yesu osunpu mu, i kyurɔɔ ɔwɔle numu n biya fane mu nu fan gye lbwaare asa, nu fan kɔɔle Krisito Yesu gyii kesintin tɔ, nu fan bu Efeso kade tɔ mu.

² Anɛ-Sɛ lbwaare ye anɛ-Nyurɔpe Yesu Krisito ba bwaala fane ke ba sa fane kayi-yuuli.

Ibwaare bɔla Krisito su waa anɛ kusee

³ Fan yege a fwaala lbwaare mu nu ɔ gye anɛ-Nyurɔpe Yesu Krisito Mu-Se. Kpalɔ fɛɛ a maa waa kɔkɔlɔn ye Krisito mu, lbwaare taa kusee kɔmaa mu nu i bu mu aye susu mu bwaala anɛ. ⁴ Pɔyi ke lbwaare ɔ tɔɔ dulinyaa mu, ɔ bɔla anaa Krisito kiwaa kɔkɔlɔn mu su lɛɛ anɛ waa mu lɛɛ, ke a ba waa asa mu nu a man su alibi abɛɛ asɔn pwɔsa kɔ mu asɛ. Lu kebiti mu nu ɔ su sa anɛ su mu, ⁵ o ɔmɔna yɔla ye, bɔla Yesu Krisito su mu, ee biti ɔ taa anɛ bilɔni mu-bii ana. Inumu i gye mu kɔkɔlɔ biti. ⁶ Imu su fan yege an yɔn lbwaare, lu fɛɛ mu kabwaala damante mu su mu, ɔ bɔla mu-Bii bitisa mu su bwaala anɛ atɔ kpini. ⁷ Lu mu-Bii Yesu nkalan mu nu ɔ kyɛɛge mu su mu, an nye anɛ n-yu

fɛɛ lbwaare maa taa anɛ alibi kɛɛ anɛ, nu lu mu kabwaala lala mu su mu, ⁸ ɔ yege nu an nye kanyaasin ye kinyi. ⁹ Asɔn baalasa mu nu lbwaare ɔmɔna yɔla mu, nbunbu ɔ lɛɛ umu kaapu anɛ. Imu nu o ɔmɔna kpini yɔle Yesu Krisito su lu koo didaa kanan mu nu ee biti. ¹⁰ Asɔn mu nu lbwaare ɔmɔna yɔla mu, nu umu saɔa kyɛkyɛ kan fuu mu, ee biti ɔ taa kɔtɔ kɔmaa mu nu ki bu susu ye kase su buɔa tɔ, ke Krisito ɔ waa umu kpini kumu. ¹¹ lbwaare i yege nu kɔtɔ kɔmaa numu i waa, fɛɛ kanan mu nu ɔ wɔla ɔmɔna yɔla, nu i gye mu nfeere mu. Nu anaa Krisito kiwaa kɔkɔlɔn su mu, ɔ wɔla lɛɛ anɛ lu koo npiili ase ye a ba waa mu asa lu mu kebiti mu nu ɔ wɔla ɔmɔna yɔla mu su. ¹² Saamu, anɛ mu nu an gyankpaa an su tamaa Krisito tɔ mu, a yɔn lbwaare bunyaa mu. ¹³ Kanɔn nu i du sa fane. Saɔa mu nu fan nu kesintin asɔn mu nu i gye asɔn danbirasa, nu i biya fane kamɔlɔge mu, fan kɔɔle Krisito gyii, nu lbwaare taa mu keduligi gyaga fane su. Kumu i gye Kayaayu Kyɛkyɛ mu nu ɔ wɔla da mu kɔkɔlɔ su yɔla ye ee biti ɔ sa fane mu. ¹⁴ Kayaayu Kyɛkyɛ mu i gye ɔmu nu lbwaare taa yɔla kase, fɛɛ an biti a nye kɔtɔ mu nu ɔ da mu kɔkɔlɔ su ye ee biti ɔ sa mu asa mu. Inumu i gye anɛ tamaa fɛɛ anɛ mu nu an gye mu lɛɛ mu, an biti an nye anɛ n-yu. Fan yege a yɔn

Ibwaare bunyaa mu.

Pɔɔli kabwaare-kule

¹⁵ Fale su, lu sanya mu nu n nu fane kikɔɔle Ɔnyiripe Yesu gyii, ye fane kebiti mu nu fan su sa Ibwaare asa mu, ¹⁶ n man yege afwaala kita sa Ibwaare me kabwaare-kule to lu fane su. Nu n nyinji fane su, ¹⁷ n kule ane-Nyiripe Yesu Krisito Ibwaare mu nu o gye bunyaa wuya mu ye, o sa fane mu Kayaayu mu nu kii biti ki sa fane kanyaasin, ke o lee Ibwaare kaapu fane, ke fan nye bu mu danbirasa. ¹⁸ N bila n kule Ibwaare fee o bugi fane nfeere to, ke fan nye bu tamaa mu nu o ti fane kumu su mu, ye bunyaa kapatye kpare mu nu o da mu kokolo su ye ee biti o sa mu asa mu. ¹⁹ N kule mu ye o yege fan bu mu olon kpare mu nu o taa waa ane mu nu an kɔɔle mu gyii mu to. Olon lala numu man su birisa, ²⁰ nu olon manja nu Ibwaare lee kaapu Krisito to fee maa kyinji mu lu lewu to, nu o taa mu kyina mu kibaa gyisa su susu. ²¹ Nu Krisito ii gyii kuwura awura ye alonpu ye kinyin kigyii ye anyiripe kpini su. Nu o su olon kpare o kyɔ kuto kumaa mu nu ki su kitu dulinyaa numu to ye kumu nu kii biti ki ba ba mu to. ²² Nu Ibwaare taa kuto kumaa numu waa Krisito kase, nu o lee mu ba waa kumu sa mu kubu mu kuto kumaa to. ²³ Kubu mu kpini

ɪ gye Krisito kayu-wule, nu mu ɪ gye kumu sa kayu-wule mu, nu mu ɪ yege nu kuto kumaa numu ɪ lɔwe kyɛkyɛ ɔkpa kumaa numu su.

2

Yesu to nu an nye nkpa

¹ Fane fane naafɔ fan kyina fan du nin fee asa mu nu ba wu mu,* lu fee fan waa Ibwaare kusu to olon ye alibi. ² Kanu sanya manja fane kakyina to mu, fan kyina fan buu dulinyaa numu awaasa, nu fan buu n-yaayu libi kpini owura mu nu o bu asa to ee sun kusun nbunbu, nu be mee nu bee sa Ibwaare mu. ³ Ane kpini an kyina an du fee bamu sanya ku to, yege an bu ane kayu-wule kipire to, nu an buu umu kayalaga ye kuto mu nu ane nkolo ii biti mu. Naafɔ ane kpini an tii bamu nu Ibwaare kusu bute de o gyoo bamu mu su. ⁴ Amaa lu Ibwaare kebiti lala mu nu o su sa ane ye mu kuwee kuwu kukyo mu su mu, ⁵ ane mu nu an kyina an du fee asa mu nu ba waa Ibwaare kusu to olon mu, o bola Krisito su sa ane nkpa. Lu Ibwaare kabwaala mu su nu fan nye kamolige. ⁶ Anaa Krisito Yesu kiwaa kukolon su mu, ɪ waa fee Ibwaare buga kusaa anaa Yesu lu lewu to. Nu o sa ane okyinakpa Yesu ase susu, ⁷ ke o taa lee kaapu sanya kumaa numu to fee mu kabwaala ye kebiti mu nu o su

* 2:1 2:1 Naafɔo bamu alibi ɪ barige ba maa Ibwaare nkpa wuya mu nsana.

sa ane mu, ba mee taale taa kaala sehn, lu kuto mu nu Yesu Krisito waa mu su. ⁸ Lu fee lbwaare kabwaala mu su nu o mohlge fane kpali fane kikoolle-gyii su, nu i man gye fane gbaa-gbaa fane awaasa su, i gye lbwaare kakee nin. ⁹ Nu i man gye oku kusun sunsa su nu o nye kamohlge, ke oku o man nye kaapu mu n-yu. ¹⁰ Lu fee lbwaare waa ane asa pupwe, nu anaa Krisito Yesu kiwaa kukulun su mu, o tub ane ye a waa ato danbirasa, mu nu o wula loho yila ane ye an waa mu.

Bamu nu ba koolle gyii mu kpini ba waa kukulun ye Krisito

¹¹ Imu su fane mu nu fan man gye Gyiwu abi kakooge to mu, Gyiwu abi mu bee ti fane ye, "bamu nu ba man tije iduu," nu bee ti bamu n-yu ye, "iduu atijepu." (Amaa unumu i gye nyimisa awaasa mu nu ba waa imu kayu-wule su nin). ¹² Fan nyinji fee kanin sana mana mu, fan man tii Krisito su, fan kyina fan gye afo kyilim nu fan man tii Israyi abi mu su, nu fan man tii katowe kyula mu nu lbwaare da mu kokolo su yila mu su, fan man nyi lbwaare nu fan man su tamaa. ¹³ Amaa nbunbu fane mu nu naafoo fan kyina fan bu kata ye lbwaare mu, fanaa Krisito fan waa kukulun, nu lu mu nkalan kikyeege mu su mu, lbwaare bute fane tiri mu to.

¹⁴ Lu fee Yesu gbaa-gbaa i biya ane keyuula nu mu i

taa Gyiwu abi ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu buga waa asa kulun. Nu o lee kekisi mu nu ki barige bamu nsana fee kibandiye mu tub. ¹⁵ O taa mu kayu-wule waa saraga tin Gyiwu abi nbara mu kibuu ye imu kikaapu, ke o nye taa asa yiri ntun nnyo mu buga waa asa kulun ye mu Krisito. O waa kanin nin biya keyuula. ¹⁶ Nu lu mu kelewu oyu laasa mu su mu, o nyita kekisi mu nu ki bu bamu nsana mu, nu o waa bamu kukulun. Nu lu mu kelewu mu su mu, o loho bamu ye lbwaare nsana. ¹⁷ Imu su Krisito ba, nu o ba towe keyuula asin danbirasa mu sa fane mu nu fan kyina fan bu kata ye lbwaare mu, ye Gyiwu abi mu nu ba bu tiri lbwaare mu. ¹⁸ Nbunbu lu Krisito su mu, ane mu nu an gye Gyiwu abi ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu kpini, an taale bola Kayaayu kulun mu su ba ose lbwaare ase.

¹⁹ Kanin su, fane mu nu fan man gye Gyiwu abi mu, fan man bila fan gye afo kyilim ye ndendemande abi, amaa fanaa lbwaare asa fan gye nde-bii ye lbwaare kipaara su asa nin, ²⁰ nu fan du nin fee opore mu nu ba poyi gyaga kisibi mu nu ki gye Krisito asunpu ye lbwaare atowepu mu su mu, nu Krisito Yesu gbaa-gbaa i gye kumu kibontombulonto kubuu kpare mu. ²¹ Nu mu u su obu mu katun kumaa unumu buga to, nu ee yege nu

kii dii sɔsɔ kɪ ba waa kabwaare-sunkpa kyirekyire sa Ɔnyirɩpe mɔ. ²² Fanaa Krisito kiwaa kɔkɔlɔn sɔ mɔ, fane mɔ nu fan man gye Gyiwu abi nu fan kɔɔle gyii mɔ, Ibwaare taa fane bɔga ye asansa mɔ, ke fan ba waa mɔ Kayaayu mɔ ɔkyɩnakpa.

3

Pɔɔli lɛɛ Ibwaare asɩn baalasa mɔ sa Krisito abuuɔ

¹ Lu fale sɔ, mɛ Pɔɔli, mɔ nu ba tii mɛ obu Krisito Yesu sɔ, lu Krisito asɩn mɔ nu n tɔwe n sa fane mɔ nu fan man gye Gyiwu abi mɔ sɔ mɔ, n kule Ibwaare n sa fane.

² Kesintin tɔ fan nu ye Ibwaare kabwaala mɔ sɔ nu ɔ taa kusun nɩmɔ sa mɛ lu fane sɔ. ³ Imɔ ɪ gye asɩn baalasa, nu Ibwaare lɛɛ kaapɔ mɛ fɛɛ kanan mɔ nu n wɔla kyɔrɔɔ umɔ gberɛɛ yɩla mɔ. ⁴ Nu fan kan kale umɔ mɔ, fen biti fan taale wu fɛɛ n nu asɩn baalasa lu Krisito sɔ mɔ kase. ⁵ Saamɔ didaa mɔ, Ibwaare man lɛɛ asɩn manja kaapɔ didaa asa mɔ, amaa nbɩnbɩ bire ɔ bɔla mɔ Kayaayu mɔ sɔ lɛɛ kanɩn asɩn baalasa manja kaapɔ Krisito asunpu ye atɔwɛpɔ mɔ nu ɔ lɛɛ mɔ. ⁶ Asɩn baalasa mɔ ɪ gye ye, lu asɩn danbirasa mɔ sɔ mɔ, bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi mɔ bee biti ba ba nye kusee damante mɔ bɔga tii Gyiwu abi mɔ sɔ, nu bamɔ kpini bee biti ba baa ba gye asa kɔlɔn, ke ba nye kusee atɔ

mɔ nu Ibwaare bɔla Krisito Yesu sɔ da mɔ kɔkɔlɔ sɔ yɩla mɔ.

⁷ Ibwaare bwaala mɛ, lu mɔ ɔlɔn kusun mɔ sɔ waa mɛ asɩn danbirasa nɩmɔ osunpu. ⁸ Halɩ n maa man fɔsɔ Ibwaare asa mɔ tɔ kalbwe ase gbaa mɔ, Ibwaare taa asɩn danbirasa mɔ kitɔwe bwaala mɛ ye, n tɔwe Krisito kusee mɔ nu ɔkɔ mɛɛ taale taa kala sehn mɔ, sa bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi mɔ. ⁹ Nu Ibwaare taa waa mɛ kabaa tɔ ye, n yege ɔkɔmaa nɩmɔ ɔ wu kanan mɔ nu asɩn baalasa nɩmɔ ii sun kusun. Saamɔ didaa mɔ, Ibwaare mɔ nu ɔ tɔsɔ kɔtɔ kɔmaa nɩmɔ mɔ taa asɩn mɔ baala, ¹⁰ ke nbɩnbɩ nɩmɔ ɔ nye bɔla Krisito kɔbɔ mɔ sɔ lɛɛ mɔ kanyaasɩn damante kɔkwɩ-kɔkwɩ mɔ kaapɔ nbɔɔ ye awura ye alɔnpɔ mɔ nu ba bɔ sɔsɔ mɔ. ¹¹ Ɔ waa ɩnɩmɔ fɛɛ kanan mɔ nu ɔ wɔla nɩmina yɩla lu npiili ase mɔ, nu ɔ bɔla anɛ-Nyirɩpe Krisito Yesu sɔ waa kanɩn. ¹² Lu a maa waa kɔkɔlɔn ye Krisito, nu an kɔɔle mɔ gyii sɔ mɔ, an taale yɩle Ibwaare ansi tɔ kɩnyɩn tɔ yege a man sɔ kufuu. ¹³ Imɔ sɔ n tɔwe fane ye, fan man yege fane abaa ɪ yɔɔ, lu awɔrɔfɔ mɔ nu n wu fane sɔ fale. Inɩmɔ ii biti ɪ biya fane tɔnɔ.

Pɔɔli kabwaare-kɔle sa Krisito abi mɔ nu ba bɔ Efeso

¹⁴ Nu n kan fe nfeere lu atɔ mɔ nu Ibwaare waa sa fane fale mɔ, n muja mɛ amulii sɔ n kule anɛ-Se Ibwaare n sa fane. ¹⁵ Mɔ tɔ nu yiri kɔmaa mɔ nu

ki bu kase su ye umu nu
 i bu susu mu kpini i lu.
 16 N kule lbwaare ye, lu
 mu bunyaa kpare mu to mu,
 o bola mu Kayaayu mu su,
 waa fane kala ana olon gaa.
 17 Me kabwaare-kule i gye
 ye, lu fane kikoolle-gyii su
 mu, Krisito o ba kyina fane
 nkolo to. Nu n bila n kule ye,
 fan nye ilin ke fan yile fane
 kebiti to kenken, 18 ke fan
 naa lbwaare asa mu kpini
 fan nye olon nu Krisito kebiti
 mu nu ki man su okaa nu
 ki man su birisa mu kase.
 19 Halu i maa bu to fee oku
 mee taale nu Krisito kebiti
 mu kase lwe gbaa mu, n
 kule lbwaare fee o yege fan
 nu kebiti mu kase, ke fane
 kibaabuto ki baa ki du fee
 mu lee mu gbaa-gbaa.

20 Fan yege a yin lbwaare,
 lu fee mu olon mu nu ii sun
 kusun ane to mu su mu, ee
 taale waa ato damante o kyoo
 umu nu an kule mu, ye umu
 nu a mee fe umu nfeere gbaa
 mu. 21 Nu lu Krisito Yesu su
 mu, mu abupu mu kpini ba
 taa bunyaa bee sa lbwaare
 lu ndaga u su ii kpee naa fuo
 sanya mu nu i man su okaa.
 Amen!

4

Krisito kovu mu gye kayi-wule kulon nin

1 Kanin su, me mu nu
 ba tii me obu kpali kusun
 mu nu n sun n sa Onyirpe
 mu su mu, n kule fane ye,
 fan kyina kakyina mu nu
 ki dagaa ye kitu mu nu
 o tu fane ba waa mu lee
 mu. 2 Fan baa fen biya

fane n-yu kase, ke fan baa
 fen du boh, yege fan su
 kenyiita, nu lu kebiti su mu
 fan man taa abaa asin waa
 fane nkolo to. 3 Fan bola
 fane kayi yuuli mu nu ki
 buga fane mu su kpan fane
 n-yu kita kono kulon mu
 nu lbwaare Kayaayu mu sa
 fane mu to kenken. 4 Ane
 kpini an gye fee kayi-wule
 kulon nin, nu Kayaayu
 kulon kpen nu an su, fee
 kanan mu nu lbwaare tu
 ane ba tamaa kulon to mu.
 5 An su Onyirpe kulon nin,
 ye kikoolle-gyii kulon, ye
 lbwaare kekyugye kulon.
 6 An su lbwaare kulon mu
 nu o gye ane kpini ose. Mu i
 gye ane kpini Onyirpe, ee
 bola ane kpini su ee sun
 kusun, nu o bu ane kpini
 nkolo to.

7 Amaa Krisito taa mu
 kabwaala nkee mu sa ane
 okumaa numu, fee kanan mu
 nu o barige to yla mu. 8 Fee
 kanan mu nu ba kyuroo waa
 Asinkyan yilasa mu to ye,
 "O maa dii kpee susu leg-
 elege mu,
 o taa bamu nu o ko nye
 mu kpee
 nu o kee asa ato
 damante."

9 Maa towe ye, "O maa
 dii kpee susu legelege" mu,
 kumu kase i gye nene? Kumu
 kase i gye ye poyi ke o dii
 kpee susu mu, o wala lu susu
 nin ba kase su, kase to kase
 to. 10 Omu nu o kpilige ba
 kase su mu, i gye omu nu o
 dii kpee susu mu. O dii kpee
 susu-susu abwaare-wule ka-
 maa, ke o nye o bu kase su
 ye susu katin kumaa. 11 Mu

1 i gye ɔmbu nu ɔ sa nkɛɛ. ɔ lɛɛ aku waa mu asunpu, nu ɔ waa aku mu atɔwɛpu, ɔ waa aku asin danbirasa atɔwɛpu, nu ɔ waa aku mɔɔ agyankpaapu ye akaapupu. 12 Krisito waa bamu kanin nin ke ba nye lɔŋɔ lbwaare asa ba waa Krisito kusun mu, ke mu kubu mu nu ki gye mu kayi-wule mu ki nye ku dan kikɔle-gyii tɔ, 13 naa fɔb fɛɛ ane kpini an nye kɔnɔ kulɔn kikɔle-gyii mu tɔ, ke a bu lbwaare mu-Bii mu, ke a dan danbirasa naa lbwe fɛɛ Krisito kudubi mu. 14 Saamu an man bila an gye nbii ke asa ba nye taa antɔesa kikaapu ye kigolongolon kɔnɔ tɔ kɔn pɔna ane ke ane nfeere i baa i du fɛɛ afuu uma da nu apaa i kyenken tɔ mu. 15 Amaa a taa kebiti tɔwe kesintin asin mu, ke a dan ba waa fɛɛ Krisito ɔkpa kumaa numu su, nu mu i gye kumu mu. 16 Krisito su nu kayi-wule abaafɔn-abaafɔn mu i kyaa abaa su, nu ikyagakpa mu u kɔtaa abaafɔn mu buga abaa tɔ. Imu su nu kɔbaafɔn kumaa numu waa kumu kusun ye ɔdan mu, kayi-wule mu kpini u dan nu u nye ɔlɔn kebiti tɔ.

Fan lu fane ikpa didaa tɔ ke fan bilinɔ asa pupwe

17 Imu su n tɔwe fane unumu, nu n yile imu su ɔnyiripe kitu tɔ ye, fan man kyina fɛɛ bamu nu be mee sun lbwaare mu. Fale asa nfeere i man su kyaare. 18 Kitentenbiri ki bun bamu

nfeere su, nu ba mee ye ba nye nkpa mu nu lbwaare su ɛɛ sa mu, lu bamu kuman nyi ye bamu nkolo ɔsu mu su. 19 Lu kanan mu nu ipeeli i man bila i bu bamu ansi su mu, ba taa bamu kayi-wule beɛ waa asin gyaga kumaa numu mu nu i gyii bamu amu.

20 Amaa fanɛ fanɛ bire, man gye unumu nu fan bila lu Krisito su. 21 N nyi fan maa nu mu su, nu ba kaapu fane kesintin asin mu nu i bu Yesu tɔ mu. 22 Imu su fan yege fane kakyina didaa mu fɔyɔ. Kakyina didaa mu kayalaga daa kyina u pɔna fane nin, nu ii nyita fane. 23 Nu i dagaa fane nkolo ye fane nfeere kpini i waa apɔpwe, 24 ke fan kyina kakyina pupwe mu nu lbwaare tɔb kumu nu umu ikpa i kyiigi, nu i du kyirekyire, nu i gye lbwaare keduli mu.

25 Imu su fane ɔkumaa numu ɔ yege antɔesa, ke fan baa fen gyii kesintin fen sa fane birisa ana. Lu fɛɛ ane kpini an gye kayi-wule kulɔn asa nin. 26 Nu ɔku kan nye agbu mu, ɔ man yege mu agbu mu i yege ɔ waa alibi, nu ɔ man kyaga agbu mu su naa tiye kyɔwe. 27 Ke ɔ man sa Sitaane ɔkpa kpini-kpini. 28 ɔkumaa mu nu ɔ kyina ee yuuri mu, ɔ man bila yuuri, amaa ɔ taa mu abaa sun kusun mu nu ki su tɔnɔ, ke ɔ nye ɔku kye atiripu tɔ.

29 Fan man yege ntɔwe libi ku i lu fane nno tɔ,

amoo nkyeto ntowe mu nu ii kpiya asa ansi to, nu bee nye bamu ato tirisa mu. Saamu bamu nu bee nu mu, ba nye-nye fane katowe mu to. ³⁰ Fan man waa ke lbwaare Kayaayu Kyirekyire mu kokolo o nyita mu. Lu fee Kayaayu manja nu lbwaare taa dulugi fane kaapu fee, mu asa i gye fane sa Kake lala mu nu ee biti o molige fane mu. ³¹ Fan man bila yege asin i ko fane, abee fan taa asin waa fane nkolo to, abee fan nye agbu. Fan man punte abaa su, abee fan saale abaa, abee fan kisi abaa ukpa kukwi-kukwi su. ³² Amaa fan baa fen waa abaa kidanbirasa, ke fan baa fan su asa kowee, ke fan baa fan su alibi fen kee abaa fee kanan mu nu lbwaare bola Krisito su taa fane alibi kee fane mu.

5

Fan kyina kijnmanesa mu to

¹ Kpalu fan maa gye lbwaare mu-bii ana mu nu ee biti fane gaa su mu, fan kase lbwaare to. ² Fan nye kebiti sa abaa fane kakyina to, fee kanan mu nu Krisito nye kebiti sa ane, nu o taa mu n-yu lee saraga nu o wu fwu ane alibi, nu kanin saraga mu ii lii fen femm* nu ku bola lbwaare ansi mu.

³ Lu fan maa gye lbwaare asa su mu, i man dagaa oku maa nu fee kanyin abee kakyi biti kigyagaa, abee

ineesi ku, abee onsi-payi libi ku i baa i bu fane to. ⁴ Nu i man dagaa fan maa towe ineesi asin, abee amelensi-sin, abee agyaga-sin, amaa fan taa afwaala sa lbwaare. ⁵ Fan dan fen nyi kesintin to fee okumaa mu nu ee waa kakyi abee kanyin biti kigyagaa, abee ineesi asin, abee onsi-payi libi mu, o mee ye o nye loo Krisito maa lbwaare kuwura-gyii mu to. Onsi-payi libi du nun fee kusun idakpa mu. ⁶ Lu fee fale ato numu su nu lbwaare agbu ii biti i ba bamu nu ba waa mu kusu to olun mu su. Imu su fan man yege oku o taa ntowe kyan pina fane, ⁷ kanin su faa naa kanin asa manja fan man buga waa sehn.

⁸ Fane gbaa fane kiten-tenbiri ku kyina ku bu fane nkolo to nun, amaa nbunbu bure fan maa gye Onyiripe asa su mu, kanmanje bu fane nkolo to nun. Imu su fan yege fane kakyina to i kaapu fee fan gye injmanesa mu to asa. ⁹ Lu fee injmanesa numu i biya kidanbirasa kiwaa ye ukpa kikiyiigi ye kesintin kigyii. ¹⁰ Ke fan waa aniya waa kutu mu nu ku bola lbwaare ansi. ¹¹ Fan man taa fane n-yu naa tii kiten-tenbiri awaasa mu nu i mee kubge obii danbirasa mu su, amaa fan lee imu kaapu ye i gye alibi. ¹² I gye apeeli-sin gbaa fee fan towe ato mu nu asuto olun wuya ana bee baala bee waa mu asin.

* 5:2 5:2 Didaa mu asa bee tuwa ato liifensa bee waa saraga bee sa lbwaare.

13 Amaa kutɔ kumaa mu nu
 uɲmanɛsa mu lɛɛ ifuli su mu,
 ɔkumaa numu ii wu kanan
 mu nu ki du. 14 Lu fɛɛ nu
 uɲmanɛsa i ba kutɔ kumaa
 su mu, kanin kutɔ manja mɛɛ
 baala. Imu su nu ba tɔwe
 yila ye,

“Fu, nsure ɔɔɛpu, kyini,
 kusu lu lewu tɔ,
 ke Krisito uɲmanɛsa mu i ba
 fu su.”

15 Fan ku danbirasa ke
 fan man kyina fɛɛ amelen-
 sipu, amaa fan kyina fɛɛ
 anyaasinpu. 16 Nu fan kan
 nye ɔkpa kumaa numu ye
 fan waa kidanbirasa mu, fan
 man yege i kyun fane su,
 lu fɛɛ saɲa numu tɔ mu
 libi i nye akyɔ. 17 Fan
 man waa fɛɛ amelensipu,
 amaa fan kpan fane n-yu bu
 kutɔ mu nu Onyiripe Yesu
 ii biti fɛɛ fan waa. 18 Fan
 man kan nuu nta bu, ke i
 nye nyita fane amu. Amaa
 fan yege Kayaayu Kyirekyire
 mu o loo bɔla fane tɔ gaa.
 19 Fan taa Asinkyan yilasa
 mu ulɔn ye abwaaresin ulɔn
 ye Kayaayu kilɛekaapu ulɔn
 fen tɔwe fen waa abaa. Fan
 taa fane nkɔlɔ kpini bu
 ulɔn sa Onyiripe. 20 Saɲa
 kumaa numu fan taa afwaala
 sa ɔse lbwaare kutɔ kumaa
 numu tɔ, lu ane-Nyiripe Yesu
 Krisito kitu tɔ su.

*Akyu-kilipu ba maa
 bamu-kuli ana asin*

21 Fan biya fane n-yu kase
 sa fane birisa ana ke i sa
 Krisito beereɛ.

22 Akyu-kilipu, fan biya
 fane n-yu kase sa fane-kuli
 ana fɛɛ Onyiripe nu fen waa
 fen sa mu. 23 Lu fɛɛ okuli

mu i gye kumu sa mu-ka,
 fɛɛ kanan mu nu Krisito gye
 kumu sa mu abupu kubu,
 mu nu ki gye mu kayu-wule,
 nu mu i gye kumu ɔmɔligɛpu
 mu. 24 Imu su fɛɛ kanan mu
 nu Krisito abupu mu beɛ
 biya bamu n-yu kase beɛ sa
 Krisito mu, kanin manja nu
 i dagaa fɛɛ akyu-kilipu gbaa
 ba biya bamu n-yu kase sa
 bamu-kuli ana kutɔ kumaa
 tɔ.

25 Anyin-kilipu, fan nye
 kebiti sa fane-ka ana fɛɛ
 kanan mu nu Krisito nye
 kebiti sa mu kubu mu, nu
 ɔ taa mu n-yu waa saraga
 wu sa bamu mu. 26 Ke ɔ nye
 bɔla nkyu ye mu asin mu su
 gyeɛ bamu waa kyirekyire
 sa mu n-yu. 27 ɔ waa
 kanin nin ke mu kubu mu
 ba baa ba gye asa mu nu
 ba su beereɛ, yege ba man
 su ineesi, abɛɛ alibi aku,
 abɛɛ awaasa libi, yege ba du
 kyirekyire, nu ba man su
 asin pwisa aku bamu n-yu
 su. 28 ɔkpa kulɔn manja su,
 i dagaa fɛɛ anyin-kilipu ba
 maa nye kebiti sa bamu-ka
 ana, fɛɛ kanan mu nu ba
 su kebiti sa bamu gbaa-gbaa
 n-yu mu. ɔkumaa mu nu
 ee biti mu-ka mu, ii biti
 mu gbaa-gbaa mu n-yu nin.
 29 ɔsa ku man bu tɔ nu ee
 kisi mu gbaa-gbaa mu n-yu,
 amaa ɛɛ bila kumu, yege ɛɛ
 ku kumu su, fɛɛ kanan mu
 nu Krisito u ku mu kubu mu
 su mu. 30 Lu fɛɛ anɛ i gye
 Krisito kayu-wule ye imu
 abaafɔn kukwu-kukwu mu.
 31 Ba kyurɔɔ waa Asinkyan
 yilasa mu tɔ ye, “Lu fale

su onyin ii biti o lu mu-nyi ye mu-se ase, ke o taa mu n-yu naa buga mu-ka to, ke bamu asa anyo mu ba ba waa kayu-wule kulon." ³² Inumu i gye asin baalasa mu nu i budu, amaa mee me asin mu nu n towe fale mu i yile sa Krisito maa mu kubu mu nin. ³³ Amaa n towe fane ye, onyin kumaa numu o nye kebiti sa mu-ka, fee kanan mu nu o su kebiti sa mu gbaa-gbaa mu n-yu mu, nu i dagaa okyu-kilipu kumaa numu mo ma biya mu n-yu kase sa mu-kuli.

6

Nbii ye bamu akubgepu

¹ Nbii, lu fan maa gye Onyiripe lee su mu, fan nu fane akubgepu ase, lu fee umu i dagaa fee fan waa. ² Ibwaare nbara mu nu u towe ye, "Nu sa fu-se ye fu-nyi," mu, umu i gye nbara gyankpaasa mu nu kokolo su kida tii su. ³ Kokolo su kida mu i gye ye, nu fu kan nu sa fu-se ye fu-nyi mu, "ii biti i waa odan sa fu, ke fu kyina kase su kyereee."

⁴ Akubgepu, fan man waa kutu mu nu kii biti ki yege fane nbii ba nye agbu, amaa fan ku bamu su, ke fan taa Onyiripe kikaapu mu bila bamu.

Anye ye bamu-nyiripe ana

⁵ Anye, fan nu sa fane kase su anyiripe ana, ke fan sile bamu lu fane nkolo kpini to, fee kanan mu nu fen biti fan waa sa Krisito mu. ⁶ Fan man nu sa bamu

ansi su wule ke fan nye gyii bamu amu, amaa fan maa gye Krisito anye su mu, fan waa kutu kumaa numu lu fane nkolo to lbwaare kipire su. ⁷ Fan sun bamu lu fane nkolo to fee fan maa sun Onyiripe mu, nu man gye asa nu fen sun mu. ⁸ Lu fee fan nyi fee, Onyiripe mu ii biti o ka okumaa numu kuko lu kusun danbirasa mu nu o waa mu su. I man tiri fee o gye kinye abee ee gyii mu kibaa su.

⁹ Anyiripe mo, kanin manja su nu i dagaa fee fan waa fane anye. Fan man naala bamu, lu fee fu nyi fee omu nu o gye fanaa bamu kpini Onyiripe mu bu susu nin, nu o mee mege to.

Nyimisa maa n-yaayu libi u ko

¹⁰ Me asin laalaalawe mu gye ye, fan nye olon lu Onyiripe ye mu olon lala mu to. ¹¹ Fan taa adun to mu nu lbwaare sa fane mu kpini bun, ke fan nye taale ko ye Sitaane kanyaasin ukpa libi mu. ¹² Lu fee man gye anaa anyimisa u ko. Amaa an ko ye awuragyipu ye alolonpu mu nu ba bu afuu to. An ko ye n-yaayu libi mu nu ii gyii kuwura dulinyaa kitentenbiri numu to. ¹³ Imu su fan taa adunto mu nu lbwaare sa fane mu kpini bun. Saamu nu nke libi kan ba mu, fen taale nye olon ko tii Sitaane ukpa libi mu. Nu fan kan ko lwe gbaa mu, fan yile fane ayaa su. ¹⁴ Fan yile to kenken, ke fan taa kesintin waa kirisu njmina fane nse to. Ke fan

taa ukpa kigyigi waa fεε kibule tō panpasan kun fane nkolo su. ¹⁵ Fan koola fane n-yu biti asin danbirasa mu nu u biya keyuula mu kitowe fεε fane ayaa su asibita. ¹⁶ Saŋa kumaa fan taa kikoolε-gyii kɪtaa fεε kɪbaa tō kutō kunsaa. Kimu nu fen taale taa dunla Olibilibi* fulon anyenbi mu nu εε tɔv fane mu kɔnɔ. ¹⁷ Fan taa kamolige fεε abultō kɔwɔv bun, ke fan taa abwaaresin mu nu u gye kɪnaa tō sakunde, mu nu Kayaayu mu u sa mu kɪtaa. ¹⁸ Ke fan taa Kayaayu mu olon kule kabwaare-kule kutō kumaa tō, ke lbwaare o kye fane tō. Lu inumu su mu, fan baa fan da su, ke fan waa aniya kule kabwaare-kule saŋa kumaa fen sa lbwaare asa mu kpini.

¹⁹ Fan kule kabwaare-kule sa ngbaa me fεε saŋa kumaa nu n kan bugi me kɔnɔ mu, lbwaare o sa me asin towesa, ke n nye yile kɪnyin tō lee asin danbirasa mu nu naafɔɔ u baala mu kaapu. ²⁰ Asin danbirasa numu su nu Krisito sun me, nu ba tii me obu fale. Fan kule lbwaare fεε n taale tōwe asin danbirasa mu kɪnyin tō fεε kanan mu nu u dagaa.

Laalaalɔwe afwaala

²¹ Anε birisa bitisa Tikiku, o gye Onyiripe kɪyaafole mu nu o taa kɔkolo kulon ee sun mu, mu ii biti o ba tōwe fane kutō kumaa, ke fane gbaa fane fan nye bu kanan mu nu n du ye kutō mu nu n

waa. ²² Fale su nu n sun mu fane ase, ke fan nye bu kanan mu nu an du ke o tōwe waa fane aniya tō.

²³ Ose lbwaare ye Onyiripe Yesu Krisito ba sa fane, anε-daa ana ye anε-supu ana keyuula ye kebiti ye kikoolε-gyii. ²⁴ lbwaare o bwaala bamu nu ba su kebiti mu nu ki man su okaa sa anε-Nyiripe Yesu Krisito mu.

* 6:16 6:16 Olibilibi mu gye Sitaane nun.

Ɔwɔlɛ mu nu Pɔɔli kyurɔɔ naa sa Filipi abi

Afwaala 1

¹ Ɔwɔlɛ numu lu me Pɔɔli ye Timoti, mu nu an gye Krisito Yesu ayaafɔle mu ase. Nu an kyurɔɔ an sa fane lbwaare asa kpini mu nu fanaa Krisito Yesu fan waa kukulɔn, ye fane abulisa ye akyetɔpɔ mu nu fan bu Filipi kade tɔ mu. ² Anɛ-Sɛ lbwaare ye anɛ-Nyurɛpe Yesu Krisito ba bwaala fane ke ba sa fane kayi yuuli.

*Pɔɔli kabwaare-kule
sa Krisito abuu pu mu nu
ba bu Filipi*

³ N fwaala me lbwaare sanya kumaa mu nu n nyinji fane su mu. ⁴ Nu sanya kumaa n maa kule lbwaare n sa fane kpini mu, n kule ye kɔkɔlɔ fuuli tɔ, ⁵ lu kanan mu nu fan ba tii me su nu an waa asin danbirasa kitwe kusun sanya mu nu fan kɔole gyii ba fɔv halu nbunbu. ⁶ Imu su n dan n nyi fee lbwaare mu nu o piili kusun danbirasa fane tɔ mu, ee biti ɔ ku su ke ii kpee su naa lwe kyekye kake mu nu Krisito Yesu ii biti o bwii ba mu. ⁷ Kpalɔ fee sanya kumaa fan maa bu me kɔkɔlɔ tɔ su mu, umu ɔkpa nun fee n fe fale nfeere numu lu fane su. Halu n maa bu obu tiisa tɔ gbaa mu, abee n maa kɔ n kun asin danbirasa mu ye i yile mu, fane kpini fan

taa fane n-yu tii lbwaare kusun mu nu ɔ taa bwaala me mu su. ⁸ N su Krisito Yesu kebiti mu n sa fane kpini, nu lbwaare nyi kanan mu nu i yile me su fee n wu fane.

⁹ Me kabwaare-kule sa fane mu i gye ye, fane kebiti mu nu fan su mu ki nye akyɔ tii su, ke fan dan fane kinyi ye kase kunu kutɔ kumaa tɔ, ¹⁰ saamu fen nye taale bu kutɔ mu nu ki burɔn kyɔn su yege ineesi ye asin pwusa ku man bu fane n-yu su naa fɔv Krisito kɔba mu. ¹¹ Ke fane kakyina tɔ awaasa kpini i kyii gi lu Yesu Krisito su waa ɔdan, ke i taa bunyaa ye ayin-bi sa lbwaare.

*Pɔɔli kitii obu mu i yege
nu
Asin danbirasa mu i yelige*

¹² Me-daa ana ye mi-supu ana, n biti fan bu fee, kutɔ mu nu ki tu me mu, i yege nu asin danbirasa mu yelige kpee ansi tɔ. ¹³ Lu kanin su mu, owura-kpa akunpu mu kpini ye ɔkumaa mu nu ɔ bu nfu mu, ba bu fee ba maa tii me obu lu n maa gye Krisito kunye mu su. ¹⁴ Kpalɔ ba maa tii me obu su mu, i yege Krisito akɔle-gyipu gaalaagaa ba yile kunyin tɔ beɛ tɔwe asin danbirasa mu, yege ba man su kufuu.

¹⁵ Nu i gye kesintin nun fee aku lu kayi basa ye kolu biti mu nu ba su me su, nu ba su beɛ tɔwe asin lu Krisito su, amaa aku bire ba taa nfeere danbirasa nun beɛ tɔwe Krisito asin mu. ¹⁶ Ba mee bamu bire, kebiti su nu beɛ waa kanin, lu fee be

nyi lbwaare maa taa asin danbirasa mu kukun waa me abaa to. ¹⁷ Amaa aku bure, bee ku bee biti bamu nkun lee su nu bee towe, man gye nfeere danbirasa su, be nyi fee bee waa kanun nun ke me awurufo i lonjo tii su yege n tii obu. ¹⁸ Imu su mine i tiri? Kuto mu nu ki tiri i gye fee, nu nfeere libi nu ba su oo, abee kesintin to nun oo, okpa kumaa anumu su mu, ba towe Krisito asin mu. Nu lu unumu su nu mi ansi i gyii.

Nu n biti n kyaga su gyii mi ansi, ¹⁹ lu fee n nyi lu fane kabwaare-kule to ye Yesu Krisito Kayaayu Kyurekyure mu nkyeto su mu, asin mu nu i tu me mu, ii biti i yege n nye me n-yu lu umu to. ²⁰ Me kpire ye tamaa mu nu n su i gye fee, n mee ye n waa kuto mu nu kii gyila me ipeeli, amaa n yile kinyin to, saamu, lewu to nun oo, nkpa to nun oo, lu nbunbu ye saja kumaa, asa ba bunyaa Krisito lu me su. ²¹ Lu fee mee me bure, n maa te nkpa to fale mu, n te sa Krisito, nu n kan wu moo nun, u gye tonjo sa me. ²² Amaa nu n kan n san n te nkpa to mu, n taale waa kusun danbirasa. Imu su nkpa nun oo, lewu nun oo, n man n nyi kumu nu n lee. ²³ N sii n kyole umu anyo nsana. Me kpire to n gye fee n lu kase su nfu, ke n naa kyina Krisito ase, umu i bo. ²⁴ Amaa n maa san n te kase su fale mu, umu buron sa fane. ²⁵ N maa koolle unumu gyii mu, n

nyi fee n biti n baa n bu to, ke n kyaga su kyina ye fane kpini, ke i kpiya fane ansi to, ke fane nkolo i fuuli fane kikoolle-gyii to. ²⁶ Saamu, me kibula ba kyina fane ase mu, bola me su mu, fane ansi ii biti i gyii Krisito Yesu to tii su.

²⁷ Nu kuto mu nu ki tiri i gye fee, fan yege fane kakyina to awaasa umaa asin danbirasa lu Yesu Krisito su kanan mu nu i kaapu mu, i waa kukulun. Saamu n kan bu fane ase oo, n man bu fane ase oo, n biti n nu fee fan yile to kenken konjo kulun to, nu fan su nfeere kulun fen payi ansi lu asin danbirasa mu kikoolle-gyii su. ²⁸ Nu n biti n bila nu ye fan man sile fane dun ana okpa kumaa su. Nu unumu ii biti u kaapu bamu fee bee biti ba wu muuri, ke fane bure fan nye kamolige, lu fee lbwaare u yege nu unumu i ba kanun. ²⁹ Lu fee man gye ye lbwaare sa fane okpa ye fan ba koolle Krisito gyii nkun, amaa awurufo kigyii lu mu su gbaa tii su. ³⁰ Nbuunbu fan ba tii me su kolu mu to, fee kanan mu nu fan daa kyina wu n maa ko mu, kanun kolu kulun manja nu n san n ko fale.

2

Fan biya n-yu kase fee Krisito

¹ Fee nu fane abaa i man yoo lu fan maa bu Krisito to su mu, nu kebiti mu nu o su sa fane su nu fane nkolo ii fuuli fane mu, nu fan naa lbwaare Kayaayu

mɔ fan sɔ kɔnɔ kɔlɔn mɔ,
 nu fan sɔ kebiti ye kɔwɛɛ
 kuwu sa abaa mɔ, ² kanɔn
 bɔrɛ fan yege nu mi ansi i
 gyii naa lɔwɛ kyɛɛkyɛɛ, fɛɛ
 fan maa sɔ nfɛɛrɛ kɔlɔn ye
 kebiti kɔlɔn ye nu fan yilɛ
 kɔtɔ kɔlɔn sɔ. ³ Fan man
 waa kɔtɔ kɔ bitɔ fane nkɔn
 lɛɛ abɛɛ fan waa fane n-yɔ
 alala-sɔn tɔ, amaa fan bɔya
 fane n-yɔ kase, ke fan fɛ
 nfɛɛrɛ fɛɛ fane bɔrɔsa ana
 ba kyɔ fane. ⁴ Fane ɔkɔmaa
 nɔmɔ ɔ man kɔ bitɔ kɔtɔ mɔ
 nu kɔ kyɛ mɔ nkɔn tɔ, amaa
 kɔtɔ mɔ nu kɔ kyɛ ɔkɔmaa
 nɔmɔ tɔ.

⁵ I dagaa fane nfɛɛrɛ ɔ baa
 i du fɛɛ Krisito Yesu lɛɛ mɔ.

⁶ Krisito maa gye lbwaare
 kedubi fale gbaa mɔ,
 ɔ man yilɛ kɔmɔ sɔ kɔtaa
 tɔ fɛɛ maa lbwaare ba
 gye kyɛɛkyɛɛ.

⁷ Amaa ɔ waa mɔ n-yɔ fɛɛ ɔ
 man gye sehn,
 nu ɔ waa mɔ n-yɔ
 kɔnye,
 nu o be bilɔnɔ nyɔmɔsa,
 nu ba wu mɔ maa gye
 nyɔmɔsa,

⁸ ɔ bɔya mɔ n-yɔ kase nye
 kɔsɔ-nu sa lbwaare
 naa fɔv lewu tɔ,
 halɔ oyu laasa sɔ lewu.

⁹ Lu ɔmɔ sɔ mɔ lbwaare
 kɔsaa mɔ naa kyɔna
 sɔsɔ opula kpare,
 nu ɔ sa mɔ kɔtɔ mɔ nu
 kɔ kyɔ atɔ kpini,

¹⁰ ke nyɔmɔsa ye kɔtɔ kɔmaa
 mɔ nu kɔ bɔ sɔsɔ ye
 kase sɔ ye kamande tɔ
 kpini,

ba munja sun Yesu kɔtɔ,

¹¹ ke ɔkɔmaa nɔmɔ o bugi
 kɔnɔ lɛɛ tɔwɛ ye, Yesu

Krisito ɔ gye ɔnyɔrɔpɛ
 mɔ,

ke bɔnyaa ɔ baa ɔ gye
 ɔsɛ lbwaare lɛɛ.

*Fan nhalige fɛɛ akyikpebi
 dulinyaa tɔ*

¹² Imɔ sɔ mɛ kyɛmɔnɛ ana
 danbɔrɔsa, fɛɛ kanan mɔ nu
 n bɔ fane ase nu fan nu sa
 mɛ saɔa kɔmaa mɔ, halɔ nu
 n man bɔ fane ase gbaa mɔ,
 fan waa kanɔn tii sɔ gaa. Fan
 taa bɛɛrɛɛ sa lbwaare ke fan
 silɛ mɔ ke fan sun kamɔlɔge
 mɔ nu fan nye mɔ kusun
 naa lɔwɛ. ¹³ Lu fɛɛ lbwaare
 ɔ gye ɔmɔ nu ɛɛ waa kusun
 fane tɔ saɔa kɔmaa, nu ɛɛ
 yege nu fen waa mɔ kɔkɔlɔ
 bitɔ ye kɔtɔ mɔ nu ɔ yilɛ sɔ.

¹⁴ Kɔtɔ kɔmaa mɔ nu fen
 waa mɔ, fan man kɔlɔte
 abɛɛ fan gyii abaa ɔmɔrɛ.

¹⁵ Saamɔ fane n-yɔ ɔ mɛɛ
 nye asɔn pɔwɔsa ye ineesi
 ɔkɔ, yege fan gye lbwaare
 mu-bii ana mɔ nu fan man
 sɔ alibi kɔ, nu fan sɔ fan
 tɛ ye nfɛɛrɛ libi wuya ana
 ye asun libi awaapɔ. Nu

ɔ dagaa fan maa nhalige sɔ
 bamɔ tɔ fɛɛ akyikpebi mɔ
 nu ɔ bɔ sɔsɔ ɔ nhalige mɔ,

¹⁶ fɛɛ fan maa sɔ asɔn mɔ nu
 ɔ sa nkpa fen sa bamɔ fale.

Nu fan kan waa kanɔn mɔ,
 ii bitɔ ɔ yege ke n nye kaapɔ
 mɛ n-yɔ kake mɔ nu Krisito
 ii bitɔ o bwii ba mɔ, ke ɔ
 kaapɔ fɛɛ mɛ kɔkpan n-yɔ
 ye kɔpɔyɔ ansi waa kusun
 fane tɔ mɔ, ɔ man waa kɔyan.

¹⁷ Fane kɔkɔlɛ ɔnyɔrɔpɛ mɔ
 gyii ye kusun sa mɔ mɔ, du
 nɔn fɛɛ saraga sa mɔ, halɔ
 nu bee bitɔ ba kyɛɛge mɛ
 nkalan wɔrɔge tii waa saraga

mɔ sɔ, ii biti ɪ waa mɛ ɔkɔn gaa kɛ n maa fane ansi i gyii. ¹⁸ Imɔ sɔ ɪ dagaa fane gbaa fane ɪ waa fane ɔkɔn, kɛ maa fane ansi i gyii.

Pɔɔli sun Timoti maa Epafuroditu kpee Filipi abi ase

¹⁹ Nu ɪ gye ɔnyiripe Yesu kebiti tɔ mɔ, n sɔ tamaa fɛɛ ɪ mɛɛ ye ɪ kyɛɛɛɛ n biti n sun Timoti fane ase, kɛ n nye nu fane sɔ kɛ mɛ kɔkɔlɔ ɔ nye dɛ mɛ. ²⁰ N man bila n sɔ ɔkɔ fɛɛ mɔ, nu fane kɪbaabɔtɔ asɪn i tiri mɔ. ²¹ Lu fɛɛ asansa mɔ kpini bamɔ lɛɛ nkɔn nu beɛ biti, man gye umɔ nu ɪ gye Yesu Krisito lɛɛ. ²² Amaa fane gbaa-gbaa fan nyi kanan mɔ nu Timoti lɛɛ mɔ daa kaapu, lu fɛɛ o tii mɛ sɔ nu an sun asɪn danbirasa kusun mɔ, fɛɛ ɔsɛ ye obii. ²³ Imɔ sɔ, n sɔ tamaa fɛɛ nu n dan nye wu kanan mɔ nu ii kpee sɔ ɪ sa mɛ mɔ, n biti n sun mɔ fane ase. ²⁴ Nu n sɔ tamaa ɔnyiripe tɔ fɛɛ, ɪ mɛɛ ye ɪ kyɛɛɛɛ n gbaa-gbaa mɛ n biti n ba fane ase.

²⁵ Amaa n fɛ n fɛɛɛɛ fɛɛ ii tiri fɛɛ, n bwii sun anɛ birisa Epafuroditu fane ase. N maa mɔ an bɔga an waa kusun, nu an kɔ an kun asɪn danbirasa fane ase. Nu mɔ ɪ bila ɔ gye fane kabɔɔ mɔ nu fan sun, nu ɔ ba kye mɛ tɔ umɔ nu i tiri mɛ mɔ. ²⁶ I gyɔgyɔɔ mɔ ye o wu fane kpini, nu mɔ kɔkɔlɔ ki nyita mɔ, lu fɛɛ fan maa nu ye ɛɛ lɔ sɔ mɔ. ²⁷ I gye kesintin fɛɛ ɔ lɔ, halɪ ɪ san gberɛɛ

o wu. Amaa lbwaare wu mɔ kɔwɛɛ nu man gye mɔ nkɔn, amaa ye ngbaa mɛ, nu ɔ yege nu n man bɔɔta tɔ tii sɔ. ²⁸ Imɔ sɔ ɪ gyɔgyɔɔ mɛ gaa fɛɛ n sun mɔ fane ase. Saamu, nu fan kan bila wu mɔ mɔ, kɛ ɪ waa fane ɔkɔn tii sɔ, kɛ mɛ kɪbɔɔta tɔ mɔ ɪ lɔwɛ. ²⁹ Imɔ sɔ fan taa kensi-gyii kɔɔlɛ mɔ abaa anyɔ fɛɛ maa gye fane birisa ɔkɔɔlɛ-gyipu ɔnyiripe Yesu tɔ mɔ. Fan taa beɛɛɛ sa asa fɛɛ mu kudubi, ³⁰ lu fɛɛ ɪ san gberɛɛ o wu kpali Krisito kusun mɔ sɔ, nu ɔ taa mɔ nkpa taga apɔ, kye mɛ tɔ lu nkɔyɛtɔ mɔ nu fan man taale kye mɛ tɔ mɔ.

3

Kɪbu Krisito ɪ biya ikpa kigyigi lbwaare ase

¹ Mɛ-daa ana ye mi-supu ana, umɔ nu ɪ san mɔ ɪ gye ye, fane ansi i gyii lu fan maa waa kɔkɔlɔn ye ɔnyiripe Yesu sɔ mɔ! Nu ɪ man gye asɪn tɔɔrɔɔsa sa mɛ fɛɛ n maa bila n kyɔrɔɔ atɔ kɔlɔn manja n sa fane, amaa ɪ gye nkɔyɛtɔ sa fane nu.

² Fan ku ye ɔdan lu asa mɔ nu be du fɛɛ igyoonɔ nu ba gye alibi awaapu, nu ba yile kayɪ-wɔlɛ* kitɪn sɔ. ³ Lu fɛɛ anɛ mɔ nu an bɔla lbwaare Kayaayu mɔ sɔ an sun mɔ, nu an kaapu anɛ n-yɪ lu anɛ kɪwaa kɔkɔlɔn ye Krisito Yesu sɔ mɔ, anɛ nu ba tɪɲɛ iduu kesintin tɔ mɔ. Nu a man taa anɛ n-yɪ tɔb kayɪ-wɔlɛ kitɪn sɔ.

* 3:2 3:2 Kayɪ-wɔlɛ kitɪn ɪ yile sa iduu kitɪn.

⁴ Naafɔɔ ngbaa me n su okpa n taa me n-yu tuɔ kanin awaasa su.

Nu oku kan ee fe nfeere fee ɔ su okpa ɔ taa mu n-yu tuɔ kayi-wole kitin su mu, naafɔɔ me i su okpa n kyɔ mu. ⁵ Ba tin me oduu kake buruwasapu, nu n gye Isirayi obii nin, nu n lu Bengyamin kebunɔ, nu n gye Hibriwu obii gbaa-gbaa, nu taa lu nbara mu kibuu su mu, n kyina n gye Farasii nin, ⁶ nu lu me n-yu kikan Gyiwu kabwaare-sun to mu, n nyanla Krisito kubu-kubu mu, nu lu oku kinye ikpa kigyigi lu Gyiwu nbara mu kibuu su mu, n man su kilibi umu to.

⁷ Amaa kutɔ kumaa mu nu n daa ku fee i gye toɔɔ sa me mu, nbunbu bire lu Yesu Krisito su mu, i man bila i gye sehn me ase. ⁸ Man gye umu nkun, kutɔ kumaa numu gye me ase fee ato foyisa, lu fee umu nu i gye ato kpare sa me mu, i gye n ba bu Me-Nyiripe Yesu Krisito. Lu Krisito su mu n pan kutɔ kumaa, nu n ku umu fee kigyaakpa su ato, ke n nye-nye Krisito. ⁹ Saamu, n waa kukulun ye mu kappaa, yege n man bila n su n gbaa-gbaa me ikpa kikyigi lu nbara mu kibuu su, amaa ikpa kikyigi mu nu i bola kikɔle Krisito gyii su. Nu ikpa kikyigi numu, mu nu i lu lbwaare ase mu, gyan kikɔle-gyii su nin. ¹⁰ Nu kutɔ mu nu n biti i gye fee, n baa n nyi Krisito ye mu kelewu kyini olon mu, ke n

gyii mu awurɔfo mu ku, ke n ba waa fee n wu buga ye mu, ¹¹ saamu i waa nene lbwaare i nye kyini ngbaa me lu alewupu to, ba nkpa to.

Pɔɔli kikan n-yu kabwaare-sun to

¹² N mee kaapu nin fee n tee nye umu abee n tee wla waa kyeekeyee naa lwe. Amaa n kpan me n-yu ke n kitaa kutɔ mu nu Krisito Yesu tu me waa mu lee mu to. ¹³ Me-daa ana ye mi-supu ana, n mee fe nfeere fee me kibaa tee kitaa umu. Amaa kutɔ kulon mu nu n waa mu i gye fee, kutɔ kumaa mu nu ki wla kyon me kamaa mu, n tan kumu su, ke n waa aniya fuɔ kutɔ mu nu ki de mi ansi to mu. ¹⁴ Imu su n kpan me n-yu nin n sile ntintin naa lwe, ke n nye-nye nkpa kakee mu nu lbwaare bola Krisito Yesu su tu asa mu.

¹⁵ Nu ane mu nu an dan kikɔle-gyii mu to mu kpini, i dagaa a maa su nfeere kulon numu. Amaa nu fane aku bee kan bee fe nfeere mu nu i kwu mu, lbwaare ii biti ɔ lee umu gbaa kase sa fane. ¹⁶ Nu kutɔ mu nu ki tiri i gye fee, fan yege a kitaa kikaapu mu nu an wla nye mu nkun.

¹⁷ Me-daa ana ye mi-supu ana, fan kase me awaasa to, ke fan peese bamu nu ba te kakyina mu nu an kaapu to yla sa fane mu. ¹⁸ Lu fee kanan mu nu n wla towe fane, nu nbunbu

n bila n tɔwɛ umɔ yɛ an-sikyu gbaa, yɛ asa gaalaa-gaa bamɔ kakyina tɔ du nin fɛɛ ba maa kisi Krisito kelewu oyu laasa mɔ sɔ asɩn. ¹⁹ Asa anɩmɔ birɛ, bamɔ kala ana bee biti ba muuri, nu bamɔ ito nu bee sun, nu bamɔ ipeeli-sɩn tɔ nu bɛɛ kɔsaa bamɔ n-yɩ. Nu bamɔ nfɛɛrɛ ɩ gyan dulinyaa ato wɔlɛ nkun sɔ nin. ²⁰ Amaa anɛɛnɛ birɛ, anɛ ayɛ bɔ sɔsɔ nin. Nu ɩ gyɔgyɔbɔ anɛ an gyoo anɛ Ɔmɔlɩgepɔ, Ɔnyɩrɩpɛ Yesu Krisito mɔ nu ee biti ɔ lu tɔtɔ ba mɔ. ²¹ Nu ɔ kan ba mɔ, ee biti ɔ kyɛɛgɛ anɛ n-yɩ-wɔlɛ mɔ nu ii wu fale, kɛ ɔ waa umɔ fɛɛ mɔ gbaa-gbaa kayɩ-wɔlɛ mɔ nu kɩ sɔ bɔnyaa mɔ. Ɔlɔn mɔ nu ɔ sɔ nu ɛɛ taale ɛɛ yege kɔtɔ kɔmaa kɩ baa kɩ bɔ mɔ kase mɔ, nu ee biti ɔ taa waa kanɩn.

4

¹ Imɔ sɔ mɛ-daa ana ye mi-supu ana mɔ nu n biti fane asɩn gaa mɔ, n biti kuwu fane. Fane sɔ nu mi ansi i gyii nu n nye kitɩ. Mɛ kyemɩnɛ ana danbirasa, fan yɩlɛ Ɔnyɩrɩpɛ mɔ tɔ kenken kanɩn.

Asɩn kaapɔsa laalaalɔwɛ

² N kɔlɛ Yuwodiya maa Sintike fɛɛ ba maa gye Ɔnyɩrɩpɛ asa fale sɔ mɔ, ba tɔwɛ kyula abaa. ³ Nu n kɔlɛ ngbaa fɔ mɛ birisa kusun ɔwaaɔ kesintin tɔ,* fɛɛ fɔ kye kanɩn akyɩ anyɔ mɔ tɔ. Lu fɛɛ ba kye mɛ tɔ

asɩn danbirasa kusun mɔ kɩ yɛlɩgɛ tɔ. Akyɩ numɔ maa Kelementi ye mɛ tɔmaa ana asunpu kpini mɔ nu bamɔ atɩ ɩ bɔ lbwaare nkpa ɔwɔlɛ mɔ tɔ mɔ, ba kyɔ mɛ tɔ gaa.

⁴ Fan yege fane ansi i gyii saɩa kɔmaa, fɛɛ fan maa gye Ɔnyɩrɩpɛ lɛɛ mɔ, n bila n pɩla tɔ ye, fan yege fane ansi i gyii! ⁵ Fan yege ɔkɔmaa o wu fane kanan mɔ nu fen du bwahn. Lu fɛɛ Ɔnyɩrɩpɛ kɩba mɔ kɩ tiri tɔ. ⁶ Fan man yɩyɛ lu kɔtɔ kɔ sɔ, amaa kɔtɔ kɔmaa tɔ mɔ, fen kɔlɛ kabwaare kɔlɛ fwaala lbwaare kɛ fen taa fane asɩn tirisa kpini tɔbɔ mu ansi tɔ. ⁷ Saamɔ, lbwaare ii biti ɔ sa fane mɔ kayɩ yuuli gaa mɔ nu nyɩmɩsa mɛɛ taale nu kase, kɛ kɩ kun fane nkɔlɔ ye fane nfɛɛrɛ fɛɛ fan maa kɔlɛ Krisito Yesu gyii mɔ.

⁸ Mɛ-daa ana ye mi-supu ana, mɛ asɩn laalaalɔwɛ ɩ gye ye, fan yege fane nfɛɛrɛ ɩ baa ɩ gyan kɔtɔ mɔ nu kɩ gye kesintin sɔ, ye kɔtɔ mɔ nu kɩ sɔ bɛɛrɛɛ, ye kɔtɔ mɔ nu kɩ dɛ ɔkpa, ye kɔtɔ mɔ nu kɩ man sɔ ineesi, ye kɔtɔ mɔ nu kɩ sɔ kebiti, ye kɔtɔ mɔ nu ansi ii gyii sɔ. Nu kɔtɔ kɔ kɩ kan kɩ bɔrɔn gaa abɛɛ kɩ sɔ kɩyɩn mɔ, fale ato ɩnumɔ nu fen fɛ umɔ nfɛɛrɛ. ⁹ Fan waa kɔtɔ kɔmaa mɔ nu fan bila abɛɛ fan nye lu mɛ ase, abɛɛ fan nu abɛɛ fan wu n maa waa, kɛ lbwaare kayɩ yuuli wuya mɔ ɔ baa ɔ bɔ fane ase.

* 4:3 4:3 "Kusun ɔwaaɔ kensintin tɔ" yɩla sa ɔkɔ kitɩ mɔ nu kɩ gye Sisigu.

Pɔɔli afwaala lu nkɛɛ mu sv

¹⁰ Lu n maa gye ɔnyiripe lee sv mu, mi ansi i gyii gaa, fɛɛ nbunbu numu bure fan bila kaapu fɛɛ me asin i tiri fane. Nu kesintin to n nyi me asin i maa tiri fane, amaa okpa nu fan man nye ke fan kaapu fɛɛ me asin i tiri fane. ¹¹ Man gye ye me n-yu i kita me sv nu n towe kanin, lu fɛɛ n bila okpa kumaa sv fɛɛ umu nu n sv mu i kukwe me. ¹² Nu n nyi kutɔ mu nu ki tiri kakyina to, nu n bila n nyi kutɔ mu nu kanye kukyo to gbaa du. N bila umu okpa kumaa sv, umu sv saɲa kumaa ye katɪn kumaa umu nu n sv mu i kukwe me. Halu n nye gyii ŋme abee n naa akun, halu n sv naa bansu abee n man sv gbaa mu i kukwe me. ¹³ N taale waa kutɔ kumaa numu lu olon mu nu Krisito u sa me mu sv.

¹⁴ Amaa fan waa kusun gaa fɛɛ fan maa kye me to saɲa mu nu n bu awurɔfo to mu. ¹⁵ Fane Filipi abi gbaa fan nyi danbirasa fɛɛ, saɲa mu nu n piili asin danbirasa katowe Masedoniya osowole sv, nu n lu fane ase tuto mu, Krisito kobu ku man kee me afulee lu kusee mu nu ba nye mu sv, amoo fane nkun. ¹⁶ Halu saɲa mu nu n bu Tesalonika kade to nu i tiri me mu, fan kye me to afulee ulu kananku. ¹⁷ Man gye fɛɛ nkɛɛ nu n dan n ku n biti lu fane ase sv nu n towe kanin, amaa n biti fɛɛ Ibwaare o taa agyaga tii fane awaasa danbirasa

kukoka mu sv. ¹⁸ Nu n tee nye kutɔ kumaa mu nu ii tiri me mu, halu naa ban kanan mu nu n biti mu gbaa sv, lu fɛɛ ato mu nu fan taa sa Epafuroditu ye o biya me mu i loo me abaa to. Ato mu i du fɛɛ saraga ato liifensa mu nu ba taa lee saraga sa Ibwaare, nu o koolɛ umu, nu i bɔla mu ansi. ¹⁹ Me Ibwaare, lu mu ato kpare damante mu to mu, ee biti o sa fane kutɔ kumaa mu nu kii tiri fane lu fan maa gye Krisito Yesu lee sv.

²⁰ Bunyaa o baa o gye ane-se Ibwaare lee kak-paa-kakpaa. Amen.

Afwaala laalaabwe

²¹ N fwaala Ibwaare osa kumaa mu nu o gye Krisito Yesu lee mu. Krisito abi mu nu ba bu me ase nfu gbaa bee fwaala fane. ²² Ibwaare asa kpini mu nu ba bu nfu mu bee fwaala fane, fonfon bamu nu ba bu Roma abi Owura lala kɪkpaara sv mu.

²³ ɔnyiripe Yesu Krisito kabwaala ki baa ki bu fane kpini ase. Amen!

Ɔwɔlɛ mɔ nu Pɔɔli kyɔrɔɔ naa sa Kolose abi

Afwaala

¹ Mɛ, Pɔɔli mɔ nu lu lbwaare kebiti sɔ nu n ba waa Krisito Yesu osunpu, ye anɛ birisa Timoti i kyɔrɔɔ ɔwɔlɛ nɔmɔ. ² An kyɔrɔɔ an sa fane lbwaare asa, mɔ nu fan gye anɛ birisa ana nu fan kɔɔlɛ Krisito gyii, nu fan bu Kolose kadɛ tɔ mɔ.

An kɔlɛ anɛ-Sɛ lbwaare fɛɛ mɔ kabwaala ye keyuula i baa i bu fane asɛ.

Pɔɔli afwaala ye kabwaare-kɔlɛ

³ Saɲa kumaa nu an kɔlɛ kabwaare kɔlɛ an sa fane mɔ, an fwaala lbwaare, anɛ-Nyiripe Yesu Krisito Mɔ-Sɛ. ⁴ Lu fɛɛ an nu kanan mɔ nu fan kɔɔlɛ Krisito Yesu gyii, ye kebiti mɔ nu fan sɔ sa lbwaare asa kpini mɔ. ⁵ Saɲa mɔ nu kesintin asɔn mɔ nu i gye asɔn danbirasa mɔ gyankpaa ba fane asɛ mɔ, fan nu tamaa mɔ nu i sɔ. Imɔ sɔ fane kɔkɔlɛ-gyii ye kebiti mɔ gyan kanɔn tamaa, mɔ nu lbwaare taa yila sa fane sɔsɔ. ⁶ Dulinya nɔmɔ kpini tɔ mɔ, asɔn danbirasa mɔ u sɔyi abi, yege u yelige fɛɛ kanan mɔ nu i waa fane tɔ, lu kake mɔ nu fan nu asɔn danbirasa mɔ, nu fan nu lbwaare kabwaala mɔ kase kesintin tɔ. ⁷ Epafarasi, anɛ birisa Krisito kɔyaafɔlɛ kesintin tɔ mɔ, i ba yilɛ anɛ

ayaa tɔ tɔwɛ fane lbwaare kabwaala mɔ asɔn, ⁸ nu mɔ i tɔwɛ anɛ kebiti mɔ nu lbwaare Kayaayu mɔ sa fane.

⁹ Lu inɔmɔ sɔ, lu kake mɔ nu an nu fane sɔ mɔ, a man yege kɔkɔlɛ lbwaare sa fane. An kɔlɛ lbwaare ye ɔ sa fane kanyaasɔn ye kase kunu bɔla Kayaayu mɔ sɔ, ke i yege fan taale bu mu kebiti mɔ. ¹⁰ Nu an kɔlɛ lbwaare kanɔn nɔn ke i yege fan kyina kakyina mɔ nu ɔnyiripe mɔ ii biti, nu ii gyii mu ansi ɔkpa kumaa nɔmɔ sɔ, ke fane kɔbaabɔtɔ i biya adanbirasa ke fan dan lbwaare kinyi tɔ. ¹¹ An kɔlɛ lbwaare ye ɔ sa fane ɔlɔn kpɛrɛ lu mɔ bunyaa ɔlɔn mɔ tɔ, saamɔ fɛn nyɛ-nyɛ kenyiita ye nkɔlɔ yilɛ tɔ. Fan yege fane ansi i gyii, ¹² ke fan taa afwaala sa lbwaare mɔ nu ɔ yege nu fan dagaa mu kuwura-gyii kɔnmanɛsa mɔ tɔ npatiye mɔ nu ɔ sɔ ɛɛ sa mɔ asa mɔ. ¹³ Lu fɛɛ mɔ i mɔlɛge anɛ lu kɔtentenbiri ɔlɔn mɔ tɔ, nu ɔ taa anɛ ba mu-Bii bitisa mu kuwura-gyii tɔ. ¹⁴ Mɔ i mɔlɛge anɛ, nu lbwaare taa anɛ alibi keɛ anɛ.

Krisito kyɔ kɔtɔ kumaa nɔmɔ

¹⁵ lbwaare mɔ nu ɔku man pɔta wu mɔ mɔ, mɔ kudubi i gye Krisito Yesu, lbwaare mu-bii mɔ, nu ɔ bu tɔ pɔyi nu lbwaare tɔv kɔtɔ kumaa. ¹⁶ Lu fɛɛ lbwaare bɔla mɔ sɔ nɔn tɔv kɔtɔ kumaa, sɔsɔ atɔ ye kase sɔ atɔ, imɔ nu an wu ye ansi ye imɔ nu a mɛɛ wu ye ansi,

awuragya, ye n-yaayu libi, ye awuragyipu ye alɔlɔnpu. Mu sɔ nu lbwaare bɔla tɔv kɔtɔ kɔmaa, nu ɔ taa umu kpini waa mu abaa tɔ. ¹⁷ ɔ bu tɔ pɔyɪ nu lbwaare tɔv kɔtɔ kɔmaa numu, nu mu kɪpɪrɛ sɔ nu kɔtɔ kɔmaa kɪ bu tɔ kyɛkyɛ. ¹⁸ Nu mu ɪ gye kumu sa mu kubu mu kpini, fɛɛ kanan mu nu kumu gye sa kayɪ-wɔlɛ mu. Nu mu ɪ yege nu kayɪ-wɔlɛ mu sɔ nkpa, ye ɔgyankpaapu mu nu ɔ kyinji lu lewu tɔ, ke ɔ baa ɔ gye ɔgyankpaapu kɔtɔ kɔmaa numu tɔ. ¹⁹ Lu fɛɛ ɪ gye lbwaare kɪpɪrɛ nin fɛɛ mu kedubi mu kpini ɪ baa ɪ bu mu-bii mu tɔ. ²⁰ Mu-Bii Yesu kelewu oyu laasa mu sɔ, ye nkalan mu nu ɔ kyɛge mu sɔ, nu lbwaare bɔla sɔ taa lɔɔ sɔsɔ ye kase sɔ atɔ mu kpini ye mu nsana.

²¹ Saɲa kv tɔ mu, naafɔɔ fane kamaa nu fan taa kaapu lbwaare, nu lu fane alibi sɔ mu fan kisi mu fane nkɔlɔ tɔ. ²² Amaa nbunbu bire, lbwaare bɔla Krisito mu nu ɔ be bilinji nyumisa nu ɔ wu mu sɔ, lɔɔɔ fanaa mu nsana. ɔ waa umu ke fan ba waa asa kyɪrɛkyɪrɛ, yege fan man sɔ ineesi ye asɪn pwɪsa kv lbwaare ase, ²³ nu fan kan kyaga sɔ kɔɔle Krisito gyii, nu fan yɪlɛ tɔ kenken nu fan man kyɛge lu tamaa mu nu fan sɔ lu asɪn danbirasa mu tɔ mu. Asɪn danbirasa maɲa nu fan nu, nu ba tɔwe sa ɔsa kɔmaa numu kase sɔ, nu mɛ, Pɔɔli n baa n gye kusun mu osunpu fale.

Pɔɔli kusun sa Krisito kubu mu

²⁴ Nbuunbu mi ansi i gyii fɛɛ n man gyii awurufɔ sa fane. Lu fɛɛ mɛ awurufɔ tɔ mu, ngbaa mɛ n wu Krisito awurufɔ mu nu ɪ san mu sa mu asa, mu nu ba gye mu kubu kpini mu. ²⁵ lbwaare waa mɛ Krisito kubu mu kyaafole, nu ɔ sun mɛ ye n ba waa mu kusun. Kusun mu ɪ gye ye n lee mu asɪn mu kpini kase sa fane. ²⁶ Asɪn baalasa mu nu lbwaare man lee umu ifuli sa didaa abi, amaa nbunbu bire ɔ lee umu kaapu mu asa. ²⁷ ɪ gye lbwaare kɪpɪrɛ tɔ fɛɛ ɔ lee asɪn baalasa mu nu ɪ gye bunyaa asɪn mu kaapu ndendemande asa kpini. Asɪn baalasa mu ɪ gye ye Krisito maa bu fane tɔ mu, fan sɔ tamaa ye bunyaa lu lbwaare ase.

²⁸ An taa kanyaasɪn mu nu lbwaare sa anɛ mu an tɔwe abwaaresɪn, nu an da ɔkɔmaa numu kumu tɔ, yege an kaapu ɔkɔmaa numu ke a taa mu waa lbwaare abaa tɔ fɛɛ ɔ nye dan kɪkɔle Krisito gyii mu tɔ kyɛkyɛ. ²⁹ Inumu sɔ nu n taa ɔlɔn mu nu Krisito sa mɛ nu ii sun kusun mɛ tɔ mu, n kpan mɛ n-yɪ n sun mu.

2

¹ N biti fan wu kanan mu nu n mɔɔ mɛ n-yɪ gaa n sa fane, ye bamu nu ba bu Lawodisiya kade tɔ ye bamu nu ba man putu wu mɛ ye ansi mu. ² N waa umu ke ɪ waa fane kpini ɔlɔn tɔ, ke fan taa kebiti waa kɔnɔ kulɔn. Fale sɔ mu,

fen biti fan nu asin kumaa numu kyekyee naa lwe, ke i yege fan bu lbwaare asin baalasa mu, umu i gye Krisito gbaa-gbaa mu. ³ Mu nkun to nu kanyaasin ye kinyi lu lbwaare su kpini baala. ⁴ N towe fane inumu nin ke oku o man nye taa konu to kon asin pupwe ku ba pina fane. ⁵ Halu n maa man bu fane ase fale gbaa mu, me nfeere i gyan fane su, nu i waa me okon n maa nu fee fen waa umu nu i dagaa, nu fen su kukole Krisito gyii mu to kenken.

Krisito to nu an nye ane n-yii

⁶ Imu su, fee fan maa tee kole Krisito Yesu fee mu i gye fane-Nyuripe mu, fan kyina ye mu kanun. ⁷ Ke fan nye ilin yile mu to ke fan dan, ke fane kukole-gyii Krisito to mu i waa olun tii su fee kanan mu nu ba kaapu fane mu. Ke fan taa afwaala sa lbwaare gaa.

⁸ Fan baa fan da su ke fan man yege aku ba taa nyumisa kanyaasin ye antjesa pina fane biliji bamu anye. Lu fee bamu kikaapu mu gye anaana-to ye dulinyaa numu to n-yaayu libi lee nin, nu i man lu Krisito ase.

⁹ Lu fee Krisito Yesu to nu lbwaare laalaamuu mu kpini bu, ¹⁰ nu fan naa Krisito kiwaa kukulun su mu, fan nye mu nkpa numu lwe kyekyee. Mu i gye kumu sa awura ye alonpu kpini. ¹¹ Fan naa Krisito kiwaa kukulun su mu, i waa nin fee Krisito maa tije

fane iduu mu, nu man gye nyumisa i taa abaa tije fane. Krisito kitije fane iduu mu, i kaapu nin fee o lee fane lu alibi olun mu nu i bu fane nkolo to mu. ¹² Ba maa gye fane lbwaare kekyugye mu, i du nin fee ba maa pula fane tii Krisito su, nu ba bila kyini fane tii mu su ba nkpa to mu. Lu fee fan kole lbwaare olun mu nu o taa kyini mu ba nkpa to mu gyii.

¹³ Fan kyina fan du nin fee alewupu mu lbwaare ase lu fane alibi, ye fane kuman buu lbwaare nbara su. Amaa lbwaare kyini fane tii Krisito su ba nkpa to. Nu lbwaare taa ane alibi kpini kee ane, ¹⁴ nu o kpayi kupwe mu nu ba kyuroo yila lu ane kuman buu nbara mu su mu. O lee umu nu i du nin fee ba da umu tii Krisito su mata oyu laasa mu su. ¹⁵ Nu lbwaare bola Krisito kelewu oyu laasa mu kole n-yaayu libi ye alonpu mu olun kpini, nu o naabaa bamu sakyu to kaapu fee o gyii bamu su.

¹⁶ Imu su fan man yege oku o bun fane kupwe lu ato mu nu fen gyii abee fen nuu mu su, abee fan maa mee gyii kesu konu ku ye obwaayi pupwe kake gyankpaasa abee Gyiwu abi kake futesa ake kensi-gyii. ¹⁷ Inumu i gye sunkaala sa ato gbaa-gbaa mu nu ii biti i ba mu. Nu ato gbaa-gbaa mana i gye Krisito nin. ¹⁸ Imu su fan man kan yege oku o bun fane kupwe towe ye fan man dagaa kukoka mu, lu fan maa man biya fane

n-yu kase nu fan mee sun lbwaare nboɔ fɛɛ mu mu. Kanin ɔsa manja u tɔwe ye ɔ nye ansi su kilɛɛkaapu mu, amaa nyumisa nfeere nu ɔ su ɛɛ waa alala-sin kanin. ¹⁹ Nu ɔ man bila taa mu n-yu tii Krisito mu nu ɔ gye kumu mu sa kayu-wɔle mu kpini. Nu Krisito u yege nu kayu-wɔle mu kpini ku nye ɔlon, ikyini ye ɔkyagakpa mu kpini buga kɔta abaa, nu u dan kanan mu nu lbwaare ii biti.

²⁰ Lu fan maa wu tii Krisito su nu fan barige fane n-yu lu dulinyaa numu ato kaapusa to fale mu, mune i waa su nu fan san fan bu kakyina didaa mu to nu fan buu umu ikpa? ²¹ Kanin akaapusa mu aku i gye ye, "Fan man kɔta kinumu to! Fan man gyii unumu! Fan man mata unumu!" ²² Ato kisisa mu kpini ii biti i ba kyun. Lu fɛɛ i gye dulinyaa numu to asa kikaapu nun. ²³ Kanin nbara mu du nin fɛɛ kanyaasin maa bu umu to mu, fɛɛ kanan mu nu beɛ kpan bamu n-yu beɛ waa fɛɛ ba maa sun lbwaare nboɔ gaa mu, nu beɛ pina ye beɛ biya bamu n-yu kase, nu beɛ waa bamu kayu-wɔle awurɔfo. Amaa unumu kpini mee kye bamu to ke ba yege alibi kiwaa.

3

Krisito abuupu kakyina to nbara

¹ Lu lbwaare maa kyini fane tii Krisito su ba nkpa to su mu, fan taa fane nkolo gyaga susu ato su, katun mu nu Krisito te kuwura-gya su lbwaare gyisa* su mu. ² Fan taa fane nfeere gyaga susu ato su, man gye kase su ato su. ³ Lu fɛɛ fan wu sa fane kakyina didaa mu, nu nbunbu fane nkpa i baala tii Krisito su lbwaare ase. ⁴ Nu Krisito mu nu ɔ gye fane nkpa kan lu ifuli mu, fane gbaa fane fen biti fan lu ifuli ye mu bunyaa mu.

⁵ Imu su fan lee fane n-yu lu kase su kubaabuto libi kumaa numu to, fɛɛ abawole kebiti, ye agyaga-sin, ye kanyin ye kakyu biti kayelige, ye onsi-payi libi, ye me nkun n nye mu nu i gye kusun idakpa mu. ⁶ Lu unumu su mu lbwaare agbu lala mu i bu okpa u ba.† ⁷ Naafɔ kanin nu fan kyina fen waa, nu alibi mu ii gyii fane su. ⁸ Amaa nbunbu bure, n tɔwe fane ye fan lee fane n-yu lu fale ato numu kpini to, fɛɛ agbu ye agbu libi, ye kekisi ye nyumisa kitu-nyita ye ntɔwe gyaga mu nu u lu fane nno to. ⁹ Fan man tin antjesa sa abaa, lu fan maa lee fane kubaabuto didaa ye umu awaasa libi tumu. ¹⁰ Nbuunbu ane okumaa numu bilini nyumisa pupwe nun, nu fan baa fan du fɛɛ fane otɔɔpu lbwaare mu, ke fan ba bu mu danbirasa.

* **3:1** 3:1 lbwaare gyisa su u kaapu mu bunyaa ye mu ɔlon opula. † **3:6** 3:6 Agbu lala mu u ba bamu nu be mee nu lbwaare ase mu su. ‡ **3:11** 3:11 Giriki obii i gye okumaa mu nu ɔ man gye Gyiwu obii mu.

11 Lu kɔbaabɔtɔ pɔpwe numɔ sɔ mu, ɪ man bila i tiri fɛɛ ɔku gye Giriki obii‡ abɛɛ Gyiwu obii, abɛɛ bamu nu ba tɪn iduu abɛɛ bamu nu ba man tɪn iduu. I man tiri fɛɛ ɔku gye ɔfo kyilim abɛɛ ɔku ansi ɪ man bugi, abɛɛ ɔku gye kɪnye abɛɛ ɔku man gye kɪnye, amaa umu nu i tiri mu ɪ gye ye Krisito ɪ gye kɔtɔ kɔmaa, nu mu ɪ bu akɔɔle-gyipu kpini tɔ.

12 Kanɪn sɔ fɛɛ lbwaare maa tɪ fane ba waa mu asa kyɛkyɛre, nu ɔ sɔ kebiti sa fane mu, fan taa kɔwɛɛ kuwu, ye kɪdanbɪrasa kɪwaa, ye n-yu kase kɪbiya, ye bwahn kɪwaa ye kenyiita bun fɛɛ kaale. 13 Nu fane bɪrasa kan waa fane alibi mu, fan kpala umu sɔ, ke fan taa alibi kɛɛ abaa. Fan taa kɛɛ fɛɛ kanan mu nu ɔnyɪrɪpe taa kɛɛ fane mu. 14 Nu umu kpini kumu ɪ gye kɪnye kebiti sa abaa, kumu ɪ bute umu kpini bɔga waa kɔnɔ kulɔn kyɛkyɛɛ.

15 Lu fan maa gye kayɪ-wɔle kulɔn abi sɔ mu, lbwaare tɪ fane ba waa Krisito keyuula mu tɔ. Umu sɔ fan yege keyuula mu ki gyii kuwura fane nkɔlɔ tɔ. Fan taa afwaala sa lbwaare. 16 Fan yege Krisito asɪn mu ɪ kyɪna fane tɔ gaa. Fan taa kanyaasɪn kaapɔ abaa ke fan da abaa amu tɔ. Fan taa Asɪnkyan yɪlasa mu ɪlɔn ye abwaaresɪn ɪlɔn ye Kayaayu kɪlɛɛkaapɔ ɪlɔn fwaala lbwaare lu fane nkɔlɔ tɔ. 17 Nu kɔtɔ kɔmaa mu nu fen waa abɛɛ fen tɔwe mu, fan waa umu kpini

ɔnyɪrɪpe Yesu kitu tɔ sɔ, ke fan bɔla mu sɔ taa afwaala sa ɔse lbwaare.

Krisito abuu pu kɪkpaara sɔ nbara

18 Akyɪ-kilipu, fan biya fane n-yu kase sa fane-kuli ana, kanɪn ɪ dagaa Krisito ɔkyɪ maa waa.

19 Anyɪn-kilipu, fan nye kebiti sa fane-ka ana ke fan man nmanyan bamu.

20 Nbii, fan nu sa fane akɔbɔgepu kɔtɔ kɔmaa numu tɔ, lu fɛɛ umu ii gyii ɔnyɪrɪpe Yesu mu ansi.

21 Akɔbɔgepu fan man waa fane-bii ana agbɔ, man gye kanɪn bamu abaa ii biti ɪ yɔɔ.

22 Anyɛ, fan nu sa fane-nyɪrɪpe ana mu nu ba bu kase sɔ nfu mu kɔtɔ kɔmaa numu tɔ. Man gye saɲa mu nu bamu ansi ɪ gyan fane sɔ mu nkɔn nu fan waa, ke fan nye kɔwɛɛ kuwu lu bamu ase. Amaa fan nu sa bamu kesintin tɔ lu fane nkɔlɔ tɔ, lu ɔnyɪrɪpe mu beere sɔ. 23 Kɔtɔ kɔmaa mu nu fen waa mu, fan taa fane nkɔlɔ kpini waa umu fɛɛ fan maa waa umu fen sa ɔnyɪrɪpe mu, nu man gye asa, 24 fɛɛ fan nyi fan maa biti fan nye kukɔka mu nu ɔnyɪrɪpe taa yɪla mu asa mu. Lu fɛɛ Krisito ɪ gye ɔnyɪrɪpe gbaa-gbaa mu nu fen sun mu. 25 ɔkɔmaa mu nu ɔ waa alibi mu alibi kukɔka nu ee biti ɔ nye, lu fɛɛ lbwaare man sɔ nmɛɛge tɔ.

4

¹ Kase sɔ anyɪrɪpɛ, fan kɪ fane anyɛ sɔ kanan mɔ nɪ ɪ dagaa nɪ ɪ bɔrɔn, lɪ fɛɛ fane gbaa fane fan nyi fan maa sɔ ɔnyɪrɪpɛ sɔsɔ.

Asɪn kaapɔsa mɔ nɪ i tii sɔ

² Fan nye saɲa sa kabwaare-kulɛ saɲa kɔmaa, kɛ fan baa fan da sɔ kabwaare-kulɛ tɔ, kɛ fan taa afwaala sa lbwaare. ³ Kɛ fan kulɛ kabwaare-kulɛ sa anɛ gbaa-gbaa anɛ fɛɛ, lbwaare ɔ bugi ɔkpa sa mɔ asɪn mɔ kitɔwɛ, kɛ a nye ɔkpa tɔwɛ asɪn baalasa lɪ Krisito sɔ, ɪmɔ sɔ nɪ n tii obu fale. ⁴ Fan kulɛ kabwaare-kulɛ fɛɛ n taale n bugi tɔ n tɔwɛ asɪn mɔ kyɛkyɛɛ fɛɛ kanan mɔ nɪ ɪ dagaa fɛɛ n tɔwɛ mɔ. ⁵ Fan bɪ kanyaasɪn lɪ kanan mɔ nɪ fan kyɪna ye bamɔ nɪ ba man gye Krisito abuupu mɔ, nɪ ɔkpa kɔ kan bugi sa fane ye fan tɔwɛ bamɔ Krisito asɪn mɔ, fan tɔwɛ ɪmɔ sa bamɔ. ⁶ Fan yege fane ntɔwɛ ɪ baa ɪ bukɔn fɛɛ nfɔlɛ, kɛ fan bɪ kanan mɔ nɪ fan lɛɛ kɔnɔ sa ɔkɔmaa mɔ nɪ ɔ taase fane asɪn mɔ.

Afwaala laalaabwɛ

⁷ Anɛ bɪrɪsa Tikiku danbrasa mɔ nɪ ɔ gye kesintin obuupu ye kɪyaafɔlɛ ɔnyɪrɪpɛ kusun tɔ mɔ, ii biti ɔ ba tɔwɛ fane kanan mɔ nɪ n du nɪ. ⁸ ɪnɪmɔ sɔ nɪ n sun mɔ fane ase, kɛ fan nye bɪ kanan mɔ nɪ an du nɪ, kɛ ɔ bɛ tɔwɛ saɲɛ fane nkɔlɔ tɔ. ⁹ Maa

anɛ bɪrɪsa danbrasa Krisito ɔkɔlɛ-gyipu Onesimu mɔ nɪ ɔ gye fane aye obii mɔ, nɪ n sun mɔ fane ase. Bamɔ ii biti ba tɔwɛ fane asɪn mɔ nɪ ii kpɛɛ sɔ nɪ nɪ kpini.

¹⁰ Mɛ bɪrɪsa Arisitako mɔ nɪ ɔ bɔ mɛ ase obu tiisa tɔ mɔ ɪ fwaala fane. Kanɪn nɪ Banabasi mu-supu Maki gbaa ɪ fwaala fane. N wɔla tɔwɛ fane ye nɪ ɔ kan ba fane ase mɔ, fan kɪ mɔ sɔ danbrasa. ¹¹ Gyosuwa mɔ nɪ ba bɪla bɛɛ tɪ mɔ ye Gyusitusi mɔ gbaa ɪ fwaala fane. Bamɔ nkɔn ɪ gye Gyiwu abi mɔ nɪ ba tii mɛ bɪrɪsa ana sɔ, nɪ ba gye lbwaare kuwura-gyii mɔ tɔ asunsunpu, nɪ ba kye mɛ tɔ ye ɔdan. ¹² Epafarasi mɔ nɪ ɔ gye fane aye abi nɪ ɔ gye Yesu Krisito kɪyaafɔlɛ mɔ ɪ fwaala fane. Saɲa kɔmaa nɪmɔ ɛɛ kulɛ lbwaare gaa ɛɛ sa fane fɛɛ, ɔ waa fane kɛ fan yɪlɛ tɔ kenken, kɛ fan dan kɛ fane Krisito kɔkɔlɛ-gyii ɪ nye ilin gaa, kɛ fan waa lbwaare kebiti sɔ. ¹³ Ngbaagbaa mɛ n nyi kanan mɔ nɪ Epafarasi taa fane asɪn ye Lawodisiya abi ye Hirapoli abi asɪn waa mɔ asɪn tirisa, nɪ ee wu fane lewu. ¹⁴ Anɛ kyɛmɪnɛ danbrasa Luka mɔ nɪ ɔ gye ɔkyɛpɔ* mɔ, ye Demasi bɛɛ fwaala fane. ¹⁵ Ngbaa mɛ n fwaala anɛ bɪrɪsa ana mɔ nɪ ba bɔ Lawodisiya mɔ, ye ɔkyɪ Nimfa ye Krisito kubu mɔ nɪ bɛɛ gyanɛ mɔ aye mɔ.

* 4:14 4:14 ɔkyɛpɔ nɪ nɪ ɪ kaapɔ ye ɔsa maɲa gye ɔkɪta nɪn.

16 Nu ba kan kale owble numu sa fane lwe mu, fan ku su ke ba kale owble mana sa Krisito kubu mu nu ki bu Lawodisiya kade to mu gbaa, ke fane gbaa fane fan kale owble mu nu n kyuroo naa sa Lawodisiya abi mu.

17 Fan towe Akipusi ye, "Ku su ke fu lwe kusun mu nu fu nye lu Onyiripe ase mu."

18 Me Poulu i taa me gbaa-gbaa me kuba kyuroo afwaala numu n sa fane. Fan man tan su fee n san n bu obu kitii to. Ibwaare o bwaala fane.

Ɔwulɛ gyankpaasa mɔ nu Pɔɔli kyurɔɔ naa sa Tesalonika abi

1 Mɛ Pɔɔli maa Silasi yɛ Timoti ɪ kyurɔɔ Ɔwulɛ numɔ an sa fanɛ Krisito abi kubɔ mɔ nu fan bɔ Tesalonika mɔ, nu fan gye Ɔsɛ lbwaare yɛ Ɔnyirɛpɛ Yesu Krisito asa mɔ. lbwaare kabwaala yɛ kayɪ-yuuli kɪ baa kɪ bɔ fanɛ asɛ.

Tesalonika abi kɪkɔɔlɛ-gyii yɛ bamɔ kusun danbirasa

2 Saɲa kumaa an fwaala lbwaare lu fanɛ sɔ, nu an nyinɲi fanɛ kpini sɔ anɛ kabwaare-kulɛ tɔ. 3 Anɛ kabwaare-kulɛ sa lbwaare mɔ nu ɔ gye anɛ-Sɛ mɔ, an nyinɲi fanɛ sɔ kanan mɔ nu fan sun kusun lu fanɛ kɪkɔɔlɛ-gyii tɔ, yɛ kebiti mɔ nu fan taa waa kusun bulɔnsa, yɛ kanan mɔ nu fan nyɛ kɔkɔɔlɔ yilɛ tɔ lu tamaa mɔ nu fan sɔ anɛ-Nyirɛpɛ Yesu Krisito tɔ mɔ.

4 Anɛ-daa ana yɛ anɛ-supu ana, an nyi fɛɛ lbwaare kebiti sɔ nu ɔ lɛɛ fanɛ waa mɔ lɛɛ. 5 Lu fɛɛ an man taa asɪn danbirasa mɔ ba tɔwɛ sa fanɛ kɔnɔ tɔ nkɔn nɪn. Amaa an ba tɔwɛ fanɛ asɪn mɔ yɛ Kayaayu Kyirɛkyirɛ mɔ ɔɔn tɔ, nu ɪ yɛgɛ nu fan kɔɔlɛ asɪn mɔ gyii yɛ ɪ gye kesintin. Nu fan wu kakyɪna danbirasa mɔ nu an kyɪna yɛ fanɛ, kɛ ɪ kye fanɛ tɔ. 6 Fan kase anɛ yɛ Ɔnyirɛpɛ mɔ awaasa tɔ,

umɔ sɔ halɪ awɔrɔfɔ mɔ nu fan bɔ umɔ tɔ gbaa mɔ, fan kɔɔlɛ asɪn mɔ yɛ kensi-gyii mɔ nu Kayaayu Kyirɛkyirɛ mɔ sa fanɛ mɔ. 7 Umɔ sɔ akɔɔlɛ-gyipu mɔ nu ba bɔ Masedoniya yɛ Akiya mɔ kpini bɛɛ kɪ fanɛ awaasa nu bɛɛ bɪla umɔ. 8 Nu Ɔnyirɛpɛ asɪn mɔ ɪ man yalagɛ lu fanɛ asɛ kpɛɛ Masedoniya yɛ Akiya nkɔn, amaa fanɛ lbwaare kɪkɔɔlɛ-gyii asɪn mɔ, ɪ yalagɛ kpɛɛ katɪn kumaa numɔ. Kanɪn sɔ ɪ man daaga fɛɛ a bɪla tɔwɛ kutɔ kɔ lu umɔ sɔ. 9 Lu fɛɛ bamɔ gbaa-gbaa bamɔ bɛɛ tɔwɛ kɪfɔ kɪtaa mɔ nu fan kɪtaa anɛ. Bɛɛ tɔwɛ asa kanan mɔ nu fan kyɛɛgɛ lu idakpa kusun tɔ, ba sun lbwaare mɔ nu ɔ sɔ nkpa yɛ kesintin mɔ.

10 Nu bɛɛ tɔwɛ kanan mɔ nu fan gyoo lbwaare Mu-Bii Yesu mɔ nu ɔ kusaa mɔ lu lewu tɔ, mɔ kibwii lu sɔsɔ ba mɔ asɪn. Nu mɔ ɪ kɔɔlɛ anɛ lu lbwaare agbɔ lala mɔ nu kii biti kɪ ba asa sɔ mɔ.

2

*Pɔɔli kusun sunsa
Tesalonika kade tɔ*

1 Anɛ-daa ana yɛ anɛ-supu ana Krisito abuuɔpɔ, fanɛ gbaa-gbaa fanɛ fen nyi fɛɛ anɛ kɪba mɔ nu an ba fanɛ asɛ mɔ man waa kɪyan. 2 Pɔyɪ kɛ a ba fanɛ asɛ mɔ, fen nyi kanan mɔ Filipi abi ba saale anɛ nu ba yɛgɛ nu an gyii awɔrɔfɔ. Amaa halɪ ba maa kusɔ yilɛ anɛ sɔ gbaa mɔ, lbwaare kye anɛ tɔ nu an nyɛ kɔkɔɔlɔ yilɛ tɔ, nu an taale tɔwɛ fanɛ mɔ asɪn

danbirasa mu. ³ Asin mu nu an towe an kole fane fale mu, an man foyi okpa, nu i man gye nfeere libi ku su, nu i man gye npina asin. ⁴ Amaa lbwaare u ku wu ane nu o taa asin danbirasa katowe waa ane abaa to. Imu su man gye nyimisa kebiti su nu an waa, amaa kanan mu nu i bola lbwaare ansi mu. Mu ii nyi ane nkolo to ye ane nfeere. ⁵ Fane gbaa-gbaa fen nyi fee an man taa kono to kon asin towe fane. Nu an man taa sehn baala fane su ke a nye kutu ku lu fane ase. lbwaare i gye ane kesintin ogyipu. ⁶ An man kyina an biti ayin-bi lu asa ase abee fane ase abee oku ase.

Fee kanan mu nu an gye Krisito Asunpu fale mu, naafoo an su okpa fee a bilinji kasula fane su, ⁷ amaa an yoo ane n-yu kyina fane ase fee kanan mu nu talapo u yoo mu n-yu ee ku mu-bii ana su mu. ⁸ A maa biti fane asin gaa su mu, man gye lbwaare asin danbirasa mu nkun nu an taa biya fane. Amaa an taa ane n-yu gbaa sa fane tii su, lu fee fan bilinji ane abitipu. ⁹ Me-daa ana ye mi-supu ana, n kole gyii fee fen nyinji kanan mu nu an waa kusun gaa sana mu nu an bu fane ase mu. An waa kusun kakyowape ye kagyanbwe an ku ane n-yu su, sana mu nu an towe fane asin danbirasa mu, kanan mu nu a man bilinji kasula fane oku su.

¹⁰ Fane mu nu fan kole Yesu gyii mu, fan naa lbwaare i gye ane kesintin

agyipu lu kanan mu nu an kyina fane to, nu an man su ineesi iku, nu ane iku i kyiigi, nu alibi ku man bu ane n-yu su. ¹¹ Lu fee fan nyi kanan mu nu an bila fane okumaa numu, fee kanan mu nu ose u bila mu gbaa-gbaa mu-bii ana mu. ¹² An waa fane aniya to, nu an towe yuula fane nkolo, nu an towe waa fane kanan mu nu fan kyina kakyina danbirasa mu nu i bola lbwaare ansi. Mu i tu fane ba mu kuwura-gyii ye mu bunyaa mu to.

*Tesalonika abi mu
kikole-gyii ye kenyiita*

¹³ Nu ane gbaa ane an bila an kyaga su an fwaala lbwaare, lu fee fan maa kole lbwaare asin mu nu fan nu lu ane ase mu, fan man kole asin mu fee asa asin, amaa fan kole imu gyii fee i gye lbwaare asin mu gbaa-gbaa, fee kanan mu nu i gye kesintin mu. Kanin lbwaare asin manja ii sun kusun fane mu nu fan kole gyii mu to. ¹⁴ Fane, me-daa ana ye mi-supu ana, an wu fee asin libi mu nu i ba tu lbwaare kubu-kubu mu nu i gye Krisito lee, nu i bu Gyudeya mu, kanin asin libi kulon manja i ba tu fane gbaa. Lu fee kanan mu nu fane gbaa fane fan wu aworofu fane gbaa-gbaa asa abaa to mu, kanin nu ba wu aworofu Gyiwu abi abaa to. ¹⁵ Bamu i gye bamu nu ba moo Onyuripe Yesu, nu didaa mu bamu i moo lbwaare atowepu mu, nu

bamu akulun manja i gya ane kyone mu. Bamu asin i mee gyii lbwaare ansi, nu ba kusu yile asa kpini su. ¹⁶ Nu ba kpan bamu n-yu fee naafoo bee tii ane okpa, ke a man nye towe Asin danbirasa mu sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu, ke lbwaare o molige bamu. Lu fale okpa su mu, ba kubla bamu alibi gyaga abaa su naa fuv umu laalaalowe. Nbuunbu mu lbwaare nye agbu waa bamu, nu ee biti o buite bamu asu.

Pooli ii biti fee o bila naa booo Tesalonika abi su

¹⁷ Amaa me-daa ana ye mi-supu ana, saja dee ku mu nu ba barige anaa fane nsana mu, an lu fane ansi su bure, amaa fane asin i san i bu ane nfeere to. Imu su i yile ane ansi su gaa fee okpa kumaa numu su mu a bwii ba wu fane. ¹⁸ An biti gaa fee a ba fane ase. Me Pooli, n kpan me n-yu saja gaalaagaa su fee a ba fane ase, amaa Sitaane tii ane okpa. ¹⁹ Ane-Nyuripe Yesu Krisito kibwii ba mu, mine i gye ane tamaa ye ane kensi-gyii ye ane bunyaa kanye mu ansi to? Man gye fane? ²⁰ Kesintin mu, fane i gye ane bunyaa ye kensi-gyii.

3

Ba sun Timoti kpee Tesalonika

¹ Imu su a maa wu ye a man bila ye a taale waa kuto ku lu umu su mu, an waa ane nfeere fee ane nkun an sii Antensi kade to nfu. ² Nu

an sun ane-supu Timoti mu nu o gye ane birisa lbwaare kusun obuupu mu nu anaa mu an towe asin danbirasa lu Krisito su. An sun mu ye o ba waa fane olun to ye aniya to fane kikoolle-gyii su. ³ Ke kanyanla mu nu u ba fane su fale, i man yege fane to oku o bwii kamaa. Fane gbaa-gbaa fane fen nyi fee i gye lbwaare kebiti nu kanyanla numu i ba ane su. ⁴ Kesintin to, saja mu nu an bu fane ase mu, an taale an towe fane fee an biti an nye kanyanla. Nu i ba kanin kesintin fee kanan mu nu fan nyi mu. ⁵ Lu umu su n maa man bila ye n taale kyuna yege n man wu fane mu, n sun Timoti ye o ba ku kanan mu nu fan yile fane kikoolle-gyii to. Lu fee i su me kufuu fee fale otutokupu mu ba tuv fane to ku, ke i yege ane kipurine mu i waa kuyan.

Timoti ba towe asin bukansa lu Tesalonika abi su

⁶ Amaa Timoti dan lu fane ase ba nbuunbu numu nu o biya asin bukansa lu fane kikoolle-gyii ye fane kebiti mu nu fan su. Nu o towe ane ye ane asin a bu fane nkolo to nu fen nyinji ane su gaa saja kumaa numu, nu fen biti fee anaa fane an wu abaa, fee kanan mu nu ane gbaa ane an biti mu. ⁷ Imu su, me-daa ana ye mi-supu ana, anaa ane awurufo mu nu an gyii ye kanyanla mu nu a wu mu kpini mu, lu fane kikoolle-gyii su mu i

waa ane olon to. ⁸ Nbuunbu bure, ane nkolo i tye ane lu kanan mu nu fan yle Onyiripe mu to kenken mu. ⁹ Afwaala moo nu an biti a taa sa lbwaare lu fane su, lu kensi-gyii mu nu lbwaare yeye nu an nye lu fane su fale? ¹⁰ Kakyuwape ye kagyanbwe kpini an kole kabwaare-kole gaa lu ane nkolo to fee a bila nye wu fane, ke a sa fane kuto mu nu ki tiri fane kikoole-gyii mu to.

¹¹ Nu ane kabwaare-kole i gye ye ane-Se lbwaare gbaa-gbaa ye ane-Nyiripe Yesu ba bugi okpa sa ane ke a ba fane ase. ¹² An kole ane-Nyiripe Yesu ye, o yeye fane kebiti ki nye akyo tii su, ke fan biti abaa ye okumaa numu gaa, fee kanan mu nu ane gbaa an su kebiti sa fane mu. ¹³ An kole fee o sa fane kokolo osu, ke alibi ye ineesi iku i man bu fane n-yu su ane-Se lbwaare ansi to, saja mu nu ane-Nyiripe Yesu ii biti o ba maa lbwaare asa mu.

4

Kayina mu nu i bola lbwaare ansi

¹ Me-daa ana ye mi-supu ana, an sa fane konu ye fan kyina kakyina mu nu i gyii lbwaare ansi, nu fan nu sa ane. Ane laalaalawe asin mu i gye ye an su Onyiripe Yesu an kole fane ye, fan kita to ke fan waa umu nu i kyo fale tii su. ² Lu fee fen nyi kikaapu mu nu an kaapu fane lu Onyiripe Yesu olon to.

³ I gye lbwaare kebiti nu fee fan man waa fane n-yu ineesi, ke fan lee fane n-yu lu abawole-sin to. ⁴ Ke fane okumaa numu o kun mu n-yu lu kakyu abee kanyin biti su, kanan mu nu o baa o du kyirekyire ke o nye beeree. ⁵ Ke mu awaasa i man ba i gye kayalaga okpa su fee bamu nu ba man nyi lbwaare maa mu ikpa mu. ⁶ Nu oku o man taa fale awaasa libi numu waa mu birisa, abee o sisii mu kayalaga asin ku to. Lu fee Onyiripe ii biti o bute bamu nu bee waa fale alibi asu, fee kanan mu nu an wola towe fane nu an da fane amu to mu. ⁷ lbwaare man tu ane ye an ba waa agyaga-sin nu, amaa a ba kyina kakyina kyirekyire to. ⁸ Imu su okumaa mu nu ee kina kikaapu numu mu, man gye nyumisa nu ee kina, amaa lbwaare mu nu ee sa ane mu Kayaayu Kyirekyire mu, nu ee kina.

⁹ Nu lu kinyi-bii kebiti bure su mu, i man bila i tiri fee a kyuroo owole sa fane. Lu fee lbwaare kaapu fane gbaa-gbaa fane kanan mu nu fan biti abaa. ¹⁰ Nu kesintin to mu, fen biti fane birisa ana mu nu ba bu Masedoniya kase su kpini. Amaa ane birisa ana, an towe an waa fane aniya to fee fan kyaga su waa kanin tii su.

¹¹ Fan kpan fane n-yu ke fan kyina kayu yuuli to, ke okumaa numu o man taa mu n-yu waa asa asin to, ke fan taa fane abaa sun kusun. An wola towe fane inumu kpini.

12 Lu kanin sɔ mɔ, fen biti fan nye beereɛ lu asa mɔ nu ba man tii fane sɔ mɔ ase, ke ɪ yege ke fan man taa fane n-yu tɔv oku sɔ.

Ɔnyiripe Yesu kibwii ba mɔ

13 Mɛ-daa ana ye mi-supu ana, a mee biti fɛɛ fan baa fan bu kitentenbiri tɔ lu alewupu sɔ, abɛɛ fane nkɔlɔ i nyita fane fɛɛ asansa mɔ nu ba man sɔ tamaa mɔ. 14 An kɔɔle gyii fɛɛ Yesu wu nu o bwii kyini ba nkpa tɔ, kanin maɲa nu an bila kɔɔle gyii fɛɛ bamɔ nu ba kɔɔle Yesu gyii nu ba wu mɔ, lbwaare ii biti ɔ bwii kyini bamɔ ba nkpa tɔ, ke ba maa Yesu ba bwii ba. 15 Lu Ɔnyiripe mɔ gbaa-gbaa kɔnɔ tɔ asin mɔ, nu an tɔwe fane ye anɛ mɔ nu an san an tɛ nkpa tɔ naa fɔv kake mɔ nu Ɔnyiripe ii biti ɔ ba mɔ, a mɛɛ ye a gyankpaa alewupu mɔ. 16 Lu fɛɛ Ɔnyiripe mɔ gbaa-gbaa ii biti ɔ kpɔlɔge lu sɔsɔ ɛɛ ba kase, ye ulawɔ lala kɔnɔsa ye lbwaare kabɔɔ bulisa ɔbulɛ ye lbwaare kabɔɔle, ke bamɔ nu ba wu Krisito tɔ mɔ ba gyankpaa kyini. 17 Imɔ kamaa mɔ, anɛ mɔ nu an sii nu an san an bu nkpa tɔ mɔ, ee biti ɔ kɔtaa anɛ buga bamɔ tɔ abwaare-wɔle tɔ, ke a naa gyaɲa Ɔnyiripe mɔ sɔsɔ. Ke a naa kyina ye Ɔnyiripe mɔ kakpaa. 18 Imɔ sɔ fan taa fale asin numɔ tɔwe waa abaa ɔlɔn tɔ.

5

*Fan kuvla fane n-yu gyoo
Yesu kibwii ba mɔ*

1 Mɛ-daa ana ye mi-supu ana, ɪ man bila i tiri fɛɛ a kyɔrɔɔ asin ku lu saɲa ye kake mɔ nu inumɔ ii biti i ba mɔ sa fane. 2 Lu fɛɛ fane gbaa-gbaa fen nyi kesintin tɔ fɛɛ Ɔnyiripe Yesu Kake Lala mɔ nu ee biti ɔ ba mɔ, ii biti ɪ baa i du nin fɛɛ oyu maa ba kagyanbwe mɔ. 3 Saɲa mɔ nu asa beɛ tɔwe ye, “An sɔ kayu yuuli nu sehn man bila ye ɔ waa anɛ” mɔ, tɔtɔ nu kenyiita kii biti ku ba bamɔ sɔ opula tɔ fɛɛ kanan mɔ nu kedunɲidi ku kɔtaa ɔtɔ wuya mɔ. Nu bamɔ oku mɛɛ ye ɔ taale lɛɛ mɔ n-yu lu kanin awɔrɔfɔ mɔ tɔ.

4 Amaa fane akɔɔle-gyipu bure, fan man bu kitentenbiri tɔ, ke kanin kake maɲa ku ba purigi fane fɛɛ oyu mɔ. 5 Fane kpini fen gye fitɔla tɔ asa nu fen naa kayiɛ tɔ. Amaa a man gye kagyanbwe asa mɔ nu an naa kitentenbiri tɔ. 6 Imɔ sɔ fan man yege an baa an du fɛɛ bamɔ nu ba de tan sɔ mɔ, amaa fan yege an kuvla anɛ n-yu ke an baa an da sɔ. 7 Lu fɛɛ bamɔ nu beɛ de mɔ, beɛ de kagyanbwe nin, nu bamɔ nu beɛ buɔ nta mɔ, beɛ buɔ kagyanbwe nin. 8 Amaa fɛɛ a maa gye kayiɛ tɔ asa mɔ, fan yege an kuvla anɛ n-yu, ke a taa anɛ kɔkɔle-gyii ye kebiti waa kɔtɔ kunsu kun anɛ nkɔlɔ sɔ fɛɛ kanan mɔ nu anaakɔpɔ beɛ waa mɔ. Ke a taa kamɔlɔge mɔ nu an sɔ tamaa mɔ waa

kɔwɔrɔ bun ane amu sɔ fɛe anaakɔpɔ awɔrɔ. ⁹ Lu fɛe lbwaare man tu ane ye a ba gyii awɔrɔfɔ lu mɔ agbɔ lala mɔ sɔ. Amaa ɔ tu ane ye lu ɔnyiripe Yesu Krisito sɔ ke a ba nye kamɔlige. ¹⁰ Yesu Krisito wu sa ane nin, umɔ sɔ an kan an tɛ nkpa tɔ nin oo, abɛe an wu nin oo, anaa mɔ a bɔga kyina. ¹¹ Imɔ sɔ fan tɔwe waa abaa ɔlɔn tɔ, ke fan kye abaa tɔ fɛe kanan mɔ nu fen wɔla fen waa fale.

Laalaalɔwe asin ye afwaala

¹² Ane-daa ana ye ane-supu ana, an kule fane fɛe fan taa beereɛ sa fane agyankpaapɔ mɔ nu fanaa bamɔ fen sun ɔnyiripe Yesu Krisito mɔ. Bɛe kpan bamɔ n-yu bɛe waa kusun nu bɛe kaapɔ fane kanan mɔ nu fan kyina kakyina danbirasa tɔ. ¹³ Lu kusun mɔ nu bee sun sɔ mɔ, fan taa beereɛ lala sa bamɔ ke fan biti bamɔ asin gaa. Ke fan taa kayi-yuuli kyina ye abaa. ¹⁴ Ane-daa ana ye ane-supu ana, an tɔwe fane ye, fan da awɔlegyɔpɔ mɔ nu ba bu fane tɔ mɔ amu tɔ, ke fan tɔwe waa bamɔ nu ba man sɔ nkɔlɔ mɔ, ke fan kye apɔɔsɔpɔ mɔ tɔ, ke fan nye kenyiita sa ɔkɔmaa numɔ. ¹⁵ Fan ku sɔ ye ɔdan ke fane tɔ ɔkɔ ɔ man taa alibi ka alibi kɔkɔ. Amaa sɔja kɔmaa fan kpan fane n-yu fan waa kidanbirasa fen sa abaa ye ɔkɔmaa numɔ.

¹⁶ Fan yege fane ansi i gyii sɔja kɔmaa. ¹⁷ Fan kyaga sɔ fen kule kabwaare-kule

sɔja kɔmaa. ¹⁸ Fan taa afwaala sa lbwaare kɔtɔ kɔmaa tɔ. Lu fɛe inumɔ nu lbwaare ii biti fɛe fan waa lu Yesu Krisito ɔlɔn tɔ sɔ. ¹⁹ Fan man dun Kayaayu Kyirekyire fulɔn mɔ kusun. ²⁰ Nu lbwaare Kayaayu kan lɛe asin sa mɔ atɔwɛpɔ nu bɛe tɔwe fane mɔ, fan man mirigi asin mɔ nɔɔ. ²¹ Amaa fan tɔb bamɔ asin tɔwesa ye kɔtɔ kɔmaa tɔ ku, ke fan kɔtaa umɔ nu i bɔrɔn. ²² Ke fan lɛe fane n-yu lu alibi kɔmaa numɔ tɔ.

²³ lbwaare mɔ nu ɔ gye keyuula wuya mɔ, ɔ lɔɔɔ fane kɔtɔ kɔmaa numɔ tɔ yɔla sa mɔ n-yu. Ke ɔ ku fane kayaayu ye fane kala ye fane kayi-wule kpini sɔ, ke alibi aku i man ba i bu fane sɔ kake mɔ nu ane-Nyiripe Yesu Krisito ii biti ɔ bwii ba mɔ. ²⁴ lbwaare mɔ nu ɔ tu fane waa mɔ lɛe mɔ, mɔ i gye kesintin wuya nu ee biti ɔ waa kanɔn. ²⁵ Ane-daa ana ye ane-supu ana, fan kule kabwaare-kule sa ane. ²⁶ Fan fwaala Krisito abi mɔ kpini ke fan taa kebiti baari abaa. ²⁷ Lu ane-Nyiripe Yesu Krisito kitu tɔ sɔ, n tɔwe fan ye fan kale ɔwɔle numɔ sa akɔɔle-gyipu mɔ kpini.

²⁸ Ane-Nyiripe Yesu Krisito kabwaala ku baa ku bu fane ase.

Ɔwɔle nyɔsapu mu nu Pɔɔli kyurɔɔ naa sa Tesalonika abi

Afwaala

¹ Mɛ Pɔɔli maa Silasi ye Timoti ɪ kyurɔɔ ɔwɔle numu an sa fane Krisito abi kubu mu nu fan bu Tesalonika, nu fan gye anɛ-Sɛ Ibwaare ye Ɔnyiripe Yesu Krisito asa mu.

² Anɛ-Sɛ Ibwaare ye anɛ-Nyiripe Yesu Krisito ba bwaala fane ke ba sa fane kayi yuuli.

Yesu Krisito kibwii ba mu asin

³ Anɛ-daa ye anɛ-supu ana, i tiri fɛɛ an fwaala Ibwaare saɲa kumaa numu lu fane su. Nu ɪ dagaa fɛɛ a maa waa kanin. Lu fɛɛ fane kikɔɔle-gyii ku dan kii tii su, nu fane kebiti mu nu fan su sa abaa mu kii tii su. ⁴ Imu su nu anɛ gbaa-gbaa anɛ an taale da anɛ nkɔɔ su, an tɔwe fane n-yu su asin an sa Ibwaare kubu-kubu mu tɔ kpini, lu kanan mu nu fen nye nkɔɔ yɔle fane kikɔɔle-gyii tɔ, lu fane kanyanla ye awɔrɔfo mu nu fen gyii mu tɔ.

⁵ Inumu kpini ɪ kaapu fɛɛ Ibwaare katalɛ mu ki du kyɛkyɛɛ. Imu ii biti ɪ yege ke fan baa fan dagaa sa Ibwaare kuwura-gyii mu nu fen gyii kumu su awɔrɔfo mu. ⁶ Ibwaare gye kesintin ogyipu nin. Mu ii biti ɔ taa awɔrɔfo tɛɛla bamu nu bɛɛ

nyanla fane mu. ⁷ Ee biti ɔ sa fane mu nu fen gyii awɔrɔfo mu ye anɛ kpini ɔfɔtɛ, saɲa mu nu anɛ-Nyiripe Yesu ee biti ɔ lu susu ba maa mu nɔɔɔ lɔlɔnpɔ ye fulɔn mu. ⁸ Nu fulɔn nu Ibwaare ii biti ɔ taa butɛ bamu nu bee kina mu mu, ye bamu nu ba waa kusu tɔ ɔlɔn sa Ɔnyiripe Yesu Krisito Asin danbirasa mu. ⁹ Ibwaare ii biti ɔ butɛ bamu kusu mu nu ki gye kenyiita kakpaa, ke ɔ gya bamu lu mu ansi ye mu bunyaa mu ɔlɔn tɔ. ¹⁰ Kanin kake mu nu Yesu ii biti ɔ ba mu, mu asa mu nu ɔ lɔɲɔ yɔla mu, bee biti ba kusaa mu kitu susu, ke bamu nu ba kɔɔle gyii mu ba yɔn mu. Fane gbaa fane fan tii su, lu fɛɛ fan kɔɔle mu asin mu nu an tɔwe fane mu gyii.

¹¹ Inumu kpini ɪ maa bu anɛ nfɛere tɔ su mu, an kule kabwaare kule an sa fane saɲa kumaa numu fɛɛ Ibwaare ɔ lɔɲɔ fane, ke fan dagaa kitu mu nu ɔ tu fane mu. Ke lu mu ɔlɔn tɔ su mu ɔ yege kuto danbirasa kumaa mu nu fan fe nfɛere ye fen biti fan waa mu, ɪ waa ɔdan sa fane, ke fane kikɔɔle-gyii kusun mu nu fen waa mu fan taale waa kumu naa lɔwɛ. ¹² An kule inumu kabwaare kule fɛɛ anɛ-Nyiripe Yesu Krisito kitu ki dii susu, ke asa ba wu mu bunyaa fane tɔ, ke lu Yesu Krisito su mu, fane kitu ki dii susu fɛɛ kanan mu nu Ibwaare maa anɛ-Nyiripe Yesu Krisito ba bwaala fane mu.

2

Om̄v nū o mee buu sehn mū asin libi

¹ Ane-daa ana ye ane-supu ana, lu ane-Nyiripe Yesu Krisito kiba mū sv ye kanan mū nū a buga naa gyaŋa mū sv mū, an kule fane ye, ² nū oku kan ba fane ase ye lbwaare lee mū asin sa mū ye o towe fane mū, abee o nye okala ku abee o nye owole lu ane ase mū nū ku towe ye Onyiripe Yesu kake lala mū ki tee ba mū, fan man yege fane nfeere i wuliti fane to abee i nmaa fane nkolo. ³ Okpa kumaa numu sv mū fan man yege oku o pina fane. Lu fee kanin kake mū mee ye o ba, amoo om̄v nū ee biti o ba kusv yile kina lbwaare mū, o ba poyi. Nū nyimisa mū nū o mee buu sehn, nū ee biti o wu foyi kakpaa mū, ii biti i lee mū ifuli poyi ke kake mū ki fu. ⁴ Ee biti o kusv yile kutu kumaa mū nū nyimisa ii sun fee idakpa ye umu to ato ye lbwaare gbaa. Imu sv ee biti o kusaa mū n-yu umu kpini sv, ke o naa kyina kabwaare-sunkpa aye mū to, ee towe ye mū i gye lbwaare.

⁵ Fen mee nyinji fee saŋa mū nū n kyina n bu fane ase mū n towe fane umu kpini? ⁶ Nū nbunbu fan nyi kutu mū nū kii tii om̄v nū o mee buu sehn mū okpa, lu fee saŋa mū nū ii biti i ba lee mū ifuli mū i man pu fu. ⁷ Lu fee om̄v nū o mee buu sehn mū olon mū i wola ii sun kusun asiri to, nū

i yege asa bee waa kusv to alon. Amaa om̄v nū ee kun kumu nbunbu mū, ii biti o kyaga sv ee kun kanin naa fuu saŋa mū nū lbwaare ii biti o lee mū lu okpa mū sv. ⁸ Tutu nū lbwaare ii biti o lee om̄v nū o mee buu sehn mū ifuli, nū Onyiripe Yesu kan bwii ba mū, ke o taa mū kono to afuu mū moo mū, ke o taa mū bunyaa nyita mū kakpaa. ⁹ Om̄v nū o mee buu sehn mū kiba mū, ee biti o sun Sitaane kusun. Ee biti o taa Sitaane olon waa adangana ye sinkaala ye asin kyinkyinsa pina asa. ¹⁰ Nū ee biti o bola okpa kumaa sv taa asin libi pina bamu nū bee biti ba nyita mū. Bee nyita, lu fee ba kina kesintin mū nū kii biti ki molige bamu mū. ¹¹ Lu umu sv lbwaare u yege nū antjesa lala ba bamu nfeere to, ke ba lan bee kool antjesa mū bee gyii, ¹² ke bamu nū ba kina kesintin kikool-gyii mū, nū bamu ansi i gyii alibi kwaa sv mū kpini bee biti ba gyii kupwe.

Fan yile fane kikool-gyii to kenken

¹³ Ane-daa ana ye ane-supu ana mū nū Onyiripe ii biti fane asin, i dagaa saŋa kumaa numu a maa fwaala lbwaare sa fane. Lu fee lbwaare wola lee fane lu npiili ase mū ye ee biti o molige fane. O waa umu nun lu Kayaayu Kyirekyire mū olon to ye fane kikool kesintin mū gyii, ke fan baa fan gye bamu nū o lonu yile sa mū n-yu.

14 Ibwaare bola mu asin danbirasa mu nu an towe mu su tu fane ye fan ba nye ane-Nyiripe Yesu Krisito bunyaa mu. 15 Kanin su, ane-daa ana ye ane-supu ana, ane asin mu nu an kaapu fane ye umu nu an kyuroo sa fane mu, fan yile to ke fan kitaa umu to kenken.

16 Ane-Nyiripe Yesu Krisito gbaa-gbaa ye ane-Se Ibwaare mu nu bee biti ane asin gaa mu, ba bola kabwaala mu su towe waa ane olun to kakpaa, nu ba sa ane tamaa danbirasa. 17 An kule fee Ibwaare o towe kitaa fane nkolo, ke o waa fane olun to lu fane kuto danbirasa kumaa mu nu fen waa ye umu nu fen towe.

3

Fan kule kabwaare kule sa ane

1 Ane-daa ana ye ane-supu ana, ane laalaalowe asin mu i gye ye, fan kule kabwaare kule sa ane ke Onyiripe asin mu i nye yalage bilen-bilen, ke i nye beeree lala fee kanan mu nu i nye fane ase mu. 2 Ke fan kule kabwaare kule ye Ibwaare o lee ane lu amu to olun wuya ana ye asin libi wuya ana abaa to, lu fee man gye okumaa numu u koolle Yesu gyii. 3 Amaa Onyiripe mu gye kesintin wuya nin, nu mu ii biti o sa fane olun ke o kun fane lu Sitaane kibaa to. 4 An su kikoolle-gyii Onyiripe mu to fee ee yege nu fen waa, nu fen biti fan kyaga su waa ato mu nu

an sa fane kono ye fan waa mu. 5 An kule kabwaare kule ye, Onyiripe o bilinjaa fane nfeere kpee Ibwaare kebiti mu to ye Yesu Krisito kokolo kinye yile to mu to.

Oku o man waa owoblegyoo

6 Ane-daa ana ye ane-supu ana, lu Onyiripe Yesu Krisito kitu to su mu, an sa fane kono ye fane birisa mu nu o mee biti kusun kiwaa, nu mu kibaaboto ki man naa ye kikaapu mu nu fan nye lu ane ase mu, fan kitaa fane n-yu lu mu su. 7 Fane gbaa-gbaa fane fen nyi kanan mu nu i dagaa fee fan buu ane ayaa natesa. Lu fee saja mu nu an bu fane ase mu a man kyina waa woblegyoo, 8 nu an man gyii oku agyito yege a man ka umu kuko. Amaa an payi ansi waa kusun ye kikipine kakyowape ye kagyanbwe kanan mu nu ane kikyina fane ase mu i man waa kasula sa fane to oku. 9 A maa waa unumu mu, i man gye nin ye a man su okpa ke a taa ane n-yu tub fane nkyeto su, amaa an waa yila nin ke fan nye buu ane ayaa natesa su. 10 Halu saja mu nu an bu fane ase mu an sa fane kono ye, "Okumaa mu nu o mee biti kusun kiwaa mu, o man gyii."

11 An nu ye aku ba bu fane to ba su woblegyoo. Be mee sun kusun ku, amoo asa asin to kinate loo. 12 Bamu nu be du kanin mu, an sa bamu kono nu an towe an sa bamu Onyiripe Yesu Krisito

kitu to su ye ba biti kusun
waa biti bamu agyito gyisa.
13 Amaa fane, ane-daa ana ye
ane-supu ana bure, fan man
yeye kidanbirasa kiwaa i fii
fane.

14 Nu fane to oku kan kina
ane asin mu nu an kyurɔɔ
waa owule numu to fale mu,
fan baa fan da mu su. Fanaa
mu fan man bila buga waa
sehn, ke ipeeli i kita mu.
15 Fan man taa mu waa fee
fane don, amaa fan tawe
waa mu fee fane-nyi mu-bii
ana to oku.

Laalaalwe afwaala

16 Ane kabwaare kole i
gye ye ane-Nyirpe Yesu
Krisito gbaa-gbaa mu nu o
gye kayi-yuuli wuya mu,
o sa fane kayi-yuuli sana
kumaa ye okpa kumaa su.
Ane-Nyirpe Yesu o baa o bu
fane kpini ase.

17 Me Pɔɔli me gbaa-gbaa
me i taa me kɔbaa kyurɔɔ
afwaala numu. Kanun nu n
duligi me iwule kpini. Fale
nu n kyurɔɔ.

18 Ane-Nyirpe Yesu
Krisito kabwaala ki baa ki
bu fane kpini ase.

Ɔwulɛ gyankpaasa mu nu Pɔɔli kyurɔɔ naa sa Timoti

Afwaala

¹ Mɛ, Pɔɔli ɪ kyurɔɔ Ɔwulɛ numu. Lu lbwaare anɛ Ɔmɔlgɛpu yɛ Krisito Yesu mu nu ɔ gye anɛ tamaa kɪpɪrɛ sɔ nu n ba waa Krisito Yesu Osunpu. ² N kyurɔɔ n sa fu Timoti mu nu lu Yesu kɪkɔɔlɛ-gyii sɔ nu fu gye mɛ kesintin tɔ kebii. Kabwaala yɛ kɔwɛɛ kuwu yɛ kayɪ yuuli mu nu ɪ lu Ɔsɛ lbwaare yɛ anɛ-Nyɪrɪpɛ Krisito Yesu asɛ mu kɪ ba fu sɔ.

Kumu tɔ kɪda lu antɪɛsa kɪkaapu sɔ

³ Fɛɛ kanan mu nu n tɔwɛ waa fu saɲa mu nu n kpee Masedoniya mu, sii kyɪna Efeso tɔtɔ kɛ fu nye tii antɪɛsa akaapupu mu kɪkaapu ɔkpa. ⁴ Tɔwɛ sa bamu yɛ ba yege asɪrɪkpan ikisii-sun yɛ kakɔɔgɛ tɔ nkyaga sɔ asɪn. Lu fɛɛ fale atɔ numu ɪ bɪya ɪmɔɔrɛ-libi nin, nu ɪ mɛɛ kye asa kabwaare-sun mu nu kɪ bɔla kɪkɔɔlɛ-gyii sɔ mu tɔ. ⁵ Kɔtɔ mu nu mɛ kɔnɔsa numu yɛlɛ sɔ mu ɪ gye yɛ, asa ba nye kebiti mu nu kɪ lu kɔkɔlɔ fuuli tɔ, yɛ nfeɛrɛ mu nu ɪ burɔn, yɛ kɪkɔɔlɛ-gyii kesintin tɔ. ⁶ Aku ba man bɪla ba buu ɪnumu, amaa ba buu ntɔwɛ mu nu ɪ man sɔ kase. ⁷ Bee biti ba baa ba gye

lbwaare nbara akaapupu mu, amaa ba man nyi nu be mee nu asɪn mu nu bɛɛ yɛlɛ ɪmu sɔ bɛɛ tɔwɛ mu kase.

⁸ An nyi fɛɛ nbara mu ɪ burɔn, nu ɔkɔmaa numu kan buu ɪmu ɔkpa sɔ mu, ɪ burɔn sa mu. ⁹ Nu an bɪla an nyi yɛ nbara mu ɪ man dɛ sa ɪkpa kyiiigisa wuya ana, amaa ɪ dɛ sa nbara anyitapu yɛ kɔsɔ tɔ ɔlɔn wuya ana, yɛ bamu nu ba mɛɛ bunyaa lbwaare yɛ alibi awaapu, yɛ bamu nu ba man du kyɪrɛkyɪrɛ yɛ bamu nu be mee sun lbwaare, yɛ bamu nu bɛɛ mɔɔ bamu-sɛ ana abɛɛ bamu-nyi ana, yɛ asa amɔɔpu. ¹⁰ Nbara mu ɪ bu tɔ sa bamu nu bɛɛ lu bamu-kuli ana abɛɛ bamu-ka ana kamaa, yɛ bamu nu bɛɛ waa agyaga-sɪn, yɛ bamu nu ba kɪtaa asa bɛɛ fɛ kɛ ba nye afulee, yɛ antɪɛsa wuya ana, yɛ bamu nu bɛɛ tin antɪɛsa bɛɛ bɔ ntan, yɛ bamu nu bɛɛ waa asɪn kɔmaa mu nu ɪ mee buu kesintin kɪkaapu mu. ¹¹ Kɪkaapu numu kɪ lu bunyaa asɪn danbɪrasa mu nu lbwaare mu nu ayenbi ɪ gye mu lɛɛ mu taa waa mɛ abaa tɔ yɛ n tɔwɛ n sa asa.

Pɔɔli afwaala sa lbwaare fɛɛ maa bwaala mu

¹² N sɔ afwaala n sa anɛ-Nyɪrɪpɛ Krisito Yesu, mu nu ɔ sa mɛ ɔlɔn yɛ n waa kusun, nu ɔ wu mɛ fɛɛ kesintin-gyipu, nu ɔ lɛɛ mɛ yɛ n ba waa mu kusun mu. ¹³ Naafɔɔ saɲa ku tɔ mu, n kyɪna n tɔwɛ n

nyita Krisito mu, yege n nyanla mu abuuu, nu n biti bamu keluu. Amaa lbwaare wu me kowee, lu fee n man kyina n nyi nun, nu n man kyina koolu mu gyii. ¹⁴ Anε-Nyiripe Krisito bwaala me gaa, nu o yege nu n koolu mu gyii, nu n nye mu kebiti mu.

¹⁵ Katowe numu gye kesintin nun, nu i tiri fee okumaa o koolu mu gyii. Asin mu i gye ye, Krisito Yesu ba dulinyaa to nun ye o ba molige alibi awaapu, nu bamu to kpini mu, me i gye olibilibi mu. ¹⁶ Amaa lbwaare wu me kowee, saamu Krisito Yesu i nye lee mu kenyiita lala mu kaapu, ke i ba waa sinkaala sa asa mu nu bee biti ba ba koolu mu gyii mu kpini, ke ba nye nkpa kakpaa. ¹⁷ Imu su fan yege a taa beeree ye bunyaa sa Owura mu nu o te kakpaa naa fuu sana mu nu i man su okaa. Nu mu nkun i gye lbwaare, nu o mee wu, nu a mee wu mu ye ansi. Amen!

¹⁸ Mi-bii Timoti, n sa fu fale konosa mu nu ii buu asin mu nu lbwaare otowepu wula towe yila lu fu su mu. Nu fu kan taa umu waa kusun mu, fii biti fu ko Onyiripe asin mu iko, ¹⁹ yege fu su kikoolu-gyii mu to nu fu bu fu kokolo to ye ato mu nu fu waa mu i buron. Aku ba kina unumu nu bamu kikoolu-gyii i muuri fee afuu maa muuri okuli mu. ²⁰ Bamu to aku i gye Himenasu ye Aleksanda. N yege bamu waa Sitaane abaa to, ke i kaapu

bamu ye ba man bila towe yii lbwaare.

2

Krisito kubu mu to kabwaare-sunkpa

¹ Kanun su, kutu mu nu ki tiri nu n kole ye fan waa mu i gye ye, fan taa asa asin tirisa tu lbwaare ansi to, ke fan kole kabwaare kole, ke fan yile bamu ayaa to kole lbwaare sa bamu, ke fan taa afwala sa lbwaare. ² Fan kole kabwaare kole sa awura ye alulunpu kpini, ke a kyina keyuula ye kayu-yuuli to, ke a sun lbwaare danbirasa, ke a kyina kakyina mu nu i dagaa. ³ Inumu i buron, nu umu ii gyii lbwaare ane Omoligepu mu ansi, ⁴ nu mu ii biti fee asa kpini ba nye kamolige ke ba ba bu kesintin mu. ⁵ Lu fee lbwaare kulun i bu to, nu asa kulun i yile lbwaare maa asa nsana, nu Krisito Yesu i gye kanun nyumisa mana, ⁶ nu mu i taa mu nkpa lee saraga wu koolu asa kpini, unumu i gye adanse asin mu nu lbwaare lee kaapu sana mu nu i dagaa. ⁷ Kanun mana su nu lbwaare lee me waa asin mu kaboo ye Krisito osunpu. Nu n gye kesintin ye kikoolu-gyii mu okaapupu sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu. N towe kesintin nun, n mee tin antijesa.

⁸ N biti fee Krisito kubu kumaa numu to mu, anyin ba kusaa bamu

abaa kyirekyire* kule kabwaare kule yege agbu ye kamooore-gyii man bu bamu to.

⁹ N bila n biti fee akyu mu ba bun ato mu nu i kukwe bamu, nu i dagaa, nu i man su agyaga-sin. Ba man waa bamu inyini adawo-adawo, nu ba man taa suwa ato abee agyibi ye ataa mu nu i su ogyalin mu bun.† ¹⁰ Amaa ba taa kibaabuto danbirasa mu nu ki dagaa fee akyu mu nu bee sun lbwaare.

¹¹ Akyu ba bun bamu nno su biya bamu n-yu kase bila ato. ¹² N man sa okpa ye okyu o kaapu abee o baa o su olun onyin su, i tiri fee o waa surum. ¹³ Lu fee Adam nu lbwaare gyankpaa tuu poyi nu o tuu Hawa. ¹⁴ Nu man gye Adam nu Sitaane pina, amaa okyu mu, nu Sitaane pina nu o bilinji alibi owaapu. ¹⁵ Amaa nu akyu ba kan kyaga su yile kikoole-gyii mu to ye kebiti ye kikyirekyire to, nu ba waa umu nu i dagaa mu, lbwaare ii biti o molige bamu lu nbii kikuoge su.

3

Krisito kubu abilisa ye akyetopu kilee

¹ Katowe numu gye kesintin nun, ye oku kan ee biti Krisito kubu abilisa kusun mu, ee biti kusun kpare nun. ² Imu su i dagaa fee Krisito kubu abilisa maa gye nyimisa mu nu mu n-yu

su man su asin, nu o kili okyu kulun kpen, nu mu nfeere i de, nu ee kitaa mu n-yu, nu o su beeree, nu ee koole afo, nu ee taale kaapu, ³ nu o man gye otabubu, abee o du kirikiri, amaa o du bwahn, yege o man gye oluu bitipu abee omu nu mu ansi i payi afulee su. ⁴ I dagaa maa taale ku mu gbaa-gbaa kikaara su danbirasa, ke o ku fee mu-bii ana bee nu mu ase nu bee buu mu danbirasa. ⁵ (Nu oku kan o man nyi kanan mu nu o ku mu gbaa-gbaa mu kikaara su mu, nene nu ee taale ku lbwaare kubu mu su?) ⁶ I man dagaa maa gye nyimisa pupwe Krisito kubu mu to, ke o ba kaapu mu n-yu ke o lu tiye, fee kanan mu nu Sitaane lu tiye nu o nye kusu bute mu. ⁷ I dagaa maa gye o sa mu nu bamu nu ba man gye Krisito akoole-gyipu gbaa ba tu mu kitu danbirasa, ke o man nye tiye Sitaane odub to ke o gyii ipeeli.

⁸ Kanun manja gbaa nu i dagaa Krisito kubu mu akyetopu mu ba maa gye asa mu nu ba su beeree, nu ba man gye nno nyo-nyo wuya ana, yege be mee nuu nta gaa, nu ba man su onsi-payi libi lu afulee su. ⁹ I dagaa ba maa bu bamu nkolo to fee ato mu nu bee waa mu i buron Krisito to kikoole-gyii, mu nu i gye kesintin asin mu nu lbwaare lee kaapu

* **2:8** 2:8 Abaa kyirekyire kase i gye ye asa mu nu be du kyirekyire lbwaare ase. † **2:9** 2:9 Saamu didaa mu akyu mu nu bee taa fale ato waa bamu n-yu su mu, kaapu nun fee ba gye aburukooe-kyu.

mv. ¹⁰ I tiri fɛɛ Krisito kubu mu ɔ gyankpaa waa bamu ku, amaa nu bamu n-yu su kan man su asin ku mu, ba nye waa akyetopu kusun mu.

¹¹ Kanin okpa mana su, i tiri fɛɛ bamu akyu* ana gbaa ba baa ba su beereɛ, nu ba man gye akyu mu nu bee nyita asa atu, amaa bamu nfeere i de, nu asa ba koole bamu gyii kuto kumaa numu to.

¹² Krisito kubu okyetopu ɔ baa ɔ gye onyin mu nu o kili okyu kulun kpen, nu ee taale ku mu-bii ana ye mu kikaara su danbirasa.

¹³ Bamu nu ba waa akyetopu kusun danbirasa mu, bee nye beereɛ, nu bee taale yile kinyin to towe bamu koole Krisito Yesu gyii mu.

¹⁴ Halu n maa su tamaa ye n biti n ba fu ase nke nnyo numu to gbaa mu, n kyuroo asin numu n biya fu,

¹⁵ saamu, nu n kan n man ba bilen mu, fii biti fu bu kanan mu nu i dagaa fɛɛ asa ba kyina lbwaare kikaara su, nu kumu i gye lbwaare mu nu ɔ te kakpaa mu kubu mu. Kubu mu i su kesintin kenken fɛɛ kanan mu nu sabare su lenbu to mu. ¹⁶ Nu i man su kamooɛ-gyii fɛɛ ane Krisito koole-gyii mu, i gye asin baalasa kpare. Imu i gye ye,

ɔ lee mu n-yu kaapu fɛɛ nyimisa,

nu lbwaare Kayaayu mu koole mu kyula kuto kumaa numu to, nu lbwaare nbɔɔ ba wu mu,

nu ba towe mu asin sa dulinyaa asa kpini, nu asa ba koole mu gyii dulinyaa numu to, nu lbwaare taa mu kyun sɔsɔ.

4

Kumu to kida lu antjesa akaapupu su

¹ Kayaayu Kyurekyure mu bugi to towe ye nke laalaalowe mu to mu, aku bee biti ba ba yege bamu koole-gyii mu, ke ba buu n-yaayu libi antjesa mu ye nbwu libi kikaapu mu. ² Fale kikaapu mu lu antjesa nno nnyo-nnyo wuya ana mu ase nin. Bee ku ansi bee tije antjesa yege bamu nkolo mee nmaa bamu. ³ Ba bila bee tii asa okpa fɛɛ ba man kili, ke ba man gyii agyito ku. Amaa lbwaare i tuv fale agyito numu sa fɛɛ, mu asa mu nu ba koole mu gyii, nu be nyi kesintin mu, ba koole umu abaa anyo ke ba taa afwaala sa lbwaare. ⁴ Lu fɛɛ kuto kumaa mu nu lbwaare tuv mu burɔn, nu i man dagaa fɛɛ a kina umu to iku, i dagaa fɛɛ a koole umu ke a taa afwaala sa lbwaare. ⁵ Kpal fɛɛ lbwaare asin ye kabwaare-kule mu lojo umu sa kigyii.

Krisito Yesu kiyaafole danbirasa

⁶ Nu fu kan fu kaapu fu-daa ana ye fu-supu ana fale asin numu mu, fii biti fu baa fu gye Krisito Yesu

* 3:11 3:11 Akyu nfu mu gbaa i taale i yila sa bamu-ka ana.

kɩyaafɔle danbirasa, fɛɛ fu maa dan kesintin asɩn danbirasa kɩkɔle-gyii ye kɩkaapu danbirasa mu nu fii buu mu. ⁷ Lee fu n-yu lu asɩrikpan ikisii-sɩn ye adɩdaasɩn mu nu i man su tɔnɔ, ke fu yege kabwaare-sun danbirasa i dɩn fu. ⁸ Nyumisa n-yu kiteenje tɔ mu, u sa mu tɔnɔ gberɛɛ ku, amaa kabwaare-sun danbirasa u biya mu tɔnɔ kutɔ kɩmaa numu tɔ, lu fɛɛ u sa mu nkpa nbɩnbɩ kakyɩna numu tɔ ye nkpa kakpaa kakyɩna mu nu kii biti kɩ ba mu. ⁹ Katɔwe numu gye kesintin nɩn, nu i tiri fɛɛ ɔkɩmaa numu ɔ kɔle umu gyii. ¹⁰ Inumu su an payɩ ansi an sun kusun gaa, lu fɛɛ an taa anɛ tamaa gyaga lbwaare mu nu ɔ tɛ kakpaa, nu ɔ gye ɔmoligeɔ sa asa kpini mu, fɔnfɔn bamu nu ba kɔle mu gyii mu.

¹¹ Kaapu bamu atɔ numu, ke fu yile bamu su fɛɛ ba buu umu. ¹² Man yege oku ɔ ku fu feere fɛɛ fu maa gye kebii su. Amaa yege fu katɔwe, ye fu kɩbaabɩtɔ, ye fu kebiti, ye fu kɩkɔle-gyii, ye fu kyɩrekyɩre kakyɩna mu i waa asɩn kaalasa sa akɔle-gyipu mu. ¹³ Pɔyi ke n ba mu, taa fu n-yu sa Asɩnkyan yɩlasa mu kɩkarage sakyɔ tɔ, ke fu tɔwe abwaaresɩn, ke fu kaapu umu. ¹⁴ Man kan kina fu kakeɛ mu nu lbwaare bɔla kɩleɛkaapu asɩn mu su sa fu, saɩa mu nu Krisito kubu abɩlsa ba taa abaa gyaga fu su kule kabwaare-kule sa fu mu.

¹⁵ Kɩta umu tɔ ke fu taa fu n-yu kpini sa umu kɩwaa tɔ, ke ɔkɩmaa numu ɔ wu kanan mu nu fii kpee ansi tɔ fu kɩkɔle-gyii tɔ. ¹⁶ Baa fu da fu n-yu su ye fu Abwaaresɩn kɩkaapu mu su. Baa fu maa su, lu fɛɛ nu fu kan waa kanɩn mu, fii biti fu molige fu n-yu ye bamu nu bee nu fu ase mu.

5

Akulapu-kyu kɩkɩta

¹ Man kan tɔwe yii kɩnyɩn-bɩlsa, amaa tɔwe waa mu fɛɛ maa gye fu-se. Tɔwe waa ayaafɔle mu fɛɛ ba maa gye fu-daa ana ye fu-supu ana. ² Ke fu tɔwe waa akyu-nyi mu fɛɛ fu-nyi ana, ke fu tɔwe waa nbitebii mu fɛɛ fu-pɩkyu ana yege agyaga-sɩn nfeere ku man tii su.

³ Taa beereɛ sa akulapu-kyu mu nu ba tɛ bamu abaa su, ke fu ku bamu su. ⁴ Amaa nu okulapu-kyu kan ɔ su nbii abee anaana-bii mu, i tiri fɛɛ nbii mu ba kaapu bamu kabwaare-sun mu nu u tɔwe ye ba ku bamu gbaa-gbaa akpaara su asa su mu. Saamu, bamu awaasa mu, u teela bamu akɩgeɔ ye bamu naana ana mu. Inumu u bɔla lbwaare ansi. ⁵ Okulapu-kyu mu nu ɔ tɛ mu kɩbaa su, nu ɔ man su ɔkɩsupu mu, ee taa mu tamaa gyaga lbwaare su nɩn, nu ee kule kabwaare-kule kakyɩwape ye kagyanbwe, ee kule lbwaare ye ɔ kye mu tɔ. ⁶ Amaa Okulapu-kyu

mu nu o taa mu n-yu sa kensi kigyii mu, o te nkpa to bure, yeye o du fee maa wu nu. ⁷ Towe fale asin numu sa Krisito kubu mu, ke asa ba man nye towe asin aku yii bamu. ⁸ Imu su okumaa mu nu o man kan ku mu kubu ana su, fonfon mu kikaara su asa su mu, o kina kikole-gyii mu, nu mu alibi i kyoo asa mu nu ba man kole Yesu Krisito gyii mu gbaa.

⁹ Okulapu-kyu mu nu o man pu fu nsu adisiye mu, i man dagaa fee ba taa mu kitu tii okulapu-kyu atu mu su. I dagaa okulapu-kyu mu maa gye okyu mu nu o man lu mu-kuli kamaa, ¹⁰ nu asa be nyi mu adanbirasa mu nu ee waa, fee ee bila mu-bii ana danbirasa, nu ee kitta afo, nu ee biya mu n-yu kase ee kye lbwaare asa to, nu ee kye bamu nu bee wu aworofu mu to, nu ee taa mu n-yu sa adanbirasa kumaa numu kiwaa.

¹¹ Man kan taa okulapu-kyu mu nu ba man pu bile mu atu tii okulapu atu mu su, lu fee nu i kan ba fee bamu kayalaga gyan kekili su i kyoo kiyeye bamu n-yu sa Krisito mu, ¹² bee biti ba gyii kupwe lu bamu kokolo su kida gyankpaasa sa Krisito mu to. ¹³ Imu kamaa mu bee biti ba bilinji awulegyo, yeye ba naa ba naa asa akpaara su. Nu man gye umu nkun, ba naa bee kuli asa, yeye bee loo asa asin to, nu asin mu nu i man dagaa nu bee towe. ¹⁴ Imu su n biti

fee okulapu-kyu mu nu ba man pu bile mu ba kili, ke ba kuge nbii ke ba ku bamu akpaara su, saamu, odun mu mee nye-nye okpa towe asin libi ku lu ane su. ¹⁵ Lu fee okulapu-kyu mu nu ba man pu bile mu, aku be tee bee buu Sitaane ikpa.

¹⁶ Nu okyu-kole-gyipu ku kan o su okulapu-kyu mu nu ba gye mu kubu ana mu, i dagaa maa kye bamu to ke i man waa kasula sa Krisito kubu mu, saamu Krisito kubu mu i nye kye okulapu-kyu mu nu i tiri bamu mu to.

Kitowe waa Krisito kubu abulisa mu

¹⁷ Krisito kubu abulisa mu nu bee ku kubu mu asin kyee kye su mu, beere ye kokoka dagaa sa bamu lu unyo, fonfon bamu nu bee sun abwaaresin katowe ye umu kikaaru mu. ¹⁸ Lu fee ba kyuroo waa Asinkyanyilasa mu towe ye, "I man dagaa ba nmina naate kono sanja mu nu ee waa kusun agyito opula mu." Nu ba bila kyuroo katin ku ye, "Kusun owaaru mu dagaa mu kokoka." ¹⁹ Man kan kole alibi mu nu oku ba towe fu lu Krisito kubu mu obulisa ku su gyii, amoo ba waa asa anyo abee asa. ²⁰ Bamu nu bee waa alibi mu, towe yii bamu Krisito kubu mu ansi to ke i waa asansa mu kufuu.

²¹ N yile lbwaare ye Krisito Yesu, ye lbwaare nboo mu nu o lee mu ansi to, n towe fu ye, fu buu nnoa

umv, yege fu man yile oku kamaa abee fu su nmeege to lu kutu ku to.

²² Man kan kpaala taa fu abaa gyaga asa su waa bamv abulisa kabwaare-sun mu to, ke fu man kan taa fu n-yu loo aku alibi to. Kita fu n-yu lu ineesi su.

²³ Man bila nuu nkyu nkun, baa fii nuu nta gberede, kpali fee fu otu to maa taale u ko fu ye fu alo wuribi mu su.

²⁴ Asa aku alibi i dan lu ifuli nun, nuu u gyankpaa bamv ii kpee lbwaare kusv bute mu to. Aku lee maa kamaa to nuu ii biti i ba lu ifuli. ²⁵ Okpa kulun manja sv, nuu aku kidanbirasa kiwaa ii biti i lu ifuli. Nu halu umv nuu i mee lu ifuli gbaa mu i mee taale baala.

6

¹ Anye mu nu ba bu bamv-nyiripe ana kase mu kpini, i tiri fee ba maa taa beere sa bamv-nyiripe ana, ke asa ba man nye okpa towe asin libi ku yii lbwaare kitu abee ane asin mu nu an kaapu mu. ² Anye mu nu bamv-nyiripe ana ba gye akoolle-gyipu mu, ba man kooje beere mu nu ba sv sa bamv mu sv, fee ba maa bamv ba maa gye kukulun Krisito to mu sv. Amaa i dagaa fee ba sun bamv kokolo fuuli to, lu fee anyiripe mu nu bee nye tonu bee lu anye mu kusun to mu, ba gye akoolle-gyipu nu anye mu ba sv kebiti sa bamv. Fale asin numv i tiri fee fu kaapu

bamv, ke fu waa bamv aniya to ke ba buu umv.

Kefulee biti bansa

³ Okumaa mu nu ee kaapu asin pupwe, nuu o mee koolle ane-Nyiripe Yesu Krisito kesintin asin mu, ye ane kabwaare-sun kikaapu ee gyii mu, ⁴ o gye asa mu nu ee kusaa mu n-yu susv yege o man nyi sehn. Kanun asa manja sv umoo-re-libi ye nluu kuko lu asin sv, nuu umv u biya kayu basa ye nbarige to ye asebi ye nfeere libi kufe. ⁵ Osa manja ii gyii umoo-re nun fee bamv nu bamv nfeere i nyita, nu ba man bila ba sv kesintin asin mu, bamv nfeere i gye fee kabwaare-sun i gye okpa mu nu bee bola sv nye afulee.

⁶ Amaa kabwaare-sun danbirasa sv tonu gaa, nuu ato mu nu an sv mu i kan kukwe ane mu. ⁷ Lu fee a man biya sehn dulinyaa numv to, nu a mee taale taa sehn lu kumu to. ⁸ Amaa nu an kan an sv agyito ye ato bunsu mu, a yege i kukwe ane. ⁹ Asa mu nu bee biti ba waa ato wuya ana mu, bee tiye kutuv to ku to ye oduv to, ke be loo kimelensi ye kayalaga libi-libi gaalaagaa to, ke i bute bamv muuri ke ba wu nyita. ¹⁰ Lu fee kefullee biti gaa gye alibi kumaa numv olukpa nun. Aku ba maa biti afulee kibansa sv mu, ba foyi lu bamv kukoole-gyii to, nuu i yii bamv nkolo to fee deebi.

Pooi katowe laalaalowe sa Timoti

11 Amaa fu gye lbwaare nyimisa nin, umu su lee fu n-yu lu fale ato numu kpini to, ke fu ko biti ikpa kikiyiigi ye kabwaare-sun danbirasa ye kikoolle-gyii ye kebiti ye kenyiita ye bwahn kiwaa. 12 Ko kikoolle-gyii keluu danbirasa mu, ke fu nye nkpa kakpaa mu nu lbwaare tu fu ba waa kumu to, sana mu nu fu bugi fu konon towe fu kikoolle-gyii sakyon to, nu ba nu mu. 13 N yile lbwaare mu nu u sa kuton kumaa nkpa mu, maa Yesu Krisito mu nu o bugi mu konon towe kesintin asin mu sa Pontu Paleti mu ansi to mu, n towe fu ye, 14 fu buu nnosa numu, ke fu kitaa umu kyekyee, naa fuu kake mu nu ane-Nyiripe Yesu Krisito ii biti o ba mu. 15 lbwaare mu nu ayenbi i gye mu lee, nu mu nkun i gye Ololonpo, ye awura to Owura, ye anyiripe mu Onyiripe, mu ii biti o yege Krisito Yesu kibwii ba mu ki ba to mu gbaa-gbaa mu sana mu. 16 Mu nkun i gye Omu nu o bu to kakpaa, nu o man bu to o wu kakaaku, nu mu o te inmanesa mu nu u naliige nu nyimisa ku mee taale tiri mu to, nu oku man puta wu mu, nu oku mee taale wu mu. Bonyaa ye olon i gye mu lee kakpaa Amen.

17 Towe bamu nu ba su dulinyaa numu to ato mu fee, ba man ba bee ku bamu n-yu abee ba taa bamu tamaa gyaga bamu ato mu nu u taale foyi mu su. Amaa ba taa bamu n-yu tu

lbwaare mu nu ee sa ane kuton kumaa mu nu an nye fale, nu u waa ane okon mu su. 18 Towe bamu fee ba waa kidanbirasa ke bamu awaasa i baa i buron gaa, ke ba lee bamu ato mu nu ba su mu to kye abaa to. 19 Nu ba kan waa kanin mu, ii biti i waa fee bee kubla ato bee yila bee sa bamu n-yu susu nin. Saamu, bee biti ba nye nkpa mu nu i gye kesintin nkpa mu.

20 Timoti ku kuton mu nu lbwaare taa waa fu kibaa to mu su danbirasa. Lee fu n-yu lu ntowe kyan ye umore-gyaga mu nu aku bee tu ye kinyi mu to. 21 Imu nu aku bee kaapu fee ba su, nu i yege nu ba foyi bamu kikoolle-gyii mu.

lbwaare kabwaala ki baa ki bu fane ase.

Ɔwɔle nyɔsapu mu nu Pɔɔli kyurɔɔ naa sa Timoti

Afwaala

¹ Mɛ, Pɔɔli mu nu lu lbwaare kebiti su nu n ba waa Krisito Yesu osunpu, nu o sun mɛ yɛ n tɔwɛ Nkpa asin mu nu lbwaare da mu kɔkɔɔ su yila, nu an nye lu kɔkɔɔn kiwaa ye Krisito Yesu mu.

² N kyurɔɔ ɔwɔle numu n sa fu, mi-bii bitisa Timoti. Anɛ-Sɛ lbwaare ye anɛ-Nyiripe Krisito Yesu kabwaala ye kɔwɛɛ kuwu ye keyuula i baa i bu fu ase.

Pɔɔli tɔwɛ waa Timoti

³ N fwaala lbwaare mu nu n sun mu yege n man su alibi aku fɛɛ kanan mu nu mɛ naana ana ba daa sun mu mu. Saɲa kɔmaa n nyinji fu su mɛ kabwaare-kɔlɛ tɔ kagyanbwe ye kakyɔwape.

⁴ N nyinji fu ansikyu mu su, nu i bu mɛ tɔ gaa fɛɛ n wu fu, saamu mɛ kɔkɔɔ i nye fuuli mɛ. ⁵ N nyinji fu kɔkɔɔle-gyii kesintin mu nu fu su, nu fu naana-kyɔsa Lowisi ye fu-nyi Yunisi gbaa ba nye mu. Nu n nyi kesintin fɛɛ kanɔn nu ngbaa fu su.

⁶ Lu fale su mu, n nyinji fu fɛɛ, nin fɔlɔn waa lbwaare kakeɛ, mu nu n kyɔna taa mɛ abaa gyaga fu su, nu fu nye mu tɔ. ⁷ Lu fɛɛ lbwaare man sa anɛ Kayaayu mu nu ki waa anɛ afuupu, amaa ɔ

sa anɛ Kayaayu mu nu ki sa anɛ ɔlɔn, ye kebiti ke a bu kanan mu nu an kiɔaa anɛ n-yɔ.

⁸ Imu su i man waa fu ipeeli fɛɛ, fu maa tɔwɛ kesintin asin lu anɛ-Nyiripe mu su, abɛɛ i waa fu ipeeli lu mɛ su fɛɛ ba maa tii mɛ obu. Amaa fu gbaa fu gyii awɔrɔfɔ sa asin danbirasa mu, lu ɔlɔn mu nu lbwaare taa sa fu mu su. ⁹ Mu i mɔlɔge anɛ, nu ɔ tu anɛ ba waa mu gbaa-gbaa asa, nu i man gye ye an waa kɔtɔ mu nu ki bɔrɔn su, amaa lu mu gbaa-gbaa mu kinmina yila ye mu kabwaala su. Nu Krisito Yesu su nu ɔ bɔla taa kabwaala numu bwaala anɛ pɔyɔ nu ɔ tɔb kɔtɔ kɔmaa numu. ¹⁰ Amaa nbɔnbɔ ɔ bɔla anɛ Ɔmɔlɔgepu Krisito Yesu kiɔa mu su ba lɛɛ kabwaala numu kaapu anɛ, nu ɔ bɔla asin danbirasa mu su nyita lewu ɔlɔn mu, nu ɔ lɛɛ nkpa mu nu ki man su ɔkaa mu ifuli. ¹¹ Nu lbwaare lɛɛ mɛ waa Krisito osunpu ye ɔkaapɔpu ye asin danbirasa numu ɔtɔwɛpu. ¹² Kanɔn su nu n gyii numu awɔrɔfɔ fale. Amaa i man su mɛ ipeeli, lu fɛɛ n nyi ɔmu nu n kɔɔlɛ mu gyii, nu n nyi kesintin tɔ fɛɛ ɛɛ taale kun kɔtɔ mu nu n taa waa mu abaa tɔ naa fɔb mu kake laalaalɔwɛ mu.

¹³ Timoti, kiɔaa kesintin asin kaapɔsa mu nu fu nye lu mɛ ase mu kenken, ke fu buu imu, yege fu su kɔkɔɔle-gyii ye kebiti mu nu lu Krisito Yesu su an nye mu. ¹⁴ Bɔla Kayaayu Kyirekyire

ɔlɔn mu nu ki bu ane to mu su, kun asin kpare mu nu lbwaare taa waa fu abaa to mu.

15 Fu nyi fee ane birisa mu nu o bu Asiya osuwule su mu kpini, ba sile yege me, nu Figelusi maa Hemogene gbaa ba tii su.

16 N kole Onyiripe fee o wu Onesiforu kikaara su abi kpini kuwee, lu fee saja kumaa ee yege me kokolo kii fuuli me. Nu i man su mu ipeeli fee ba tii me obu gbaa.

17 Kuto mu nu ki tii su i gye ye, saja mu nu o ba Roma mu, o nate biti me halu naa fu saja mu nu o wu me.

18 Onyiripe o wu mu kuwee mu kake laalaalwe mu. Fu nyi danbirasa kanan mu nu o kye me to ukpa gaalaagaa su saja mu nu n bu Efeso kade to mu.

2

Krisito onaaƙopu mu nu ee gyii kesintin

1 Imu su mi-bii, bola kab-waala mu nu ki bu Krisito Yesu to mu nye ɔlɔn. 2 Nu asin kaapusa mu nu fu nu lu me ase sakyɔ ansi to mu, taa umu waa asa mu nu fu kɔle bamu gyii mu abaa to, ke ngbaa bamu be taale taa kaapu aku gbaa. 3 Yile to gyii awurɔfo ye ane, fee Krisito Yesu onaaƙopu danbirasa.

4 Onaaƙopu i payi ansi lu mu kusun sunsa su, ke i nye bola mu ɔbilisa ansi, umu su o mee taa mu n-yi ee waa asa mu nu ba man gye anaakopu mu awaasa to.

5 Kanin manja nu asilepu ba

kan bee sile, nu omu nu o gyii su kan o man buu kisile nbara mu, o mee ye o nye kigyii su kakee mu. 6 Nu

onsi-payi ɔdɔɔpu mu nu ee waa kusun mu, i dagaa maa gyankpaa gyii lu kɔdɔɔ mu to. 7 Fe nfeere lu kuto mu nu n towe fale su, lu fee Onyiripe mu ii biti o yege fu taale nu ato numu kpini kase.

8 Nyinji Yesu Krisito mu nu o lu owura Dawidi kanan to nu lbwaare kyinji mu lu lewu to mu. Inumu i gye asin danbirasa mu nu n towe mu, 9 nu n gyii umu awurɔfo fale, halu ba taa agbeeleebi nmina me fee maa gye alibi ɔwaapu. Amaa lbwaare asin mu bire, ɔku mee taale taa agbeeleebi nmina umu.

10 Imu su nu n yile to gyii awurɔfo kumaa numu, lu asa mu nu lbwaare lee yila mu su, ke ngbaa bamu ba bola Krisito Yesu su nye kamolige ye bunyaa mu nu ki man su okaa mu.

11 Katowe numu gye kesintin nin,

nu an kan wu ye mu bire,
an biti a kyina nkpa to ye mu.

12 Nu an kan yile to gyii awurɔfo bire,
an biti i gyii kuwura ye mu.

Nu an kan kina mu bire,
ngbaa mu ii biti o kina ane.

13 Nu an man kan kɔle gyii mu,
mee mu bire o san ee gyii mu asin su,
lu fee o mee towe asin,
nu ee lu umu kamaa.

*Osunsunpu mu nu o bala
lbwaare ansi*

14 Kyaga su nyinji bamu fale ato numu su. Yile lbwaare kitu to da bamu amu to lu ntowe su kamore-gyii, lu fee i man su kyaare, amoo ii nyita bamu nu bee nu umu mu nin. 15 Kpan fu n-yu ke lbwaare o wu fu fee fu dagaa, nu fu gye kusun osunpu mu nu i man dagaa maa su ipeeli mu kusun mu su, nu o nyi lbwaare kesintin asin mu kikaapu kyeekyee. 16 Lee fu n-yu lu aligyima mu nu i mee bunyaa lbwaare, lu fee bamu nu bee waa umu mu, u bite bamu u lu lbwaare ase gaa. 17 Nu kanin asa mu kikaapu u yelge fee kitamee. Anyin anyo mu nu ba tii bamu su i gye Himenasu maa Filetusi. 18 Ba foyi kesintin asin mu okpa, nu bee kaapu ye, asa kikyini lu lewu to mu tee wola ba kyun, nu kikaapu numu ii nyita akole-gyipu mu aku kikele-gyii. 19 Amaa lbwaare asin du nin fee opore gyankpaasa mu nu o yii mu, nu i yile gin, nu ba kyuroo asin numu ba gyaga kumu su ye, "Onyiripe lbwaare nyi bamu nu ba gye mu lee," nu ba bila kyuroo ye, "Okumaa mu nu o lee towe ye o gye Onyiripe mu lee mu, dagaa maa yege alibi kiwaa."

20 Kikpaara lala su mu, ato mu nu bee gyii bee nu umu to kukwu-kukwu i bu to. Ba

taa suwa abee gbityi waa iku, nu ba taa iyu abee kabole waa umu iku moo. Imu iku i de sa nke kpare kigyii, nu iku moo i man de sa nke kpare ku. 21 Nu oku kan lee mu n-yu lu alibi kiwaa to mu, ee bity o baa o de sa nke kpare kigyii mu, lu fee o ba waa kyirekyire, nu o su kyaare sa mu onyiripe mu, nu o kusla mu n-yu yla sa kusun danbirasa kumaa numu.

22 Amaa lee fu n-yu lu ayaafole-sin kayalaga libi to, ke fu taa fu ansi gyaga ikpa kikyigi ye kikele-gyii ye kebityi ye kayu yuuli su, buga ye bamu nu ba taa kokolo fuuli su bee sun Onyiripe mu su. 23 Imu su lee fu n-yu lu kimelensi umore mu nu i man su kase mu to, lu fee fu nyi i maa biya nluu. 24 Onyiripe kyaafole man dagaa maa ko keluu, amaa o dagaa maa waa kidanbirasa ee sa okumaa numu, ke o taale kaapu, ke o nye kenyita kutu kumaa numu to. 25 Bamu nu bee gyii mu umore mu, i dagaa maa lee asin mu kaapu bamu laakale su, akuto fee lbwaare ii bity o bugi okpa sa bamu, ke ba yege alibi kiwaa, ke ba ba bu kesintin asin mu. 26 Ke ba nye nfere danbirasa, ke ba sile lu odub mu nu Sitaane su kiwaa bamu, nu bee nu mu ase bee waa ato mu nu ee bity mu to.

3

*Ato mu nu ii bity i ba
waa nke laalaalwe to mu*

¹ Amaa baa fu nyi unumu fee, nke laalaalowe mu to mu, awurufo damante ii biti i ba asa su. ² Lu fee, asa bee biti ba ku biti bamu nkun lee, ye kefullee biti bansa, ye n-yu kikaapu, ye alala-sin, ye asa kisaale, ye kusu to olon sa bamu akubegpu, nu oku waa kidanbirasa sa bamu gbaa ba mee lee mu kitu, nu ba mee taa lbwaare bee tu sehn, ³ nu ba mee ye be nye kebiti sa oku, nu be mee wu oku kuwee, nu bee biti ba nyita asa kitu, nu ba mee taale kitaa bamu n-yu, nu asa bee biti ba sle bamu, nu bee biti ba kisi kidanbirasa, ⁴ nu bee biti ba waa adiboyipu, nu ba mee fe nfeere pyi nu bee waa kutu ku, nu bee kaapu bamu n-yu, nu bee biti dulinyaa to okon ba ky o lbwaare. ⁵ Bee biti ba sun lbwaare ansi su, amaa ba kina mu olon mu. Man buga ye kanin asa.

⁶ Bamu to aku bee taa kanyaasin libi bee loo akpaara su, nu bee taa kon to kon bee pina akyu mu nu ba mee taale kitaa bamu n-yu, nu bamu alibi i du fee kasula i gyan bamu su, nu kayalaga libi kukwu-kukwu bu bamu to. ⁷ Kanin akyu mu bee kpan n-yu sana kumaa bee bula, amaa ba mee taale ba bu kesintin mu. ⁸ Fee kanan mu nu Gyanise maa Gyanberesi ba daa kyina kusu yile Mosesi su mu, kanin nu fale anyin anumu gbaa bee ko bee tii kesintin mu okpa. Bamu amu i nyita, nu ba man su oyilekpa kikole-gyii mu to. ⁹ Bamu awaasa numu

mee kpiya bamu ansi to, lu fee okumaa numu ii biti o wu kanan mu nu ba melensi, fee kanan mu nu Gyanise maa Gyanberesi kimelensi i daa lu ifuli mu.

Pooli konosa sa Timoti

¹⁰ Amaa fee fu bire, fu nyi asin mu nu n kaapu mu kpini, ye me kakyina to, ye kutu mu nu mi ansi i gyan su, ye me kikole-gyii, ye me kenyiita, ye mi kebiti, ye me kyile to gyii awurufo. ¹¹ Fu nyi kanan mu nu asa ba nyanla me, ye awurufo mu nu n gyii Antiyoki ye Ikonyum ye Lisitira nde to, nu n nye kenyiita yile kanyanla mu kpini to, nu Onyiripe Yesu Krisito lee me lu umu kpini to. ¹² I gye kesintin fee, okumaa mu nu ee biti o buu Krisito Yesu, ke o waa lbwaare kebiti mu, ee biti o nye kanyanla. ¹³ Alibi awaapu ye apinapu bire bamu alibi ii biti i lonjo tii su nin, kanan mu nu bee pina asa mu, kanin gbaa nu ii biti i pina bamu. ¹⁴ Amaa fee fu bire, kyaga su kitaa kutu mu nu fu bula nu fu kole gyii mu to, lu fee fu nyi bamu nu fu bula lu bamu ase, ¹⁵ nu lu fu kibii to mu, fu nyi Asinkyan yilasa kyirekyire mu, nu umu i taale sa fu kanyaasin mu nu i biya kamolige bola kikole Krisito Yesu gyii su. ¹⁶ Asinkyan yilasa mu kpini i lu lbwaare ase nin, nu i buron sa kikaapu, ye katowe yii, ye katowe kyigi, ye kibula ukpa kikiyiigi to,

17 saamu lbwaare ɔsa ɪ nye dan tɔ sa kusun danbirasa kɔmaa kɪwaa.

4

¹ Krisito Yesu ii biti ɔ ba ye mu kuwura-gyii ba tale asa mu nu ba te nkpa tɔ, ye alewupu. N yile lbwaare maa Yesu Krisito ansi tɔ n sa fu kɔnɔ ye, ² tɔwe asɪn danbirasa mu. Kɔula fu n-yu saɲa mu nu ɪ dagaa ye saɲa mu nu ɪ man dagaa, taa kenyiita kpini tɔwe kyii asa ɪkpa, ke fu tɔwe yii asa, ke fu tɔwe waa asa ɔlɔn tɔ. ³ Lu fɛɛ saɲa ku ii biti ɔ ba nu asa ba mɛɛ ye be buu kesintin kɪkaapu mu. Amɔɔ be buu bamu kayalaga tɔ asɪn. Bee biti ba ku biti akaapupu damante kyaabɔɔ bamu n-yu, ke be kaapu bamu asɪn mu nu ɪ bukon bamu asu tɔ ke be nu. ⁴ Ba man bila ye be nu kesintin mu, bee biti ba bilinji ba buu asɪrikpan ikisii-sun. ⁵ Amaa fɛɛ fu bire, baa fu da fu kumu su asɪn kɔmaa nɪmɔ tɔ, nye kɔkɔlɔ yile awɔrɔfɔ tɔ, waa asɪn danbirasa kusun mu ɔtɔwɛpu, sun fu kusun kanan mu nu ɪ dagaa naa lɔwe.

⁶ Mɛɛ me bire me saɲa fu fɛɛ n wu, nu i du nɪn fɛɛ me nkpa ɪ kyɛɛɛ ɪ wɔrɪɛ fɛɛ saraga sa lbwaare. ⁷ N kɔ keluu danbirasa mu, nu n sile kisile mu naa fuɔ ɔkaa, nu n kitaa kɪkɔɔle-gyii mu tɔ. ⁸ Nbuɪnbu kɔtɔ mu nu kii gyoo me mu ɪ gye kigyii su kakeɛ, mu nu ɔnyirɪɛ, ɪkpa kyiiɟisa ɔtalepu mu ii biti ɔ

taa sa me kanɪn kake maɲa, nu man gye me nkɔn, amaa ye bamu nu ɪ gyɔgyɔɔ bamu ye be wu ɔnyirɪɛ Yesu kɪba mu.

Pɔɔh laalaalɔwe asɪn

⁹ Kpan fu n-yu ke fu ba me ase bilɛn, ¹⁰ lu fɛɛ Demasi su kebiti sa dulinyaa nɪmɔ tɔ atɔ, nu ɔ sile yege me kpee Tesalonika kade tɔ. Kresensi kyɔn Galati kade tɔ, nu Titusi mɔɔ kyɔn Dalimatiya kade tɔ. ¹¹ Luka nkɔn ɪ bu me ase. Biti Maki ke fu taa mu biya me, lu fɛɛ mu ɪ taale kye me tɔ, mi kusun mu tɔ. ¹² N sun Takikusi ye ɔ kpee Efeso kade tɔ. ¹³ Nu fu kan fu ba mu, fu taa me balumaasu mu nu n yege yila Kapusi ase Trowa kade tɔ, ye me ɪwɔle, fɔnfɔn ɪmɔ nu ba taa atɔbwaaya ɪwɔle waa mu biya me.

¹⁴ Alekisasi mu nu ɔ gye bayɪpu mu waa me alibi gaa. Kɔtɔ mu nu ɔ waa me mu, ɔnyirɪɛ ii biti ɔ ka mu kuko. ¹⁵ Fu gbaa fu, baa fu da mu su, lu fɛɛ ɔ yile su kenken ee tii anɛ asɪn tɔwesa mu ɔkpa.

¹⁶ Kake gyankpaasa mu nu n yile n lɛɛ kɔnɔ me asɪn kigyii tɔ mu, ɔku man ba yile me kamaa, ɔkɔmaa nɪmɔ pale mu kamaa sa me. N kule lbwaare fɛɛ ɔ man ka bamu kɔkɔ lu ɪmɔ su. ¹⁷ Amaa lbwaare yile me kamaa nu ɔ sa me ɔlɔn, nu n nye tɔwe asɪn mu lɔwe, nu bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu gbaa ba nu ɪmɔ. Nu lbwaare lɛɛ me lu birane kɔnɔ tɔ. ¹⁸ ɔnyirɪɛ Yesu mu ii biti ɔ lɛɛ me lu

alibi kɔmaa mu tɔ, ke ɔ biya
me susu kuwura-gyii mu tɔ
ye alanfiya. Mu nu bunyaa
gye mu lee kakpaa. Amen.

Afwaala laalaalɔwe

¹⁹ Fwaala Prisila maa Ak-
wila ye Onesiforu kɔkpaara
su asa kpini. ²⁰ Erasitu sii
ɔ te Korinto kade tɔ, nu n
yegɛ Trofimu mu nu ee loɔ
mu, Miletu kade tɔ. ²¹ Kpan
fu n-yu ke fu fu nfu pɔyi
ke gbangban ɔ fu. Ebu-
lusi ye Pudensi ye Linusi ye
Kilodiya ye bamu birisa ana
kpini bee fwaala fu.

²² ɔnyirpe ye fu kayaayu
fan kyina. Ubwaare ɔ
bwaala fane.

Ɔwɔle mu nu Pɔɔli kyurɔɔ naa sa Titusi

Afwaala

1 Ɔwɔle nɔmu lu me Pɔɔli, lbwaare kɔyaafɔle ye Yesu Krisito osunpu mu ase. O sun me ye n ba kye mu asa mu nu ɔ lee mu kikɔle-gyii tɔ, ke n kaapu bamu ke ba bu kesintin mu nu ku yege nu asa bee buu kabwaare-sun danbirasa, 2 mu nu kikɔle-gyii ye kinyi i gyan nkpa kakpaa tamaa mu su. lbwaare mu nu ɔ mee tin antɔesa mu, da mu kɔkɔɔ su sa ane nkpa nɔmu lu koo npiili ase, 3 nu sana kyekyee mu tɔ mu, lbwaare ane Ɔmɔlɔgepu mu lee mu asin kaapu, fee maa taa waa me abaa tɔ, nu ɔ sa me kɔnɔ ye n tɔwe asin mu sa asa.

4 N kyurɔɔ n sa fu Titusi, mu nu n taa fu fee mi-bii gbaa-gbaa ane kikɔle-gyii kulɔn mu tɔ mu.

Kabwaala ye kayi yuuli mu nu ki lu ane-Se lbwaare ye ane Ɔmɔlɔgepu, Ɔnyirɔpe Yesu Krisito ase mu ye fu fan kyina.

Titusi kusun Kereti ɔsuwɔle su

5 Kɔtɔ mu su nu n yege fu Kereti ɔsuwɔle su mu i gye fee, fu nye lɔɔɔ umu nu u san mu lɔwe, ke fu yii abɔlisa kade kumaa nɔmu Krisito kubu mu tɔ, fee kanan mu nu n kaapu fu mu. 6 I dagaa ɔbɔlisa maa gye ɔsa mu nu

mu n-yu su man su asin pwɔsa, nu o kili ɔkyu kulɔn kpen, nu mu-bii ana be gye akɔle-gyipu, mu nu ba man su kusu tɔ ɔlun abee kibii libi. 7 Fee ɔbɔlisa maa gye Krisito kubu ɔkɔsɔpu mu, i dagaa maa gye ɔsa mu nu mu n-yu su man su asin pwɔsa, nu ɔ mee kusaa mu n-yu, nu ɔ mee nye agbu benbilen, nu ɔ mee buu nta, nu ɔ man gye oluu bitipu, nu ɔ man su onsi-payi libi afulee su. 8 Amaa ɔ dagaa maa gye ɔsa mu nu ee kɔle afɔ, nu ɔ su kebiti sa umu nu i burɔn, nu ee kɔtaa mu n-yu, nu mu ukpa i kyiigi, nu ɔ sɔle lbwaare nu mu awaasa du kyekyee. 9 Ɔ dagaa maa taale kɔtaa kesintin asin danbirasa mu kenken, fee kanan mu nu ba kaapu umu mu, ke ngbaa mu ɔ taale taa kesintin kɔkaapu mu tɔwe waa asa, ke ɔ taa umu tii bamu nu bee gyii umu umɔre mu ɔkpa.

10 Lu fee asa gaalaagaa bee kusu bee yile asin mu su, nu be su bamu ntɔwe kɔyan bee pɔna asa, fɔnfɔn Gyiwu abi akɔle-gyipu. 11 I dagaa fu tii bamu ntɔwe mu ɔkpa, lu fee be su bamu nɔna kɔkaapu mu bee nyita akpaara su abi lu kɔkaapu danbirasa mu su. Bee waa ipeeli-sin nɔmu bee biti afulee. 12 Halu Kereti abi atɔwepu mu tɔ ɔku tɔwe ye, "Kereti abi be gye antɔesa wuya ana nin sana kumaa, nu be du fee ndɔnbwe libi, nu be gye awɔlegyɔpu agyipu lala." 13 Asin mu nu ɔ

towe mu i gye kesintin. Imu su taa kensi payi towe yii bamu, ke bamu kikoole-gyii i nye yile kinkin, ¹⁴ ke ba man nu Gyiwu abi asirikpan ikisii-sun mu, abee be nu sa bamu nu bee kina kesintin asin mu. ¹⁵ Bamu nu ba man su ineesi mu, kuto ku man gye ineesi bamu ase, amaa bamu nu ba su ineesi nu ba mee koole bee gyii mu, sehn man gye kyirekyire bamu ase, amaa alibi i bola bamu nfeere ye bamu nkolo to kpini. ¹⁶ Bee towe ye be nyi lbwaare, amaa bamu awaasa to mu bee kina mu. lbwaare ii kisi bamu awaasa kpini, nu be gye kusu to olon wuya ana, nu ba mee taale waa kidanbirasa kakaaku.

2

*Kuto mu nu i dagaa
Krisito abi ba waa*

¹ Amaa fee fu bure, i dagaa fu kaapu asin mu nu ii buu kesintin kikaapu mu. ² Towe anyin abilisa fee bamu nfeere i baa i de, ke ba baa be su beere, ke ba kitaa bamu n-yu, ke ba kitaa kesintin kikoole-gyii mu to, ke ba nye kebiti sa abaa, ke ba nye nkolo yile to.

³ Kanin maa nu fu towe akyu-nyi mu fee ba kyina kakyina mu nu i dagaa fee Krisito abuupu ba kyina mu. Ba man nate nyita asa atu abee ba baa be gye atabubu, amaa ba kaapu umu nu i buron. ⁴ Kanin gbaa nu ba kaapu abite mu kanan mu nu bee biti bamu-kuli ana ye bamu-bii

ana, ⁵ ke ba kitaa bamu n-yu ke ba man waa kigyagaa, ke ba waa bamu akpaara su asun, ke ba waa adanbirasa, ke ba biya bamu n-yu kase sa bamu-kuli ana, ke oku o man nye towe asin libi nyita lbwaare asin mu.

⁶ Kanin maa nu fu towe waa ayaafole gbaa fee ba kitaa bamu n-yu. ⁷ Lu kuto kumaa to mu, i dagaa fu maa waa kuto mu nu ki buron ke asa be kase fu to. Lu fu kikaapu to mu taa kensi payi ye kokolo fuuli kaapu. ⁸ Yege fu katowe ki baa ki de okpa, yege i man su asin pwisa ku, ke bamu nu be kusu yile fu su mu be gyii ipeeli, lu fee ba mee ye be nye alibi ku towe lu ane su.

⁹ Kaapu anye mu fee be biya bamu n-yu kase sa bamu-nyiripe ana kuto kumaa to, ke i bola bamu ansi. Amaa ba man kan towe gyanj bamu-nyiripe ana, ¹⁰ abee ba yuuri bamu. Amaa ba waa umu nu i buron ke bamu-nyiripe ana be koole bamu gyii, ke bamu awaasa i yege lbwaare, ane omolige asin kaapusa mu, i baa i bu obule.

¹¹ Lu fee lbwaare lee mu kabwaala mu nu ku biya kamolige ifuli sa asa kpini. ¹² Kabwaala mu kaapu ane kanan mu nu a lee ane n-yu lu ukpa libi ye dulinyaa to ato kayalaga su, ke a taale kitaa ane n-yu, ke a waa umu nu i de okpa, ye kabwaare-sun danbirasa kakyina numu to, ¹³ fee a maa gyoo tamaa kpare kake mu nu ane lbwaare lala, ye

Ɖmɔlɔgepu Yesu Krisito ii biti o bwii ba ye mu bunyaa mu. ¹⁴ Mu gbaa-gbaa mu kyula wu ka ane kuko, lee ane lu alibi kpini to, nu o waa ane mu gbaa-gbaa mu asa mu nu ba man su ineesi, nu u gyogyo bamu fee ba waa umu nu i buron.

¹⁵ Inumu i gye ato mu nu i dagaa fu kaapu. Towe waa bamu ke fu towe yii bamu olon to. Man yeye oko o feere fu.

3

Krisito abupu kakyina to

¹ Nyinji Krisito abupu mu fee ba biya bamu n-yu kase sa awuragyipu ye kibane alonpu ke ba nu sa bamu, ke ba baa bee biti kidanbirasa kumaa kiwaa, ² ke ba man towe asin libi gyaga oko su, amaa ba nye keyuula ye abaa, ke ba baa bee su bee sa abaa, ke ba biya bamu n-yu kase sa okumaa numu.

³ Saɲa ku to mu, ane gbaa ane an daa melensi, nu an waa kusu to olon, an foyi okpa, nu an gye anye sa kiyagaa ye kayalaga kumaa numu. Nu an su kumu to olon ye kayi basa, nu bee kisi ane nu ane gbaa ane an kisi bamu. ⁴ Amaa saɲa mu nu ane Ɖmɔlɔgepu lbwaare mu kebiti ye mu kuwee kuwu lu ifuli mu, ⁵ o molige ane. Man gye ane adanbirasa kiwaa su nu o molige ane, amaa lu mu kuwee kuwu su nu o bola mu Kayaayu mu nu ku fwii ane mu su, sa ane kakuge pupwe ye nkpa pupwe

molige ane. ⁶ lbwaare bola ane Ɖmɔlɔgepu Yesu Krisito su sa ane mu Kayaayu Kyurekyure mu gaa. ⁷ Saamu, lu mu kabwaala mu su mu, ane ukpa i kyigi mu ansi to, ke a ba waa mu nkpa kakpaa mu nu an su umu tamaa mu agyipu. ⁸ Katowe numu gye kesintin nun. Nu n biti fee fu bwii pula asin numu to, ke bamu nu ba koolle lbwaare gyii mu, ba taa bamu n-yu sa kidanbirasa kiwaa. Fale ato numu i buron gaa nu i su tonɔ sa okumaa numu.

⁹ Amaa lee fu n-yu lu kimelensi umore-libi to ye kakuge to nkyaga su ye kamore-gyii ye nluu kuko lu nbara su, lu fee inumu i gye kyan nu i man su tonɔ kpini-kpini. ¹⁰ Osa mu nu o bu fane to nu o su asa amu ee wote abaa mu, towe yii mu kulu kulon abee lu inyo. Nu o man kan yeye mu, barige fu n-yu yeye mu. ¹¹ Baa fii nyi fee kanin osa maɲa alibi i gyii mu nfeere ye mu kumu, yeye mu gbaa-gbaa nyi fee umu nu ee waa mu gye alibi.

Laalaalwe asin

¹² N dan kan sun Atemasi abee Tikiku fu ase mu, waa aniya ke fu ba gyanja me Nikopoli kade to, lu fee n waa me nfeere fee n kpee toto awoo saɲa. ¹³ Waa kuto kumaa mu nu fu taale, ke fu kye Senasi mu nu o gye loya mu ye Apolosi to, ke ba nye kuto kumaa mu nu ki tiri bamu lu okpa mu nu bee biti ba kpee mu. ¹⁴ I dagaa ane birisa ana Krisito

abuupu mu, ba bu kanan
mu nu ba nye saɲa sa kusun
kiwaa, ke i kye asa to ke ba
nye bamu ato tirisa, ke ba
man kyina kakyina mu nu
ki man su tonɔ.

¹⁵ Bamu nu ba bu me ase
nfu mu kpini beɛ fwaala fu.
Fwaala okɔmaa mu nu ee
biti ane asin, nu ana bamu
an bu kikɔle-gyii mu to mu
kpini. Ibwaare kabwaala ki
baa ki bu fane ase.

Ɔwɔlɛ mɔ nu Pɔɔli kyɔrɔɔ naa sa Filemon

Afwaala

¹ Ɔwɔlɛ nɔmɔ lu mɛ Pɔɔli mɔ nu lu Krisito Yesu kusun sɔ nu ba tii mɛ obu mɔ, yɛ anɛ bɔrɩsa Timoti ase.

An kyɔrɔɔ an sa fu Filemon, anɛ kyɛmɩnɛ danbɩrasa yɛ anɛ bɩrɩsa osunpu, ² yɛ anɛ-pɩkyɩ Afiiya yɛ anɛ bɩrɩsa Krisito tɔ ɔnaakɔpɔ Akyipusi, yɛ Krisito kɔbɔ mɔ nu bɛɛ gyanɛ fu kɩkpaara sɔ mɔ.

³ Anɛ-Sɛ Ibwaare yɛ anɛ-Nyɩrɩpɛ Yesu Krisito kabwaala yɛ keyuula kɩ baa kɩ bɔ fanɛ ase.

Pɔɔli kabwaare kɔlɛ

⁴ Mi-supu Filemon, saɲa kɔmaa mɔ nu n kɔlɛ kabwaare-kɔlɛ mɔ, n nyɩnɩ fu sɔ nu n fwaala Ibwaare lu fu sɔ. ⁵ Lu fɛɛ, n nu kanan mɔ nu fu kɔlɛ Ɔnyɩrɩpɛ Yesu gyii yɛ kebiti mɔ nu fu sɔ sa Ibwaare asa mɔ kpini. ⁶ Mɛ kabwaare-kɔlɛ ɩ gye fɛɛ, payɩ ansi kyaga sɔ tɔwɛ fu kɩkɔlɛ-gyii mɔ kaapɔ asa. Saamɔ, fu ɩ nye bu atɔ danbɩrasa mɔ nu an sɔ lu Yesu Krisito sɔ mɔ kpini luwɛ. ⁷ Mi-supu Filemon, fu kebiti mɔ nu fu sɔ mɔ yɛgɛ nu mi ansi ɩ gyii gaa nu ɩ waa mɛ aniya tɔ, lu fɛɛ fu yɛgɛ nu Ibwaare asa nkɔlɔ ɩ dɛ bamɔ nu ba nye ɔlɔn.

Pɔɔli kɩkɔlɛ sa Onesimu

⁸ Imɔ sɔ, lu Yesu Krisito sɔ mɔ, naafɔɔ n sɔ ɔkpa n taale nyan fu lu kɔtɔ mɔ nu ɩ dagaa fɛɛ fu waa mɔ sɔ, ⁹ amaa n kɔlɛ fu lu kebiti ɩkpa sɔ. Nu mɛ, Pɔɔli mɔ nu n bɩlɛ, nu lu Yesu Krisito kusun sɔ mɔ, nbɩnɔbu n tii obu fale mɔ, ¹⁰ n kɔlɛ fu lu mi-bii Onesimu,* mɔ nu ɔ ba bɩlɩnɩ mi-bii Krisito tɔ saɲa mɔ nu n bɔ obu kitii tɔ fale. ¹¹ Naafɔɔ saamɔ, ɔ daa ɔ man sɔ kyaare sa fu, amaa nbɩnɔbu bɩrɛ ɔ sɔ kyaare sa n maa fu kpini.

¹² Imɔ sɔ, n bwiiyaa mɔ n bɩya fu, nu n biti mɔ asɩn gaa, kɔlɛ mɔ sa mɛ. ¹³ Naafɔɔ n daa n biti fɛɛ ɔ baa ɔ bu mɛ ase, ke ɔ yii fu ayaa tɔ ɛɛ kye mɛ tɔ saɲa mɔ nu n tii obu fale lu asɩn danbɩrasa mɔ katɔwɛ sɔ. ¹⁴ Amaa n mee biti fɛɛ n waa kɔtɔ kɔ yɛgɛ n man nyi fu nfeere, ke ɩ man naa ba fɛɛ n nyan fu nɩn, amaa ɩ baa ɩ gye fu kebiti. ¹⁵ Akɔtɔ Onesimu barɩgɛ mɔ n-yɩ lu fu ase nke gbɛrɛɛ kɔ nɩn, saamɔ nu ɔ kan bwii ba mɔ fii biti fu nye mɔ kakpaa, ¹⁶ yɛgɛ ɔ man bɩla ɔ gye kɩnye nkɔn, amaa ɔ kyɔ kɩnye lu fɛɛ ɔ gye fu bɩrɩsa bitisa Krisito tɔ. Nu n biti mɔ mɛ kɔkɔlɔ tɔ gaa, kanɩn maɲa nu ngbaa fu fii biti fu ba biti mɔ fu kyɔ mɛ, lu fɛɛ ɔ gye fu kɩnye, nu ɔ bɩla ɔ gye fu bɩrɩsa Ɔnyɩrɩpɛ mɔ tɔ.

¹⁷ Imɔ sɔ fu kan fu nyi fɛɛ fu bɩrɩsa ɩ gye mɛ mɔ,

* **1:10** 1:10 Onesimu kase ɩ gye 'ɔmɔ nu ɔ sɔ kyaare'.

fu bwii kɔɔle mu ye ɔdan
 fɛɛ kanan mu nu fii biti fu
 kɔɔle me mu. ¹⁸ Nu ɔ kan
 waa fu alibi aku abee ɔ su
 fu kɔkɔ mu, taa umu kpini
 sola me. ¹⁹ Me Pɔɔli, n su
 me gbaa-gbaa me kɔbaa n
 kyurɔɔ umu ye n biti n ka
 fu kɔkɔ manja. Ngbaagbaa
 fu, fu su me fu n-yu su kɔkɔ
 lu nkpa mu nu n yege nu
 fu nye mu su. ²⁰ Imu su
 mi-supu Filemon, n biti fɛɛ
 fu ku Krisito ɔnyurɛ mu su
 ke fu waa umu sa me, ke
 me kɔkɔlo ku de me. ²¹ N
 maa kyurɔɔ fu fale n kɔɔle fu
 gyii fɛɛ fii biti fu waa sa me,
 nu n nyi fɛɛ fii biti fu waa fu
 kyɔ umu nu n tɔwe fale gbaa.

²² Amaa kutɔ kulɔn mu nu
 ke bila ke tii su i gye ye,
 loɔɔ afɔ obu yila me, lu fɛɛ n
 su tamaa fɛɛ lbwaare ii biti
 o kyula fane kabwaare-kule,
 ke ɔ yege ba tigi me ke n ba
 fane ase.

Laalaalɔwe afwaala

²³ Me birisa Epafarasi mu
 nu maa mu an tii obu lu
 Krisito Yesu su mu, u fwaala
 fu. ²⁴ Kanu nu Maki maa
 Arisitako ye Demasi ye Luka
 mu nu be gye me birisa ana
 asunpu mu bee fwaala fu.

²⁵ Anɛ-Nyurɛ Yesu
 Krisito kabwaala ku baa ku
 bu fane ase.

Ɔwɔlɛ mu nu ba kyurɔɔ naa sa Hibriwu abi

*Ibwaare bɔla mu-bii sɔ
tɔwɛ mu asin sa anɛ*

1 Saɲa mu didaa mu
Ibwaare bɔla mu atɔwɛpɔ
sɔ nun tɔwɛ mu asin sa anɛ
naana ana saɲa gaalaagaa
yɛ ikpa kɔkwɔ-kɔkwɔ sɔ.

2 Amaa nke laalaalɔwɛ nɔmɔ
tɔ mu, ɔ bɔla Mu-Bii Yesu sɔ
nɔn tɔwɛ mu asin sa anɛ.
Mu ɪ gye ɔmɔ nu Ibwaare
bɔla mu sɔ tɔwɛ sɔwɛ yɛ kase
yɛ umɔ kɔtɔ kɔmaa nɔmɔ,
nu ɔ wɔla lɛɛ mu fɛɛ kɔtɔ
kɔmaa ii biti ɪ baa ɪ gye mu
lɛɛ.

3 Nu mu ɪ lɛɛ Ibwaare
bunyata nhaligesa kpare mu
ifuli kaapu, nu mu tɔ nu an
wu kanan mu nu Ibwaare
gbaa-gbaa du. Nu mu kɔnɔ
tɔ asin mu nu ɪ bɔgya nu ɔ
sɔ ɛɛ ki kɔtɔ kɔmaa nɔmɔ
sɔ. Nu maa fwɔ nyimisa
alibi kamaa mu, ɔ naa kyina
Ɔlɔnpɔ Owura lala Ibwaare
gyisa sɔ sɔwɛ. 4 Imɔ sɔ ɔ kyɔ
Ibwaare nbɔɔ mu kɔkyɔ, nu
kitu mu nu Ibwaare sa mu
mu, bila ki kyɔ bamɔ lɛɛ gaa.

5 Lu fɛɛ Ibwaare nbɔɔ tɔ
ɔmɔmɔ nu Ibwaare tɔwɛ
mu kakaaku yɛ,

“Fɔ gye Mi-Bii,

Lu ndaga n gye Fɔ-Se?”

Abeɛ,

“N biti n baa n gye Mu-Se,

ke mɔɔ mu ɔ baa ɔ gye

Mi-Bii?”

6 Saɲa mu nu Ibwaare biya
Mu-Bii gyankpaasa dulinyaa

tɔ mu, ɔ bila tɔwɛ mu nbɔɔ
mu nu ba bu sɔwɛ mu yɛ,

“Fane me nbɔɔ kpini fan
muɲa sun mu.”

7 Nu Ibwaare maa tɔwɛ lu
mu nbɔɔ mu sɔ mu, ɔ tɔwɛ
yɛ,

“N waa me nbɔɔ fɛɛ afuu,*
nu n bila waa bamɔ fɛɛ
fulɔn anobi.”

8 Amaa Ibwaare tɔwɛ sa
mu-Bii mu bire yɛ,

“Fɔ gye Ibwaare, nu fu
kuwura-gyii kii biti ki
baa ki bu tɔ kakpaa,
nu fii biti fɔ taa kesintin
gyii fu kuwura mu
kimɔ ɔkpa sɔ.

9 Nu kesintin kigyii nu fii
biti, nu fii kisi alibi.

Imɔ sɔ nu me, Ibwaare
n diyaa fɔ n kyɔ fɔ
tɔmaa ana ɔkɔmaa
nɔmɔ,

nu n yege fɔ kɔkɔlo ki
fuuli fɔ.”

10 Nu Ibwaare bila tɔwɛ
mu-Bii mu nu ɔ tu mu
Ɔnyiripe mu yɛ,

“Lu npiili ase mu fɔ ii yii
dulinyaa kase,

nu fɔ ɪ waa atɔ mu nu ɪ
bu sɔwɛ mu.

11 Inumɔ kpini ii biti i nyita,
amaa fɛɛ fɔ bire fɔ bu
tɔ kakpaa.

Inumɔ ii biti ɪ kyate fɛɛ
atɔ bunsaa.

12 Fii biti fɔ bɔɔ umɔ fɛɛ
ikaale bunsaa,

ke fɔ kyɛɛge umɔ fɛɛ atɔ
bunsaa.

Amaa fɛɛ fɔ, fɔ mɛɛ yɛ fɔ
kyɛɛge nu kanan mu
nu fu du mu,

* 1:7 1:7 Afuu gbaa bila ɪ gye kayaayu, Hibriwu katowɛ tɔ.

kanɪn nu fii biti fu baa
fu du, nu fu nsu i man
su ɔkaa.”

¹³ Ibwaare tɔwe mu-Bii ye,
“Kyɪna me kɪbaa gyisa su

naa fuɔ saɲa mu nu n biti n
taa fu akisipu
waa fu ayaa kase.”

Amaa ɔ man tɔwe fale asɪn
numu sa mu kabɔɔ kuku.

¹⁴ Imu su Ibwaare nbɔɔ mu
kpini ba gye bamu nu bee
sun Ibwaare, nu o sun bamu
ye ba ba kye bamu nu bee
biti ba ba nye kamɔlɪge mu
tɔ.

2

Kamɔlɪge mu asɪn

¹ Lu inumu su mu i dagaa
a maa biya asu kase, ke a
kɪtaa asɪn danbirasa mu nu
an nu mu tɔ ye ɔdan, ke a
man kyeege gberɛɛ-gberɛɛ
lu imu tɔ. ² Fɛɛ nu nbara
asɪn mu nu Ibwaare bɔla
mu nbɔɔ mu su tɔwe ane
naana ana mu i sun kusun,
nu an nyi ye lu koo didaa
mu, ɔkumaa mu nu ɔ waa
kusu tɔ ɔlɔn nu ɔ man buu
Ibwaare nbara inumu mu,
ɔ nye kusu bute mu nu i
dagaa. ³ Kanɪn bire, fɛɛ
nu an kan kina kamɔlɪge
lala asɪn numu mu, nene
nu an taale sɪle lu kusu
bute mu tɔ? Fale asɪn numu
nu ɔnyirɪpe Yesu gyankpaa
tɔwe mu, nu bamu nu ba nu
umu mu, ba gyii umu kesintin
sa anɛ. ⁴ Nu Ibwaare
gbaa gyii umu kesintin lu
mu isinkaala ye adangana
ye asɪn kyinkyinsa ye mu
Kayaayu Kyirekyire mu
kakeɛ mu nu ɔ taa sa mu
asa lu mu kɔkɔlɔ biti su.

*Yesu biliɲi daadimaadi fɛɛ
anɛ*

⁵ Imu su man gye Ibwaare
nbɔɔ mu i gye akusupu sa
dulinyaa pupwe mu nu ee
biti ɔ waa, nu an tɔwe umu
asɪn fale. ⁶ Amaa i su op-
ula ku nu ɔsa ku gyii umu
kesintin lee tɔwe ye,

“Mɪne nu anyɪmisa ba dan
ba gye nu fu fe bamu
su nfeere,
nu mɪne nu daadimaadi
nbii-nyɪnsa ba dan ba
gye nu fii wu bamu su
kanɪn?”

⁷ Fu waa bamu pii fu nbɔɔ
mu ase saɲa gberɛɛ,
amaa fu taa bunyaa ye
beereɛ sa bamu,

⁸ nu fu taa kutɔ kumaa
numu waa bamu
kase.”

Nu Ibwaare maa tɔwe ye ɔ
taa kutɔ kumaa numu waa
nyɪmisa kase mu, nu sehn
man bu tɔ ye ɔ man taa
waa mu kase. Nu halu
ndaga gbaa, a man putu wu
fɛɛ kutɔ kumaa numu ki bu
nyɪmisa kase. ⁹ Amaa an
wu Yesu mu nu Ibwaare
waa mu pii mu nbɔɔ ase
saɲa gberɛɛ ku, nu nbunbu
bire, ɔ taa bunyaa ye beereɛ
sa mu, lu fɛɛ o gyii lewu
awurufɔ, nu lu Ibwaare
kabwaala mu su mu, o wu sa
ɔkumaa numu.

¹⁰ Ibwaare mu nu ɔ tuɔ
kutɔ kumaa, nu kutɔ kumaa
numu ki bu tɔ sa mu mu, i da-
gaa sa mu fɛɛ ɔ biya mu-bii
ana gaalaagaa mu bunyaa
mu tɔ. Ke inumu i taale
waa mu, o nmina ye Yesu o
gyii awurufɔ, ke ɔ ba waa
ɔgyankpaapu danbirasa mu

nu ɛɛ taale mɔlɪge bamu naa lɔwɛ. ¹¹ Mu ɪ lɛɛ bamu lu bamu alibi tɔ. Imu sɔ mu ye bamu nu ɔ lɛɛ bamu lu alibi tɔ mu kpini ba gye Ɔse kulɔn. Imu sɔ nu ɪ man sɔ mu ipeeli fɛɛ maa tu bamu mu-supu ana. ¹² Nu ɔ tɔwɛ lbwaare ye,

“N biti n tu fu kitu sa mi-supu ana,
ke n bu ulɔn yɪn fu asa nsana tɔ.”

¹³ Nu ɔ bila tɔwɛ ye,

“lbwaare, n biti n taa me n-yu tuv fu sɔ.”

Nu ɔ bwii kyaga sɔ ye,

“Ku me ndee ye nbii mu nu fu, lbwaare fu taa sa me mu.”

¹⁴ Lu fɛɛ nbii mu ba maa gye anyimisa nu ba sɔ kayi-wɔlɛ ye nkalan mu, kanɪn sɔ nu Yesu gbaa ba bilinɪ nyimisa fɛɛ bamu, ke ɔ taale wu. Lu mu kelewu mu sɔ mu, ɔ nyita Sitaane ɔlɔn mu nu ɔ sɔ lu lewu sɔ. ¹⁵ Ke ɔ kɔɔlɛ bamu nu ba sɩlɛ lewu, nu lewu kufuu ki gyii bamu amu kakyina tɔ mu, lu Sitaane abaa tɔ. ¹⁶ ɪ gye kesintin fɛɛ, Abraham kɪnaana nu ɔ kye tɔ, amaa ɪ man gye lbwaare nbɔɔ nu ɔ kye tɔ. ¹⁷ Imu sɔ i tiri sa mu fɛɛ maa waa mu n-yu fɛɛ mu-supu ana ɔkpa kumaa sɔ, ke ɔ baa ɔ gye kuwɛɛ owupu ye kesintin lbwaare osepu bilisa ase sa bamu, mu kusun mu nu ee sun ɛɛ sa lbwaare mu tɔ. Nu mu ii biti ɔ yile tɔ sa asa kpini ke lbwaare ɔ taa bamu alibi kɛɛ bamu. ¹⁸ Lu fɛɛ mu gbaa-gbaa mu wu awurufɔ nu ɔ nye kutɔv tɔ ku mu,

umu sɔ ɛɛ taale kye bamu nu ba nye kutɔv tɔ ku mu tɔ.

3

Yesu kyɔ Mosesi

¹ Imu sɔ me-daa ana ye mi-supu ana, lbwaare asa mu nu ɔ tu fane mu, fan yege fane nfɛɛɛɛ ɪ baa ɪ gyan Yesu sɔ. Mu ɪ gye lbwaare osunpu ye osepu bilisa ase mu nu an kɔɔlɛ mu gyii nu an lɛɛ an tɔwɛ mu. ² Nu ee nu lbwaare mu nu ɔ lɛɛ mu mu ase, fɛɛ kanan mu nu Mosesi nu lbwaare ase kuto kumaa tɔ lu lbwaare aye asa kiku sɔ mu. ³ Yesu gye nyimisa kpare nu ɔ sɔ beere lala ɔ kyɔ Mosesi, fɛɛ kanan mu nu kɪkpaara ɔpɔyɪv sɔ beere lala ɔ kyɔ kɪkpaara mu gbaa-gbaa. ⁴ Lu fɛɛ kɪkpaara kumaa mu nu ba pɔyɪ mu, ɔku ɪ pɔyɪ kumu, amaa lbwaare ɪ gye kuto kumaa numu ɔpɔyɪv. ⁵ Nu Mosesi gye kɪyaafɔlɛ mu nu ɛɛ ku lbwaare kɪkpaara mu sɔ, nu ee gyii kesintin kuto kumaa tɔ. Nu ɛɛ tɔwɛ kuto mu nu lbwaare ii biti ɔ tɔwɛ kakaaku. ⁶ Amaa Krisito ɪ gye lbwaare Mu-Bii nu ɛɛ ku lbwaare kɪkpaara asa sɔ ye kesintin. Nu an kan taa kɔkɔlɔ ɔsu, yile tamaa mu tɔ kɪnyɪn tɔ mu, umu ɪ kaapu fɛɛ anɛ ɪ gye lbwaare kɪkpaara mu sɔ asa.

Fan man waa kusv tɔ ɔlɔn sa lbwaare

⁷ Kanɪn sɔ fɛɛ kanan mu nu Kayaayu Kyurekyure mu tɔwɛ ye,

"Nii fan kan nu mu kono to
asin ndaga mu,

⁸ fan man waa nkolo osu
fee kanan mu nu ane naana
ana ba daa waa,
nu ba kusu yile lbwaare
su mu, nu ba tubu mu
to ku sanya mu nu ba
bu ofuli su mu.

⁹ Tuto nu fane naana ana ba
waa mu, nu ba tubu mu
to ku,

nu ba wu ato mu nu o
waa nsu adina mu to
mu.

¹⁰ Kanin su nu i waa
mu agbu sa kanin
kanaana manja asa,

nu o towe ye, 'Sanya kumaa
bamu nkolo i man
gyan mi kebiti su,

nu ii be kina me nbara
kibuu.

¹¹ Imu su n nye agbu bo ntan
ye,

N mee ye n bila sa bamu
opula futekpa mu nu
n daa n biti n sa bamu
mu.' "

¹² Kanin su me-daa ana
ye mi-supu ana lbwaare asa,
fan baa fan da su ke fane
to oku o man fe nfeere libi,
yege mu kikole-gyii to, ke i
man lee mu lu lbwaare mu
nu o te nkpa to kakpaa mu
ase.

¹³ Amaa kake kumaa
fan waa abaa aniya to fee
kanan mu nu fan san fan te
nkpa to ndaga fale, ke alibi
i man pina fane to oku ke o
waa kokolo osu. ¹⁴ Nu an
kan yile to kinkin naa fu
laalaalawe fee kanan mu nu
an koolé gyii npiili ase mu,
anaa Krisito an biti a buga
barige imu nu i gye mu lee
mu to. ¹⁵ Fee kanan mu nu
lbwaare Asinkyan yilasa mu
i wula towe mu ye,

"Nii fan kan nu mu obule
ndaga mu,

fan man waa nkolo osu
fee kanan mu nu fane
naana ana
ba daa kusu yile mu su sanya
mu didaa mu."

¹⁶ Animu ana i gye bamu
nu ba nu lbwaare asin nu
ba kusu yile to mu? Man
gye bamu nu Mosesi lee lu
Egyipiti mu kpini? ¹⁷ Nu
animu ana nu o nye agbu
waa nsu adina mu? Man gye
bamu nu ba waa alibi nu
ba wu ba de-de ofuli su mu?
¹⁸ Animu ana nu lbwaare
bo ntan ye, ba mee ye ba
nye loo mu opula futekpa
to mu? Man gye bamu
nu ba waa kusu to olon
mu? ¹⁹ Imu su an wu fee,
lu bamu kiman-kole-gyi su
mu, ba man taale loo mu
opula futekpa mu to.

4

*Lbwaare asa ba su ofute
Yesu to*

¹ Imu su fee lbwaare maa
da mu kokolo su lu mu opula
futekpa kuloo mu, nu ku
maa san ku de sa ane su mu,
fan yege a baa an da su ye
odan, ke i man ba fee fane
to oku o foyi ke o man nye
opula futekpa mu to loo.

² Lu fee ane gbaa ane an nye
nu ba towe asin danbirasa
mu sa ane fee kanan mu nu
ba towe sa ngbaa bamu mu.
Amaa ba man nye asin mu
nu ba nu mu tonu, lu fee
ba maa nu waa bamu asu to
mu, ba man koolé gyii bamu
nkolo to. ³ Kanin su nbunbu
ane mu nu an koolé gyii mu,
ane ii biti a loo mu opula

fɔutekpa mu tɔ, fɛɛ kanan
mu nu lbwaare tɔwe ye,
“N nye agbu bɔ ntan ye,
‘Ba mee ye ba nye loo mi
opula fɔutekpa mu tɔ.’”

Halu saɲa mu nu ɔ tɔwe
kanin mu, ɔ tɛɛ wɔla lbwe
dulinyaa mu nu ɔ tɔw mu
kusun. ⁴ Lu fɛɛ Asinkyan
yilasa mu ɪ tɔwe katin ku
lu kake fɔutesa mu su ye,
“Kake sunɔsapu mu tɔ mu,
lbwaare fɔute lu kusun mu
nu ɔ waa mu kpini tɔ.” ⁵ Nu
ɪ bila tɔwe lu asin numu su
ye, “Ba mee ye ba nye loo mi
opula fɔutekpa mu tɔ.”

⁶ Imu su mu ki san ki de
fɛɛ aku bee biti ba nye loo
opula fɔutekpa mu tɔ. Amaa
bamu nu ba gyankpaa nu
asin danbirasa mu, ba waa
kusu tɔ ɔɔn, nu ba man
nye loo kumu tɔ. ⁷ Imu su
lbwaare bila yila kake ku,
nu ɛɛ tu kumu ye, “Ndaga.”
Nu ɪ maa kyereɛ kamaa tɔ
mu, lbwaare bɔla Dawidi su
tɔwe, fɛɛ kanan mu nu ɔ
wɔla tɔwe asin maɲa mu ye,
“Ndaga, nu fan kan nu mu
kɔnɔ tɔ asin mu,
fan man kan waa kɔkɔɔ
ɔsu ye fen mee ye fan
nu.”

⁸ Fɛɛ nu Gyosuwa din sa
bamu ɔfɔute nin, naafɔɔ ka-
maa tɔ lbwaare man din
bila tɔwe kake pupwe ku
asin. ⁹ Kanin bire ɔfɔute
fɛɛ kake fɔutesa mu ki san
ki de sa lbwaare asa, fɛɛ
kanan mu nu lbwaare fɔute
kake fɔutesa ake mu. ¹⁰ Lu
fɛɛ ɔkumaa mu nu ɔ nye
loo lbwaare opula fɔutekpa
mu tɔ mu, ɪ kaapu fɛɛ

ɔ fɔute lu mu gbaa-gbaa
kusun waasa su, fɛɛ kanan
mu nu lbwaare gbaa fɔute
lu mu kusun su mu. ¹¹ Imu
su fan yege a kpan ane n-yi
ɔkpa kumaa su, ke a loo
kanin opula fɔutekpa mu tɔ,
ke ɪ man nye ba fɛɛ fane tɔ
ɔku ɔ waa kusu tɔ ɔɔn, ke
ɔ foyi ɔkpa naa lu tiye fɛɛ
bamu mu.

¹² Lu fɛɛ lbwaare asin
mu ɪ su nkpa, nu ii sun
kusun. Nu asin mu ɪ buye
ɪ kyɔ sakunde gyimba anyɔ,
nu ɪ taale nye loo nyimisa
kɔkɔɔ tɔ ye mu nfeere tɔ, nu
ɪ barige nyimisa ɪkyagakpa
ye awiya tɔ npu. Nu ki bila
ki tale nyimisa kɔkɔɔ ye mu
nfeere tɔ. ¹³ Nu kutɔ kumaa
mu nu lbwaare tɔw mu kuku
man bu tɔ, nu ki baala mu
ansi su. Amaa kutɔ kumaa
numu ki de tentengilen mu
ansi su. Nu ane ɔkumaa
numu ii biti ɔ yile lee mu
kɔnɔ mu ansi tɔ.

*Krisito ɪ gye
ane lbwaare Oseepu bilisa
ase*

¹⁴ Lu kanin su fan yege
a yile ane kɪkɔɔɛ-gyii mu
nu an su mu tɔ kenken, lu
fɛɛ an su lbwaare oseepu
bilisa ase kpare. Mu ɪ gye
Yesu, lbwaare mu-bii mu nu
ɔ kyun sɔsu lbwaare ase mu.
¹⁵ Lu fɛɛ ane oseepu bilisa
ase man gye ɔmu nu ɔ mee
taale wu ane kɔwee lu ntin
mu nu a mee taale an kɪtaa
ane n-yi mu. Amaa an
su ɔmu nu ɔ nye kutu tɔ
ku ato kpini tɔ fɛɛ ane, nu
mee mu man waa alibi ku.
¹⁶ Imu su fan yege a nye
kɔkɔɔ yile tɔ, ba lbwaare

ansi to mu kuwura-gya mu ase katin mu nu kabwaala ki bu, ke o wu ane kowee ke a nye kabwaala mu nkyeto saja mu nu i tiri san ane mu.

5

1 Ibwaare Oseepu bilisa ase kumaa numu, bee lee mu lu mu asa to nun, ke o yle bamu ayaa to sun lbwaare. Nu o bila o su bamu nkee ye saraga ee sa lbwaare, ke o fwu bamu alibi. ² Kanin osa manja u nye kenyiita ee wu asa mu nu ba man nyi nu ba foyi lbwaare okpa mu kowee. Lu fee ngbaa mu gye nyumisa nun, nu ee taale waa alibi. ³ Lu unumu su nu i dagaa maa lee mu gbaa-gbaa n-yu su alibi saraga fee kanan mu nu ee lee asa mu alibi saraga mu.

⁴ Nu oku mee taale taa beereee sa mu n-yu fee mu i gye oseepu bilisa ase, amoo lbwaare i gye o mu nu ee lee mu, fee kanan mu nu o kyina lee Aron mu. ⁵ Kanin okpa manja su nu Krisito gbaa man sa mu n-yu beereee fee o gye lbwaare oseepu bilisa ase. Amaa lbwaare lee mu nun towe mu ye, "Fu i gye Mi-bii,

Lu ndaga n gye Fu-Se."

⁶ Nu o bila towe katin ku Asinkyan yulasa mu to ye,

"Fu gye oseepu kakpaa fee okpa kulon mu nu Mekisedeki kyina o gye mu."

⁷ Saja mu nu Yesu te nkpa to kase su mu, o sawu kenken ye ansikyu kule lbwaare mu nu ee taale

lee mu lu lewu to. Lu fee maa biya mu n-yu kase sa lbwaare mu, o nu Yesu ase. ⁸ Halu maa gye lbwaare mu-Bii gbaa mu, o bila fee kunu lbwaare kade i biya awurufo kigyii. ⁹ Maa taale waa lbwaare kokolo biti lwee kyeekeyee su mu, mu o be biliji nkpa kamolige mu kumu, nu ee sa bamu nu bee nu mu ase mu nkpa kakpaa. ¹⁰ Nu lbwaare i lee mu waa mu oseepu bilisa ase fee kanan mu nu Mekisedeki kyina o gye mu.

Fan man kan bwii kamaa

¹¹ Naafoo n su asin damante n towe fane lu unumu su, amaa fan maa mee nu asin kase bilen su mu, i bulon gaa sa fee n lee umu kase sa fane. ¹² Naafoo halu nbunbu numu gbaa, i dagaa fee fan maa tee fan gye lbwaare asin mu akaapupu. Amaa i maa san i tiri sa fane fee fan nye osa ku, ke o bila lee lbwaare asin gyankpaasa mu kaapu fane mu, fan du nun fee nbii pupwe mu nu kinyapu tiri sa bamu, nu i man gye agyito budusa. ¹³ Lu fee okumaa mu nu o san ee nyapu kinyapu mu, o man puta dan. O san o gye kebii nu o mee nu lbwaare asin mu nu u yege nu nyumisa ikpa i kyigi mu kase. ¹⁴ Amaa agyito budusa i gye sa bamu nu ba bila nu ba dan nu ba nu lbwaare asin, nu ba bu adanbirasa ye alibi mu.

6

1 Imu su fan yege a yege Krisito kusun asin gyankpaasa mu nu an bula mu kanin, ke a dan kikoolle-gyii mu to kpee ane ansi to. I man dagaa a maa bila bwii naa bila npiili ase asin mu, fee nfeere kikyeege lu ato gyaga to, ye kikoolle lbwaare gyii, ² ye kikaapu lu lbwaare kekyugyee su, ye abaa kntaa gyaga asa su kule kabwaare kule, ye alewupu kikiyini, ye lbwaare katala mu nu ki de kakpaa. ³ Nu lbwaare kan kyula mu, fale nu an biti a waa ke a dan.

4 Ii biti i baa i bulon sa bamu nu ba yege bamu kikoolle-gyii to, fee ba bila taale kyeege bamu nfeere lu bamu alibi to bwii ba lbwaare ase. Lu fee lbwaare wula nmanje bamu nfeere to sana ku, nu ba daa nye lbwaare kakae ku, nu ba maa akoolle-gyipu mu ba buga nye Kayaayu Kyurekyure mu. ⁵ Nu ba nu lbwaare asin mu, nu ba wu fee i buron, nu ba bi kakyina pupwe mu nu kii biti ki ba mu olon. ⁶ Imu su nu ba kan foyi lu lbwaare okpa mu su mu, ii biti i baa i bulon sa bamu ye ba bila bwii kyeege bamu nfeere lu bamu ukpa to ba lbwaare ase. Lu fee i du nin fee ba maa bila be da lbwaare mu-Bii mu oyu laasa su bee gyila mu ipeeli sakyto to.

⁷ Lu fee kase mu nu bulayi i da kumu su sana kumaa, nu ki su kii nuu mu, i waa adoo-gyito mu nu i buron i

sa bamu nu bee doo kumu su mu, kase mu i nye kusee lbwaare ase. ⁸ Amaa kase mu nu ki koyi iwii ye afitiri mu bire man su kyaare, nu ki man bu kata ye lbwaare to tawe kumu nno. Nu imu laalaalwe mu folon ii biti o dee kumu.

⁹ Me tomaa ana kinyi-bii okon, halu a maa tawe fale gbaa mu, fane bire a man su kufuu sa fane, an nyi fan maa su ato danbirasa mu nu i lu fane kamolige mu su. ¹⁰ lbwaare gye kesintin ogyipu. O mee ye o tan fane kusun mu nu fan waa ye kebiti mu nu fan su sa mu mu su. Imu su nu fan kye mu asa to, nu fen san kyaga su fen kye bamu to. ¹¹ Ato mu nu i tiri ane lu fane ase i gye ye, okumaa numu o kpan mu n-yu waa kanin adanbirasa naa fuo okaa, kanan mu nu i waa ke fane tamaa mu nu fan su mu i ba to kesintin. ¹² Imu su a mee biti fee fan ba bilini awolegyo pu kabwaare-sun to, amaa fan kase bamu nu ba su kikoolle-gyii ye kenyiita mu to, nu bee biti ba nye kutu mu nu lbwaare da mu kokolo su sa bamu mu.

An su tamaa sa lbwaare asin mu nu o da mu kokolo su tawe mu

¹³ Sana mu nu lbwaare da mu kokolo su sa Abraham mu, o taa mu gbaa-gbaa kitu bo ntan, lu fee oku man bu to o kyoo mu, ¹⁴ nu o tawe ye, "N tawe fu kesintin to ye, n biti n waa fu kusee, ke n yege fu kinaana ba nye

akyo.” ¹⁵ Imu su Abraham nye kenyiita gyoo nu o nye koto mu nu lbwaare da mu kokolo su sa mu mu.

¹⁶ Nu asa be kan bee biti ba bo ntan mu, bee taa asa mu nu o kyo bamu gbaa-gbaa bamu kitu bo ntan. Ntan kibo mu u kaapu kesintin, nu i yege ntan mu nu ba bo mu i tin kamore-gyii mu to. ¹⁷ Lu kanun manja su, lbwaare maa biti fee bamu nu o da mu kokolo su sa bamu ba wu fee o mee ye o kyeege mu nfere mu, o yile umu su bo ntan. ¹⁸ Imu su nu lbwaare waa fale ato anyo anum. Imu i gye mu kokolo su kida ye mu ntan kibo, mu nu i kaapu fee lbwaare mee kyeege, abee o mee taale tin antjesa. Kanun su ane mu nu an sile naa loo mu mu, a kpan ane n-yi gaa ke a kitaa tamaa mu nu ki de ane ansi to mu kenken. ¹⁹ Fee kanan mu nu kibilito kpare mu nu ki budu nu kitaa okoli lala ki yile katin kulon mu, kanun nu ane tamaa i kitaa ane yile katin kulon ane kikole-gyii to. Kanun tamaa numu i bola loo lbwaare osunkpa opula kyirekyirekpa kikyirekyire susu mu to. ²⁰ Tuto i gye katin mu nu Yesu yile ane ayaa to gyankpaa ane naa loo. Mu i ba waa lbwaare oseepu bilisa ase kakpaa fee okpa kulon mu nu Mekisedeki kyina o gye mu.

7

Ibwaare Oseepu bilisa

Mekisedeki

¹ Mekisedeki numu kyina gyii Salem kade kuwura, nu o bila o gye Olonpu lbwaare Owura lala mu Oseepu bilisa ase. Sarja mu nu Abraham naa ko taale awura aku, nu o bwii ee ba mu, Mekisedeki gyanja mu, nu o waa Abraham kusee. ² Nu ato mu nu Abraham naa nye oko mu to mu, o barige umu to ntun kudu, nu o taa ketun kulon sa Mekisedeki. Mekisedeki kitu mu kase i gye ye, “Ikpa-kyiigisa Owura.” Nu o bila o gye Salem owura, nu Salem kase i gye ye “Kayu yuuli.” ³ Nu oku man nyi sehn lu mu-se abee mu-nyi su, nu o man lu kinaana ku to. Nu oku man nyi mu kikubege abee mu lewu asin. Nu o gye lbwaare Oseepu bilisa ase kakpaa fee lbwaare mu-Bii mu.

⁴ Fan ku kanan mu nu Mekisedeki gye nyimisa kpare. Halu Abraham mu nu o gye ane naana ana to ogyankpaasa mu, ato mu nu o naa ko oko nye mu, o barige umu to ntun kudu nu o taa ketun kulon sa mu. ⁵ Nu Mosesi nbara mu i kaapu fee bamu mu nu ba gye Lewi kinaana mu, nu bee gyii lbwaare kiseepu mu i su okpa ba kole ato mu nu ba barige to ntun kudu to mu ketun kulon bamu asa ase, yege bamu asa gbaa ba gye Abraham kinaana to. ⁶ Mekisedeki man gye Lewi kanan to mu nu bee gyii lbwaare kiseepu mu to oku, amaa o kole nbarige to ntun kudu mu

tɔ ketun kulɔn lu Abraham ase nu ɔ waa mu kusee, nu Abraham moɔ i gye ɔsa mu nu lbwaare wɔla da mu kɔkɔlɔ sɔ sa mu. ⁷ Nu i man sɔ kamɔɔre-gyii fɛɛ ɔmu nu ɛɛ waa kusee mu, mu i gye ɔbilisa ɔ kyɔ ɔmu nu ɛɛ kɔɔle kusee mu. ⁸ Lu lbwaare kiseepu mu asin tɔ mu, aseepu mu nu bɛɛ kɔɔle nbarige tɔ atɔ ntun kudu tɔ ketun kulɔn mu bee wu. Amaa lu Mekisedeki mu nu ɔ kɔɔle ntun kudu tɔ ketun kulɔn mu bire, ba lɛɛ towɛ ye ɔ te nkpa tɔ. ⁹ Nu ɔku gbaa i taale towɛ ye, Lewi kebunɔ abii tɔ bamu nu bɛɛ kɔɔle ntun kudu tɔ ketun kulɔn gbaa mu ba gye Abraham anaana-bii nin. Imu i kaapu fɛɛ Abraham maa ka ntun kudu tɔ ketun kulɔn mu, bamu gbaa ba ka kanin. ¹⁰ Lu fɛɛ sanya mu nu Mekisedeki gyanja Abraham mu, ba man pɔta kubɛɛ Lewi kebunɔ abii mu.

Yesu du nin fɛɛ Mekisedeki

¹¹ Nu Lewi kɔnaana kiseepu kigyii mu nu ki buu Mosesi Nbara mu, ki daa taale waa nyimisa kyɛkyɛɛ nin, naafɔɔ mine waa sɔ nu i san i tiri fɛɛ lbwaare oseepu pupwe ku ɔ bila be gyii kiseepu fɛɛ ɔkpa kulɔn mu nu Mekisedeki kyina ɔ gye mu, nu i man gye Lewi kɔnaana-bii Aron lɛɛ mu? ¹² Fɛɛ nu lbwaare kiseepu kigyii i maa kyɛɛge mu, kanin gbaa nu i dagaa fɛɛ Nbara mu gbaa i maa kyɛɛge. ¹³ Nu Yesu mu nu asin numu i towɛ i lu mu sɔ fale mu, lu kebunɔ

ku tɔ nin. Nu kebunɔ manja tɔ ɔku man pɔta gyii lbwaare kiseepu ke o sun kiseepu kusun. ¹⁴ Lu fɛɛ i gye kesintin fɛɛ anɛ-Nyiripe Yesu mu lu Gyuda kebunɔ tɔ nin, amaa kanin kebunɔ manja bire, Mosesi man towɛ ye bee biti ba be gyii lbwaare kiseepu. ¹⁵ Nu asin mu i lɛɛ kaapu tɔ danbirasa. lbwaare oseepu pupwe ku ba, nu o du fɛɛ Mekisedeki. ¹⁶ Nu ɔ ba waa lbwaare oseepu yege ɔ man lu Lewi kɔnaana mu tɔ, amaa lbwaare waa mu oseepu bola mu nkpa mu nu i sɔ ɔlɔn nu i man sɔ ɔkaa. ¹⁷ Lu fɛɛ Asinkyanyilesa mu i towɛ lu mu sɔ ye, “Fu i gye lbwaare oseepu kakpaa, fɛɛ ɔkpa kulɔn mu nu Mekisedeki kyina ɔ gye mu.”

¹⁸ Kanin sɔ didaa nbara mu nu ba buu mu bire, ba yege umu yila ukaa sɔ, lu fɛɛ i man bulɔn nu i man sɔ tɔnɔ. ¹⁹ Lu fɛɛ Mosesi nbara man taale waa kutɔ kumaa lɔwe lbwaare kebiti sɔ kyɛkyɛɛ. Amaa nbunbu an sɔ tamaa danbirasa mu nu an bola sɔ an nin an tiri lbwaare.

²⁰ Kutɔ mu nu ki bila ki tii sɔ i gye ye, lbwaare bɔ ntan kiseepu pupwe numu sɔ. Yege bamu nu ba ba waa lbwaare aseepu mu kpini, lbwaare man bɔ ntan sa bamu.

²¹ Amaa Yesu bire maa ba waa lbwaare oseepu mu, lbwaare bɔ ntan tii sɔ, nu ɔ towɛ mu ye,
“Me Nyiripe lbwaare n bɔ ntan,

nu n mee ye n kyeege
me nfeere,
fu i gye oseepe kakpaa.”

²² Lu Ibwaare ntan numu su mu, Yesu i ba waa omu nu o yile katowe kyula mu nu Ibwaare waa anaa mu nsana mu to, nu ki buron ki kyo kididaa mu.

²³ Kimu nu ki bila ki tii su i gye ye, bamu nu ba gyankpaa gyii Ibwaare kiseepu mu ba kyo gaa. Lu fee nu oku kan wu yege mu kusun mu, oopowe u ba ee yii mu ayaa to. ²⁴ Amaa lu kanan mu nu Yesu maa te nkpa to kakpaa su mu, ee gyii Ibwaare kiseepu mu nu ki man su okaa. ²⁵ Imu su Yesu i taale molige bamu nu ba bola mu su ba Ibwaare ase mu kakpaa, lu fee o te nkpa to kakpaa nu o yile to ee kole Ibwaare ee sa bamu.

²⁶ Nu Yesu i gye Ibwaare Oseepe bilisa ase mu nu o dagaa sa ane a maa nye. Nu mu i bola Ibwaare ansi, nu mu n-yu su man su alibi ku, nu o man su ineesi ku, nu o man du fee alibi awaapu, nu Ibwaare diyaa mu susu o kyo okumaa numu mu aye. ²⁷ Nu Yesu man du fee Ibwaare Aseepe abilisa banban mu nu bee gyankpaa bee lee bamu n-yu su alibi saraga kake kumaa, poyi nu bee lee asa n-yu su alibi saraga mu. Amaa Yesu bire man waa kanin, o taa mu mu n-yu lee saraga sa alibi awaapu kilu kulun.

²⁸ Mosesi nbara kikaapu mu su mu, asa mu nu ba be gyii Ibwaare kiseepu bilisa mu kpini ba

gye bamu nu ba man taale kitaa bamu n-yu kyeekyee. Amaa Mosesi nbara mu kamaa mu, Ibwaare bo ntan lee mu-Bii ba waa Oseepe bilisa ase mu nu o du kyeekyee naa fu okaa.

8

*Oseepe bilisa Yesu Krisito
i biya katowe kyula popwe*

¹ Nbuunbu asin mu nu an towe fale kpini mu i gye ye, an su Ibwaare oseepe bilisa ase mu nu o te Ibwaare kuwura-gya lala mu gyisa su susu. ² Nu ee sun kiseepu kusun opula kyirekyirekpa kikyirekyire mu to, nu ki gye tanti kubuu gbaa-gbaa mu nu ki bu susu mu. Nu Onyiripe Ibwaare gbaa-gbaa i yii kumu, man gye nyimisa.

³ Bee lee Ibwaare oseepe bilisa ase kumaa numu ye o baa o su nkee ye atobwaaya kolonjo ee sa Ibwaare. Imu su i dagaa fee ane oseepe bilisa ase Krisito numu gbaa maa nye koto ku taa lonjo sa Ibwaare. ⁴ Nu o din o bu kase su nun, naafoo o mee ye o baa o gye Ibwaare oseepe kpini-kpini. Lu fee bamu nu bee gyii Ibwaare asepe mu, ba wola ba bu to bee lee saraga fee kanan mu nu Mosesi nbara mu i kaapu mu. ⁵ Nu kase su Ibwaare asepe kusun mu gye susu lee mu keduli nin, man gye kumu gbaa-gbaa nin. Kanin su sana mu nu Mosesi ii biti o yii Ibwaare tanti kubuu mu, Ibwaare da mu kumu to towe mu ye, “Ku su, ke fu yii mi osunkpa tanti kubuu

mɔ kyɛkyɛ fɛ kanaan mɔ nu n kaapu fu kibɔ mɔ sɔ mɔ.”⁶ Amaa Yesu gyii kiseepu kusun mɔ nu ki burɔn gaa ki kyɔ Ibwaare aseepu banban mɔ lɛɛ. Nu katɔwe kyula pupwe mɔ nu Yesu waa yila anaa Ibwaare nsana mɔ gbaa, ki burɔn ki kyɔ kididaa mɔ, nu ki bila ki sɔ kɔkɔlo kida danbirasa ki kyɔ kididaa mɔ.

⁷ Fɛɛ nu katɔwe kyula didaa mɔ nu Ibwaare waa maa asa nsana, nu ki daa ki du kyɛkyɛ nɔn, naafɔɔ ɪ man tiri sa Ibwaare fɛɛ ɔ bila waa kinyɔsapu mɔ.
⁸ Amaa Onyiripe Ibwaare wu alibi lu asa mɔ sɔ, nu ɔ tɔwe ye,

“Sanja kɔ ii biti ɔ ba ke mɛ,
Onyiripe Ibwaare
n biti n waa katɔwe
kyula pupwe
maa Israyɪ abi
ye Gyiwu abi nsana.

⁹ Nu ki mɛɛ ye ki baa ki du fɛɛ katɔwe kyula

mɔ nu n maa bamu
naana ana a kyina
waa mɔ,

sanja mɔ nu n kitaa bamu
abaa tɔ,
gyankpaa bamu lɛɛ
bamu lu Egyipiti mɔ.

Lu fɛɛ ba maa man gyii
kesintin lu mɛ katɔwe
kyula mɔ tɔ sɔ mɔ,
n pale mɛ kamaa sa
bamu.

¹⁰ Nke mɔ nu ii biti ɪ ba fale
tɔ mɔ, unum ɪ gye
katɔwe kyula mɔ nu n
biti n waa maa Israyɪ
abi nsana.

N biti n taa mɛ nbara waa
bamu nfɛɛɛ tɔ,

ke n kyurɔɔ umɔ waa
bamu nkɔlo tɔ.

N biti n baa n gye bamu
Ibwaare,

ke ba baa ba gye mɛ asa.

¹¹ Nu ɔku ɪ gye ɔku man bila
ye ɔ kaapu mɔ tomaa
abɛɛ mu-nyi mu-bii
tɔwe mɔ ye, ‘Bu
Onyiripe Ibwaare.’

Lu fɛɛ ɔkumaa numu ii biti ɔ
ba bu mɛ
lu nbii sɔ naa fɔv
abilisa sɔ.

¹² N biti n taa bamu alibi keɛ
bamu,

ke n man bila nyini
bamu alibi kake aku.

Mɛ, Onyiripe Ibwaare n
tɔwe kanɔn.”

¹³ Nu Ibwaare maa tɔwe
lu katɔwe kyula pupwe mɔ
sɔ mɔ, ɪ kaapu fɛɛ katɔwe
kyula gyankpaasa mɔ ki waa
kididaa. Nu kɔtɔ kumaa mɔ
nu ki ba waa kididaa, nu ki
man sɔ kyaare mɔ, kii biti ki
ba fɔyi.

9

Kabwaare-sun kase sɔ

¹ Kanɔn sɔ katɔwe kyula
gyankpaasa mɔ nu Ibwaare
waa maa asa nsana mɔ,
ki sɔ umɔ kabwaare-sun
nbara ye tanti kubuu op-
ula kyirekyirekpa mɔ nu ki
bɔ kase sɔ mɔ. ² Nu ba
taa kitaa lala sutasa barige
kimu tɔ ipula inyɔ. Opula
gyankpaasa mɔ tɔ nu bɛɛ
tu ye Opula Kyirekyire nu
kimu tɔ nu fitila ɔgyagakpa
ye teeburi ye bodobodo mɔ
nu ba taa sa Ibwaare mɔ bu.
³ Nu kitaa mɔ kamaa ɪ gye
opula nyɔsapu mɔ nu bɛɛ
tu ye Opula Kyirekyirekpa

Kikyirekyire. ⁴ Nii tutu ni suwa kaswu mu ni bee tuwa ato liifensa kumu su, ye katowe kyula kidakaa mu ni ba taa suwa nyale kumu mu bu. Kidakaa manja to ni suwa bonburon mu ni ki su "Mana" agyito mu ni lbwaare sa bamu naana ana ofuli su mu bu. Nii Aron kikpebi mu ni ki poroge afate bunboli, ye abuu panpasan anyo mu ni Mosesi kyuroo lbwaare nbara kudu mu gyaga su mu bu. ⁵ Nii ba waa ato anyo* aku mu ni ba su atee ba gyan kidakaa mu su, ni u kaapu fee lbwaare bu tutu. Ba yaase bamu atee bun kidakaa mu obunkpa ni bee tu tutu ye Opula mu ni lbwaare su alibi ee kee. Amaa an mee taale lee asin numu kpini kase sa fane nbunbu numu kukulun-kulun.

⁶ Fale ni ba waa kutu kumaa numu yila, ke lbwaare aseepu mu bee loo tanti opula kyirekyirekpa mu to kake kumaa bee waa bamu kiseepu kusun awaasa. ⁷ Amaa, amoo lbwaare Oseepu bilisa ase mu nkun ii loo Opula Kyirekyirekpa Kikyirekyire mu to. Nii kesu kumaa to mu, ee loo tutu kilu kulun nin. Nii atobwaaya nkalan ni o su ee loo tutu, ni ee taa kole mu gbaa-gbaa kumu su alibi ye alibi mu ni mu asa ba waa yege ba man nyi ye i gye alibi mu. ⁸ Bola numu su mu, Kayaayu Kyirekyire mu i lee kaapu fee sanja mu ni

tanti kubuu lala gyankpaasa mu maa san o yile fale bure, okpa mu man putu bugi kpee Opula kyirekyirekpa Kikyirekyire mu to. ⁹ Inumu i gye asin kaapusa sa ane mu ni an te ndaga kakyina numu to. I kaapu fee nkee mu ni ba taa biya lbwaare, ye atobwaaya mu ni ba taa loho sa lbwaare gbaa mu, i mee taale yege asa mu ni bee sun mu mu, bamu nfeere i bu fee lbwaare taa bamu alibi kee bamu. ¹⁰ Imu ni bee waa mu kpini mu i gye ikisii lu agyito kigyii ye ato nuusa su ye ato kifwu ye n-yu su kigyee. Inumu i gye ansi su awaasa nbara mu ni bee waa naa fvu sanja mu ni lbwaare biya kabwaare-sun pupwe katowe kyula pupwe mu to.

Krisito abi kpini i gye kayu-wule kulun

¹¹ Amaa Krisito ba fee lbwaare Oseepu bilisa ase sa ato danbirasa mu ni i bu to nbunbu fale. Nii o loo tanti kubuu lala mu ni ki dagaa, ni ki gye kikapare, ni i man gye nyimisa i yii kumu, ni ki man gye dulinyaa numu to lee mu. ¹² Krisito maa loo tanti kubuu Opula Kyirekyirekpa Kikyirekyire mu to mu kilu kulun kappaa mu, o man taa nbwe ye inaate nkalan loo naa waa koloho. Amaa o taa mu gbaa-gbaa mu nkalan loo nin naa ka alibi kuko ke a nye kamolige mu ni ki su nkpa kappaa. ¹³ Didaa lee mu bure nbwe ye inaate

* 9:5 9:5 Bee tu ato numu ye Kyerabim.

nkalan, ye naate kadanba mu nu ba tuwa mu nso nu ba su bee nmate bamu nu ba waa ineesi mu su, ke i kaapu fee ba nye bamu n-yu su kifwu. Nu inumu i kan taale fwi bamu n-yu su ineesi mu, ¹⁴ kanin bure, Krisito nkalan mu nu i bola Kayaayu mu nu ki su nkpa kakpaa su mu, nu o taa mu gbaa-gbaa n-yu waa koloko kpare sa lbwaare mu, nene su nu mu nkalan manja i mee taale fwi ane nfeere lu awaasa libi mu nu i su ane ii kpee lewu to mu? Inumu ii biti i yege ke a nye sun lbwaare mu nu o te nkpa to mu kakpaa.

¹⁵ Kpalu inumu su mu, Krisito i gye omu nu o yile asa ye lbwaare nsana sa katowe kyula pupwe mu nu lbwaare waa mu, ke i yege bamu nu lbwaare tu bamu mu, ba ba nye mu kusee mu nu o da mu kokolo su sa bamu mu kakpaa. Inumu ii biti i waa nin, lu fee Krisito taa mu n-yu sa lewu nu o ka bamu mu nu ba waa alibi katowe kyula gyankpaasa mu to mu koko.

¹⁶ Fee nu osa ku kan waa katowe yila lu mu kapataye su mu, i tiri fee osa manja maa wu nin poyi ke i sun kusun. ¹⁷ Lu fee katowe yilasa mee taale waa kusun yege osa mu nu o waa kumu mu, san o te nkpa to, amoo o wu nin poyi ke i waa kusun. ¹⁸ Inumu su nu halu katowe kyula gyankpaasa mu gbaa nu nkalan i man

kyege wurige mu, i mee sun kusun. ¹⁹ Lu fee sanya mu nu Mosesi lee lbwaare nbara mu kpini towe asa mu, kuto mu nu i dagaa ba waa mu, o taa naate ye nbwe nkalan buga ye nkyu. Nu o taa kebula pipee taa nmina ye afatee,† nu o taa nyo nkalan ye nkyu mu to taa nmate-nmate nbara owule mu ye asa mu kpini su. ²⁰ Nu o towe ye, "Nkalan inumu u kaapu katowe kyula mu nu lbwaare waa fane mu nsana, nu o sa fane kono ye fan buu." ²¹ Kanin okpa kulon manja su nu Mosesi taa nkalan mu nmate-nmate lbwaare tantu kubuu lala ye kabwaare-sun ato waasa mu nu ba su bee sun lbwaare mu kpini su. ²² Imu su fu ku mu, Mosesi Nbara sanya mu, atobwaaya nkalan nu ba su bee fwi ineesi. Nu nkalan i man kyege mu, lbwaare mee ye o taa alibi kee.

²³ Imu su nu kase su tantu kubuu mu, ye ato kumaa mu nu i bu imu to mu, nu i yile sa susu gbaa-gbaa lee mu, i tiri fee ba maa taa nkalan fwi imu. Amaa susu gbaa-gbaa lee mu, i dagaa ba maa taa nkalan mu nu i kyo atobwaaya lee mu fwi imu. ²⁴ Imu su Krisito man loo kabwaare-sunkpa opula kyirekyire mu nu asa ba taa bamu abaa waa mu to, nu ki gye susu lee kigbaa-gbaa mu keduli. Amaa o loo susu lee kigbaa-gbaa mu to naa yile ane ayaa to lbwaare ansi to nbunbu.

† 9:19 9:19 Bee tu kanin afatee numu ye hisopi.

25 Nu Krisito man taa mu n-yu ee loo susu Opula Kyirekyirekpa Kikyirekyire kesu kumaa, fee kanan mu nu lbwaare Oseepu bilisa ase u taa atobwaaya nkalan ee loo Opula Kyirekyirekpa Kikyirekyire mu to kilu kulon kesu kumaa numu mu.

26 Kanin bire, naafoo Krisito ii biti o ba ee gyii awurufo kesu kumaa lu koo sana mu nu lbwaare tub dulinjaa mu. Amaa nbunbu dulinjaa maa kpee kumu laalaalwe mu, o ba taa mu gbaa-gbaa n-yu waa kolonjo kilu kulon lee alibi kakpaa.

27 Fee kanan mu nu i de sa daadi-maadi kumaa numu ye o wu kilu kulon, ke mu lewu kamaa mu, lbwaare o gyii mu asin.

28 Okpa kulon mana su nu Krisito ba wu kilu kulon kakpaa, ke o lee asa gaalaagaa alibi. Nu ee biti o bwii ba kunyosapu, yeye i man gye alibi kilee su nu ee ba. Amaa ee biti o ba molige bamu nu ba kubla bee gyoo mu mu.

10

Krisito taa mu n-yu lee saraga

kilu kulon kakpaa

1 Mosesi nbara mu man gye kesintin ato mu nu i bu kamaa u ba mu gbaa-gbaa, amaa i gye umu keduli nin. Lu fale su mu atobwaaya saraga kolonjo kulon mu nu bee waa kesu-kesu kanan mu nu nbara mu u kaapu mu, mee taale waa asa mu nu bee sun lbwaare mu kyeekyee naa lwe. 2 Fee nu

atobwaaya saraga kolonjo i din taale fwu asa mu nu bee sun lbwaare, lu bamu alibi to kilu kulon mu, naafoo ba din yeye saraga kilee, yeye ba man bila fe nfeere fee ba gyii alibi kupwe.

3 Amaa kanin atobwaaya saraga kolonjo mana ii nyinji asa mu kesu kumaa bamu alibi mu nu bee waa. 4 Lu fee anaa-nyin ye nbwe nkalan i mee taale lee alibi.

5 Imu su sana mu nu Krisito u ba dulinjaa to mu o towe lbwaare ye, "Fu mee biti atobwaaya saraga kilee ye ato kekee, amaa fu sa me nyimisa kayu-wule ye n ba taa lee saraga.

6 Nu atobwaaya mu nu bee tuwa fu kaswu su bee lee saraga, ye alibi kitaa kee saraga kilee mu bire, i mee bola fu ansi."

7 Tuto nu n towe ye, "lbwaare, me ndee! N ba nin ke n ba waa fu kebiti fee kanan mu nu ba kyuroo me n-yu su asin waa Asinkyan yilasa mu to mu."

8 Nu o daa ki towe lbwaare ye, "Fu mee biti atobwaaya saraga kilee ye ato kekee, umaa atobwaaya mu nu bee tuwa fu kaswu su bee lee saraga, ye alibi kitaa kee saraga kilee mu, i mee bola fu ansi" (umee mu gbaa mu, umu nu Mosesi nbara mu i kaapu fee ba waa). 9 Tuto nu Krisito bila bwii towe ye, "lbwaare me ndee! N ba nin ke n ba waa fu kebiti." Imu

su lbwaare yege atobwaaya saraga kilɛɛ mu tɔv, nu ɔ taa Krisito saraga kilɛɛ mu ba yii ayaa tɔ. ¹⁰ Lu fɛɛ Yesu Krisito maa waa kutɔ mu nu ki gye lbwaare kebiti su mu, fɛɛ maa taa mu gbaa-gbaa n-yu lɛɛ saraga kilu kulɔn kakpaa su mu, ɔ loŋɔ anɛ kpini yila sa lbwaare.

¹¹ lbwaare Oseepu kumaa numu yile ɛɛ waa mu kabwaare-sun asun kake kumaa, nu saŋa kumaa ɛɛ lɛɛ ɛsaraga kulɔn maŋa, yege ɪ mɛɛ taale lɛɛ asa alibi. ¹² Amaa Krisito bire, taa mu n-yu lɛɛ saraga kilu kulɔn sa alibi kakpaa, nu ɔ naa kyina lbwaare kɪbaa gyisa su. ¹³ Taa lu kanɪn saŋa maŋa mu, ɔ sii ɔ tɛ ɔ gyoo fɛɛ lbwaare ɔ taa mu dɔn ana waa mu ayaa kase. ¹⁴ Lu fɛɛ saraga kulɔn mu nu ɔ taa mu n-yu lɛɛ su mu, ɔ loŋɔ bamu nu ɔ fwu bamu lu alibi tɔ mu yila sa lbwaare kyɛkyɛ kakpaa.

¹⁵ Nu Kayaayu Kyɛkyɛ mu gbaa ii gyii asɪn numu kesintin kaapu anɛ, fɛɛ kanan mu nu lbwaare gyankpaa tɔwe anɛ ye,

¹⁶ “Nke mu nu ii biti ɪ ba mu, katɔwe kyula numu nu n biti n waa maa bamu nsana.

Me, lbwaare ɪ tɔwe kanɪn.

N biti n taa me nbara waa bamu nkolo tɔ ke n kyurɔɔ umu waa bamu nfeere tɔ.”

¹⁷ Nu ɔ bwii kyaga su ye, “N mɛɛ bila ye n nyinji bamu alibi mu nu ba waa

ye kanan mu nu ba foyu ɔkpa nbara mu tɔ mu kakaaku.”

¹⁸ Imu su lbwaare maa taa asa alibi keɛ bamu fale bire, ɪ man bila ɪ tiri fɛɛ ba kpali alibi su lɛɛ saraga. Fan yege an nye nkolo yile lbwaare ansi tɔ. ¹⁹ Imu su mi-nyii mu-bii ana akɔɔle-gyipu, lu Yesu nkalan mu nu ɔ kyɛɛge wɔrigɛ mu su mu, an su ɔkpa fɛɛ an taale loo opula Kyɛkyɛkpa Kikyɛkyɛ mu tɔ lbwaare ansi tɔ. ²⁰ An taale faa kɪtaa kunsu mu su, lu fɛɛ Yesu ɪ taa mu gbaa-gbaa kayu-wɔle bugi ɔkpa pupwe mu nu ku sa nkpa mu, sa anɛ. ²¹ Nu a maa su lbwaare Oseepu kpare mu nu ɛɛ ku lbwaare kɪkpaara asa su mu, ²² fan yege a nin tiri lbwaare. Fan yege a taa kɔkolo fuuli ye kɪkɔɔle-gyii mu nu ki man su kamɔɔre-gyii, ye nfeere mu nu ɪ kaapu ye lbwaare taa anɛ alibi keɛ anɛ, ye anɛ kayu-wɔle mu nu ba taa nkyu kyɛkyɛ fwu mu, ba lbwaare ase. ²³ Fan yege a kɪtaa tamaa asɪn mu nu an yile su an tɔwe mu tɔ kenken, lu fɛɛ lbwaare mu nu ɔ da mu kɔkolo su mu, ɪ waa kutɔ mu nu ɔ tɔwe ye ee biti ɔ waa mu. ²⁴ Fan yege a fe nfeere lu kanan mu nu a tɔwe an waa abaa, ke a kye abaa tɔ, ke a waa adanbɪrasa sa abaa. ²⁵ Fan fan yege ke a yege kɪgyanɛ buga, fɛɛ kanan mu nu aku ba mɛɛ gyanɛ beɛ buga mu, amaa fan yege a waa abaa aniyi tɔ, fɛɛ fan maa ku wu

fɛɛ ɔnyurɪpɛ Yesu Kake lala mu kii biti ki ba mu ki tiri to.

26 Fɛɛ a maa wɔla bu kesintin asin numu, nu a ku ansi an san an waa alibi bure, saraga kileɛ sa alibi ku man bila ki bu to. 27 Amaa kuto mu nu ki san i gye ye, kɔkɔlo nmaa mu nu ki de kii gyoo lbwaare kupwe kubun ye fulon yen-yen mu nu kii biti ki ba diye lbwaare mu dun ana mu. 28 Okumaa mu nu o kina Mosesi nbara mu, nu asa anyo abee asa asa be gyii kesintin ye asa mu kina kanun nbara mu bure, be mee wu mu kowee bee mɔɔ mu nun. 29 Nu kanun bure, bamu nu ba tub kiyaa saale lbwaare mu-bii mɔɔ de? Kusɔ bute lala ku de sa bamu, fɛɛ ba maa man taa lbwaare katowe kyula nkalan mu nu u fwu bamu lu alibi to mu tu sehn, nu ba bila bwii saale Kayaayu Kyurekyure mu nu ku bwaala asa mu? 30 Lu fɛɛ an nyi lbwaare maa towe ye, "Me i tɛela alibi awaapu, Nu me ii biti n bute bamu asu." Nu o bila bwii towe ye, "Me ɔnyurɪpɛ lbwaare n biti n gyii me asa asin." 31 Kanun su ii biti i baa i gye kufuu fɛɛ oku maa tiye lbwaare mu nu o bu to kakpaa mu kusɔ bute to.

32 Fan nyinji fane nke gyankpaasa mu nu lbwaare bugi fane ansi, nu fan wu mu okpa, nu fan yile to gyii awurɔfo, yege fane abaa i man yoo mu. 33 Saɲa ku to mɔɔ mu, fan nye asebi ye kanyanla asa nsana to,

uku mɔɔ mu, fan kye bamu nu ba nye kanun awurɔfo mu to. 34 Fan su, nu fan yiyee, nu fan sa bamu nu ba kɪtaa bamu tii obu mu su, nu ba maa kɔole fane npatɪye gbaa mu, i man kɔ fane, amaa fane ansi i gyii nun. Lu fɛɛ fane gbaa-gbaa fane fen nyi fɛɛ fan maa su npatɪye danbrasa mu nu i bu to kakpaa susu.

35 Imu su fan man yege fane abaa i yoo, fan yile kinyun to kenken. Lu fɛɛ lbwaare ii biti o ka fane kuko lala. 36 Fan nye kenyiita yile to ke fan taale waa kuto mu nu lbwaare ii biti, ke i yege fan nye kuto mu nu o da mu kɔkɔlo su ye ee biti o sa fane mu. 37 Fɛɛ kanan mu nu Asinkyan yilasa mu i towe ye,

"I san gberɛɛ ke Omu nu ee ba mu, o ba. I man bila ye i kyɛɛɛɛ.

38 Nu me asa mu nu bamu ikpa i kyiigi lu bamu kɔkɔle-gyii su mu, bee biti ba nye nkpa.

Amaa omu nu o kan bwii kamaa bure,

o mee ye o bola mi ansi."

39 Nu an man gye bamu nu bee bwii kamaa nu ba mee nye kamolige mu, amaa an gye bamu nu an kɔole lbwaare gyii, nu an nye kamolige mu.

11

Adidaapu kɔkɔle lbwaare gyii mu asin

1 Mune i gye kɔkɔle-gyii? Kɔkɔle-gyii i gye ye an nyi

fɛɛ an bitɪ a nyɛ atɔ mu nu an sɔ umu tamaa, nu a mee wu umu yɛ anɛ ansi yɛgɛ ɪ bu tɔ kesintin mɔɔ.

² Kikɔɔlɛ-gyii numu sɔ nu lbwaare ansi i gyii adɪdaapu mu sɔ.

³ Lu kikɔɔlɛ-gyii sɔ nu an nu kase fɛɛ lbwaare mu kɔnɔsa nu ɔ taa tuv dulinyaa. Imu sɔ atɔ mu nu a mee wu yɛ ansi mu, umu nu lbwaare taa waa atɔ mu nu an wu fale.

⁴ Lu kikɔɔlɛ-gyii sɔ, nu Abeli lɛɛ saraga danbirasa sa lbwaare, nu ɪ burɔn ɪ kyɔ mu-daa Ken lɛɛ mu nu ɔ waa mu. Nu lu mu kikɔɔlɛ-gyii sɔ, nu lbwaare wu mu fɛɛ mu ɪkpa i kyiiigi, lu fɛɛ lbwaare gbaa-gbaa mu ansi i gyii mu saraga mu sɔ. Lu mu kikɔɔlɛ-gyii numu sɔ mu, halu maa wu gbaa mu, mu kikɔɔlɛ-gyii mu kɪ san kɪ tɔwɛ anɛ yɛ anɛ gbaa anɛ a kɔɔlɛ gyii kanɪn.

⁵ Enoki kikɔɔlɛ lbwaare gyii sɔ mu, nu lbwaare taa mu kpee sɔsɔ yɛgɛ ɔ man wu. Nu asa ba man bila wu mu, lu fɛɛ lbwaare taa mu lu bamu ansi sɔ kyɔn. Asɪnkyan yɪlasa mu ɪ tɔwɛ yɛ, pɔyɪ kɛ lbwaare ɔ taa Enoki kpee sɔsɔ mu, ɔ bɔla lbwaare ansi. ⁶ Amaa ɔkumaa mu nu ɔ mɛɛ kɔɔlɛ lbwaare ee gyii mu, ɔ mɛɛ taalɛ bɔla mu ansi. Lu fɛɛ ɔkumaa mu nu ɛɛ ba lbwaare ase mu, ɪ dagaa ɔ kɔɔlɛ gyii fɛɛ lbwaare bu tɔ, nu mu ɪ gye ɔmu nu ɛɛ ka bamu nu bɛɛ payɪ ansi bɛɛ kɪ bee bitɪ mu mu kɔkɔ.

⁷ Nowa kikɔɔlɛ lbwaare gyii sɔ mu, saɲa mu nu

lbwaare da mu kumu tɔ lu atɔ mu nu ɪ man pɪta waa mu sɔ mu, ɔ nu sa lbwaare. Nu ɔ sale ɔkɔlɪ lala mu nu kɪ mɔlɪgɛ maa mu kɪkpaara sɔ abi kpini. Lu mu kikɔɔlɛ-gyii numu sɔ mu, ɔ bun dulinyaa kpini kɔpwe, nu lu mu kikɔɔlɛ-gyii sɔ mu, lbwaare tu mu yɛ ɪkpa kyiiigisa wuya ana mu tɔ ɔkɔ.

⁸ Abraham kikɔɔlɛ lbwaare gyii sɔ mu, saɲa mu nu lbwaare tu mu yɛ ɔ kɔsɔ lu katɪn mu nu ɔ bu mu kpee kase mu nu kii bitɪ kɪ ba bilɪŋi mu kapatɪyɛ kakaaku mu, ɔ nu sa lbwaare. Nu ɔ kɔsɔ ee kpee, yɛgɛ ɔ man nyɪ katɪn mu ee kpee. ⁹ Lu mu kikɔɔlɛ-gyii sɔ mu, maa fɔv kase mu nu lbwaare da mu kɔkɔlɔ sɔ sa mu mu, ɔ yii itantɪ abu kyɪna tɔ fɛɛ ɔfɔ. Nu kanɪn maɲa sɔ nu mu-bii Isaki, yɛ mu kanaana-bii Gyekobu mu nu lbwaare da mu kɔkɔlɔ sɔ sa bamu mu, gbaa ba kyɪna. ¹⁰ Abraham waa kanɪn lu fɛɛ mu ansi ɪ gyan kadɛ lala mu nu lbwaare gbaa-gbaa ɪ kyɔrɔɔ kɪmu, nu ɔ yii kɪmu kase, nu ɔ pɔyɪ kɪmu yɪla kakpaa mu.

¹¹ Sara kikɔɔlɛ lbwaare gyii taa tii mu-kuli Abraham lɛɛ sɔ, nu ba kɔvɛgɛ kebii. Bamu kpini ba bile, nu Sara gye ogbentipu. Amaa ba kɔɔlɛ gyii fɛɛ lbwaare mu nu ɔ da mu kɔkɔlɔ sɔ sa bamu fɛɛ ee bitɪ ɔ sa bamu kebii mu, gye kesintin wuya. ¹² Imu sɔ Abraham mu nu ɔ bile kyɔn sɔ, halu nu ɔ mɛɛ bila taalɛ kɔvɛgɛ gbaa

mu, kuvge obii-nyinsa, nu mu kinaana ki nye akyc fce svsu akycpebi abee opu konu kikyafa, nu oku mee taale kale bamu.

¹³ Asa numu kpini ba su kikole-gyii sanja mu nu ba te nkpa to halu naa fvu bamu lewu. Nu ba man nye ato mu nu lbwaare da mu kokolo su ye ee biti o sa bamu mu. Ba wu imu kata-kata, nu i waa bamu okon. Nu ba kole kyula nu ba towe ye, ba gye afo nu ba man gye kase kanumu su asa. ¹⁴ Nu asa mu nu bee towe kanin asin mu, i kaapu nin fee bee ku bee biti bamu gbaa-gbaa bamu aye. ¹⁵ Nu bee daa bee fe nfeere lu osuwole mu nu ba kusu kumu su mu, naafoo ba din nye okpa bwii kpee tuto.

¹⁶ Amaa bee ku bee biti kade lala mu nu ki buron ki kyokase su lee numu. Kumu i gye kumu nu ki bu lbwaare ase svsu mu. Imu su i man su lbwaare ipeeli sa bamu fee ba maa tu mu ye bamu lbwaare, lu fee o lonu svsu kade lala yla sa bamu.

¹⁷ Lu Abraham kikole-gyii su mu, sanja mu nu lbwaare tuv mu to ku mu, o taa mu-bii Isaki ye o naa lee saraga sa lbwaare. Abraham i gye asa mu nu lbwaare da mu kokolo su sa lu Isaki su mu, amaa nu o kyula fee ee biti o taa mu-bii kulon kpen numu naa lee saraga. ¹⁸ Amaa lbwaare wola towe Abraham ye, "Taa bola fu-bii Isaki su nu fii biti fu nye anaana-bii mu nu n da me kokolo su sa fu mu."

¹⁹ Abraham dan o nyi fee lbwaare i bula taale kyini Isaki lu lewu to. Nu fu ku mu, i du nin fee o wu nin, nu Abraham bwii nye mu, mu abaa to.

²⁰ Lu Isaki kikole-gyii su mu, o waa Gyekobu maa Esawu kusee lu bamu kakaaku kakyina to su.

²¹ Lu Gyekobu kikole-gyii su mu, sanja mu nu ee biti o wu mu, o waa Gyosefu mu-bii ana anyo kusee. O taa mu n-yu kpara mu kikpebi nu o yin lbwaare.

²² Lu Gyosefu kikole-gyii su mu, sanja mu nu mu lewu tiri to mu, o towe mu asa Israyi abi ye sanja ku i ba bee biti ba lu Egiyipiti to. Nu o sa bamu konu ye, bee kan bee lu mu, ba nyini mu awiya su ke ba taa.

²³ Lu Mosesi akuvgepu kikole-gyii su mu, sanja mu nu ba kuvge Mosesi mu, ba taa mu baala lbwaayi isa, lu fee ba wu Mosesi maa poyi odan, yege ba man buu Owura konosa mu gbaa mu i man su bamu kufuu.

²⁴ Lu Mosesi kikole-gyii su mu, sanja mu nu o kusu dan mu o mee biti ba tu mu ye o gye Egiyipiti Owura Faro mu-bii kyusa mu-bii.

²⁵ Nu o waa mu nfeere fee maa lbwaare asa ba buga gyii awurufu mu, i kyokase o gyii okon kakyina libi to sanja gberee to. ²⁶ Mosesi wu fee i dagaa maa gyii ipeeli lu omu nu lbwaare lee mu su, i kyokase Egiyipiti npatiye kpare kpini. Lu fee mu ansi i gyan kukoka

mu nu lbwaare ii biti o ka mu kake kaku mu su. ²⁷ Lu kikoole-gyii su o kusu lu Egyipiti to, yege o man su owura agbu mu nu o su mu kufuu. O kpan mu n-yu yile to lu fee o wu lbwaare mu nu oku mee wu mu mu. ²⁸ Lu mu kikoole-gyii su mu, o yii Kanyaŋe Nbuo kigyii kake mu. Kanin kake manja to nu o yege nu Israyi abi ba taa atobwaaya nkalan nmate-nmate bamu nbuno mu, nu i yege nbii gyankpaasa omoo pu mu man nye mata bamu.

²⁹ Lu Israyi abi kikoole-gyii su nu ba nate opu pipere mu to faa fee kase wolesa su. Amaa Egyipiti abi ba maa kpan bamu n-yu ye ba waa kanin mu, nkyu mu i gyii bamu.

³⁰ Lu Israyi abi kikoole-gyii su nu ba nate kyaaboo Gyeriko kade nke nsuno nu kumu ipore lala mu nu i kyaaboo kade mu i lu tiye.

³¹ Lu okyu gyaga Rahabu kikoole-gyii su mu, Israyi abi mu nu ba sun bamu ba naa baala ki Gyeriko kade mu, o kitaa bamu kifo. Imu su mee mu bire ba man kyina moo mu buga bamu nu ba waa kusu to olun sa lbwaare mu.

³² Mine asin nu n bila ye n towe tii su? N mee ye n nye sana towe adidaapu asa fee Gideyon maa Baraki ye Samson ye Gyefeta ye Dawidi ye Samuweli ye lbwaare atowepu mu asin tii su.

³³ Lu bamu kikoole-gyii su

mu, bamu aku ba ko gyii awuragi lala su, nu bamu aku ba gyii kesintin nate kumu okpa su, nu bamu aku ba nye ato mu nu lbwaare da mu kokolo su sa bamu mu, nu bamu aku moo ba tii birane nno yege ba man taale waa sehn. ³⁴ Lu bamu kikoole-gyii su mu, bamu aku ba dunla fulon yen-yen, nu bamu aku ba lu isakunde lewu to. Bamu aku kapoose ki bilini olun, nu ba waa alulupu uko to gyii bamu dun ana ndendemande anaakapu su.

³⁵ Lu kikoole-gyii su mu, akyu aku ba nye bamu-nyi mu-bii ana mu nu ba wu, nu ba bwii kyini ba nkpa to. Aku ba nye kyanla nu ba yile to kina, fee ba mee lu bamu kikoole-gyii kamaa ke ba nye stile lu lewu to, amaa ba kyula fee bee biti ba wu, ke ba nye kelewu kyini ye nkpa mu nu i buron. ³⁶ Lu kikoole-gyii su mu, asa ba yooli aku nu ba tiye aku, nu ba da aku moo igbee taa bamu naa tii ibu to. ³⁷ Lu kikoole-gyii su mu, asa ba twu aku abuu moo bamu, nu aku moo ba banu bamu to anyo-anyo, nu aku moo ba taa isakunde moo bamu. Aku ba taa nbulupu ye nbwe iwole ba bun, yege ba naa ba naa kitiri to ye awurfo ye kyanla to. ³⁸ Dulinya numu to asa libi ba man bila dagaa fee ba maa kanin asa manja ba kyina buga. Bamu kikoole-gyii ki yege nu ba su ba naa bee yaale ifuli su ye abu su, nu bee baala afule

ibo to ye kase ibo lala to.

39 Asa banumu kpini ba nye kiyin lu bamu lbwaare kikwole-gyii su, yege bamu oku man nye kutu mu nu lbwaare da mu kokolo su sa bamu mu. 40 lbwaare nmina ato danbirasa mu nu i kyo yila ane, nu ngbaa bamu bee biti ba nye, amaa ba man nye bamu kusun danbirasa mu kokoka, amoo naa fuu saja mu nu an biti a lwe ane kusun poyi ke anaa bamu kpini a naa buga nye kukoka mu kyekyee.

12

Yesu Krisito nu i dagaa a maa buu

1 Imu su fee asa damante mu nu ba lee bamu kikwole-gyii ifuli kaapu, nu ba lee bamu ansi bee ku ane fale su mu, fan yege a lee kutu kumaa mu nu kii tii ane okpa, ye ato mu nu u yege nu an tiye alibi to bilen-bilen mu foyi, ke a payi ansi sile kusile mu nu ki de ane ansi to mu naa fuu okaa. 2 Fan yege an baa an ku Yesu. Mu i gye omu nu ane kikwole-gyii mu ki gyan mu su lu npiili ase, nu mu ii biti o yege a taale yile to naa fuu okaa. Nu o nyi okon mu nu ki de kii gyoo mu su mu, o man taa oyu laasa lewu ye umu ipeeli mu tu sehn. Nu nbunbu o te lbwaare kuwura-gya mu gyisa su. 3 Imu su fan ku kanan mu nu Yesu yile to gyii awurufo alibi awaapu mu nu ba gye mu akisipu mu abaa to, fee kanan mu nu i waa ke fane

n-yu i man yoo fane ke fane nkolo i man nyita fane.

4 Halu fan maa nyanje ansi fen ko fen tii alibi kiwaa fale gbaa mu, fan man pita ko naa fuu katun mu nu ii biti i sula fane kpee lewu to. 5 Fen tan asin mu nu lbwaare towe waa fane fee mu-bii ana mu su? Ba kyuroo waa Asinkyan yilasa mu to ye,

“Mi-bii, nu Onyiripe lbwaare kan ee bila fu mu, man taa umu waa iwogya asin.

Nu ee kan ee bute fu kusu mu, man yege fu abaa to i yoo.

6 Lu fee bamu nu Onyiripe lbwaare ii biti bamu asin mu, bamu nu ee bila,

nu okumaa mu nu o kwole mu fee mu-bii mu, ee bute mu kusu.”

7 Fan nye nkolo yile awurufo to fee kibila, lbwaare u waa fane kanun fee mu-bii ana. Lu fee kebii moo nu mu-se mee bila mu?

8 Amaa nu fan man kan nye kibila fee kanan mu nu mu-bii kumaa numu u nye mu, kanun bure fan man gye mu gbaa-gbaa mu-bii ana, oku mu-bii ana i gye fane. 9 Inumu kpini gbaa mu, an su kase su nfu ase mu nu bee bila ane, yege an su beere an sa bamu. Nu mine su nu a mee biya ane n-yu kase gaa sa lbwaare Ane-Se, mu nu o bu susu, ke a nye nkpa? 10 Nu ane kase su ase bee bila ane saja gberere fee kanan mu nu bee ku fee i buron sa bamu mu. Amaa ane kidanbirasa su nu lbwaare u bila ane,

ke a nye-nye mu kibaabuto kyirekyire mu. ¹¹ Kibila ku man bu to nu ki bukɔn. Opula manja to mu u koo nin. Amaa bamu nu ba nu sa kibila mu, u yege nu bamu kakyina to ikpa i kyigi, nu u sa bamu kayu yuuli.

¹² Imu su fan man yege fane abaa a yoo fane, amaa fan kusɔ yile kita to kinkin. ¹³ Fan yege fane ikpa mu nu fen naa su mu i waa ntintin, ke ayaa ye abaa wusa wuya ana ba man foyi okpa, amaa ba nye olɔn.

*Fan ku su ke a man
bwii kamaa*

¹⁴ Fan kpan fane n-yu okpa kumaa su, ke fanaa asa kpini fan taale kyina kayu yuuli to, ke fan kyina kakyina mu nu ki man su ineesi. Nu okumaa mu nu o su ineesi mu, o mee ye o wu Onyiripe lbwaare. ¹⁵ Fan baa fan da su ke fane to oku o man pan lbwaare bwaala, ke oku o man ba waa fee oyu bulilisa mu nu ku dan nu ku biya asin nu kii nyita asa gaalaagaa mu. ¹⁶ Fan ku fane n-yu su ye odan, ke fane to oku o man taa kanyin abee kakyu biti kiyagaa waa mu n-yu to. Fan man yege fane to oku o taa lbwaare asin mu tu kyan fee Esawu mu nu lu agyito kulon su, o fe mu kibilisa mu nu o gye kumu kapatye ogyipu mu sa mu-supu. ¹⁷ Imu kamaa to, fee kanan mu nu fen nyi mu, saja mu nu ee biti fee mu-se

o waa mu kusee mu, o pan kumu o man nye kusee mu. O sii taa ansikyu nin ee biti fee naafoo umu nu o wala waa yila mu i kyeege, amaa o man nye umu kanin.

¹⁸ Fan nyini fee fan man ba Sinayi kibu mu ase fee kanan mu nu Isirayi adidaapu mu ba nin tiri kumu, imaa kumu fulon mu nu u dee yen-yen, yege u waa kitentenbiri tumm, nu afuu lala i maa da mu. ¹⁹ Nu ba nu kabile lala ku kusu ye obile ku lawu maa towe bamu asin, nu kufuu ki kita bamu, nu ba kule lbwaare fee o yege katowe. ²⁰ Lu fee asa mu ba man taale yile konosa mu nu lbwaare sa bamu mu. Konosa mu i gye ye, "Halu nu kutobwaaya gbaa kan mata kibu mu, ba tu abuu moo mu." ²¹ Kesintin to mu, asin mu nu u waa toto mu i waa kufuu gaa, halu Mosesi gbaa towe ye, "I waa me kufuu nu me n-yu i kyikyaa me."

²² Amaa fane fane bire fan nye okpa ba Siyon kibu mu ase nu ki gye susu Gyerusalem, lbwaare mu nu o bu to kakpaa mu kade lala. Fan ba opula mu nu lbwaare nboo ngbin-ngbin kensi-gyii ngyanɛ mu to. ²³ Nu fan ba lbwaare nbii gyankpaasa mu nu ba kyuroo bamu atu susu. Nu fan ba lbwaare mu nu o gye asa kpini asin ogyipu mu ase. Nu fan ba asa mu nu bamu ikpa i kyigi nu lbwaare yege nu bamu kala ana ba ba waa kyeekyee

mu ase. ²⁴ Nu fan ba Yesu ase, mu i gye omu nu o yile asa ye lbwaare nsana sa katowe kyula pupwe mu nu lbwaare waa mu, nu mu i taa mu nkalan nmate, nu mu nkalan mu u towe asin danbirasa i ky o Abeli lee mu.

²⁵ Fan ku ye odan ke fan man kina lbwaare mu nu ee towe fane mu asin mu. Lu fee bamu nu ba kina omu nu o towe bamu abwaaresin kase su nfu gbaa mu, ba man taale sile lu kusu bute mu to. Kanin bire, nu an kan kina omu nu ee towe ee lu susu ee sa ane ase kunu mo o de, nene nu an taale sile lu kusu bute mu to? ²⁶ Kanin saja manja to lbwaare maa towe mu, kase ki gyinyen. Amaa nbunbu bire lbwaare towe yila ye, "Man gye kase nkun nu n biti n bila gyinyen, amaa susu gbaa tii su." ²⁷ Asin mu nu o towe ye "N biti n bila mu," I kaapu fee ato tusa mu ii biti i gyinyen ke i lu kyun, ke umu nu i mee taale gyinyen mu i sii.

²⁸ Imu su fan yege a taa afwaala lala sa lbwaare fee a maa nye mu lbwaare kuwura-gyii mu nu ki mee taale gyinyen. Ke a taa kabwaare sile ye beeree sun lbwaare, okpa mu nu i bola mu ansi. ²⁹ Lu fee ane lbwaare gye fulon mu nu ee dee kuto kumaa ee lwe.

13

Fan waa ato mu nu ii biti i bola lbwaare ansi

¹ Fan kyaga su fen biti abaa fee kinyi-bii Krisito to.

² Fan nyinji ke fan kntaa afo fane akpaara su, lu fee aku ba maa waa kanin mu, ba kntaa lbwaare nboo kifo yege ba man da su. ³ Fan nyinji Krisito abii mu nu ba tii bamu obu mu, fee fan maa tii bamu su obu otiikpa mu. Ke fan nyinji bamu nu bee gyii awurufo mu, fee fane ii gyii kanin awurufo manja.

⁴ Okumaa numu dagaa maa taa beeree ye kesintin sa kekili, ke oku o man lu mu-ka abee mu-kuli kamaa naa de oku ase. Lu fee okumaa mu nu ee waa kanyin ye kakyu biti kigyagaa, ye bamu nu bee lu mu-ka ana abee bamu-kuli ana kamaa mu, lbwaare ii biti o tale bamu. ⁵ Fan man yege kufulee biti bansa ki baa ki bu fane kakyina to, nu umu nu fan su mu i kukwe fane. Lu fee lbwaare towe ye,

"Kakaaku n mee ye n yege fane,
nu kakaaku n mee ye n kina fan."

⁶ Imu su nu an taale a towe ye,

"Onyiripe lbwaare i gye me okyetopu,
n mee ye n baa n su kufuu.

Mine nu nyimisa i taale waa me?"

⁷ Fan nyinji fane agyankpaapu didaa mu nu ba da towe fane abwaaresin mu. Fan yege fane nfeere i baa i gyan kanan mu nu ba kyina kakyina danbirasa mu, ke fan kase bamu kikole-gyii mu to. ⁸ Kanan mu nu Yesu Krisito du ndee

mɔ, kanɪn nu o du ndaga, nu kanɪn nu ee bitɪ ɔ baa o du kakpaa.

⁹ Fan man yege akaapu-bi kukwu-kukwu iku i lee fane lu kesintin okpa mu su. Lu fee i burɔn sa ane fee ane lbwaare kayaayu mu ki sa ane nkolo to olon, nu i man waa fee nbara mu nu i de sa agyito kigyii, fee kanan mu nu aku ba gyii umu nu i man su tonɔ sa bamu mu. ¹⁰ Saja mu didaa mu, ane Isirayi abi an su lbwaare kaswu mu nu bee lee saraga kumu su, yege lbwaare asepu mu nu ba bu tanti kubuu lala mu to bee lee saraga mu, ba man su okpa be gyii umu ato.

¹¹ Nu lbwaare osepu bilisa ase u taa atobwaaya nkalan ee loo Opula Kyurekyurekpa Kikyurekyure mu to ee lee alibi kitaakee saraga, amaa atobwaaya mu inun bire bee tuwa umu kanɪn kade mu nbwama nin. ¹² Imu su Yesu gbaa gyii awurufɔ kade nbwama, nu ɔ taa mu gbaa-gbaa nkalan fwu asa lu bamu alibi to. ¹³ Kanɪn su fan yege a lu kpee mu ase kade mu nbwama naa gyii ipeeli mu nu o gyii mu. ¹⁴ Lu fee dulinyaa numu to mu, a man su kade mu nu a bitɪ a kyina kumu to kakpaa, amaa an ki kade mu nu kii bitɪ ki ba mu okpa nin.

¹⁵ Imu su fan yege a bola Yesu su lee saraga yin lbwaare saja kumaa, nu kanɪn saraga manja i gye umu nu an su ane asin towesa an lee lbwaare kitu. ¹⁶ Amaa fan man tan

adanbirasa kiwaa su, ke fan baa fen kye abaa to, lu fee fale isaraga umu i bola lbwaare ansi.

¹⁷ Fan nu bamu nu ba gyankpaa fane kabwaare-sun mu to ase, ke fan biya fane n-yu kase sa bamu. Lu fee bamu u ki fane kala ana su kake kumaa, nu lbwaare ii bitɪ ɔ taase bamu lu fane ana su. Nu fan kan nu bamu ase mu, u yege ba sun kusun mu ye kensi-gyii, nu i man gye kanɪn, bee bitɪ ba taa kokolo nyita waa kusun mu, umee mu i mee ye i kye fane to.

¹⁸ Fan kule kabwaare kule fen sa ane. Nu an koolo gyii fee an su nfeere danbirasa, lu fee an bitɪ fee an waa ato mu nu i burɔn saja kumaa sa lbwaare. ¹⁹ N kule fane gaa fee fan kule kabwaare kule fonfon sa me, ke n nye okpa bwii ba fane ase bilen.

²⁰ lbwaare i gye kayu-yuuli wuya, mu i bola katowe kyula mu nu ki man su okaa mu nkalan su kyini ane-Nyuripe Yesu Krisito lu lewu to. Yesu i gye nbulupu Okparu kpare mu. ²¹ Nu nbunbu bire n kule fee lbwaare ɔ sa fane ato danbirasa mu nu ii tiri fane, ke fen taale waa mu kebiti. Ke ɔ bola Yesu Krisito su taa ane waa kutɔ mu nu u bola mu ansi. Yesu Krisito nu bunyaa gye mu lee kakpaa. Amen.

²² Me tomaa ana Krisito abupu, n kule fane gaa fee fen nu me asin towe waasa anumu, lu fee owole mu nu n kyuroɔ n sa fane fale man bunswu.

²³ N biti fεε fen bu fεε ba tigi anε burisa Timoti mu nu ba daa kɩtaa tii obu mu. Nu ɔ kan ba bilen mu, maa mu an biti a ba fane ase.

²⁴ Fan fwaala fane agyankpaapu mu ye lbwaare asa mu kpini. Krisito abi mu nu ba bu Itali mu gbaa beε fwaala fane.

²⁵ lbwaareε kabwaala ki baa ki bu fane kpini ase. Amen.

Ɖwɔlɛ mɔ nu Gyemisi kyɔrɔɔ naa sa Krisito abuupu

1 Ɖwɔlɛ nɔmɔ lu mɛ, Gyemisi mɔ nu n gye lbwaare maa Ɖnyiripe Yesu Krisito kɔyaafɔlɛ mɔ ase. N sɔ n sa fanɛ Krisito abuupu mɔ nu fan lu Isɔrayi nbunɔ kudu anyɔ mɔ tɔ mɔ, nu fan yaase tɔ fan bɔ dulinyaa tɔ kpini mɔ. N fwaala fanɛ kpini.

*Kɔtɔv tɔ ku ye kɔnye
kɔkɔlɔ yilɛ tɔ*

2 Mɛ-daa ana ye mi-supu ana, kɔtɔv tɔ ku kɔmaa mɔ nu ki kan tu fanɛ mɔ, fan yege fanɛ ansi i gyii. 3 Lu fɛɛ fan nyi fɛɛ nu kɔtɔv tɔ ku ki kan tu fanɛ lu fanɛ kɔkɔlɛ-gyii sɔ mɔ, ku yege nu fan taalɛ yilɛ tɔ. 4 Fan kɔtaaa kanɔn kɔkɔlɔ ɔsu mɔ kpee ansi tɔ. Nu fan kan waa kanɔn mɔ, u yege nu fen dan naa fɔv ɔkaa, kɛ kutɔ danbirasa ku ɔ man pan fanɛ. 5 Nu fanɛ tɔ ɔku kan ee bitɔ kanyaasin de, ɔ kulɛ lbwaare, ee bitɔ ɔ sa mɔ, lu fɛɛ lbwaare u sa asa atɔ kɔkɔlɔ fuuli sɔ yege ɔ man taase kɔnɔ nkyu. 6 Amaa fɔ kɔmaa mɔ nu fɔ kan kulɛ lbwaare mɔ, i dagaa fɛɛ fɔ maa kɔlɛ gyii fɛɛ ee bitɔ ɔ waa sa fɔ. Man kan waa sika-sika kpini-kpini, lu fɛɛ ɔkɔmaa mɔ nu ɛɛ waa sika-sika mɔ, ɔ du nɔn fɛɛ ɔpu apaa mɔ nu afuu i sɔ

umɔ ii kyenkpɛn mɔ. 7 Kanɔn ɔsa maɔa ɔ man fɛ nfeere fɛɛ ee bitɔ ɔ nye kutɔ ku lu Ɖnyiripe lbwaare mɔ ase. 8 Lu fɛɛ nfeere nnyɔ-nnyɔ wuya kpini asɔn a mɛɛ bɔla lbwaare ansi.

9 Nu Krisito obuupu otiripu ɔ yege u waa mɔ ɔkɔn gaa fɛɛ lbwaare maa diyaa mɔ sɔsɔ. Nu ɔkɔmaa mɔ nu ɔ biya mɔ n-yu kase nu asa ba man taa mɔ tu sehn mɔ, ɔ yege mu ansi i gyii kpali fɛɛ lbwaare bure ɔ diyaa mɔ kitu sɔsɔ. 10 Amaa obuupu atɔ wuya ɔ yege mu ansi i gyii fɛɛ lbwaare maa biya mɔ kase, lu fɛɛ ee bitɔ ɔ wu kyɔn fɛɛ kanan mɔ nu iyu ntɔtɔlɛ danbirasa i mɛɛ kyɛɛɛɛ nu u kpɔkpaa mɔ. 11 Kpali fɛɛ kyɔwe u lu umɔ sɔ, kɛ umɔ afateɛ mɔ u bwu kɛ ntɔtɔlɛ danbirasa mɔ i nyita. Kanɔn ɔkpa kulɔn sɔ nu atɔ wuya gbaa ii bitɔ i nyita yege ɔ san ɛɛ fɛ umɔ nfeere kulɔn maɔa.

12 Ɖkɔmaa mɔ nu ɔ taa kɔkɔlɛ-gyii gyii Sitaane sɔ mɔ, i waa mɔ ɔkɔn. Kpali fɛɛ ɔkɔmaa mɔ nu ɔ taalɛ gyii Sitaane kutɔv tɔ ku sɔ mɔ, ee bitɔ ɔ nye nkpa kak-paa mɔ nu lbwaare tɔwe yila ye ee bitɔ ɔ taa sa bamɔ nu bee bitɔ mɔ mɔ.

13 Fɔ kɔmaa mɔ nu Sitaane tɔv fɔ tɔ ku de, Man kan tɔwe ye "lbwaare u tɔv fɔ tɔ ɛɛ ku." Lu fɛɛ ɔku mɛɛ taalɛ tɔv lbwaare tɔ ku kɛ ɔ waa alibi, nu mɔɔ mɔ ɔ mɛɛ tɔv ɔku tɔ ɛɛ ku. 14 Amaa nu ɔkɔmaa kan nye kutɔv tɔ ku mɔ, i lu mɔ kɔkɔlɔ

biti libi sv, nu u pına mu ii kpee kutuv to ku to. ¹⁵ Nu kókolo biti libi mu kan dan mu, ki nye oto ke ku kuge alibi, nu alibi moo i kan dan lowe mu, a kuge lewu nin.

¹⁶ Me-daa ana ye mi-supu ana danbirasa, fan man yege oko o pına fane. ¹⁷ Kuto danbirasa ye kake mu nu ki buron kyekye mu u lu susu nin. Ató numu kpini ee lu lbwaare mu nu o gye fitula kpini mu ase. Mee mu o mee kyeege kakaaku, nu kitenbiri man bu mu to. ¹⁸ Nu i lu mu kpire sv nin, nu o bola mu kesintin asin mu sv nu o sa ane nkpa pupwe, nu o waa ane mu ato tusa to kpini agyankpaapu.

Fan nu ke fan waa

¹⁹ Me-daa ana ye mi-supu ana, fan baa fan nyi unumu. Okumaa numu o nye kókolo ke o nu asin, amaa o man kpaala towe asin, nu o man nye agbu bilen-bilen. ²⁰ Kpalí fee nyumisa agbu i mee yege nu mu ikpa i kyiiigi fee kanan mu nu lbwaare ii biti mu. ²¹ Imu sv fan kítáa fane n-yu lu ineesi kpini to, ye alibi kumaa sv ke fan biya fane n-yu kase, kóole abwaaresin mu nu ba duu fane nkolo to mu, ke i molige fane. ²² Fan man waa asin mu anupu nkun, amaa fan waa umu awaasa, nu man gye kanin mu fan pına fane n-yu nin. ²³ Okumaa mu nu o nu asin mu, nu o man waa umu awaasa mu, o du nin fee osa mu nu o taa digi ku mu ansi to mu. ²⁴ E ku wu mu n-yu ke o kyun, opula

manja to mu o tan kanan mu nu o du mu sv. ²⁵ Amaa osa kumaa mu nu o taa mu nfeere gyaga okpa mu nu ki man sv alibi kpini-kpini, nu ku taale lee asa lu alibi to, nu o man fan sv, amaa nu ee buu nu ee waa umu nu ee nu mu, lbwaare ii biti o waa mu kusee.

²⁶ Osa kumaa mu nu o ye o gye obwaare-sunpu danbirasa, yege o mee kítáa mu kanandulo lu mu asin towe sa sv mu, ee pına mu n-yu nin, nu mu kabwaare-sun ki gye kyan. ²⁷ Kuto mu nu Ose lbwaare ii biti lu kabwaare-sun kyirekyire ye kesintin okpa mu nu ii gyii lbwaare ansi i gye ye, fan ku akulapu ye anmangyi sv ye odan, lu bamu awurufo sv, ke fan kítáa fane n-yu lu dulinyaa ato karan-karan mu nu ii biti ee waa fane n-yu ineesi to mu.

2

Fan man waa nmeege to

¹ Me-daa ana ye mi-supu ana. Fee fan maa gye Onyiripe Yesu Krisito bunyaa wuya akóole-gyipu sv mu, fan man kan ku daadimaadi ansi to ke fan waa nmeege to. ² Fee nu afulee wuya bun ikaale danbirasa nu o waa suwa kepini ba fane nsare to. Nu otiripu gbaa bun ikaale mu nu i man gye danbirasa ba toto. ³ Nu fan taa beeree sa afulee wuya towe mu ye, "Kyina kagya danbirasa numu sv," ke fan towe otiripu moo ye, "Yile toto"

abee "Kyina kase toto." ⁴ Toto mu, man gye nmeege to nu fan bɔya fane nsana to fale? Nu fan kan waa kanin mu, u kaapu fee fan su nfeere libi fen tale ye oku dagaa o kyɔ oku.

⁵ Me-daa ana ye mi-supu ana danbirasa, fan nu me ase. Bamu nu dulinyaa numu to bee ku bamu ye ba gye atiripu mu, nu lbwaare u lee bamu ke ba be biliɔi kikɔle-gyii ato wuya ana. Lu fee bee biti ba be nye lbwaare kuwura-gyii mu nu o towe yila ye ee biti o taa sa bamu nu ba su kebiti sa mu mu? ⁶ Amaa fen ku atiripu mu kɔyan. Man gye afulee wuya ana u nyanla fane, nu bee bute fane bee kpee asin igyikpa mu? ⁷ Man gye bamu akulɔn maɔa u towe asin bɔrɔbɔrɔ bee gyaga Yesu Krisito kitu mu nu ke su bunyaa nu ki gyan fane su mu?

⁸ Onyiripe nbara mu to kilala mu nu ki bu lbwaare Asinkyan yilasa mu to mu u gye ye, "Biti fu toɔmaa fee fu n-yu." Nu fan kan buu nbara numu mu, fan waa kutɔ mu nu ki dagaa numu. ⁹ Amaa nu fan ku asa to waa nmeege to bire fan waa alibi numu. lbwaare nbara su mu i bun fane kupwe fee fan gye nbara mu anyitapu. ¹⁰ Osa kumaa mu nu o buu nbara mu kpini, amaa nu ee fɔyi umu to kukulɔn gbaa mu, o gyii kupwe umu kpini-kpini to. ¹¹ Lu fee lbwaare kulɔn mu nu o towe ye, "Man lu fu-ka abee fu-kuli kamaa"

mu, bula towe ye, "Man moɔ nyumisa." Nu fu kan fu man lu fu-ka abee fu kuli kamaa, amaa nu fu moɔ nyumisa bire, fu gyii kupwe nbara mu kpini-kpini to.

¹² Imu su fane atowesa ye fane awaasa to mu, fan baa fan nyi fee lbwaare nbara mu nu fan taa su nye fane n-yu mu, nu bee biti ba taa gyii fane asin. ¹³ Osa kumaa mu nu o mee wu asa kuwee mu, lbwaare gbaa mee ye o wu mu kuwee. lbwaare kuwee kuwu ki nye akyɔ mu lbwaare katale to.

Kikɔle-gyii ye awaasa

¹⁴ Me-daa ana ye mi-supu ana Krisito abupu! Mine kyaare nu u su fee oku maa towe ye, o su kikɔle-gyii, yege o man su kumu awaasa mu, kanin kikɔle-gyii maɔa ku taale molige mu? ¹⁵ Taa fee fu wu ɔpɔnyɔn abee ɔpɔkyu Krisito abupu mu nu ba man su ato bunsa ye agyito gyisa. ¹⁶ Ke fane to oku o towe mu ye, "Nate kokolo yuuli su ke lbwaare o yege fu nme." Amaa fu man sa mu ato bunsa ye agyito ke o gyii. Man gye kikɔle-gyii kɔyan numu? ¹⁷ Kanin nu i du sa kikɔle-gyii. Kikɔle-gyii mu nu ki man su awaasa bire ki wu numu.

¹⁸ Amaa oku ii biti o towe ye, "Fu su kikɔle-gyii, nu mee me n su awaasa."

Amaa mee me n towe ye, "Kaapu me fu kikɔle-gyii yege ki man su awaasa." Ke mee me n taa me awaasa lee me kikɔle-gyii kaapu fu.

19 Fv koolle gyii fee lbwaare kulon ee bu to. Kesintin nun! Nbwu libi gbaa ba koolle gyii kanun, yege ba su kufuu bee kykyaa.

20 Fu, omelensipu numu! Fii biti fee ba bila kaapu fv fee kikoolle-gyii mu nu ki man su awaasa mu ki man su kyaare? 21 Mine i ba su nu naana Abraham awaasa i bola lbwaare ansi? Lu fee mu awaasa maa de okpa, lu sana mu nu o taa mu-bii Isaki o naa lee saraga kaswu kyurekyure mu su mu. 22 Fu wu fee mu kikoolle-gyii ye mu awaasa kpini i gye kukulon nun. Mu awaasa mu ee yege nu mu kikoolle-gyii mu ki naa fvb okaa. 23 lbwaare Asunkyan ylasa mu i ba to kesintin ye, "Abraham koolle lbwaare gyii, kpali mu kikoolle-gyii mana su nu lbwaare koolle mu fee mu ikpa i kyigi." Imu su nu bee ti Abraham ye, "lbwaare mu kyemine." 24 Inumu i kaapu fee lu awaasa su nu lbwaare ii wu fee nyumisa ikpa kpini i kyigi, amaa man gye mu kikoolle-gyii nkon.

25 Kanun nun nu okyu Rahabu awaasa i yege nu lbwaare wu fee mu ikpa i kyigi. Lu fee o kitaa Isirayi abi mu nu ba sun bamu mu kifo, nu o kye bamu to nu ba nye okpa pupwe su sile lu Gyeriko kade mu to. 26 Kanan mu nu okala kan man bu n-yu to, nu ki wu mu, kanun nu i du nun fee kikoolle-gyii mu nu awaasa gbaa i man tii kumu su mu i wu nun.

3

Okv mee ye o taale poola kanandulo

1 Me-daa ana ye mi-supu ana, fan man yege fane gaalaagaa ansi i payi fee fan ba biliji akaapupu. Lu fee fan nyi fee ane mu nu an kaapu mu, lbwaare katale ane su ii biti u baa i bulon i kyo okumaa numu lee. 2 Ane kpini an taale an foyi ikpa, nu osa ku bu to mu nu o mee foyi okpa lu mu atowesa to mu, o du kyekyee nun, nu ee taale kun mu n-yu danburasa.

3 An su nbiriga an waa igbanje nno to nun, kanun mu nu i waa ke ba nu ane ase ke a taale bilijaa bamu n-yu kpee katun mu nu an biti. 4 Fan yege a bila taa ukul lala mu nu i kyo gaa, nu afuu bulonsa ii nin umu waa sinkaala. Imu abaje i du pii-pii, nkee apalipu mu bee taale bilijaa ukul mu kpee katun kumaa mu nu bee biti. 5 Kanun nu kanandulo gbaa gye kutu pii nyumisa n-yu to, amaa ki su alala-sin gaa. Bila ku kanan mu nu kifolon-gyi pii ku taale yege nu kipu lala ku dee mu. 6 Kanun nu kanandulo gbaa du fee fulon. I du fee kade mu nu alibi i gyii kumu kpini. Nu ki bu nyumisa n-yu to ku waa ato mu nu ee man dagaa. Nu kumu alibi mu akyajaa nyumisa n-yu kpini nu i nyita mu kakyina to. Nu ku deela fulon lu awurufu fulon yen-yen to sa kumu gbaa-gbaa kumu n-yu.

⁷ Nyimisa u taale poola atobwaaya libi kukwu-kukwu, nu be poola atobwaaya fee nbwiibi ye atobwaaya kpusa ye atobwaaya mu nu ba bu nkyu to kpini. ⁸ Amaa nyimisa ku mee taale poola kanandulu. Ki gye kutu libi mu nu nyimisa mee taale kun kumu, nu ki su kubwe.

⁹ Kanandulu mana nu an su an yin Onyiripe ye ane-se, nu an bila an su an da ane tooma ana, mu nu lbwaare tuu bamu fee mu keduli su mu oyu. ¹⁰ Kono kulon mu nu ba su bee yin mu, kanin kono kulon mana nu ba su bee da nyimisa oyu. Me-daa ana ye mi-supu ane, i man dagaa i maa ba kanin. ¹¹ Nkyu danbirasa ye nkyu mu nu i du memee kpini i taale lu kitiribo kulon to? ¹² Me-daa ana ye mi-supu ana, figi oyu i taale soyi olifu abi, abee kimango oyu ki taale soyi akutu abee? Kanin okpa kulon mana su nu nkyu danbirasa ye nkyu memee o mee taale lu kitiribo kulon to.

Kanyaasin yiri anyo

¹³ Nu fane to oku su kanyaasin nu ee nu asin kase mu, kanin oja mana o taa mu kakyina danbirasa ye mu awaasa danbirasa ke o biya mu n-yu kase kaapu fee o su kanyaasin. ¹⁴ Amaa nu fan kan fan su kayu basa ye kensi payi libi fane nkolo to, fan man kaapu fane n-yu umu su. Nu i kan ba kanin mu, fan

tin antjesa gyaga kesintin mu su. ¹⁵ Kanin kanyaasin mana ki man lu susu nin, amaa ki lu nyimisa to, nu ki gye Sitaane lee, nu ki man gye kyirekyire. ¹⁶ Lu fee katun mu nu kayu basa ye kensi payi libi bu mu, tutu nu sugure-sugure ye alibi kiwaa kpini bu.

¹⁷ Amaa kanyaasin mu nu ki lu susu mu, kutu mu nu ki gyankpaa mu i gye fee ki man su ineesi, amaa ku yege nu asa be nye kayu yuuli, ye n-yu kase ki biya, ye kikyemune okon, ye kuwu asa kwee, ke u soyi abi danbirasa. Kanin kanyaasin mana mu ki man su kimeege to ye antjesa. ¹⁸ Kayu yuuli wuya ana mu nu bee duu kayu yuuli to mu, bamu u kpa adanbirasa bee lu umu to.

4

Fan biya fane n-yu kase sa lbwaare

¹ Mine u biya fane uko ye nluu mu nu fen koo ye abaa fale? Man gye fane nkolo biti libi mu nu u lu fane n-yu to u koo ye fane fale abee? ² Fen biti ato aku, amaa fen mee nye. Imu su fen moo abaa. Fen taa olon su fen biti ato, amaa fen mee nye umu, umu su nu fen koo nluu. Fan maa mee nye, lu fee fen mee kule lbwaare. ³ Fan maa taase nu fen mee nye mu, lu fee fen taase ye nfeere libi, ke fan nye taa waa fane nkolo biti.

⁴ Fane asa gyaga ba numu, fan man nyi fee omu nu o

yege dulinyaa to ato ii gyii mu kumu mu, o gye lbwaare okisipu nin. Osa kumaa mu nu o yege dulinyaa to ato ii gyii mu kumu mu, ee bilinji lbwaare okisipu. ⁵ lbwaare Asinkyan yilasa maa towe ye, "Kayaayu Kyirekyire mu nu lbwaare taa waa ane to mu, ee koo kokoroko" mu, fan nyi ye o towe unumu kyan nin abee? ⁶ Amaa lbwaare kabwaala mu nu o su sa ane mu bulon gaa. Fee kanan mu nu lbwaare Asinkyan yilasa mu i towe ye,

"lbwaare ii tii bamu nu bee kusaa bamu n-yu susu mu okpa, amaa nu ee taa kabwaala ee sa bamu nu bee biya bamu n-yu kase."

⁷ Imu su fan taa fane n-yu sa lbwaare ke fan nu mu ase. Fan tii Sitaane okpa ke o sile lu fane ase. ⁸ Fan nin tiri lbwaare, ke ngbaa mu o nin tiri fane. Fane alibi awaapu, fan lee fane n-yu lu alibi to. Nfeere nnyo-nnyo wuya ana, fan lee nfeere libi lu fane nkolo to. ⁹ Fan bota to, ke fan su, ke fan saawu. Fan kyeege fane nmase bilinji kusu, ke fan kyeege fane kensi-gyii bilinji kowee. ¹⁰ Ke fan biya fane n-yu kase sa Onyirpe lbwaare, ke o kusaa fane susu.

¹¹ Me-daa ana ye mi-supu ana, fan man towe alibi aku lu fane birisa ana su. Lu fee, osa kumaa mu nu ee towe alibi lu mu birisa su nu o bun mu kopwe mu, ee kaapu fee lbwaare nbara mu i man buron, nu o bun nbara mu

kopwe. Fee nu fu bun nbara mu kopwe mu, fu man bila fu gye nbara mu obuupu. Fu bilinji imu kopwe obunpu nin. ¹² lbwaare nkun i gye nbara mu osapu, ye imu otalepu. Mu nkun ee taale molige ke o bila taale nyita asa. Imu su fu i gye anumu nu fu tale fu birisa ana?

Man kaapu fu kayi

lu oke su

¹³ Nbuibu, fan nu me ase, fane mu nu fen towe ye, "Ndaga abee oke an biti a kpee kade lala ku to naa kyina kesu kulon sun kusun ke a bilinji afulee wuya ana." ¹⁴ Amaa fan man towe kanin, yege fan man nyi oke asin ye fane. Lu fee fan du nin fee ife-kyu. I ba i mee kyereee nu u nyaa. ¹⁵ Kuto mu nu i dagaa fan towe mu i gye ye, "Nu lbwaare kan kyula, nu an su nkpa mu an biti n waa fale abee unumu." ¹⁶ Amaa fan dan fen kaapu fane n-yu, yege fen gyeere. N-yu kikaapu ye kikyereee manja kpini i gye alibi nin. ¹⁷ Imu su osa kumaa mu nu o nyi adanbirasa mu, nu i dagaa maa waa, nu o mee waa imu mu, o waa alibi numu.

5

Kumu to kida sa kumu to olon ato wuya ana

¹ Fane ato wuya ana, fan nu me ase nbuibu numu. Fan su ke fan saawu kenken lu awurufu mu nu ii biti i ba fane su mu. ² Fane ato mu i gyoo muuri, ke ato wesa ba we fane ato bunsu

kpini. ³ Fane isuwa ye igbiti kpini-kpini ɪ waa nkandura, ke kanun nkandura manja ɪ lee fane alibi kaapu, ke ɪ diyee fane kayu-wole fee fulon mu. Fan koola ato gyaga abaa su nke lala lwe numu. ⁴ Fan ku, kusun awaapu mu nu ba sun fane asun lu fane ndoo ana to mu, nu fan kina bamu ako kika mu, bee fabile bee sa fane. Bamu nu ba kpa fane adoo-gyito sa fane nu fan kina bamu ako kika mu, bamu kusu manja kpini i loo lbwaare Owura lala mu asu to. ⁵ Fan taa kyeye kyina danbirasa ye kensi-gyii kyina dulinyaa to. Nu fan kyere waa nfo gyoo fee kitobwaaya mu nu o dan waa nfo o gyoo kake moosa mu. ⁶ Fan bun bamu nu bamu ukpa ii kyigi kopwe, moo bamu yege ba man kusu yile fane su.

Fan nye kenyiita yile awurufo to

⁷ Me-daa ana ye mi-supu ana, fan waa kenyiita yile naa fuo Onyiripe Yesu kiba saja mu. Fan ku kanan mu nu odoopu su kenyiita o gyoo bulayi gyankpaasa ye kikye bulayi o ba da mu ndoo to. Yege o su kenyiita o gyoo mu ato-gyisa mu ɪ soyi danbirasa. ⁸ Imu su fane gbaa fane fan nye kenyiita ke fan kntaa fane nkolo. Lu fee Onyiripe Yesu kibwii ba saja mu ki tee tiri to. ⁹ Me-daa ana ye mi-supu ana, fan man puu abaa, ke lbwaare o man tale fane. Otalepu mu man bila o bu kata, o tee tiri to ye kiba.

¹⁰ Me-daa ana ye mi-supu ana, fan nyinji lbwaare atowepu mu nu ba towe asun Onyiripe Yesu kitu to mu. Fan bila kanun mu nu ba wu awurufo nu ba nye kenyiita. ¹¹ Bamu nu ba gyii awurufo nu ba nye kokolo yile to mu, bamu nu lbwaare ɪ waa kusee. Nu fan nu onyin mu nu bee tu mu ye Gyobu kenyiita mu nu o nye mu awurufo kigyii to, ye kanan mu nu lbwaare waa adanbirasa sa mu kamaa to mu. Inumu ɪ kaapu fee lbwaare ii su asa su nu ee wu kwee. ¹² Me-daa ana ye mi-supu ana, me asun mu kpini ɪ gye ye, fan man bo ntan tu susu abee kase abee kutu kumaa numu. Fan yege fane kekyula ki baa ki gye "Eehn," ke fane kekina ki waa "ayee." Nu fan waa kanun mu, lbwaare mee ye o bun fane kopwe.

Kikole-gyii to kabwaare kule

¹³ Fane to oku kan ee wu awurufo mu, o kule lbwaare ke o kye mu to. Fane oku bu kensi-gyii to mu, o bu ulon yin lbwaare. ¹⁴ Nu fane to oku kan ee lo mu, o tu Krisito abi kubu mu abalisa ke ba ba kule kabwaare-kule sa mu, ke ba suswa mu nfo Onyiripe Yesu kitu to. ¹⁵ Kabwaare kule mu nu ki lu kikole-gyii to fale ii biti ɪ yege olapu mu o nye alanfiya. Onyiripe mu ii biti o kye mu ke o kusaa mu. Nu o kan waa alibi aku gbaa mu, lbwaare ii biti o taa mu alibi kee mu. ¹⁶ Imu su fan lee fane alibi towe abaa,

ke fan kule kabwaare-kule sa abaa, ke lbwaare o kye fane alo sa fane. Osa mu nu mu ikpa i kyigi mu, mu kabwaare-kule i bugya nu i sun kusun.

¹⁷ Onyin mu nu bee tu mu ye Eligya gbaa gye nyimisa nin fee ane fale. O kule kabwaare-kule ye bulayi o man da kase su. Nu bulayi yile nsu isa ye lbwaayi isiyee.

¹⁸ Imu kamaa mu, nu o bila bwii kule kabwaare-kule ye bulayi o da, nu bulayi tigi, nu ato duusa i koyi, nu i soyi abi kokyoo. ¹⁹ Me-daa ana ye mi-supu ana, fee fane to oku kan kina lu kesintin okpa mu su, nu fane to oku bwiiyaa mu ba mu, ²⁰ fan nyinji fee, osa kumaa mu nu o bwiiyaa alibi owaapu lu mu alibi okpa mu su mu, o molige alibi owaapu mana mu kala lu lewu to ba nkpa to, ke lbwaare o taa mu alibi mu nu o waa kpini mu kee mu.

Ɔwulɛ gyankpaasa mu nu Pita kyurɔɔ naa sa lbwaare asa

Afwaala

¹ Ɔwulɛ numu lu me Pita, mu nu n gye Yesu Krisito osunpu mu ase.

N kyurɔɔ kumu n sa fane mu nu fan gye lbwaare asa, nu fan yaase to, nu fan gye afɔ Pontiyu ye Galati ye Kapadosiya ye Asiya ye Bitaniya uswule su mu. ² Fane nu Ɔse lbwaare wola o nyi kutɔ kumaa mu nu ɔ waa mu nfɛere lu didaa, nu ɔ bɔla mu Kayaayu su lɛe fane waa mu gbaa-gbaa mu asa, ke fan ba buu Yesu ke ɔ taa mu nkalan kpayi fane.

N kule lbwaare fɛe ɔ bwaala fane kukyo, ke ɔ sa fane kayi-yuuli.

Nyin lbwaare fɛe maa sa anɛ tamaa danbirasa

³ An yin anɛ-Nyiripe Yesu Krisito mu-Se lbwaare. Lu fɛe ee su anɛ kuwɛe gaa, umu su ɔ bɔla Yesu Krisito kelewu kyiŋi mu su, nu ɔ sa anɛ nkpa pupwe mu nu i su tamaa mu nu i man su ɔkaa. ⁴ Kanin su an biti an nye lbwaare kapatɛye mu nu ki mee nyita nu ki mee gyɔɔ nu ki mee kpa su nu i de i gyoo fane susu mu. ⁵ Nu lu fane kɔkɔle-gyii su mu, lbwaare ɔlon ii kun fane naa fuɔ saɲa mu nu ee biti ɔ lɛe kamɔlɛge mu kaapu kake laalaalwe

mu. ⁶ Nu halu unumu gbaa mu, fan yege fane ansi i gyii, amaa nbunbu numu bire akuto fen biti fan wu awurufɔ gaalaagaa lu asin wuribi kutu to ku to. Fane awurufɔ mu nu fan gyii fale mu, i kaala fane kɔkɔle-gyii to u ku. ⁷ Nu fane awurufɔ maɲa i lɛe fane kɔkɔle-gyii mu kedubi mu nu ki kyɔ suwa mu kaapu. Halu suwa maa gye kutɔ nyitasa gbaa mu, ba su fulon bee kaala kumu bee ku kumu kedubi. Inumu su mu i dagaa fɛe ba kaala fane kɔkɔle-gyii mu nu ki kyɔ suwa mu ku. Nu fan kan taale yile to bire, fen biti fan nye kiyin ye bonyaa ye beereɛ saɲa mu nu Yesu Krisito ii biti ɔ lɛe mu n-yu kaapu mu. ⁸ Halu fan maa man wu Yesu gbaa mu, fen biti mu, yege nbunbu gbaa fen mee wu mu, amaa fen kɔle mu fen gyii nu fan nye kensi-gyii mu nu ɔku mee taale kaala, ⁹ lu fɛe fane kɔkɔle-gyii i yege nu fen nye tamaa mu nu i gye kamɔlɛge sa fane kala ana.

¹⁰ Fale kamɔlɛge numu nu lbwaare atowepu mu ba ku to taase biti to, nu ba wola towe yila ye lbwaare kabwaala mu gye fane lɛe. ¹¹ Krisito Kayaayu mu nu i gye lbwaare Kayaayu, nu ki bu lbwaare atowepu mu to mu, lɛe kaapu bamu kanan mu nu i dagaa Krisito awurufɔ kigyii ye bonyaa mu nu kii biti ki ba kamaa to. Imu su ba ku to taase biti to saɲa ye kanan mu nu ii biti i ba to. ¹² Nu lbwaare

lee kaapu bamu fee asin mu nu ba towe mu i man gye bamu gbaa-gbaa bamu lee, amaa asa mu nu bee biti ba ba kamaa to mu lee. Fane i gye kamaa to abi mu nu fan nu asin numu lu ndaga atowepu mu nu ba towe asin danbirasa ba sa fane lu lbwaare Kayaayu mu nu ki lu susu olon to mu. Halu lbwaare nboco gbaa bee biti ba nu asin mu kase.

Fan baa fan du kyirekyire

13 Imu su fan yege fane nfeere i baa i de ke fan taa sun kusun, ke fan baa fan da su. Fan nye tamaa lu lbwaare kabwaala mu nu ee biti o taa sa fane saja mu nu Yesu Krisito ii biti o lee mu n-yu kaapu mu. 14 Fan waa nbii mu nu bee nu lbwaare ase, ke fan man taa fane n-yu waa ato gyaga mu nu fan daa kyina fan man nyi nu fan waa mu. 15 Lu fee omu nu o tu fane mu maa du kyirekyire su mu, fane gbaa fane fan baa fan du kyirekyire fane awaasa kpini to. 16 Lu fee lbwaare i towe mu Asinkyany yilasa mu to ye, "Fan baa fan du kyirekyire, kpalu fee n du kyirekyire nun."

17 I gye kesintin fee fan tu lbwaare ye ane-se. Mu i gye omu nu o mee ku ansi to pou nu ee tale okumaa numu maa mu awaasa. Kanan su fan taa kakyina mu nu ki su beeree kyina dulinyaa to fee afu. 18 Ye fen nyi fee man gye ato nyitasa fee gbityi abee suwa, nu lbwaare taa ka fane kuko lu

fane kakyina gyaga mu nu fan bula lu fane naana ana ase mu. 19 Amaa i gye Yesu Krisito nkalan kpare mu nu i su ogyalin mu, nu o taa ka fane kuko. Krisito du nun fee kabulupu mu nu o man su kulopane abee ineesi ku mu nyu su. 20 Pou ke lbwaare i tu dulinyaa mu, o wola lee Yesu yla fee o be wu molige fane, nu fane su nu o lee mu kaapu saja laalaalwe numu to. 21 Fan bola Yesu su nu fan koolu lbwaare mu nu o kyini mu lu lewu to, nu o bunyaa mu mu gyii. Imu su fane kikoolu-gyii ye fane tamaa i bu lbwaare to.

22 Nu nbunbu fan maa biya fane asu kase sa kesintin asin mu nu u fwu fane su, nu i yege nu fan nye kebiti sa fane birisa ana akoolu-gyipu mu, fan taa kebiti mu nu ki lu fane nkolo to mu biti abaa. 23 lbwaare man bola kuto mu nu ki mee taale kyina karpaa mu su kuvge fane, amaa o bola mu asin mu nu i bu to karpaa nu i mee kyeege mu su kuvge fane 24 Lu fee asin kyanyilasa mu u towe ye,

Asa kpini be du nun fee afitiri,
nu bamu bunyaa kpini du nun fee afitiri ntutule.

Afitiri ii wu ke umu ntutule mu gbaa u krikpaa tiye,

25 amaa Onyiripe asin mu bure i bu to karpaa.

Kanin asin mana i gye asin danbirasa mu nu ba towe sa fane mu.

2

¹ Imo su fan lee fane n-yu lu alibi ikpa kumaa numo su ye npina ye kebunbun ansi ye kayu basa ye kitu kinyita to. ² Fan biti asin danbirasa mu fee nbii pupwe mu nu bee ki bee biti kinyapu-kyu mu, ke i yege fan dan fane kamolige mu to naa lwe. ³ Lu fee fan maa daa ki nu fen wu fee Onyiripe adanbirasa i boron.

Ibwaare asa ba gya abuu mu nu i su nkpa

⁴ Fan ba Onyiripe Yesu mu ase. Mu i gye kubuu mu nu ki su nkpa, nu asa ba kina mu, amaa Ibwaare lee mu fee mu i bola mu ansi. ⁵ Fane gbaa fane fan gye abuu mu nu i su nkpa, ke fan yege o taa fane poyi kabwaare-sunkpa aye. Ke fan bola Yesu Krisito su fan ba waa Ibwaare asepu kyurekyure, ke fan lee kayaayu to saraga mu nu ki gyii Ibwaare ansi mu sa mu. ⁶ Lu fee Ibwaare towe mu Asinkyan yilasa mu to ye,

“Fan ku, n su kibontonbulonto kubuu kpare mu nu n lee n yii Siyon kibu su Gyerusalem kade to.

Nu okumaa mu nu o koolle mu gyii mu, man bu to o gyii ipeeli.”

⁷ Nu kubuu mu ki dagaa sa fane mu nu fan koolle mu gyii mu, amaa ki man dagaa sa bamu nu ba man koolle mu gyii mu.

“Kubuu mu nu apoyipu ba kina mu,

ku mu i ba biliji kibontonbulonto kubuu tirisa.”

⁸ Nu o bila towe ye

“Kubuu manja ki yege bamu nu ba man koolle gyii mu bee siti, nu ki bila ki gye kifule-buu mu nu ki yege nu bee lu tiye.”

Bee siti lu fee ba maa man nu abwaaresin mu, nu kanin nu Ibwaare wala nmina yila sa bamu.

⁹ Amaa fane fane bire fan gye asa mu nu Ibwaare lee, nu fan gye mu asepu mu nu bee gyii kuwura, nu fan gye Ibwaare osuwle su asa, nu fan bila fan gye mu Ibwaare gbaa-gbaa asa. Mu i lee fane lu kitentenbiri to ba mu fitila kpare mu to fee fan ba lee mu awaasa lala mu kaapu. ¹⁰ Sanja ku to mu fan man gye Ibwaare asa, amaa nbunbu bire fan gye Ibwaare asa. Sanja ku to mu Ibwaare man kyina ee wu fane kwee, amaa nbunbu bire o wu fane kwee.

¹¹ Mi-nyi mu-bii ana Krisito to, fan gye afo mu nu fan yaase to loo ndendemande to, n towe n waa fane fee fan lee fane n-yu lu kayu-wule kebiti to mu nu ku ko ye okala mu.

¹² Fan taa kakyina danbirasa kyina ye bamu nu ba man koolle Yesu gyii mu, halu nu bee pwu fane ye fan gye alibi awaapu gbaa mu, bee biti ba baa bee wu fane awaasa danbirasa, ke ba bunyaa Ibwaare kake mu nu ee biti o ba tale asa awaasa mu.

Fan biya fane n-yu kase sa alblnpu ye fane-nyiripe ana

¹³ Ɔnyiripe su mu, fan biya fane n-yu kase sa anyimisa alblnpu kumaa numu. Fan biya fane n-yu kase sa owura lala mu nu ɔ gye kumu wuya, ¹⁴ ye bamu nu o sun fee ba ba bute bamu nu ba waa alibi mu asu, ke ba yin bamu nu ba waa adanbirasa mu. ¹⁵ Inumu nu lbwaare ii biti fee fan taa adanbirasa kiwaa tii asa mu nu ba man nyi sehn ɔkpa yege ba man nye towe amelensi-sin. ¹⁶ Fan kyina fee asa mu nu ba gyii bamu n-yu, amaa fan man taa fane n-yu kigyii mu baala waa alibi. Amaa fan kyina fee lbwaare ayaafole. ¹⁷ Fan taa beere sa okumaa numu. Fen biti abaa, fane akoolle-gyipu. Fan sile lbwaare. Fan taa beere sa Owura lala mu.

¹⁸ Kikpaara su ayaafole, fan biya fane n-yu kase sa fane-nyiripe ana ke fan nu bamu ase. Nu i man gye bamu nu ba buron nu ba bupoo mu nkun, amaa ye bamu nu bamu amu to i bulun mu gbaa. ¹⁹ Fane mu nu fane ansi i de lbwaare kebiti su, nu fan kan yile to gyii ibasa wu awurfo yege fan man waa sehn mu, lbwaare ii biti ɔ waa fane kusee. ²⁰ Nu fane to oku kan waa alibi, nu ɔ nye umu kusu bute lu kidaye su nu ɔ taale yile to mu, mine kumu okon nu ɔ nye? Amaa nu fan nye kusu bute lu adanbirasa su nu fan kan yile to gyii awurfo lu umu su mu, umu

nu lbwaare ii biti ɔ waa fane kusee. ²¹ Nu inumu su nu lbwaare tu fane, lu fee Krisito gbaa gyii awurfo sa fane ke fan waa fee kanan mu nu ɔ waa yila ane mu, kanun su mu fan buu mu ayaa to.

²² “Ɔ man waa kilibi ku, nu npina i man bu mu konɔ to.”

²³ Saja mu nu ba saale mu mu, ɔ man bwiiyaa asebi mu sa. Nu saja mu nu o gyii awurfo mu, ɔ man njaala bamu amaa ɔ taa mu n-yu waa omu nu ee tale kesintin ɔkpa su mu abaa to. ²⁴ Krisito gbaa-gbaa ee koolle ane alibi sula nu ba moɔ mu oyu laasa mu su, ke i waa fee ane n-yu i wu sa alibi kiwaa, ke a kyina kakyina mu nu ane ukpa i kyiigi. Lu Krisito akyubkyub lo mu su mu fan nye kikyee. ²⁵ Lu fee fan daa fen du fee nbulupu foyisa, amaa nbunbu bure fan bwii ba fane Ɔkparu mu nu ee kun fane kala ana su mu ase.

3

Kekili to asin

¹ Kanun ɔkpa kulun mana su mu, akyu-kilipu fan biya fane n-yu kase sa fane-kuli ana. Nu fan waa kanun mu fane kubaabuto danbirasa mu kii biti yege bamu to aku mu nu ba man koolle lbwaare asin mu gyii mu, ba kyeege bamu nfeere ke ba koolle asin mu gyii. Nu i man bila i tiri fee fan towe asin mu sa bamu. ² Lu fee fane-kuli ana mu, bee biti ba wu fane kakyina danbirasa mu ye beere mu

nu fan su sa abwaaresin mu. ³ Nu i man gye n-yu su kilonjo fee inyini kinmina ye suwa ato suusa fee ikyalagasu ye agbeeleebi abee ataa danbirasa nu fen biti fan taa waa fane n-yu su odan. ⁴ Amaa fan yege fane kibaabuto mu gbaa-gbaa mu nu ki gye n-yu kibiya kase, ye nfeere kase kide mu, o lee fane odan mu nu i mee nyita kakaaku mu kaapu. Kanin odan numu i bala lbwaare ansi. ⁵ Lu fee didaa akyu mu nu bee sun lbwaare nu ba su tamaa mu to mu, kanin okpa numu su nu ba taa waa bamu n-yu odan. Imu i gye fee ba maa biya bamu n-yu kase sa bamu-kuli ana. ⁶ Kanan nu ane naana-kyusa Sara gbaa waa. O nu mu-kuli Abraham ase nu o tu mu ye, "me-nyiripe!" Nu fan kan waa kuto mu nu ki boron nu fan man su kufuu mu, fan gye Sara anaana-bii.

⁷ Kanin okpa kulon mana su nu fane anyin gbaa, fan su fane-ka ana su fane kekili to, yege fan da su fee akyu mu ba man bulon fee fane anyin. Kanin su fan taa beere sa bamu, lu fee fanaa akyu mu kpini fen biti fan nye lbwaare kabwaala nkpa ato mu kpini kyekyee. Nu fan waa kanin mu, sehn mee ye o tii fane kabwaare-kule okpa.

*Kidanbirasa kiwaa ye
kimu Awurufo kigyii*

⁸ Me asin mu kpini i gye ye, fane akole-gyipu mu kpini fan waa konon kulon ke

fan wu abaa kuwee, ke fan biti abaa fee kenyibi, ke fan waa kidanbirasa sa abaa ke fan biya fane n-yu kase sa abaa. ⁹ Fan man taa alibi ka alibi kuko, ke fan man taa asebi ka teela asebi kuko. Amaa fan kule lbwaare fee o taa kusee ka bamu kuko, lu fee inumu su nu lbwaare tu fane ye fan ba waa, ke fan ba nye mu kusee mu. ¹⁰ Imu su nu Asinkyan yilasa mu i towe ye,

"Okumaa mu nu ee biti kakyina danbirasa ye kensi-gyii,
ke o kyina nkpa to kyere mu,

o man yege ntowe libi ye atintinsa i ba i lu mu konon to.

¹¹ Kanin osa mana o yege alibi kiwaa ke o waa umu nu i boron.

O kpan mu n-yu waa kuto mu nu ii biti i biya kayu yuuli, ke o kitaa to danbirasa.

¹² Lu fee lbwaare ee ku bamu nu bamu ikpa i kyigi mu su,

nu ee nu bamu kule sana kumaa.

Amaa bamu nu be waa alibi mu bire, lbwaare bilinnaa mu kamaa sa bamu."

¹³ Fee nu fane ansi i payi adanbirasa kiwaa su mu, anumu ii biti o waa fane alibi abee? ¹⁴ Halu nu fan kan gyii awurufo gbaa lu kidanbirasa mu nu fan waa su mu, fanaa kumu okon. Fan man sile bamu ke fan man yege fane nkolo n nyita fane. ¹⁵ Amaa fane fane bire fan taa beere lala sa Krisito lu fane nkolo to, ke

fan bu fɛɛ mu nkɔn ɪ gye ɔnyurɛ. Saɲa kɔmaa numu fan loŋɔ fanɛ n-yu, ke nu ɔku ba taase fanɛ tamaa mu nu fan su lu lbwaare to mu, ke fan nye kɔnɔ sa mu. ¹⁶ Amaa fan taa bwahn kiwaa ye beereɛ lee bamu nno, ke ɪ yege fanɛ amu to ee saɲɛ fanɛ. Inumu ii biti ɪ yege bamu nu bee towe bee pwu fanɛ lu Krisito to kakyina danbirasa mu nu fan bu kumu to mu, be gyii ipeeli. ¹⁷ Fɛɛ nu ɪ gye lbwaare kebiti fɛɛ fen gyii awurɔfo kidanbirasa su mu, ɪ burɔn ɪ kyɔ fan maa gyii awurɔfo alibi su. ¹⁸ Lu fɛɛ Krisito gbaa mu nu ɔ maa waa alibi ku mu, wu sa alibi wuya ana. O wu kilu kulɔn kakpaa sa alibi, ke ɪ loŋɔ anaa lbwaare nsana. Ba moɔ mu kayu-wɔle to, amaa o bwii kyini kayaayu to ba nkpa to. ¹⁹ Nu o kpee kayaayu to naa towe asin sa n-yaayu mu nu lbwaare kɪtaa bamu tii yila mu. ²⁰ Nu fale n-yaayu numu ɪ gye bamu nu didaa ba kyina waa kusu to ɔlon sa lbwaare mu. Amaa lbwaare nye kenyiita kyereɛ sa bamu saɲa mu nu Nowa sale ɔkɔh lala mu. Inumu kpini to mu, asa kalisa fɛɛ asa aburuwa nkɔn i loo ɔkɔh mu to nu ba nye kamolige lu nkyu mu to. ²¹ Nowa saɲa nkyu mu ɪ yile sa lbwaare kekyugyee mu nu ɪ molige fanɛ. Inumu ɪ man gye kekyugyee mu nu ɪ fwu nyimisa n-yu su ineesi. Amaa lbwaare kekyugyee ɪ gye nfeere mu nu ɪ yege

nu an nye kɔkɔlo su kɪda sa lbwaare. Nu ɪ molige anɛ lu Yesu Krisito kelewu kyini mu su. ²² Yesu bwii kyun susu naa kyina lbwaare gyisa su, nu lbwaare nboɔ ye susu awuragyi ye alɔlonpu kpini ba bu mu kase.

4

lbwaare mu nu ɔ su nkpa

¹ Lu fɛɛ Yesu maa gyii awurɔfo mu n-yu to su mu, umu su fanɛ gbaa fanɛ fan taa kanin nfeere mu waa fanɛ n-yu ɔlon. Lu fɛɛ ɔkɔmaa mu nu ɔ taa mu n-yu sa awurɔfo mu, alibi ɪ man bila ɪ su ɔlon mu su. ² Imu su lu ndaga ɪ su ii kpee mu, fan man bila taa fanɛ n-yu waa fanɛ kayu-wɔle kebiti, amaa fan waa kutɔ mu nu lbwaare ii biti. ³ Didaa mu fan nyita saɲa waa ato mu nu bamu nu ba man nyi lbwaare ba waa mu. Fan taa ineesi waa fanɛ n-yu, fan waa kiburukɔne, ye kata-buu, ye kɪgyaɲɛ-gyii ye kibuu libi, ye kɪbaabuto gyaga ye idakpa kusun. ⁴ Imu su ɪ kyinkyin bamu nu ba man nyi lbwaare mu fɛɛ fan man bila fan tii bamu su fen waa kanin kɪbaabuto gyaga mu. Kanan su ba saale fanɛ. ⁵ Amaa bee biti ba ba lee bamu kɔnɔ lu ato libi mu nu ba waa fale sa lbwaare mu nu ɔ tee wula kuula ee gyoo, ke o gyii asa kɪsa ye alewupu mu asin. ⁶ Kpalu inumu su nu Yesu Krisito naa towe asin danbirasa mu sa alewupu mu. Lewu mu

nu ba wu mu, i gye kupwe mu nu lbwaare bun bamu kayi-wule, amaa Yesu asin mu ii biti i yege bamu kala ana ba kyina nkpa to fee kanan mu nu lbwaare bu to mu.

⁷ Ato kumaa numu laalaalowe i tiri to. Imu su fan baa fan da su, ke fan kitaa fane n-yu, ke fan taale kule kabwaare-kule. ⁸ Inumu kpini to mu, fan biti abaa fane nkolo to, lu fee kebiti ku yege nu bee bun ansi bee lu alibi kpini su. ⁹ Ke fan taa kokolo fuuli koolo abaa kifone akpaara su, yege fan man kolite. ¹⁰ lbwaare sa okumaa numu kabwaare-sun to kakee kukwu-kukwu. Nu i dagaa fee okumaa numu maa ku kakee mu nu lbwaare taa sa mu mu su, ke o taa kye mu birisa ana to. ¹¹ Fee nu oku lee i gye asin kitowe mu, o towe umu nu i gye lbwaare asin. Fee nu oku lee i gye o sun asa mu, i dagaa fee o taa olon mu nu lbwaare taa sa mu mu kpini kye to, ke i yege asa ba bola Yesu Krisito su yin lbwaare ato kpini to. Mu lbwaare manja nkun i dagaa ayin-bi ye olon lu nbunbu numu naa fuu saja mu nu i man su okaa. Amen!

Awurufo kigyii lu Krisito kibuu su

¹² Mi-nyi mu-bii ana Krisito to, fan man yege i kyinkyin fane fee awurufo kutu to ku mu nu fen wu fale mu, i gye kutu pupwe mu nu ku ba fane su. ¹³ Amaa fan yege fane ansi i gyii fee fan maa gyii

Yesu Krisito awurufo mu iku. Inumu ii biti i yege fan nye kensi-gyii tii su saja mu nu Yesu ii biti o ba ye mu bunyaa mu. ¹⁴ Nu asa be kan bee saale fane fee fan maa gye Krisito abuuu su mu, kumu okon i gye fane lee. Lu fee lbwaare Kayaayu ye mu bunyaa mu i gyan fane su. ¹⁵ Amaa fan man yege fane to oku o gyii awurufo fee o gye asa omowu abee oyu abee asin libi owaapu abee omu nu ee taa mu konoo ee waa asa asin to. ¹⁶ Amaa nu fan kan gyii awurufo fee fan maa gye Krisito abi su mu, fan man yege i waa fane ipeeli. Amaa fan taa afwaala nkun sa lbwaare fee Krisito kitu ki maa gyan fane su. ¹⁷ Saja mu nu lbwaare ii biti o gyii asa asin mu u fuu. Nu lbwaare ii biti o piili katale mu lu mu asa su. Nu o kan ee biti o piili lu mu asa su fale mu, bamu nu bee kina abwaaresin mu kunu mu, nene nu ii biti i baa i du sa bamu? ¹⁸ Fee kanan mu nu Asinkyan yilasa mu i towe ye,

“Fee nu i kan i bulon sa bamu nu bamu ikpa i kyiigi gbaa ba nye kamolige mu,

nene nu ii biti i baa i du sa bamu nu ba man sile lbwaare nu bee waa alibi mu?”

¹⁹ Imu su bamu nu bee gyii awurufo lbwaare kebiti su mu, ba kyaga su bee waa umu nu i buron, ke ba taa bamu n-yu waa lbwaare mu nu o tuu bamu mu abaa to, lu fee mu u towe asin nu o mee laaje.

5

*Kikaapu sa Krisito
akoolle-gyipu abilisa*

¹ Nbuunbu mu, fee kanan mu nu me, Pita gbaa n gye Krisito akoolle-gyipu abilisa mu, nu mi ansi i wu kanan mu nu Yesu Krisito wu awurufo, nu n biti n nye mu bunyaa mu nu ki biti ki ba lee kaapu mu, n towe n sa fane abilisa mu nu ba bu fane to mu ye, ² n kule fane gaa fee, fan ki lbwaare asa mu nu o taa waa fane abaa to mu su, fee kanan mu nu atobwaaya okpapo u ki atobwaaya su mu. Nu i man gye ye ba nyan fane, amaa fan ki bamu su lu fane nkolo to fee kanan mu nu lbwaare ii biti mu. Fan man waa fee fan su fen biti afulee, amaa fan waa kanun taa sun lbwaare. ³ Fan man gyii kuwura bamu nu lbwaare taa ba waa fane abaa to mu su, amaa fan yege fane awaasa i baa i gye bamu ato bilasa. ⁴ Nu fee Okpapo Abilisa mu nu o gye Yesu Krisito mu kan paate lu ba mu, fen biti fan nye mu bunyaa kuwura-wuru mu nu ki mee nyita mu.

Kikaapu sa ayaafole

⁵ Foo fane ayaafole ye abite, kanun manja su nu i dagaa fee fan biya fane n-yu kase sa abilisa mu. Ke fane kpini fan biya fan n-yu kase sa abaa, lu fee Asinkyan yulasa mu i towe ye,

“lbwaare ii tii bamu nu bee kaapu bamu n-yu mu okpa,

amaa ee taa beere ee sa bamu nu bee biya bamu n-yu kase mu.”

⁶ Imu su fan biya fane n-yu kase sa Olunpu lbwaare, ke o kusaa fane susu saja mu nu i dagaa mu to. ⁷ Fan taa fane asin tirisa kpini naa tubu mu ansi to, lu fee fane asin i tiri mu.

⁸ Fan kitta fane n-yu, yege fan da su. Fane okisipu, Sitaane mu, o naa ee kyaaboo fee kuntun mu nu ee biti oku o kitta we. ⁹ Fan tii mu okpa, ke fan yile fane kikoolle-gyii to kenken. Lu fee fen nyi fee fane birisa ana akoolle-gyipu mu nu ba bu dulinyaa to katun kumaa mu gbaa bee wu awurufo kulun mu nu fen wu fale. ¹⁰ Amaa fan kan gyii awurufo saja gber ee kamaa mu, nu fan naa Yesu Krisito fan maa gye kukulun su mu, lbwaare kabwaala wuya mu nu o tu fane fee fan ba nye mu bunyaa mu nu ki bu to kakpaa mu, ee biti o kusaa fane yile, ke o waa fane gin, ke o waa fane olun to, ke fan nye oyilekpa. ¹¹ Mu lbwaare i gye olun to kpini olun wuya lu nbuunbu naa fuu saja mu nu i man su okaa. Amen!

Laalaalowe asin

¹² Ane birisa Silifanu i kye me to nu n kyuroo fane owule dee nu mu. O gye kesintin okoolle-gyipu. N kyuroo n waa fane aniya to, nu n towe n kaapu to fee unumu i gye lbwaare kabwaala mu kesintin. Kanun su fan yile to kenken.

¹³ Akoolɛ-gyipu mɔ nu
Ibwaare lɛɛ Babilon fɛɛ
kanan mɔ nu ɔ lɛɛ fanɛ
mɔ, bɛɛ fwaala fanɛ. Nu
mɛ kɪyaafɔlɛ Maki gbaa u
fwaala fanɛ. ¹⁴ Fan taa kebiti
lala fwaala abaa.

Fanɛ kpini mɔ nu fan naa
Krisito fan gye kɔkɔlɔn mɔ,
fan kyina yɛ kayi yuuli tɔ.

Ɔwɔle nyɔsapu mu nu Pita kyurɔɔ naa sa lbwaare asa

Afwaala

¹ Ɔwɔle numu lu me Simon Pita, mu nu n gye Yesu Krisito kɔyaafɔle ye osunpu mu ase. N kyurɔɔ ɔwɔle numu n sɔ n sa fane mu nu fan kɔɔle Yesu Krisito gyii, nu fan nye kɔkɔle-gyii kpare fɛɛ ane lɛɛ mu. Kɔkɔle-gyii kunumu ki lu ane lbwaare ye Ɔmɔligɛpu Yesu Krisito mu nu mu ikpa i kyiigi.

² Lu fɛɛ fan maa nyi lbwaare ye ane-Nyiripe Yesu sɔ mu, n kɔle fɛɛ fan nye kakyina danbirasa ye kɔkɔlo yuuli kɔkyɔ tii sɔ.

Fan dan fane kabwaare-sun tɔ

³ lbwaare ɔlɔn kpare sɔ mu, ɔ sa ane kutɔ kɔmaa mu nu ki tiri ane ke a taale kyina kakyina danbirasa mu nu i gyii lbwaare ansi lu ane kinyi mu nu an nyi lbwaare mu sɔ. Mu i gye ɔmu nu ɔ bola mu bunyaa ye mu keduli danbirasa sɔ tu ane. ⁴ Lu fale sɔ mu ɔ sa ane kakeɛ kpare mu nu ɔ da mu kɔkɔlo sɔ fɛɛ ee biti ɔ sa ane mu. Lu kakeɛ numu sɔ mu, an nye taa ane n-yu waa mu lbwaare keduli mu tɔ, ke a lɛɛ ane n-yu lu nkɔlo biti mu nu i gye atɔ gyɔɔsa dulinyaa numu tɔ.

⁵ Lu unumu sɔ mu fan kpan fane n-yu nye kɔdanbirasa tii fane kɔkɔle-gyii sɔ, ke fan taa kinyi tii kɔdanbirasa mu sɔ, ⁶ nu kinyi mu nu fan sɔ mɔɔ mu, fan taa n-yu kɔkɔta tii sɔ, nu n-yu kɔkɔta mɔɔ mu, fan nye kenyiita yile tɔ nu fan nye kenyiita yile tɔ mu, fan nye kabwaare-sun danbirasa. ⁷ Lu kabwaare-sun danbirasa sɔ mu, fan taa kinyi-bii kyina ye abaa, nu kinyi-bii mɔɔ mu, fan biti abaa. ⁸ Fɛɛ nu atɔ numu kpini i bu fane kakyina tɔ kɔkyɔ mu, u kye fane tɔ. Nu lu fane kinyi ane-Nyiripe Yesu Krisito sɔ mu, u yege fan baa fan gye asa mu nu fan sɔ kyaare yege fen waa atɔ mu nu i dagaa. ⁹ Amaa ɔkɔmaa mu nu ɔ man nye fale atɔ numu mu gye gyaatanapu nu mu ansi i man ki kata-kata. Nu ɔ tan sɔ fɛɛ Yesu Krisito fwu mu didaa alibi mu nu ɔ kyina waa mu.

¹⁰ Kanin sɔ mu, me birisa ana akɔle-gyipu fan kpan fane n-yu waa atɔ mu nu u kaapu fɛɛ fane nu lbwaare tu nu ɔ lɛɛ. Nu fan kan waa kanin mu, fan mɛɛ ye fan siti ke fan lu tiye. ¹¹ Nu fale ɔkpa numu sɔ mu, lbwaare ii biti ɔ kɔle fane abaa anyɔ ane-Nyiripe ye ane Ɔmɔligɛpu Yesu Krisito sɔsɔ kuwura-gyii mu nu ki man sɔ ɔkaa mu tɔ.

Pita tɔwe mu kelewu asin

¹² N nyi fɛɛ fan wɔla fan nyi umu kpini, nu fan yile kesintin asin mu nu fan kɔle gyii mu tɔ kenken.

Amaa i tiri fɛɛ n bula nyinji fane fale ato numu saɲa kumaa. ¹³ N maa san n te nkpa to fale mu, i dagaa n maa nyinji fane asin numu n su n da fane n kyinji. ¹⁴ Lu fɛɛ n nyi me nke i man bula ee kyɔ kase su nfu fɛɛ kanan mu nu ane-Nyiripe Yesu Krisito lee kaapu me mu. ¹⁵ Nu n biti n kpan me n-yu okpa kumaa su ke mi lewu kamaa mu, fan taale nyinji ato numu saɲa kumaa.

¹⁶ Nu a maa towe ane-Nyiripe Yesu Krisito obon ye mu kibwii-ba mu asin mu, i man gye atintinsa asirikpan nu an taa towe fane asin mu. Amaa ane gbaa-gbaa ane ansi i wu mu bunyaa kpare mu. ¹⁷ Nu saɲa mu nu o nye beere ye bunyaa lu Ose lbwaare ase mu an bu tutu. Saɲa maa nu an nu Obonpu lbwaare obule maa towe ye "Onumu nkun i gye me kokolo to obii bitisa, mu nu o bola mi ansi." ¹⁸ Ane gbaa-gbaa ane a nu fale obule manja maa lu susu, saɲa mu nu an bu Onyiripe Yesu ase, lbwaare kibii mu su mu.

¹⁹ Imu su ane akoolle-gyipu mu an wu fɛɛ asin mu nu lbwaare atowepu ba towe yula mu, an koolle umu gyii kesintin. Ke fan kpan fane n-yu kita umu to ye odan. Lu fɛɛ ki du nun fɛɛ fitila mu nu ki ki kitentebiri to, taa naa fuu fɛɛ kibwayike ase, saɲa mu nu nyenyenfuu kikyikpebi (sanbunkyu) kii biti ki njalige fane nkolo to mu. ²⁰ Inumu kpini

kamaa mu, i dagaa fan maa nu kase fɛɛ, lbwaare asin towe yula sa mu, i man gye lbwaare atowepu mu gbaa-gbaa nfeere to asin. ²¹ Lu fɛɛ lbwaare asinlee towesa mu, i man lu nyimisa kebiti to nun, amaa Kayaayu Kyirekyire mu i sa bamu, nu ba towe abwaaresin mu lu lbwaare ase.

2

Atintinsa abwaaresin akaapupu

¹ Amaa didaa mu antijesa wuya ana ba kyina ba bu Isirayi asa to, nu kanin gbaa nu atintinsa akaapupu bee biti ba baa ba bu fane to. Nu bee biti ba ba kaapu asin mu nu i man gye kesintin yege ii nyita asa mu nu bee buu kanin kikaapu mu. Ke ba kina Onyiripe mu nu o molige bamu, ke bamu kinyita mu ki bwii ba bamu su opula to. ² Lu inumu su mu, akoolle-gyipu mu gaalaagaa bee biti ba buu bamu kibaabuto gyaga numu su. Lu bamu kibaabuto gyaga manja su mu, asa mu nu ba man koolle gyii mu bee biti ba towe asin libi gyaga kesintin okpa mu su. ³ Lu kensi payi libi atintinsa akaapupu numu bee biti ba taa kanyaasin okpa su pina fane biti afulee. Amaa bamu otalepu wula waa siriya lu koo didaa o gyoo bamu. Nu ba mee taale lu lbwaare mu nu o gye bamu onyitapu mu abaa to.

4 FEE nu Ibwaare maa man yege nbɔɔ mu nu ba waa alibi mu kusɔ kibute, amaa nu ɔ taa bamu tɔw waa awɔrɔfo kamande, katn mu nu ɔ nmina bamu waa kiten-tenbiri ɔɔ bunkyinsa tɔ, ba de ba gyoo Kake talesa lala mu. 5 FEE nu Ibwaare maa man yege didaa abi mu nu ba waa alibi mu kusɔ kibute, amaa nu ɔ yege nu nkyu n bola gyii kase ye bamu nu ba man nu Ibwaare ase mu. Asa mu nu ɔ molige mu ɪ gye Nowa mu nu ɔ tɔwe ukpa kyiigisa mu asɪn, ye asa asunɔ akɔ. 6 FEE nu Ibwaare maa man yege alibi awaapu mu nu ba bu Sodom ye Gomora nde lala mu tɔ kusɔ bute, amaa ɔ yege fulɔn dee bamu bilinji ndaara, ke ɪ waa sinkaala sa kamaa tɔ alibi awaapu. 7 Nu Ibwaare molige Loti mu nu mu ukpa ɪ kyiigi, nu mu kɔkɔlɔ ki nyita mu lu asa mu kɔbaabɔtɔ gyaga ye kumu tɔ ɔlɔn mu sɔ. 8 (Nu Loti gye nyimisa danbirasa mu nu ɔ te alibi awaapu mu tɔ kake kumaa ee wu yege ee nu asɪn libi mu nu beɛ waa, nu ɪ yege mu kɔkɔlɔ ki nyita mu nu mu kala sile mu ase.) 9 Inumu kpini ɪ kaapu fee Ibwaare nyi kanan mu nu ee biti ɔ molige asa mu nu bee nu mu ase lu bamu kutɔ tɔ ku tɔ, ke ɔ yege alibi awaapu mu kusɔ bute yɪla naa fuɔ Kake talesa mu ake. 10 Fɔnɔn bamu nu ba taa bamu n-yɪ sa kɪgyagaa abee kɔkɔlɔ biti nu ba man taa Ibwaare ɔlɔn ɪu sehn mu.

Fale atintinsa akaapupu

banumu ba man sɔ kufuu, nu ba yɪle tɔ beɛ saale bamu nu Ibwaare sa bamu bunyaa mu. 11 Nu halu Ibwaare nbɔɔ mu nu ba sɔ ɔlɔn gaa ba kyɔ atintinsa akaapupu anumu gbaa ba mee pwɪ bunyaa wuya ana mu Ibwaare ansi tɔ. 12 Amaa fale atintinsa akaapupu anumu awaasa a du nin fee atɔbwaaya kpensa mu nu ba kɔɔge bamu fee asa ba kɪtaa ke ba mɔɔ. Ba sɔ asebi beɛ sa kutɔ kumaa mu nu be mee nu kase. Ibwaare ɪi biti ɔ mɔɔ bamu fee kanan mu nu asa beɛ mɔɔ atɔbwaaya kpensa mu.

13 Ibwaare ɪi biti ɔ taa bamu alibi bwii ka bamu akɔ. Bamu ase mu kulande sɔ alibi kɪwaa ɪ gye bamu kayɪ-wɔle kensi-gyii. Halu ba maa san ba bu bamu nɔɪna ye kɪgyagaa kigyii ukpa sɔ mu, ɪ gye ipeeli ye n̄aabaa sa bamu fee ba maa ba tii fane sɔ bee gyii mu. 14 Nu be mee wu ɔkyɪ beɛ kyɔn, nu kiburɔkɔɔne kɪwaa ɪi gyii bamu ansi. Be yege bamu nu bamu kɪkɔle-gyii kɪ man bulɔn mu beɛ waa alibi. Kutɔ mu nu kɪ bola bamu nkɔlɔ tɔ ɪ gye kensi payɪ libi. Inumu sɔ mu, Ibwaare ɪi biti ɔ bute bamu asɔ. 15 Nu ba yege ɔkpa kyiigisa mu, nu ba fɔyɪ naa taa Bewo mu-bii Balaam ɔkpa sɔ. Balaam kyɪna ɔ gye Ibwaare ɔtɔwepu, nu mu kebiti ɪ gye fee ɔ nye afulee lu alibi kɪwaa tɔ. 16 Amaa mu kuruma mu gya mu. Mu kuruma mu tɔwe mu ase fee nyimisa, nu ɪ tii Ibwaare ɔtɔwepu Balaam abunpu-sɪn

mu okpa.

17 Fale atuntinsa akaapupu anumu ba du nun fee atiribo mu nu i man su nkyu ye abwaare-wule mu nu afuu a su umu a naa. Bamu nu lbwaare lonjo kitentenbiri obo bunkyinsa yila. 18 Ba su alala-sin ntowe mu nu sehn man bu umu to bee kaapu bamu n-yu. Nu ba su kayu-wule kebiti mu nu ki gye kigyagaa bee tub bamu to bee ku, ke ba nye waa alibi mu nu ba daa kyina bee waa nu ba sile lu umu to mu. 19 Atuntinsa akaapupu mu ba da bamu nkolo su sa asa mu ye bee biti ba yege ba nye bamu n-yu, yege bamu gbaa-gbaa bamu ba gye anye sa bamu asun libi. Lu fee nyumisa gye kinye sa kuto kumaa mu nu i gyii mu kumu. 20 Fee ba maa ba bu ane-Nyiripe ye Omoligepe Yesu Krisito, nu ba yege ato mu nu u yege nu nyumisa ee waa alibi kiwaa dulinyaa numu to, nu ba kan bila bwii naa loo umu to mu, u nye bamu su olon i kyoo kakyina didaa mu nu ba daa ba bu kumu to mu. 21 Naafoo ii biti i baa i buron sa bamu gaa fee ba maa man bu okpa kyiigisa mu, i kyoo fee ba maa bu kumu, nu ba bila bwii kamaa lu lbwaare nbara kyirekyire mu nu ba taa sa bamu mu su. 22 Imu su i ba kanin sa bamu fee kanan mu nu anasan mu i towe ye, "Gyoono bwii naa taa mu ikpalage gyii" nu "Kuuri mu nu ba gye mu mu, bwii naa de biliji kidipoo to" mu, i gye kesintin.

3

Onyiripe Yesu kibwii-ba Kake mu

1 Mi-nyi mu-bii ana Krisito to, owule numu i gye me Pita owule nyosapu mu nu n kyuroo n su n sa fane. Nu me iwule mu kpini to mu, n su n nyinji fane n da fane n kyinji lu fale ato kpini su. 2 N biti fee fan nyinji asin mu nu lbwaare atowepu kyirekyire mu ba towe yila lu koo didaa, ye ane-Nyiripe ye Omoligepe mu konosa mu nu o taa bola asunpu mu su sa fane mu. 3 Imu nu i gyankpaa umu kpini to mu i gye ye, fan baa fan nyi fee nke laalaalowe mu to mu anmasape mu nu ba buu bamu kayu-wule kebiti mu bee biti ba ba nmase fane. 4 Bee biti ba taase ye, "Ye fan towe ye ee biti o bwii ba, o bu fine? Lu koo sana mu nu ane naana ana ba wu mu, ato kpini i dan san i du nun fee kanan mu nu i du lu sana mu nu lbwaare tub dulinyaa mu." 5 Amaa ba ku ansi nun kina kesintin mana lu fee lbwaare konoo to asin su nu susu ye kase ba, nu lbwaare yege kase lu nkyu to, nu nkyu su nu o bola waa kase. 6 Nu kanin nkyu kulon mana nu lbwaare taa muuri nyita didaa dulinyaa mu. 7 Amaa kanin lbwaare konoo to asin kulon mana nu o taa koola nbunbu susu ye kase yila, nu i de i gyoo fulon mu nu lbwaare deela sa Kake talesa o taa nyita asa mu nu be mee nu mu ase mu.

⁸ Amaa mi-nyi mu-bii ana Krisito tɔ, fan man tan kutɔ kulɔn nɔmɔ sɔ. Lu fɛɛ Ɔnyiripe lbwaare ase bire, kake kulɔn gye mu ase fɛɛ nsu kagbɔn, nu nsu kagbɔn mɔɔ gye mu ase fɛɛ kake kulɔn. ⁹ Nu Ɔnyiripe man sɔ mu asɔn mu nu ɔ da mu kɔkɔlɔ sɔ tɔwe yila mu ɛɛ kpu kase fɛɛ kanan mu nu aku be fe umɔ nfɛere mu. Amaa ɔ sɔ kenyiita sa fane, nu ee biti fɛɛ ɔkɔmaa nɔmɔ ɔ kyɛɛge mu nfɛere lu mu alibi tɔ, lu fɛɛ o mee biti ɔku maa nyita.

¹⁰ Amaa Ɔnyiripe lbwaare kake mu nu Yesu Krisito ii biti ɔ ba mu ii biti i purigi asa fɛɛ oyu maa ba mu. Ke susɔ ɔ nyaa ye ɔlanba, ke fulɔn ɔ dɛɛ kutɔ kɔmaa mu nu ki bu susɔ kpini, ke kase ye kutɔ kɔmaa mu nu ki bu kɔmɔ sɔ mu i ba i de kɔkpan yege sehn man bu kɔmɔ sɔ. ¹¹ Nu fale ɔkpa nɔmɔ sɔ nu atɔ kpini ii biti i nyita mu, nene asa nu i dagaa fan bila fan du? I dagaa fan kyina kakyina kyirekyire ye kabwaare-sun tɔ. ¹² Lu fɛɛ fan maa ku Ɔnyiripe lbwaare kɔba mu ɔkpa ye ki ba bilen fale. Kanɔn kake maɲa nu fulɔn ii biti o nyita susɔ atɔ, ke fulɔn mu awulawula i ɲalige kanɔn atɔ maɲa. ¹³ Amaa fɛɛ kanan mu nu lbwaare da mu kɔkɔlɔ sɔ nu ɔ yile tɔ mu an ku susɔ pupwe ye kase pupwe mu nu ukpa i kyiigi mu ɔkpa.

¹⁴ Imɔ sɔ mi-nyi mu-bii ana Krisito tɔ, fɛɛ kanan

mu nu fan ku umɔ ɔkpa mu, fan kpan fane n-yu ke lbwaare ɔ man pwi abee o wu alibi aku fane tɔ, ke keyu-ula ki baa ki bu faa naa mu ase. ¹⁵ Fan baa fan nyi fɛɛ ane-Nyiripe lbwaare kenyiita mu nu ɔ sɔ mu, i gye ɔkpa mu nu ɔ sa fane ke fan nye kamɔlige, fɛɛ kanan mu nu ane birisa ɔkɔle-gyipu Pɔɔli kyɔɔɔ sa fane, fɛɛ kanan mu nu lbwaare sa mu kanyaasin mu. ¹⁶ Nu ɔkpa kulɔn maɲa sɔ nu Pɔɔli kyɔɔɔ waa mu iwɔle kpini tɔ, u tɔwe asɔn kulɔn maɲa. Asɔn aku i bu mu iwɔle mu tɔ nu ɛɛ bulɔn sa kase kunu. Nu ɛɛ yege bamɔ nu ba man nyi abwaaresɔn ye bamɔ nu ba man yile kyaa kulɔn sɔ bee bilinɔa Pɔɔli asɔn mu, nu kanɔn nu bee bilinɔa lbwaare Asinkyan yilasa mu gbaa. Nu bee waa kanɔn mu, bee biti kusɔ bute ba sa bamɔ n-yu.

Laalaalɔwe asɔn

¹⁷ Imɔ sɔ mi-nyi mu-bii ana Krisito tɔ, fan maa wɔla fan nyi fale sɔ mu, fan baa fan da sɔ, ke fan man yege bamɔ nu ba man buu lbwaare nbara mu ba pɔna fane ke fan lu tye lu fane kɔkɔle-gyii mu tɔ. ¹⁸ Amaa fan kyaga sɔ fen dan ane-Nyiripe ye Ɔmɔligeɔpɔ Yesu Krisito kabwaala mu tɔ ke fan bu mu danbirasa. Mu nu bunyaa gye mu lee ndaga ye saɲa kɔmaa nɔmɔ. Amen!

Ɔwulɛ gyankpaasa mɔ nu Gyɔn kyurɔɔ naa sa Krisito abuupu

Nkpa Asɩn

¹ An kyurɔɔ Ɔwulɛ numɔ lu Yesu Krisito mɔ nu ɔ wɔla ɔ bu tɔ lu npiili ase mɔ asɩn, an sa fane. An nu mɔ asɩn towesa, nu an wu mɔ, nu an taa ane ansi ki mɔ, nu an taa ane abaa mata mɔ. Mɔ ɩ gye asɩn mɔ nu ɩ sa nkpa mɔ. ² Yesu mɔ nu ɔ gye nkpa mɔ, lee mɔ n-yɩ ifuli nu an wu mɔ. Imɔ sɔ nu an gyii umɔ kesintin, nu an tɔwe fane lu nkpa kakpaa mɔ nu ɔ wɔla ɔ bu Ɔse Ibwaare mɔ ase, nu ɔ ba lee mɔ n-yɩ ifuli kaapu ane. ³ Asɩn mɔ nu ane ansi i wu nu an taa ane asɩ nu mɔ, umɔ kibonbon nu an da an sa fane, ke fan ba tii ane sɔ lu kikyemɩne ɔkɔn mɔ nu an sɔ anaa Ɔse Ibwaare ye Mu-Bii Yesu Krisito mɔ sɔ. ⁴ An kyurɔɔ unumɔ an sa fane nɩn, ke ane ansi i gyii gaa.

Ibwaare ɩ gye fitila

⁵ Asɩn mɔ nu an nu lu Yesu ase mɔ, umɔ nu an sɔ an tɔwe fane fale, Ibwaare ɩ gye fitila nu kitentenbiri ki man bu mɔ tɔ kpini-kpini. ⁶ Nu an kan tɔwe ye anaa mɔ an sɔ kikyemɩne ɔkɔn, yege an san an naa kitentenbiri tɔ bire, an pina nɩn lu ane atowesa ye ane awaasa sɔ. ⁷ Amaa nu an kan an naa fitila mɔ tɔ, fee kanan mɔ

nu ɔ bu fitila mɔ tɔ bire, umee umɔ an sɔ kikyemɩne ɔkɔn ye abaa, ke Mu-Bii Yesu Krisito nkalan mɔ ee fwɩ ane lu alibi kumaa numɔ tɔ.

⁸ Nu an kan tɔwe ye a man sɔ alibi bire, an pina ane n-yɩ nɩn, nu kesintin ki man bu ane tɔ. ⁹ Nu an kan lee ane alibi tɔwe Ibwaare bire, ee biti ɔ taa ane alibi kee ane ke ɔ lɔɔɔ ane lu ikpa libi kumaa numɔ sɔ, lu fee ɔ sɔ kesintin, nu mɔ asɩn ii du kyee kyee. ¹⁰ Nu an kan tɔwe ye an man waa alibi mɔ, ɩ kaapu fee an tɩ Ibwaare atɩjesa wuya, nu mɔ asɩn ɩ man bu ane tɔ.

2

Yesu ane Ɔmoligepɔ

¹ Mi-bii ana danbirasa, n kyurɔɔ unumɔ n sa fane ke fan man nye waa alibi. Amaa nu ane tɔ ɔkɔ kan waa alibi mɔ, an sɔ ɔmaatapu mɔ nu ee kule Ɔse mɔ ee sa ane. Nu mɔ ɩ gye Yesu Krisito, nu mɔ ikpa i kyiigi. ² Mɔ ɩ gye ɔmɔ nu ɔ taa mɔ n-yɩ waa kolɔɔɔ ka ane alibi kɔkɔ, nu ɩ man gye ane nkɔn alibi, amaa ɔsa kumaa mɔ nu ɔ bu dulinyaa tɔ kpini.

³ Nu an kan buu Ibwaare nbara mɔ nu ɔ sa ane mɔ, umɔ ɩ yege a taale da ane nkɔɔ sɔ fee an nyi mɔ. ⁴ Nu ɔkɔ kan tɔwe ye, “N nyi mɔ,” yege ɔ man buu mɔ nbara mɔ, ɔ gye antɩjesa wuya, nu kesintin ki man bu mɔ tɔ. ⁵ Amaa ɔkumaa mɔ nu ɔ buu mɔ asɩn towesa mɔ, mɔ ɩ gye ɔsa mɔ nu ee biti Ibwaare kesintin tɔ kyee kyee. Inumɔ fale ɩ

yegɛ nu an bu fɛɛ an bu
 lbwaare ase. ⁶ Ɔkɔmaa
 mu nu ɛɛ tɔwɛ ye ɔ gye
 lbwaare nyimisa mu, dagaa
 maa kyina fɛɛ kanan mu nu
 Yesu kyina mu.

Nbara pupwe

⁷ Mɛ kyemɛne ana
 danbirasa, man gye nbara
 pupwe nu n kyurɔɔ n su n
 biya fane, amaa i gye nbara
 didaa mu nu fan wɔla nye
 lu npiili ase sɔja mu nu fan
 kɔle gyii mu. Nbara didaa
 numu i gye asin mu nu fan
 wɔla nu mu. ⁸ Amaa ɔkpa
 ku su mu, nbara mu nu n
 kyurɔɔ n sa fane fale bire
 gye kɔpɔpwe nun, nu fanaa
 Krisito fan lee kaapu fɛɛ i
 gye nbara pupwe kesintin.
 Lu fɛɛ kitentenbiri mu ki tɛɛ
 ki kyɔn, nu kesintin fitila
 mu tɛɛ wɔla ki ŋalige tɔ.

⁹ Nu ɔsa kɔmaa mu nu ɛɛ
 tɔwɛ ye, ɔ bu fitila tɔ, yegɛ
 ee kisi mu tɔmaa Krisito os-
 unpu bire, ɔ san ɔ bu kiten-
 tenbiri tɔ, ba fuɔ halu sɔja
 numu. ¹⁰ Nu ɔsa kɔmaa mu
 nu ee biti mu tɔmaa Krisito
 osunpu mu bu fitila mu tɔ.
 Nu sehn man bu mu tɔ nu
 ii biti i yegɛ o siti tɔye alibi
 tɔ. ¹¹ Amaa ɔsa kɔmaa mu
 nu ee kisi mu tɔmaa Krisito
 osunpu mu bu kitentenbiri
 tɔ. Nu ɔ naa kitentenbiri tɔ
 yegɛ o mee nyi katun mu nu
 ee kpee, lu fɛɛ kitentenbiri
 mu ki waa mu gyaatanapu.

N kyurɔɔ n sa Ase

ye Ayaafɔle ye Nbi

¹² Mi-bii ana danbirasa, n
 kyurɔɔ numu n su n
 sa fane,

lu fɛɛ lbwaare taa fane
 alibi kɛɛ fane lu Yesu
 su.

¹³ Ase ana, n kyurɔɔ numu n
 sa fane,
 lu fɛɛ fan wɔla fan nyi
 Yesu Krisito mu nu ɔ
 wɔla ɔ bu tɔ lu npiili
 ase mu.

Ayaafɔle, n kyurɔɔ numu n
 sa fane,
 lu fɛɛ fan taale gyii
 Sitaane alibi wuya mu
 su.

Nbii, n kyurɔɔ n sa fane,
 lu fɛɛ fan bu Ɔse
 lbwaare mu.

¹⁴ Ase ana, n kyurɔɔ numu n
 sa fane,
 lu fɛɛ fan wɔla fan nyi
 Yesu Krisito mu nu ɔ
 wɔla ɔ bu tɔ lu npiili
 ase mu.

Ayaafɔle, n kyurɔɔ numu n
 sa fane,
 lu fɛɛ fan bɔlɔn
 nu lbwaare asin mu a
 bu fane tɔ
 nu fan gyii Sitaane alibi
 wuya mu su.

*Fan man biti Dulinya tɔ
 atɔ*

¹⁵ Imu su fan man biti
 dulinyaa abɛɛ atɔ mu nu a
 bu dulinyaa tɔ. Nu ɔku kan
 ee biti dulinyaa mu, ɔ man
 su kebiti sa Ɔse lbwaare.

¹⁶ Kanun su kutɔ kɔmaa mu
 nu ki bu dulinyaa tɔ fɛɛ
 kayi-wɔle kɔkɔlo biti, atɔ
 mu nu ansi i wu nu ɛɛ
 yalaga, ye n-yi kikaapu lu
 kase su atɔ. Inumu kpini i
 man lu Ɔse mu ase amaa i lu
 dulinyaa tɔ nun. ¹⁷ Dulinya
 ye kɔmaa kumu atɔ mu nu
 i gyii asa amu kpini ii biti
 ɛɛ kyɔn, amaa ɔsa mu nu ɛɛ
 waa lbwaare kɔkɔlo biti bire
 ee biti ɔ kyina kakpaa.

Krisito Okisipu

18 Mi-bii ana, ane dulinyaa to kakyina laalaalwe mu ki fɔv, fee kanan mu nu fan wɔla nu ye Krisito okisipu mu ii biti o ba mu. Halu nbunbu gbaa Krisito akisipu gaalaagaa ba tee ba. Inumu u yege nu an bu fee saɲa mu laalaalwe ndee. 19 Krisito akisipu banumu ba lu ane to kyɔn, lu fee ba man gye ane asa gbaa-gbaa. Nu i gye fee ba daa ba gye ane asa mu, naafɔɔ ba san ba bu ane to. Amaa ba lu ane to nun ke i nye lee kaapu fee bamu oku man tii ane su.

20 Amaa fanee fane bure Krisito sa fane Kayaayu Kyurekyure mu, nu fane kpini fan nyi lbwaare kesintin asɔn mu. 21 Man gye ye fan maa man nyi kesintin mu su nu n kyɔrɔɔ ɔwɔle numu n sa fane, amaa fan nyi kumu, lu fee antɔesa aku a man bu kesintin mu to. 22 Anumu i gye antɔesa wuya mu? Mu i gye ɔmu nu ee kina ye Yesu man gye Krisito (abee ɔmu nu lbwaare wɔla lee) mu. Kanɔn nyɔmɔsa maɲa i gye Krisito okisipu, nu mu ii kina ɔse ye Obii mu. 23 Okumaa mu nu ee kina lbwaare mu-bii mu, ee kina ɔse lbwaare mu gbaa, amaa okumaa mu nu ee kɔɔle lbwaare mu-bii mu gyii mu, ee kɔɔle ɔse lbwaare mu gbaa ee gyii.

24 Kanɔn su fan yege asɔn mu nu fan wɔla nu lu npiili ase mu i kyina fane to. Nu i kan i te fane to mu, kanɔn

bure fane gbaa fane fen bu ɔse ye Obii mu to. 25 Nu kuto mu nu Yesu da mu kɔkɔɔ su fee ee biti o sa ane i gye nkpa kakpaa mu.

26 N kyɔrɔɔ inumu n su n sa fane lu bamu nu bee biti ba pɔna fane mu su. 27 Amaa fanee fane bure Kayaayu Kyurekyure mu nu fan nye lu Krisito ase mu ki bu fane to, nu i man tiri fee oku o bila ba kaapu fane. Kanɔn Kayaayu Kyurekyure mu nu fan nye mu u kaapu fane kuto kumaa, nu kanɔn kuto mu nu u kaapu fane mu i gye kesintin, nu npɔna man bu kumu to. Nu kanan mu nu ee kaapu fane mu, fanaa Krisito fan kyina kanɔn.

An gye lbwaare Mu-Bii ana

28 Kanɔn su mi-bii ana, fanaa Krisito fan kyina. Ke saɲa mu nu ee biti o bwii ba mu, ke a taale yile to, yege a man su ipeeli mu ansi to.

29 Kanan mu nu fan nyi fee mu ikpa i kyiigi mu, fan bu fee okumaa mu nu ee waa ato kyiigisa mu, mu i gye lbwaare mu-bii.

3

lbwaare mu-bii ana

1 Fan ku kanan mu nu lbwaare su kebiti lala sa ane, fee ba tu ane ye lbwaare Mu-Bii ana. Nu kanɔn nu an gye fale. Kanɔn su nu dulinyaa to abi ba man nyi ane, lu fee ba man nyi lbwaare. 2 Me kyemɔne ana danbirasa, nbunbu an gye lbwaare Mu-Bii ana nɔn. Nu kuto mu nu an biti an baa an

gye mu ɪ man pɪta lu ifuli. Amaa an nyi fɛɛ nu ɔ kan ba lu ofuli mu, an biti an baa an du fɛɛ mu, lu fɛɛ an biti an wu mu fɛɛ kanan mu nu ɔ du mu. ³ Ɔkɔmaa mu nu ɔ sɔ fale tamaa fɛɛ ee biti ɔ wu Yesu mu, ɛɛ waa mu n-yu kyɛkyɛ fɛɛ kanan mu nu Yesu du kyɛkyɛ mu.

⁴ Ɔkɔmaa mu nu ɛɛ waa alibi mu, ɔ mee man buu nbara mu, lu fɛɛ alibi kiwaa ɪ gye fɛɛ ɔkɔ maa mee buu nbara mu. ⁵ Amaa fan nyi fɛɛ ɔ ba nun ye ɔ ba lɛɛ ane alibi lu ane sɔ, nu mu tɔ nu alibi akɔ ɪ man bu. ⁶ Ɔkɔ man bu Yesu tɔ nu ɛɛ kyaga sɔ ɛɛ waa alibi, nu ɔkɔ kan kyaga sɔ ɛɛ waa alibi mu, ɔ man pɪta wu mu, nu ɔ man nyi mu.

⁷ Mi-bii ana danbirasa, fan man yege ɔkɔ ɔ pɪna fanɛ. Ɔkɔmaa mu nu ɛɛ waa kɔtɔ mu nu ki de ɔkpa mu, ɔ gye ɔkpa kyigisa wuya, fɛɛ kanan mu nu Krisito ɪkpa ɪ kyigi mu. ⁸ Ɔkɔmaa mu nu ɛɛ waa alibi mu, gye Sitaane lɛɛ nun. Lu fɛɛ Sitaane wɔla ɛɛ waa alibi lu koo npiili ase. Kɔtɔ mu sɔ nu Ibwaare Mu-Bii mu ba mu ɪ gye ye, ɔ baa ɔ be nyita Sitaane kusun nun. ⁹ Ɔkɔmaa mu nu Ibwaare waa mu Mu-Bii mu, mee kyaga sɔ ɛɛ waa alibi, lu fɛɛ Ibwaare awaasa ɪ bu mu tɔ. Imu sɔ ɔ mee taale kyaga sɔ ɛɛ waa alibi, lu fɛɛ Ibwaare taa mu waa Mu-bii. ¹⁰ Fale nu an sɔ an bu Ibwaare Mu-bii ana ye Sitaane mu-bii ana. Ɔkɔmaa mu nu mu ɪkpa ɪ man kyigi abɛɛ ɔkɔmaa mu nu ɔ mee

biti mu tɔɔmaa mu, ɔ man gye Ibwaare Mu-bii.

Fan biti abaa

¹¹ Asin mu nu fan nu lu npiili ase mu, ɪ gye fɛɛ a biti abaa. ¹² A man waa fɛɛ Ken mu nu ɔ gye Sitaane lɛɛ nu ɔ mɔɔ mu-supu mu. Mune ɪ waa sɔ nu ɔ mɔɔ mu-supu? Lu fɛɛ mu gbaa-gbaa mu awaasa ɪ gye alibi, nu mu-supu ɪkpa ɪ kyigi.

¹³ Me birisa ana, nu dulinyaa asa ba kan bee kisi fanɛ mu, fan man yege ɪ kyinkyin fanɛ. ¹⁴ An nyi fɛɛ an lu lewu tɔ ba nkpa tɔ, lu fɛɛ an biti ane tɔɔmaa ana. Ɔkɔmaa mu nu ɔ mee biti mu birisa mu, ɔ san ɔ bu lewu tɔ. ¹⁵ Ɔkɔmaa mu nu ee kisi mu birisa mu gye ɔmɔɔpɔ nun, nu fan nyi ye amɔɔpɔ maa man sɔ nkpa kakpaa.

¹⁶ Lewu mu nu Krisito wu sa ane mu kaapu ane kanan mu nu Ibwaare kebiti ki du. Imu sɔ ɪ dagaa fɛɛ a maa wu sa ane birisa ana. ¹⁷ Nu ɔkɔ kan ɔ sɔ ato gaa nu ɔ wu fɛɛ ɪ tiri mu tɔɔmaa, amaa nu ɔ man wu mu kɔwɛɛ mu, mune ɪ kaapu fɛɛ ɔ sɔ Ibwaare kebiti mu kɔkɔlɔ tɔ? ¹⁸ Mi-bii ana danbirasa, an man taa ntowe abɛɛ kɔnɔ tɔ kɪyan biti abaa, amaa a taa ane awaasa kaapu fɛɛ an biti abaa kesintin tɔ. ¹⁹ Imu nu an biti a bu fɛɛ an buu kesintin ɔkpa mu sɔ. Imu ii biti ɪ yege ke a taale taa kɔkɔlɔ fuuli a yɛle Ibwaare ansi tɔ. ²⁰ Nu ane nkɔlɔ ɪ kan bun ane kɔpwɛ mu, an nyi fɛɛ Ibwaare ɪ kyɔ ane

nkɔlɔ, nu o nyi ane nkɔlɔ tɔ
o kyɔ ane gbaa-gbaa, nu mu
i nyi kɔtɔ kɔmaa numu.

21 Me kyemine ana
danbirasa, nu ane nkɔlɔ i
man kan bun ane kupwe mu,
kanin bire an taale yile tɔ
lbwaare ansi tɔ. 22 Ke a nye
kɔtɔ kɔmaa mu nu an taase
mu, lu fee an buu mu nbara,
nu an waa umu nu u bɔla
mu ansi. 23 Nu inumu i gye
mu nbara mu, fee a kɔɔle
Mu-Bii Yesu Krisito kitu mu
gyii, ke a biti abaa fee kanan
mu nu o sa ane kɔnɔ mu.
24 Bamu nu bee nu mu nbara
mu, ba maa lbwaare i su
kɔnɔ kulɔn, nu lbwaare bu
bamu nkɔlɔ tɔ. Mu Kayaayu
Kyɛkyɛre mu nu o taa sa
ane mu u kaapu fee, o bu
ane nkɔlɔ tɔ.

4

Fan tɔv n-yaayu tɔ ki

1 Me kyemine ana, fan
man kɔɔle okɔmaa mu nu
o ye o su Kayaayu mu gyii,
amaa fan tɔv n-yaayu mu tɔ
ki fee ba lu lbwaare ase
nin, abee ba man lu mu ase.
Lu fee antjesa atɔwepu
gaalaagaa ba ba dulinyaa tɔ
katin kɔmaa. 2 Fale nu
fen biti fan bu kayaayu mu
nu ki gye lbwaare lee mu.
Kayaayu kɔmaa mu nu ki
towe ye Yesu Krisito ba bilinji
nyimisa ba dulinyaa tɔ mu,
ki lu lbwaare ase. 3 Amaa
kayaayu kɔmaa mu nu kii
kina ye Yesu Krisito man ba
bilinji nyimisa mu, ki man lu
lbwaare ase. Kanin kayaayu
numu i gye Krisito okisipu
mu nu fan nu ye ee ba mu,

nu halu o tee wɔla o bu
dulinyaa numu tɔ gbaa.

4 Amaa fane, mi-bii ana
bire fan gye lbwaare asa, nu
fan tee gyii bamu su. Lu
fee lbwaare mu nu o bu
fane tɔ mu, kyɔ Sitaane mu
nu o bu dulinyaa numu tɔ
mu. 5 Nu kanin asa manja ba
gye dulinyaa numu lee nin,
umu su bee towe umu nu
i gye dulinyaa tɔ asin mu
nin, kanin su dulinyaa asa
bee nu bamu ase. 6 Anene
bire, an gye lbwaare asa
nin, nu okɔmaa mu nu o
nyi lbwaare mu, ee nu ane
ase. Amaa okɔmaa mu nu
o man gye lbwaare nyimisa
mu, o mee nu ane ase. Imu
su fale asin numu nu an
su an bu kesintin Kayaayu
ye antjesa kayaayu. 7 Me
kyemine ana danbirasa, fan
yeye a biti abaa, kpali fee
kebiti ki lu lbwaare ase nin.
Nu okɔmaa mu nu o su
kebiti mu, o gye lbwaare
Mu-bii, nu o nyi lbwaare.
8 Nu okɔmaa mu nu o man
su kebiti bire, o man nyi
lbwaare kpini-kpini, lu fee
lbwaare i gye obitipu. 9 Fale
nu lbwaare lee mu kebiti
mu kaapu ane tɔ, fee maa
sun Mu-Bii kulɔn kpen ba
dulinyaa tɔ, ke a ba bɔla
mu su nye nkpa. 10 Inumu
i gye kebiti mu, man gye
ane ii biti lbwaare, amaa
lbwaare bire i su kebiti sa
ane, nu o sun Mu-Bii kulɔn
ye, o ba taa mu n-yu waa
umata saraga sa ane alibi.
11 Me kyemine ana, fan ki
kebiti lala mu nu lbwaare
su sa ane, kanin su i dagaa
ane gbaa a maa biti abaa.

¹² Ɔkɔ ɪ gye ɔkɔ man pɪ wu lbwaare, amaa nu an kan an biti abaa birɛ, lbwaare bu anɛ tɔ, nu mu kebiti mu ki bu anɛ ase kyɛekyɛɛ.

¹³ lbwaare maa sa anɛ mu Kayaayu Kyirekyire sɔ, nu an nyi fɛɛ an bu mu tɔ nu ngbaa mu bu anɛ tɔ.

¹⁴ Nu an wu ye anɛ ansi, nu ana gyii umu kesintin fɛɛ Ɔsɛ lbwaare sun Mu-Bii Yesu Krisito ye ɔ ba waa dulinyaa tɔ Ɔmɔligerɔ. ¹⁵ Nu ɔkɔmaa mu nu ɔ kan bu nu ɔ lɛɛ tɔwɛ ye, Yesu ɪ gye lbwaare Mu-bii mu, lbwaare bu mu tɔ nu ngbaa mu bu lbwaare tɔ. ¹⁶ Nu anɛ birɛ an nyi lbwaare kebiti mu nu ɔ sɔ sa anɛ, nu an taa anɛ n-yu tuɔ kumu sɔ mu. lbwaare ɪ gye kebiti. Nu ɔkɔmaa mu nu ɔ sɔ kebiti mu, ɔ bu lbwaare tɔ, nu lbwaare gbaa bu mu tɔ. ¹⁷ Nu ɔkpa numu sɔ nu kebiti ki lɛɛ kaapu anɛ tɔ kyɛekyɛɛ, nu umu sɔ nu an sɔ tamaa fɛɛ kake mu nu lbwaare ii biti ɔ ba tale asa mu, an taale yile tɔ, lu fɛɛ dulinyaa numu tɔ mu an du fɛɛ mu. ¹⁸ Kufuu ki man bu kebiti tɔ, amaa kebiti mu nu ki du kyɛekyɛɛ, ki gya kufuu ki lu tɔ, lu fɛɛ kufuu maa kɔsɔ bite ɛɛ naa, amaa ɔsa kɔmaa mu nu ɔ sɔ kufuu mu man du kyɛekyɛɛ kebiti mu tɔ.

¹⁹ An sɔ kebiti sa lbwaare ye asa, lu fɛɛ lbwaare ɪ gyankpaa ee biti anɛ. ²⁰ Nu ɔkɔ kan tɔwɛ ye, ee biti lbwaare yege ee kisi mu tɔɔmaa birɛ, ɔ gye antɔɔsa wuya. Nu ɔkɔmaa mu nu ɔ mee biti mu tɔɔmaa mu nu

ee wu mu, ɔ mee taale biti lbwaare mu nu ɔ mee wu mu mu. ²¹ Nu nbara numu nu ɔ taa sa anɛ ye, Ɔkɔmaa mu nu ee biti lbwaare mu, ɪ dagaa maa biti mu tɔɔmaa gbaa.

5

Kɔɔle lbwaare mu-bii mu gyii

¹ Ɔkɔmaa mu nu ɔ kɔɔle gyii fɛɛ Yesu ɪ gye Krisito (Ɔmu nu lbwaare wɔla lɛɛ) mu, ɪ gye lbwaare Mu-bii nu. Nu ɔkɔmaa mu nu ɔ sɔ kebiti sa ɔsɛ mu, sɔ kebiti sa kebii mu gbaa.

² Fale nu an bu fɛɛ an biti lbwaare mu-bii ana, fɛɛ a maa biti lbwaare nu an buu mu nnɔsa mu sɔ.

³ Mu nnɔsa kibuu sɔ, ɪ gye nyumisa maa biti lbwaare, nu mu nnɔsa mu ɪ man busin. ⁴ Lu fɛɛ ɔkɔmaa mu nu ɔ gye lbwaare Mu-bii mu, ɪ gyii dulinyaa sɔ. Lu anɛ kɔkɔle-gyii numu sɔ mu, an gyii dulinyaa sɔ. ⁵ Anumu ɪ gyii dulinyaa sɔ? Amɔɔ bamu nu ba kɔle lbwaare Mu-Bii Yesu gyii mu.

⁶ Yesu ɪ gye ɔmu nu ɔ ba, nu ɔ gyee lbwaare kekyugyee nu ɔ kyɛɛge mu nkalan wɔrige, man gye lbwaare kekyugyee mu nkun sɔ nu ɔ ba, amaa lbwaare kekyugyee mu ye nkalan kikyɛɛge wɔrige mu sɔ. Nu Kayaayu mu ɪ lɛɛ kaapu, lu fɛɛ Kayaayu mu gye kesintin. ⁷ ɪ sɔ atɔ asa mu nu ɛɛ lɛɛ Yesu keduli ɪ kaapu anɛ. ⁸ Imu ɪ gye Kayaayu Kyirekyire mu, ye nkyu, ye nkalan. Fale atɔ asa anumu

u waa ato kulɔn ⁹ An kɔɔle nyimisa asin tɔwesa an gyii, amaa lbwaare lee mu gye kɔkpare, lu fee i gye adanse mu nu o gyii lu Mu-Bii mu su. ¹⁰ Okumaa mu nu o kɔɔle Obii mu gyii mu, kɔɔle asin numu waa mu kɔkɔlo to. Amaa okumaa mu nu o man kɔɔle lbwaare gyii mu, kanin nyimisa manja kaapu fee lbwaare gye antɔjesa wuya, lu fee o man kɔɔle asin mu nu lbwaare tɔwe lu Mu-Bii mu su mu gyii. ¹¹ Inumu i gye asin mu ye, lbwaare sa ane nkpa kakpaa, nu kanin nkpa kakpaa numu bu Mu-Bii to nin. ¹² Okumaa mu nu o kɔɔle Obii mu gyii mu su nkpa, amaa okumaa mu nu o man kɔɔle lbwaare Mu-Bii mu gyii mu man su nkpa kakpaa numu.

Laalaalwɛ asin kaapusa

¹³ N kyurɔɔ ɔwule numu sa fane mu nu fan kɔɔle Yesu gyii fee o gye lbwaare Mu-Bii mu, ke fan nye bu fee fan su nkpa kakpaa ¹⁴ Ato mu nu an nyi ane nkɔlo to i yege nu an bugi ane nkɔlo to an sa lbwaare mu i gye ye, kuto kumaa mu nu an kule mu mu, ee nu ane ase ¹⁵ Nu an nye nu an nyi fee lbwaare i nu kuto kumaa mu nu an kule mu mu, kanin bire kuto kumaa mu nu an kule mu mu, ee waa ee sa ane.

¹⁶ Nu fane to oku kan wu fee mu birisa u waa alibi mu nu i mee ye i barige maa lbwaare nsana kakpaa mu, o kule lbwaare sa mu. lbwaare ii biti o sa ɔsa

mu nkpa. Alibi mu nu i mee ye i barige nyimisa maa lbwaare nsana mu, asin nu n tɔwe. Amaa alibi aku u biya lewu abee u barige nyimisa maa lbwaare nsana, maa gye umu kabwaare-kule nu n de. ¹⁷ Asin kumaa mu nu i man burɔn sa lbwaare mu gye alibi nin. Amaa alibi aku u barige nyimisa maa lbwaare nsana kakpaa nin.

¹⁸ An nyi fee okumaa mu nu ba kɔɔge mu lbwaare to mu, mee kyaga su ee waa alibi. Lu fee Krisito mu nu o kɔɔge mu lbwaare to mu ii kun kanin ɔsa mu, nu nyimisa mu nu o gye Sitaane lee mu mee taale waa mu alibi aku ¹⁹ An nyi fee an gye lbwaare Mu-bii ana, nu asa mu nu ba bu dulinyaa numu to kpini ba bu alibi awaapu mu abaa to. ²⁰ Nu an bula an nyi fee lbwaare Mu-Bii mu ba kase su, nu o yege nu an nu kuto kumaa numu kase, ke i yege a bu ɔmu nu o gye lbwaare kesintin mu. Aana lbwaare kesintin wuya mu an waa kukulɔn, lu fee an waa kukulɔn maa Mu-Bii Yesu Krisito mu. Mu i gye Kesintin lbwaare mu nu o gye nkpa kakpaa mu.

²¹ Mi-bii ana, fan kitaa fane n-yu lu idakpa mu su.

Ɔwɔle nyɔsapu mu nu Gyɔn kyurɔɔ naa sa danburasa maa mu-bii ana

1 Ɔwɔle numu ɪ lu me, ɔbilisa ase. N kyurɔɔ naa sa kibite danburasa maa mu-bii ana, mu nu n su kebiti kesintin to n sa bamu. Nu ɪ man gye me wɔle nkɔn, amaa buga ye bamu nu be nyi kesintin mu kpini, ba su kebiti sa faa fu-bii ana. ² Kpalɪ fɛɛ kesintin mu ki maa bu anɛ ase mu, kii biti ki sii anɛ ase kakpaa.

³ Ɔse lbwaare maa Yesu Krisito, Ɔse mu Mu-Bii mu ba bwaala anɛ, ke ba wu anɛ kɔwɛɛ, ke ba sa anɛ kayɪ yuuli lu kesintin ye kebiti mu nu ki bu anɛ to mu su.

Kesintin ye kebiti asɪn

⁴ ɪ waa me ɔkɔn gaa fɛɛ n maa wu fu-bii ana mu to aku ba maa naa kesintin ɔkpa su fɛɛ kanan mu nu Ɔse lbwaare mu sa anɛ nnɔsa mu. ⁵ Imu su kibite danburasa, n tɔwe fu fɛɛ fan biti abaa. Inumu ɪ man gye kɔnɔsa pupwe mu nu n kyurɔɔ n kyurɛ n sa fane, amaa ɪ gye kɔnɔsa mu nu an wɔla nu lu koo asɪn mu npiili ase ye, an biti anɛ abaa. ⁶ Inumu ɪ gye kebiti mu fɛɛ, an maa buu lbwaare kɔnɔsa mu. Fɛɛ kanan mu nu fan wɔla nu lii npiili ase mu, ɔ sa anɛ kɔnɔ ye an biti abaa anɛ kakyɪna to.

⁷ Asa pinapu damante aku ba wɔla nate dulinyaa to katɪn kumaa numu, nu ba man kɔɔle gyii fɛɛ Yesu Krisito ba dulinyaa to fɛɛ nyɪmisa kayɪ-wɔle to. Kanɪn asa numu to ɔkumaa gye ɔpinapu ye Krisito okisipu nɪn. ⁸ Imu su fan baa fan da su ke fan man pan kutɔ mu nu fan sun nye mu, ke fan nye fane kɔkɔka bɔla abaa. ⁹ Ɔkumaa mu nu ɔ kan taa ɔ mu gbaa-gbaa mu nfeere tii kutɔ mu nu Yesu kaapu mu su mu, nu ɔ man kɔɔle kutɔ mu nu Krisito kaapu mu gyii mu, ɔ man nyi lbwaare. Amaa ɔkumaa mu nu ɔ kan kɔɔle kutɔ mu nu Krisito kaapu mu gyii mu, ɔ nyi Ɔse lbwaare ye Mu-Bii Yesu Krisito mu. ¹⁰ Imu su nu ɔku kan ba fane ase mu, nu ɔ man su fale akaapu-bi anumu mu, fan man kɔɔle mu ba fan akpaara su abɛɛ fan waa mu nsa-nsa. ¹¹ Lu fɛɛ ɔsa kumaa mu nu ɔ kɔɔle kanɪn nyɪmisa manja mu, ngbaa mu tii mu asun libi mu su.

Laalaalɔwe asɪn

¹² N su asɪn gaalaagaa mu nu n biti n tɔwe fane, amaa n mee ye n kyurɔɔ umu gyaga ɔwɔle su. Lu fɛɛ n su tamaa fɛɛ n biti n ba fane ase ke a tɔwe, ke maa fane a kyɪna biri aligyima ke anɛ kpini ansi ɪ gyii. ¹³ Fane pukyɪ danburasa mu-bii ana beɛ fwaala fane.

Ɔwɔle sasapo mu nu Gyɔn kyurɔɔ naa sa Gayusi

1 Mɛ ɔbɔlɩsa, n kyurɔɔ ɔwɔle numu n sa mɛ kyemɩne danbirasa Gayusi mu nu n sɔ kebiti kesintin tɔ sa mu. ² Mɛ kyemɩne danbirasa, mɛ kabwaare-kule ɪ gye ye kinsigyi, ye alanfiya, ye kutɔ kumaa numu ɪ kpee sɔ kyɛekyɛ sa fu, fɛɛ kanan mu nu fu kala sɔ alanfiya mu. ³ Fɛɛ kanan mu nu anɛ-nyi mu-bii ana aku ba be gyii fu kesintin, tɔwe mɛ kanan mu nu fu taa kɔkɔle-gyii fu yile kesintin mu tɔ mu, ɪ yege nu mi ansi ɪ gyii gaa. ⁴ N man sɔ kinsigyi lala ku n kyɔ n maa nu ye mi-nyi mu-bii ana ba yile kesintin mu tɔ.

Gyɔn yɔn Gayusi

⁵ Mɛ kyemɩne danbirasa, kutɔ mu nu fu waa fu sa fu birisa ana Krisito abi afɔ mu, ɪ kaapu fɛɛ fu gye kesintin wuya. ⁶ Ba tɔwe fu kebiti mu nu fu sɔ sa asa, sa Krisito abi kubu mu nu ki bu nfu mu. Fu ki ke fu lɛɛ bamu ɔkpa kanan mu nu ɪ dagaa nu ii gyii lbwaare ansi. ⁷ Lu Onyiripe Yesu kitu mu sɔ nu ba naa bee kpee yege ba man kɔle nkyeto ku lu bamu nu ba man kɔle Yesu Krisito gyii mu ase. ⁸ ɪ gye kutɔ mu nu ki de sa anɛ ye a lɛɛ anɛ kesintin kaapu asa banumu,

ke ana bamu a buga sun kesintin kusun mu.

Diyotrefesi ye mu awaasa libi

⁹ N wɔla kyurɔɔ ɔwɔle naa sa Krisito abi kubu mu, amaa Diyotrefesi mu nu mu ansi ɪ payi kubu mu kɔbɩsa kigyii sɔ mu, ɔ man taa anɛ waa sehn. ¹⁰ Imu sɔ nu n kan ba fane ase mu, n biti n tu fane gyanɛ ke n tɔwe kutɔ kumaa mu nu ɔ waa mu ye asin libi mu nu ɔ tin ɛɛ gyaga anɛ sɔ. ɛɛ bɩla ee kina mu birisa ana Krisito abi kɔfɔ kɔkɔle, nu bamu nu bee biti ba kɔle bamu kɔfɔ mu, ee tii bamu ɔkpa, nu ɛɛ gya bamu ɛɛ lu Krisito abi kubu mu tɔ. ¹¹ Mɛ kyemɩne danbirasa, man bɩla alibi kiwaa amɔɔ adanbirasa. Ɔkumaa mu nu ɛɛ waa adanbirasa mu gye lbwaare lɛɛ nun. Nu ɔkumaa mu nu ɛɛ waa alibi mu ɔ man pɩta bu lbwaare. ¹² Demetirisu bire ɔkumaa numu ɪ tɔwe mu n-yu sɔ asin danbirasa lu mu kesintin kigyii sɔ. Anɛ gbaa anɛ a tɔwe mu n-yu sɔ asin danbirasa, nu fan nyi fɛɛ anɛ asin ɪ gye kesintin.

Laalaalɔwe asin

¹³ N sɔ asin kikyɔ n kyurɔɔ sa fu, amaa n mee biti n kyurɔɔ imu waa ɔwɔle tɔ. ¹⁴ N sɔ tamaa fɛɛ ɪ mee ye ɪ kyɛɛɛɛ n biti n wu fu ke a tɔwe abaa ase. ¹⁵ lbwaare keyuula ki baa ki bu fu ase. Fu kyemɩne ana mu nu ba bu nfu kpini bee fwaala fu. Fwaala anɛ kyemɩne ana kpini kɔkɔlɔn kɔlɔn.

Ɔwɔlɛ mu nu Gyudi kyɔrɔɔ naa sa Krisito abuupu

1 Ɔwɔlɛ numu lu me Gyudi ase, n gye Yesu Krisito kɔyaafɔle, nu n bila n gye Gyemisi mu-supu.

N kyɔrɔɔ n sa bamu nu Ɔse lbwaare tu bamu, nu ɔ su kebiti sa bamu, nu Yesu Krisito u ku bamu su mu. ² N kule fɛe lbwaare o wu fane kuwɛɛ, ke mu kɔkɔlɔ yuuli ye kebiti ki baa ki bu fane to gaa.

*Asa mu nu ba man sile
lbwaare mu,
bee biti ba muuri*

³ Me kyemine ana, naafɔɔ i bu me nfeere to fɛe n kyɔrɔɔ fane lu kamɔlige mu nu ane kpini an nye mu asin, amaa n bila wu fɛe i dagaa n kyɔrɔɔ waa fane ɔlɔn to fɛe fan kɔ kun kɔkɔle-gyii mu nu lbwaare taa waa mu asa abaa to kɔlu kulɔn kakpaa mu keluu.

⁴ Kuto mu su nu n towe kanin mu i gye fɛe, asa ku mu nu ba man sile lbwaare mu ba baala loo fane to, bee kyɛɛge lbwaare kabwaala asin mu kase, ke ba nye-nye ɔkpa waa kakyu ye kanyin biti kɔgyagaa. Kanin asa manja ba kina Yesu Krisito mu nu ɔ gye ane-Nyiripe ye ane Owura mu. Lu koo didaa mu, nu ba kyɔrɔɔ waa

Asinkyan yɔlɛsa mu to kusu bute mu nu bee biti ba nye.

⁵ Fan tɛe wola fan nyi unumu kpini, amaa n biti n nyinji fane fɛe Ɔnyiripe lbwaare daa mɔlige mu asa lɔstrayɔ abi lu Egyipiti ɔsɔwɔle su. Amaa umu kamaa to mu, nu o muuri bamu to bamu nu ba man kɔole gyii mu. ⁶ Fan nyinji fɛe lbwaare nbɔɔ mu nu ba man kɔtaa bamu kɔbilisa kigyii ye bamu iyulekpa, amaa ba kina bamu ikyinakpa mu nu lbwaare sa bamu mu, lbwaare nmina bamu agbeeleebi kakpaa yla kitentenbiri naa fɔbɔ katalɛ Kake lala mu. ⁷ Kanin manja nu fan nyinji Sodom ye Gomora ndɛ, ye ndɛ mu nu i kyaabɔɔ umu mu. Ba daa kyina waa kakyu ye kanyin biti kɔgyagaa ye agyaga-sin kibansa,* nu lbwaare taa fulɔn muuri bamu. Nde manja to asa gbaa be du nin fɛe lbwaare nbɔɔ mu nu ba taa bamu n-yu waa agyaga-sin kayalaga. Inumu i gye sinkaala sa alibi awaapu kpini fɛe bee biti ba loo awɔrɔfɔ fulɔn yen-yen mu nu i mee dun kakpaa mu to.

⁸ Kanin ɔkpa manja su nu bamu nu ba ba baala loo fane to mu gbaa be du. Bɛe kɔyi idee nu bɛe yile umu su bɛe waa bamu gbaa-gbaa bamu n-yu agyaga-sin, nu bee kina Ɔnyiripe ɔlɔn, nu bɛe towe nbusaa asin bɛe gyaga sɔsu nbɔɔ mu nu ba su bunyaa

* 1:7 1:7 Agyaga-sin kibansa numu i gye ye anyin bee de ye bamu toomaa ana anyin.

mv. ⁹ Amaa lbwaare kaboo bilisa Maakeli gbaa man saale Sitaane. Saŋa mv nu maa mv bee bite odidaapu Mosesi kibuni sv mv, o man towe Sitaane nno, amaa o towe mv ye, "Onyiripe lbwaare o bite fu kusv." ¹⁰ Amaa fale asa banumu bire bee saale kuto kumaa mv nu be mee nu kumu kase mv nin. Nu be du nin fee atobwaaya, lu fee ba man sv nfeere, ke ba fe lu ato mv nu bee waa mv sv, nu kanin ato manja ii muuri bamv.

¹¹ Kanin asa manja bamv laaku! Lu fee okpa libi mv nu Ken kyina bola sv mv, nu ba buu fale. Be du nin fee Baalam mv nu o kpali afulee sv waa alibi mv. Nu ba kusv yle lbwaare sv fee kanan mv nu Kora gbaa kusv yle mv. Imv sv bamv gbaa bamv bee biti ba muuri fee kanan mv nu Kora muuri mv.

¹² Fale asa numv ba kan naa loo fane to ke fan buga gyii mv, be du nin fee ato kpensa fane to, nu ba man sv ipeeli fee bamv nkvn lee nu bee biti. Nu be du nin fee abwaare-wole mv nu i mee biya bulayi, nu afuu i da umv i kyaa i bo. Ba bila be du nin fee iyu mv nu i man soyi abi umv kisoyi saŋa kyekyee mv, nu ba kyiigi imaa umv ilin nu i wu kpini-kpini mv. ¹³ Be du nin fee opu apaa nu bamv ipeeli awaasa mv ii fuu fee afufuv u sv akpa i naa. Nu ba bila ba du nin fee akyikpebi mv nu u naa u naa mv. Bamv opula kyinasa i gye kitenen-biri kyilim mv nu lbwaare

lonv yla bamv kakpaa mv.

¹⁴ Enoki mv nu o gyan Adam sv kakuvge to nkyaga sv sunosapu mv, towe fale asa banumu asin koo didaa yla ye, "Fan ku, Onyiripe u ba maa mv nboo kyirekyire ngbin-ngbin mv, ¹⁵ ke o be gyii asa kpini asin. Ee biti o be bun bamv nu ba man sile lbwaare mv kupwe lu bamv alibi kiwaa sv, ye kanan mv nu ba towe asin libi yii lbwaare mv. ¹⁶ Fale asa banumu ba te nin bee kolite, yege bee pwu bamv asa. Ba buu bamv kayu-wole kayalaga sv, nu bee kusaa bamv n-yu yege ba sv konv to kon bee pina asa ke i waa odan sa bamv.

*Fan kitaa Krisito
kikole-gyii mv to*

¹⁷ "Amaa me kyemine ana danbirasa, fan nyi ato mv nu Onyiripe Yesu Krisito asunpu ba daa towe fane. ¹⁸ Ba daa towe fane ye, kake laalaalwe mv to mv, asa bee biti ba taa lbwaare asin bee waa ahin-sin, ke ba buu bamv kayu-wole alibi kayalaga." ¹⁹ Fale asa banumu u biya nbarige to fane to, bamv kayu-wole kayalaga i gyii bamv amu, nu ba man sv lbwaare Kayaayu mv.

²⁰ Amaa me kyemine ana danbirasa, fane fane bire, fan waa fane n-yu olon to lu fane kikole-gyii danbirasa mv to, yege fen kole lbwaare, Kayaayu Kyirekyire mv olon mv to. ²¹ Fan kyina lbwaare kebiti mv to, yege fan gyoo ane

ጎንህገሆይ Yesu Krisito o be wu fane kowee ke o sa fane nkpa kakpaa mu.

²² Fan wu bamu nu bamu kikole-gyii du sika-sika mu kowee. ²³ Fan molige bamu nu u su bamu ii kpee aworubo fulon yen-yen to mu, ke fan wu aku moo kowee yege fan su kufuu, ke fan kisi bamu alibi awaasa mu nu i du fee ataa kpensa mu.

Kiyin kabwaare kale

²⁴ Fan yege a yin lbwaare, mu i gye omu nu ee taale yege fan man lu tiye, ke o taa fane yile mu bonyaa mu ansi to ye kokolo fuuli, yege fane n-yu su man su asin pwusa ku. ²⁵ Mu nkun i gye lbwaare ye Omoligepu. Nu mu i dagaa bonyaa, ye kikapare, ye olon, ye kibulisa bola ane-Nyirpe Yesu Krisito lu koo didaa ye nbunbu naa fuu sana mu nu i man su okaa. Amen.

Asinlɛɛ kaapɔsa mɔ nu Gyɔn kyɔrɔɔ yɔla sa Krisito abuupu

*Asinlɛɛ Kaapɔsa mɔ nu
Gyɔn nye*

¹ Ɔwɔlɛ nɔmɔ tɔ asɔn ɪ gye asinlɛɛ kaapɔsa mɔ nu ɪbwaare taa sa Yesu Krisito fɛɛ, ɔ lɛɛ kaapɔ mɔ ayaafɔlɛ atɔ mɔ nu ii bitɪ ɪ ba waa saɲa mɔ nu ɪ mɛɛ ye ɪ kyɛɛɛɛ. Nu Yesu mɔɔ sun mɔ kabɔɔ kɔ nu ɔ ba lɛɛ asɔn mɔ kaapɔ mɛ Gyɔn, Krisito kɪyaafɔlɛ. ² Nu mɛ Gyɔn, ɪ tɔwɛ kɔtɔ kɔmaa mɔ nu ɪbwaare maa Yesu Krisito tɔwɛ nu ɔ lɛɛ kaapɔ mɛ mɔ. ³ Kumu ɔkɔn wuya ɪ gye ɔsa mɔ nu ɛɛ kalɛ ɪbwaare asinlɛɛ kaapɔsa nɔmɔ, nu kumu ɔkɔn wuya ana ɪ bɪla ba gye bamɔ nu beɛ nu asɔn mɔ, nu beɛ buu ɪmɔ, lu fɛɛ saɲa mɔ nu atɔ nɔmɔ kpɪni ii bitɪ ɪ waa mɔ ɪ tɪrɪ tɔ.

*Ɔkala mɔ nu Yesu sɔ ɛɛ
sa*
mɔ kubɔ-kubɔ asunɔ mɔ

⁴ Mɛ Gyɔn ɪ kyɔrɔɔ ɔwɔlɛ nɔmɔ n sɔ n sa Krisito kubɔ-kubɔ asunɔ, mɔ nu ɪ bɔ Asiya ɔsɔwɔlɛ kɪbaafɔn kɔ mɔ sɔ. ɪbwaare mɔ nu ɔ bɔ tɔ, nu ɔ wɔla ɔ bɔ tɔ pɔɔɪ nu atɔ ɪ piili, nu ɛɛ bitɪ ɔ baa ɔ bɔ tɔ kakpaa mɔ, ye mɔ n-yaayu nsunɔ mɔ nu ba bɔ mu kuwura-gya mɔ asɛ mɔ, bamɔ kabwaala ye kayɪ yuuli kɪ gye fane lɛɛ.

⁵ Yesu Krisito gbaa kabwaala ye kayɪ yuuli kɪ ba fane asɛ. Mɔ ii gyii kesintɪn nu ɛɛ lɛɛ kɔtɔ kɔmaa nɔmɔ ɛɛ kaapɔ tɔ, mɔ ɪ gye ɔmɔ nu ɔ gyankpaa kyɪɲɪ lu lewu tɔ, nu ɔ gye kase sɔ awura tɔ Owura.

Nu mɔ ii bitɪ anɛ asɔn gaa, nu ɔ wu taa mɔ nkalan lɛɛ anɛ lu alibi ɔlɔn tɔ, ⁶ nu ɔ waa anɛ mu kuwura-gyii tɔ asa ye mu asepu, kɛ a sun Mɔ-Sɛ ɪbwaare mɔ. Yesu Krisito nu bunyaa ye ɔlɔn gye mɔ lɛɛ kakpaa. Amen!

⁷ Fan kɪ! Yesu bɔ abwaare-wɔlɛ tɔ ɛɛ ba.

Nu ɔkɔmaa nɔmɔ ii bitɪ ɔ wu mɔ,

halɪ bamɔ nu ba yii mɔ kɪkpa mɔ gbaa,

lu mɔ sɔ kase sɔ asa kpɪni beɛ bitɪ ba su.

Kanɪn nu ii bitɪ ɪ ba. Amen!

⁸ Ɔnyɪrɪpɛ ɪbwaare tɔwɛ ye, “Mɛ ɪ gye Alifa ye Omega.* Mɛ ɪ bɔ tɔ, nu n wɔla n bɔ tɔ pɔɔɪ nu atɔ ɪ piili, nu n bitɪ n baa n bɔ tɔ kakpaa mɔ. Mɛ ɪ gye Ɔlɔlɔnɔpɔ.”

*Gyɔn Kɪlɛɛ kaapɔ mɔ nu
ɔ wu lu Yesu sɔ*

⁹ Mɛ, Gyɔn mɔ nu n gye fane bɪrɪsa, lu Yesu sɔ mɔ n gyii awɔrɔfɔ fɛɛ kanan mɔ nu fen gyii mɔ, lu an maa gye mu kuwura-gyii mɔ tɔ asa sɔ mɔ. Amaa an nye kenyiita yɪlɛ tɔ. Lu ɪbwaare asɔn kɪtɔwɛ ye Yesu asɔn kɪlɛɛ tɔwɛ sɔ mɔ, ba kɪtaa mɛ naa tɔɔ Patimose kifintɪn mɔ sɔ. ¹⁰ Ɔnyɪrɪpɛ Yesu kake sunsa mɔ, ɪbwaare Kayaayu

* 1:8 1.8 ɪmɔ kase ɪ kaapɔ ye, ɪbwaare ɪ gye kagyankpaa ye laalaalɔwɛ.

mɔ kɪ ba mɛ sɔ, nɔ n nɔ ɔbɔlɛ lala kɔ mɛ ka-maa, kɪ maa su fɛɛ kabɔlɛ. ¹¹ Nɔ ɔbɔlɛ mɔ tɔwɛ mɛ yɛ, “Kyɔrɔɔ atɔ mɔ nɔ fi wu fale waa ɔwɔlɛ tɔ, kɛ fɔ taa kyɔnɛ Krisito kubɔ-kubɔ asunɔ mɔ. Imɔ ɪ gye Efeso yɛ Simirina yɛ Pegamum yɛ Tatira yɛ Sadisi yɛ Filadefiya maa Lawodisiya.”

¹² N maa bilinjɪ n kɪ ɔbɔlɛ mɔ nɔ kɪ tɔwɛ mɛ ase mɔ, n wu ifitila ɪgyagakpa isunɔ mɔ nɔ ba taa isuwa waa umɔ. ¹³ Imɔ nsana tɔ mɔ, n wu ɔkɔ fɛɛ Daadimaadi Obii-nyɪnsa mɔ. O bun kaalɛ bunswɪsa ba yii kase, nɔ ɔ taa suwa kirɪsɔ ŋmina mɔ kɔkɔlɔ sɔ. ¹⁴ Nɔ mu kumu inyini i fuuli parepare fɛɛ ateebi abɛɛ bwanbwan, nɔ mu ansi abi i du fɛɛ fɔlɔn anobi. ¹⁵ Nɔ mu ayaa i du fɛɛ kibɔlɔtɔ pɪpɛɛ mɔ nɔ ba taa tɔwɔ fɔlɔn tɔ, nɔ kɪ ŋalɪgɛ, nɔ mɔ ɔbɔlɛ mɔ i du fɛɛ nkyu ɪ maa bɔla ɪ kyɔn akɔlɪ tɔ. ¹⁶ Nɔ ɔ sɔ akyikpebi asunɔ mɔ gyisa kibaa tɔ, nɔ sakunde gymba anyɔ ɪ lɪ mɔ kɔnɔ tɔ. Nɔ mu ansi tɔ mɔɔ ɪ ŋalɪgɛ fɛɛ kakyɔwape kyɔwɛ.

¹⁷ Nɔ n maa wu mɔ mɔ, n tɪyɛ mɔ ayaa tɔ fɛɛ nyɪmɪsa wusa, nɔ ɔ taa mɔ gyisa kibaa gyaga mɛ sɔ, nɔ ɔ tɔwɛ yɛ, “Man waa kufuu. Mɛ ɪ gye kagyankpaa yɛ laalaalɔwɛ. ¹⁸ Mɛ ɪ gye ɔmɔ nɔ n bɔ tɔ. Nɔ n kyɪna wu, amaa kɪ, n tɛ nkpa tɔ kakkpaa. Nɔ lewu yɛ Kamandɛ isafwɪ ɪ bɔ mɛ kibaa tɔ.

¹⁹ “Imɔ sɔ, kyɔrɔɔ atɔ

mɔ nɔ fu wu ɪ maa waa nbɔnbɔ nɔmɔ yɛ atɔ mɔ nɔ ii biti ɪ ba kamaa tɔ mɔ kpini yɪla. ²⁰ Akyikpebi asunɔ mɔ nɔ fu wu mɛ gyisa kibaa tɔ mɔ, yɛ ifitila ɪgyagakpa asunɔ mɔ nɔ ba taa suwa waa umɔ mɔ kase ɪ gye yɛ, Akyikpebi asunɔ mɔ ɪ yɪlɛ sa Ibwaare nbɔɔ asunɔ mɔ nɔ bɛɛ kɪ Krisito kubɔ-kubɔ asunɔ mɔ sɔ, nɔ ifitila ɪgyagakpa asunɔ mɔ ɪ yɪlɛ sa Krisito kubɔ-kubɔ asunɔ mɔ.”

2

ɔkala mɔ nɔ ii kpee ɪ sa Krisito kubɔ mɔ nɔ kɪ bɔ Efeso kade tɔ mɔ

¹ Nɔ ɔ bɪla tɔwɛ mɛ yɛ,

“Kyɔrɔɔ asɪn nɔmɔ naa sa Ibwaare kabɔɔ mɔ nɔ ɛɛ kɪ Krisito kubɔ mɔ nɔ kɪ bɔ Efeso kade tɔ mɔ sɔ. Asɪn nɔmɔ ɪ lɪ mɛ, mɔ nɔ n sɔ akyikpebi asunɔ mɛ gyisa kibaa tɔ, nɔ n naa ifitila ɪgyagakpa asunɔ mɔ nɔ ba taa suwa waa mɔ nsana. ² N tɔwɛ fane yɛ, N nyi fane asɪn waasa yɛ kanan mɔ nɔ fan kpan fane n-yɪ waa kusun yɛ kanan mɔ nɔ fan nye kenyiita yɪlɛ tɔ. Nɔ n nyi fan maa mee biti alibi awaapu fane tɔ, nɔ fan kaala bamɔ nɔ ba yɛ ba gye Krisito asunpu yɛgɛ ba man gye mɔ kɪ, nɔ fan wu fɛɛ ba gye antɪjesa wuya ana. ³ Nɔ n nyi fan maa nye kenyiita yɪlɛ tɔ, nɔ fen gyii awɔrɔfɔ lɪ mɛ kitɪ sɔ, nɔ fane abaa a man yɔɔ. ⁴ Amaa n sɔ fane n-yɪ sɔ asɪn akɔ, umɔ ɪ gye yɛ nbɔnbɔ fan man

bɪla fɛn sʊ kebɪtɪ fɛɛ kanaan mʊ nɪ fan gyankpaa fɛn sʊ mʊ. ⁵ Fan nyɪnɪ katɪn mʊ nɪ naafɔɔ fan fʊb, nɪ fan bwii lɪ tɪyɛ mʊ. Fan kyɛɛgɛ fane nfɛɛrɛ lɪ alibi tɔ, kɛ fan waa adanbɪrasa mʊ nɪ fan kyɪna fɛn waa mʊ. Nɪ fan man kan kyɛɛgɛ fane nfɛɛrɛ lɪ alibi tɔ mʊ, n bitɪ n ba fane ase ba lɛɛ fane fitɪla ɔgyagakpa mʊ lɪ katɪn mʊ nɪ kɪ bʊ mʊ. ⁶ Amaa fane kʊtɔ kulɔn mʊ nɪ fɛn waa nɪ ɪ bʊrɔn mʊ ɪ gye yɛ, fɛn kisi Nikolatan abi awaasa mʊ nɪ ngbaa mɛ n kisi mʊ. ⁷ Ɔmʊ nɪ ɔ sʊ asʊ mʊ, ɔ nu asɪn mʊ nɪ lbwaare Kayaayu mʊ ɪ tɔwɛ Krisito kʊbʊ-kʊbʊ mʊ. Ɔsa kʊmaa mʊ nɪ ɔ kɔ lɪ mʊ, n bitɪ n sa mʊ ɔkpa, kɛ ɔ gyii oyu mʊ nɪ kɪ sa nkpa mʊ abi nɪ kɪ yɪlɛ lbwaare aye sʊsʊ, mʊ nɪ bɛ bɪla bɛɛ tɪ yɛ Paradise mʊ.”

Ɔkala mʊ nɪ ɪi kpee ɪ sa Krisito kʊbʊ mʊ nɪ kɪ bʊ Simirina kade tɔ mʊ

⁸ Nɪ ɔ bɪla tɔwɛ mɛ yɛ, “Kyʊrɔɔ asɪn nɪmʊ naa sa lbwaare kabɔɔ mʊ nɪ ɛɛ kɪ Krisito kʊbʊ mʊ nɪ kɪ bʊ Simirina mʊ sʊ. Asɪn nɪmʊ ɪ lɪ mɛ mʊ nɪ n gye Kagyankpaa yɛ Laalaalɔwɛ mʊ, nɪ n da wu nɪ n kyɪnɪ bɪla n tɛ nkpa tɔ mʊ. ⁹ N nyɪ awʊrʊfɔ mʊ nɪ fɛn gyii yɛ fane kitiri, amaa kesintin tɔ fane kɪkɔɔlɛ-gyii sʊ mʊ fɛn gye atɔ wuya ana. N nyɪ bamʊ nɪ ba yɛ ba gye Gyiwu abi yɛgɛ ba man gye, nɪ bɛɛ tɪn antɪjesa bɛɛ gyaga fane sʊ mʊ. Ba gye Sɪtaane kʊbʊ mʊ tɔ asa. ¹⁰ Fan man waa kufuu lɪ awʊrʊfɔ mʊ

nɪ fɛn bitɪ fan gyii mʊ sʊ. N tɔwɛ fane yɛ, fɛn bitɪ fɛn nyɛ kʊtʊbʊ tɔ kɪ, mʊ nɪ kɪ gye fɛɛ Sɪtaane ɪi bitɪ ɔ taa fane asa mʊ tɔ akʊ naa tii obu. Fɛn bitɪ fɛn nyɛ kanyanla nke kudu. Halɪ lewu tɔ gbaa, fan yɪlɛ fane kɪkɔɔlɛ-gyii tɔ kenken, kɛ n sa fane kʊkɔka mʊ nɪ kɪ gye nkpa kakpaa.

¹¹ “Ɔmʊ nɪ ɔ sʊ asʊ mʊ, ɔ nu kʊtɔ mʊ nɪ lbwaare Kayaayu mʊ ɪ tɔwɛ Krisito kʊbʊ-kʊbʊ mʊ. Ɔsa kʊmaa mʊ nɪ ɔ kɔ lɪ mʊ, lewu nyɔsapʊ mʊ man bɪla yɛ ɔ gyii mʊ.”

Ɔkala mʊ nɪ ɪi kpee ɪ sa Krisito kʊbʊ mʊ nɪ kɪ bʊ Pegamum kade tɔ mʊ

¹² Nɪ ɔ bɪla tɔwɛ mɛ yɛ, “Kyʊrɔɔ asɪn nɪmʊ naa sa lbwaare kabɔɔ mʊ nɪ ɛɛ kɪ Krisito kʊbʊ mʊ nɪ kɪ bʊ Pegamum kade tɔ mʊ sʊ. Asɪn nɪmʊ ɪ lɪ mɛ mʊ nɪ n sʊ sakunde gyimba anyɔ mɛ ase. ¹³ N nyɪ katɪn mʊ nɪ fan tɛ. Tʊtɔ nɪ Sɪtaane kuwura-gya mʊ kɪ bʊ. Imaa ɪmʊ kpini gbaa mʊ fan san kɔɔlɛ mɛ gyii. Halɪ sanja mʊ nɪ ba mɔɔ mɛ asɪn mʊ kesintin ogyipu Antipasi fane kade lala mʊ nɪ Sɪtaane tɛ mʊ tɔ gbaa mʊ, fan man kina mɛ lɪ fane kɪkɔɔlɛ-gyii tɔ.

¹⁴ “Amaa n sʊ fane n-yɪ sʊ asɪn pwɪsa kʊ. ɪmʊ ɪ gye yɛ, asa mʊ nɪ bee buu Balaam asɪn kaapɔsa mʊ akʊ ba bʊ fane kʊbʊ mʊ tɔ. Balaam nɪmʊ ɪ kyɪna kaapʊ Balaki yɛ, kanaan mʊ nɪ ɔ waa kɛ Israyɪ abi ba

waa alibi mɩ ɩ gye ye, ɔ pɩna bamɩ ke ba gyii agyito mɩ nu ba taa loŋɔ sa ɩdakpa, ke ba waa kakyɩ ye kanyɩn biti kɩgyagaa. ¹⁵ Kanɩn ɔkpa maŋa sɩ, nu asa mɩ nu bee buu Nikolatan abi asɩn kaapɩsa mɩ akɩ ba bu fane kubu mɩ tɔ. ¹⁶ Imɩ sɩ fan kyeege fane nfeere lu alibi tɔ ba lbwaare ase, nu ɩ man gye kanɩn bire, n biti n ba fane ase bilen ke n ba taa me kɔnɔ tɔ sakunde ba kɔ ye kanɩn asa maŋa.

¹⁷ “Omɩ nu ɔ sɩ asɩ mɩ, o nu kɩtɔ mɩ nu lbwaare Kayaayu mɩ u tɔwe Krisito kubu-kubu mɩ. Osa kumaa mɩ nu ɔ kɔ lu mɩ, n biti n sa mɩ agyito baalasa mɩ nu bee tɩ ye mana, nu ɩ lu lbwaare ase mɩ. N biti n bila sa osa maŋa kubuu fufulu mɩ nu ba kyurɔɔ kitɩ pupwe gyaga kɩmɩ sɩ, nu ɔkɩ man nyi kanɩn kitɩ maŋa, amɔɔ omɩ nu ɔ nye kɩmɩ mɩ nkɩn.”

Okala mɩ nu ii kpee u sa Krisito kubu mɩ nu ki bu Tiyatira kade tɔ mɩ

¹⁸ Nu ɔ bila tɔwe me ye, “Kyurɔɔ asɩn numɩ naa sa lbwaare kabɔɔ mɩ nu ee ki Krisito kubu mɩ nu ki bu Tiyatira kade tɔ mɩ sɩ. Asɩn numɩ u lu me lbwaare mu-Bii mɩ nu mi ansi i du fee fulɔn anobi, nu me ayaa sɩ ɩ du fee kibɩhto pipee mɩ nu ki njalige mɩ. ¹⁹ N nyi fane asɩn waasa. N nyi fane kebiti ye fane kikɔɔle-gyii ye fane kusun, ye kanan mɩ nu fen nye kenyiita yile tɔ. Nu n nyi fan maa waa inumɩ kpini

fan kyɔ kanan mɩ nu fan daa kyɩna waa mɩ.

²⁰ “Amaa n sɩ fane n-yɩ sɩ asɩn pwɩsa kɩ, fee fan maa sa ɔkyɩ mɩ nu bee tɩ mɩ ye Gyesebeli ɔkpa, nu ee tɩ mɩ n-yɩ ye lbwaare ɔtɔwepɩ. Nu ee taa mɩ kɩkaapu mɩ pɩna me abuupu, nu bee waa kanyɩn abee kakyɩ biti kɩgyagaa, nu ba bila bee gyii agyito mɩ nu ba taa loŋɔ sa ɩdakpa mɩ. ²¹ N nye saŋa sa mɩ fee ɔ kyeege mɩ nfeere lu mɩ kɩgyagaa mɩ tɔ, amaa o kina ɔ mee kyeege. ²² Imɩ sɩ n biti n yege ɔ loɔ, ke n yege bamɩ nu ba lu bamɩ-ka ana kamaa nyita kekili ye mɩ mɩ, ba wu awurɩfɔ lala, amɔɔ ba kyeege bamɩ nfeere lu alibi ikpa mɩ nu bee waa mɩ sɩ. ²³ N biti n mɔɔ mu abuupu mɩ kpini, ke Krisito kubu-kubu mɩ kpini ba bu fee me ɩ gye omɩ nu o nyi nyɩmɩsa kɔkɔlɔ tɔ ye mɩ nfeere tɔ asɩn. N biti n ka fane ɔkumaa numɩ kɔkɔ lu kɩtɔ mɩ nu ɔ waa sɩ. ²⁴ Amaa n tɔwe fane mɩ nu fan san Tiyatira, nu fan man buu ɔkyɩ mɩ asɩn kaapɩsa libi, nu fan man bila mɩ asɩn mɩ nu mu abuupu bee tɩ ye Sitaane asɩn budusa baalasa mɩ. Imɩ sɩ n tɔwe fane ye n man bila ye n taa kɩkpɩne kɩ tii fane sɩ. ²⁵ Amaa fan dan kitaa kɩtɔ mɩ nu fan wɩla fan sɩ tɔ mɩ kenken, naa fɩv saŋa mɩ nu n biti n ba. ²⁶ Osa kumaa mɩ nu ee kɔ ee lu, nu ee waa mi kebiti naa fɩv laalaalɩwe mɩ, n biti n sa mɩ ɔlɩn ndendemande sɩ. ²⁷ Nu fee

kanan mu nu n nye olon lu me-Se lbwaare ase, saja mu nu o towe asin lu me su ye, 'Ee biti o taa kibulito olon kudubi gyii kuwura bamu su, yege o mee wu bamu kuwee.

Ee biti o boyi bamu fee kanan mu nu bee boyi apee to bee waa umu buriburi mu.'

28 N biti n bila sa oja manja kibwayike kikyikpebi mu, inumu i kaapu fee ba ko lu. 29 Omu nu o su asu mu o nu kutu mu nu lbwaare Kayaayu u towe Krisito kubu-kubu mu."

3

Okala mu nu ii kpee u sa Krisito kubu mu nu ki bu Sadisi kade to mu

¹ Nu o bila towe me ye,

"Kyuroo asin numu naa sa lbwaare kaboo mu nu ee ki Krisito kubu mu nu ki bu Sadisi kade to mu su. Asin numu i lu me, mu nu n su lbwaare N-yaayu nsuno ye akyikpebi asuno mu. N nyi fu asin waasa, fu nye kitu fee fu maa te nkpa to, amaa fu wu. ² Imu su fan kyinji, ke fan sa umu nu i san nu ii biti i wu mu to olon. Lu fee n wu fane asin waasa i maa man du kyeekeye me lbwaare ansi to. ³ Imu su fan nyinji ato mu nu ba kaapu fane nu fan nu mu. Fan buu umu, ke fan yege alibi kiwaa. Amaa nu fan man kan kyinji bure, n biti n ba purigi fane su fee oyu, nu fen mee ye fan bu saja mu nu n biti n ba fane ase.

⁴ "Amaa i san asa kalsa aku nu ba bu Sadisi, nu ba

man waa bamu n-yu ineesi. Bamu ii biti ba bun ato fufuli, ke n maa bamu a nate, lu fee bamu i dagaa kanin. ⁵ Nu omu nu o kan ko lu mu, mu ii biti o bun ato fufuli fee bamu. Nu n mee ye n kpayi mu kitu lu nkpa owole mu to kakaaku. Amaa n biti n lee towe Nse lbwaare maa mu nboo mu ansi to fee ba gye me asa. ⁶ Omu nu o su asu mu, o nu kutu mu nu lbwaare Kayaayu mu u towe Krisito kubu-kubu mu."

Okala mu nu ii kpee u sa Krisito kubu mu nu ki bu Filadefiya kade to mu

⁷ Nu o bila towe me ye,

"Kyuroo asin numu naa sa lbwaare kaboo mu nu ee ki Krisito kubu mu nu ki bu Filadefiya kade to mu su. Asin numu i lu me mu nu n gye Jkyurekyurepu ye kesintin wuya, nu me kibaa to nu Dawidi safu bu mu. Nu kutu kumaa mu nu n tigi mu, oku mee taale tii, nu kutu kumaa mu nu n tii moo mu, oku mee taale tigi. ⁸ N nyi fane asin waasa. Fan nu, n tigi kebuno mu nu oku mee taale tii mu yila sa fane. N nyi fee fane olon man kyoo, amaa fan buu me asin mu, nu fan man kina me. ⁹ Kutu mu nu n biti n taa waa bamu nu ba bu Sitaane kubu mu to, nu ba gye antjesa wuya ana, nu bee towe ye ba gye Gyiwu abi yege ba man gye mu i gye ye, n biti n nyan kanin asa manja ke ba be manja fane ayaa kase, ke ba bu fee n biti fane asin. ¹⁰ Kpalu fee fan maa man nu me konosa, nu

fan nye kenyiita yile tɔ mu, ngbaa me n biti n lee fane lu awurɔfo kutɔv tɔ ku mu nu kii biti ki ba dulinyaa tɔ, ke i ba tɔv dulinyaa asa kpini tɔ ku mu.

¹¹ “N biti n ba bilen. Fan kitaa kutɔ mu nu fan sɔ tɔ mu kenken, ke ɔku ɔ man kɔɔle kukɔka mu nu n biti n taa sa fane mu. ¹² Nu ɔkumaa mu nu ɔ kɔ lu mu, ee biti ɔ baa ɔ gye fee lenbu tɔ sabare, Me Ibwaare osunkpa obu mu tɔ. Nu ɔ mee ye ɔ lu tutɔ kakaaku kpaa. N biti n kyurɔɔ Me Ibwaare kitu ye mu kade lala mu kitu gyaga kanin ɔsa maɲa sɔ. Kanin kade lala maɲa i gye Gyerusalem pupwe mu nu kii biti ki lu susu Me Ibwaare ase ba kase sɔ mu. Nu n biti n kyurɔɔ me gbaa-gbaa me kitu pupwe gyaga kanin ɔsa maɲa sɔ. ¹³ Ɔmu nu ɔ sɔ asɔ mu, o nu kutɔ mu nu Ibwaare Kayaayu mu u tɔwe Krisito kubu-kubu mu.”

Ɔkala mu nu ii kpee u sa Krisito kubu mu nu ki bu Lawodisiya kade tɔ mu

¹⁴ Nu ɔ bila tɔwe me ye, “Kyurɔɔ asɩn numu naa sa Ibwaare kabɔɔ mu nu ee ku Krisito kubu mu nu ki bu Lawodisiya kade tɔ mu sɔ. Asɩn numu i lu me mu nu bee tu ye Amen mu ase. Nu n gye kesintin wuya, nu n ba lee Ibwaare asɩn mu ifuli kaapu kyeekeye. Nu me i gye kumu sa kutɔ kumaa mu nu Ibwaare tɔv mu. ¹⁵ N nyi fane asɩn waasa, fee fan man yuuli nu fan man bugya. Nu fan daa fan yuuli abee fan

bugya mu, naafɔɔ i burɔn!
¹⁶ Amaa lu fee fan maa du molomolo, nu fan man yuuli abee fan man bugya sɔ mu, n biti n fura fane lu me kɔnɔ tɔ foyi. ¹⁷ Fen tɔwe ye, an gye ato wuya ana, nu kutɔ kumaa ki waa ɔdan i sa ane, nu sehn man tiri ane. Amaa fan man nyi fee fan gye awurɔfo agyipu, nu fane asɩn a sɔ kuwee, nu fan gye atiripu, ye agyaatanapu nu fan naa kubolonkpan. ¹⁸ Imu sɔ n tɔwe n waa fane fee fan ba me ase ba sɔɔ suwa kpare, ke fan ba waa ato wuya ana. Ke fan ba sɔɔ ato fufuli me ase naa bun fane ipeeli kubolonkpan mu sɔ. Ke fan bila sɔɔ kufe waa fane ansi tɔ ke fan taale nye wu.

¹⁹ “Nu bamu nu n biti bamu asɩn mu, n gyii kade sa bamu nu n biite bamu asɩ. Imu sɔ fan payi fane ansi ke fan yege alibi kiwaa. ²⁰ Fan nu me ase! N yile kebunɔ n ɲe ɔpɔnɔ mu. Ɔkumaa mu nu o nu me ɔbule, nu o tigi ɔpɔnɔ mu, n biti n loo tɔ ba, ke maa mu a buga gyii.

²¹ “Ɔmu nu ɔ kɔ lu mu, n biti n sa mu ɔkpa ɔ ba kyina kuwura-gya sɔ mata me, fee kanan mu nu ngbaa me n kɔ lu nu n kyina mata Me-Se mu kuwura-gya mu sɔ. ²² Ɔmu nu ɔ sɔ asɩ mu, o nu kutɔ mu nu Ibwaare Kayaayu mu u tɔwe Krisito kubu-kubu mu.”

4

Susu Ibwaare aye kuwura-gya mu

1 Inimv kamaa mv, n kv nu n wu svsu lbwaare aye ovvovv maa tigi kv de. Nu n nu ovvle mv nu kv daa tovve me ase fee kabile mv bila tovve me ye, "Ba svsu nfv, ke n kaapu fv ato mv nu i dagaa fee i maa waa unimv kamaa." 2 Opula to nu lbwaare Kayaayu mv taa me. Nu n ba kv mv, n wu kuwura-gya mv kv maa bv svsu lbwaare aye yege ovv te kumv sv. 3 Nu ovv nu ovv te kumv sv mv, u nhalige plevile fee abuu nhalgesa mv nu i sv ovvyalin, umv i gye gyasipa nu ii fuuli ye kaneliyan nu u payi mv. Nu okyimale mv nu kv nhalige fee ovvyalin kubuu mv nu kv du fee kifatee bunboli, nu kv kyaabovv kuwura-gya mv. 4 Nwuragya adovvovv ye ana kv i yile kyaabovv kuwura-gya mv yege abulisa adovvovv ye ana ba te umv sv. Ba bun ato fufuli nu ba bun suwa awura-wovv. 5 Nu bulayi u wee usee yege ee pvnte lu kuwura-gya mv ase. Ifitila isunovv i bv kuwura-gya mv ase i diyee. Inimv i gye lbwaare N-yaayu nsunovv mv. 6 Kuwura-gya mu ansi to mv, n bila wu kvto kv fee ovv, nu kv du fee kilase, nu kv bila kv du kilin-kilin.

Nsana to mv ato kisa ana ba kyaabovv kuwura-gya mv, yege ba sv ansi bamv ansi to ye bamv kamaa ye katin kumaa. 7 Kvto kisa gyankpaasa mv kv du nin fee barine, nu ovvovvovv du fee naate gbelu, nu ovvovvovv mu

ansi to i du fee nyimisa, nu ovvovvovv du fee kpaakpaate mv nu ee fugi. 8 Atovvwaaya kisa ana manja ovvumaa nimv sv abanbante asiye, nu ba sv ansi bamv n-yu sv katin kumaa nimv kyaabovv halu bamv abanbante to. Ba mee yege kvtove kakyovvape ye kagyanbwe ye,

"Kvirekvire, kvirekvire,
kvirekvire,
i gye ane-Nyiripe
lbwaare Owura lala,

mv nu ovv bv to, nu ovv wula
ovv bv to povv nu ato i
piili,

nu ee biti ovv baa ovv bv to
kakupaa mv."

9 Sana kumaa mv nu atovvwaaya kisa mv bee bu ulv bee taa bonyaa ye beeree ye afwaala bee sa ovvovv ovv te kuwura-gya mv sv, nu ovv te nkpa to kakpaa mv. 10 Nu abulisa adovvovv ye ana mv bee muja ovvovv ovv te kuwura-gya mv sv, nu ovv te nkpa to kakpaa mu ansi to, bee sun mv. Nu bee bugi bamv awura-wovv bee yila kuwura-gya mv ase nu bee tovve ye,

11 "Ane-Nyiripe ye ane
lbwaare,

fv dagaa fee ba sa fv bonyaa
ye beeree, nu fv ovv
dagaa fv.

Lu fee fv i tvv kvto kumaa
nimv,
nu fv kebiti to nu fv tvv
unimv kpini,
nu bamv kpini ba bv to
nu ba sv nkpa fale."

5

Kabulɔpu mu kɔɔle

ɔwɔle bɔɔsa mu lu lbwaare ase

¹ Tɔtɔ nu n wu ɔwɔle bɔɔsa ku maa bu ɔmu nu ɔ te kuwura-gya mu su kibaa gyisa tɔ. Nu ba kyɔɔɔ kumu ansi tɔ ye kamaa kpini, nu ba taa atɔ tarisa asunɔ tari ɔwɔle bɔɔsa mu kɔɔɔ su. ² Nu n wu lbwaare kabɔɔ ɔlɔnpɔ maa taa ɔbule lala ee kuusi ɛɛ tɔwe ye, “Anumu ɪ dagaa fɛɛ ɔ kyate kutɔ tarisa mu, ke o bugi ɔwɔle bɔɔsa mu tɔ?” ³ Amaa ɔku man bu susu abɛɛ kase su abɛɛ kase tɔ, nu ɛɛ taale bugi ɔwɔle bɔɔsa mu tɔ abɛɛ ɔ taale ku kumu tɔ. ⁴ Nu n su gaa, lu fɛɛ ɔku man bu tɔ nu ɔ dagaa fɛɛ o bugi ɔwɔle bɔɔsa mu tɔ abɛɛ ɔ ku kumu tɔ. ⁵ Nu abulisa mu tɔ ɔku tɔwe me ye, “Man bila su! Ku, Gyuda kebunɔ nyumisa mu nu beɛ tu mu ye Birane, nu ɔ lu Dawidi kanaana kpare tɔ mu, ɔ kɔ gyii su. Imu su ɛɛ taale kyate atɔ tarisa asunɔ mu, ke o bugi ɔwɔle bɔɔsa mu.”

⁶ Nu n maa ku mu, n wu Kabulɔpu mu nu mu ɔbule tɔ su kilɔpane fɛɛ ba maa taa mu waa saraga, maa yile kuwura-gya mu ye atɔ kɩsa ana mu ye abulisa mu nsana. ɔ su agyakpaa asunɔ ye ansi asunɔ mu nu ɪ gyɛ lbwaare N-yaayu nsunɔ mu nu lbwaare sun bamu kpee dulinyaa tɔ katɩn kumaa mu. ⁷ Nu Kabulɔpu mu ba kɔɔle ɔwɔle bɔɔsa mu lu ɔmu nu ɔ te kuwura-gya mu su mu gyisa kibaa tɔ. ⁸ Saja mu

nu ɔ kɔɔle ɔwɔle bɔɔsa mu, atɔ kɩsa ana mu ye abulisa adunɔ ye ana mu ba muja Kabulɔpu mu. Nu bamu ɔkumaa numu su adunle ye suwa kalape-bi mu nu nlaa liifensa ɪ bɔla umu mu, nu ɪ yile sa lbwaare asa mu kabwaare-kule. ⁹ Nu atɔ kɩsa ana mu ye abulisa mu ba bu ɔlɔn pupwe sa Kabulɔpu mu ye,

“Fu ɪ dagaa fɛɛ fu taa ɔwɔle bɔɔsa mu, ke fu kyate umu itaresa mu.

Lu fɛɛ ba mɔɔ fu, nu fu taa fu nkalan mu sɔɔ asa sa lbwaare.

Fu sɔɔ bamu lu nbunɔ kumaa tɔ ye ntɔwe kumaa tɔ,

ye asa kumaa tɔ ye ndendemande kumaa tɔ.

¹⁰ Nu fu taa bamu ba loo fu kuwura-gyii mu tɔ, waa bamu asepu ke be sun anɛ lbwaare, nu bee biti ba gyii kuwura kase su.”

¹¹ Nu n bila ku, nu n nu lbwaare nbɔɔ ngbɩn-ngbɩn kudu ibule mu nu nyumisa mee taale bu bamu kɔɔɔ ba maa kyaabɔɔ lbwaare kuwura-gya mu ye atɔ kɩsa ana mu ye abulisa mu. ¹² Nu ba taa ɔbule lala bu ɔlɔn ye, “Kabulɔpu mu nu ba mɔɔ mu,

mu nu ɔlɔn ye atɔ kpare ye kanyaasin ye kuwura tɔ ɔlɔn

ye beereɛ ye bunyaa ye ayɩn-bi ɪ dagaa mu.”

¹³ Tɔtɔ nu n nu atɔ tɔusa kpini mu nu ba bu susu ye kase su ye kase tɔ ye ɔpu tɔ,

ye bamu nu ba bu umu kpini
to beɛ bu ye,
“Ayin-bi ye beereɛ ye
bunya ye olon,
i gye sa omu nu o te
kuwura-gya mu su,
ye Kabulɔpu mu kakpaa.”

¹⁴ Nu atɔ kusa ana mu ba
towe ye, “Amen.” Nu abɔlsa
mu ba muja sun lbwaare ye
Kabulɔpu mu.

6

*Kabulɔpu mu kyate atɔ
tarisa asunɔ mu*

¹ N wu Kabulɔpu mu maa
kyate atɔ tarisa asunɔ mu
to kigyankpaasa mu. Nu n
nu atɔ kusa ana mu to oku
obule maa pɔnte fee bulayi,
nu o towe me ye, “Ba!” ² N
maa ku mu n wu gbanje
fufuli! Nu omu nu ee dii mu
mu su kita, nu ba sa mu
kuwura-wɔrɔ, nu o dii fee
oko-gyisapu mu nu ee kpee
o naa ko gyii su.

³ Saɔa mu nu Kabulɔpu
mu kyate kutɔ tarisa
nyɔsapu mu, n nu kutɔ kusa
nyɔsapu mu maa towe me
ye, “Ba!” ⁴ Nu gbanje ku bila
lu ba, o gye ɔpɛɛ nin. Nu
omu nu ee dii mu mu, ba sa
mu olon ye o lee kayi yuuli
lu kase su, ke asa ba mo
abaa. Nu ba sa mu sakunde
lala ku.

⁵ Saɔa mu nu Kabulɔpu
mu kyate kutɔ tarisa sasapu
mu, n nu kutɔ kusa sasapu
mu maa towe ye, “Ba!” N
maa ku tutɔ mu n wu gbanje
lenbiri maa yile, nu omu
nu ee dii mu mu su kibilitɔ
kaalasa mu kɔbaa to. ⁶ Nu n
nu obule ku maa towe lu atɔ
kusa ana mu ase ye, “Ayu

mudu ii biti i waa ɔgyalin,
ke umu kɔgya ii biti i waa
kake kulɔn kusun kukɔka
nu akyembee mo imuduu
isa kɔgya ii biti i waa kake
kulɔn kusun kukɔka, amaa
fan man kan nyita nfo ye
nta!”

⁷ Kabulɔpu mu maa kyate
kutɔ tarisa nasapu mu, n nu
kutɔ kusa nasapu mu obule
maa towe ye, “Ba!” ⁸ N
maa ku tutɔ mu nu n wu
gbanje mu nu mu ifuu i du
fee ndaara mu, maa yile, nu
omu nu ee dii mu mu, beɛ tu
mu ye Lewu, yege kamande
mo buu mu kamaa. Ba sa
bamu olon ye ba mo kase su
asa nbarige to ntun nna mu
to kukulɔn. Iko ye akɔn ye
alo ye kase su ndɔnbwe nu
bee biti ba taa mo bamu.

⁹ Saɔa mu nu Kabulɔpu
mu kyate kutɔ tarisa nusapu
mu, asa mu nu ba mo bamu
lu lbwaare asin mu katowe
su, ye kitowe asin danbirasa
mu lu Yesu Krisito su mu, n
wu bamu kala ana ba maa
bu lbwaare saraga kaswi
mu ɔpu to. ¹⁰ Nu ba kuusi
kenken towe ye, “Onyirɛ
Owura lala, Okyirekyirepu
ye kesintin wuya, saɔa mo
nu fii biti fu gyoo naa
fu, pɔyi ke fu tale, ke
fu hite kase su asa mu
nu ba mo ane mu asu”
¹¹ Nu lbwaare sa akaala mu
ɔbalimasu fufuli, nu o towe
bamu ye, “Fan nye kenyi-
ita saɔa gberɛ tii su. Lu
fee, fane birisa ana Krisito
kusun awaapu mu nu i da-
gaa fee asa ba mo bamu fee
fane mu, kɔko o fu pɔyi.”

12 N maa kɩ mɔ Kabɩlɔpɔ mɔ kyate kutɔ tarɩsa siye-sapɔ mɔ. Nɩ kase ki gy-ingen ɔlɔn sɔ, nɩ kyɔwe bilinji kitentenbiri tumm fɛɛ kɩtaa lenbiri. Nɩ ɔbwaayɩ payɩ kɔɔ fɛɛ nkalan. 13 Nɩ akyikpebi a lɩ sɔsɔ tɩye kase fɛɛ afuu bɔlɔnsa ɩ da nɩ ɩ yiyaa figi abi ɩ lɩ tɩye mɔ. 14 Nɩ sɔsɔ nyaa fɛɛ kalan nɩ ba bɔɔ mɔ. Nɩ abɩ ye afintin kpini ɩ butɛ lɩ ɩmɔ ipula.

15 Nɩ kase sɔ awura ye asa kpare, ye anaakɔpɔ abɩɩsa ye afulee wuya ana, ye alɔnpɔ ye anye kpini, ye bamɔ nɩ ba tɛ bamɔ abaa sɔ kpini, ba sɩle naa baala afule ɩbɔ tɔ, ye afule mɔ nɩ ɩ bɔ abɩ sɔ mɔ tɔ. 16 Nɩ ba tɔwe abɩ ye afule mɔ ye, “Fan tɩye anɛ sɔ baala anɛ lɩ ɔmɔ nɩ ɔ tɛ kuwura-gya mɔ sɔ ansi sɔ ye Kabɩlɔpɔ mɔ agbɔ lala sɔ.” 17 Lɩ fɛɛ bamɔ agbɔ kake lala mɔ ki fɔb, nɩ anɩmɔ ɩ taale yɩle?

7

Israyɩ abi ngbɩn kɩlifa ye adɩna ye ana mɔ nɩ lbwaare lɛɛ yɩla

1 Inɩmɔ kamaa mɔ, n wu lbwaare nbɔɔ ana, ba maa yɩle kase sɔ abaafun ntun nna ba kɩtaa abaafun ana afuu, ke ɩ man nye funti kase sɔ abɛɛ ɔpɔ sɔ abɛɛ iyu. 2 Nɩ n bɩla wu kabɔɔ kɩ maa lɩ kyɔwe ɔlukpa ɛɛ ba sɔsɔ, yege ɔ sɔ lbwaare mɔ nɩ ɔ bɔ tɔ kakpaa mɔ kutɔ duligisa. Nɩ ɔ taa ɔbɩle lala kuusi tɩ lbwaare nbɔɔ

ana mɔ nɩ lbwaare sa bamɔ ɔlɔn ye ba nyita kase ye ɔpɔ mɔ. 3 Nɩ ɔ tɔwe bamɔ ye, “Fan man nyita kase abɛɛ ɔpɔ abɛɛ iyu, amɔɔ an duligi anɛ lbwaare asunpu bamɔ asɩkpɩ sɔ pɔyɩ.”

4 Nɩ n nu asa mɔ nɩ ba duligi bamɔ mɔ kɔɔɔ. Ba bɔ ngbɩn kɩlifa ye adɩna ye ana lɩ Israyɩ nbunɔ kudu anyɔ mɔ kpini tɔ.

5 Gyuda kebunɔ tɔ asa ba bɔ ngbɩn kudu anyɔ.

Nɩ Ruben kebunɔ tɔ asa ba bɔ ngbɩn kudu anyɔ.

Nɩ Gadi kebunɔ tɔ asa ba bɔ ngbɩn kudu anyɔ.

6 Nɩ Asa kebunɔ tɔ asa ba bɔ ngbɩn kudu anyɔ.

Nafitali kebunɔ tɔ asa ba bɔ ngbɩn kudu anyɔ.

Manase kebunɔ tɔ asa ba bɔ ngbɩn kudu anyɔ.

7 Simeyon kebunɔ tɔ asa ba bɔ ngbɩn kudu anyɔ.

Lewi kebunɔ tɔ asa ba bɔ ngbɩn kudu anyɔ.

Isaki kebunɔ tɔ asa ba bɔ ngbɩn kudu anyɔ.

8 Sebulun kebunɔ tɔ ba bɔ asa ngbɩn kudu anyɔ.

Gyosefu kebunɔ tɔ ba bɔ asa ngbɩn kudu anyɔ.

Bengyamin kebunɔ tɔ ba bɔ asa ngbɩn kudu anyɔ.

Sakyɔ damante

mɔ nɩ ba lɩ ndɛndemande

9 Inɩmɔ kamaa mɔ n wu sakyɔ damante kɩ, nɩ ɔkɩ mɛɛ taale karage bamɔ. Ba lɩ ndɛndemande ye nbunɔ kɩkwɩ-kɩkwɩ ye asa kɩkwɩ-kɩkwɩ ye ntɔwe kɩkwɩ-kɩkwɩ ba yɩle kuwura-gya mɔ ye Kabɩlɔpɔ mu ansi tɔ. Ba

bun ɔbalɩmasɩ fufuli yege
ba sɩ abalaafa bamɩ abaa
tɔ. ¹⁰ Nɩɩ ba taa ɔbɩle lala
bee kuusi bee tɔwe ye,
“Kamɔlɩge gye anɛ ɩbwaare
mɩ nɩ ɔ tɛ kuwura-gya sɩ
mɩ
ye Kabulɔpɩ mɩ lɛɛ.”

¹¹ ɩbwaare nbɔɔ mɩ kpini
ba yile kyaabɔɔ kuwura-gya
mɩ ye abɩlsa mɩ ye
atɔ-kɩsa ana mɩ. Nɩɩ ba
munja taa bamɩ ansi bun
kase kuwura-gya mu ansi tɔ,
nɩ ba sun ɩbwaare, ¹² bee
tɔwe ye,
“Amen!

Ayɩn-bi ye bɔnyaa ye
kanyaasin ye
afwaala ye beere ye kɩtɩ
kɩnye ye ɔlɔn
ɩ gye anɛ ɩbwaare lɛɛ kak-
paa-kakpaa!

Amen!”

¹³ Tutɔ nɩ abɩlsa mɩ tɔ
ɔkɩ taase me ye, “Nɩɩ bamɩ
nɩ ba bun ɔbalɩmasɩ fufuli
nɩmɩ mɩ, anɩmɩ ana nɩn?
Nɩɩ fine nɩ ba lɩ?”

¹⁴ Nɩɩ n lɛɛ mɩ kɔnɔ ye,
“ɔbɩlsa, fu i nyi.”

Nɩɩ ɔ tɔwe me ye, “Bamɩ
ɩ gye asa mɩ nɩ ba lɩ
awɔrɔfɔ lala mɩ kigyii tɔ,
nɩ ba fwɩ bamɩ ɩkaale
Kabulɔpɩ mɩ nkanan tɔ, nɩ
i fuuli mɩ. ¹⁵ ɩmɩ sɩ nɩ
ba yile ɩbwaare kuwura-gya
mu ansi tɔ,

nɩ bee sun mɩ
kakyɔwape ye
kagyanbwe mɩ os-
unkpa obu lala mɩ tɔ.

Nɩɩ ɔmɩ nɩ ɔ tɛ kuwura-gya
mɩ sɩ mɩ,
ee biti ɔ baa ɔ bɩ bamɩ ase
ke o kun bamɩ.

¹⁶ Nɩɩ akɔn man bɩla ye ɔ
kɩtaa bamɩ,

nɩ bulɩfɔ man bɩla ye ɔ
kɩtaa bamɩ.

Nɩɩ kyɔwe man bɩla ye ɔ da
bamɩ,

nɩ awulawula man bɩla
ye ii wiili bamɩ.

¹⁷ Lɩɩ fee Kabulɔpɩ-bi mɩ nɩɩ
ɔ yile kuwura-gya mɩ
nsana mɩ ii biti ɔ baa
ɔ gye bamɩ ɔkparɩ.

Ke o kpiya bamɩ ɔbɔn
kumu mɩ nɩ kɩ sɩ
nkpa nkyu mɩ ase.

Nɩɩ ɩbwaare ii biti ɔ kpaye
ansikyu kɔmaa lɩ
bamɩ ansi tɔ.”

8

*Kutɔ tarisa sunɔsapɩ
mɩ kɩ kyate*

¹ Kabulɔpɩ mɩ maa kyate
kutɔ tarisa sunɔsapɩ mɩ, nɩ
sɩsɩ waa surum fee kerefi
kulɔn kɩbaafɔn. ² Tutɔ nɩ n
wu ɩbwaare nbɔɔ asunɔ mɩ
nɩ ba yile ɩbwaare ansi tɔ,
nɩ ba taa nbɩle nsunɔ ba sa
bamɩ.

³ Nɩɩ n wu ɩbwaare kabɔɔ
kɩ maa sɩ suwa kalape-bi
nɩ ɔ ba yile ɩbwaare kaswɩ
ase. Nɩɩ ba taa atɔ li-
ifensa kɩkyɔ sa mɩ ke ɔ
taa bɔga ye ɩbwaare asa
mɩ kabwaare-kule sɩ, taa
ba suwa kaswɩ mɩ nɩ
kɩ yile ɩbwaare kuwura-gya
mu ansi tɔ mɩ, ke o tuwa
sa ɩbwaare. ⁴ Ke atɔ li-
ifensa mɩ nɩ ba tuwa mɩ
idiisii, taa bɔga ye ɩbwaare
asa mɩ kabwaare-kule mɩ, ɩ
lɩ ɩbwaare kabɔɔ mɩ abaa
tɔ kpee sɩsɩ ɩbwaare ansi tɔ.

⁵ Nɩɩ ɩbwaare kabɔɔ mɩ taa
suwa kalape-bi mɩ, nɩ ɔ nyɔ
fulɔn lɩ suwa kaswɩ mɩ sɩ
bɔla suwa kalape-bi mɩ. Nɩɩ
ɔ tɩs ɩmɩ wɔrige kase sɩ,

nɩ bulayɩ kpira nɩ o kpira, ɔlanba ɩ waa, nɩ bulayɩ wɛɛ ɩsɛɛ nɩ kase gyinyen.

Ibwaare nbɔɔ asunɔ mɔ to ana nbile kɔfɔle

⁶ Tɔtɔ nɩ Ibwaare nbɔɔ asunɔ mɔ nɩ ba sɩ nbile mɔ ba kɔɔla bamɔ n-yɩ ba fɔle nbile mɔ.

⁷ Nɩ Ibwaare kabɔɔ gyankpaasa mɔ fɔle mɔ kabile. Nɩ n wu bulayɩ abuu ye fɔlɔn ɩ maa kyagile ye nkalan lɩ sɩsɩ ba wɔrigɛ kase sɩ. Nɩ kase nbarigɛ tɔ ntun nsa ɩmɔ tɔ ketun kɔlɔn kɩ diyɛ, nɩ iyu gbaa nbarigɛ tɔ ntun nsa mɔ tɔ ketun kɔlɔn gbaa diyɛ, nɩ afitiri bunboli mɔ kpini gbaa ɩ diyɛ.

⁸ Nɩ Ibwaare kabɔɔ nyɔsapɔ mɔ fɔle mɔ kabile. Nɩ ba tɔɔ kɔtɔ kɔ fɛɛ kɩbɩ lala mɔ nɩ kɩ diyɛ yen-yen waa ɔpɔ tɔ. Nɩ ɔpɔ mɔ tɔ nbarigɛ tɔ ntun nsa ɩmɔ tɔ ketun kɔlɔn bilinjɩ nkalan.

⁹ Nɩ atɔ tɔɔsa mɔ nɩ ba bɩ ɔpɔ mɔ tɔ nbarigɛ tɔ ntun nsa mɔ tɔ ketun kɔlɔn ba wu, nɩ ikɔlɩ lala mɔ nɩ ɩ bɩ ɔpɔ mɔ tɔ nbarigɛ tɔ ntun nsa mɔ tɔ ketun kɔlɔn ɩ nyita.

¹⁰ Nɩ Ibwaare kabɔɔ sasapɔ mɔ fɔle mɔ kabile. Nɩ kikyikpebi lala mɔ nɩ kɩ diyɛ fɛɛ ɔgyaa ba tɩye ɩbɔn amu-amu ye atiribo mɔ tɔ nbarigɛ tɔ ntun nsa ketun kɔlɔn tɔ. ¹¹ Kikyikpebi mɔ kitɩ ɩ gye ye ɔlɩlɩ. Nɩ nkyu mɔ nbarigɛ tɔ ntun nsa mɔ tɔ ketun kɔlɔn ɩ bulɩlɩ. Nɩ asa gaalaagaa ba nuu nkyu

mɔ, nɩ ba wu-wu, lɩ fɛɛ nkyu mɔ ɩ bulɩlɩ.

¹² Nɩ Ibwaare kabɔɔ nasapɔ mɔ fɔle mɔ kabile. Nɩ kanan mɔ nɩ kyɔwe daa ɔ kɩ tɔ mɔ, kake tɔ nbarigɛ tɔ ntun nsa tɔ mɔ, ketun kɔlɔn kɩ bilinjɩ kitentɛnbiri. Nɩ kanan mɔ nɩ ɔbwaayɩ ye akyikpebi ɩ daa ɩ kɩ tɔ mɔ, kagyanbwe nbarigɛ tɔ ntun nsa tɔ mɔ, ketun kɔlɔn bilinjɩ kitentɛnbiri.

¹³ Nɩ n maa kɩ mɔ, n nɩ kpaakpaate maa fugi sɩsɩ afuu tɔ ee su kenken ye, "Asa mɔ nɩ bee biti ba sii kase sɩ, naa fɔɔ saɲa mɔ nɩ Ibwaare nbɔɔ nsa mɔ nɩ ba san mɔ, ba ba fɔle bamɔ nbile mɔ, bamɔ laaku ɩlɩ ɩsa!"

9

Kabile nusapɔ mɔ biya gyerebi gyankpaasa

¹ Nɩ Ibwaare kabɔɔ nusapɔ mɔ fɔle mɔ kabile, nɩ n wu kikyikpebi mɔ nɩ kɩ lɩ sɩsɩ ba tɩye kase sɩ mɔ. Nɩ ɔkɔ taa ɔbɔ bunkyinsa lala mɔ nɩ kɩ man sɩ ɔkaa mɔ kebunɔ saafɩ sa mɔ.

² Maa tigi ɔbɔ bunkyinsa lala mɔ, idiisii ɩ lɩ kɩmɔ tɔ fɛɛ kanan mɔ nɩ ɩ lɩ bodobodo obu lala tɔ mɔ, nɩ idiisii ɩ yege nɩ kyɔwe ye sɩsɩ waa kitentɛnbiri. ³ Nɩ ntuntunbi ba lɩ idiisii mɔ tɔ ba kase sɩ, nɩ Ibwaare sa bamɔ ɔlɔn mɔ nɩ ba taa dun fɛɛ kase sɩ kyankpatɩ lɛɛ mɔ. ⁴ Ba tɔwe bamɔ ye ba man kan mata kase sɩ afitiri abɛɛ atɔ duusa abɛɛ iyu, amaa ba nyanla bamɔ nɩ ba man sɩ Ibwaare kakyɔle bamɔ asikpɩ sɩ mɔ.

⁵ Ba man sa ntuntunbi mu ɔkpa ye ba mɔɔ asa, amaa ba sa ba mu ɔkpa ye ba nyanla bamu lbwaayi inuu. Nu ntuntunbi mu kudun u ko fee kyankpati maa dun nyumisa mu. ⁶ Kanin lbwaayi manja to mu asa manja bee biti ba biti lewu, amaa ba mee ye ba nye lewu mu. Bee biti fee ba wu gbaa, amaa ba mee ye ba wu.

⁷ Ntuntunbi mu ba du nin fee igbanje mu nu ba kusla bamu bee kpee iko. Ba bun ato ku fee suwa awura-wuru bamu amu to nu bamu ansi to i du fee asa ansi. ⁸ Bamu inyini i du nin fee akyu inyini, nu bamu anyi i du fee barune anyi mu. ⁹ Ba su ato ku fee abilito panpasan kun bamu kokolo su, nu ba maa fugi mu bamu abanbante to mu ilawu i du fee abilito itoroko damante mu nu igbanje bee bute ba sile bee kpee iko to. ¹⁰ Ba su ipu nu bee dunji fee ikyankpate, nu bamu ipu mu to nu ba su olon bee nyanla asa lbwaayi inuu mu. ¹¹ Ba su owura mu nu ee ku bamu su, nu mu i gye obo bunkyinsa lala mu nu ki man su okaa mu kaboo. Nu Hibriwu katowe to mu bee tu mu ye Abadon, nu Giriki katowe to mu bee tu mu ye Apoliyon. Mu kitu mu kase i gye onyitapu.

¹² Gyerebi gyankpaasa mu nu i su kufuu mu kyun. Amaa gyerebi ntun nnyo su i bu okpa u ba.

Kabile siyesapu mu biya gyerebi nyosapu

¹³ Nu lbwaare kaboo siyesapu fule mu kabile, nu n nu obule ku maa lu suwa kaswu mu nu ki yle lbwaare ansi to nbontonbulon ana to. ¹⁴ Nu obule mu towe lbwaare kaboo siyesapu mu nu o su kabile mu ye, "Sanje nboo nna mu nu lbwaare nmina bamu yla obun lala Gyufereti ase mu." ¹⁵ Nu o sanje nboo nna manja, mu nu lbwaare lojo bamu yla sa sanja numu ye kake numu ye obwaayi numu ye kesu numu, ye ba mɔɔ kase su asa nbarige to ntun nsa mu to ketun kulon. ¹⁶ Nu n nu anaakopu mu kono. Ba gye ngbin kudu-kudu kanin kudu kanin anyo (milyon alifa anyo abee 200,000,000).

¹⁷ Me ansi su kileekaapu mu to mu, n wu igbanje ye bamu adiipu. Nu adiipu mu ba su abilito panpasan kunsu bamu nkolo su. Nu u payi fee fulon, nu i du fee buluu, nu ki bila ki du fee kikyun-nyufo. Igbanje mu amu i du nin fee abirane amu, nu fulon ye idiisii ye ferinwuta u lu bamu nno to. ¹⁸ Kanin gyerebi ato asa mu nu i gye fulon ye idiisii ye ferinwuta numu i mɔɔ asa nbarige to ntun nsa mu to ketun kulon. ¹⁹ Igbanje mu olon bu bamu nno to ye bamu ndufa to. Bamu ndufa i du nin fee ananse, nu i su amu nu ba su bee gyii gyerebi.

²⁰ Asa mu nu ba san kase su, nu gyerebi ato numu gbaa i man mɔɔ bamu mu, ba man yege alibi kiwaa. Nu

nbwu libi abee idakpa mu nu ba taa suwa abee gbiti abee kitanan abee abuu abee iyu mu, ba man yege umu kusun. Bamu idakpa manja i man ku, nu i mee nu, nu i mee nate. ²¹ Nu ba man yege asa kumoo, ye afe kutuu ye akpa-sun, ye kigyagaa kakyu ye kanyin biti ye keyu to.

10

Ibwaare kaboo ye kawule-bi boosa

¹ Tuto nu n bila wu Ibwaare kaboo olulunpu ku maa kpilge lu susu ee ba kase su. Nu abwaare-wule a bun mu fee ato bunsu, nu okyimale kyaaboo mu kumu. Nu mu ansi i du fee kyowe, nu mu ayaa i du fee sabare mu nu ku dee fulon. ² Nu o su kawule-bi mu nu ki bugi ki bu mu kibaa to. O taa mu gyisa kyaa yii opu su nu o taa mu bina kyaa yii kase su. ³ Nu o punte kenken fee kanan mu nu birane muusi mu. Maa punte kanin mu bulayi kikipira asuno mu kyula su. ⁴ Bulayi kikipira asuno maa towe mu, nu n biti n kyuroo. Amaa n nu obule ku maa towe lu susu ye, "Taa asin mu nu fu nu lu bulayi kikipira asuno mu to mu waa asiiri to, man kyuroo asin mu yila!"

⁵ Nu Ibwaare kaboo mu nu n wu maa yile opu su ye kase su mu, kusaa mu gyisa kibaa susu. ⁶ Nu o taa Ibwaare mu nu o bu to kakpaa, nu o tubu susu ye kutu kumaa mu nu i bu kumu to, ye kase ye kutu

kumaa mu nu i bu kumu to, ye opu ye kutu kumaa mu nu i bu kumu to, bo ntan towe ye, "Ibwaare man bila ye o gyoo!" ⁷ Amaa sanja mu nu Ibwaare kaboo sunosapu mu ii biti o fule mu kabile mu, kanin sanja manja nu Ibwaare asin baalasa mu ii biti i ba to, fee kanan mu nu o wula towe sa mu atowe pu mu nu ba gye mu ayaafole mu.

⁸ Nu obule mu nu n nu lu susu mu bila towe me ye, "Kpe naa koole kawule-bi boosa mu nu ki bugi mu, lu Ibwaare kaboo mu nu o yile opu su ye kase su mu kibaa gyisa to."

⁹ Imu su n kpee Ibwaare kaboo mu ase naa towe mu ye, "Taa kawule-bi mu nu fu su mu sa me." Nu o towe me ye, "Koole, ke fu we kumu. Kii biti ki baa ki bukun fu konon to fee nmasan, amaa fu oto to bure kii biti ki baa ki bululu kite-kite." ¹⁰ Nu n koole kawule-bi mu lu Ibwaare kaboo mu kiba to, nu n we kumu. Ki waa me konon to okon fee nmasan mu, amaa n maa we kumu lowe mu, me oto to waa me olili. ¹¹ Tuto nu o towe me ye, "I dagaa fu maa kyaga su fu towe ato mu nu ii biti i ba asa gaalaagaa su ye ndendemande su ye ntowe kukwu-kukwu su ye awura su mu."

11

Ibwaare kesintin agyipu anyo

¹ Tuto nu oku taa oyu kaalasa nu ki du fee kikpebi mu sa me. Nu o towe me

ye, “Kusu ke fu naa kaala me, lbwaare mi osunkpa aye mu ye me kaswu mu, ke fu kale bamu nu ba bu kumu to bee sun me mu kpini.”² Amaa yege kabwaare-sunkpa aye mu kasoroga opula mu yila, man kaala tutu. Lu fee me i taa tutu sa bamu nu ba man gye me asa. Nu bee biti ba ba ko koolo me kade mu lbwaayi adina ye anyo.³ Nu n biti n sa me kesintin agyipu anyo mu olon, ke ba taa nke kagbin kulon ye anyo ye adisiye towe me asin, yege ba bun kensi payi ato bunsu, mu nu u kaapu fee asin i basu bamu.”⁴ Fale kesintin agyipu anyo anumu i gye olifu iyu inyo ye ifitila igyagakpa inyo mu. Anyin anyo banumu i yile Onyiripe lbwaare kase wuya ansi to.⁵ Nu odon ku kan ii biti o tooro lbwaare kesintin agyipu anyo banumu mu, folon ii biti o lu bamu nno to ba diye mu. Fale nu okumaa mu nu ee biti o tooro bamu mu, ii biti o wu.

⁶ Anyin anyo banumu ba su olon ba taale kita ba bulayi susu, ke o man bila da saja mu nu bee towe abwaaresin mu. Nu ba su olon ba taale yege nkyu ii bilinji nkanan, nu ba bila ba su olon ba tu gyerebi ba tub kase su saja kumaa mu nu bee biti.

⁷ Nu ba kan lwe bamu abwaaresin kitowe mu, kadunbwe mu nu ee lu obo bunkyinsa lala mu nu ki man su okaa mu to mu, ee biti o ba ko ye bamu, taale bamu ke o moo bamu.⁸ Ke bamu abuni i baa i de kade lala mu

kigbenbi su, katun mu nu ba da bamu-Nyiripe Yesu oyu laasa su mu. Kujasan to mu bee tu kade lala numu ye Sodom abee Egiyipti.⁹ Asa kukwu-kukwu ye ndendemande ye ntowe kukwu-kukwu ye osowule su asa kpini bee biti ba ba yile ku bamu abuni mu nke nsa ye kidiye, nu ba mee ye be kyula ke oku o pula bamu.¹⁰ Atowepu anyo mana lewu ii biti o waa asa mu nu ba te kase su mu kpini okon, ke ba gyii bamu ansi ke ba kee abaa ato. Lu fee kanun lbwaare atowepu anyo mana ba yege nu asa ba gyii aworofu kase su gaa.

¹¹ Amaa nke nsa ye kidiye kamaa mu, lbwaare nkpa ofute ba loo bamu to, nu ba kyinji kusu yile bamu ayaa su. Tutu mu, kufuu ki kitaa asa mu nu ba wu bamu mu.¹² Nu lbwaare atowepu anyo mu ba nu obule lala ku lu susu towe bamu ye, “Fan dii ba susu nfu.” Nu ba bola abwaare-wule to dii kpee susu yege bamu don ana ba ku bamu.

¹³ Kanun opula mana to nu kase ki gyinyen, nu kade mu to nbarige to kudu mu to ketun kulon boyi tiye. Nu kanun kase kigyinyen mana moo asa ngbin nsun. Nu kufuu ki kitaa bamu nu ba nye nkpa mu, nu ba taa bunyaa sa lbwaare mu nu o bu susu mu.

¹⁴ Gyerebi nyosapu mu kyun nu gyerebi sasapu moo bu okpa su ee ba bilen.

Kabile sunosapu

15 Nɩ ɩbwaare kabɔɔ sunɔsapɔ mɔ fɔlɛ mɔ kabɩlɛ, nɩ ɩbɩlɛ damante kɔ ii tɔwe kenken ɩɩ sɔsɔ ye,

“Kase sɔ kuwura-gyii ki bilinji anɛ ɔnyɩrɩpe ɩbwaare ye ɔmɔ nɩ ɔ wɔla lɛɛ mɔ lɛɛ, nɩ ee biti ɔ gyii kuwura kakpaa.”

16 Abɩɩsa adɔnyɔ ye ana mɔ nɩ ba te bamɔ awuragya sɔ, ɩbwaare ansi tɔ mɔ kpini ba muɲa, taa bamɔ ansi bun kase sun ɩbwaare, 17 beɛ tɔwe ye,

“ɔnyɩrɩpe ɩbwaare, ɔɩɩɩnɩpɔ, an sɔ afwaala an sa fɔ, fɛɛ fɔ maa taa fɔ ɔɩɩn lala mɔ nɩ fu piili fii gyii kuwura.

18 Kase sɔ asa mɔ nɩ be mee sun fɔ mɔ ba nye agbɔ,

amaa nbɩnɩbu fɔ agbɔ mɔ ba.

Saɲa fɔ fɛɛ fɔ tale alewupu,

ke fɔ ka fɔ atɔwɛpɔ mɔ nɩ ba gye fɔ ayaafɔle kukɔ,

ye fɔ asa mɔ nɩ ba sɩlɛ fɔ kitɩ mɔ,

asa kpare ye bamɔ nɩ ba san kpini.

Saɲa mɔ fɔ fɛɛ fu nyita bamɔ nɩ bee nyita kase mɔ.”

19 Nɩ kabwaare-sunkpa aye mɔ nɩ ki bɔ sɔsɔ mɔ ki bugi, nɩ n wu ɩbwaare maa asa nsana katɔwe kyula kidakaa mɔ maa bɔ obu lala mɔ tɔ. Nɩ n wu bulayɩ maa weɛ ɩsɛɛ nɩ ɩ sɔ ɔlanba yege ɩ punte, nɩ kase ki

gyingyen, nɩ bulayɩ abuu ɩ ɩɩ tɩye gaa.

12

*ɔkyɩ mɔ maa
Kɩnanse pɩpɛɛ dansa mɔ*

1 N wu sunkaala ye adangana lala kɔ maa lɛɛ umɔ n-yɩ kaapɔ sɔsɔ. N wu ɔkyɩ maa bun kyɔwe fɛɛ atɔ bunsɔ, nɩ ɔbwaayɩ bɔ mɔ ayaa kase, nɩ ɔ bun kuwura-wɔrɔ mɔ nɩ akyikpebi kudu anyɔ ɩ maa kɩmɔ sɔ. 2 ɔ sɔ ɔtɔ nɩ ee biti ɔ kɔuge. Nɩ kedunjidi mɔ maa kɔ mɔ sɔ mɔ, ɔ sawɔ kenken. 3 Nɩ n bɩla bwii wu sunkaala kɔ maa lɛɛ umɔ n-yɩ kaapɔ sɔsɔ. N wu kɩnanse pɩpɛɛ dansa kɔ, nɩ ɔ sɔ amu asunɔ ye agyakpaa kudu nɩ ɔ bun awura-wɔrɔ asunɔ amu mɔ sɔ. 4 Nɩ mɔ ɔpɩ bɩte akyikpebi mɔ nɩ ɩ bɔ sɔsɔ mɔ nbarige tɔ ntun nsa mɔ ketun kulɔn ba tɔw kase sɔ. Nɩ ɔ ba yɩlɛ ɔkyɩ mɔ nɩ ee biti ɔ kɔuge mɔ ansi tɔ. Nɩ ɔ kan kɔuge mɔ ke ɔ nye taa kebii mɔ mɩye bilɛn.

5 Nɩ ɔ kɔuge ke-bii-nyɩnsa-bii mɔ nɩ ee biti ɔ taa kibɩɩtɔ kuwura-kpebi gyii ndendemandɛ kpini sɔ kuwura. Nɩ ɩbwaare kabɔɔ ba taa kebii mɔ kpee ɩbwaare maa mɔ kuwura-gya mɔ ase. 6 Nɩ ɔkyɩ mɔ sɩlɛ kpee keperi sɔ katɩn mɔ nɩ ɩbwaare lonɔ yɩla sa mɔ, katɩn mɔ nɩ bee biti ba kɩ mɔ sɔ nke kagbɩn kulɔn ye alɩfa anyɔ ye adisiye (1,260). ɩbwaare kabɔɔ bilɩsa ase kɔ ye kɩnanse pɩpɛɛ dansa mɔ.

7 Nu kinaa kituye susu. Ibwaare kaboo bilisa ase Maakeli maa mu nboo ba ko ye kinanse dansa mu, nu kananse dansa mu maa mu nboo gbaa ba ko ye bamu. ⁸ Amaa kinanse dansa maa mu nboo ba ko tiye, nu ba man bila nye okyinakpa susu. ⁹ Nu ba ne kanin kinanse dansa manja kyone kase su. Mu i gye didaa kananse mu nu bee tu ye Ibwaare okisipu, abee Sitaane mu nu ee pina dulinyaa to asa kpini mu. Ba ne maa mu nboo mu kyone kase su.

¹⁰ Nu n nu obule lala ku susu maa towe ye,

“Nbuibu nu Ibwaare kamolige ki ba.

Nbuibu nu Ibwaare kaapu mu obun fee Owura.

Nbuibu nu Krisito mu nu Ibwaare Wola lee mu, kibilisa mu ki lu ifuli.

Lu fee Sitaane, ane toomaa ana opwupu

mu nu ee yile Ibwaare ansi to ee pwu bamu kakyowape ye kagyanbwe mu,

ba ne mu lu susu foyi.

¹¹ Nu ane toomaa ana ba taa Kabulupu mu nkalan,

ye Ibwaare asin mu kesintin kilee towe mu gyii Sitaane su,

nu ba man taa bamu n-yu tu sehn,

amaa ba taa bamu nkpa yile to sa lewu.

¹² Imu su, susu ye fane mu nu fan te kumu to mu,

fan yege fane ansi i gyii.

Amaa kase ye opu bire, laaku.

Lu fee Sitaane kpilige ba kase su fane ase, nu agbu a bola mu to.

Lu fee o nyi mu sana maa man bila o kyoo.”

¹³ Kinanse pipee dansa mu maa wu fee ba ne mu kyone kase su mu, o kusu bute o gya okyuu mu nu o kusge obii-nyinsa mu. ¹⁴ Nu Ibwaare sa okyuu mu kpaakpaate lala abanbante anyoo,

ke o taale fugi kpee kepiri su katin mu nu ba lonjo yila sa mu. Ke ba ku mu su naa fub nsu nsa ye kidiye,

ke kinanse pipee dansa mu o man nye mu. ¹⁵ Tutu nu kinanse mu gbuu nkyu lu

mu konjo to fee obun mu, ke kumu ogyale o gyii okyuu mu.

¹⁶ Amaa kase ki kye okyuu mu to, fee ki maa bugi kumu konjo miye nkyu mu

nu kinanse mu gbuu lu mu konjo to mu. ¹⁷ Nu kinanse mu nye agbu lu okyuu mu su,

nu o kyun o naa ko ye okyuu mu mu-bii ana asansa mu

kpini. Bamu i gye asa mu nu ba buu Ibwaare nbara, nu ba yile kenken bee gyii Yesu

asin mu kesintin mu. ¹⁸ Nu kinanse pipee dansa mu naa sii o yile opu konjo.

13

Kadunbwe mu nu o lu opu to mu

¹ N wu kadunbwe ku maa lu opu to ee ba. O su agyakpaa kudu ye amu asuno yege awura-woru kudu u bun agyakpaa mu su, yege atu mu nu u saale Ibwaare i gyan mu kumu kumaa nimu su. ² Kadunbwe mu nu n wu

mu du fee opiya, nu mu ayaa i du nin fee okyukyurakyure ayaa, nu mu konɔ ki du fee birane konɔ. Nu kɔnanse pɔpee dansa mu taa mu ɔlon ye mu kuwura-gya ye kɔmu kibɔlsa mu kpini sa kadɔnbwe mu. ³ Mu amu mu tɔ kɔku du nin fee ki maa nye lewu ɔɔ mu nu ki taale mɔɔ, amaa ki wu. Nu i kyinkyin dulinyaa tɔ asa kpini nu ba buu mu. ⁴ Nu asa ba sun kɔnanse pɔpee dansa mu, lu fee ɔ sa kadɔnbwe mu ɔlon nu ba bila ba sun kadɔnbwe mu. Nu bee taase ye, "Anumu i fɔb kadɔnbwe numu? Anumu i taale kɔ ye mu?"

⁵ Ibwaare sa kadɔnbwe mu ɔkpa ye ɔ tɔwe alala-sɔn ke ɔ saale mu. Nu ɔ sa mu ɔlon ye ɔ gyii kibɔlsa lbwaayi adina ye anyɔ. ⁶ Nu ɔ bugi mu konɔ tɔwe nbusaa asɔn ee yii lbwaare, ee nyita mu kitu yege ee saale mu okyɔnakpa ye asa mu nu ba bu mu ase susu mu kpini. ⁷ Nu ɔ bila sa mu ɔkpa ye ɔ kɔ mu asa, ke ɔ gyii bamu su. Nu ɔ bila sa mu ɔkpa ye ɔ gyii kuwura nbunɔ kumaa ye asa kumaa ye ntɔwe kumaa ye ndendemande kpini su. ⁸ Kase su asa kpini bee biti ba sun kadɔnbwe mu. Amɔɔ bamu nu ba kyɔrɔɔ bamu atɔ waa nkpa ɔwɔle mu tɔ lu dulinyaa npiili ase mu nkɔn. Nkpa ɔwɔle numu gye Kabɔlɔpɔ mu nu ba mɔɔ mu lee.

⁹ Nu ɔmu nu ɔ su asu mu ɔ nu.

¹⁰ Nu i kan i de sa fee bee biti ba tii ɔku obu mu, bee biti ba kɔtaa mu naa tii.

Nu i kan i de fee sakunde nu bee biti ba taa mɔɔ ɔku mu, sakunde lewu nu ee biti ɔ wu.

Asɔn numu fale su nu i dagaa fee lbwaare asa ba maa nye kenyiita, ke ba nye nkɔlɔ yile bamu kɔkɔle-gyii tɔ.

*Kadɔnbwe mu nu
ɔ lu kase su mu*

¹¹ Nu n bila wu kadɔnbwe ku maa paate lu kase tɔ. ɔ su agyakpaa anyɔ fee kabɔlɔpɔ, amaa ee tɔwe fee kɔnanse pɔpee dansa mu. ¹² ɔ su kadɔnbwe gyankpaasa mu kibɔlsa, nu ɔ yile mu ayaa tɔ sun kusun.

Nu ɔ nyan kase ye kɔmu su asa kpini, ye ba sun kadɔnbwe gyankpaasa mu nu mu lewu ɔɔ mu wu mu. ¹³ Nu kadɔnbwe nyɔsapu numu waa asɔn kyinkyinsa lala, halɔ ɔ yege nu fulɔn lu susu ba kase su nu asa ba wu ye bamu ansi. ¹⁴ Lu ɔkpa mu nu lbwaare sa mu su mu, ɔ yile kadɔnbwe gyankpaasa mu ayaa tɔ waa asɔn kyinkyinsa, ɔ su ee pɔna dulinyaa tɔ asa kpini. Nu ɔ nyan dulinyaa tɔ asa ye ba pɔyɔ ɔdakpa mu nu ki yile sa kadɔnbwe gyankpaasa mu nu ɔ nye lewu ɔɔ, nu ɔ bwii kpaare mu. ¹⁵ Ibwaare sa kadɔnbwe nyɔsapu mu ɔkpa, fee ɔ fɔute nkpa ɔfɔute sa ɔdakpa mu nu ki yile sa kadɔnbwe gyankpaasa mu.

Ke ki taale tɔwe, ke ki taale mɔɔ ɔkumaa mu nu ɔ kina

ye ɔ mɛɛ ye ɔ sun mu mu. ¹⁶ Nii ɔ bila nyan ɔkɔmaa nɔmu, abulɔpu ye abulɔpu, afulee wuya ana ye atiripu, bamu nu bee gyii bamu kibaa su ye anye ye ba nye kakyule bamu abaa gyisa su abee bamu asikpu su. ¹⁷ Saamu, ɔkɔmaa mu nu ɔ man su kadɔnbwe mu kakyule mu, ɔ mɛɛ taale sɔɔ abee ɔ fe. Kakyule mu i gye kadɔnbwe mu kitu, abee mu kitu mu akarage-bi.

¹⁸ Inumu nu i dagaa ɔkɔmaa maa nye kanyaasin. Ōmu nu ɔ su kanyaasin mu, ɔ taale bu kadɔnbwe mu akarage-bi mu kase. Lu fee akarage-bi nɔmu yla sa nyimisa nin. Akarage-bi nɔmu i gye alfa asiye ye adisiye ye asiye (666).

14

Kabulɔpu mu ye mu abupu

¹ N maa bila ku mu, n wu Kabulɔpu ku maa yile Siyon kibɔ mu su. Nii asa ngbin kilifa ye adina ye ana (144,000) mu nu ba kyɔɔɔ Kabulɔpu mu kitu ye Mu-Se kitu gyaga bamu asikpu su mu ba maa yile mu ase. ² Nii n nu ilawɔ ku lu susu fee ɔbɔn maa su ɔgyale abee bulayi maa pɔnte mu. Ilawɔ mu nu n nu mu, ii su nin fee adɔnle alanpu kɔkyɔ ba maa lan bamu adɔnle mu. ³ Nii asa ngbin kilifa ye adina ye ana ba yile kuwura-gya mu ase ye atɔ kɔsa ana mu ye abilisa adɔnyɔ ye ana mu ansi tɔ, nu ba bu ɔbɔn

puɔwe mu nu ɔku man taale bila, amɔɔ asa ngbin kilifa ye adina ye ana (144,000) mu nu Kabulɔpu mu molige lu kase su mu nkun. ⁴ Kanin asa manja i gye bamu nu ba man taa kakyi-bitu waa bamu n-yu ineesi, nu be du nin fee anyin mu nu ba man nyi kyi. Nii ba buu Kabulɔpu Yesu, mu katɔn kɔmaa mu nu ee kpee. Nii ɔ ka bamu amu su kɔkɔ lu asa tɔ, ba du nin fee abi gyankpaasa mu nu i gye lbwaare ye Kabulɔpu Yesu mu lee. ⁵ Atɔntɔnsa ku i man pu lu bamu nɔɔ tɔ, nu bamu n-yu su i man su asin libi aku.

lbwaare nɔɔɔ asa mu

⁶ Nii n wu lbwaare kabɔɔ ku maa fugi ee kyaabɔɔ susu. ɔ su asin danbirasa mu nu i bu tɔ kakpaa nu ee tɔwe ee sa ɔsuwɔle kɔmaa ye kebunɔ kɔmaa ye katɔwe kɔmaa ye asa kpini. ⁷ Nii ɔ taa ɔbɔle lala kuusi tɔwe ye, “Fan sile lbwaare ke fan taa bunyaa sa mu. Lu fee mu katale saɔa mu fɔ. Fan sun ɔmu nu ɔ waa susu ye kase, ɔpu ye ibɔn.”

⁸ Nii kabɔɔ nyɔsapu ku buu ɔbanban mu lu susu ee pɔnte kenken ye, “Babilon tiye, kade kpare mu tiye. Mu i gye ɔmu nu ɔ yege nu usuwɔle su asa kpini ba waa kɔgyagaa fee mu. Nii i du fee maa sa bamu nta bulɔnsa nu ba nuu mu. Inumu ii bitu i yege ke lbwaare ɔ bute bamu asu.”

⁹ Nii kabɔɔ sasapu ku gbaa buu abanban mu, nu

o su obule lala ee pante ye, "Okumaa mu nu o sun kadunbwe mu ye mu apoyito odakpa, nu o su mu kakyule mu kisikpu su abee mu kibaa su mu, ¹⁰ kanin asa mana gbaa mu ii biti o nuu lbwaare agbu nta mu nu i bulon nu o kyeege waa mu agbu kawe mu to mu. Bamu nu bee waa unumu kpini mu bee biti ba nye kusu bute ferinwuta fulon to lbwaare nbo kyirekyire mu ye mu Kabulupu mu ansi to. ¹¹ Asa mu nu ba sun kadunbwe mu ye mu apoyito odakpa mu, abee bamu nu ba su mu kakyule mu nu ki gye mu kitu mu, fulon mu nu u diye bamu mu, ii biti diye kakpaa, nu ba mee ye ba nye ofute kakyuwape ye kagyanbwe." ¹² Asin numu fale su nu i dagaa fee lbwaare asa ba nye kenyiita. Bamu i gye bamu nu ba buu mu nbara, nu ba nye nkolo yile Yesu Krisito kikole-gyii mu to.

¹³ Tuto nu n nu obule ku maa towe lu susu ye, "Kyurco unumu yila! Lu nbunbu numu i su ii kpee mu, kusee i gye sa bamu nu ba san ba su kikole-gyii Onyiripe Yesu to nu ba wu mu."

Nu lbwaare Kayaayu mu gbaa towe ye, "Kesintin nun, bee biti ba nye ofute lu bamu kikipine su, lu fee bamu awaasa kukoka ii biti i buu bamu."

Adoo-gyito kitije

¹⁴ N maa ku mu, n wu kabwaare wule fufuli ku, nu n wu oku maa te kumu

su fee nyimisa. O bun suwa kuwura-woru nu loogyi buyesa bu mu kibaa to. ¹⁵ Tuto nu lbwaare kaboo ku gbaa lu kabwaare-sunkpa aye mu to, nu o taa obule lala kuusi tu omu nu o te abwaare-wule mu su ye, "Taa fu loogyi soo adoo-gyito mu. Lu fee kase su ato duusa mu a payi, nu umu kitije sana fu." ¹⁶ Imu su omu o te abwaare-wule su mu, taa mu loogyi mu soo ato duusa mu lu kase su kpini.

¹⁷ lbwaare kaboo ku bila lu susu kabwaare-sunkpa aye mu to, yege ngbaa mu su loogyi buyesa. ¹⁸ Biyo, lbwaare kaboo mu nu ee ku fulon su mu, lu saraga kaswu mu to, nu o taa obule lala pante to tu omu nu o su loogyi buyesa mu ye, "Taa fu loogyi buyesa mu kuula oyu abi akyaa mu nu bee su bee waa wayin nta mu lu kase su, lu fee umu abi mu u payi." ¹⁹ Nu lbwaare kaboo mu taa mu loogyi mu soo oyu abi mu kase su. Nu o kuula umu naa waa katin mu nu bee nyan oyu abi mu bee lee nkyu. Opula mu nu bee nyan mana mu, i yile sa lbwaare agbu lala mu. ²⁰ Kanin opula mu nu bee nyan oyu abi bee lee umu nkyu mu, bu kade mu ukaa su nun. Nu ba kan nyan abi mu, nkalan ii biti i lu umu to ba i kyon fee okyukpa mu nu umu nswu i waa fee umayili alifa anyo, nu umu onye i waa fee ayaa tantan anuu.

15

*Ibwaare nbɔɔ asunɔ ba
maa igyerebi asunɔ*

1 Inumu kamaa mu, n bila wu sinkaala ye asin kyinkyinsa ku sɔsɔ. Ibwaare nbɔɔ nsunɔ, nu ba su laalaalwe igyerebi nsunɔ bee ba. Inumu i gye igyerebi laalaalwe mu, lu fee inumu kamaa mu Ibwaare agbu mu i fuɔ ɔkaa. 2 Nu n wu kɔtɔ ku fee ɔpu nkyu mu nu ki du fee digi nu ki buga ye fulɔn. Nu n wu bamu nu ba kɔ lu kadunbwe mu, ye mu apɔyɔtɔ ɔdakpa mu, ye mu kitu akarage-bi mu. N wu ba maa yile ɔpu mu kɔnɔ, yege ba su adunle mu nu Ibwaare sa bamu mu. 3 Nu ba bi Ibwaare kɔyaafɔle Mosesi ye Kabulɔpu mu ɔlon ye, ɔnyirɔpe ɔlonpu Ibwaare, fu awaasa kpare mu i kyɔ nu ii kyinkyin.

Fu i gye kase su kpini owura, fu ukpa i kyiigi nu i gye kesintin.

4 O ɔnyirɔpe, anumɔ i mee ye ɔ sile fu, nu anumɔ i mee ye ɔ taa bunyaa sa fu kitu?

Lu fee fu nkɔn ii du kyirekyire kase su.

Kase su asa kpini bee biti ba be muja fu ansi tɔ.

Lu fee fu ukpa kyiigisa mu i lu ifuli.

5 Inumu kamaa mu, n ku nu n wu ba maa tigi opula kyirekyirekpa kikyirekyire mu nu ki bu tantu kubuu mu nu ki bu sɔsɔ mu tɔ yila. 6 Tantu kubuu maɲa tɔ nu nbɔɔ asunɔ mu nu ba su igyerebi asunɔ

mu ba lu, yege ba bun ukaale fufuli parepare yege u ɲalige su, nu ba taa suwa ukurusu ɲmina bamu nkɔlɔ tɔ. 7 Nu atɔ kɔsa ana mu tɔ ɔku sa Ibwaare nbɔɔ nsunɔ mu, suwa ilape isunɔ nu Ibwaare mu nu ɔ te nkpa tɔ kakpaa mu agbu a bɔla umu tɔ. 8 Nu Ibwaare bunyaa ye mu ɔlon i yege nu idiisii i ba bɔla tantu kubuu mu tɔ. Nu ɔku mee taale loo tutɔ, amɔɔ Ibwaare nbɔɔ nsunɔ mu ba lwe igyerebi isunɔ mu pɔyi.

16

*Ibwaare agbu bu ilape
isunɔ tɔ*

1 Tutɔ nu n nu ɔbule lala ku lu tantu kubuu mu tɔ, ki maa tɔwe ku sa Ibwaare nbɔɔ asunɔ mu ye, "Fan kpee naa kyeege Ibwaare agbu ilape isunɔ mu wurige kase su."

2 Ibwaare kabɔɔ gyankpaasa mu naa kyeege agbu lape mu wurige kase su, nu ilo libi mu nu i gyɔɔ nu u kɔ mu i yaase loo asa mu nu ba su kadunbwe mu kakyule nu bee sun mu apɔyɔtɔ ɔdakpa mu.

3 Nu kabɔɔ nyɔsapu mu kyeege mu lape mu waa ɔpu tɔ, nu i biliji nkalan fee nyimisa wusa nkalan, nu atɔ kɔsa kumaa mu nu ba bu ɔpu tɔ mu ba wu.

4 Ibwaare kabɔɔ sasapu mu kyeege mu lape mu waa ubun ye ubun amu tɔ, nu nkyu mu i biliji nkalan.

5 Nu n nu Ibwaare kabɔɔ mu nu ee ku nkyu su mu maa tɔwe ye,

"O ɔkyirekyirepu,

Fu mu nu fu bu to, nu fu
wula fu bu to,

Fu gyii asin mu, umu
okpa su,

lu fee fu gyii asin mu
kesintin.

6 Lu fee bamu i moo fu
asa ye fu atowepu, nu
bamu nkalan i kyeege
worige,

umu su fu sa bamu
nkalan ye ba nuu
kanan mu nu i dagaa
bamu."

7 Nu n nu lbwaare saraga
kaswu mu maa kyula su ye,
"Eehn, Onyiripe obnpu
lbwaare,

fu katale ki gye kesintin
nu ki de okpa."

8 lbwaare kaboo nasapu
kyeege mu lape mu worige
kyowe su, nu kyowe mu nye
obn ke o fugya asa fee fulon.

9 Nu kyowe mu awulawula
i fugya bamu gaa, nu ba
towe yii lbwaare mu nu o
su igyerebi umu su obn
mu. Amaa ba kina ba man
yeye alibi kiwaa, ke ba taa
bunya sa mu.

10 lbwaare kaboo nusapu
mu kyeege mu lape mu
worige kadonbwe mu
kuwura-gya su, nu mu
kuwura-gyii to kpini ki biliji
kitentenbiri. Nu umu kpini
kuko i yege nu asa ba dunji
bamu anobi. 11 Nu lu bamu
kayu-ko ye lo mu nu ba
nye su mu, ba towe yii susu
lbwaare. Amaa ba kina ba
man yege alibi kiwaa ke ba
ba lbwaare ase.

12 lbwaare kaboo siyesapu
mu kyeege mu lape mu
worige obn lala Gyufereti

mu to, nu kumu nkyu i
nyaa, ke i nye lonjo okpa sa
awura mu nu bee biti ba lu
kyowe kilu ba mu. 13 Nu
n wu nbwu libi asa mu nu
ba du fee apulo. Ba lu
kinanse pipee dansa mu ye
kadonbwe mu ye antjesa
atowepu mu nno to. 14 Bamu
i gye Sitaane n-yaayu mu nu
bee waa adangana. Nbwu
libi asa numu bee kpee
dulinyaa to awura kpini ase,
naa kuula bamu ba naa ko
kinaa, lbwaare mu nu o gye
oblonpu mu kake lala mu
ake.

15 Onyiripe mu wula towe
ye, "Fan nyinji! N biti n ba
fee oyu. Kusee i gye sa o
mu nu o daa mu n-yu su
nu o kuula o gyoo me, nu o
man dilige mu ato bunsu, ke
o nate kibulunkpan ke o gyii
ipeeli."

16 Nu nbwu libi mu ba
kuula awura naa buga opula
kulon, katin mu nu bee tu
Hibriwu katowe to ye Ama-
gadon mu.

17 lbwaare kaboo
sunosapu kyeege mu agbu
lape mu waa afuu to. Nu
n nu obule lala ko maa lu
kabwaare-sunkpa aye mu
to, kuwura-gya mu ase ye,
"I waa lwe!" 18 Tutu nu i
wee usee nu bulayi kpira nu
i punte, nu kase ki gyinyen
obn su. Nu lu koo sana mu
nu nyimisa bu kase su mu,
kase man puta gyinyen fale
kudubi. 19 Nu Babilon kade
lala mu ki barige to ntun
nsa, nu nde lala mu nu i
bu kase su mu kpini i nyita.
lbwaare nyinji Babilon kade

lala mu alibi, nu o yege nu ba nuu mu agbu nta mu lu mu kawe to. ²⁰ Nu kifintin kumaa numu nyaa, nu oku man bila wu abu kase su.

²¹ Nu bulayi abuu mu nu i du fee afule-buu, nu umu kukulun oduu i waa fee ayu boota oduu mu, i lu susu ba tiye asa su. Imu su asa mu ba towe yii lbwaare, fee maa yege nu bulayi abuu gyerebi mu ba bamu su mu. Lu fee tooro mu ban su.

17

Burukoonē-kyu ye kadunbwe mu

¹ lbwaare nboo asuno mu nu ba su ilape isuno mu to oku ba towe me ye, "Ba, ke n kaapu fu kanan mu nu burukoonē-kyu libi, mu nu o yile sa kade lala, mu nu ki bu tiri ubun lala mu, kusu bute kii biti ki baa kumu su. ² Kade lala nmu to nu kase su awura bee dii bee kpilge, fee kanan mu nu anyin bee dii bee kpilge okyu-kyagaa su mu. Kase su asa kpini ba nuu mu kiyagaa nta mu buu."

³ Nu lbwaare kaboo mu taa me kayaayu to kpee ifuli su. Tuto nu n wu okyu maa te kadunbwe pipee su, nu ba kyuroo atu mu nu u saale lbwaare gyaga kadunbwe mu su, yege o su amu asuno ye agbakpaa kudu.

⁴ Okyu mu bun ato pipee ye kiriman-kyu mu nu i su ogyalin, ye suwa ye abuu mu nu i su ogyalin ye agyibi kpare. Nu o su suwa koo pu mu kibia to, yege ato kisisa ye ineesi ato mu nu i lu mu

kigyagaa su mu i bola kumu to. ⁵ Nu ba kyuroo asiiri anasantu gyaga mu kiskpu su ye,

ASIN KPAE
BABILON KADE KPAE
ABURUKOONE BAMU-NYI,
YE KASE SU INEESI KPINI
IMU NYI.

⁶ N wu fee okyu mu nuu lbwaare asa nkanan, bamu nu ba yile to bee gyii kesintin bee sa Yesu mu, nu u buu mu fee nta mu.

N maa wu kanin mu, i kyinkyin me gaa. ⁷ Nu lbwaare kaboo mu taase me ye, "Mine i waa nu i kyinkyin fu? Okyu mu ye kadunbwe mu nu o su amu asuno ye agbakpaa kudu, nu okyu mu dii mu, n biti n lee umu kijasana to kaapu fu.

⁸ Kadunbwe mu nu fu daa wu nu o bu to mu, nbunbu o man bila o bu to. Nu ee biti o lu obo bunkyinsa lala mu nu ki man su okaa mu to ba, ke o ba gyanja mu lewu. Nu asa mu nu ba te kase su, nu lbwaare man kyuroo bamu atu waa nkpa owule mu to, lu dulinyaa npiili ase mu, nu ba kan wu kadunbwe mu, ii biti i kyinkyin bamu fee kadunbwe mu maa kyina o bu to, nu o man bila ba o bu to, amaa nu ee biti o bila bwii ba.

⁹ "Asin nmu fale su nu i dagaa fee lbwaare asa ba maa nye nfeere ye kanyaasin. Amu asuno mu i gye abu asuno mu nu okyu mu te umu su. Nu i bila i gye awura asuno. ¹⁰ Awura mu to mu anuu ba tiye, nu okulun san ee gyii kuwura, nu omu nu o

san mu mɔɔ man pɔta ba. Nu ɔ kan ba mu, ee biti o gyii kuwura nke gberɛe ku. ¹¹ Kadɔnbwe mu nu naafɔɔ ɔ kyina ɔ bu tɔ, nu ɔ man bila ɔ bu tɔ mu, mu ɔ gye owura buruwasapu mu. Nu o tii awura gyankpaasa asuno mu su, nu ee biti ɔ ba gyanja mu lewu.

¹² “Agyakpaa kudu mu nu fu wu mu yile sa awura kudu mu nu ba man pu nye kuwura-gyii mu. Amaa bee biti ba nye kibɔlsa ke ba maa kadɔnbwe mu ba gyii kuwura kerefi kulɔn. ¹³ Awura kudu mu ba su nfeere kulɔn, nu bee biti ba taa bamu ɔlɔn kibɔlsa sa kadɔnbwe mu. ¹⁴ Bee biti ba kɔ ye Kabulɔpu mu, amaa Kabulɔpu mu ii biti ɔ taale bamu. Lu fee mu ɔ gye anyiripe tɔ ɔnyiripe, ye awura tɔ Owura. Nu mu asa ɔ gye, bamu mu nu ɔ ti, ye bamu nu ɔ lee, ye bamu nu bee buu mu kesintin tɔ mu.”

¹⁵ Tɔtɔ nu lbwaare kabɔɔ mu tɔwe me ye, “lbɔn mu nu fu wu nu kaburɔkɔɔne-kyu mu te o tiri umu mu, ɔ yile sa asa damante ye usɔwɔle ye ntɔwe kukwu-kukwu. ¹⁶ Kadɔnbwe ye agyakpaa kudu mu nu fu wu mu, bee biti ba kisi kaburɔkɔɔne-kyu mu. Nu bee biti ba kɔle kutɔ kumaa numu lu mu ase, ke ba yege mu ɔ nate kibulunkpan.” Bee biti ba we mu kayu-wɔle mu, ke ba taa umu nu ɔ san mu tɔv fulɔn tɔ. ¹⁷ Lu fee lbwaare taa kutɔ mu nu ee biti fee ba waa mu waa

bamu nfeere tɔ, ke ba nye waa mu kebiti. Kanu su nu awura kudu mu ba kyula taa bamu ɔlɔn mu sa kadɔnbwe mu, ke o gyii kuwura naa fuɔ saɔa mu nu lbwaare asin mu nu ɔ tɔwe yila mu ɔ ba tɔ. ¹⁸ ɔkyu mu nu fu wu mu, yile sa kade kpare mu nu kii gyii kuwura kase su awura kpini su.

18

Kade lala Babilon kiboyi

¹ Inumu kamaa mu n wu lbwaare kabɔɔ ku mɔɔ maa lu susu ee ba. ɔ su ɔlɔn lala, nu mu kɔɔalage ku nmanje kase su kpini. ² Nu ɔ taa ɔbule lala kuusi ye,

“Babilon kade kpare mu lu tyɛ.

Kade kpare mu ki boyi bilinji kitaakpan.

Ki ba bilinji nbwu libi ye n-yaayu libi, ye nbwiibi libi ye nbwiibi kisisa ɔbaalakpa.

³ Lu fee usɔwɔle su kpini asa ba nuu kade mu kaburɔkɔɔne nta bulɔnsa mu.

Nu kase su awura kpini bee dii bee kpilge

bee waa kanyin ye kakyu biti kigyagaa kade mu tɔ.

Nu kase su ayawɔ-gyipu kpini

ba nye afulee ye atɔ tii su lu kade mu ɔfɔtɛ mu nu ki nye fuɔ mu su.”

⁴ Nu n bila nu ɔbule ku mɔɔ maa lu susu tɔwe ye, “Me asa, fan lu kade mu tɔ,

ke fan man nye waa alibi mu nu ki waa mu, ke i man naa ba fee fan nye mu kusu bute mu to iku.

5 Lu fee mu alibi kpini i kubla i gyaga abaa su naa fuu susu, nu lbwaare nyinji mu alibi kpini ye umu kusu bute su."

6 Nu lbwaare towe ye,

"Fan waa kade mu fee kanan mu nu ki waa fane mu,

ke kumu alibi mu nu ki waa mu, fan ka kumu kuko lu inyo su.

Nta bulonsa mu nu ki taa sa asa nu ba nuu mu, fan waa umu olon kanin lu inyo su sa kumu ke ki nuu.

7 Fan yege ki gyii aworfo ye kanyanla,

fee kanan mu nu ki kyina nye bunyaa nu ki gyii okon,

nu ki kyina kusaa mu n-yu towe mu kokolo to ye,

'N gye owura-kyusa,

n man gye okulapu-kyu nu n mee ye n boota to kakaaku.'

8 Lu kanin su, kake kulon, gyerebi ii biti i gyii kumu,

umu i gye lewu ye kiboota to ye akon lala.

Nu fulon ii biti o diye mu,

lu fee Onyurpe lbwaare mu nu ee tale kumu mu, i gye Olonpu.

9 "Kase su awura kpini mu nu bee dii bee kpilige, bee waa kanyin ye kakyu biti kumu to, nu ba gyii okon mu,

ba kan wu fulon mu nu i diye kumu idiisii mu, bee biti ba su ke ba boota to sa kumu. ¹⁰ Kumu aworfo mu ii biti i waa bamu kufuu, umu su bee biti ba yile kata-kata ke ba su mu towe ye,

'O! Kade kpare Babilon, laaku.

Olon kade lala Babilon, laaku.

Fu nye kusu bute opula to.'

¹¹ "Kase su ayawu-gyipu bee biti ba su ke ba boota to lu kumu su. Lu fee oku man bila ee soo bamu ato fesa mu. ¹² Oku man bila ee soo suwa ye gbiti ato waasa ye ogyalin abuu nhalgesa ye ogyalin agyibi ye akalala kpare ye agoo ye ataa lusa ye ogyalin ataa pipee ye abondiri ye konti anyi ato ye ogyalin iyu salesa ye meeto ye abilito ye afule fufuli danbrasa. ¹³ Oku man bila ee soo bamu ato gyisa liifensa ye nfo suswasa liifensa ye mure liifensa ye ato bosa ye atuwasa ye nta ye olifu nfo ye nnyifo kykyeesa ye ayu ye inaate ye nbulupu ye igbanje ye itoroko mu nu atobwaaya bee bute ye anye ye asa kayu-wule abaafon mu nu asa bee fe mu.

¹⁴ "Ayawu-gyipu mu bee biti ba towe ye, 'Babilon, ato danbrasa mu nu fu ansi i payi fee fi biti fu nye mu, i nyaa yege fu. Fu kanye ye fu kitu kpare mu kpini i kyun. Nu fu man bila ye fu nye umu.' ¹⁵ Ayawu-gyipu mu nu ba fe umu, nu ba nye tonon lu kade mu to mu, lu kufuu su bee biti ba yile kata boota

tɔ, kɛ ba su lu mu gyerebi
mu su. ¹⁶ Kɛ ba tɔwɛ yɛ,
'O! Kadɛ kpare Babilon
laaku.

Fu mu nu fu asa ba
kyina bee bun atɔ
danbirasa,
fɛɛ akalala kpare yɛ
ɔgyalin ataa pɛpɛɛ yɛ
agoo.

Naafɔɔ bamu n-yu u nhalige
suwa atɔ yɛ atɔ mu nu
ba taa ɔgyalin abuu
waa yɛ ɔgyalin agyibi.

¹⁷ Amaa opula tɔ mu,
fu kanin npatiye
damante manja kpini
i muuri.'

"Ɔpu su ukuli lala akusɔpu
yɛ bamu nu bɛɛ kyina ukuli
lala tɔ bee kpee ikpa, yɛ umu
apalipu yɛ bamu nu bɛɛ waa
umu tɔ kusun mu kpini, bee
biti ba yle kata-kata. ¹⁸ Nu
ba kan wu fulɔn mu nu i
diyɛ kumu idiisii mu, bee biti
ba su kuusi yɛ, 'Kadɛ lala ku
daa ɔ bu tɔ nu ku du fɛɛ
kinumu dubi?' ¹⁹ Bee biti ba
paata bamu amu yɛɛ bɛɛ
bɔɔta tɔ, nu bee su bɛɛ tɔwɛ
yɛ,

'O! Kadɛ kpare Babilon,
laaku.

Lu fu su nu bamu nu ba
su ukuli lala
bɛɛ waa kusun ɔpu su
mu, ba bilinj atɔ wuya
ana.

Amaa opula tɔ mu,
atɔ mu nu fu su mu
kpini i muuri.

²⁰ Nu ɔbule ku tɔwɛ yɛ,
Fane mu nu fan bu sɔsu
mu, fan yɛɛ fane ansi
i gyii!

Ibwaare asa yɛ Krisito
asunpu yɛ Ibwaare
atɔwɛpu,

fan yɛɛ fane ansi i gyii.
Ibwaare bute kumu kusu, lu
kanan mu nu ki waa
fane su mu.' "

²¹ Tutɔ nu Ibwaare kabɔɔ
lonpu ku kukuri kubuu lala
ku fɛɛ kubuu koyisa tɔwɛ waa
ɔpu tɔ, nu ɔ tɔwɛ yɛ,

"Fale nu bee biti ba muuri
Babilon kadɛ lala ɔlon
su waa ɔpu tɔ.

Nu ba man bila yɛ ba
wu kumu kakaaku.

²² Babilon kadɛ lala,
ɔku man bila yɛ o nu
aduwɔle alanpu

yɛ ulɔn bupu yɛ nleebi yɛ
nbile afulepu
kpini su kakaaku fu tɔ.

Nu ɔku man bila yɛ o wu
abaa tɔ kusun asunpu
ku,

nu ɔku man bila yɛ o nu
kubuu koyisa ulawu fu
tɔ.

²³ Nu ɔku man bila yɛ o wu
fitila fu tɔ.

Nu ɔku man bila yɛ o nu
ɔkyufɔ abɛɛ mu-kuli
ɔbule fu tɔ.

Fu ayawu-gyipu i kyina
ba gye asa kpare kase su,
nu fu taa Sitaane adangana
pina kase su asa kpini.

²⁴ Kutɔ mu su nu Ibwaare
butɛ Babilon kadɛ
kusu mu i gye yɛ,

kumu tɔ nu Ibwaare wu
mu atɔwɛpu

yɛ mu asa yɛ bamu nu ba
mɔɔ bamu
kase su kpini, mu
nkalan."

19

Susu kensi-gyii

¹ Inumu kamaa mu, n nu
ulawu lala ku fɛɛ sakyɔ kubu

lala ku maa bu svsu nu bee kuusi ye,

“Haleluya! Fan yin lbwaare. Kamolige ye bunyaa ye olon gye ane lbwaare lee.

² Lu fee mu katale i gye kesintin nu ki de okpa.

O bun burukoon-kyu lala mu nu o taa mu kiburukoon nyita kase su mu kopwe.

Ibwaare bute mu kusu lu kanan mu nu o moo mu ayaafole mu su.”

³ Nu ba bwii kuusi ye, “Haleluya! Fan yin lbwaare. Kade mu idiisii ii kpee svsu kakpaa.”

⁴ Nu abilisa adonyo ye ana ye ato-kusa ana mu ba muja sun lbwaare mu nu o te kuwura-gya su mu, nu ba towe ye,

“Amen! Fan yin lbwaare.”

⁵ Nu obule ku lu kuwura-gya mu ase towe ye, “Fan yin ane lbwaare.

Fane mu ayaafole kpini ye fane mu nu fan sile mu mu,

abilisa ye nbii kpini

Fan yin ane lbwaare.”

⁶ Nu n nu ilawo ku fee sakyoo maa kuusi mu, ye nkyu damante maa kyun mu ilawo, nu i du fee bulayi kipunte ilawo u towe ye,

“Haleluya! Fan yin lbwaare.

Ane-Nyiripe olonpo lbwaare ii gyii kuwura.

⁷ Fan yege i waa ane okon ke an gyii ane ansi ke a taa beere sa mu

Lu fee sana fuu fee Kabulupu mu o kpu mu okyufo,

nu okyufo mu kubla mu n-yu o gyoo.

⁸ Nu ba sa mu kikyufo kitaa fufuli parepare nalgesa ye o dila.

(Nu kitaa fufuli mu moo ki yile sa lbwaare asa mu awaasa mu nu i kyiiigi).”

⁹ Nu lbwaare kaboo mu towe me ye, “Kusee i gye sa bamu nu ba tu bamu ba lbwaare kabulupu mu kikyufo to agyito kigyii mu. Nu lbwaare kaboo mu bwii towe ye, ‘Inumu i gye lbwaare kon to asin kesintin.’ ”

¹⁰ Nu n muja mu ayaa to ke n sun mu. Amaa nu o towe me ye, “Man waa kanin! Ngbaa me n gye lbwaare osunpu nin fee fu, ye fu toomaa ana mu nu ba su Yesu asin mu to kesintin mu. Muja sun lbwaare! Lu fee kesintin asin mu nu Yesu lee kaapu mu, umu i gye umu nu Kayaayu yege nu mu atowepu mu bee towe.”

Gbanje fufuli mu odiipu

¹¹ Nu n wu svsu maa bugi to nu n wu gbanje fufuli maa yile. Gbanje mu odiipu kitu i gye Kesintin gyipu ye Kesintin wuya. Ee gyii asin umu okpa su, nu ee ko oko umu okpa su. ¹² Nu mu ansi i du fee fulon anobi, nu awura-woru i bun i bun mu kumu su. O su kitu ku nu ba kyuroo gyaga mu su, nu oku man nyi kumu kase amoo mu nkun. ¹³ Nu o bun balumaasu mu nu ba taa nyoo nkalan to, nu mu kitu i gye lbwaare asin. ¹⁴ Nu svsu anaakopo ba buu mu,

yege bee dii igbanje fufuli nu ba bun akalala parepare. ¹⁵ Nu o su sakunde buyesa ku lu mu kono to, kumu nu ee biti o taa ko gyii ndendemande su. Ee biti o taa olon fee kibilito mu gyii kuwura bamu su. Ee biti o taa lbwaare mu nu o gye kutu kumaa su olonpu mu agbu lala mu taa nyan bamu fee kanan mu nu bee nyan oyu abi bee lee nkyu mu.

¹⁶ Nu omu nu o dii gbanje fufuli mu su kitu ku nu ba kyuroo gyaga mu balmaasu ye mu ogyan su ye,

AWURA TO OWURA YE ANYIRIPE TO ONYIRIPE.

¹⁷ Nu n wu lbwaare kaboo ku maa yile kyowe to. Nu o punte kenken tu nbwiibi mu nu bee fugi afuu to mu ye, "Fan ba! Fan ba buga ke fen gyii agyito damante mu nu lbwaare waa sa fane mu. ¹⁸ Fan ba gyii awura ye anaakopu abalisa ye alolonpu ye igbanje ye bamu adiipu ye asa kpini ye bamu nu bee gyii bamu abaa su ye anye ye asa kpare ye asansa n-yu inun."

¹⁹ Nu n wu kadonbwe ye kase su awura ye bamu anaakopu ba maa naa buga ba ko ye omu nu ee dii gbanje fufuli mu maa mu onaaakopu mu ikoo. ²⁰ Amaa ba kitaa kadonbwe mu ye antijesa otowepu mu nu o yile kadonbwe ayaa to waa asin kyinkyinsa mu. Mu asin kyinkyinsa mana nu o su ee pina, bamu nu ba su kadonbwe mu kakyule, nu ba bila bee sun mu apoyito

odakpa mu. Ba taa bamu anyo mana yege ba ku, tub waa ferinwuta fulon mu nu ku yile ku diye mu to. ²¹ Nu gbanje odiipu mu, taa sakunde buyesa mu nu ki lu mu kono to mu, moo bamu anaakopu mu. Nu nbwiibi mu kpini ba gyii bamu inun mu naa fub bamu okaa.

20

Nsu kagbin

¹ Nu n bila wu lbwaare kaboo ku maa kpilige ee lu susu ee ba kase, yege o su obo bunkyinsa lala mu nu ki man su okaa mu safu, ye agbeeleebi lala mu kibaa to. ² Nu o naa kitaa kinanse pipee dansa, mu nu o gye kinanse didaa mu. Mu i gye lbwaare okisipu abee Sitaane mu, nu lbwaare kaboo mu njina mu yla nsu kagbin kulon. ³ lbwaare kaboo mu taa mu tub waa obo bunkyinsa lala mu to. Nu o biri mu su, tari su ke o man bila nye pina asa kukwu-kukwu kase su, naa fub nsu kagbin mu okaa. Imo kamaa mu i dagaa maa sanje mu sanja gberee.

⁴ Nu n wu nwuragya, nu bamu nu ba te imu su mu i gye bamu nu lbwaare taa kase su asin kigyii mu olon waa bamu abaa to. Nu n bila wu asa mu nu ba lee Yesu asin mu kaapu to mu, ye bamu nu ba towe lbwaare asin nu ba tije bamu amu mu, bamu kala ana. Asa mana ba man sun kadonbwe mu abee mu apoyito odakpa mu, nu ba

man kɔɔɛ mu kakyɔɛ mu bamu asikpu su abee bamu abaa su. Nii fale asa nɩmu ba bwii ba kyina nkpa to ni ba maa Yesu ba gyii kuwura nsu kagbin. ⁵ Kelewu kyinji nɩmu i gye kɩgyankpaasa. (Nii alewupu asansa mu bire ba man kyinji ba nkpa to, amoo nsu kagbin mu naa fuɔ okaa pɔyɩ.) ⁶ Kensi-gyii ye kumu okon lala wuya ana i gye bamu ni ba tii kelewu kyinji gyankpaasa mu su. Nii lewu nyosapu mu man bila o su olon bamu su. Amaa bee biti ba baa, ba gye lbwaare ye Krisito aseepu, ke ba maa mu be gyii kuwura nsu kagbin.

Sitaane kimuuri

⁷ Nii nsu kagbin mu kan fuɔ okaa mu, bee biti ba tigi Sitaane mu li mu obu tiisa mu to. ⁸ Ke o kpee naa pina asa kukwu-kukwu mu ni ba bu kase su mu kpini. Isɔwɔɛ nɩmu i gye Gogi maa Magogi. Sitaane ii biti o taa bamu kpini ba buga to, ke ba naa ko ko. Nii ba kyɔ fee opɔ konɔ kikyafa. ⁹ Ba yaase kase su kpini bun kyaaboo lbwaare asa, ye kade lala mu ni lbwaare ii biti mu. Amaa fulon li susu ba kase su ba diyɛ bamu ni ba kyaaboo lbwaare asa mu. ¹⁰ Nii Sitaane mu ni o pina bamu mu, lbwaare kaboo mu taa mu tɔɔ waa ferinwuta fulon mu to. Katɩn mu ni o wɔla taa kadɔnbwe ye bamu ni bee towe bee pina asa mu tɔɔ waa mu. Bee biti ba gyii awɔrɔfo kayɩ-ko to,

kakyɔwape ye kagyanbwe kakpaa.

Katale laalaalbwe

¹¹ Nii n wu kuwura-gya fufuli lala ye omu ni o te kɩmu su. Susu ye kase i li mu ansi su. Nii oku man bila wu umu. ¹² Nii n wu alewupu mu ni ba gye asa kpare ye asansa, ba maa yɩɛ kuwura-gya mu ansi to. Nii ba bugi iwɔɛ mu ni lbwaare kyɔrɔɔ okumaa nɩmu awaasa waa to mu. Nii ba bila bugi owɔɛ pupwe ku mu ni ki gye nkpa owɔɛ mu. Nii lbwaare tale alewupu mu, taa bola li kutɔ mu ni ba waa ni o kyɔrɔɔ umu waa iwɔɛ mu to mu. ¹³ Nii opɔ lee alewupu mu ni ba bu kɩmu to mu, ni lewu ye kamande gbaa i lee alewupu mu ni ba bu umu to mu. Nii lbwaare tale okumaa nɩmu li kutɔ mu ni o waa su. ¹⁴ Nii ba tɔɔ lewu ye kamande waa fulon yen-yen mu to. Fulon yen-yen nɩmu i gye lewu nyosapu mu. ¹⁵ Okumaa mu ni ba man kyɔrɔɔ mu kitu waa nkpa owɔɛ mu to mu, ba tɔɔ mu waa fulon yen-yen mu to.

21

Susu pupwe ye Kase pupwe

¹ Tɔto ni n wu susu pupwe ye kase pupwe. Susu gyankpaasa ye kase gyankpaasa mu, i nyaa kyɔn ni opɔ man bila o bu to. ² Nii n wu Kade Kyirekyire mu ni ki gye Gyerusalem pupwe mu, ki maa kpilge

ki lu lbwaare ase susu ki ba kase. Nu lbwaare lonjo kumu yila fee okyufo maa lonjo mu n-yu nu o buron o gyoo mu-kuli mu. ³ Nu n nu obule ku maa kuusi ee towe lu kuwura-gya mu su ye, "Nbuunbu bure, lbwaare okyinakpa bu asa ase, nu ee biti o kyina bamu ase. Nu bee biti ba baa ba gye mu asa. lbwaare gbaa-gbaa ii biti o baa o bu bamu ase, nu mu ii biti o baa o gye bamu lbwaare. ⁴ Mu ii biti o kpaye bamu ansikyu kpini lu bamu ansi su. Nu lewu mee ye o baa o bu to, abee kiboota to abee kusu abee kayu-ko i mee ye i baa i bu to, lu fee ato didaa mu kpini i kyon."

⁵ Nu omu nu o te kuwura-gya mu su mu towe ye, "N waa kutu kumaa numu kirupwe!" Nu o towe me ye, "Kyuroo inumu, lu fee fale asin numu i gye kesintin, nu okumaa numu i taale taa mu n-yu tub umu su."

⁶ Nu o bila towe me ye, "I lwe! Me i gye Alfa ye Omega mu. Imu kase i gye ye, Npiili ase ye laalaalwe. Okumaa mu nu bulifo su mu mu, n biti n sa mu nkpa nkyu mu nu u lu obun kumu to, nu o mee ye o ka sehn.

⁷ Okumaa mu nu o ko gyii lu mu, ee biti o nye kusee inumu lu me ase. Nu n biti n baa n gye mu lbwaare, ke o baa o gye mi-bii. ⁸ Amaa afuupu ye bamu nu ba man koolo gyii naa fuo okaa, ye bamu nu bee waa ineesi ye asa amooopu, ye bamu nu bee waa kanyin ye kakyu biti

kigyagaa ye bamu nu bee waa sitaane adangana ye idakpa asunpu ye antijesa wuya ana mu kpini, bamu opula i gye ferinwuta fulon mu nu ki diye yen-yen mu to. Nu kumu i gye lewu nyosapu."

Gyerusalem kade pupwe mu

⁹ Nu n wu lbwaare nboo asuno mu nu ba su ilape isuno, nu laalaalwe igyerebi isuno i bala umu to mu, bamu to oku ba me ase ba towe me ye, "Ba, ke n kaapu fu okyufo mu. Kabulupu mu nu o gye Yesu mu, mu-ka i gye okyufo mu." ¹⁰ Nu lbwaare kaboo mu taa me kayaayu to, dii kpee kibul lala ku kumu to legelege. Nu o kaapu me kade kyrekrye mu nu ki gye Gyerusalem mu, ki maa kpilige ki lu lbwaare ase susu ki ba kase. ¹¹ lbwaare bonyaa mu yege nu kade lala mu ki njalige su pilepile. Nu kumu kinalage su du fee kubuu kpare mu nu bee tu ye gyasipa, nu ki bila ki ki to fee kilase mu. ¹² Nu ki su kibandiye lala, nu ki bu nswu, yege ki su nbuno kudu anyo. Nu lbwaare nboo kudu anyo aku ba te ba te nbuno mu nno ase. Nu ba kyuroo Israyi nbuno kudu anyo mu atu kukulun-kulun gyaga kebuno kumaa numu su kumaa kumu kitu. ¹³ Nu nbuno asa bu kyowe kilu, nu asa i bu kyowe otiyekpa, nu asa i bu adii su, nu asa i bu akpilige su. ¹⁴ Nu kade mu kibandiye gyan abuu

kudu anyo mu nu ba taa yii kase mu su, nu Kabulupu asunpu kudu anyo mu atuu nu ba kyuroo gyaga abuu kudu anyo mu su.

¹⁵ Nu Ibwaare kaboo mu nu o towe me ase mu, su suwa kuto kaalasa, mu nu ee biti o taa kala kade lala mu ye kumu nbuno ye kumu abandiye. ¹⁶ Kade lala mu npee to ye kumu kase nswu to mu kpini gye kyekyee. Nu Ibwaare kaboo mu maa taa kuto kaalasa kaala kade lala mu, i waa mayili kagbin kulon ye alifa anuu (1,500) susu nswu to. Nu kade mu kase to nswu abee npee to gbaa mu i gye kagbin kulon ye alifa anuu (1,500) kanin. Katin ku man kyoo katin ku. ¹⁷ Nu o kaala kibandiye mu kisuta nu i waa ayaa tantan anyo ye kudu asiye. Nyimisa akaala-bi nu Ibwaare kaboo mu taa kaala kanin.

Gyerusalem pupwe mu odan

¹⁸ Nu gyasipa abuu kpare nu ba taa poyi kibandiye mu, nu suwa nu ba taa poyi kade mu, yege ku njalige to fee kilase. ¹⁹ Nu ba taa abuu njaligesa kpare kudu anyo yii kibandiye mu kase. Kubuu gyankpaasa mu bee tu kumu ye gyasipa, kunyosapu mu bee tu kumu ye safire, kisasapu mu bee tu kumu ye agate, kinasapu mu bee tu kumu ye emeradi, ²⁰ nu kunusapu mu bee tu kumu ye oniki, kisiyesapu mu bee tu kumu ye kaneliyan, kusunosapu mu bee tu

kumu ye kirisoliti, nu kiburuwasapu mu bee tu kumu ye berili, nu kikpanosapu mu bee tu kumu ye topasi, nu kudasapu mu bee tu kumu ye kirisopasi, nu kudu okusapu mu bee tu kumu ye yasinti, nu kudu anyosapu mu moo bee tu kumu ye ametisi. ²¹ Nu ogyalin agyibi kpare kudu anyo nu ba taa waa nbuno kudu anyo mu. Kukumaa numu maa kumu kigyibi. Nu suwa nu ba taa waa kigbenbi mu nu ki de kade lala mu to, ku njalige to fee kilase.

²² Nu n man wu kabwaare-sunkpa aye ku kade lala mu to, lu fee Olonpu Onyuripe Ibwaare maa Kabulupu Yesu mu, bamu i bu tuto nu asa ba sun bamu. ²³ Nu i man tiri fee kyowe abee obwaayi o lu kade lala mu su, lu fee Ibwaare bunyaa mu u njalige kumu su. Nu Kabulupu mu i gye kumu fitila. ²⁴ Nu dulinyaa to asa kukwu-kukwu bee biti ba nate fitila mu to, nu kase su awura bee biti ba taa bamu bunyaa ba kade mu to. ²⁵ Nu kade lala mu nbuno i mee ye i tii kakaaku kpa, lu fee kagyanbwe ki man bila ki bu tuto. ²⁶ Nu dulinyaa to asa kukwu-kukwu mu, bee biti ba taa bamu bunyaa ye beere ba kumu to. ²⁷ Amaa ineesi ato aku abee okumaa mu nu ee waa ipeeli-sin abee ee tin atijesa, mee ye o nye loo tuto. Amoo bamu nu ba kyuroo bamu atuu waa Kabulupu mu nkpa owole mu to nkun ii biti ba nye

loo tutɔ.

22

Nkpa ɔbɔn

¹ Tutɔ nu Ibwaare kabɔɔ mu kaapu me ɔbɔn mu nu kumu nkyu i sa nkpa, nu u ŋalige fɛɛ kilase mu. Nu i lu i kyɔn Ibwaare maa mu Kabulɔpu mu kuwura-gya mu kase. ² ɔbɔn mu bɔla kigbenbi lala mu nu ki bu kade mu nsana-nsana mu su. Nu nkpa oyu mu yile ɔbɔn mu benbe ye benbe. Nu ku soyi abi kukwu-kukwu kudu anyɔ kesu tɔ, nu ɔbwaayi kumaa numu ki maa kumu abi soyi. Nu oyu maɲa afateɛ u kye sa ndendemande alobi kpini. ³ Nu kutɔ kumaa mu nu Ibwaare towe kumu nno mu, man bila ye ki baa ki bu kade lala maɲa tɔ. Amaa Ibwaare maa mu Kabulɔpu mu kuwura-gya mu ii biti i baa i bu tutɔ, ke mu ayaafɔle ba sun mu. ⁴ Bee biti ba wu mu ansi tɔ, ke mu kitu ki baa ki gyan bamu asikpu su. ⁵ Nu kagyanbwe man bila ɔ bu tɔ, nu ba man bila ye bee biti fitla abee kyowe i baa i ku tɔ. Lu fɛɛ ɔnyirɛ Ibwaare ii biti ɔ yege i baa i ku tɔ sa bamu. Ke be gyii kuwura kakpaa. ⁶ Tutɔ nu Ibwaare kabɔɔ mu towe me ye, "Asin mu nu fu nu fale, i gye kesintin nu ɔkumaa i taale taa mu n-yu tuɔ umu su. ɔnyirɛ Ibwaare mu nu ee taa mu Kayaayu ee sa atowepu mu, i sun mu kabɔɔ ye ɔ ba kaapu mu ayaafɔle

ato mu nu i dagaa i ba waa bilen."

Yesu kibwii-ba mu

⁷ Nu Yesu towe ye, "Fan nu! N biti n ba bilen. Bamu nu bee buu Ibwaare asinlɛɛ kaapɔsa mu nu i bu ɔwɔle numu tɔ mu, Ibwaare ii biti ɔ waa bamu kusee!" ⁸ Me, Gyɔn, i gye ɔsa mu nu n nu, nu n wu fale ato numu kpini. Nu saɲa mu nu n nu nu n wu numu kpini lɔwe mu, n muɲa Ibwaare kabɔɔ mu nu ɔ lee numu ee kaapu me mu ayaa tɔ, fɛɛ n sun mu. ⁹ Amaa ɔ towe me ye, "Man waa kanin! Maa fu, ye fu tomaa ana Ibwaare atowepu mu ye bamu nu ba buu asin mu nu i bu ɔwɔle numu tɔ mu, ane kpini an gye mu kusun asunpu nun. Muɲa sun Ibwaare nkun!"

¹⁰ Tutɔ nu ɔ towe me ye, "Man taa Ibwaare asinlɛɛ kaapɔsa mu nu i bu ɔwɔle numu tɔ mu baala, lu fɛɛ fale ato numu ii biti i waa bilen. ¹¹ Fan yege ɔmu nu ee waa alibi mu, ɔ kyaga su ee waa alibi. Nu ɔmu nu ee waa ineesi ato mu, ɔ kyaga su ee waa ineesi ato. Nu ɔmu nu ee waa adanbrasa mu, ɔ kyaga su ee waa adanbrasa. Nu ɔmu nu o du kyirekyire mu, ɔ kyaga su o du kyirekyire."

¹² Nu Yesu towe ye, "Ku! N biti n ba bilen, n biti n taa me kukɔka ba. Ke n ba ka ɔkumaa numu lu kusun mu nu ɔ waa mu su. ¹³ Me i gye Alfa ye Omega, ɔgyankpaapu ye Kamaa wuya, Npiili ase wuya ye Laalaalɔwe wuya."

¹⁴ Bamv nu ba fwi bamv ato bunsaa, ke ba nye nkpa oyu mv abi gyii, ke ba bila nye okpa bola kewusunv mv loo kade lala mv to mv, bamv ii gyii okon. ¹⁵ Bamv nu bee waa ipeeli-sin ye bamv nu bee waa sitaane adangana ye bamv nu waa kanyin ye kakyi bitikigyagaa, ye asa amowp ye idakpa asunpu ye bamv nu bee bitiantimesa kitin mv, bamv ii bitiba siii kade mv nbwama mv.

¹⁶ "Me, Yesu, i sun me kaboo ye o ba lee fale asin numv towe fane, mv nu fan gye me kubu-kubu mv. N lu Owura Dawidi kanaan to, nu Owura Dawidi kanaan-bii i gye me. Nu n gye Nyenyenu Kikyikpebi mv nu ki nmanje to mv."

¹⁷ Nu lbwaare Kayaayu mv maa okyufv mv ba ye, "Ba!" Nu okumaa mv nu ee nu fale asin numv gbaa i towe ye, "Ba!" Okumaa

mv nu bulifo u moo mv mv, o ba. Nu okumaa mv nu ee bitimv, o ba kool nkpankyu mv, o mee ye o ka sehn.

¹⁸ Me Gyon, n da okumaa numv kumu to ye, omv nu o nu lbwaare asinlee kaapusa lu owole numv to, nu okv kan taa asin akv tii umv sv mv, lbwaare ii bitio taa igyerebi mv nu ba towe umv asin owole numv to mv, tii mv kusv bute sv. ¹⁹ Nu okv kan lee asin akv lu lbwaare asinlee kaapusa owole numv to mv, lbwaare ii bitio lee mv ogyikpa lu nkpa oyu mv ase ye lbwaare kade mv nu ba towe kumv asin owole numv to mv.

²⁰ Omv nu ee gyii asin numv kpini kesintin mv towe ye, "I gye kesintin! N bitin ba bilen." Nu n towe ye, i waa kanin.

Ba, Onyiripe Yesu!

²¹ Onyiripe Yesu kabwaala mv ki baa ki bu lbwaare asa kpini ase. I waa kanin.